

**ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE TÜRKÇESİ FİİLLERİNDE İSTEME GÖRE
ANLAM DEĞİŞİKLİKLERİ**

**Hazırlayan:
NUH DOĞAN**

**Danışman:
Yrd. Doç. Dr. ÖZEN YAYLAGÜL**

DOKTORA TEZİ

SAMSUN, 2011

KABUL VE ONAY

Nuh DOĞAN tarafından hazırlanan ”**Türkiye Türkçesi Fiillerinde İsteme Göre Anlam Değişiklikleri** ” başlıklı bu çalışma, 30 /06 /2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof Dr. F. Sema BARUTCU ÖZÖNDER

Üye : Pof. Dr. Mehmet AYDIN

Üye: Yrd. Doç. Dr. Özen YAYLAGÜL

Üye: Yrd. Doç. Dr. Salih DEMİRBİLEK

Üye: Yrd. Doç. Dr. Serkan ŞEN

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

___/___/___

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Doktora tezinin proje aşamasından sonuçlanmasına kadarki süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet ettiğimi, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu taahhüt ederim.

___/___/___

İmza

Öğrencinin Adı-Soyadı

ÖZET

Öğrencinin Adı-Soyadı	Nuh DOĞAN
Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
Danışmanın Adı	Yrd. Doç. Dr. Özen YAYLAGÜL
Tezin Adı	Türkiye Türkçesi Fiillerinde İsteme Göre Anlam Değişiklikleri

Bu çalışmada, Türkiye Türkçesi fiillerinin istem potansiyeli ve istem değişiklikleri ele alınmıştır. Fiiller, farklı istem potansiyellerine sahiptir; ancak fiillerin mutlak, değişmeyen tek bir istem potansiyeli ve yapısı yoktur. Fiillerin istemi temel olarak iki durumda değişiklik gösterir. Fiillerin istemi ya çatı kategorisine ya da sözlüksel anlama bağlı olarak değişiklik gösterir. Türkiye Türkçesinde fiillerin önemli bir kısmı çok anlamlıdır. Türkiye Türkçesinde fiillerin anlam değiştirmesi ya da çok anlamlılık kazanmasının nedenlerinden biri de onların istemi ve istem potansiyelindeki değişikliklerdir. Bu çalışmada, Türkiye Türkçesi fiillerinin farklı düzeylerde gerçekleşen istem potansiyellerini tespit etmek ve istem potansiyelindeki değişikliklere bağlı gerçekleşen anlam değişikliklerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Çok anlamlı fiillerin seçiminde *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü* (Göz, 2003) dikkate alınmıştır. Bu sözlükte yer alan sıklık derecesi yüksek 534 çok anlamlı fiil ele alınmış ve istem özellikleri açısından incelenmiştir. Fiillerin istem potansiyeli *Türkçe Sözlük* (2005)'teki sözlüksel anlamları yardımıyla belirlenmiş ve örneklendirilmiştir. Fiillerin istem potansiyeli mantıksal, söz dizimsel ve semantik olmak üzere üç düzeyde incelenmiştir. Fiillerin çeşitli anlamlarına özgü istem yapıları farklı istem çerçevelerinde betimlenmiştir. Çok anlamlı fiillerin değişen istem yapıları, “bir anlam için bir istem çerçevesi” ilkesine göre düzenlenmiştir. Bir fiilin sahip olduğu farklı istem çerçeveleri, onun farklı anlamlarının olduğunu ve isteme göre anlam değişikliğine uğradığını gösterir. İstem çerçevelerine bakarak bir fiilin hangi istem durumunda hangi anlamsal değişiklikleri gösterdiği tespit edilebilir. Türkçede fiillerin istem sayısına, tamlayıcı sınıfına, morfolojik ve semantik istemine göre anlam değişikliklerine uğradığı görülür. Çok anlamlı fiiller, farklı fiil sınıflarında yer alabilir. Bu çalışmada, Türkiye Türkçesindeki çok anlamlı fiillerin yer aldığı mantıksal, semantik ve söz dizimsel fiil

sınıfları belirlenmiştir. Böylece Türkçenin muhtemel temel cümle yapıları ve semantik yapıları da ortaya koyulmuştur.

Anahtar Sözcükler: İstem, Türkçe çok anlamlı fiiller, tamlayıcı, semantik roller, Türkçe söz dizimi, Türkçe fiil sınıfları

ABSTRACT

Student's Name and Surname	Nuh DOĞAN
Department's Name	The Department of Turkish Language and Literature
Name of the Supervisor	Assistant Professor Özen YAYLAGÜL
Name of the Thesis	Changes of Meaning according to Valency in Türkiye Turkish Verbs

In this monograph, valency potential and valency changes of Türkiye Turkish verbs have been investigated. Verbs have different valency potentials. However verbs have not rigid, unchangeable, a single valency structure. Verbal valency changes in two conditions fundamentally. Verbal valency changes either dependent on category of voice or dependent on lexical meaning. An important portion of Türkiye Turkish verbs are polysemous. The one of the reasons of verbs to change the meaning or polysemy to take in Türkiye Turkish is also their valency and the changes in their valency potential. In this monograph, it has been purposed to establish valency potential of Türkiye Turkish verbs carrying out in different levels and to determine the changes of meaning carrying out dependent on the changes in valency potential of verb.

In the selecting of verbs, *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü* (Göz, 2003) has been taken into consideration. In this lexicon, the 534 polysemous verbs which have high frequency degree have been considered and have been examined in terms of their valency characteristics. Verbal valency potential has been determined by means of their lexical meanings in *Türkçe Sözlük* (2005) and has been illustrated. Verbal valency potential has been described in three levels as logical, syntactic and semantic. Valency structures peculiar to various verb meanings have been described in different valency frames. Changing valency structures of polysemous verbs have been exhibited according to one meaning - one valency frame principle. A verb that has different valency frames demonstrate that it has different meanings and is exposed to change of meaning according to valency. Looking at valency frames, it can be determined that in which valency condition, which semantic changes are indicated. In Turkish, it has been seen that verbs are exposed to changes of meaning according to quantitative valency, complement class, morphological and semantic valency. Polysemous verbs can be

found in different verb classes. In this monograph, logical, semantic and syntactic verb classes which polysemous verbs of Turkiye Turkish exist have been determined. Thus, likely main sentence structures and semantic structures of Turkiye Turkish have also been presented.

Keywords: Valency, Turkish polysemous verbs, complement, semantic roles, Turkish syntax, Turkish verb classes

ÖNSÖZ

İstem sözlüksel bir unsurun, özellikle fiillerin söz dizimsel ve semantik çevresini belirleyebilme ve yönetebilme gücünü ifade eder. Türkçede istem dil bilgisiyle ilgili çok sınırlı çalışma bulunmaktadır. Bu tez çalışmasında, Türkiye Türkçesindeki çok anlamlı fiillerin istem potansiyeli, modern istem dil bilgisi ve durum dil bilgisi ışığında ele alınmıştır. Türkiye Türkçesinde fiillerin istemiyle anlam değişiklikleri arasında sıkı bir ilişki vardır. Çoğunlukla fiilin mantıksal, semantik, söz dizimsel ve morfolojik istemindeki değişimlerin anlam değişiklikleriyle sonuçlandığı görülür.

Tezin “Giriş” bölümünde çalışmanın konusu, gerekçesi, amaç ve önemi, kapsam ve sınırlılıkları ve yönteminden söz edilmiştir. “I. Bölüm”de Türkçede ve çağdaş dil biliminde istemle ilgili temel konu ve kavramlar ele alınmış ve tezin kuramsal çerçevesi çizilmiştir. “II. Bölüm”de Türkiye Türkçesi fiillerinin anlam değişikliğine bağlı gerçekleşen farklı istem yapılarının kaydedildiği istem çerçeveleri verilmiştir. Bir fiilin birden fazla istem çerçevesi oluşu onun birden fazla anlamı olduğuna ve isteme göre anlam değişikliği gösterebileceğine işaret eder. “III. Bölüm”de çok anlamlı fiiller istem özellikleri açısından sınıflandırılmıştır. Böylece Türkiye Türkçesinde fiillerin kurabileceği muhtemel söz dizimsel ve semantik yapılar belirlenmiştir. Çalışma sonunda elde edilen ve ortaya çıkan veriler “Sonuç” bölümünde değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada, tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Özen Yaylagül’ün büyük emeği vardır ve çalışmaya çok değerli katkıları olmuştur. Tüm yardımları ve çalışmamı olgunlaştıran bilimsel titizliği için kendilerine sonsuz teşekkürlerimi saygıyla sunuyorum. Tez izleme komitesinde bulunan ve tedrisatından geçtiğim kıymetli hocalarım Prof. Dr. Mehmet Aydın ve Yrd. Doç. Dr. Salih Demirebilek’e, kaynaklarını benimle paylaşan ve yardımlarını esirgemeyen İstanbul Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Şeyda Ozil’e, Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Aslı Göksel’e, Melikşah Üniversitesi öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Nafi Yalçın’a ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Almanca kaynakların Türkçeye çevrilmesinde yardımını esirgemeyen ve bana katlanan sevgili kardeşim Seyit Ahmet Doğan’a, yabancı kaynaklara ulaşmamı sağlayan tüm arkadaşlarıma ayrıca teşekkür ederim.

Nuh DOĞAN

Samsun, 2011

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ.....	1
1. Tezin Konusu.....	1
2. Tezin Gerekçesi	1
3. Tezin Amacı ve Önemi.....	3
4. Tezin Kuramsal Temelleri.....	4
5. Kapsam ve Sınırlılıklar.....	4
6. Tezin Yöntemi	5
I. BÖLÜM TEMEL KONU VE KAVRAMLAR	7
1. 1. Türkiye Türkçesinde İstem Kavramına Bakış	7
1. 1. 1. Türkçede Geçişlilik ve Geçişsizlik.....	9
1. 1. 2. Türkçe Fiillerin İstemi Konusunda Yapılan Çalışmalar	11
1. 2. Söz Dizimi	14
1. 2. 1. Türkçe Söz Dizimi.....	14
1. 2. 1. 1. Türkçede Dil Bilgisel İlişkilerin Şekli ve İşlevsel Özellikleri.....	14
1. 2. 1. 2. Türkçe Cümle Yapısı ve Cümlelerin Temel Öğeleri	16
1. 2. 2. Çağdaş Söz Dizimi Yaklaşımları	19
1. 2. 3. Bağlantılı Dil Bilgisi: Bağımlılık ve İstem	23
1. 2. 4. Sözlükten Söz Dizimine İstem	29
1. 2. 5. Dil Bilgisel İlişkiler, Semantik Roller ve Durum.....	31
1. 3. Durum Dil Bilgisi ve İstem.....	35
1. 4. Modern İstem Dil Bilgisinin Temel Kavram ve İlkeleri	36
1. 4. 1. İstem Taşıyıcıları, İstem Boşlukları ve İstem Gerçekleşmesi.....	36
1. 4. 1. 1. İstemin Diğer Gerçekleşme Biçimleri.....	38
1. 4. 2. İstem ve İsteğe Bağlı Öğeler Ayrımı.....	39
1. 4. 2. 1. İstem ve İsteğe Bağlı Öğelerin Dildeki Düzeyi.....	40

1. 4. 2. 2. İstem ve İsteğe Bağlı Ögelerin Ayırımında Kullanılan Ölçütler	42
1. 4. 3. İsteğe Bağlı Ögelerin İstem Değeri Kazanması	46
1. 4. 4. İstem Türleri ve Düzeyleri	48
1. 4. 4. 1. Mantıksal İstem ve Mantıksal İstem Düzeyi	50
1. 4. 4. 2. Söz Dizimsel İstem ve Söz Dizimsel İstem Düzeyi	51
1. 4. 4. 2. 1. Zorunlu Söz Dizimsel İstemler	53
1. 4. 4. 2. 2. Seçimli Söz Dizimsel İstemler	54
1. 4. 4. 2. 3. Bağlamsal İstemler	55
1. 4. 4. 2. 3. 1. Bağlamsal İstem ve Özne	57
1. 4. 4. 2. 4. Morfolojik İstem	58
1. 4. 4. 2. 5. Gölge Üye	60
1. 4. 4. 3. Semantik İstem ve Semantik İstem Düzeyi	62
1. 4. 4. 3. 1. Semantik Sınırlılıklar	63
1. 4. 4. 3. 2. Semantik Roller	65
1. 4. 4. 3. 2. 1. Tamamlayıcı	79
1. 4. 4. 3. 2. 2. Gizli Semantik Roller	83
1. 4. 4. 4. Dâhilî İstemler ve Haricî İstemler	85
1. 4. 5. Tamlayıcı Sınıfları	86
1. 4. 6. İstem Çerçevesi: Fiiller İçin Sözlüksel Giriş	92
1. 5. Çok Anlamlılık	94
1. 5. 1. Çok Anlamlılığın Nedenleri	95
1. 5. 1. 1. Fiillerin Çok Anlamlılığıyla İlgili Temel Yaklaşımlar	99
1. 5. 2. Fiillerde İstem Değişiklikleri ve Çok Anlamlılık	101
1. 5. 2. 1. İstem Değiştirimi	102
1. 5. 2. 2. İstem Değişimi	107
II. BÖLÜM İSTEME GÖRE ANLAM DEĞİŞİKLİĞİ GÖSTEREN	
FİİLLER VE İSTEM ÇERÇEVELERİ	111
III. BÖLÜM İSTEME GÖRE TÜRKÇE FİİL SINIFLARI	
3. 1. Mantıksal İstem Yapısı Bakımından Türkçe Fiil Sınıfları	449
3. 1. 1. Bir İstemli Fiiller	449
3. 1. 2. İki İstemli Fiiller	453
3. 1. 3. Üç İstemli Fiiller	461

3. 1. 4. Dört İstemli Fiiller	463
3. 2. Söz Dizimsel İstem Yapısı Bakımından Türkçe Fiil Sınıfları	464
3. 3. Semantik İstem Yapısı Bakımından Türkçe Fiil Sınıfları	490
SONUÇ	531
KAYNAKÇA	539
ÖZGEÇMİŞ.....	577

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Birincil Kurucular Yöntemi Cümle Çözümlemesi.....	19
Şekil 2: Kurucu Yapı Grameri Cümle Çözümlemesi.....	20
Şekil 3: Yapısal Bağımlılık İlişkisi.....	25
Şekil 4: Bağlantılı Dil Bilgisi Cümle Çözümlemesi (Oluşum Ağacı).....	25
Şekil 5: İstem/Üye Yapısının Diğer Yapılarla İlişkisi.....	30
Şekil 6: İstem/Üye Yapısı ve Sözlüksel Yansıma	31
Şekil 7: Dil Bilgisel İlişkilerin Semantik Roller ve Bağımlılıklarla İlişkisi.....	32
Şekil 8: Helbig ve Schenkel (1991)'in Derin Yapı Analizi.....	41
Şekil 9: İstem Çerçevesi ve Çerçevede Bulunan Unsurların Açıklaması.....	112

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

[]	: Zorunlu istem boşluğunu gösterir.
()	: Seçimli istem boşluğunu gösterir.
→	: Fiillerin istediği söz dizimsel ve semantik istemi gösterir.
/	: Alternatif söz dizimsel ve semantik istem gerçekleşmesini gösterir.
~	: Alternatif mantıksal istem gerçekleşmesini gösterir
< >	: Tamlayıcının şekil bilgisini gösterir.
+	: İsimle bağlanmayı ve tamlayıcıların yapısal bağlarını gösterir.
A	: Ad
A1...	: Anlam değişkelerini gösterir.
AÖ	: Ad öbeği
BE	: Belirtme eki
BFT	: Bağımlı fiil tamlayıcısı
bit	: Bitki ya da bitkisel
bk.	: Bakınız
C	: Cümle
-can	: Cansız nesne ya da varlık
+can	: Canlı varlık
EÖ	: Edat öbeği tamlayıcısı
F	: Fiil
FT	: Bağımsız fiil tamlayıcısı
FÖ	: Fiil öbeği
ins	: İnsan
katı	: Katı
kim	: Yalın durum tamlayıcısı
kimde	: Bulunma durumu tamlayıcısı
kimden	: Çıkma durumu tamlayıcısı
kime	: Yönelme durumu tamlayıcısı
kimi	: Ekli yükleme durumu tamlayıcısı
kimle	: Vasıta durumu tamlayıcısı
KE	: Kişi eki

kur	: Kurum
mak	: Makine
MBTS	: Misalli Büyük Türkçe Sözlük
ne	: Eksiz yükleme durumu tamlayıcısı
org	: Organ
Ör.	: Örnek kısaltması
ÖTS	: Örnekleriyle Türkçe Sözlük
S	: Sıfat
sıvı	: Sıvı
som	: Somut
soy	: Soyut
taş	: Taşıt
TS	: Türkçe Sözlük
VDE	: Valency Dictionary of English
YC	: Yan cümle tamlayıcısı
ZE	: Zaman eki
ZÖ	: Zarf öbeği tamlayıcısı

GİRİŞ

1. Tezin Konusu

Türkiye Türkçesindeki fiillerin büyük bir kısmı, diğer dillerde de görülebileceği gibi, çok anlamlı oluşlarıyla dikkat çeker. Fiillerin dil bilimsel açıdan diğer sözcük türlerine göre daha zengin söz dizimsel bir yapıya ve daha yüksek düzeyde çok anlamlılığa ya da belirsizliğe (ambiguity) sahip olduğu söylenebilir (Semecký, 2007: 32). Çok anlamlılık farklı dilsel ve dil dışı etkenlerden kaynaklanan semantik bir dil durumudur. Fiillerin çok anlamlılığı, anlam bilimi çalışmalarında farklı anlam bilimsel yaklaşımlarla açıklanmaya çalışılmıştır. Fiillerin farklı anlamda kullanılışlarının nedenlerinden biri de fiillerin istemi olarak görülebilir. İstem sözlüksel bir unsurun doğal kapasitesidir, özellikle fiillerin söz dizimsel ve semantik çevresini belirleyebilme ve yönetebilme gücünü ifade eder. Fiillerin tek bir söz dizimsel ve semantik çerçevesi ya da yapısı yoktur. Bir fiil, sözlüksel anlamına ya da anlamlarına özgü farklı söz dizimsel ve semantik istem yapıları oluşturabilir. Türkiye Türkçesinde fiillerin çoğunlukla isteme göre anlam değiştirdiği, başka bir ifadeyle çok anlamlı fiillerin farklı istem yapılarını meydana getirdiği söylenebilir. Genellikle fiilin farklı anlamları söz konusu olduğunda istem yapısı, farklı istem yapıları söz konusu olduğunda ise fiilin anlamı değişir. Bu anlamsal durumun iyi izlenebilmesi için Türkiye Türkçesi fiillerinin istem özelliklerinin ortaya koyulması gerekir. Bu bakımdan çalışmanın temel konusu Türkiye Türkçesi fiillerinin istem potansiyelidir, özel konusu ise fiillerin istem potansiyeline bağlı gerçekleşen anlam değişiklikleri ya da anlam değişikliğine bağlı gerçekleşen istem farklılıklarıdır. Türkiye Türkçesinde fiillerin hangi söz dizimsel ve semantik çevrede hangi anlamsal değişiklikleri göstereceği bu çalışmanın temel problemidir. Bu tez her şeyden önce Türkiye Türkçesi fiillerine uygulanmış bir *istem dil bilgisi* (valency grammar) çalışmasıdır, bu bakımdan Türkiye Türkçesi fiillerinin istem sözlüğü niteliğindedir.

2. Tezin Gerekçesi

İstem dil bilgisi, farklı dil bilimi kuramlarında ve çeşitli dillerin incelenmesinde önemli bir yere sahiptir. Türk dili ile ilgili çalışmalarda, dil bilgisi kitaplarında dil bilimindeki anlamıyla istem kavramına pek rastlanmaz. Türkçede istem kavramı ve fiillerin istemi

konusunda yapılan çalışmalar hem yeterli değil hem de istem dil bilgisi anlayışından uzaktır. Türk dili araştırmalarında başta fiil-tamlayıcı ilişkisi ve geçişlilik-geçişsizlik olmak üzere birçok konuda istem kavram ve yaklaşımına olan ihtiyaç açıkça görülebilir. Avrupa dillerinin sözlüklerinde, özellikle istem sözlüklerinde, fiillerin hangi tamlayıcılarla birleştiği ve bu birleşimden hangi anlamların doğduğu ayrıntılı biçimde verilir. Türkçe sözlüklerde ise bu bilgiler eksik, dağınık, gelişi güzel ve yanlış verilmekte ya da hiç verilmemektedir (İleri, 1997:157; Uzun, 2003: 289). Zülfikar, bu konunun Türkçe sözlüklerin başlıca sorunu olduğunu, sözlüklerde fiillerin hangi durum ekli tamlayıcıyı aldıklarının tekrar gözden geçirilmeye muhtaç olduğunu dile getirir (2008: 226). Zülfikar, özellikle fiilin taşıdığı anlama göre alacağı durum ekli tamlayıcılarının belirlenmesinin önemli bir bilgi olduğunu ve sözlüklerde bulunmasının yararlı olacağını ileri sürer (2008: 226). Özellikle fiilin hangi anlamda, hangi yapı içinde, hangi tamlayıcıyla kullanıldığının sağlıklı bir biçimde verilebilmesi için örnek cümlelerin olması ve bu cümlelerde fiilin istediği tamlayıcı tiplerinin belirlenerek bu bilgilerin bir yapı içinde sözlüğe alınması gerektiği, bunun dil bilgisi uzmanları için oldukça yararlı bir bilgi olacağı vurgulanır (2008: 226, 227). Bir dili ana dili olarak konuşanlar, hangi fiilin hangi anlamda hangi tür istemle birleşebileceğini doğal biçimde öğrenir ve bilir. Ancak Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler fiillerin istem bilgisini bilemezler. Bu bilginin özellikle öğrenilmesi gerekir. Gerek tek dilli Türkçe sözlükler gerekse iki dilli sözlükler, Türkçe fiillerin istem bilgisini tam anlamıyla içermezler. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde bu bilgilerin kaydedildiği sözlüklere ihtiyaç vardır. Fiillerin tek bir istem yapısının olmadığı ve fiilin anlamına göre istem potansiyeli ve yapılarının değişebildiği dikkate alındığında *Türkiye Türkçesi fiillerinin istem bilgisi ve sözlüğü* niteliğinde olan bu çalışma, eksiklikleri olmakla birlikte bu boşluğu doldurmak için atılan bir adımdır.

Türkiye Türkçesinde istem kavramına fiil-tamlayıcı ilişkisi bakımından değinilmiştir. Bununla birlikte Türkçede fiil-tamlayıcı ilişkisi çok yönlü olarak değerlendirilebilecek ve farklı pencerelerden bakılması gereken tereddütlü bir konu olarak grlmřtr¹. Bu tez çalışmasında fiillerin istem bilgisinin ortaya koyulması, fiillerin tamlayıcılarıyla olan türlü ilişkilerinin belirlenmesine ve konuyla ilgili yeni bakış aıların

¹ Konuyla ilgili detaylı bilgi için bk. Karahan (1997).

getirilmesine olanak sağlayabilir. Türkiye Türkçesindeki fiillerin isteme göre anlam değiştirmesi ve anlam değışikliğini sağlayan istem özellikleri şimdiye kadar ayrıntılı biçimde ortaya koyulmamıştır. Türkiye Türkçesinde bazı fiiller istem sayısına, tamlayıcı tiplerine ve semantik rollerine göre anlam değıştirebilmektedir. Fiillerin istem bilgisinin cümlelerin anlamıyla olduğu kadar söz dizimiyle de sıkı bir ilişkisi vardır. Türkçede bugüne kadar fiillerin istemiyle cümlelerin söz dizimsel ve semantik yapısı arasındaki ilişkiye tam anlamıyla değinilmemiştir. Fiillerin istem bilgisi, Türkiye Türkçesi fiillerinin kurabileceği söz dizimsel, mantıksal ve semantik yapıları ve bu yapıların fiillerin anlamlarıyla olan ilişkisini ortaya koyabilir.

3. Tezin Amacı ve Önemi

Bu çalışmada, Türkçe fiillerin hangi istem durumunda hangi anlamsal değışiklikleri gösterdiğini belirlemek amaçlanmıştır. Bunun için Türkiye Türkçesi fiillerinin büyük bir bölümünün mantıksal, söz dizimsel ve semantik istem yapılarının belirlenmesi gerekmiştir. Bu bakımdan Türkçe fiillerin istem potansiyelini ve istem yapılarını ortaya koymak bu tezin temel amaçlarından biridir. Fiilin istemi ve istem yapıları, cümlelerin önermesiyle ilgili olup fiilin ilgili önermeye bağlı olarak kurduğu mantıksal, söz dizimsel ve semantik yapılardır. Fiillerin istem yapılarının belirlenmesiyle Türkçenin olası temel cümle yapıları da ortaya konulmuş olacaktır. Cümlelerin yapısal merkezi durumunda olan fiilin istem yapılarının belirlenmesi başta çok anlamlılık olmak üzere Türkçenin ana dil ve yabancı dil olarak öğretilmesi, Türkçenin söz dizimi, geçişlilik-geçişsizlik, Türkçe fiillerin söz dizimsel ve semantik sınıfları, sözlük bilimi, lehçeler arası aktarım, yüzey ve derin durum gibi konularda önemli yeni bakış açıları sağlayabilir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde en sık yapılan yanlışlardan biri fiillerin tamlayıcılarla bağlanmasıdır yanlış durum eki ve edatların kullanılmasıdır (Solak, 2010: 299). Türkçe fiillerin istem bilgisi Türkçe öğretiminde, özellikle Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde, yanlış durum ekli tamlayıcıların kullanılmasından kaynaklanan kullanıcı hatalarının önüne geçebilir. Zira bir dildeki fiillerin istem bilgisi dil eğitiminde oldukça önemli bir bilgi olarak görülür. Bu bilginin çeviri ve lehçeler arası aktarımda da oldukça faydalı olacağı söylenebilir.

Türkçe fiillerin isteminin belirlenmesi *doğal dili işleme* (natural language processing) süreçleri için de önemli bir bilgi kaynağı olabilir. *Makine çevirisinde* (machine translation) önde gelen bilim adamlarından Hutchins ve Somers (1992), farklı dillerdeki eş anlamlı sayılabilecek fiillerin farklı söz dizimsel yapılara sahip olmasına rağmen mantıksal (logical) istemlerinin genellikle aynı olduğunu ve fiillerin istem bilgisini dizerken farklı dildeki fiillerin istem sayısı bakımından uyumlarının tespit edilebilmesinin makine çevirisi için faydalı bir bilgi sunduğunu dile getirir. İstem ikinci faydasının, fiillerle bir yapı oluşturan edatların, Türkçe açısından düşünüldüğünde çoğunlukla durum ekli tamlayıcıların çevirisinde görüldüğü söylenebilir (Hutchins ve Somers, 1992: 37). Dolayısıyla Türkiye Türkçesinde kullanılan fiillerin cümledeki diğer sözcüklerle olası birleşebilirliğinin ortaya konulması, bilgisayarla çeviri dil bilgisinin düzenlenmesine katkı sağlayabilir (Mehmanoğlu, 2002: 302).

4. Tezin Kuramsal Temelleri

Tezin temel kuramsal çerçevesini fiil merkezli yaklaşım olan *istem dil bilgisi* (valency grammar) ve *durum dil bilgisinin* (case grammar) ortaya koyduğu temel ilke ve kavramlar oluşturur. Ancak çalışmanın yapılandırılmasında *istem dil bilgisi* ve *durum dil bilgisi* yanı sıra istem kavramıyla yakından ilgili olan *bağlantılı dil bilgisi* (dependency grammar), *işlevsel dil bilgisi* (functional grammar) ve *üye yapısı* (argument structure) gibi kuramlardan da faydalanılmıştır.

5. Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu çalışmada Türkiye Türkçesinde çok anlamlılık gösteren fiiller ele alınmıştır. Çok anlamlılık gösteren fiillerin tespit edilmesinde ve seçilmesinde *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü* (Göz, 2003)'teki veri tabanı dikkate alınmıştır. Genellikle sık kullanılan fiiller çok anlamlılık, çok anlamlı fiiller de nispeten sıklık gösterir. *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü* (Göz, 2003)'te yer alan ve *Türkçe Sözlük* (2005)'te birden fazla anlam girişiyle verilen 534 fiil tespit edilmiştir. Çok anlamlılıkları istem özellikleri açısından açıklanabilen her fiilin farklı anlamları, istem çerçevelerinde incelenmiştir. İstem çerçevelerinde 10 tamlayıcı tipi, 11 semantik sınırlılık ve 26 semantik rol kullanılmıştır. Sıklık sözlüğünde yer alan fiillerin çatı ekleriyle oluşturulan türevleri, yeni bir anlam ifade etmediği sürece, ayrı bir fiil olarak ele alınmamıştır.

6. Tezin Yöntemi

İstem, sözlüksel-mantıksal bir unsurdur ve belirli özel sözlüksel unsurlara dayandırılabilir (Herbst, 2009: 50). Bütün fiiller, istem taleplerinin belirtildiği bir açıklamayla sözlüğe kaydedilir (Allerton, 1982: 48). Sözlük birçok dil bilgisel bilgiyi bulundurur (Cornell vd., 2003: 8). Dil bilgisel bir özellik olarak da görülen istem sözlüksel unsurların bir özelliği olarak sözlüklerde betimlenir. Fiilin sözlük anlamından onun mantıksal, söz dizimsel ve semantik istem özellikleri belirlenebilir. Fiilin sözlüksel anlamsal özelliklerinden hareket etmek fiilin istem özelliklerini belirlemenin en sağlıklı yolu olarak görülmüştür. Bu düşünceden hareketle, sıklık sözlüğünden alınan çok anlamlı fiillerin istem potansiyelinin belirlenmesinde fiilin *Türkçe Sözlük* (2005)'teki sözlüksel anlamsal özelliklerinden hareket edilmiştir. Fiilin istem bilgisinin yansıdığı örnek cümlelerin seçiminde de elverdiği sürece yine *Türkçe Sözlük* (2005) kullanılmıştır. Ancak fiilin ilgili anlamları için eğer *Türkçe Sözlük*'te örnek bir cümle yer almıyorsa *Örnekleriyle Türkçe Sözlük* (MEB, 1995–1996) ve *Misalli Büyük Türkçe Sözlük* (Ayverdi, 2006)'ya başvurulmuştur.

Çok anlamlılık gösteren fiillerin istem özellikleri, istem çerçevelerinde kodlanmıştır. Ancak istem çerçeveleri *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü*'nden tespit edilen çok anlamlı fiillerin *Türkçe Sözlük*'te verilen tüm anlam değişkeleri için düzenlenmemiştir. İstem çerçeveleri, bir fiilin isteme göre anlam değişikliği gösteren ya da anlam değişikliklerinin fiilin istemine göre gerçekleştiği veya açıklanabildiği anlam değişkeleri için hazırlanmıştır. İstem çerçeveleri fiilin ilgili anlam değişkesinin mantıksal, söz dizimsel, semantik istem özelliklerinin tümünü içeren sözlüksel bir kütük özelliği gösterir. İstem çerçevelerinde üç farklı istem yapısı gösterilir: birincisi *mantıksal istem yapısı*; ikincisi, semantik istem ya da *semantik rol yapısı*; üçüncüsü ise söz dizimsel istem ya da *tamlayıcı yapısı*.

Kesmek

A1 I. kesmek $_{2+(1):3}$ = Bıçak, makas vb. bir araçla bir şeyi ikiye ayırmak, parçalamak, doğramak

II. kesmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne: -can]_{Etkilenen}, (kimle)_{Araç}

Ör. Hırsız_[kim: eden] ip_[kimi: etkilenen] makasla_(kimle: araç) kesmiş.

Kesmek fiilinin yukarıdaki istem çerçevesinde, A1, A2 vs. şeklindeki işaretler fiilin türlü anlam değişkelerini kodlar. Fiilin A1 değişkesinin I. basamağında fiilin mantıksal istem yapısı ve tamlayıcılarının sayısı verilmiştir. Seçimli gerçekleşen tamlayıcıların sayısı yay ayraç içinde, zorunlu tamlayıcıların sayısı yay ayraç dışında numaralandırılmış, zorunlu ve seçimli tamlayıcıların toplamı tekrar belirtilmiştir. II. basamakta ise fiilin semantik istem yapısı, seçme sınırlılıkları ve alternatif kullanımlarını da içeren söz dizimsel istem yapısı verilmiştir. Daha sonra, cümlenin yapısını fiilin istemi belirlediğinden, fiilin istem yapılarını örneklendiren bir cümle verilmiş ve cümle üzerinde tamlayıcıların altı çizilerek fiilin istemiyle ilgili söz dizimsel, şekilsel ve semantik özellikleri tekrar kodlanmıştır. Bir fiilin anlam değişkesinin farklı mantıksal, söz dizimsel ve semantik istem gerçekleştirmeleri, başka bir deyişle istem değiştirimleri söz konusu olduğunda aynı istem çerçevesinde mantıksal istem değerleri arasına “~” işareti; tamlayıcı tipleri ve semantik rollerin arasına ise “/” işareti koyularak gösterilir.

Söz dizimsel istem yapısında fiilin tamlayıcı tipleri, yani tamlayıcıların şekli özellikleri [kim], [kimi], (*kimle*) şeklinde verilmiştir. Köşeli ayraç içindekiler zorunlu, yay ayraç içindekiler ise seçimli tamlayıcıları temsil eder. “kim” ve “kim” zamerine ekli durum biçim birimleri istemin söz dizimsel kategorisinin AÖ olduğunu gösterir. Ayrıca dolaylı olarak tamlayıcıların dil bilgisel ilişkileri de kodlanmıştır. [kim] yalın durum olarak özneyi, [kimi] yükleme durumu olarak nesneyi ifade eder.

Semantik istem yapısında ise fiilin ifade ettiğı sürece katılanların semantik rolleri kaydedilmiştir. *Kesmek* fiilinin birinci anlam değişkesinin istem yapısı dikkate alındığında, sürece katılanlar belirli semantik rol işaretleyicileriyle [E_{den}], [E_{tkilenen}], (A_{araç}) biçiminde kodlanır. Ayrıca fiilin açtığı istem boşluklarını dolduran tamlayıcının, semantik nitelikleri ya da seçme sınırlılıkları da gerek duyulduğunda [kim: **ins**], [kimi: **-can**] şeklinde gösterilmiştir.

I. BÖLÜM TEMEL KONU VE KAVRAMLAR

1. 1. Türkiye Türkçesinde İstem Kavramına Bakış

Türkiye Türkçesi dil bilgisi kitaplarında, söz dizimi incelemelerinde ve dil eğitimi yaklaşımlarında *istem dil bilgisinde* (valency grammar) kullanılan anlamıyla *istem* (valency) kavramına rastlanmaz. Bununla birlikte istem dil bilgisiyle yakından ilgili birtakım yaklaşımları görmek de mümkündür. Özellikle Banguoğlu’nu Türkçede istem terimi ve kavramından bahseden ilk bilim adamı olarak kabul etmek gerekir. Banguoğlu, *Türkçenin Grameri* adlı çalışmasının satır aralarında istem kavramından bahseder. Fiilin yönetici özelliğini ima eden Banguoğlu “cümlelerin düğümlendiği kelime” olarak gördüğü fiili *isteyen*, isim unsurunu ise *istenen* diye adlandırır ve nesnenin yükleme göre hâllenmesine ise *istem* adını verir (2000: 528). Nesne dışındaki unsurlara ise *isimleme* ve *zarflama* adını verir. İsimlemenin her cümlelerin doğal üyesi olamayacağını, geçişli fiil cümlelerinde isteğe bağlı bulunulabileceğini belirterek bunları *istem* adını verdiği nesneden ayırır. Böylece cümledeki unsurlar arasında zorunluluk bakımından bir ayırım yapılır.

(1) *Ali kolumu sıktı.*

(2) *Cama taş atmayın.*

Samim Sinanoğlu (1957) de cümlelerin unsurları arasında benzer bir ayrıma gider ve iki önemli terim ortaya atar: *tamamlayıcı ve genişletici ögeler*². Cümlelerin anlamı için zorunlu olan +i, +e, +den ve +le (ile) durum ekli unsurlar *tamamlayıcı ögeler*; cümlelerin kurulması için zorunlu olmayan diğer cümle unsurları ise *genişletici ögeler* olarak kabul edilir. Söz gelimi (1)’de *kolumu* unsuru tamamlayıcı öge; (2)’de *cama* usuru genişletici öge olarak değerlendirilir. Sinanoğlu’nun bu yaklaşımı Banguoğlu’nun istem ve isimleme ayrımını hatırlatır.

² Tamlayıcılar arasındaki benzer ayrımlar başka dilciler tarafından da yapılır. Koç (1996) ve Erdem (2004) *zorunlu ve seçimsel ögeler* terimlerini söz dizimi incelemelerinde kullanmışlardır. Ayrıca Erkman- Akerson (2000) de modern istem yaklaşımı çerçevesinde konuya değinir.

Türkçede fiillerin belirli tümleçleri alabilmesi bakımından sınıflandırıldığı da görülür. M. Ali Ağakay (1942), fiilin anlamı için zorunluluk durumunu dikkate almadan her türlü tümleci ya da her durum ekli tamlayıcıyı nesne kabul etmiş ve alabildiği tümleç türüne göre fiilleri dört sınıfta değerlendirmiştir:

- a) Hiç nesne almayan, yani anlamı nesne ile sınırlamaya muhtaç olmayacak kadar belli olan fiiller (*uyu-*, *uyan-*, *doğ-*, *öl-* vb.)
- b) Anlamının genellikten kurtularak belirli olması için bir nesnenin sınırlayıcı etkisine muhtaç olanlar fiiller (*birini*) gör-, (*birine*) bak-, (*bir şeyden*) hoşlan-, (*biriyle*) uğraş- vb.
- c) Anlamı iki çeşit nesne tarafından sınırlanan fiiller (*birine bir şey*) sor-, (*birinden bir şey*) iste-, (*delikanlıyı kızla*) ever-, (*sokaktan eve*) gel- vb.
- d) Anlamı üç çeşit nesne tarafından sınırlanan fiiller (*eşyayı manavdan vapura*) aktar- vb.

Ağakay'ın bu çalışması Türkçede fiillerin istem ya da tamlayıcı alma kapasitesine dikkat çeken ve bu açıdan yapılan ilk ciddi fiil sınıflandırmasıdır.

- (3) *Kolum ağrıyor.*
- (4) *Ali kolunu incitmiş.*
- (5) *Çocuk sobaya dokundu.*

Türkçede fiiller Ağakay (1942)'nin dışında başka dilciler tarafından da gerek duydukları tamlayıcılar açısından sınıflandırılmıştır. Sinanoğlu (1957), anlamın eksik olmaması için fiillerin farklı öğelerle tamamlanması gerektiğinden hareketle, özneye gerek duyan fiilleri *öznel fiiller* (3); özne dışında nesneye gerek duyan fiilleri *nesnel fiiller* (4); özne dışında dolaylı tümlece gerek duyan fiilleri *dolaylı nesnel fiiller* (5) şeklinde tanımlar. Leyla Karahan (1997) ise *tamlayıcısız fiiller* (3) ve *tamlayıcılı fiiller* (4–5) olmak üzere iki fiil türü belirler. Karahan (1997) Türkçede tamlayıcısız fiillerin özne dışında herhangi bir tamlayıcıya ihtiyaç duymadığını; tamlayıcılı fiillerin ise, hangi durum ekiyle olursa olsun, mutlaka bir tamlayıcı ile kullanım alanına çıkması gerektiğini dile getirir. Ağakay (1942)'nin fiil sınıflamasının, Sinanoğlu (1957) ve Karahan (1997)'nin sınıflamalarına göre istem dil bilgisinin özüne daha uygun olduğu söylenebilir.

Özetle Türkçede, istem dil bilgisindeki yaklaşımlara benzer biçimde, fiillerin belirli tamlayıcıları isteme kabiliyetine dikkat çekildiği, fiille olan anlamsal ilişkileri bakımından cümlenin unsurları arasında bir ayrıma gidildiği, fiillerin istem kabiliyeti ve cümledeki öğelerle ilişkilerine göre sınıflandırıldığı görülür. Ancak Türkçedeki bu yaklaşımların olgunlaşmadığı ve fiillerin istem potansiyelini ortaya koymaktan uzak olduğu söylenebilir.

1. 1. 1. Türkçede Geçişlilik ve Geçişsizlik

Türkçede fiillerin, sözü edilen fiil sınıflamaları dışında, çoğunlukla geçişli ve geçişsiz fiiller şeklinde sınıflandırıldığı görülür. Türkçede Dizdaroğlu (1963), Bilgegil (1982), Gencan (1983), Korkmaz (2003), Ediskun (1999), Kükey (1972)'de geçişlilik ve geçişsizlik genellikle bir çatı kategorisi olarak ele alınır. Ancak geçişlilik ve geçişsizlik bir çatı kategorisi değildir, daha ziyade fiilin anlamsal bir özelliğidir (Banguoğlu, 2000; Ergin, 1993; Yücel, 1999). Lüvimov (1963)'ün ifadesiyle geçişlilik-geçişsizlik kategorisi sözlüksel-anlamsal bir kategori iken çatı kategorisi bir gramer kategorisidir. Bu bakımdan geçişlilik-geçişsizlik fiillerin bir istem özelliği olarak kabul edilebilir (Benedicto, 2007: 1, 2; Van Valin, 2004: 92; Dixon, 2000: 45–47; Kalinina vd, 2000: 442, 443). Türkçede geçişlilik ve geçişsizliğin genellikle belirli fiil sınıflarına özgü istem kapasitesi olarak ele alındığı görülür. Banguoğlu (2000)'in çatı kategorisi dışında tuttuğu fiilleri anlamlarına göre *geçişli fiiller*, *geçişsiz fiiller* ve *ortada fiiller* olmak üzere üç sınıfta değerlendirmiş bu düşünce hâkimdir. Banguoğlu (2000: 409), özellikle ortada fiiller adını verdiği fiillerin anlam farklılığı oluşturacak şekilde hem geçişli hem geçişsiz kullanılabileceğini ifade ederek, aynı fiilin farklı istem potansiyellerine dikkat çeker³.

Türkiye Türkçesinde geçişlilik ve geçişsizlik doğrudan nesne ögesiyle ilişkilendirilmiştir. Nesne ise fiilin etkilediği varlıkla ve fiilin gerek duyduğu öğeyle eş görülmüş, farklı durum biçim birimli birçok nesne türü, dolayısıyla da geçişli fiil çeşidi öne sürülmüştür. Türkçede nesnenin ekli ya da eksiz yükleme durumu dışında +E, +DEN, +LE durum biçim birimli de olabileceği iddia edilmiştir (Deny, 1941: 185;

³ Sevortyan (1960) da bazı Türkçe fiillerin eski devirlerde hem geçişli hem geçişsiz biçimde kullanıldığını ileri sürer.

Banguoğlu, 2000: 528; Sinanoğlu, 1960: 338; Emre, 1954: 128; Boz, 2004: 505; Cemiloğlu, 2000; Sev, 2004: 2657). Nesne ve geçişlilikle ilgili durum şöyle özetlenebilir:

Türkçede, cümle ögesinin durum biçim biriminden hareketle yükleme durum ekli ve eksiz tüm unsurlar nesne kabul edilmiştir. Diğer taraftan bir ögenin “*etkilenen*” rolünü yüklenmesinden ve fiilin anlamı için gerekli oluşundan ötürü farklı durum ekli unsurlar da nesne, dolayısıyla cümlenin fiili de geçişli kabul edilmiştir. Banguoğlu (2000) ve Boz (2004)’ün yükleme durum ekli ya da eksiz unsurlar dışında farklı durum ekli ögeleri nesne kabul edişinde eylemden etkilenmiş olmaları belirleyiciyken Sinanoğlu (1957, 1960)’ta fiillerin *tamamlayıcı* adı verilen unsurları zorunlu olarak istemesi ya da ihtiyaç duyması belirleyici olmuştur. Kononov⁴, Deny (1941) ve Sev (2004)’ün ileri sürdüğü fiillerin geçişliliğinin başka cümle unsurlarıyla gerçekleşebileceği düşüncesi de fiilin belirli durum ekli tamlayıcılara olan ihtiyacına dayanır. Bu noktada Karahan (1997)’nin bazı fiillerin hangi hâl ekini taşırsa taşırsın mutlaka bir tamlayıcının varlığına ihtiyaç duyacağı fikri, fiillerin geçişliliğinin başka cümle unsurlarıyla da gerçekleşebileceği anlayışını pekiştirmiştir. Geçişlilikle ilgili bu yaklaşımlar, belirli durum ekli bir tamlayıcıya gerek duyan ya da etkilenen bir öge bulunduran fiilin geçişli sayılmasını ve söz konusu tamlayıcının da nesne kabul edilmesi sonucunu doğurmuştur. Böylece geçişli fiil sınıfının alanı oldukça genişlemiş ve geçişlilik konusu hayli karmaşık bir durum almıştır.

Türkiye Türkçesinde fiillerin tamlayıcılarla ilişkisi bakımından genellikle geçişli ve geçişsiz olarak sınıflandırıldığı görülür. Ancak geçişlilik-geçişsizlik sınıflaması fiillerin tamlayıcılarla ilişkisinin ve fiil tiplerinin betimlenmesi açısından yeterli değildir. Ayrıca fiil-tamlayıcı ilişkisini geçişli ve geçişsiz fiil diye sınıflandırmak fiilin anlamını da dikkate almamak demektir (Özkan, 2009: 49). Geçişlilik ve geçişsizliğin bu şekliyle diğer fiil tiplerini ve fiillerin istem bilgisini perdelediği söylenebilir. Fiilin istemi çok daha geniş bir kavramdır, geçişlilik ve geçişsizlik kavramlarına indirgenemez. Karahan (1997)’nin de ifade ettiği gibi tamlayıcılı ve tamlayıcısız fiil sınıflamaları dışında başka

⁴ Kononov, düz ve dolaylı geçişlilik kavramlarından söz eder. Akuzatif bulunduran cümlelerin fiili düz geçişli; datif, lokatif ve vasıta durumu bulunduran cümlelerin fiili ise dolaylı geçişli kabul edilir (Karahan, 1997: 212).

sınıflandırmalar da yapılabilir. İstem dil bilgisi Türkçe fiillerin tamlayıcılarıyla olan ilişkilerinin belirlenmesinde yeni bir bakış açısı ortaya koyabilir.

1. 1. 2. Türkçe Fiillerin İstemi Konusunda Yapılan Çalışmalar

Türkçede son zamanlarda fiillerin istem bilgisi yoğun ilgi görmüş ve Kahraman (1996), Karahan (1997), Sev (2001), Özdemir (2004), Ersoy (2006), Güneri Demiröz (2007), Yaman (2007), Kaya (2007), Atacık (2008), Uzunboy (2008), Ertane Baydar (2009), Çimen (2009) ve Uysal (2010) bu konuda dikkat çeken çalışmalar olmuştur. Bu çalışmaların öncüsü Kahraman (1996)'dır. Kahraman (1996)'da fiillerin tamlayıcılarla olan ilişkisi, *alma ihtiyacı duyduğu tamlayıcılar, ikinci derecede çok istediği tamlayıcılar, kabul edebildiği tamlayıcılar, kullanım örneği bulunmayan tamlayıcılar* şeklinde ortaya konulmuştur. Kahraman (1996), Türkçede fiil-tamlayıcı ilişkilerini ilk defa ele alan çok değerli bir çalışmadır; ancak Kahraman (1996)'da durum ekli tamlayıcıların fiile bağımlılığında istem ilişkisi gözetilmemiştir. Fiillerin mantıksal (logical) ve semantik isteminin dikkate alınmadığı bu çalışma, söz dizimsel istemle kısmen ilgili görülebilir; ancak istem dil bilgisinden oldukça farklı bir yaklaşıma sahiptir. Kahraman (1996)'da, söz dizimsel bir unsurun tamlayıcı olabilmesi için durum ekli olması yeterli görülmüştür. Bununla birlikte söz konusu tamlayıcıların fiille ilişki derecelerinin belirlenmesinde kullanılan yöntemin ve benimsenen yaklaşımın kimi sistematik hataları doğurduğu ve tamlayıcıların fiille ilişki derecelerinin belirsizlikler taşıdığı, fiille olan ilişkilerinin tam olarak belirlenemediği görülür⁵. Bu durum, temel olarak fiille cümlelerin kimi unsurları arasındaki istem ilişkisinin ve fiilin anlamlarının dikkate alınmamasından ve fiilin tamlayıcılarla ilişki derecelerinin karşılaşılan örneklerin azlık ve çokluğuna göre belirlenmesinden ileri gelir. Oysa tamlayıcıların fiillerle olan ilişkisi ve ilişki dereceleri tespit edilen örneklerdeki sayıların azlığına ve

⁵ Kahraman'ın *ada-* fiili için verdiği tamlayıcı dökümü ve örnekler şöyledir: “alma ihtiyacı duyduğu tamlayıcı: **ø,+i**; *mum adıyor, ömrünü adamış*”, “ikinci derecede çok istediği tamlayıcı: **ø,+e**; *Halit Ziya'ya adamış*”, “kabul edebildiği tamlayıcı: **+i, +le**; “*senin pençenden beni kurtarmak ümidiyle adamış*”. Bu dökümde “alma ihtiyacı duyduğu tamlayıcı: **ø,+i**; *mum adıyor, Eylül romanını adamıştı, ömrünü adamış*” ile “ikinci derecede çok istediği tamlayıcı: **ø,+e**; *Halit Ziya'ya adamış*” dökümündeki tamlayıcılar arasında cümlelerin anlamı için gerekli olan unsurlar arasında ihtiyaç duyma bakımından bir derece farkı söz konusu değildir. Bunlar, genellikle anlamın belirmesi için aynı derecede ihtiyaç duyulan ya da gerekli olan tamlayıcılardır. Zira “alma ihtiyacı duyduğu tamlayıcı: **ø,+i**” için verilen “*mum adıyor, Eylül romanını adamıştı, ömrünü adamış*” örnekleri bu şekliyle belirsiz ya da eksik birer cümledir. (bk. Kahraman, 1996: 83).

çokluğuna göre değil fiilin anlamı için gerekli oluşuna, başka bir ifadeyle mantıksal-semantic isteme göre yapılabilir. Kahraman (1996)'da tamlayıcıların fiilin hangi anlamına göre sınıflandırıldığı ya da derecelendirildiği belli değildir. Zira fiilin farklı anlamları farklı sayı ve türde durum ekli tamlayıcıları gerektirecektir.

Kahraman (1996)'da durum ekiyle genişleyen zarflık unsurlar, istem ilişkisi göstermemesine rağmen, durum ekli tamlayıcı olarak algılanmış ve fiilin ikinci derecede çok istediği tamlayıcıları olarak değerlendirilmiştir⁶. Ayrıca fiillerin tamlayıcılarla ilişkisinin belirlenmesinde azlık-çokluk ölçütü dışında dil sezgisinin de kullanıldığı, birleşik fiillerin unsurlarının da tamlayıcı olarak ele alındığı görülür. Kahraman (1996), söz konusu nedenlerden, özellikle fiil-tamlayıcı ilişkilerinde fiillerin farklı anlamları ve mantıksal-semantic istem yapıları dikkate alınmadığından, fiillerin tamlayıcılarla olan ilişkilerinin ve ilişki derecelerinin belirlenmesinde doyurucu değildir.

Türkçede Kahraman'ın dikkatleri çeken çalışmasından sonra konunun farklı yönlerine değinildiği birkaç çalışma daha yapılmıştır. Abdurrahman Özkan (1999) tamlayıcının zaman içerisinde hâl eki değişikliğine uğraması olarak tanımladığı *istem değişikliğinin* fiilin anlam değiştirmesine yol açtığına işaret eder. Mevlüt Erdem (2004) Eski Anadolu Türkçesindeki fiilleri istedikleri *zorunlu ve seçimlik ögeler*⁷ açısından değerlendirmiş ve Eski Anadolu Türkçesinde bazı fiillerin almak zorunda oldukları unsurları almadığını, yer yer başka unsurlarla kullandıklarını ifade etmiştir. Mevlüt Erdem, böylece fiilin isteminin farklı gerçekleşmelerine, başka bir ifadeyle farklı söz dizimsel istem yapılarına dikkat çekmiştir.

⁶ *Bak-* fiilinin “ikinci derecede çok istediği tamlayıcı: **+den, +le**” sınıfı için verilen “*korkudan bakarak; olduğum yerden bakıyordum*” ve “*acele bir bakışla bakmış; şaşkın gözleriyle bakıyor*” örneklerindeki tamlayıcıların başka fiiller için verilen “kabul edebildiği tamlayıcı” sınıflarında bulunan unsurlardan hiçbir farkı yoktur. *Ver-* fiilinin “kabul edebildiği tamlayıcı: **+den, +de, +le, +siz**” sınıfı için verilen “*hırsımdan verdim, nüfus kâğıtsız vermiyorlardı*” örneklerindeki söz konusu tamlayıcıların *bakmak* fiilinin “ikinci derecede çok istediği tamlayıcı: **+den, +le**” sınıfı için verilen tamlayıcılardan bir farkı yoktur. Aslında bu unsurlar zarftır, gerek Samimoğlu (1957) gerekse Karahan (1999)'a göre bu unsurlar bir tamlayıcı değildir.

⁷ Erdem'in çalışmasının dayanağını oluşturan ve modern istem kuramında önemli bir ayrım olacak olan *zorunlu ve seçimlik ögeler* terimlerini söz dizimi incelemelerinde ilk olarak Koç (1996) kullanmıştır.

Söz konusu çalışmalar Türkçe fiillerin istemine ve istem özelliklerine dikkatleri çekmeleri bakımından çok önemlidirler; ancak bunlar modern istem kavramından oldukça uzak, geleneksel yaklaşımla hazırlanmış ve fiilin kısmen söz dizimsel istemiyle ilgili çalışmalardır. Bu nedenle mevcut çalışmaların Türkçe fiillerin istem bilgisini tam anlamıyla ortaya koyduğu söylenemez.

Türkçe fiillerin istemiyle ilgili istem dil bilgisi çerçevesinde yapılan Ozil (1982), Abdülhayoğlu (1990), Rolffs (1997), Sultanov (2001), Uğurlu (2001), Melek Erdem (2003, 2004) gibi çalışmalar da vardır. Şeyda Ozil, *Almanca Eylemlere Bağımsal Dil Bilgisi Açısından Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım* adlı eserinde Almanca Ders Kitabı I, II, III'te bulunan 292 Almanca fiili *bütünleyen sınıfları* açısından Türkçe fiillerle karşılaştırmalı olarak ele almıştır. Ozil (1982), istem dil bilgisi ışığında Türkçe fiillerin kısmen ele alındığı ilk istem çalışması olması bakımından oldukça önemlidir. Ancak Ozil, çalışmasını söz dizimsel istemle sınırlı tutmuştur. Ozil (1982)'de Almanca fiillerin merkeze alınmasından ötürü Türkçe fiillerin istem potansiyeli ve kurduğu farklı söz dizimsel istem yapıları da tümüyle belirlenememiştir.

Sultanov, modern istem dil bilgisinin *söz dizimsel, morfolojik ve semantik istem (valency)* terimlerini tanımladığı çalışmasında sözlüklerde fiillerin sözlüksel manalarının yanı sıra hangi isteme sahip olduklarının da verilmesi gerektiğini ifade ederek Azerbaycan Türkçesi temelinde küçük bir sözlük denemesine girişmiştir. Uğurlu, “valenz” terimini kullandığı çalışmasında Türk lehçelerinin bazı fiillerinde istem farklılıklarının olduğunu ve bunun lehçeler arası aktarma zorluklarına yol açtığını dile getirir ve bu tür sıkıntıları aşabilmek için istem sözlüklerinin önemine dikkat çeker. Melek Erdem'in Türkmence fiillerin istemi ve anlam değişikliği üzerine kaleme aldığı çalışmaları dikkate değerdir. Erdem (2003, 2004), tez çalışmamızın konusu için bize esin kaynağı olmuştur.

1. 2. Söz Dizimi

1. 2. 1. Türkçe Söz Dizimi

Türkiye Türkçesinde cümle, genellikle temel ve yardımcı ögeler ayrımına dayanılarak çözümlenir⁸. Temel ögeler *özne ve yüklem*; yardımcı ögeler *nesne ve tümleçler*dir (Dizdaroğlu, 1976; Kükey, 1975; Gencan, 1983; Ediskun, 1999). Bununla birlikte Kormaz (2003), Demir ve Yılmaz (2005) tüm ögeleri içine alacak şekilde temel ögelerin kapsamını genişletir⁹. Delice (2003), Karahan (1999) ise yüklemi temel öge diğerlerini yardımcı ya da tamamlayıcı öge kabul eder. Diğer taraftan ögelerin belirlenmesinde şekil ve işlev karmaşasının baş gösterdiği görülür. Türkçede cümle ögeleri, birçok bilim adamının farklı çalışmalarında dile getirdiği gibi¹⁰, sorunlu ve tartışmalı bir konudur. Özne başta olmak üzere hemen hemen bütün cümle ögeleri ve cümle çözümlemeleri üzerine tartışmalar vardır. Bu karmaşanın temelinde cümle ögelerinin şekli, işlevsel ve dil bilgisel özelliklerinin iç içe geçmiş olması ve geleneksel cümle yapısı algılamaları yatmaktadır.

1. 2. 1. 1. Türkçede Dil Bilgisel İlişkilerin Şekli ve İşlevsel Özellikleri

Türkçede isim çekimi ile *dil bilgisel ilişkiler* (grammatical relations) arasında sıkı bir bağ vardır. Cümlede isimlerin durum ekli şekilleri büyük ölçüde onların dil bilgisel ilişkilerini, başka bir ifadeyle cümledeki öge durumunu belirler. Türkçede yalın durum (nominative) *özne*, +i ekli ya da eksiz yükleme durumunda olan unsur *nesne*, +e/ +de/ +den durum ekli unsurlar *dolaylı tümleç* olarak kabul edilir. Edat ve edat ekli unsurların ise genellikle *edat tümleci*¹¹, *zarf tümleci*¹² ya da *dolaylı tümleç*¹³ olarak da ele alındığı

⁸ Konuyla ilgili çalışmalarda cümle ögelerinin farklı şekillerde adlandırıldığı ve sınıflandırıldığı görülür. Cümlelerin ögelerini Ergin (1993), Karahan (1999), Özkan ve Sevinçli (2008) *fiil/yüklem, fail, nesne, yer tamlayıcısı, zarf*; Dizdaroğlu (1976) ise *yüklem, özne, nesne, dolaylı tümleç, belirteç tümleci, ilgeç tümleci* şeklinde adlandırır ve sınıflandırır.

⁹ Zeynep Kormaz (2003) *özne, fiil, nesne, tümleç ve zarfı* temel ögeler içinde alır, *ünlem ve bağlaçları* ise yardımcı ögeler içerisinde değerlendirir. Demir ve Yılmaz (2005) ögeler arasında bir ayrım yapmaz ve Türkçede *yüklem, özne, nesne ve tümleç* olmak üzere dört temel ögenin bulunduğunu ifade eder.

¹⁰ Tüm tartışmalar için bk. Üstüner (1998), Özmen (1995), Cemiloğlu (1994), Tarıktaroğlu (1996), Dizdaroğlu (1968), Koç (1996), Delice (1998; 2003; 2007), Boz (2007a, 2009), Üstünoğlu (2000), Kerimoğlu (2006), Demiray (1967; 1968), Sinanoğlu (1957), Gencan (1967, 1968).

¹¹ Dizdaroğlu (1976), Ediskun (1999) ve Kükey (1975) edat sözcük türlerini tek başına edat tümleci olarak görürken Gencan (1967, 1968, 1983) ve Demiray (1967) edat öbeği biçimindeki ve fiili türlü yönlerden tümleyen cümle unsurlarını edat tümleci kabul eder.

¹² Ergin (1993) ve Karahan (1999), Özkan ve Sevinçli (2008).

görülür. Bu durum, genellikle Türkçede dil bilgisel ilişkilerle isimlerin durum çekimi ve edatlı isim çekimi¹⁴ arasında bire bir ilişkinin olduğunu, isimlerin durum işaretleyicileriyle dil bilgisel ilişkilerin eşit sayıldığını ortaya koyar (Yamaguchi, 2001: 150).

Türkçede cümle öğelerinin ya da dil bilgisel ilişkilerin belirlenmesinde en temel sorun, cümle öğelerinin şekil yapısından mı yoksa işlevinden mi hareket edileceğidir (Üstüner, 1998; Cemiloğlu, 1994: 29). Kimi bilim adamları¹⁵ dil bilgisel ilişkileri cümledeki unsurların şekli özelliklerine göre tayin ederken kimi bilim adamları¹⁶ işlevine göre tayin etmiştir. Bazı dilciler ise her iki yaklaşımı birlikte kullanır¹⁷. Bu durum cümle çözümlemelerinde karmaşaya neden olmuştur. Örneğin Korkmaz (2003), cümle öğelerinin şekil yapısını dikkate alarak, “*Geçmişte iyice tecrübesi vardır.*” cümlesindeki *geçmişte* unsurunu +de durum ekli olmasından ötürü dolaylı tümleç olarak kabul ederken Karahan (1999) +den durum eki taşıyan tarz, zaman, miktar zarflarının yer tamlayıcısı olmadığını, “*Odalara çoktan karanlık basmıştır*” örneğini vererek, dile getirir. Dizdaroğlu (1976) “*Tatilde avlanmaya gideceğiz.*” cümlesindeki *avlanmaya* ögesine dolaylı tümleç derken, Cemiloğlu (1994) zarf ve yer tamlayıcısı karmaşasından kurtulmak için işlevi esas almış ve “*Babası ekin ekmeğe gitti.*” cümlesinde “*ekin ekmeğe*” söz öbeğini zarf tümleci olarak değerlendirmiştir. Bu bakımdan, “*Bu elbiseyi senin için aldım. Bu elbiseyi sana aldım.*” örnekleri cümle öğelerine farklı yaklaşan bilim adamlarınca farklı değerlendirilecektir. Her iki unsurun semantik işlevi aynı olduğu hâlde *senin için* kimi bilim adamlarınca edat tümleci, kimilerince dolaylı tümleç; *sana* unsuru ise çoğunlukla yer tamlayıcısı ya da dolaylı tümleç olarak kabul edilecektir.

¹³ Korkmaz (2003) ise edat öbeği şeklindeki cümle unsurlarını dolaylı tümleç olarak (*gönlüne göre düzenlemek*) kabul eder.

¹⁴ Öner (1999: 13) ve Üstüner (2008) edatlarla isimlerin isim çekim durumuna girebileceğini dile getirirler.

¹⁵ Dizdaroğlu (1976), Bilgegil (1982), Ergin (1999), Korkmaz (2003), Karahan (1999), Ediskun (1999), Karaağaç (2009), Kükey (1975), Özmen (2004).

¹⁶ Cemiloğlu (1994), Gürsoy-Naskali (2004), Üstüner (1998), Kerimoğlu (2006).

¹⁷ İşlevden hareket edilen durumlar genellikle +den durum ekli öğelerin zarf görevinde kullanılabileceğini ifade eden açıklamalarla sınırlıdır. Bk. (Karahan, 1999; Özkan ve Sevinçli, 2008; Karaağaç, 2009).

Söz konusu farklı yaklaşımlar cümle ögeleri karmaşasını doğurmuştur. Bu karmaşanın temel kaynağı, cümle ögelerinin tayin edilmesinde ya şeklin ya işlevin ya da her ikisinin ölçüt alınmasıdır. Bu yaklaşımların başta özne¹⁸ ve nesne¹⁹ olmak üzere Türkçede cümle ögeleri üzerine kimi karışıklıkları beraberinde getirdiği görülür. Özne ve nesne gibi dil bilgisel ilişkilerin çoğunlukla semantik bir rol gibi değerlendirilmesi sorunu derinleştirmiş ve farklı durum biçim birimli özne, nesne türlerinin ileri sürülmesine yol açmıştır²⁰. Dil bilgisel ilişkiler her ne kadar anlamla ilgili ilişkilerle (semantik roller) bağlantılı olsa da gerçekte onlardan farklıdır ve söz dizimi bunlara indirgenemeyecek kadar yoğun dil bilgisel ilişkilere sahiptir (Comrie, 2005: 86). Modern istem dil bilgisi cümlelerin unsurlarının söz dizimsel ve semantik yapısını ayrı ayrı belirler. Bu bakımdan Türkçedeki cümle çözümleme karmaşasına çözüm önerebilir.

1. 2. 1. 2. Türkçe Cümle Yapısı ve Cümlelerin Temel Ögeleri

Türkçede genellikle özne ve yüklem cümlelerin temel ögeleri olduğu kabul edilir (Ediskun, 1999; Dizdaroğlu, 1976; Gencan, 1983; Bilgin, 2006; Kükey, 1975; Üstünoğlu, 2002).

Dizdaroğlu, bir cümle kurulması için özne ve yüklemi yeterli bulur, ancak diğer taraftan çekirdek cümle olarak adlandırdığı bu cümle yapılarıyla isteklerin her zaman

¹⁸ Türkçede çok farklı türde ve sayıda özne türü ileri sürülmüştür. Hatipoğlu (1972) *yedi*; Koç (1996a; 1996b) *dört*; Korkmaz (2003) *beş*; Topaloğlu (1989) *iki*; Banguoğlu (2000) *iki* özne türünden bahseder. Farklı türde özne türlerinin ileri sürülmesinin şekil-işlev ya da semantik rol tercihi dışında başka bir kaynağı ise cümlelerin temel ögelerinin özne ve yüklem olarak kabul edilmesidir. Öznenin tanımlarına bakıldığında özne tanımları, hem işlevsel yaklaşımı hem şekli hem de dil bilgisel yaklaşımı kapsayacak şekilde yapılmıştır: “Özne (*kimse*) cümlede kılını ve olanı temsil eder. Kimse bir kişi veya şey olabileceği gibi yalın bir kavram da olur. Kimse ister ayrı bir kelime ile ifade edilsin, ister yüklem içindeki kişi eki ile belirtilsin cümlelerin ikinci üyesi sayılır (Banguoğlu, 2000: 525)”. Bununla birlikte öznenin işlevini dikkate alan çalışmalar da vardır. Baydar (2008) ve Boz (2009) özneyi semantik bir rol olarak kabul etmiş ve biçim biriminin yalın durum dışında +dan, +e, +la, +ın durum ekleriyle cümlede bulunabileceğini ileri sürmüşlerdir. Özne türleri konusunda detaylı bilgi için bk. (Zülfikar, 1993; Mehmedoğlu, 2006).

¹⁹ Banguoğlu (2000), Boz (2004) ve Cemiloğlu (2000) nesnenin etkilenen işlevinden ötürü farklı durum ekli ögelerin de nesne olabileceğini ileri sürerler.

²⁰ Özne ve nesnenin dil bilgisel ilişkiden ziyade semantik bir ilişki ya da rol gibi algılanmasından ileri gelen farklı durum biçim birimli özne ve nesneler ileri süren çalışmalar için bk. Sev (2004), Baydar (2008), Boz (2009).

anlatılamadığını dile getirir (1976: 13). İsteklerin anlatılmasında her zaman özne ve yüklem yeterli değil ise bu ögelerin temel, diğer ögelerin yardımcı öge kabul edilmesi ne kadar doğrudur?

(6) *Elma iki kilo geldi.*

(7) *Bu kâğıtlara kimse dokunmasın.* (= karıştırmak)

(8) *Ahmet konuyu annesine açtı.*

(9) *Babam İstanbul'da oturuyor.*

(10) *Efendim, tütün tabakasını ortada unutmaya gelmiyor.*

(6–9)'da cümlelerin temel ögelerinin özne ve yüklemden oluştuğunu ileri sürmek ne kadar mümkündür? Ayrıca (10)'daki gibi öznesiz cümleler, öznenin her zaman temel öge olamayacağını gösterir. Zira dilcilerin de kendi içinde çelişkiye düştüğü görülür. Meçhul fiillerde ve gereklilik kipinin üçüncü teklik çekiminde özne bulunmaz (Ergin, 1993: 399; Karahan, 1999: 50) yargısıyla özne cümlelerin ikinci asıl unsurudur (Ergin, 1993: 399; Karahan, 1999: 45) yargısı birbiriyle çelişir (Delice, 1998: 194). Bir cümlede özne bulunmayabiliyorsa öznenin her zaman temel öge oluşundan söz etmek güçtür²¹. Dolayısıyla cümlelerin yapısının temel ögeler olarak daima özne ve yüklemden oluştuğunu ileri sürmek ve özne-yüklemin cümlelerin önermesini ifade etmek için her zaman yeterli olduğunu iddia etmek mümkün değildir. Zira Karahan, son baskısını yaptığı eseri *Türkçede Söz Dizimi* (2008)'de, Karahan (1999)'daki görüşünden uzaklaşmış, fiilin bildirdiği anlamın gerçekleşmesi için özne dışında başka zorunlu ögeleri istediğini ileri sürmüştür.

Türkçe dil bilgisi kitaplarında, söz dizimi çalışmalarında ve dil bilgisi terimleri sözlüklerinde temel ve yardımcı öge terimlerinin açık bir tanımına rastlanmaz. Temel ve yardımcı ögelerin neler olduğu belirtilerek geçilir. Ana sorun temel ve yardımcı öge ayrımının neye göre yapıldığını ortaya koyan sarıh bir tanımlamanın olmayışıdır. Temel ögeler kavramıyla bazı cümlelerin dil bilgisel yapısının kurulması için asgari gerekli cümle unsurlarının kast edildiği anlaşılır. Türkçede cümle genellikle gizli veya açık iki parçadan oluşur. Özne ya da AÖ cümlelerin bu yapı parçalarından biri olarak kabul

²¹ Turan (1999) öznenin cümlelerin asıl unsuru olamayacağı yönünde Türkçede genel bir eğilimin olduğunu ifade eder.

edilebilir. Ancak fiil yönetici öge kabul edildiğinde, diğer temel öge her zaman özneyle sınırlandırılmaz. Cümlelerin söz dizimsel yapısını, bağımsız şekilde işleyen fiilin kendisi biçimlendirir (Allerton, 2006; 152). Cümleyi kuran ve yöneten fiilin anlamsal özelliğine göre temel ögeler, yüklem yanarda *özne*; *özne+nesne*; *özne+nesne+ dolaylı tümlec*; *özne+zarf tümleci* vs. olabilir. Sözü edilen geleneksel anlamsal fiil sınıflamaları düşünüldüğünde özne ve yüklem temel ögelerinden oluşan cümle yapısını öznel fiiller, tamlayıcısız fiiller ya da geçişsiz fiiller adı verilen fiil sınıfının kurduğu söylenebilir. Yani özne ve yüklemden oluşan çekirdek cümle yapısı bir kısım fiil (süreç) tiplerinin zorunlu kıldığı ya da biçimlendirdiği bir yapıdır. Bu fiil tipinin kurduğu yaygın yapılardan hareketle cümlelerin yapısının ve temel unsurlarının özne ve yüklemden oluştuğunu ileri sürmek diğer fiil tiplerini ve cümle yapılarını görmezden gelmektir. Bu bakımdan cümlelerin temel ögelerinin yüklem yanarda en az bir ögeden oluşabileceği ve yüklem yanarda hangi ögelerin bulunabileceğinin fiilin tipine bağılı olduğu söylenebilir. Zira Delice (2007: 142) son çalışmalarında yüklem özne ve nesne ögelerinden biri ya da her ikisi olmadan cümle kuramayacağını, özne ve nesnenin temel öge oluşunun ise yüklem türüne göre değiştiğini dile getirir.

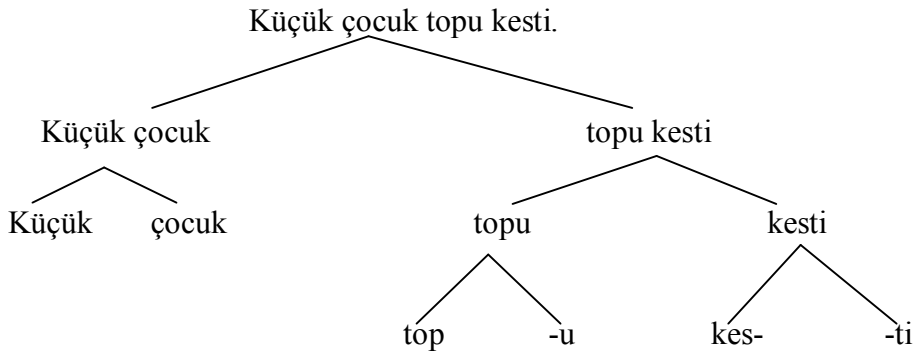
Özetle cümle unsurları arasındaki karmaşa, Erden (1998)'de de dile getirildiği gibi, Türkçenin tüm cümle unsurlarını yeniden belirleme, tanımlama, sınıflandırma ve örneklendirmeyi gerekli kılmaktadır. Türkçe cümle çözümlemesinde ana sorun temel öge teriminin açık bir tanımının olmaması ve sınırlarının çizilememesidir. Türkçedeki fiilin biçimlendirdiği muhtemel tüm cümleler göz önüne alındığında cümlelerin tek bir temel ögesinden ya da özne ve yüklemden oluşan iki temel ögesinden bahsetmek her zaman mümkün değildir. Öznesiz cümle olabilir yargısıyla özne ve yüklem cümlelerin temel ögesidir yargıları nasıl çelişiyorsa; temel öge cümlelerin anlamını tek başına taşıyan öge olarak kabul edildiğinde cümlelerin temel ögesi yüklem demektir de çelişkilidir. Çünkü cümlelerin diğer ögeleri çıkartıldıktan sonra temel öge olarak kabul edilen yüklem tek başına anlamı iletmekte yeterli olması gerekir; ancak bu, her zaman mümkün değildir. Türkçe fiillerin söz dizimsel istem yapısı ya da fiisel istemin kurduğu cümle yapıları dikkate alındığında cümlelerin her zaman *temel öge + yüklem* ya da *özne + yüklem*den oluştuğunu ileri sürmek güçtür. Cümlelerin birden fazla temel ögesinin olabileceği, ancak temel ögeler içinde mutlaka bulunması gereken çekirdek ya

da yönetici öge olan yüklemın diğer belirli sayıda temel ögeyi yönettiği ve zorunlu kıldığı, bu ögelerin morfolojik, söz dizimsel özelliklerini ve semantik rollerini belirlediği söylenebilir.

1. 2. 2. Çağdaş Söz Dizimi Yaklaşımları

Çağdaş dil biliminde önemli cümle çözümleme yaklaşımlarından biri, *birincil kurucular* ya da *dolaysız kurucular* (immediate constituents) yöntemidir. Cümle yapısalcı yaklaşımda, anlamdan bağımsız olarak, Amerikalı dil bilimci Bloomfield tarafından ikili parçalara ayrılarak çözümlenir. Bu özelliğinden ötürü ikili parçacıklar yöntemi olarak da anılır. Bir yapının²² bölünmesiyle meydana gelen parçalar, bu kuruluşun²³ doğrudan doğruya ya da dolaysız kurucularıdır (Weber, 1983a: 133). Bloomfield her cümleyi iki ana parçaya ayırır ve her parça en küçük birime varıncaya kadar tekrar ikili parçalara ayrılır (Aksan, 1998: 127). Her dilsel birim üst yapının dolaysız kurucusudur.

(11a) *Küçük çocuk topu kesti.*

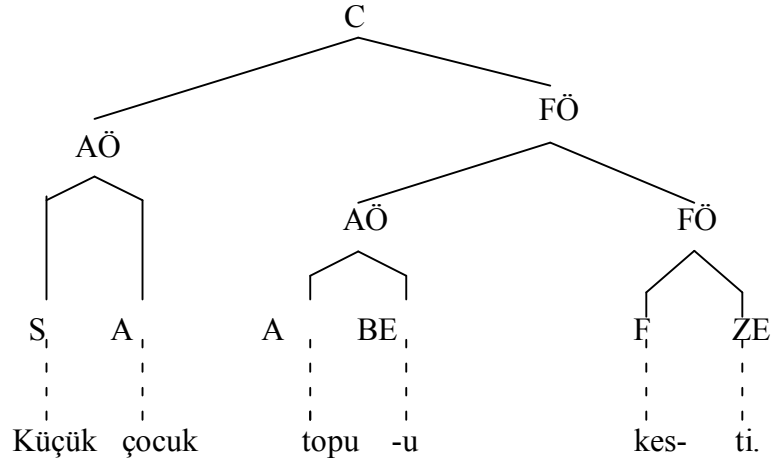
Şekil 1: *Birincil Kurucular Yöntemi Cümle Çözümlemesi*

Şekil 1, belirli bir cümlemin basamak basamak ayrılmasını anlatan özel (müşahhas) bir soy kütüğüdür (Weber, 1983a: 133). Ancak soy kütüğü sistemi yeterli görülmez. Benzer cümlelerin aynı yapıya sahip olduğunu soy kütükleri göstermez. Bundan dolayı soy kütüklerinin budaklarındaki kurucuların sınıfları verilir. Kurucu yapı gramerinde

²² Yapı, bir sistemin unsurlarını birbirine bağlayan ilişkiler kümesidir. Bu anlamda dil birlikleri arasındaki ilişkiler kümesine yapı denir (Baumgartner ve Fritz, 1983: 81).

²³ Cümle kuruculardan oluşan bir kuruluştur (Toklu, 2007: 77).

(constituent-structure grammar) cümlelerin AÖ ve FÖ olarak adlandırılan iki doğrudan kurucuya sahip olduğu kabul edilir. Kurucu sınıflarıyla yapılan yapı çözümleme (Şekil 2), belirli bir cümleyi değil AÖ ve FÖ kurucu sınıflarını içine alan bütün cümleleri tasvir eder ve *sınıf soy kütüğü* olarak anılır. Sınıf soy kütüğü cümlelerin soyut yapısını çizer, başka bir ifadeyle aynı çekirdek cümle tipine ait olan bütün çekirdek cümlelerin yapısını gösterir (Weber, 1983b: 144). (11a) özel kurucular ve kurucu sınıflara göre şöyle çözümlenebilir:

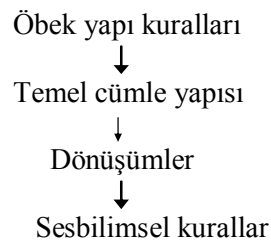
Şekil 2: Kurucu Yapı Grameri Cümle Çözümlemesi

Şekil 2’de hem sınıf soy kütüğü hem de özel (müşahhas) soy kütüğü birlikte verilmiştir. Kurucu sınıflarıyla kurucular arasındaki dallar diğer cümlelere göre başka şekillerde gerçekleşeceğinden kesik çizgilerle gösterilir.

Dolaysız kurucular ya da kurucu yapı gramerinin cümle çözümleme yaklaşımı ve hocası Harris'in "dönüşüm" fikrinden hareket eden Chomsky, temelinde öbek yapı (öbek belirleme)²⁴, dönüşüm kuralları ve yerleştirme kurallarının olduğu bir dil bilgisi modeli geliştirir ve henüz üretilmemiş cümlelerin üretim sürecini açıklamaya çalışır (Toklu, 2007: 82). *Çekirdek cümleler* (kernel sentences), sayısız cümle örneklerinden yapı kurallarıyla elde edilir (Aksan, 1998: 135). "Yapı kurallarıyla elde edilen yapılar, dildeki aynı türden cümleleri kapsayan bir çerçeve, dilin gerçek yapısını ortaya koyan formülleştirilmiş dizgelerdir." (Aksan, 1998: 136). Basit bir cümlenin yapı ve sözlük kuralları şöyle gösterilebilir:

(11a) *Küçük çocuk topu kesti.*

²⁴ Öbek yapı kuralları, sözcükleri ayırma, sözcüklerin kategorilerini bilme, sözcükler arasındaki öbeksel ilişkileri tanıma gibi cümle yapısı bilgilerine dayanan ve cümle üreten kurallardır (Uzun, 2000: 15). Chomsky (1957)'nin dil bilgisinin düzenlenişi şu şekildedir:

Yapı Kuralları (Geçişli Fiil Cümlesi)

$$C \rightarrow A\ddot{O} + F\ddot{O}$$

$$A\ddot{O} \rightarrow S + A$$

$$F\ddot{O} \rightarrow A\ddot{O} + BE + F + ZE + KE$$

Sözlük Kuralları

$$A \rightarrow \text{adam, top}$$

$$S \rightarrow \text{küçük}$$

$$F \rightarrow \text{kesmek}$$

Chomsky, kuramının temelini oluşturan *Syntactic Structures* (1957) adlı yapıtında basit bir cümlenin yapı kuralları ve sözlükçe kurallarını kurucu yapı gramerinde olduğu gibi cümle (sentence) çatısı altında dizim ağacıyla gösterir²⁵.

(11a)'nın dizim ağacında çözümlenmesiyle öbek yapılar ve yeniden yazma kuralıyla (rewrite rule) öbek yapı kuralları belirlenir ve geçişli bir fiilin çekirdek cümle formülü oluşturulur. Bu çekirdek cümle formülüne göre birçok cümlenin üretilebileceği düşünülür. Tekrar dönüşüm kurallarıyla aynı önerme ya da derin yapı birçok farklı yüzey yapılar dönüşürülebilir. Chomsky, yapı kurallarıyla sayısız cümlelerden çekirdek cümle formülleri, çekirdek cümle formülleriyle bir dilde kurulabilecek cümlelerin çekirdek yapısını elde eder. Oluşan çekirdek cümle formülleriyle oluşturulabilecek cümlelerin dil bilgisel açıdan doğru ancak anlamsız olabileceği eleştirileri üzerine Chomsky (1965), derin yapıda bulunan söz dizimsel unsurlar için *insan, canlı, sayılabilir, soyut* gibi +/- yönleri olan bazı anlamsal nitelikler önererek kuramına anlam bilimsel bir boyut kazandırır. Chomsky (1965)'in derin yapı görünüşünde birer dil bilgisel kategori olarak kabul edilen AÖ ve FÖ, dil bilgisel bir işlev (grammatical function) olarak özne (subject) ve yükleme (predicate) işaret eder. Bu bakımdan Chomsky'nin derin yapısı, onun ifadesiyle, "cümlenin anlamının belirlediği soyut temel biçim" olarak görülebilir (Aksan, 1998: 135).

Önemli çağdaş söz dizimi yaklaşımlarından diğeri Lucien Tesnière (1965)'tir. Tesnière (1965), kurucu yapı grameri ve Chomsky'nin cümle çözümleme yönteminden oldukça farklı bir cümle çözümleme yaklaşımı ortaya koymuştur. Tesnière'in bağlantılı dil bilgisinde cümlenin söz dizimsel yapısı fiilden hareketle, fiil şemsiyesi altında

²⁵ Türkçe cümlelerin üretici-dönüşümsel analizleri konusunda daha fazla bilgi için bk. Meskill (1970).

çözömlenir. Cömlenin tüm unsurları, özne de dâhil, fiilin yönetimi altında kabul edilir. Kurucu yapı gramerinde ve üretici-dönüşömsel dil bilgisinde ise söz dizimsel yapı cömlenden hareketle, cömlle şemsiyesi altında çözümlenir. Üretici-dönüşömsel dil bilgisinde özneye ayrıcalık tanınır ve cömlenin temel iki yapısından biri olarak görölür. Oysa bağlantılı dil bilgisinde, özenin diğler cömlle unsurlarından hiçbir farkı yoktur, özneye tanınan ayrıcalık kaldırılır.

Bağlantılı dil bilgisinde fiil, cömlenin başlangıç budağını oluşturur ve cömlledeki diğler unsurların fiile bağıllığı esas alınır. Fiilin istemi bütünüyle tespit edilemese bile, bağıllılık soy kütöğü, bir cömlle yapısı olarak kabul edilebilir (Weber, 1983b: 148). Bu anlamda, bağlantılı dil bilgisinden gelişen istem dil bilgisinde bir dilde cömlenin yapısının fiilin istemi tarafından kurulduğı ileri sürölür. Fiilin istemi cömlenin söz dizimsel ve semantik çevresini belirler. Dolayısıyla fiillerin istem yapılarının tespit edilmesiyle bir dilde kurulabilecek temel cömlle yapıları da elde edilebilir. Fiillerin belirlediğı söz dizimsel ve semantik istem yapısı fiillerin oluşturabileceğı temel yapıları ortaya koyacaktır. Bu bakımdan istem dil bilgisi özgün bir söz dizimsel ve anlam bilimsel cömlle inceleme yaklaşımı sunar.

1. 2. 3. Bağlantılı Dil Bilgisi: Bağıllılık ve İstem

Bağlantılı dil bilgisi, temelleri ünlü Fransız dil bilimci L. Tesnière tarafından atılan modern dil biliminin son dönemlerdeki önemli cömlle çözümlleme kuramlarındandır. Ölümünden sonra 1959'da yayımlanan *Yapısal Söz Diziminin Ögeleri* (Éléments de syntaxe structurale) adlı eseriyle tüm dillere uygulanabilecek tipolojik ve evrensel bir yapısal söz dizimi inceleme modeli geliştirmiştir. Tesnière'in bağlantılı dil bilgisi, evrensel olanla tipolojik olanı birleştiren, üretilebilen ve çözümlenebilen cömllelerin sonsuzluğunu açıklayan özerk ve işlevsel nitelikli bir yapısal söz dizimi kuramıdır (Ágel ve Fischer, 2010: 224). Tesnière, cömlenin yapısını ve kurgusunu çözümllemeye çalıştığı yapıtında fiili temel kurucu ve yönetici unsur olarak kabul eder. Söz dizimi incelemesinde temel yönetici öge olarak fiilin diğler cömlle ögelerini yönettiğini ya da kendine bağıllı kıldığını ve bu ögelerin söz dizimindeki yerini belirlediğini ileri sürer.

Tesnière, bu bağlamda iki önemli kavram ortaya atar: *bağımlılık* (connexion)²⁶ ve *istem* (valence).

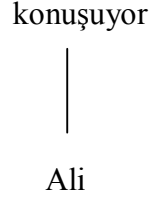
Tesnière (1965)’e göre cümle sözcüklerden kurulu bir bütündür. Bu bütünde yer alan sözcüğün sözlükteki yalnızlığı sona erer. Sözcüklerin yalnızlığına son veren ve onları bir yapı durumuna getiren şey *bağımlılıktır*. Örneğin “Ali konuşuyor.” gibi bir cümle yalnız iki ögeden oluşmaz, “Ali” ve “konuşuyor” ögelerinin dışında bu iki ögeyi bir araya getiren ve yokluğunda cümlenin de var olamayacağı düşünülen üçüncü öge *bağımlılıktır*. Kurucu yapı gramerinin aksine yapıyı ya da düğümü oluşturan unsurlar sadece sözcük ya da kuruculardan oluşmaz, kurucuların dışında üçüncü bir unsur olarak *bağımlılığın* ögesinin olduğu kabul edilir²⁷. Bu bakımdan *bağımlılık*, söz dizimsel bir öge olarak kabul edilir. Sözcükle komşu sözcük arasındaki bu söz dizim unsurunu hiçbir öge belirtmese de zihinsel olarak algılanır. Yapısal *bağımlılık* ögesi cümlede sözcükler arasındaki *bağımlılık* ilişkilerini kurar. *Bağımlılıkla* elde edilen yeni yapı, yapıyı oluşturan sözcüklerin anlamlarından farklıdır²⁸. Sözcükler arasındaki yapısal *bağımlılık* ilişkisi düşey bir çizgiyle gösterilebilir (Tesnière, 1965: 14):

²⁶ Tesnière’in söz dizimine *bağımlılık* temelli yaklaşımı dil biliminde ilk değildir. Eski Hint dil bilimci Panini, Tesnière’den önce dildeki yapısal *bağımlılıklar* üzerinde duran ilk bilim adamı olarak kabul edilir. “Kāraka” adı verilen kuramında Panini’nin birleşik isimlerin ve cümlelerin yapısını betimlemek için biçimsel yapı kuralları kullandığı ve dil bilimsel ilişkiler (gramatical relations) ve roller (gramatical roles) ayrımı yaptığı ifade edilir (Blake, 1994: 65, 66). Ayrıca Avrupalı psikolog Karl Bühler’in de *Sprachtheorie* (1934) adlı yapıtında *istem* fikrinden bahsettiği dile getirilir (Rickheit ve Sichelschmidt, 2007: 164; Schneider, 1998: 132).

²⁷ “Ali konuşuyor” gibi bir cümlenin yalnızca iki ögeden oluştuğunu söylemek ve cümleyi sadece biçimsel açıdan yüzeysel olarak incelemek söz dizimsel bağın oluşturduğu temel ögenin görmezlikten gelinmesi olarak görülür (Tesnière, 1999: 134). Bu bakımdan anlamlı bir yapı oluşturan *bağımlılık* ögesinin varlığından hareketle, Tesnière’in söz dizimi incelemesinin tamamıyla yüzeysel olmadığı, dolayısıyla yapı kavramıyla yüzeysel yapının kastedilmediği iddia edilir (Kıran, 1996: 165). Ancak Tesnière’in çalışmasında, cümle ögeleri arasında yapısal ve anlamsal ilişkilerin bulunduğu ifade edilmekle birlikte yapısal ve anlamsal düzey ilişkileri arasında açık bir ayrımın yapılmadığı görülür (Ozil, 1982: 21).

²⁸ Tesnière (1999: 134), bu durumu kimyadan bir örnek vererek açıklar: Klor (Cl) ve sodyumun (Na) birleşiminden mutfak tuzu (sodyum klorür) elde edilir. Bu birleşimin klor ve sodyumun özelliklerinden tümüyle farklı özellikler gösterdiği söylenir.

(12) *Ali konuşuyor.*

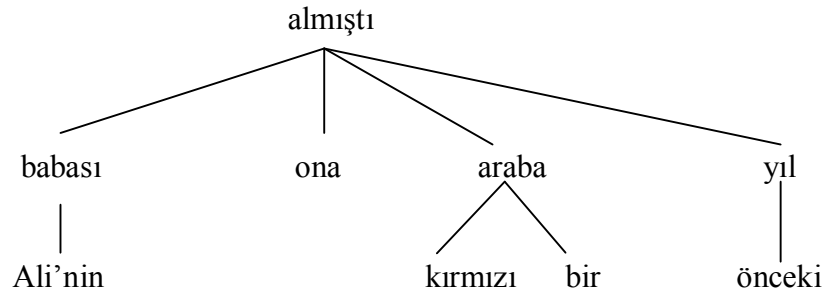

Şekil 3: *Yapısal Bağımlılık İlişkisi*

Bağımlılık, üst ögeyi alt ögeye bağlayan bir bağıntı ilişkisidir. Üst öge *yöneten* adını, her alt öge ise *bağımlı* adını alır. Bağımlılığın çekirdekleri yöneten ve bağımlı unsurlarıdır. Bir cümleyi oluşturmak sözcükler arasındaki yapısal bağımlılığı ve bağımlılıklar bütünü kurarak cansız sözcük yığına yaşam vermektir (Tesnière, 1965: 12). Tesnière cümledeki bu bağımlılıkları ve ilişkileri ortaya koymak için *stemma* (oluşum ağacı) adını verdiği bir çizim geliştirmiştir. Bu çizimle bir bağımlılıklar bütünü olan cümle, yapısal açıdan çözümlenir ve söz konusu tüm bağımlılıklar oluşum ağacındaki düşey çizgilerle gösterilir. Oluşum ağacı çizgisel düzenin yapısal düzene dönüştürülmesidir. Yapısal düzen soyut bir ilişki olan bağımlılığın görsel betimi olarak düşünülebilir.

Çizgisel düzen: (13) Ali'nin babası ona önceki yıl kırmızı bir araba almıştı.

Yapısal düzen:

Şekil 4: *Bağılantılı Dil Bilgisi Cümle Çözümlemesi (Oluşum Ağacı)*

Basit bir cümle ya da *eylemsel düğüm* (noeud verbal) bir tiyatro oyununa benzetilir. Cümlede düğümlerin düğümü olan, yani bağımlılık aşamalanması sonucu oluşan ve iki tip (isim ve zarf düğümleri) düğüm yöneten eylemsel düğüm, tiyatro oyununda olduğu gibi *oluş, oyuncular (acteurs) ve koşulları (circonstances)* barındırır (Tesnière, 1965: 102). Bir tiyatronun ya da olayın bu temel unsurları yapısal söz dizimine yansıtıldığında *fiil (verbe), eyleyenler (actants) ve şartlara (circonstants)* dönüşür. Cümlelerin yapısal unsurlarından herhangi birini karşılayan bu kavramlar nitelik olarak birbirinden tamamen farklıdır.

Fiil (verbe), bir oluşu dile getirir. Tüm cümlelerin *yöneticisi* (régissant) olarak eylemsel düğümün merkezidir. Cümlelerin doruğu ve bağımlılığın kaynağı olan fiillerin tümü aynı sayıda eyleyeni yönetemez ve kendine bağımlı kılamaz. Fiiller, bu anlamda, söz diziminde kendine bağımlı kılabilirdiği ya da yönetebildiği eyleyen sayısına göre *bir eyleyenli, iki eyleyenli, üç eyleyenli ve eyleyensiz* fiiller olarak sınıflandırılır. Bu bakımdan farklı fiillerin gerek duyduğu üç tür eyleyen tespit edilir ve bağımlı oldukları fiile göre farklı işlevleri karşılayan bu eyleyen türleri sıra sayılarıyla adlandırılır: *Birinci eyleyen (özne), ikinci eyleyen (nesne), üçüncü eyleyen (dolaylı tümleç)*. Her zaman isim ve isim türünde olan *eyleyenler* (actants) olaya katılan canlı varlık ya da nesnelerdir ve fiilin anlamının vazgeçilmez tamlayıcılarıdır. Fiilin belirli sayıda eyleyeni yönetebilme kapasitesi, onun istemi (valency) olarak görülür. *İstem* (valency), Tesnière'in kimyadan esinlenerek dil bilimine aktardığı bir terimdir. Atomların istemi, kimyasal bileşiğin oluşumunda bir atomun diğer atomlarla birleşme kapasitesini veya belirli sayıda elektronu tutma kabiliyetini ifade eder (Matthews, 2007: 4; Bethke, 2003: 1). Bu anlamda, bir fiilin sunduğu ve yönetebildiği eyleyen (actant) sayısı da o fiilin *istemidir* (Tesnière, 1999: 158). *Şartlar* (circonstants) ya da isteğe bağlı öğeler ise yer, zaman, durum ve koşullar gibi oluş hakkında detaylı bilgiler sunan belirteç türü sözcükler olup cümlede birbirini dışlamadıkları takdirde sınırsız sayıda bulunabilir. Gerek eyleyenler gerekse şartlar fiilin bağımlılarıdır (Tesnière, 1999: 149). Ancak eyleyenlerle şartların yöneticiyle olan bağımlılığı aynı nitelikte değildir. Başka bir ifadeyle fiille zarf arasında sadece bağımlılık ilişkisi varken fiille isim arasında bağımlılık ilişkisi yanı sıra bir de istem ilişkisi vardır (Ágel ve Fischer, 2010: 230). Her söz dizimsel yapıda bir bağımlılık ilişkisi varken istem ilişkisi belirli yapılara özgü kabul edilir. Fiil, isim, sıfat ve zarf

sözcük sınıflarının bir düğüm oluşturma gücü vardır. Her düğümün yöneticisiyle bağımlı unsuru arasında da bir bağımlılık ilişkisi vardır, ancak her düğümde bir istem ilişkisi yoktur. İstem ilişkisi fiil ile ismin yönetim ilişkisi üzerine kurulur. Tesnière, fiilin açtığı istem boşluklarının fiilin doğrudan bağımlı ögeleri olan eyleyenler tarafından doldurulması gerektiğini, yani eyleyenlerin cümledeki rolünü oynamak zorunda olduğunu, aksi takdirde gerekli eyleyenlerden birinin bulunmaması durumunda, fiilin bildirdiği oluşun gerçekleşmeyeceğini dile getirir (1999: 150, 151).

Fiilin istem potansiyeli bağlantılı dil bilgisinin bir organik parçasıdır. Tesnière çalışmasında, a) istem taşıyıcısı meselesi, b) tamlayıcı-isteğe bağlı öge ayrımı, c) istemin zorunlu ve seçimli gerçekleşmesi, d) yapısal istem gerçekleştirmeleri gibi modern istem dil bilgisinin temel meselerine yoğun biçimde değinmiştir (Ágel ve Fischer, 2010: 231). Tesnière bu bakımdan istem dil bilgisinin de asıl kurucusu kabul edilebilir. Ancak istem dil bilgisi Tesnière'den sonra büyük bir gelişme göstermiştir. Tesnière istemi fiillerin yönetebildiği eyleyenlerin sayısı ile sınırlandırır. Modern istem dil bilgisinde fiil istem boşluklarının sadece sayısını değil aynı zamanda türü ya da sınıfını da belirler. Fiillerin istem boşluklarını hangi tür istemle dolduracağı bilgisi modern istem yaklaşımında oldukça önemsenmiştir. Diğer sözcük türlerinin de çevresinde istem boşluğu oluşturdıkları ya da doyurulma ihtiyacı duydukları ileri sürülmüştür. Bu bakımdan *istem* sadece fiillerin değil sıfatların ve kimi isimlerin, katılanlar (participants) adı da verilen zorunlu ve seçimli sentagmatik tamlayıcılardan belirli sayıda ve türde gerek duyduğu veya istediği doğal kapasitesi olarak tanımlanmıştır (Müller, 2000: 4). Zamanla edatların da istem boşlukları oluşturduğu (Mathews, 2007: 6) öne sürülmüştür. Böylece istem taşıyıcılarının kapsamı biraz daha genişletilmiştir. İstem, artık sözlüksel unsurların bir niteliği olarak görülmüştür (Herbst, 2008: 109; 2007: 18). Sözlüksel unsur ise bir sözlüksel biçimin (lexical form) bir anlamla birleşiminden ibarettir (Cruse, 1987: 80). Tesnière eyleyenlerin semantik rollerine ayrıntılı biçimde değinmez. Özne olarak kabul ettiği birinci eyleyenin işi yapan, ikinci eyleyenin nesne, üçüncü eyleyenin ise oluştan zarar gören ya da yararlanan eyleyen olduğunu belirtmekle yetinir. Oysa her şeyden önce özne, eden (agent) gibi tek bir semantik rolle karşılanamaz (Allerton, 1982: 41). Eyleyenlerin ve şartların ayırt edilmesinde eyleyenlerin sözcük türü olarak her zaman isim ya da isim düğümü

olduğunu ve yapısal söz diziminde belirli sayıda görünebileceğini, şartların ise ilkesel olarak zarf ya da zarf düğümü olduğunu ve yapısal söz diziminde sınırsız ve seçimli görünebileceğini ifade etmesinin dışında her hangi bir ölçüt ortaya koymaz. Tesnière (1965)'te isteğe bağlı öge terimiyle anacağımız şartların (circonstants) istem niteliği kazanıp kazanamayacağı hususunda bilgilere de rastlanmaz.

Tesnière'in dil bilgisi daha çok söz dizimsel istemle ilgilidir (Sontag, 2008: 3). Tesnière birinci eyleyenle özneyi, ikinci eyleyenle nesneyi, üçüncü eyleyenle dolaylı tümleci, isteğe bağlı ögelerle de zarfı ilkesel olarak eş görür. Tesnière anlamsal olarak birinci eyleyeni *eylemi yapan* olarak görür. Diğer taraftan Türkçede edilgen yapıli cümlelerde -ca eki ve *tarafından* kelimesiyle yapılan dolayli öznel²⁹, birinci eyleyen olmaktan çıkarak karşıt özne adıyla anılan ikinci eyleyenle karşılanır. Dolayısıyla çatı değişikliğıyle eyleyenlerin niteliğinin de değıştiğı kabul edilir. Bu bakımdan Allerton (1982: 40, 41), Tesnière'in tespit ettiğı eyleyenlerinin (actants) yüzeysel gramerin (surface grammar) mi yoksa derin gramerin (deep grammar, valency grammar) mi birer unsuru olduğunu açıklayamadığını; yüzeysel, derin ve semantik düzeyleri tek bir analiz (söz dizimsel) düzeyiyle açıklamaya çalıştığını dile getirir. Somers (1987: 7), Tesnière'in dil bilgisi yaklaşımını, yüzey söz diziminden çok fazla etkilendiğı gerekçesiyle eleştirir ve problemlerin onun eyleyenlerle (actants) şartların (circonstants) çelişen söz dizimsel ve semantik karakterini aynı tutup uzlaştırmamasından ileri geldiğini iddia eder. İstem gramercileri³⁰ istemi birleşik bir fenomen olarak değil farklı düzey ve türlerde ele alarak yeni bir dil bilgisi modeli hâline dönüştürmüşlerdir³¹. İstem gramercileri, başta, fiilin isteminin yalnızca söz dizimsel yapıyla değil, aynı zamanda semantik yapıyla ilişkili olduğunu ileri sürmüşlerdir. İstem boşluklarını dolduracak söz dizimsel istem sınıfları ve semantik roller ya da seçme sınırlılıkları önerilmiştir. Modern istem dil bilgisinde söz konusu edilen hususların dışında birçok yeni yaklaşım ortaya

²⁹ Bu terim, Delice (2007) tarafından kullanılır.

³⁰ Alman dil biliminde istem dil bilgisi konusunda başta Helbig ve Schenkel (1991) olmak üzere Heringer (1986), Brinkmann, Erben, Engel ve Welke (1988) gibi birçok Alman dil bilimci kuramsal çalışmalar yapmıştır. Ayrıca Avrupa'da Almanya dışında Herbst (2007, 2008, 1999), Emons (1978), Allerton (1982, 1996, 2006), Abraham (1978), Allerton (1996), Herbst vd. (2004), Somers (1987), Mathews (1981, 2007), Sawicki (1988), Fischer (1997), Zabokrtský (2005), Hlaváčková ve Horák (2006), Lopatkova (2005) vs. gibi çalışmalar dikkat çeker.

³¹ Çok boyutlu istem yaklaşımları hakkında daha fazla bilgi için bk. (Ágel ve Fischer, 2010: 240)

koyulmuştur. Bu yaklaşımlar *Bölüm 1. 4.*'te detaylı biçimde ele alınmıştır. Modern istem dil bilgisi çalışmalarında eyleyenler (actants) ve şartlar (circonstants) değişik terimlerle anılmıştır. Bu çalışmada söz dizimsel istem düzeyinde eyleyenler, *tamlayıcı*; şartlar ise *isteğe bağlı öge* terimleriyle karşılanacaktır.

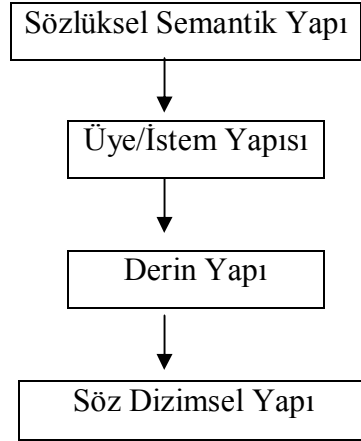
1. 2. 4. Sözlükten Söz Dizimine İstem

Fiilin sözlüksel anlamıyla (lexical semantics) cümlelerin söz dizimsel yapısı arasında sıkı bir ilişkinin olduğu ileri sürülür. *Yansıtma ilkesine* (projection principle) göre sözlüksel bilgi söz dizimsel yapıya yansır. Bu açıdan cümlelerin yapısını büyük oranda sözlüksel bilginin belirlediği (Haegeman, 1991: 25) ve fiillerin anlamının cümlelerin söz diziminde belirleyici bir etken olduğu (Levin ve Rappaport Hovav, 1997) söylenebilir.

Dil bilgisinin önemli bir parçası sözlüktür; bağımlılık, bağlama, aktarma (transfer) ve istem sözcüklerin potansiyelindedir (Ágel ve Fischer, 2010: 232). Dolayısıyla istem sözlüksel birimlerin bir niteliğidir (Herbst, 1999b) ve fiilin anlamında demirlenmiştir (Ágel ve Fischer, 2010: 230). Başka bir ifadeyle fiilin istem ya da üye yapısı³² onun sözlüksel kütüklerinin (lexical entry) bir parçasıdır. Sözlük, söz dizimsel yapıyla sistematik ve belirli bir biçimde ilişkili olan üye/istem yapı bilgisini içerir (Ramchand, 2008: 8). Fiilin istemini ise onun sözlüksel anlamı belirler (Ágel ve Fischer, 2010: 243). Sözcükler, özellikle fiiller, istemi aracılığıyla söz dizimsel ve semantik çevresini önceden belirler. İstem, bir sözcüğün belirli sözlüksel anlamının sözlük-sözdizimsel tavrı olarak görülebilir (Lopatková and Panevová, 2006: 83). Sözlüksel anlamın, içerdiği istem bilgisi aracılığıyla cümlelerin söz dizimsel yapısını kurduğu söylenebilir. Fiillerin istem özelliklerinin cümlelerin tüm yapısını belirlemesi onu sözlüksel bir unsur kadar dil bilgisel bir unsur da yapar (Herbst, 2009: 50). Fiilin sözlüksel anlamı cümlelerin söz dizimini belirlemekle kalmaz, cümledeki tamlayıcıların semantik rolleri de yine onu seçen fiilin (predicator) anlamı tarafından belirlenir (Levin ve Rappaport Hovav, 1997).

³² Behrens (2007: 193) istem ile üye yapısı kavramını eş görür.

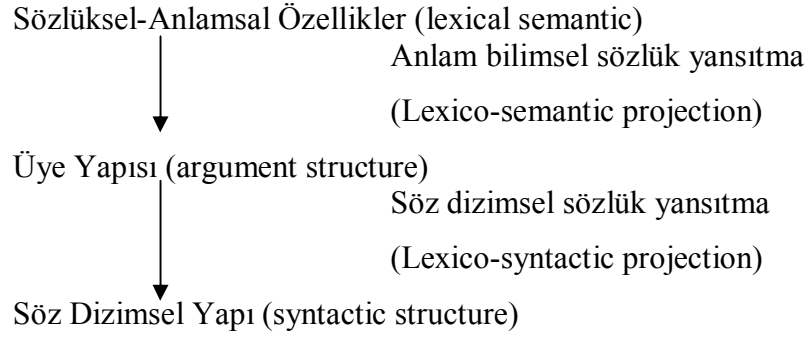
Grimshaw (1992) üye yapısı kuramında sözlüksel anlamı sunan sözlüksel semantik yapıyla (lexical semantic structure)³³ derin yapının kesiştiğini dile getirir. İstem/üye yapısı sözlüksel semantik yapıdan, derin yapı ise istem/üye yapısından yansır. Yani bir fiilin sözlüksel anlamsal özellikleri istem/üye yapısını meydana getirir, derin yapı ise bu sözlüksel bilginin meydana getirdiği istem ya da üye yapısından yansır:

Şekil 5: *İstem/Üye Yapısının Diğer Yapılarla İlişkisi*

Bresnan (2001, 1995) de benzer bir yaklaşımla üye yapısının söz dizimsel ve semantik olmak üzere iki yüzü olduğunu dile getirir. Üye yapısının semantik yüzünde yüklemci (predicator) bir yönetici tarafından sürece dâhil edilen çekirdek katılanların sunulduğu belirtilir. Bu açıdan üye yapısı, olay yapının (event structure) bir sunuluş tipi olarak görülür. Söz dizimsel yüzünde ise belirli sayıda üye alabilen yönetici unsurun söz dizimsel bağımlılıklarını betimlemek için gerekli en küçük bilgiyi sunar. Bu açıdan söz dizimsel bir yankategorileme tipi olarak görülür. Üye yapısının temel işlevi sözlüksel anlamsal özellikler (lexical semantic) ile söz dizimsel yapıyı (syntactic structure) bağlamaktır (Bresnan, 1995):

³³ Jackendoff (1983, 1987, 1990) sözlüksel semantik yapı terimi için *sözlüksel zihinsel yapı* (lexical conceptual structure) kavramını ileri sürer ve üyeleri bu yapının bir parçası olarak ele alır. Jackendoff, zihinsel yapıyı oluşturan ve söylemin semantik parçaları olan temel zihinsel bir kategori meydana getirir. Bu temel kategoriler zihinsel yapı için asıl oluşum kurallarını meydana getirir. Jackendoff'a göre zihinsel oluşum kuralları (conceptual formation rules) zihinsel yapıyı (conceptual structure), zihinsel yapı söz dizimsel yapıyı, söz dizimsel yapı ise ses bilimsel yapıyı doğurur (1990: 16). Mustafa Aksan (1995: 31), fiilin üye yapısının sözlüksel zihinsel yapıdan türediğini, sözlüksel zihinsel yapıyla söz dizimsel pozisyonlar arasında aracılık eden bir düzey olduğunu dile getirir.

Şekil 6: İstem/Üye Yapısı ve Sözlüksel Yansıma

Üye yapısının, üyelerin sayısı hakkında sözlüksel bir bilgiyi, onların semantik tipini ve söz dizimsel yapı oluşturmak için onların gerekli hiyerarşik düzenlenişini kodladığı kabul edilir. Fillmore, derin durumların, başka ifadeyle semantik istem ya da üye yapısının, bir cümlemin ilk ya da ön dönüşümsel organizasyonunu sunmada önemli bir rol oynadığını dile getirir (2003: 460). İstem/üye yapısındaki üyelerin hiyerarşik düzenlenişi, zorunluluk durumu, sayısı hakkındaki çoğu bilgi sözlüksel unsurun anlamsal özelliklerinden çıkarılabilir (Bresnan, 2001; 1995).

Özetle istem, fiilin sözlüksel anlamlarının bir niteliği ve yansımasıdır. Cümlemin söz dizimsel ve semantik yapısı fiillerin istemi tarafından belirlenir. Grimshaw'ın ifadesiyle anlamdan üye yapısı, üye yapısı sunulduğundan onun derin yapısı ve bir fiilin sözlüksel tavrı elde edilebilir (1992: 3).

1. 2. 5. Dil Bilgisel İlişkiler, Semantik Roller ve Durum

Cümle, bir fikri, bir düşünceyi, bir hareketi, bir duyguyu, bir olayı tam bir yargı şeklinde anlatan söz dizimi olarak tanımlanabilir (Ergin, 1992: 398; Gencan, 1983: 51). Başka bir ifadeyle cümle bir sürecin ya da oluşun sunumu ya da ifadesi olarak en önemli dil bilgisel parçadır (Halliday, 1985: 101). Soyut nitelikli bir süreç (process) ancak cümle grameri aracılığıyla ifade edilebilir. Cümlemin en önemli unsuru olan fiil ile onun tamlayıcıları arasında farklı tipte ilişkiler vardır: özne, nesne gibi dil bilgisel ilişkiler ve eden, etkilenen gibi semantik roller (Van Valin JR., 2004: 23). Dolayısıyla fiil (predicator) hem katılanlar (participants) arasındaki ilişkileri belirler (Palmer, 1994:

2) hem de tamalayıcılar arasındaki ilişkileri. Bir süreç ile süreçte yer alan semantik katılanlar arasındaki ilişki dile özgü gramer kurallarıyla somut bir sözcüğe dönüşür. Sözlüksel mantıksal yapının (lexical conceptual structure) tabii katılanları dile özgü durum (case) biçim birimleriyle yüzey yapıya akseder. Semantik katılanlar arasındaki ilişkiler yüzeysel yapıda *dil bilgisel ilişkilere* (grammatical relations) dönüşür.

Dil bilgisel ilişkiler isim öbekleri, sıfat öbekleri, edat öbekleri ve bunların yankategorilediği cümle tamlayıcılarıyla fiiller arasında bulunan yapısal ilişkidir (Jakendoff, 1972: 25). Başka bir ifadeyle fiil ve onun bağımlıları (dependents) arasında bulunan özne, nesne gibi ilişkilerdir. Tüm dillerdeki dil bilgisel ya da söz dizimsel ilişkilerin her birini tamamıyla belirleyen tek bir morfo-sentaktik fenomen yoktur (Van Valin JR., 2004: 33). Dil bilgisel ilişkiler semantik roller ve bağımlılıklar arasındaki ilişkiye arabuluculuk yapan, yapısal ve konumsal ilişki durumunda bu bağımlılıkların ve semantik rollerin ifadesini bir uyum (agreement) içerisinde durum ekleriyle işaretleyen unsurlar olarak görülebilir (Marantz, 1985: 3, 4):

Şekil 7: *Dil Bilgisel İlişkilerin Semantik Roller ve Bağımlılıklarla İlişkisi*

Türkçede dil bilgisel ilişkiler, cümledeki bağımlılıkları ve semantik rolleri durum ekleri aracılığıyla ifade eder. Ancak durum eklerinin ya da dil bilgisel ilişkilerin her zaman belirli semantik rolleri ya da rol yapısını işaretlediği söylenemez. Özne, nesne gibi dil bilgisel ilişkiler derin semantik rollerle uygunluk göstermez, başka bir ifadeyle dil bilgisel ilişkiler kimi açık semantik gerçekleri ifade edemez, bu bakımdan dil bilgisel ilişkiler semantik rolleri tümüyle göstermesi bakımından yetersizdir (Jakendoff, 1972: 25).

Semantik roller diller arasında büyük oranda ortak nitelikler gösterir, yani evrensel niteliklidir; ancak semantik rollerin söz dizimindeki görünümü ve kodlanması doğal olarak dilden dile değişiklik arz edecektir (Palmer, 1994: 3). Durum ekleriyle ifadesini bulan dil bilgisel ilişkiler, farklı tür bağımlılıkları ve semantik rolleri taşıyabilirler. Dil bilgisel ilişkilerin yüklendikleri farklı semantik roller onların yaygın biçimde yüklendikleri temel rol ya da işlevleriyle sınırlandırılmaz. Durumlar semantik açıdan çok işlevli, ancak biçimsel düzeyde bir bağımlılığa katkı yaptığından genellikle tek morfo-sentaktik işleve (Fischer, 1997: 10), yani tek bir dil bilgisel ilişkiye sahiptir.

(11a) *Küçük çocuk topu kesti.*

[kim] + [kimi] + Fiil

ÖZNE + NESNE + YÜKLEM

(EDEN+ ETKİLENEN+ EYLEM)

(11b) *Top küçük çocuk tarafından kesildi.*

[kim] + (EÖ_{<tarafından>}) + Fiil

ÖZNE+ DOLAYLI ÖZNE+ YÜKLEM

(EDEN+ ETKİLENEN+ EYLEM)

Fillmore (1968a) *derin durum sistemi* (deep case system) ile *yüzey durum sistemi* (surface case system) arasında ayrım yapar. Yüzey durum sistemi, isimlere gelen hâl eklerinden meydana gelir ve hâl çekimini ifade eder. Hâl ekleriyle çekimlenen isimler yüzeysel söz diziminde özne (subject), nesne (object) ve dolaylı tümleç gibi dil bilgisel ilişkileri; derin durum sistemi ise isimlerin cümlede üstlendikleri semantik rolleri ifade eder³⁴ (Cook S.J., 1989: 3). Yüzey yapı durumları söz dizimsel, derin yapı durumları ise semantik niteliklidir. Yüzeysel durum sistemi, derin yapı durum sisteminden

³⁴ İlk olarak Panini **karakas** adını verdiği ilişkilerle cümlede merkezi bir konumda gördüğü fiil ve üyeleri arasındaki ilişkiyi betimlemek için farklı nitelikte altı semantik rol ortaya koyar (Vaidya vd., 2009: 45; Pedersen vd., 2004: 18; Blake, 1994: 65):

k1: *karta*: **eden** (agent= central to the action of the verb)

k2: *karma*: **etkilenen ya da konu** (patient= the one most desired by the karta)

k3: *karana*: **araç** (instrument which is essential for the action to take place)

k4: *sampradaan*: **faydalanan ya da hedef** (recipient of the action)

k5: *apaadaan*: **kaynak** (movement away from a source)

k6: *adhikarana*: **yer** (location of the action)

bağımsızdır; başka bir ifadeyle fiilin semantik istem/rol yapısı ile söz dizimsel istem/üye yapısı ayrı yapılar olup semantik rollerin söz dizimsel istemle bire bir karşılık gelen mutlak bir bağlantısı yoktur (Uzun, 1997: 13). Derin durum sistemi yüzey durum sisteminden bağımsız işler. Örneğin (11a)'nın yüzeysel durum sistemi ya da dil bilgisel ilişkileri (11b)'de değiştiği halde derin durum sistemi ya da semantik rol/istem yapısının değişmediği görülür. Bu bakımdan Daneš (1994a, 1994b), söz dizimsel cümle yapısıyla semantik cümle yapısının doğrudan ilişkisinin olmadığını ileri sürer.

(14a) *Her tarafa bakmıştım, bulamadım.* (= aramak)

ÖZNE + DOLAYLI TÜMLEÇ + YÜKLEM

(DENEYİMCİ + UYARICI + EYLEM)

(14b) *Babam bize bakıyor.* (= beslemek, geçindirmek)

ÖZNE + DOLAYLI TÜMLEÇ + YÜKLEM

(EDEN + FAYDALANAN + EYLEM)

(14c) *Dairemiz denize bakıyor.* (= bir şeyin yüzü bir yöne doğru olmak)

ÖZNE + DOLAYLI TÜMLEÇ + YÜKLEM

(KONU + HEDEF + EYLEM)

(14d) *Babam bize bakıyor.* (= bakışı bir şey üzerine çevirmek)

ÖZNE + DOLAYLI TÜMLEÇ + YÜKLEM

(EDEN + HEDEF + EYLEM)

Fiilin meydana getirdiği *derin durum çerçevesi* (deep case frame) fiilin semantik yapısını ifade eder. Fiilin derin durum çerçevesine ya da semantik yapısına yüzeysel durum çerçevesinden ya da yüzey yapıdan hareketle doğrudan ulaşılamaz. Fiilin anlamlarına göre oluşturduğu derin durum çerçevesi, farklı yüzeysel durumlarla söz dizimine yansiyebileceğinden söz dizimsel yapı belirli semantik yapıya indirgenemez. (14a), (14b), (14c) ve (14d)'deki tamlayıcılar aynı dil bilgisel ilişkilere ve aynı durum

biçim birimlerine sahiptir, yani söz dizimsel yapıları aynıdır. Ancak görüldüğü gibi (14a), (14b), (14c) ve (14d) farklı anlamlara ve farklı semantik rol yapılarına sahiptir.

Özetle yüzeysel durum ya da dil bilgisel ilişkiler farklı semantik rolleri yüklenebilirler (Van Valin JR., 2004: 23). Söz dizimsel yapı her zaman belirli semantik yapıya indirgenemeyeceği gibi semantik yapı da belirli söz dizimsel yapıya indirgenemez. Semantik yapının farklı söz dizimsel gerçekleştirmeleri, söz dizimsel yapının da farklı semantik gerçekleştirmeleri söz konusu olabilir. Zira dil bilgisel ilişkilerle semantik roller arasında bire bir ilişki yoktur (Aarts, 2002: 97). Dolayısıyla cümle çözümlemelerinde semantik roller ve dil bilgisel ilişkiler ayrımının yapılması gerekir. Türkçede semantik roller dikkate alınmadan dil bilgisel ilişkilerin başka dil bilgisel ilişkilerle ya da durumlarla açıklanmaya çalışılması cümle çözümlemelerinde kimi sorunlara neden olmuştur³⁵.

1. 3. Durum Dil Bilgisi ve İstem

İstem, dilin doğal bir özelliği olduğu için farklı dil bilimi yaklaşımlarında da görülür. İstem kavramının *bağılantılı dil bilgisinin* (dependency grammar) yanı sıra *durum dil bilgisi* (case grammar), *işlevsel dil bilgisi* (functional grammar)³⁶, *sözlüksel-işlevsel dil bilgisi* (lexicalist functional grammar)³⁷, *rol kuramı* (theta role)³⁸ ve *üye yapısı* (argument structure)³⁹ gibi yaklaşımlarda önemli bir yeri vardır. Özellikle istem dil bilgisinin fiil merkezli bir yaklaşım olan durum dil bilgisi (case grammar) ile yakın bir

³⁵ Türkçede dildcilerin +dan durumlu nesne ögesi (Emre, 1988; Boz, 2004; Sev, 2004) ve +dan ekli özne (Baydar, 2008) gibi kabulleri ve farklı özne türlerinin ileri sürülmesi (Zülfikar, 2004) böyle bir yaklaşımın sonucudur.

³⁶ Bk. Dik (1980, 1989), Halliday (1970, 1985), Siewierska (1991).

³⁷ Bk. Bresnan (2001).

³⁸ Bk. Haegeman (1991), Chomsky (1981), Sells (1987).

³⁹ Üye yapısı hakkında iki temel yaklaşımın olduğu görülür. Birincisi, fiili çevreleyen söz dizimsel yapıya işaret eder; ikincisi, bir fiilin sahip olduğu temel sözlüksel-anlamsal nitelikleri karşılar ki bu, semantik rolleri (ya da theta role) tayin etmek için fiillerin sahip oldukları kapasite olarak anlaşılabilir (Afarli, 2007: 1). Hale ve Kayser (2002)'ye göre üye yapısı bir sözlüksel unsur tarafından tasarlanmış söz dizimsel bir görünüme işaret eden bir terimdir. Hale ve Kayser (2002) üye yapısını çekirdek unsurlar tarafından tasarlanmış söz dizimsel yapılar içerisindeki yöneticiler (heads) ile onların üyeleri arasında bulunan yapısal ilişkiler sistemi olarak görür. Bu yaklaşımdan hareketle bir sözlüksel kütüğün bundan çok daha fazlasına sahip olduğunu, ancak üye yapısının bu sınırları çizilen yaklaşımın ötesinde başka bir şey olmadığı ifade edilir. Çoğu dil bilimsel yaklaşımda fiilin sözlüksel-anlamsal niteliklerinin fiili çevreleyen söz dizimsel yapıyı belirlediği kabul edilir. Başka bir ifadeyle söz dizimsel anlamdaki üye yapısı, sözlüksel-anlamsal yapıdaki üye yapısı tarafından belirlenir.

ilişkisi vardır. Durum dil bilgisi bir semantik istem betimlemesi sunduğu için bu çalışmanın saç ayaklarından birini oluşturur.

Durum dil bilgisi Fillmore (1968a)'nın öncülüğünü yaptığı Anderson (1971), Chafe (1970), Cook, S.J. (1998)'in katkılarıyla fiil çevresinde gelişen durum ya da rol merkezli bir yaklaşımdır. Durum dil bilgisi, yüzey yapıdaki durum biçim birimi ile derin yapıdaki derin durum ayırımına dayanır. Derin yapıdaki durumlar *derin yapı durumları* (deep structure cases) olarak adlandırılır. Durum dil bilgisi genellikle tüm dillerde evrensel olduğu düşünülen derin yapı durumlarını belirlemeye çalışan bir yaklaşım olarak görülebilir. Derin durum sistemi (case system), yüzey yapıdaki (durum ekli) tamlayıcıların derin yapıda yüklendiği semantik rollerden meydana gelir. Derin durum sistemindeki semantik rol ya da derin durumlar diğer dillerde de geçerli olan sınırlı sayıda derin durumlardan oluşur ve yüzey yapıdaki durumlardan farklı olarak diller arasında büyük oranda benzerlik gösterir. Ancak tümüyle evrensel nitelikler gösteren, üzerinde anlaşılmış bir derin durum sistemi yoktur.

Derin durumlar sözcük etrafında oluşturulan cümlelerin semantik yapısını betimler (Fillmore, 2003: 458). Chafe'in ifadesiyle, merkezî bir fiil çevresinde oluşan derin durumların kaydedildiği durum çerçevesi (case frame) semantik yapıyı (semantic structure) meydana getirir (1970: 10). Semantik yapı, tamlayıcıların ya da isimlerin yüklendiği ya da fiile taşıdığı *eden* (agent), *etkilenen* (patient), *faydalanan* (beneficiary) vs. gibi küçük ilişkiler bütünü olarak görülür. Her fiil, gerek duyduğu derin durumlar bakımından betimlenebilir. Durum dil bilgisi, fiil temelinde cümlelerin mantıksal biçimini betimleyen *semantik istem* olarak tanımlanabilir (Fillmore, 1977: 60; Cook S.J., 1989: 1). Bu bakımdan bir fiilin semantik istem yapısı derin durum çerçeveleri bakımından ortaya koyulabilir. Bu çalışmada, fiillerin semantik istemi derin durum sistemindeki semantik rollerle betimlenecektir.

1. 4. Modern İstem Dil Bilgisinin Temel Kavram ve İlkeleri

1. 4. 1. İstem Taşıyıcıları, İstem Boşlukları ve İstem Gerçekleşmesi

Sözlüksel bir unsur, bir tamlayıcıyla doldurulması gereken ya da doldurulabilen bir ya da daha fazla istem boşluğu açabiliyorsa o sözlüksel unsur bir istem taşıyıcısıdır. İstem

boşlukları sözlüksel birimlerin, özellikle fiillerin üzerinde doğal olarak bulunur. Sözlüksel birimin mantıksal yapısıyla, Gruber (1965, 1976)'nın derin yapı düzeyinden daha derinde bir yapı olarak tasarladığı ve *ön sözlüksel yapı* (prelexical structure) adını verdiği yapıyla ilgili olan istem ve istem boşlukları dilde doğrudan görülebilen bir nitelik değildir⁴⁰. İstem somut bir sözcede doğrudan gözlenemez, istemin yalnızca görünümü (Zabokrtský, 2005: 47); başka bir ifadeyle istem taşıyıcıları tarafından açılan istem boşluklarını dolduran bazı söz dizimsel tamlayıcılar gözlenebilir. Dolayısıyla istem gerçek anlamda ancak sezgisel olarak bilinebilir.

Her fiil farklı sayıda istem kapasitesine ve anlamına göre belirli sayıda istem boşluğu açabilme gücüne sahiptir. Bu istem boşluklarından bir kısmı ya da tamamının söz diziminde sözcenin dil bilgisi açısından doğru ve anlaşılır olabilmesi için, *tamlayıcı* (complement, actant) terimiyle karşılanan söz dizimsel istemle doldurulması gerekir. Fiile özgü, sınırlı sayıda oluşan istem boşlukları yüzey yapıda tamlayıcılarla doldurulurken semantik düzeyde *katılanların* (participants) yüklendiği rollerle gerçekleşir. *Söz dizimsel istem* ya da *tamlayıcılar*, mantıksal yapıdaki istem boşluklarının ve bu boşlukları dolduran semantik katılanların yüzey yapıdaki şekilsel gerçekleştirmeleridir.

Türkçede temel anlamları dikkate alındığında *ölmek* 1 istem boşluğu, *görmek* 2 istem boşluğu, *vermek* 3, *taşımak* 4 istem boşluğu açabilen fiillerdendir. Fiilin açtığı istem boşlukları söz diziminde fiilin anlamının gerek duyduğu tamlayıcı ve tamlayıcı sınıflarıyla doldurulur. Ancak belirli sayıda istem boşluğu açabilen ya da belirli bir istem kapasitesine sahip olan fiillerin mantıksal yapısında barındırdığı istem boşluklarının tümü yüzey yapıda söz dizimsel olarak gerçekleşmeyebilir. İstem gerçekleşmesini fiilin istem potansiyeli, cümle yapısı, sözce üreticisinin niyeti ve söyleyenin alıcının bilgisiyle ilgili varsayımları gibi iletişimsel faktörler etkiler. Dolayısıyla bir fiilin istem potansiyeli ile bunların söz dizimindeki gerçekleştirmeleri, tamlayıcılar bakımından, her zaman örtüşmez:

⁴⁰ İstem ve istem boşlukları Mel'çuk (2006)'nın *derin semantik yapıda* öngördüğü niteliklerdir. Mel'çuk (2006: 5, 6) fiilin belirli sayıda istem boşluğu açabilmesine *semantik bağımlılık* adını verir.

(15a) *Barış, çok pahalı bir yüzük aldı.*

(15b) *Barış, annesine kuyumcudan yüz bin liraya yüzük aldı.*

(15a)'da *almak* fiilini söz dizimi düzeyinde iki tamlayıcı çevrelemektedir. Cümle bu hâliyle oldukça anlaşılır ve dil bilgisi açısından da doğrudur. Ancak (15b)'de *almak* fiilinin istem potansiyeli ya da mantıksal istemi dikkate alındığında dört istem boşluğu oluşturduğu görülebilir. (15b)'de *annesine* ve *kuyumcudan* tamlayıcılarının varlığı ya da yokluğu cümlelerin dil bilgiselliğini ve anlaşılabilirliğini etkilemez, yalnızca süreçle ilgili detaylı bilgiler sunar. Mantıksal yapıda *almak* fiilinin istem potansiyeli içinde bulunan bu istem boşluklarının söz dizimi düzeyinde herhangi bir tamlayıcıyla doldurulması gerekmez. Dolayısıyla mantıksal ve söz dizimsel düzeydeki istemler arasında her zaman bire bir gerçekleşme olmaz.

(15c) *Hizmetçi, hırsızları konağa almış.*

Almak fiilinin farklı anlam değişkeleri söz konusu olduğunda seçimli bir tamlayıcının söz dizimsel zorunluluk durumunun ve semantik rolünün aynı özellikleri göstermesi beklenemez. *Almak* fiili, (15c)'de zorunluluk bakımından (15a) ve (15b)'den farklı bir söz dizimsel istem yapısına sahiptir. (15a) ve (15b)'de fiilin dört istem boşluğundan ikisinin zorunlu gerçekleşmesi gerekir; ancak (15c)'de üç istem potansiyeline sahip fiilin istem boşluklarının tümünün söz dizimsel yapıda gerçekleşmesi gerekir. Aynı morfolojik özelliğe ve söz dizimsel işleve sahip *annesine* ve *konağa* tamlayıcıları aynı söz dizimsel istem zorunluluğunu göstermediği gibi aynı semantik istem özelliklerini de göstermez. (15a) ve (15b)'de *annesine* tamlayıcısı, seçimli istem olarak faydalanan semantik rolünü yüklenirken; (15c)'de *konağa* tamlayıcısı, zorunlu bir istem olarak hedef rolünü yüklenmiştir.

1. 4. 1. 1. İstemın Diğer Gerçekleşme Biçimleri

Pasierbsky (2003), farklı dillerde istemin temel olarak dört farklı tamlayıcı tipiyle gerçekleştiğini ifade eder. Tamlayıcılar, edat ekli tamlayıcılar, türetimsel (derivational) tamlayıcılar, zamirsel (pronominal) tamlayıcılar ve isim durum ekli (noun-case complements) tamlayıcılar şeklinde sınıflandırılır. Türkçede fiilin istemi yüzey yapıda

her zaman durum ekli söz dizimsel tamlayıcılarla gerçekleşmez. İstem gerçekleşmesinin makro ve mikro olmak üzere iki düzeyde gerçekleşebileceğini ileri süren Ágel'e göre fiillerin istem potansiyelinin gerçekleşmesinin bir diğer yolu *morfolojik tamlayıcılardır* (Vater, 2003: 796). Söz dizimsel tamlayıcılar makro düzeyde, morfolojik tamlayıcılar ise mikro düzeyde istem gerçekleşmeleridir.

(16a) Ayşe *çikolatayı seviyor*.

(16b) *Çikolatayı seviyorum*.

Türkçede fiillerin istemi genellikle söz dizimsel tamlayıcılarla gerçekleşir, ancak birinci istem genellikle morfolojik tamlayıcılarla, yani şahıs ekleriyle de gerçekleşebilir. Örneğin (16a)'da fiilin birinci istemi yüzey yapıda söz dizimsel bir tamlayıcıyla, (16b)'de ise morfolojik bir tamlayıcıyla gerçekleşmiştir.

1. 4. 2. İstem ve İsteğe Bağlı Ögeler Ayrımı

Cümlelerin yapısında bir istem boşluğunu dolduran *tamlayıcıların* (ergänzungs, complements) dışında herhangi bir istem boşluğunu doldurmayan başka unsurlar da vardır. Fiilin belirttiği sürecin (process) ve bu sürecin gerek duyduğu katılanların dışında cümlelerin yapısında gerçekleşen diğer unsurlar *isteğe bağlı ögelerdir*⁴¹. Fiilin belirttiği oluşun yerini, zamanını, koşullarını ve nasıl gerçekleştiğini vs. belirten cümle unsuruna isteğe bağlı öge (Freie Angaben, circonstant) adı verilir. Ad, sıfat, eylem, zarf olarak dört sözcük türü öngören Tesnière, isteğe bağlı ögelerin (circonstants) zarf olduğunu ifade eder. Türkçede isteğe bağlı ögeler genellikle edat ve zarf tümleçleriyle gerçekleşir. Edat ya da zarf tümleci kadar isteğe bağlı ögenin olduğu söylenebilir. İsteğe bağlı ögeler sayıca sınırsızdır. Bir cümlede birbiriyle çelişmediği sürece sınırsız sayıda isteğe bağlı öge bulunabilir ya da hiç bulunmayabilir.

⁴¹ İsteğe bağlı ögeler olarak adlandırılan unsurlar dil biliminde farklı terimlerle karşılanır. Tesnière (1965), *circonstants*; Helbig ve Schenkel (1992), *Freie Angaben*; Dik (1989), *satellites*; Halliday (1985), *circumstantial*; Mathews (1981) ve Herbst (2008), *adjunct* terimlerini kullanmışlardır. Ayrıca *non-term* ve *modifier* terimleri de yer yer isteğe bağlı ögeyi karşılamak için dil biliminde kullanılmıştır.

Tamlayıcılar (complements) fiile istem ilişkisiyle bağlı olup belirli ve sınırlı sayıda bulunabilen zorunlu unsurlardandır (Helbig ve Schenkel, 1991: 40). İsteğe bağlı ögeler ise fiilin açtığı boşlukları dolduran unsurlar değildir; yani fiilin istem alanı içinde yer almazlar (Allerton, 1982: 58). Her ne kadar Tesnière (1965) isteğe bağlı ögeleri fiilin bağımlı unsuru olarak görse de isteğe bağlı ögeler cümlede herhangi bir fiilin yönetiminde değil bütün fiillerin belirttiği süreçte yer alabilecek unsurlardır. Cümledeki bu ögeler fiilin istem kapasitesine bağlı olarak gerçekleşen unsurlar olmadığından her cümlede istenildiği kadar bulunabilir (Helbig ve Schenkel, 1991: 33). İstem boşluklarını dolduran tamlayıcılar fiilin belirttiği süreçte *eden* (agent), *etkilenen* (patient), *alıcı* (recipient) ya da *faydalanan* vs. gibi kimi *semantik katılanları* (participant roles) yüklenebilirken isteğe bağlı ögeler, fiilin belirttiği olay ya da sürecin farklı zaman ve mekân görünüşlerini belirtir (Allerton, 1982: 57, 58). Fiilin belirttiği sürece katılamayan ve semantik bir rol üstlenemeyen isteğe bağlı ögeler cümlelerin daha fazla bilgi sağlayan unsurları olarak kabul edilebilir (Mathews, 1981:124; Dik, 1989: 47). Zira isteğe bağlı unsurlar olmaksızın evrensel gerçekler rahatlıkla ifade edilebilir (Allerton, 1982: 58), dolayısıyla bunlar cümlelerin önermesinden bağımsız gerçekleşirler.

1. 4. 2. 1. İstem ve İsteğe Bağlı Ögelerin Dildeki Düzeyi

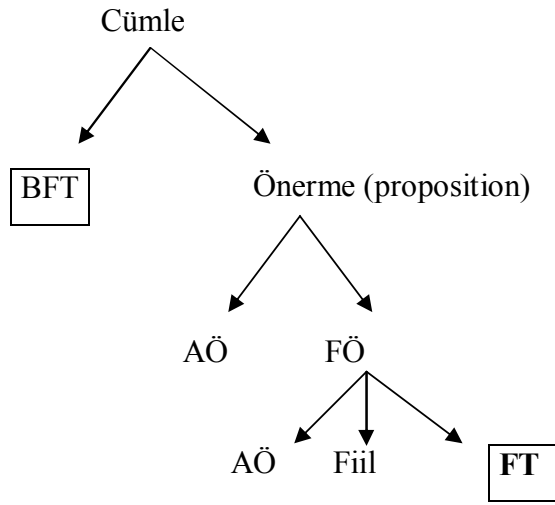
İstem, ne biçimi ne de semantik işlevi açısından isteğe bağlı ögelerden farklılaşır, daha ziyade fiilin belirttiği sürece katılma derecesi ya da kabiliyeti bakımından birbirinden ayrılabilir (Sawicki, 1988: 19).

(15b) *Bariş, annesine kuyumcudan yüz bin liraya yüzük aldı.*

(15d) *Yüz bin lira, yüzük almaz.*

(15b)'de *annesine* ve *yüz bin liraya* unsurları aynı şekilsel özelliklere sahip olmalarına rağmen biri fiilin istemi, diğeri isteğe bağlı ögesi olduğundan birbirinden tamamen farklıdır. Ancak (15b)'de miktar işlevinde isteğe bağlı bir öge olarak gerçekleşen *yüz bin lira* (15d)'de aynı işlevle fiilin anlamı için gerekli bir tamlayıcıya dönüşür. Bu durum istem ve isteğe bağlı ögelerin farklılıklarının daha derinlerde aranmasını gerekli kılar.

Fillmore (1968: 23), cümlenin temel yapısını başlangıçta *önerme* (proposition) ve *kiplik* (modality) olarak ikiye ayırır. Önerme, fiilleri ve isimleri gerektiren zamansız (tenseless) ilişkiler bütünü olarak tanımlanır. Kiplik ise zaman (tense), kip (mood), olumsuzluk (negation) ve görünüş (aspect) gibi dil bilgisi kategorilerini içerir. Fillmore (1968: 23), bunların yanı sıra kimi zarf ve zarf öbeklerini de kiplik içerisinde değerlendirir. Kiplik bileşeni durum gramercileri tarafından fiilin durum çerçevesi dışında kaldığı için önemsizdir. Helbig ve Schenkel (1991: 35) de Fillmore gibi isteğe bağlı ögeler ile istemi derin yapıda karşılaştırır:

Şekil 8: Helbig ve Schenkel (1991)'in Derin Yapı Analizi

Helbig ve Schenkel (1991)'in derin yapı çözümlemesinde birinci kısmı, *bağımsız fiil tamlayıcıları* (BFT, freien verbergänzungen); ikinci kısmı ise *önerme* (proposition) bileşeni oluşturur. İsteğe bağlı ögeler, BFT'de; istem ise önerme bileşeninin altında fiil öbeğinin bir bileşeni olarak *fiil tamlayıcıları* (verbergänzungen) (FT) içinde tasarlanır. (15b)'deki *barış*, *annesine*, *kuyumcudan*, *yüzük* tamlayıcıları önermenin birer bileşeni olarak FT'de; *yüz bin liraya ögesi* ise cümlenin bir bileşeni olarak BFT'de yer alan unsurlardandır.

İstemler fiilin soyut yapı plânına bağlı olarak gerçekleşirler, bu bakımdan fiilin soyut yapı plânında sabit oldukları söylenebilir (Helbig ve Schenkel, 1991: 33). (15b)'de *almak* fiilinin ifade ettiği süreç, *satın alan* kimseyi, *satın alınan* şeyi, *satını* ve bu

süreçten *faydalanan* kimseyi canlandırır. Bu, fiilin soyut yapı plânı olarak kabul edilebilir. *Almak* fiilinin bu soyut yapı plânında isteğe bağlı ögeler şekillenmez, süreç için gerekli semantik katılanlar canlanır. Cümlelerin dil bilgisel açıdan doğru olabilmesi için bu süreçte yer alan katılanların tümünün söz dizimsel yapıda gerçekleşmesi gerekmez, gerçekleşse bile cümleden silinebilir. Seçimli tamlayıcılar söz dizimsel yapıdan silinse bile yüzey yapıda seçimli bir tamlayıcıyla temsil edilen bu katılan fiilin mantıksal-semantik istem yapısında varlığını daima korur. Ancak isteğe bağlı ögeler için aynı durum söz konusu değildir. İsteğe bağlı ögeler cümleden silindiğinde tamamen ortadan kaldırılmış olur.

Zorunlu, seçimli ve bağlamsal tüm istemler fiil öbeğinin bünyesinde soyut biçimde bulunan FT’de yer alırlar. Esasen FT’de seçimli ve bağlamsal istem bulunmaz; çünkü seçimli ve bağlamsal istem yüzey yapı unsurlarıdır. Silme işlemiyle yüzey yapıya çıkması engellenen seçimli istemler derin yapıda zorunlu istemlerden farksızdırlar (Helbig ve Schenkel, 1991: 35). Yüzey yapıda silinebilen isteğe bağlı ögelerle seçimli istemler arasındaki temel fark da budur. Dolayısıyla, zorunlu ve seçimli tamlayıcılarla isteğe bağlı ögelerin ayrımı derin yapıda bulunmadığından orada aranmaz, ayırım silme yöntemiyle yüzey yapıda yapılabilir (Helbig ve Schenkel, 1991: 37).

Özetle istem cümlelerin önerme bileşenine ait bir unsurdur ve fiilin soyut yapı plânına bağlı olarak gerçekleşir. İsteğe bağlı ögeler ise cümlelerin kiplik bileşenine ait unsurlardır ve fiilin yapı plânından bağımsız gerçekleşirler. Dolayısıyla isteğe bağlı ögeler cümlelerin istem yapısı ve derin yapısından yansımayan yüzey yapı unsurları olarak görülebilir.

1. 4. 2. 2. İstem ve İsteğe Bağlı Ögelerin Ayrımında Kullanılan Ölçütler

Bir önceki bölümde isteğe bağlı ögelerle istemler her ne kadar farklı düzeylerde ayırt edilmeye çalışılsa da cümle unsurlarını birbirinden ayırmak her zaman çok kolay olmaz. Meyers vd. (1994) cümlede tamlayıcıları isteğe bağlı ögelerden ayırmak için kimi ölçütler önerir. Meyers vd. tamlayıcıların şu özellikleri taşıdığını ileri sürer:

- a. *Zorunluluk* (Obligatoriness): Tamlayıcı, fiilin belirli bir anlamı ve cümlenin dil bilgisel olması için zorunludur.
- b. *Semantik Roller* (Theta roles): Tamlayıcı, bir semantik role sahiptir.
- c. *Örtük Anlam* (Implied Meaning): Tamlayıcı, seçimli olabilir; ancak atlandığında anlaşılıyor ya da ima ediliyor olmalı.
- d. *Seçme sınırlılıkları* (Selection Restrictions): Eğer fiil tamlayıcıya seçme sınırlılıkları dayatıyorsa tamlayıcı bir istemdir.

Sös konusu özelliklere sahip tamlayıcıları cümlede belirlemek için daha somut uygulamalar yapılmıştır. Cümlelerin unsurlarından hangilerinin zorunlu ya da seçimli tamlayıcı hangilerinin isteğe bağlı öge olduğuna karar vermek için şu testler kullanılabilir:

Silme Testi (The Elimination Test): Bu testle cümlelerin zorunlu unsurları tutulup seçimli unsurları silinerek “cümlelerin iskeleti” çıkartılmış olur. Bu uygulama, cümlelerin zorunlu olmayan unsurlarını tespit etmek için önemli bir testtir; ancak yeterli görülmez. Çünkü bu test ile isteğe bağlı ögelerin yanı sıra fiilin seçimli istemleri de cümleden çıkartılabilir. Cümleden çıkarılabilen her unsur isteğe bağlı öge ve silme işlemiyle geride kalan unsurları da fiilin mutlak mantıksal istemleri kabul etmek her zaman mümkün değildir (Helbig ve Schenkel, 1991: 32). Bu ölçütle cümlelerin zorunlu tamlayıcıları belirlenebilir, başka bir ifadeyle zorunlu istemler seçimli istemlerden ve isteğe bağlı ögelerden ayrılabilir (Somers, 1987: 14); ancak fiilin asıl mantıksal (logical) istem potansiyelinin belirlenebileceğini söylemek oldukça güçtür (Vater, 1978: 24, 25).

Eklenebilirlik Testi (The Addibility Test): Eklenebilirlik, isteğe bağlı ögelerin belirlenmesinde en önemli testlerden biridir. Helbig ve Schenkel isteğe bağlı ögelerin her hangi bir cümlede özgürce ve istenildiği kadar kullanılabileceğini ifade eder (1991: 33). İstemler fiil tarafından sınırlandırıldığı için bu imkâna sahip değildir. Özgürce ve istenildiği kadar eklenebilen isteğe bağlı unsurlar istenildiği zaman da rahatlıkla çıkarılabilir. Türkçede +de durum ekli cümle unsurları hemen hemen her cümleye kolaylıkla eklenebilen ve çıkarılabilen unsurlardandır. Bu yönüyle, +de durum ekli

cümle unsurları çoğunlukla isteğe bağlı öge olarak gerçekleşir. Bir cümle unsurunun kolayca her cümleye eklenebilirliği onun isteğe bağlı öge olduğunu gösterir.

Yan Cümle Testi (Derivation from an Embedded Clause): Helbig ve Schenkel isteğe bağlı ögelerin (Freie angaben) kendi başlarına anlamları da olduğunu, bu yüzden cümle içi cümle olarak görülebileceğini ileri sürer (1991: 38). İsteğe bağlı ögelerin derin bir yan cümleden türemiş olabileceği, oysa istemlerin derin bir yan cümleden türeyemeyeceği kabul edilir.

(17a) *Çocuk camı taşla kırdı.*

(17b) *Çocuk camı taş atarak kırdı.*

Yinelem ve Değiştirim Testi: Yinelem, Alman dil bilimcilerden U. Engel'in istemleri isteğe bağlı unsurlardan ayırmak için önerdiği bir yöntemdir (Ozil, 1982: 32). Tamlayıcı sınıflarının her biri için zamir ya da zarf türü bir sözcük bulunur. Bu zamir ve zarf türü sözcükler, belirlenen tamlayıcı sınıflarının yerlerine koyularak hangi tamlayıcı sınıfına ait olduğu test edilir. Eğer yinelem için seçilen zamir ya da zarf istemle yer değiştirdiğinde cümlemin anlamı bozulmuyorsa bu belirli bir tamlayıcı sınıfı olarak kabul edilir. Ozil, U. Engel'in bu testine uygun olarak, belirlediği tamlayıcı sınıfları için bazı yinelem sözcükleri kullanmıştır. Örneğin, “yalın durum bütünleyeni” ya da tamlayıcısı olarak adlandırdığı istem için “kim, ne, o”; “+i durum bütünleyeni” için “kimi, ne(yi), onu” gibi yinelem ifadeleri önermiştir (18, 19). Ancak bu test istem ile isteğe bağlı ögeleri birbirinden ayırmak için değil, tamlayıcı sınıflarını belirlemek için daha elverişlidir.

(18) *Çocuk camı kırdı.*

Yinelem: *neyi*

Camı > +i durum tamlayıcısı

(19) *Ahmet okula gitti.*

Yinelem: *kim?*

Ahmet > Yalın durum tamlayıcısı

Yine U. Engel'in önerdiği “değiştirim” testi, bir cümledeki söz dizimi unsurlarının dizi oluşturup oluşturumamasına dayalı bir testtir. İstem dışında kalan farklı nitelikteki cümle unsurlarının belirlenmesinde kullanılır. İstemlerin değiştirim testinin uygulanabildiği ve yinelem ifadelerine cevap olabilecek unsurlar olduğu söylenebilir. Erkman-Akerson ve Ozil (1998)'e göre dizisel sözcük değiştirimleri rahatlıkla gerçekleştirilebiliyorsa değiştirime maruz kalan unsur bir istemdir. Ancak istemleri isteğe bağlı öğelerden ayırmak için yeterli bir ölçüt değildir. Zira isteğe bağlı unsurlara da değiştirim uygulanabilir ve bu öğeler yinelem ifadelerine cevap olabilir.

(20) *Ali kardeşine kalemi verdi.*

ona

babasına

annesine

arkadaşına

Bu test istemle isteğe bağlı öğeleri ayırmaktan ziyade özellikle anlamca kaynaşmış birleşik fiillerin dâhilî istemlerini ve sınırlı değiştirim gösteren tamlayıcıları tespit etmek, başka bir ifadeyle dâhilî istemleri ve eş dizimli unsurları haricî istemlerden ayırmak için oldukça elverişlidir. (21)'de “kol” ifadesi yerine ne bir başka sözcük konabilir ne de bir yinelem getirilebilir. Bu onun dâhilî istem olduğuna işaret eder.

(21) *Ölüm kol gezer her yerde.*

el

omuz

o

Değiştirim testi, özellikle tamamlayıcı rolü diğer semantik rollerden ayırmak için oldukça önemli bir uygulamadır. Tamamlayıcı rolünü üstlenen unsur çoğu zaman değiştirime karşı direnir ya da daha sınırlı bir değiştirime izin verir. Tamamlayıcı, fiille anlamsal bir bütünlük oluşturur ve fiilin gerek duyduğu oldukça sınırlı kavram ve sözcükleri karşılar.

Şekilsel Bağımsızlık ve Bağımlılık: Anderson, isteğe bağlı ögelerin şekilsel olarak aynı cümle içindeki diğer söz öbeklerinden bağımsız olduğunu, tamlayıcıların ise diğer söz öbeklerine bağlı olduğunu ileri sürer (Vater, 1978: 31). Türkçede yer, zaman, sebep ifade eden unsurlar şekli özellikleri bakımından fiilden bağımsız şekilde gerçekleşirken tamlayıcıların şekli özelliklerini ise fiilin morfolojik istemi belirler.

(22) *Ali dün/saat beşte/erkenden beni gördü.*

(22)'de *görmek*, cümledeki tamlayıcıların şekli özelliklerini belirlerken isteğe bağlı ögelerin şekli özelliklerini belirleyemez. (22)'de ikinci istem, yükleme durum ekli gerçekleşirken isteğe bağlı ögeler farklı şekli özelliklerde gerçekleşir.

İstem Boşlukları: İstemler *fiilin yapı plânında* bulunan boşlukları dolduran tamlayıcılardır (Helbig ve Schenkel, 1991: 34). İstem boşluklarının sayısını söz dizimsel tamlayıcılardan hareketle belirlemek oldukça güçtür (Valter, 1978: 36). İstem boşlukları fiilin yapı plânında bulunan zihinsel bir bileşendir. Bir fiille ilgili olan istem boşluklarının sayısı fiilin anlamına bakılmadan elde edilemez (Valter, 1978: 36). Dolayısıyla öncelikle fiilin ifade ettiği zihinsel süreçten hareketle yapı planlarının elde edilmesi gerekir.

Özetle fiilin isteminin belirlenmesinde farklı ölçütler kullanılabilir. Tek bir ölçütün fiilin istemini belirlemek için yeterli olduğunu ileri sürmek pek mümkün değildir. Her ölçütün güçlü ve zayıf yanları vardır. İstem belirlenmesinde farklı testler uygulanarak en doğru karara varmak amaçlanmalıdır.

1. 4. 3. İsteğe Bağlı Ögelerin İstem Değeri Kazanması

İsteğe bağlı ögeler, kimi durumlarda bazı fiillerle birlikte istem değeri kazanabilir ve söz dizimsel yapıda zorunlu bir tamlayıcıya dönüşebilirler. Dolayısıyla isteğe bağlı ögeler, belirli bir anlamın ifadesi için fiilin istem alanı içine girer; cümlelerin yüzey yapı unsuru olmaktan çıkarak mantıksal istem yapısında, yani fiilin soyut yapı plânında yer alan bir istem hâlini alır.

(23a) *Annem Ankara'da oturuyor.*

(23b) *Annem oturuyor.*

(24a) *O yolu bir saatte alırsınız.*

(24b) **O yolu alırsınız.*

(23a)'da yer ifade eden *Ankara*'da ögesi cümleden çıkartıldığında cümle niyet edilen anlamın ifade edilmesi bakımından açık ve anlaşılır olmaktan çıkar. Çünkü (23a)'da *oturmak* fiili, *ikamet etmek* anlamını yitirir. Benzer şekilde (24a)'da *bir saatte* unsuru yine *almak* fiilinin zorunlu unsuru hâline dönüşür. Çünkü *bir saatte* ögesi çıkartıldığında cümle açık ve anlaşılır olmaktan çıkar (24b).

(25a) *Patron işçilerine kötü davranıyor.*

(25b) **Patron kötü işçilerine davranıyor.*

(25c) *Patron işçilerine berbat/iyi/sıcak/merhametli davranıyor.*

Türkçe esnek bir söz dizimi özelliği göstermesine rağmen (25a)'da zarf tümleci görevinde olan *kötü* unsuru, cümlede sabit konumdadır ve yer değiştiremez; aksi hâlde cümle dil bilgisel olmaktan çıkar (25b). İsteğe bağlı ögelerin istem değeri kazanmasıyla katı söz dizimsel yapıların ortaya çıktığı söylenebilir. Ancak bu tür yapılar dizisel ilişkiler bakımından farklı anlam ilişkili (eş, yakın, zıt anlam vs.) ögelerle geniş biçimde birleşme kapasitesine sahiptir (25c). Ayrıca istem değeri kazanan bu tamlayıcılar belirgin semantik rolleriyle dikkat çekerler. Bu bakımdan tamamlayıcıdan ve dâhilî istemlerden ayrılır.

(25a) *Babam hırsız odada tutuyor.*

(25b) *Odada babam hırsız tuttu.*

(25a)'da *tutmak* fiili “hürriyetinden mahrum edip bir yere kapatmak” anlamında kullanılır. (25a)'da *odada* unsurunun yeri değiştirildiğinde cümlelin niyet edilen anlamını yitirdiği ve *tutmak* fiilinin başka bir anlama kaydığı görülür. (25b)'de *tutmak* fiilinin “yakalamak” anlamında kullanıldığı görülür. Dolayısıyla (25a)'da, +de durum

ekli tamlayıcının belirli söz dizimsel pozisyonda bulunması gerekir. İstem değeri kazanan bazı isteğe bağlı öğelerin söz dizimsel pozisyonlarının cümlelerin açıklığını etkilediği ve fiilin söz dizimsel istem potansiyeline bağlı gerçekleştiği söylenebilir.

Cook, durum dil bilgisinde *konum* ya da *yer durumu*⁴² (locative case), *konumsal fiillerin*⁴³ (locative verbs) gerek duyduğu semantik bir rol (case) ve *tamlayıcı dağılımı* (complementary distribution) içinde bir unsur olarak görür (1998: 16). Fillmore, fiilin anlamı için gerekli ya da durum çerçevesi içine girebilen bazı yer durumlarını önerme bileşeni içinde değerlendirir⁴⁴.

(26a) *Samsun Türkiye'nin kuzeyinde bulunur.*

(26b) **Samsun bulunur.*

(27a) *Ahmet salonda uyuyor*

(27b) *Ahmet uyuyor.*

(26a)'da yer ifade eden cümle unsuru cümlelerin dil bilgisel yapısı için önemli bir unsurdur; çünkü cümleden çıkartıldığında anlam bozulmaktadır (26b). Dolayısıyla *bulunmak* fiili yer rolünü üstlenen +de durum ekli tamlayıcıya ihtiyaç duyan bir fiildir. Ancak (27a)'da *uyumak* fiili yer ifade eden bir isteme ihtiyaç duymaz; *salonda* unsuru, cümleden rahatlıkla çıkarılabilir (27b).

Özetle yer, zaman ve tarz ifade eden bazı isteğe bağlı öğeler fiilin semantik niteliğine göre kimi durumlarda fiilin gerek duyduğu bir unsura, yani zorunlu isteme dönüşebilir.

1. 4. 4. İstem Türleri ve Düzeyleri

Halliday (1985: 101), dilin temel özelliğini, insana gerçeğin zihinsel figürünü oluşturabilmesine imkân vermesi ve gerçekliğin etrafında meydana gelen deneyimlerini

⁴² Bu durum (case) fiziksel bir yer kavramıyla sınırlandırılır.

⁴³ Aydemir (1996)'nın Fillmore'un öne sürdüğü "locative case" için önerdiği terimdir.

⁴⁴ Fillmore (1968: 26), yer ifade eden tamlayıcıları ikiye ayırır: *içsel konum* (inner locative) ve *dışsal konum* (outer locative). İçsel konum durumları (inner locative) cümlelerin önerme bileşenine, dolayısıyla fiilin istem alanı içine dâhil edilir. Dışsal konumlar ise kiplik (modality) bileşenine, dolayısıyla cümle bünyesine dâhil edilerek yüzeysel yapı unsuru olarak ele alınır.

anlamlandırabilme gücü sağlaması olarak görür. En kuvvetli ve temel gerçeklik fikrinin ise “*oluş* (goings-on) ya da *süreç* (process)” olduğunu dile getirir. Halliday, bu sürecin sunumu için üç bileşenden oluşan bir yapı önerir. Bu yapının en önemli unsuru olarak *sürecin* (process) kendisini kabul eder ki bu fiile karşılık gelir. Diğer iki unsurdan sürece dâhil olanlara *katılanlar* (participants); süreçle ilişkili olanlara ise *durumlar* (circumstances) adını verir. Halliday, bu üç kavramı gerçek dünya fenomeninin dilsel yapılarla nasıl sunulduğunu açıklayan önemli semantik kategoriler olarak kabul eder. Halliday, sürecin bu üç temel semantik bileşenle oluştuğunu ve süreç tiplerinin belirli *semantik katılanları* (semantic participants) doğrudan alması gerektiğini vurgular. Dil bilgisel açıdan fiille doğrudan ilişkili olan *katılanlar*, *süreç* ya da *fiil tiplerine* özgüdür (Halliday, 1985: 131,132). Semantik birer kategori olarak ifade edilen süreç ve katılanlar yüzey yapıda *fiil* ve *tamlayıcılarla* temsil edilir. Ancak yüzey yapıya dönüşmeden önce bu semantik kategoriler mantıksal ve semantik düzeyde başka yapılara dönüşür. Dolayısıyla süreç ve sürece katılanlar farklı düzeylerde ele alınabilir.

Bir fiilin istemini belirlerken ilk önce cümlemin yüzey yapısından hareket edildiği için fiilin söz dizimsel istem düzeyiyle karşı karşıya kalınır. Bu bakımdan istemin dile özgü biçimsel bir görünüm mü, yoksa fiilin evrensel nitelikli zihinsel bir özelliği mi olduğu önemli bir tartışma konusudur⁴⁵. Helbig ve Schenkel (1991: 60–66), Tesnière’in istemi hangi düzeyde ele aldığının belli olmadığını söyleyerek, istemin üç düzeyde incelenmesi gerektiğini ifade eder ve bu iki yaklaşımı birleştiren bir görüş ortaya koyar. Allerton (1982) de istemin *semantik roller ve süreçler* (semantic roller and processes), *istem yapıları* (valency structures), *yüzey yapılar* (surface structures) olmak üzere üç düzeyinin olduğunu ifade eder. İstem farklı düzeylerde ele alınışı Ruzicka (1978)⁴⁶, Herbst (1999)⁴⁷, Herbst ve Schüller (2008) gibi istem gramercileri tarafından da kabul edilen bir yaklaşım olmuştur. Bu çalışmada Helbig ve Schenkel (1991)’in önerdiği üç aşamalı istem düzeyi temel alınacaktır.

⁴⁵İstem evrensel bir nitelik olup olmadığıyla ilgili farklı yaklaşımlar için bk. Willims (2006), Afarlı (2007).

⁴⁶İstem, söz dizimsel istem (syntactic valence), semantik istem (semantic valence) ve pragmatik istem (pragmatic valence) olarak ele alınır (Ruzicka, 1978: 48)

⁴⁷Herbst (1996), istemi iki düzeyde ele alır. Anlam bilimsel düzeyde bir fiilin istemi temel cümlede yer alabilecek istemleri (katılanlar, üyeler) ve bunların yüklenebilecekleri semantik rolleri; söz dizimsel düzeyde ise temel cümle yapısında görülebilecek istemin sayısını (eyleyenler) ve bunların morfolojik biçimini belirler (Herbst, 1996: 181).

1. 4. 4. 1. Mantıksal İstem ve Mantıksal İstem Düzeyi

İstem dil bilgisi sadece söz dizimsel bir yaklaşım olmaktan çıkmış, dilin mantıksal yapısını da incelemeyi amaç edinen bir yaklaşım hâline gelmiştir. Evrensel bir niteliği olan ve zihinde bulunan istemin ya da istem dil bilgisinin kuramsal temelleri de zannedildiği gibi dil biliminden kaynaklanmaz (Emons, 2007: 183). Fillmore (1968b)'nin mantıksal açıdan kurguladığı *fiil-üye* (predicate- argument)⁴⁸ formülasyonu istemin mantıksal boyutunu açıklar. Fiil (predicate), bir nesnenin bazı niteliklerini ya da iki ve daha fazla nesnenin bazı ilişkilerini tanılayan bir terimdir⁴⁹. Fiilin belirttiği ilgili nesneler ise, onun üyeleridir (Fillmore, 1968b: 373). Üyeler fiilin ifade ettiği sürece ya da olaya katılanlardır. Fillmore (1968b), fiillerin ifade ettiği mantıksal yapıyı, bir, iki ve üç üyeli oluşlarına göre sırasıyla F_a ; $F_{a,b}$ ve $F_{a,b,c}$ şeklinde gösterir. Bu tip bir ifade bir, iki ya da üç nesne ya da varlık arasında bulunan bir ilişkiyi belirtir ve bir varlığı ya da katılanı karşılayan her sembolün mevcut ilişki açısından onların sahip oldukları farklı semantik rolleri gösterdiği düşünülebilir (Fillmore, 1968b: 374). Dolayısıyla dil bilimsel yöntemlerle istemi belirlemek her zaman mümkün olmaz. Soyut nitelikli istem, bir sözlüksel birimin ifade ettiği sürece bağlı olarak, belirli sayıda istem boşluklarıyla zihinde oluşur. Doğal olarak istem ana dili sezgisiyle bilinebilir.

İşlevsel dil bilgisinden (functional grammar) üye yapısı (argument structure) kuramına kadar çeşitli yaklaşımlarda *üye* (argument) ve *katılan* (participant) kavramlarıyla mantıksal istem kast edilir⁵⁰. Gerçek dünya fenomeninin dilsel yapılarla sunulmasında Halliday (1985)'in öne sürdüğü üç semantik bileşenden biri olan süreç (process), belirleyici bir unsur olarak işlev görür. Bir olayın ya da sürecin ifadesinde her fiil farklı sayıda *katılana* gerek duyar. Örneğin *uyumak* fiilinin ifade ettiği mantıksal sürecin gerçekleşebilmesi için mutlaka uyuma eylemini gerçekleştiren bir canlının olması gerekir. Dolayısıyla *uyumak* fiili tek isteme gerek duyar, çünkü *uyumak* tek bir katılan

⁴⁸ Literatürde bu terim için genellikle “predicate” terimi kullanılır, ancak dil bilim terimleri sözlüklerinde bu terim “yüklem” ile karşılanmıştır. Yüklem Türkçe geleneksel dil bilgisinde yüzey yapı terimi olarak kullanılır. Bundan dolayı “predicate-argument” karşılığında “fiil/üye” terimlerini kullanacağız.

⁴⁹ Fiil (*predicate*) kavramını, bir sözcük kategorisi olarak değil Mel'çuk gibi “anlam bağlayıcısı ya da başka anlamlar için boşluklar açabilen unsur (2003: 2)” olarak kabul ediyoruz. Bu anlamda isim ve sıfat gibi sözcük türleri içinde fiiller en iyi örnek olarak kabul edilir.

⁵⁰ Bk. Halliday (1985); Dik (1989); Chomsky (1993); Grimshaw (1995), Jackendoff (1983).

tarafından yapılabilecek bir süreçtir; ancak *kırmak* fiili en az iki katılanın dâhil olmasını gerektiren bir mantıksal süreci ifade eder. Gerçek dünyada ne kadar olay varsa bu olayı ifade edecek en az o kadar da fiil ya da zihinsel süreç; bir fiilin sunduğu sürece farklı sayı ve rollerde dâhil olması gereken o kadar da katılanın (participant) olduğu söylenebilir. Bir gerçek dünya fenomeninin zihinsel süreçte aynı nitelikte yansımaları bulacağı düşünülebilir. Bundan dolayı mantıksal istemin evrensel nitelikli olduğu kabul edilir⁵¹. Mantıksal yapıda bir oluşu ifade eden fiilin bütün dillerde genellikle aynı sayıda isteme sahip olduğu ileri sürülebilir. Örneğin, Türkçe *vermek* fiili ile İngilizce *give* fiili aynı mantıksal isteme sahiptir. Her iki fiilin istem yapısında üç istem boşluğu ve bu boşluklara yerleşen üç semantik katılan ya da rol söz konusu olur: *eden, konu, alıcı ya da faydalanan*. Fiillerin doğal olarak açtığı istem boşlukları ve bu boşlukları dolduran semantik katılanlar farklı sembollerle ya da sayı numaralarıyla kodlanabilir. Dolayısıyla *vermek* ve *uyumak* fiillerinin mantıksal istemi ya da sürece katılanların sayısı **vermek**₂, **uyumak**₁ veya **vermek (x, y, z)**, **uyumak (x)** şeklinde gösterilebilir.

Sonuç olarak *mantıksal istem* bir sözcüğün açtığı istem boşluklarını ve bu boşlukların sayı değerini karşılar (Ninio, 2006: 13). Mantıksal istem bir fiili doyuran ya da fiilin doygunluğa ulaşabilmesi için gerekli zihinsel bileşenlerdir.

1. 4. 4. 2. Söz Dizimsel İstem ve Söz Dizimsel İstem Düzeyi

Söz dizimsel istem, belirli bir dile özgü biçimsel ve söz dizimsel bir özelliktir. Söz dizimsel istem düzeyinde, bir fiilin istemi hem onun alabileceği *tamlayıcıların* (complements) sayısını hem de yönetebildiği tamlayıcıların biçimini ya da tipini ifade eder (Herbst, 1996: 181). Helbig'e göre, söz dizimsel istem semantik ilişkilerin dolaylı bir yansımasıdır ve fiilin anlamı aracılığıyla doğrudan belirlenir (Götz-Votteler, 2007: 38). Bu anlamda söz dizimsel istem "bir fiilin soyut nitelikli mantıksal-semantik istemlerinin (logical-semantic valencies) söz dizimindeki biçimsel (formal) görünümü

⁵¹ Mel'çuk (1988), istemin doğasının semantik yapıda bulunduğunu ileri sürer. Semantik yapı soyut bir yapı özelliği gösterir. Semantik yapıyı oluşturan şey *anlamsal bağımlılıktır* (semantic dependency). Bir sözlüksel birimin (wordform) anlamı (**w1, predicate**) bir diğer sözlüksel birimi (**w2**) kendinin bir üyesi (argument) konumuna getirirse cümledeki **w2** sözlük birimi cümledeki diğer sözlük birimine (**w1**) anlamsal olarak bağlı olacaktır. Semantik bağımlılık belirli bağlamlarda anlamsal olarak bir boşluk açabilen bütün sözcüklere uygulanabilen ve bütün dillerde meydana gelen bir bağımlılıktır (Mel'çuk, 1988: 117). Ayrıca bk. Schneider (1998: 27).

ve sayısı” şeklinde tanımlanabilir. Mantıksal istem söz dizimsel istem düzeyinde *tamlayıcılarla* (complements) ifadesini bulur. Mantıksal istem, söz dizimsel düzeyde belirli tamlayıcı sınıflarıyla gerçekleşir.

Helbig, söz dizimsel istemi katılanların seçimlilik ve zorunluluklarına bağlı olarak söz dizimsel gerçekleştirmeleri ya da söz dizimsel konumlarıyla ilgili bir durum olarak kabul eder (Götz-Votteler, 2007: 38). Allerton (1982), fiilin isteminin cümledeki söz dizimsel yapısını belirlediğini ifade ederken cümledeki dil bilgisel ilişkilerini de belirlediğine vurgu yapar. Fiil söz öbeğinin işlevini belirleyerek ve söz dizimsel bütüne şekil vererek çevresine yapı kalıpları empoze eder (Heringer, 1986: 80). Türkçede, dil bilgisel ilişkiler genellikle bir tamlayıcının durum biçim birimine göre belirlenir. İngilizce gibi dillerin aksine belirgin ve zengin bir durum (case) sisteminin olduğu Türkçede, tamlayıcıların söz dizimindeki biçiminin çok önemli olduğu görülür. Bu bakımdan söz dizimsel istem, mantıksal istemin yüzey yapıdaki sayısı ve biçimsel görünümü yanı sıra söz dizimsel işlevini de ifade eder. Bu durum edilgen çatılı fiillerde açık şekilde görülebilir. Edilgen fiillerin cümle yapısında söz dizimsel istemin konumunu, zorunluluğunu ve biçimini fiilin istemi belirler.

(28a) *Çocuğa Ali vurdu.*

(28b) *Esnafı ekonomik kriz vurdu.*

Fiiller ve fiillerin farklı anlam değışkeleri aynı mantıksal ve semantik isteme sahip olabilir, ancak istemin yüzey yapıya yansımaları, yani tamlayıcıların biçimi ve söz dizimsel ilişkileri farklılaşabilir. Başka bir ifadeyle, aynı mantıksal isteme sahip fiiller farklı tamlayıcı tipleriyle ve farklı dil bilgisel ilişkilerle görünebilir. (28a) ve (28b)’de **vurmak** 2 fiili mantıksal istem düzeyinde aynı istem sayısına sahiptir. Ancak söz dizimsel istem düzeyinde fiilin birinci istemi aynı dil bilgisel ilişkiyi ve durumu gösterirken ikinci istemlerinin farklı olduğu görülür.

(25a) *Babam hırsız odada tutuyor.*

(25b) *Odada babam hırsız tuttu.*

(29) *Ali’yi yılan soktu.*

(29)'da ve (25)'te olduğu gibi tamlayıcıların katı söz dizimsel konumlarını da yine fiilin istemi belirler. Fiilin hemen önündeki tamlayıcıların söz dizimsel konumu değiştiğinde fiilin anlamının değişeceği ya da dil bilgisel olmaktan çıkacağı söylenebilir.

Helbig ve Schenkel, cümlede kimi bazı tamlayıcıların zorunlu olarak kullanılması gerektiğini, kimi tamlayıcıların ise dilsel ve dil dışı durumlara bağlı olarak cümlelerin dil bilgiselliğini bozmadan cümleden çıkarılabileceğini dile getirir ve istemi kendi içinde *zorunlu istem* (obligatorische valenz) ve *seçimli istem* (facultative valenz) olmak üzere ikiye ayırır (1999: 32)⁵². Aynı şekilde, Halliday (1970) de *tamlayıcıların ya da temel işlevlerin* (inherent functions) cümlede her zaman zorunlu olamayacağından hareketle cümlelerin temel işlevleri arasında zorunlu ve seçimli tamlayıcı ayırımına gider.

1. 4. 4. 2. 1. Zorunlu Söz Dizimsel İstemler

Fiilin istem potansiyelinin bir kısmı ya da tümünün cümlelerin dil bilgisel olabilmesi için yüzey yapıda mutlaka gerçekleşmesi gerekir. Bir fiilin istem değerlerinden olup cümlede fiilin çevresinde mutlaka kullanılması gereken, cümleden çıkartıldığında cümlelerin dil bilgiselliğini bozan tamlayıcılar, *zorunlu istem* (obligatory valency, obligatorische valenz) olarak kabul edilebilir (Matthews, 1981:125; Helbig ve Schenkel, 1991: 32; Herbst vd., 2004: xxxi; Herbst ve Schüller, 2008: 111). Zorunlu istemi belirleyebilmek için *silme* (elimination) işlemi yapılabilir. Silme işlemiyle cümleden çıkartılan tamlayıcı cümlelerin dil bilgiselliğini etkiliyor ya da fiilin anlamında bir değişikliğe yol açıyorsa zorunlu istemdir.

(30a) Babam konuyu bana açtı.

(30b) Babam konuyu açtı.

(30c) *Babam bana açtı.

(30d) *Babam açtı.

⁵² Ozil (1981, 1986)'nın *bütünleyen* (ergänzung) ve sonraki çalışmasında (Erkman-Akerson & Ozil, 1998) *temel öge* adını verdiği söz dizimsel istemler bir cümlelerin dil bilgisel açıdan doğru olabilmesi için *zorunlu ögeler* anlamında kullanılır. Temel ögeler arasında bir ayırım yapılmaz.

(30a)'daki cümle üç istem boşluğunu dolduran üç tamlayıcıdan oluşur ve istemlerden *babam* ve *konuyu* öğeleri zorunludur; çünkü her iki unsur da (30b)'den çıkarılamaz. Silme işlemi sürdürüldüğünde (30c) ve (30d)'nin, niyet edilen anlamın iletilmesinde, dil bilgiselliğinden söz edilemez. Dolayısıyla (30b)'de *açmak* fiilinin en az iki zorunlu ve belirli tamlayıcı tipiyle kullanılması gerekir.

1. 4. 4. 2. 2. Seçimli Söz Dizimsel İstemler

Bir fiilin istem boşluklarının tümünün cümlede her zaman doldurulması gerekmez. Başka bir ifadeyle fiili çevreleyen kimi tamlayıcılar cümlelerin dil bilgiselliğine zarar vermeden cümleden çıkarılabilir. Allerton, yüzey yapıda görünmeyen iki tür gizli fiil istemi öngörür. Allerton (1982) bu iki gizli fiil istemi arasında, nesne temelinde ayırım yaparak bunları *belirtilmemiş* (indefinite) *istem* ve *bağlamsal açıdan yeniden elde edilebilir istem* (definite or contextually reconstructible elaborator) şeklinde adlandırmıştır. Benzer bir ayırım Matthews (1981) tarafından da yapılır. Matthews, bazı istemlerin gizli ya da örtük şekilde cümlede bulunabileceğini, bu anlamda bir nesnenin *zayıf* (the weaker sense = bağlamsal) ve *güçlü* (the stronger sense = seçimli) biçimde cümleden çıkarılabilme derecelerinin olduğunu ifade eder (1981: 125, 126). Herbst ve Schüller bu yaklaşımlardan hareketle *seçimli* ve *bağlamsal seçimli istem* adını verdiği iki istem türü belirler (2008: 111).

(31a) Adam *iki yıldır* bize yalan söylüyor.

(31b) Adam yalan söylüyor.

(32a) Çocuk, ekmeği bıçakla kesti.

(32b) Çocuk, ekmeği kesti.

Seçimli istem fiilin açtığı istem boşluklarından olan, ancak yüzey yapıda cümlelerin dil bilgisel olması için doldurulması gerekmeyen ya da yüzey yapıdan silinebilen tamlayıcılardır (Herbst vd., 2004: xxxi). Örneğin, (31a)'da *söylemek* fiili üç istem boşluğu açar ve bu istem boşlukları uygun tamlayıcılarla doldurulur. (31a)'da fiilin istemi doyurulduğu için, dil bilgisel açıdan doğru ve açık bir cümledir, bununla birlikte tamlayıcılardan biri silindiği hâlde (31b) de dil bilgisel açıdan doğru, belirsizlik taşımayan açık bir cümledir. Yine (32)'deki *kesmek* fiili üç istem boşluğu açabilme

kapasitesine sahiptir, (32b)'de fiilin iki istem boşluğu doldurulmasına rağmen dil bilgisel açıdan hâlâ doğru ve açık bir cümledir. Çünkü bu gibi durumlarda konuşur/dinleyici fiilin mantıksal istem düzeyinde oluşturduğu ancak söz dizimsel düzeyde bulunmayan istem boşluklarını zihinde doldurur ve sürece katılanların yüklendikleri rolleri (*alıcı* ve *araç*) yorumlayabilir.

Seçimli ve zorunlu istem ayrımı bir sözlük birimin muhtelif dizim ilişkileri ya da muhtemel kullanımları üzerine odaklanır, dolayısıyla bir unsurun cümleden silinip silinememesi bir istem taşıyıcısının farklı kullanımlarını ortaya çıkarmaktadır (Herbst ve Schüller, 2008: 110). Seçimli unsurların silinmesi cümlede anlam farklılığı oluşturmaz (Herbst, 1999), çünkü fiilin aynı anlam değişkesinin farklı söz dizimsel gerçekleştirmeleri söz konusudur. Seçimli istemler, yüzey yapıda silme işlemiyle belirginleşir. Fiilin istem yapısında ve derin yapıda zorunlu istemlerle aynı statüdedirler (Helbig ve Schenkel, 1991: 35).

Seçimli istemlerle isteğe bağlı ögeler oldukça benzer özellikler gösteririr. Silme yöntemiyle isteğe bağlı unsurlar da devre dışı bırakılabileceğinden hangi unsurun seçimli istem hangi unsurun isteğe bağlı öge olduğunu belirlemekte bazen güçlük çekilebilir. Bu durumda *eklenebilirlik ölçütü* dikkate alınabilir. İsteğe bağlı ögeler sınırsız sayıda ve her türde fiil ile kullanılabilirken seçimli istemler belirli bir fiile bağlıdır; yani fiilin istem yapısının unsurlarındandır (Helbig ve Schenkel, 1991: 33). Bu bakımdan cümleden silinebilen unsurlardan hangisinin istem olduğu sezgisel yaklaşımın yanı sıra farklı fiil tiplerine ait istem yapılarına sokularak test edilebilir. Örneğin (32a)'daki (*kimle*)_{Araç} nitelikli unsur psikolojik fiil tiplerinden *korkmak* fiilinin istem yapısında yer alamaz. Seçimli istemlerle isteğe bağlı ögeler yüzey yapıda silinebilir olmaları bakımından benzemelerine rağmen (*kime*)_{Alıcı} ve (*kimden*)_{Kaynak} gibi seçimli istemler özü itibarıyla fiilin istemiyle doğrudan ilgilidirler (Sawicki, 1988: 20).

1. 4. 4. 2. 3. Bağlamsal İstemler

Cümleden silinebilir istemler de farklı nitelik ve türdedir. Mantıksal istem düzeyindeki katılanların söz dizimsel istem düzeyinde belirli tamlayıcılarla bire bir gerçekleşmemesinde bazen kimi bağlamsal nedenler etkilidir. Bazı tamlayıcıların

anlamları dilsel bağlamları yoluyla anlatılabilir (Palmer, 2001: 111). Eğer gerekli bilgi dilsel bağlamdan anlaşılıyorsa bazı istem boşlukları doldurulmayabilir ya da söz konusu tamlayıcı cümleden düşürülebilir. Herbst ve Schüller (2008: 111) cümleden çıkarılabilme derecesi seçimli istemlere oranla daha zayıf olan bu tür istemlere *bağlamsal seçimli istem* (contextually optional valency) adını verir. Bağlamsal istem, gerekli bilgi bağlamdan elde edildiğinde, fiilin gerek duyduğu ve biçimsel olarak fiile bağlı olan istemin söz dizimsel olarak gerçekleşmemesidir (Herbst, 1999; Herbst ve Schüller, 1998: 111). Bağlamsal istemler zorunlu ve seçimli istemler gibi fiile istem ilişkisiyle bağlı olup seçimli istemlere göre cümlede daha gerekli unsurlardır; Herbst (1999)'un ifadesiyle ortada bulunan istemlerdir. Bağlamsal istemler esas itibarıyla zorunlu istemlerdir. Niyet edilen bilgi bağlamdan elde edildiğinde fiilin zorunlu tamlayıcıları cümleden düşebilir. Bağlamın etkisi düşünülmediğinde zorunlu bir istemin düşürülmesi ya cümleyi dil bilgisel olmaktan çıkarır ya da fiilin farklı anlam değişkesini karşılayan farklı istem yapılarını meydana getirebilir. Bu bakımdan bağlamsal istemler fiilin anlamı için zorunlu tamlayıcılar olup ancak bağlamsal nedenlerle cümleden çıkarılabilen istemlerdir.

(33a) *İşçiler taşıdı.*

(33a)'daki cümle açık, anlaşılır bir cümle değildir, diğer taraftan zorunlu istem yapısı gerçekleşmediği için dil bilgisel de değildir. Çünkü (33)'te fiilin zorunlu istemlerinden [kimi]_{Konu} nitelikli ikinci istemi ve [kime]_{Hedef} nitelikli üçüncü istemi cümlede sunulmamıştır. Fiilin anlamı ancak bağlamdan anlaşılabilir.

(33b) *Kutuları bize kim taşıdı?*

(33c) *İşçiler (kutuları) bize taşıdı.*

(33d) *İşçiler (sıkıntılarını) bize taşıdı.*

(33a) ancak kendisinden önce gelebilecek (33b) gibi bir cümleyle açıklığa kavuşur. Allerton'un ifadesiyle, dinleyici/okuyucu cümleyi anlamlı kılmak istiyorsa ve gerekli tamlayıcı cümlede yoksa, (34c)'deki gibi, kendisi için cümleye nesne bulmak zorunda kalır (1982: 68). Anlaşılan ya da cümleye eklenen nesne bağlamdan elde edilebilir

(contextual recoverable) olmalıdır, yani zihinde nesne pozisyonunu doldurabilecek uygun bir sözcükle cümle tamamlanır. Ancak gerekli tamlayıcılar bağlamdan elde edilemezse ya da (33a)'dan önce ve sonra gelen cümle ya da cümlecikler dikkate alınmadığında, sadece söz konusu cümleden hareket edildiğinde niyet edilen anlama ve fiilin söz konusu anlam değişkesine ulaşılamaz. (33a)'daki istem boşlukları zihinde tamamlandığında (33c) ve (33d)'deki gibi fiilin farklı anlamları elde edilebilir. Bu durumda söz konusu anlam belirsizliği ancak bağlamsal istemlerin yüzey yapıda yer almasıyla giderilebilir.

(34a) *Ali seviyor.*

(34b) *Ali (Ayşe'yi) seviyor.* (= sevgi ve bağlılık duymak)

(34c) *Ali (gezmeyi) seviyor.* (= çok hoşlanmak)

(34d) *Ali (kediği) seviyor.* (= okşamak)

Sevmek fiili iki istemli bir fiildir, ama (34a)'da tek tamlayıcıyla gerçekleşmiştir. Dinleyici cümleye açıklık kazandırmak için ikinci istem boşluğunu zihninde bağlamdan hareketle (34b), (34c), ve 34d)'deki tamlayıcılarla doldurabilir. (34a) dilsel ya da dil dışı bağlamın etkileri düşünülmediğinde istem potansiyeli doyurulmadığı için dil bilgisel açıdan doğru ve açık bir cümle olmaz; çünkü bu şekliyle bir belirsizlik taşır. Zira (34b), (34c) ve (34d) fiilin farklı anlamlarını sunar, o zaman fiilin zorunlu istemleri cümlede yer almak zorundadır. Ancak doldurulan istemin söz dizimsel biçimi ve pozisyonu kadar diğer morfolojik özellikleri, semantik rolü ve seçme sınırlılıkları da fiilin ve cümlelerin anlamında belirleyici olabilmektedir.

1. 4. 4. 2. 3. 1. Bağlamsal İstem ve Özne

Fiiller cümledeki varlıklarını ancak belli çekim ekleriyle ortaya koyabilen bağımlı unsurlardır (Adalı, 2004: 35). Bir çekim eki olarak şahıs ekleri gösterici bir nitelik taşır ve bu, bağlam içinde belirlenip anlaşılabilen bir unsura yapılan atıf olarak kabul edilebilir (Palmer, 2001: 151). Türkçede, dilsel bağlamın etkisiyle eden (agent) rolünde ve özne konumundaki birinci istem cümleden düşebilir. Başka bir ifadeyle, zamir öznelerine şahıs ekleriyle gönderimde bulunulduğu bağlamlarda zamirler rahatlıkla silinebilir. Bu tür özneler gramer ekleri aracılığıyla şahsı tasavvur edilen özneler olarak

kabul edilebilir (Mehmedoğlu, 2006: 21). Türkçede bu tür öznelere “gizli özne” adı verilir.

(35a) *Ben geçen haftaki yarışı kaybettim.*

(35b) *Ø geçen haftaki yarışı kaybettim.*

İstem bağlama bağı olarak cümlede şahıs zamirleriyle gerçekleşebilir (Vater, 2003: 814). (35a)’da birinci tamlayıcı dilsel bağlamdan elde edildiğinde konuşucu, özne konumundaki istemi atlar; dolayısıyla zamir öznesinin bulunup bulunmaması cümlelerin değerini etkilemez (35b). Bu, fiillerin birinci isteminin mikro düzeyde gerçekleşebilmesi durumudur (*bk. 1. 5. 1. 1.*). Birinci tamlayıcı cümleden düştüğünde dahi şahıs ekleriyle, başka bir ifadeyle morfolojik tamlayıcılarla mikro düzeyde gerçekleştiği için öznenin yüzey yapıdan tamamıyla silindiği söylenemez. Bu bakımdan her ne sebeple olursa olsun özne yüzey yapıdan düşsün ya da düşmesin zorunlu bir istemdir. Ayrıca öznenin düşmesi sadece zamir özneleri için geçerli bir durumdur. Özne konumundaki birinci istem şahıs ekleriyle değil de özel ya da cins isimleriyle karşılanıyorsa söz diziminden düşmez (Alkaç, 1986: 3). Çalışmamızda bağlamsal istem dikkate alınmayacaktır. Bağlamsal istemler seçimli istemlerden farklı olarak fiilin istem yapısından ötürü değil cümlelerin içinde bulunduğu dilsel ve dil dışı bağlamdan ötürü gerçekleşmezler. Zira Türkçede bağlamsal etkilerle hemen hemen cümlelerin her ögesi düşürülebilir⁵³ (Gencan, 1983: 78, 79). Bu durumda istemden bahsetmek de oldukça güçleşir ve fiillerin bağlamsal istemini belirlemek hemen hemen imkânsız duruma gelir. Fiilin istemi bağlamdan bağımsız ve basit cümle düzeyinde daha açık tespit edilebilir.

1. 4. 4. 2. 4. Morfolojik İstem

Cümledeki tüm unsurları yöneten fiil, yalnızca cümlelerin istem sayısını, istemin farklı söz dizimsel gelişmelerini ve istemin semantik niteliğini belirlemekle kalmaz. Fiil açtığı istem boşluğunu yüzey yapıda dolduracak olan tamlayıcının şekil bilgisini ve durum biçim birimini de belirler. Fiiller söz dizimsel istem düzeyinde açılan boşlukları

⁵³ -Turgut kitabı kimden aldı?

- Yalçın’dan (Turgut kitabı Yalçın’dan aldı.)

ilgili anlam değişkesine göre belirli durum ekli biçim birimlerle doldurur. Her fiil, her durum ekli tamlayıcıyı alamaz ve yönetemez. Fiil, söz dizimsel düzeyde belli sayıda tamlayıcıyı belli durum biçim birimlerle yönetebilir. Türkçedeki bu durum morfolojik istem terimiyle karşılanabilir. Morfolojik istem Mel'çuk (2003)'ün morfolojik bağımlılık kavramına dayandırılabilir. Birçok dilde cümledeki bir sözcük yine cümledeki başka bir sözcüğün etkisi altında belirli bir morfolojik biçime girer. Morfolojik bağımlılıkta, bağımsız biçim birimin (wordform w2) bir gramer parçası ya da dil bilgisel bir biriminin cümledeki diğer bağımsız biçim birim (wordform w1) tarafından belirlenmesi, dolayısıyla ikinci bağımsız biçim birimin (w2) cümlede birinci bağımsız biçim birime (w1) bağılı olması söz konusudur (Mel'çuk, 2003: 13).

(34b) *Ali Ayşe'yi seviyor.*

(34c) *Ali gezmeyi seviyor.*

(34e) **Ali Ayşe'ye seviyor.*

(34f) **Ali'ye Ayşe'yi seviyor.*

(34b)'de *sevmek* fiili iki isteme sahiptir ve açılan istem boşluklarının söz dizimsel düzeyde hangi durum ekli tamlayıcılarla gerçekleşebileceğini yine *sevmek* fiili belirler. (34b)'de fiilin açtığı istem boşluklarından birincisi yalın durum, ikincisi ise *+i* durum biçim birimli unsurlarla doldurulabilir; *+e* durum biçim birimli bir cümle unsuruyla doldurulamazlar, başka bir ifadeyle *+e* ve *+den* durum ekli unsurları yönetemez (34e), (35f). Morfolojik istem sadece söz dizimsel tamlayıcıların durum ekli biçimlerini değil tamlayıcıların şekil bilgisini de ifade eder. Özellikle bazı fiiller tamlayıcılarının sözcük yapısını da belirler. (34c)'de *sevmek* fiilinin “çok hoşlanmak” anlamını ifade edebilmesi için, [kimî] tamlayıcı sınıfının isim-fiil yapısında olan bir tamlayıcıyla tamamlanması gerekir. Tamlayıcının bu yapısal özelliği fiilin zorladığı morfolojik bir gerekliliktir.

(36a) *Polis hırsız-ı/ köpeğ-i vurdu.*

(36b) *Polis hırsız-a/ köpeğ-e vurdu.*

(37a) *Çocuklar kıyıya çekilen ip-e dolaştı.*

(37b) *Çocuklar kıyıya çekilen ip-i dolaştı.*

(37c) *Çocuklar Ankara'-da dolaştılar.*

(37d) *Çocuklar Ankara'yı dolaştılar.*

Morfolojik istem Türkçe fiillerin çok anlamlılığının belirlenmesinde oldukça önemlidir. Aynı sayı ve nitelikte isteme sahip olan bir fiil, söz dizimsel istemin kendisiyle olan morfolojik özelliğine göre anlam kazanabilir. Örneğin, (36a) ve (36b)'de *vurmak* fiilinin istem yapısı dikkate alındığında iki zorunlu isteme sahip olduğu görülür. *Vurmak* fiili (36a) ve (36b)'deki unsurların biçimini belirlemiş ve yönettiği unsurları kendine belirli durum ekleriyle bağlamıştır. (36a) ve (36b)'deki *vurmak* fiilinin ikinci tamlayıcılarının biçimi dikkate alındığında morfolojik istem farklılığının fiilin çeşitli anlamlar kazanmasında belirleyici olduğu görülür. (36a)'da *vurmak* fiilinin açtığı ikinci istem boşluğu *+i* durum biçim birimli bir tamlayıcıyla doldurduğunda “öldürmek”; (36b)'de *+e* durum biçim birimli tamlayıcıyla doldurduğunda “elini veya elinde tuttuğu bir şeyi bir yere hızla indirmek” anlamını kazanır. *Dolaşmak* fiilinin (37a)'da “birbirine karışmak”; (37b)'de “başka bir yönden gelmek”; (37c)'de “gezinmek”; (37d)'de “bir yeri belli bir amaçla gezmek” anlamlarını kazanmasında da fiilin ikinci isteminin morfolojik açıdan farklı olması etkilidir.

1. 4. 4. 2. 5. Gölge Üye

Gölge üye (shadow argument), sözlüksel unsurun içerdiği mantıksal bir bileşendir. Pustejovsky (2002)'ye göre bazı fiiller, semantik olarak gizlenmiş gölge bir üye içerir.

(38a) *Seyis atı kamçılıyordu.*

(38b)* *Seyis atı kamçıyla kamçılıyordu.*

(38c) *Seyis atı ince deri bir kamçıyla kamçılıyordu.*

(38a)'da sürecin *kamçıyla* yapıldığı fiilin anlamsal olarak içerdiği bir bilgidir. *Kamçılama* fiili, içerdiği gölge üyenin söz dizimsel istem düzeyine çıkmasını engeller. Fiilin anlam yapısında bulunan bu gölge üye ancak gölge üyenin özelleşmesi yoluyla ortaya çıkabilir ve gölgeleme kaldırılabilir (Pustejovsky, 2002: 72; 1995: 63). (38a) bir özelleşme ya da farklı bir edim durumu söz konusu olduğunda (38c) şeklinde ifade edilebilir.

(39a) *Adam karısını dövdü.*

(39b) *Adam karısını tekme tokat dövdü.*

(39c) *Adam karısını sopayla dövdü.*

Türkçede üye gölgeleme sürecine benzer başka durumlar da vardır. Ancak bunlar özü itibarıyla farklıdır. TS’de “*tokat, yumruk, tekme vurarak canını acıtmak*” anlamıyla verilen *dövmek* fiili (39a)’da eylemin eden tarafından doğrudan, el ve ayakla yapıldığı bilgisini anlamsal olarak olarak içerir. Ancak (39a)’da bu bilgi söz dizimsel yapıya bir ögeyle yansımamıştır. Bu tür bilgiler söz diziminde sunulsa bile fiilin istem kapasitesine bağlı gerçekleşmez (39b). Eylemin yapılışı olağan dışı ya da farklı biçimde gerçekleştiğinde, yani el ve ayak dışında bir araçla yapılması söz konusu olduğunda bu bilgi yüzey yapıya durumun farklılığını ifade edebilmek için isteğe bağlı olarak yansiyabilir (39c).

(40a) *Adam kızı süzdü.*

(40b) *Adam kızı gözleriyle süzdü.*

(41a) *Çocuk eti ısırdı.*

(41b) *Çocuk eti dişleriyle ısırdı.*

Bazı kullanımlarda gölge üyeler, farklı bir edim durumu belirtmeden de söz dizimsel yapıda gerçekleşebilir. (40a)’da *süzme* ve (41a)’da *ısırmak* fiili işin nasıl ya da neyle yapıldığını anlamsal olarak içermesine ve bu tür bilgilere hiç gerek duymamasına rağmen (40b) ve (41b)’de bu bilgiler söz diziminde isteğe bağlı bir ögeyle gerçekleşmiştir. Bu bilgiler, yüzey yapıya özelleşmeden ve farklı bir durum belirtmeden çıktığında, her ne kadar söz dizimsel bir ögeyle gerçekleşse de, fiil bu öğeleri anlamsal olarak hâlâ içerir ve dolayısıyla gölgeler.

Gerek gölge üyenin özelleşmesiyle yüzey yapıya çıkan ögeler gerek farklı bir edim durumu belirten ögeler genellikle isteğe bağlı öge özellikleri gösterir. Çünkü bu ögeler genellikle sürecin neyle yapıldığından daha çok nasıl yapıldığını ifade eder. Bununla birlikte gölge üyelere ihtiyatlı yaklaşmak gerekir. Gölge üyenin Türkçede (*kimle*) tamlayıcı sınıfıyla gerçekleşen araç rolünü yüklendiği düşünülebilir. Bu çalışmada

gölge üye gerçekleştirmeleri isteğe bağlı öge olarak alınmıştır. Zira sözlükselleşmiş rol adı da verilen bu üyelerin önermesel bir rol olduğu açık değildir (Cook S.J., 1989: 24).

1. 4. 4. 3. Semantik İstem ve Semantik İstem Düzeyi

Fiil, çevresindeki tamlayıcıların yalnız morfo-sentaktik sınırlılıklarını değil aynı zamanda semantik sınırlılıklarını da belirler. Cümledeki tamlayıcılar fiilin semantik istekleriyle uyum içinde olmak zorundadır. Başka bir ifadeyle bir fiilin anlamı onun mantıksal ve söz dizimsel tamlayıcılarının bazı semantik nitelikleri ve rolleri yüklenmesini gerekli kılar. Fiil ancak bu semantik tamamlanmayla anlam kazanabilir. Fiilin semantik tamamlanma isteği *semantik istem* olarak adlandırılabilir. Semantik istem fiilin anlamının doğrudan belirlediği semantik ilişkiler kurgusu ve sınırlılıklardır. Bir semantik istem yapısı aynı ya da farklı söz dizimsel istem yapılarına yerleşebilir. Dolayısıyla aynı mantıksal ve söz dizimsel istem yapısına sahip fiiller farklı süreçleri ve semantik yapıları ifade edebilir. Aynı söz dizimsel çerçeveye yerleşen farklı semantik ilişkiler ya da semantik istem yapıları ise fiilin farklı anlamlarını tetikleyecektir. Bu bakımdan söz dizimsel istem, fiillerin istemini ve fiilin anlamındaki farklılıkları tümüyle açıklamak için tek başına yeterli değildir.

İngilizce'nin istem sözlüklerinden *VDE* (2004)'te istemin semantik açıdan betimlenmesinin iki temel soruna dönük olduğu ileri sürülür. Semantik istem, ilk olarak, katılanların anlamlarının aynı sözcüğün farklı katılanları arasında, anlamsal farklılıklara ya da anlamsal paralelliklere yol açıp açmadığı; ikinci olarak ise, hangi sözcüğün belirli katılanlarla beraber meydana gelip gelemeyeceği (Herbst vd., 2004: XXIX) konusunda kimi sorunlara çözüm yolu olarak önerilir. Bu bakımdan fiilin semantik istemi, cümlelerin dil bilgisel olmasında, bir fiilin anlam değişikliği göstermesinde önemli bir rol oynar ve bir fiilin ne tür semantik katılanları isteyebileceğini belirler. Semantik istem ihlal edildiğinde ya cümle dil bilgisel olmaktan çıkar ya da Fischer'in de ifade ettiği gibi başka metaforik anlamlar kazanır (1997: 52). Bir fiilin gerek duyduğu semantik tamamlanma ya da semantik istem farklı yaklaşımlarla betimlenebilir⁵⁴. Fiillerin

⁵⁴ *Semantik roller* (semantic roles), *semantik bileşenler ya da sınırlılıklar* (semantic componentets), *semantik kategoriler* (semantic categories) ve *fiile özgü betimleme* (verb-specific description) olmak üzere temelde dört tür semantik istemi betimleme yaklaşımı söz konusudur (Götz-Votteler, 2007: 38).

semantik isteminin betimlenmesinde, 1. ve 2. düzey olmak üzere, hem semantik roller hem de semantik sınırlılıklar, başka bir ifadeyle seçme sınırlılıkları kullanılabilir. Bu çalışmada, temel olarak 1. düzey semantik istem; yani semantik rol modeli benimsenmiştir. Fiillerin çok anlamlılığının belirlenmesinde fiilin tamlayıcılarının semantik rollerinden başka, semantik rollerin anlam ayrımını sağlayamadığı durumlarda, 2. düzey semantik istem betimlemesine yani semantik sınırlılıklara başvurulmuştur.

1. 4. 4. 3. 1. Semantik Sınırlılıklar

Seçme sınırlılıkları olarak da anılan *semantik sınırlılıklar*, tamlayıcının yani ismin semantik nitelikleriyle (semantic features) ilgilidir. Chomsky (1965), standart kuramında isim ya da isim öbeklerinin *söz dizimsel niteliklerini* (syntactic features) betimlemek için bazı kavramlar kullanmıştır. Helbig ve Schenkel, Chomsky'nin önerdiği bu kavramlardan hareketle bir semantik istem betimleme modeli geliştirmiştir. Bu yöntemi Helbig ve Schenkel'in dışında Engel⁵⁵ de benimsemiş, bazı eklemeler yaparak benzer semantik nitelikleri kullanmıştır. Söz konusu semantik nitelikler bu çalışmada *semantik sınırlılıklar* adıyla anılacaktır. *Semantik bileşenler* (semantic compenents) ya da sınırlılıklar fiilin anlamından daha ziyade söz dizimsel çevredeki unsurların anlamlarıyla ilgilidir (Götz-Votteler, 2007: 38). Semantik sınırlılıklar sınırlı sayıda, oldukça özel nitelikler olduğu için fiilin semantik istemini ve ilişkilerini betimlemekte yetersiz kalmış ve kimi sıkıntıları doğurmuştur (Fischer, 1997: 53). Bundan dolayı yapılan çeşitli çalışmalarda başka semantik sınırlılıklar önerilmiştir. Örneğin Fischer (1997: 53) ortaya çıkan zorluklar karşısında, literatürdeki semantik sınırlılıklara⁵⁶ ilaveten, **taşıt/makine** (vehicle); **katı/sıvı** (solid/liquid) gibi farklı semantik niteliklerin kullanılabileceğini ifade eder. VERBNET (2006)'da semantik sınırlılıkların sayısı otuz altıya kadar çıkar.

(42a) Çocuk ağladı.

(42b) Asfalt ağladı.

(42c) Asfalt ağladı be!

⁵⁵ Engel'in kullandığı semantik sınırlılıklar için bk. Rolffs (1997: 95).

⁵⁶ Semantik istemi betimlemek için kullanılan semantik sınırlılıklar için bk. Helbig ve Schenkel (1991: 93), Fischer (1997: 51), Rolffs (1997: 95).

Semantik sınırlılıklar açısından, (42a)'da *ağlamak* fiilinin özne görevindeki tamlayıcısının semantik niteliği **ins** (insan) olmak zorundadır. Fiilin semantik tamamlanma isteği dikkate alınmadığında (42b) anlamsal tutarlılığını, yani bağdaşıklığını kaybeder ya da (42c)'de olduğu gibi alıcının yorumlama gayretiyle metaforik bir anlam kazanır.

(43a) *Ali kapıyı açtı.*

(43b) *Bakan yeni okul açtı.*

Semantik sınırlılıklarla bir fiilin anlam farklılıkları ortaya konabilir. (43a) ve (43b)'de *açmak* fiilinin anlam farklılığını nesnenin semantik nitelikleri açıklar. (43a)'da nesnenin semantik niteliği **-can** (cansız varlıklar), (43b)'de ise **kur** (kurum) olarak gerçekleşir.

(14b) *Babam bize bakıyor.* (= beslemek, geçindirmek)

ÖZNE + DOLAYLI TÜMLEÇ + YÜKLEM

(EDEN + FAYDALANAN + EYLEM)

(14e) *Kime bakmıştınız?* (= aramak)

ÖZNE + DOLAYLI TÜMLEÇ + YÜKLEM

(DENEYİMCİ + UYARICI + EYLEM)

Fiilin anlamıyla onun tamlayıcılarının semantik sınırlılıklarının uyum içinde olması niyet edilen önermeyi oluşturulabilmek ve fiilin farklı anlamlarını belirlemek için yeterli olmayabilir. Bir fiilin ifade ettiği sürece dâhil olan katılanların önermenin gerçekleşebilmesi için kimi semantik rolleri de yüklenmesi gerekir. Daha önce kullandığımız (14b) ve (14e)'de *bakmak* fiilini çevreleyen tamlayıcıların semantik sınırlılıkları aynıdır: [kim: **ins**], [kime: **ins**]. (14b) ve (14e)'de *bakmak* fiilinin tamlayıcılarının semantik sınırlılıkları fiilin çok anlamlılığını açıklayacak nitelikte değildir. *Bakmak* fiilinin katılanlarının yüklendiği semantik roller farklıdır. *Bakmak* fiili (14b)'de [eden+faydalanan]; (14e)'de [deneyimci+uyarıcı] şeklinde gösterilebilecek farklı semantik rol yapılarına sahiptir. (14b) ve (14e)'de aynı mantıksal, söz dizimsel

istem yapısına ve semantik sınırlılıklara sahip fiilin farklı anlamları ancak fiilin ifade ettiği sürece dâhil olan katılanların yüklendikleri farklı semantik rollerle açıklanabilir. Diğer taraftan aynı mantıksal istem, söz dizimsel istem ve semantik rol yapısına sahip fiillerin farklı anlamlarını da semantik sınırlılıklar ayırt edebilir.

1. 4. 4. 3. 2. Semantik Roller

Semantik istemi betimlemek için kullanılan diğer bir yaklaşım *semantik roller*dir⁵⁷. Semantik roller Fillmore (1968a)'nın *durum dil bilgisinde* (case grammar) önerdiği *derin durum* (deep case) kavramına, işlevsel dil bilgisinde Halliday (1970, 1985)'in *katılanlarının işlevlerine* (participant functions) ve Dik (1978, 1989)'un *semantik işlevlerine* dayanır. Bu çalışmada, fiillerin semantik istemi ve istem yapısı genel olarak durum dil bilgisi temelinde ele alınacaktır. Cook S. J. (1989: 1), durum dil bilgisini derin durum adı verilen üyelerle cümlelerin mantıksal biçimini betimleyen “semantik istem” olarak tanımlar.

Fillmore'un önerdiği derin durum sistemi ya da semantik rol modeli hem kendisi tarafından hem de diğer durum gramercilerinin katkılarıyla geliştirilmiştir. Semantik roller farklı dil bilimi yaklaşımlarında da önemli bir yere sahiptir⁵⁸. Literatürde semantik roller farklı açılardan değerlendirilmiş ve semantik rol yapısıyla ilgili farklı görüşler ileri sürülmüştür⁵⁹. Farklı görüş ve yaklaşımlar, semantik rolleri oldukça karmaşık hâle getirmiştir. Bu çalışmada, tartışmalardan sıyrılarak önerilen semantik rol listelerinden hareketle ve Türkçenin doğal semantik yapısı dikkate alınarak Türkçe fiillerin betimlenmesinde kimi roller benimsenmiştir.

⁵⁷ Semantik roller, “tematik roller (thematic roles)” ya da “teta roller (theta roles)” şeklinde de adlandırılır. Gruber (1965; 1971) tematik rol terimini; Haegeman (1991), Haiden (2005) ise *teta rol* terimini kullanır.

⁵⁸ Özellikle *İşlevsel Dil Bilgisinde* (Dik, 1978, 1980, 1989; Halliday, 1970, 1985), *Rol ve Referans Gramerinde* (Van Valin, 1993, 1999, 2004; Van Valin ve LaPolla, 1997) ve *Teta Rol* (Theta Role) kuramında (Haegeman, 1991; Haiden, 2005) semantik roller önemli bir yere sahiptir.

⁵⁹ Semantik rol ya da üye gerçekleştirmeleri hakkında daha detaylı bilgi için bk. Levin and Hovav (2005).

Semantik roller cümle ya da süreçteki temel semantik ilişkileri betimler ve birlikte olay ya da süreç tiplerini tanımlarlar (Dik, 1983: 13). Semantik rolleri fiillerin semantik isteminin betimlenmesinde Dik'in yanı sıra Allerton (1982) de kullanır. Daha sonra farklı istem sözlüklerinde ve çalışmalarda da kullanıldığı görülür. İngilizce'nin internet ortamındaki en büyük fiil sözlüğü olarak kabul edilen VerbNet (2006)⁶⁰; Fischer (1997), Schumacher (2004)'te fiillerin semantik isteminin belirlenmesinde semantik rol modelinin kullanıldığı görülür. VerbNet (2006), Fischer (1997), Schumacher (2004)'te 1. ve 2. düzey semantik istem betimleme yaklaşımı birlikte kullanılır. Semantik istem betimlemesinde semantik sınırlılıklar sözcüğün ya da tamlayıcının temel anlamsal niteliklerinden hareketle belirlenirken semantik roller fiilin anlamından hareketle belirlenir.

Fillmore (1968a) fiilin durum çerçevesinde, Cook S. J. (1989)'un ifadesiyle semantik istem çerçevesinde, bulunabilecek *eden* (agentive), *araç* (instrumental), *datif* (dative), *sonuç/ürün* (factitive), *yer* (lokative) ve *etkilenen* (objective) olmak üzere toplam altı derin durum ya da rol önerir. Fillmore (1969, 1971, 2003), durum sisteminde sürekli düzenlemeler yapmış ve yeni listeler sunmuştur. Fillmore (2003)'te istemin semantik açıdan betimlenebileceği yeni bir rol listesi önerilmiştir: *eden* (agent), *araç* (instrumental), *uyarıcı* (stimulus), *etkilenen* (patient), *konu* (theme), *deneyimci* (experiencer), *bilişsel içerik* (cognitive content), *faydalanan* (beneficiary), *kaynak* (source), *hedef* (goal), *güzergâh* (path).

Fillmore'un dışında Chafe (1970)⁶¹, Dik (1980), Starosta (1978)⁶², Anderson (1971)⁶³, Haegeman (1991)⁶⁴, Jackendoff (1972), Van Valin (1993, 1999, 2001)⁶⁵, Van Valin ve

⁶⁰ Daha fazla bilgi için bk. (<http://verbs.colorado.edu/~mpalmer/projects/verbnet.html>)

⁶¹ Chafe, *eden* (agent) ve *etkilenen* (patient) dışında *deneyimci* (experiencer), *faydalanan* (beneficiary), *araç* (instrument), *tamamlayıcı* (complement), *yer* (location) olmak üzere toplam yedi semantik rol belirler.

⁶² Starosta, *eden* (agent), *deneyimci* (correspondent; dative or experiencer), *araç* (instrument), *dâhilî yer* (locus; inner locative), *tavır* (manner), *etkilenen* (patient), *haricî yer* (place; outer locative), *gönderme* (reference; benefactive), *zaman* (time) rollerinden oluşan bir liste sunar.

⁶³ Anderson (1971), konumsal (localistic) bir yaklaşımla, durum ya da rol sisteminde *yalın* (nominative), *eden* (ergative), *konumsal yer* (locative), *yönsel yer* (ablative) olmak üzere dört rol ileri sürer. Bu rollere uygun olarak da temel fiillerin (durum, süreç ve hareket fiilleri) yanı sıra konumsal yer fiilleri, yönsel yer fiilleri öngörür.

LaPolla (1997)⁶⁶, Dowty (1991)⁶⁷, Herbst ve Schüller (2008)⁶⁸ de farklı semantik rol listeleri sunmuşlardır.

Semantik istemi betimlemek için önerilen rol listeleri az çok farklılıklar gösterse de çoğunlukla birbirine benzer kavramlardan oluşur. Özellikle durum kavramına konumsal (localistic) yaklaşan Anderson (1971), Jakendoff (1972) ve Gruber (1965, 1976)'nın rol listelerinin, diğer taraftan Fillmore, Chafe ve Haegeman'in durum listeleriyle Van Valin ve Dowty'nin genelleştirilmiş semantik rol yaklaşımlarının birbirine oldukça benzediği görülür. Dilin evrensel semantik rolleri içerdiği kabul edilse de tam ve üzerinde anlaşılmış tek bir liste görmek mümkün değildir (Dowty, 1991: 548). Türkçe için Sezer (1991) bazı rol saptamaları yapmış, ancak bir liste sunmamıştır. Uzun (2003), Mevlüt Erdem (2006) ve Akbay (2006) ise Türkçe için birer rol listesi önermişlerdir. Bu çalışmada, Türkçe fiillerin semantik istem yapısını betimleyecek roller, Türkçenin doğasına uygun biçimde, mevcut tüm yaklaşımlardan faydalanarak şu şekilde oluşturulmuştur:

EDEN (Agent/Actor):

Eden, bir hareketin, bir sürecin gerçekleştiricisidir. Genellikle bilinçli ya da bilinçsiz, isteyerek ya da istemeyerek bir hareketin başlatıcısı ve temel nedeni olan insan ya da insan dışı canlı varlıktır. Bir süreci başlatan makineler de bu rolle karşılanabilir.

(44) *Ali kalemini kırdı.*

⁶⁴Haegeman, *eden* (agent/actor), *konu* (theme), *deneyimci* (experience), *faydalanan* (benefactive), *hedef* (goal), *kaynak* (source) ve *yer* (location) olmak üzere yedi semantik rolden oluşan bir liste kullanır.

⁶⁵Fiile özgü semantik rollerle ve *eden* (agent), *gerçekleştirici* (effector), *deneyimci* (experiencer), *yer* (locative), *etkilenen* (patient), *konu* (theme) gibi tematik rol ya da ilişkileri iki temel makro rolle, *aktör* (actör) ve *maruz kalan* (undergoer), genellemiştir

⁶⁶Van Valin ve LaPolla (1997), *eden* (agent), *gerçekleştirici* (effector), *deneyimci* (experiencer), *araç* (instrument), *güç* (force), *etkilenen* (patient), *konu* (theme), *faydalanan* (beneficiary), *alıcı* (recipient), *hedef* (goal), *kaynak* (source), *yer* (location), *güzergâh* (path) olmak üzere toplam 13 semantik rolden oluşan bir liste sunar.

⁶⁷Dowty (1991) söz konusu rolleri *eden prototip rol* (agent proto-role) ve *etkilenen prototip rol* (patient proto-role) olarak genelleştirilmiş bir semantik rol yaklaşımıyla ele alır.

⁶⁸Herbst ve Schüller (2008), *eden* (agent), *etkilenen/sonuç* (affected/effect), *yararlanan* (beneficiary), *alıcı* (recipient), *yüklemisel* (predicative), *yer durumu* (Locative: stative), *hedef* (goal), *kaynak* (source), *amaç* (purpose), *konu* (topic) gibi semantik roller önerir.

(45) Köpek çocuğu ısırđı.

(46) Dolap ötüyor.

ETKİLENEN (Patient)

Etkilenen (patient), fiilin belirttiğı sürece maruz kalarak bu süreçten etkilenen, fiilin belirttiğı sürece bağılı olarak durum ve şartlarında bir değışme olan varlıktır. Etkilenen, genellikle hareketin doğrudan etkisi altında kalan varlığı ifade eder. Bu bakımdan konu rolünden ayrılır. Konu bir yer değışimine; etkilenen ise doğrudan bir harekete, bir etkiye maruz kalır. Etkilenen, fiilin ifade ettiğı süreçten nispeten etkilenerek genellikle bir durum değışikliğine uğrar. Çoğunlukla hareket ve süreç fiilleriyle birlikte gerçekleşen bir roldür (Chafe, 1970).

(47) Babam duvarı yıktı.

(48) Başaklar sarardı.

KONU (Theme):

Durum dil bilgisinde, *konu* (theme) yer değışimine maruz kalanı ya da bir yerde bulunanı ifade eder. Hareket fiilleriyle yer değışimine uğrayanı (49), yer fiilleriyle bir yerde bulunanı (50) bildirir (Jakendoff, 1972: 29, 30). En geniş anlamıyla fiilin hareketinden etkilenmeyen ancak yer değışimine maruz kalan varlığı ifade eder.

(49) Ali kalemi Sami'ye verdi.

(50) Kalem masanın üstünde duruyor.

DENEYİMCİ (Experiencer):

Duygusal, duygusal ve zihinsel süreçleri tecrübe edeni ifade eder. Deneyimci rol; duyu (*duymak, görmek*), duygu (*üzülmek, korkmak*), idrak (*düşünmek, öğrenmek*) fiillerinin çevresinde oluşur.

(51) Ali onları görmüş.

(52) Öğrenciler konuyu anladı.

(53) Adam bu olaya çok üzüldü.

İÇERİK (Content)

İdrak ya da algılama fiillerinin ifade ettiği sürecin bilişsel içeriğini karşılar:

(54) *Ali telefon numarasını hatırlayamadı.*

ALICI (Recipient)

Alıcı, Levin (1993)'ün fiil sınıfları içinde, *eşya değiştirme* (verbs of change of possession) ve *iletişim fiilleriyle* (verbs of communication) gerçekleşen bir rol olarak kabul edilir. (49)'da verme eyleminin yöneldiği *Sami'ye* tamlayıcısı alıcı rolündedir. Bu yönüyle canlı bir varlıktır. Alıcı, iletişim fiillerinde söylemin yöneldiği (55) ya da söz aktarımının yapıldığı varlığı (target of the transfer) karşılar (56). Söz aktarımının yapıldığı alıcının semantik niteliği insandır ya da kurum ve kuruluştur. (55)'te bir kurum olarak söylemin yöneldiği *basına*; (56)'da söz aktarımının yapıldığı *Ahmet'e* tamlayıcıları alıcı durumundadır.

(49) *Ali kalemi Sami'ye verdi.*

(55) *Başbakan basına seslendi.*

(56) *Ali Ahmet'e Samsun'a geleceğini söyledi.*

UYARICI (Stimulus)⁶⁹ :

Duyusal ve duysal fiillerin ifade ettiği olay ya da sürecin kışkırtıcısı ve uyarıcısını ifade eder⁷⁰. (57)'de korkma sürecinin uyarıcısı *karanlıktan*; (58)'de sevme sürecinin uyarıcısı *Ayşe'yi*; 59'da görme sürecinin uyarıcısı *beni* tamlayıcısıdır. Ayrıca bazı

⁶⁹ Uyarıcı ve deneyimci rolleri genellikle birlikte aynı semantik istem yapısında gerçekleşir. Deneyimci ve uyarıcı rolleri için bk. Blansitt (1978).

⁷⁰Yaylagül (2008: 237), bir fiilin belirttiği süreçte edeni eylemi yapmaya zorlayan ya da uyaran katılanlar için “tetikleyici” terimini kullanır ve şu örneği verir:

Ol meni uwutgardı. “O, beni utandırdı.”

Yukarıdaki cümlede özne konumundaki “O”, “utanma” sürecine bir başkasının (*meni* “beni”) katılmasını tetiklediği için *tetikleyici* adıyla anılır.

fizyolojik süreçleri ifade eden fiillerle de görülür. (60)'ta gülme sürecinden önce gülme duygusunu uyaran *öğretmendir*.

(57) Çocuklar *karanlıktan* korkuyor.

(58) Ayşe *Ahmet'i* seviyor.

(59) Ali *beni* gördü.

(60) Çocuklar *öğretmene* güldüler.

SEBEP (Cause/r)

Fiilin ifade ettiği sürecin nedenini ifade eder. Cansız varlık ya da nesneler olup genellikle etkilenen ile kullanılır. Sebep-sonuç (ürün) ilişkisi gösteren semantik istem yapılarında karşımıza çıkar. Bu rol, sebep işlevli isteğe bağlı öğelerin istem değeri kazanmasıyla da oluşabilir.

(61) *Pis su* sıtma yapar.

(62) *Bu hastalık* onu götürür.

HEDEF (Destination)

Bir hareketin, son noktasıdır. Hareketin yöneldiği tarafı ya da hareketin sonlandığı yeri ifade eder. Genellikle yer değiştirme fiilleriyle kullanılır. Bu durumda yer değişimine maruz kalan konu rolüyle sıklıkla görülür. Hedef, etkilenen ile de görülebilir (Uzun, 1997: 11). (64)'te kime tamlayıcısı hedef rolündedir, ancak (64)'te hareketin odağı nesnedir ve niyet nesne üzerinde bir yöne doğru etki yapmaktır. (65)'te ise hareketin odağı hedeftir ve niyet nesneyi etkilemek değil onun yerini değiştirmek, onu başka bir yere aktarmaktır.

(63) Ali *eve* gidecek.

(64) Ali kitabı *yere* fırlattı.

(65) Ali kitabı *yere* bıraktı.

KAYNAK (Source)

Hareketin kaynaklandığı ya da başladığı yeri ifade eder:

(66) *Ali evden çıktı.*

YER (Location)

Hedef ya da yön belirtmeyen konumsal yerdir. Fiilin belirttiği olay, durum ya da sürecin gerçekleştiği ya da varlığın bulunduğu yeri ifade eder. (67)'de *İstanbul'da* tamlayıcısı yer rolünü üstlenmiştir. *Oturmak* fiili “bir yerde sürekli olarak kalmak, ikamet etmek” anlamında kullanılabilmesi için yer rolünü gerektirir:

(67) *Çetin İstanbul'da oturuyor.*

AMAÇ (Purpose)

Fiilin belirttiği hareketin yapılma amacını ifade eder. (68)'de “Belli bir amaçla bir yere devam etmek” anlamında *gitmek* fiili amaç rolünde bir tamlayıcıya gerek duymuştur.

(68) *Her gün çalışmaya gidiyor. TS*

ARAÇ (Instrument)

Bir süreçte eden tarafından kullanılan aracı ifade eder, araç bu yönüyle olayın doğrudan fiziksel nedenidir. Genellikle hareket fiilleriyle ortaya çıkar. Eden ve etkilenen rolleriyle birlikte bir fiilin çevresinde bulunur.

(69a) *Ali eti bıçakla kesti.*

(69b) *Bıçak eti kesmiyor.*

(69c) *Ali eti kesti*

Cook (1989: 49), araç rolüyle ilgili bir araştırmacının benimseyebileceği üç farklı yaklaşımın olduğunu iddia eder: a) araç durumu daima fiilin anlamında bulunur; b) fiilin anlamında bazen bulunur; c) fiilin anlamında, yani önerme bileşeninde hiçbir zaman bulunmaz. Bu yaklaşımlardan (c)'yi kabul etmek mümkün değildir. Chafe, bazı araç rolündeki tamlayıcıların belirsizlik taşıdığını ve bu örneklerin eylemin nasıl yapıldığı sorusunu anımsatabileceğini (1970: 153); ancak hareket fiillerine eklenebileceğini, fiillerde her zaman isteğe bağlı olmadığını dile getirir (1970: 155).

Zira isteğe bağlı bir öge ya da durumsal semantik bir rol (circumstantial semantic role) olarak araç bazen fiilin isteminde önemli bir rol oynar (Allerton, 2006: 173). Biz bu çalışmada ikinci yaklaşımı, aracın fiilin anlamında bazen bulunabileceğini, yani fiilin bazı bağlamlarda derin yapıda onunla ya da onsuz gerçekleşebileceği görüşünü benimsedik. Böylece araç bazen fiilin semantik istemi, bazen de cümlelerin isteğe bağlı ögesi olarak gerçekleşebilir. Bu durum, araç rolünü tespit ederken araştırmacıyı zora sokabilir. Araç, en açık biçimde zorunlu bir tamlayıcı olarak karşımıza çıkar (69b). Araç seçimli bir istem olarak da gerçekleşebilir (69a). Örneğin *kesmek* fiili, “bıçak, makas vb. bir araçla bir şeyi ikiye ayırmak, parçalamak, doğramak” anlamıyla semantik ve mantıksal istem yapısında aracı mutlaka bulundurur. Kesme süreci bir araç olmadan yapılamaz, ancak söz diziminde bu rol gerçekleşmeyebilir (69c), başka bir ifadeyle seçimli bir istem olarak gerçekleşebilir. Diğer taraftan araç, her zaman fiilin istem yapısında ve derin yapısında bulunmaz. Kimi söz dizimsel unsurlar isteğe bağlı bir öge olarak aracı yüklenebilir. TS’de *almak* fiili “bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak” anlamıyla verilmiştir. *Almak* fiilinin belirttiği bu süreç edenin daha ziyade elle yapabileceği bir süreç olarak betimlenmiştir. Eden bu süreci farklı bir biçimde, bir araç kullanarak da gerçekleştirebilir. Araç bu durumda sürecin neyle yapıldığını ifade etmekten çok sürecin nasıl yapıldığını ifade eden isteğe bağlı bir öge olarak ortaya çıkar. Ancak araç bu hâliyle bile fiil sınıflarını ayıran bir rol üstlenir, diğer isteğe bağlı ögeler gibi her fiille kullanılamaz. *Tipik tamlayıcılar* (typies of complementation)⁷¹ adı verilen bu ögeler, diğer isteğe bağlı ögelerden sadece hareket fiillerine özgü oluşları bakımından ayrılır.

Araç rolünü yüklenen unsurların bir kısmı ise fiilin anlamının içerdiği, Pustojovsky (2005)’in *gölge üye* adını verdiği üyelerdir (bk. 1. 4. 4. 2. 5). Gölge üyeler, fiilin anlamının bir parçası olduğu için söz dizimsel düzeyde varlığına gerek duyulmaz. Özelleşerek yüzey yapıya çıktığında, araçtan daha çok farklı bir edim durumu ifade ettiği için isteğe bağlı bir öge olarak gerçekleştiği söylenebilir.

⁷¹ Çek dil bilimi çevresinde Lopatková vd. (2006), bazı fiil ya da onların dâhil olduğu tüm fiil sınıfıyla tipik olarak ilişkili olan, ancak zorunlu olmayan bazı isteğe bağlı ögelerin olduğunu dile getirirler. Fiilin istem yapısında ve derin yapısında bulunmayan bu unsurlar her fiille kullanılamaması, bir fiil ya da fiil sınıfına özgü olması bakımından diğer isteğe bağlı ögelerden ayrılmaktadır. Bu tamlayıcılar bir fiilin ne istem potansiyelindendir ne de isteğe bağlı ögeler gibi her fiille istendiği kadar sınırsız kullanılabilecek unsurlardır.

ÜRÜN (Product)

Fiilin belirttiği eylemin ürünü ya da sonucunu ifade eder. Levin'in *yapma* (creation) ve *oluşturma* (transformation) adını verdiği fiillerle ortaya çıkan semantik roldür. Edenin meydana getirdiği ya da oluşturduğu şey, ürün olarak adlandırılabilir. (70)'de edenin yaptığı *kulübe* bir ürünü ifade eder.

(70) *Babam bahçeye kulübe yaptı.*

MATERYAL (Material)

Levin'in *yapma* (creation) ve *oluşturma* (transformation) adını verdiği fiillerle kullanılan bir roldür. Edenin oluşturduğu ürünün başlangıçtaki durumu ya da materyalini ifade eder. Bu tür fiillerin semantik yapısında genellikle bir eden, materyal ve ürün rolleri bulunur. Materyal daha az sıklıkla süreç fiillerinde de yer alır. Bir nesne ya da varlığın dönüşüme uğramadan önceki durumunu ifade eder. Materyal, genellikle seçimli tamlayıcı olarak gerçekleştiğinden bu rolün belirlenmesinde araştırmacı sıkıntıya düşebilir. (71)'de uçağın neyden yapıldığını bildiren *kâğıttan*; (72)'de menekşe rengine dönüşmeden önceki durumu ifade eden *göğün morlaşan kenarı* tamlayıcısının materyal rolünü yüklendiği söylenebilir.

(71) *Çocuklar kâğıttan/kâğıdı uçak yaptılar.*

(72) *Göğün morlaşan kenarı eriyor, menekşe rengine giriyordu. TS*

FAYDALANAN (Beneficiary)

Faydalanan, en genel anlamıyla, bir fiilin ifade ettiği süreçten yararlanan ve zarar gören ya da bir şeyden mahrum bırakılan varlığı karşılar. Bu rolün seçme sınırlılığı metaforik kullanımların dışında genellikle canlıdır. Türkçe söz diziminde faydalanan genellikle +e durum biçim birimiyle gerçekleşir, ancak farklı tamlayıcı tipleriyle de gerçekleştiği görülebilir. (73)'te *annesine*; (74)'te *benden* tamlayıcıları fiilin belirttiği süreçten yararlanan ve mahrum bırakılan katılanlardır. Faydalanan, alıcıdan farklıdır ve iki farklı anlamı vardır. Alıcı mülkiyet sahibi değişmeden başka birine aktarılan bir şeyin hedefi durumundadır; faydalanan ise, genellikle etken olmadan, başka bir ifadeyle bir çaba

göstermeden bir şeye kavuşanı, bir mülkiyete sahip olanı ifade eder ya da fiilin belirttiği süreç onun faydası için yapılır (Somers, 1987: 133-135; Chafe, 1970: 147-151). Alıcı genellikle bir şeyin mülkiyetinin kendisine devredilmediği kimseyi, faydalanan ise bir şeyin mülkiyetinin kendisine devredildiği kimseyi ifade eder. (75a)'da *bırakmak* fiili “sahiplik hakkını başkasına vermek” anlamında bir faydalanan; (75b)'de “bakılmak, korunmak için vermek” anlamında bir alıcıya sahiptir. Ancak faydalanan her zaman bir mülkiyetin aktarımını ve bir mülkiyete sahip olanı ifade etmez. Fiilin belirttiği süreçten çeşitli yönlerden yararlanan varlıkları da karşılar. Bu, faydalananı özellikle konu ve etkilenenden ayırır. (76)'da “korumak, bakmak, özen göstermek, himaye etmek” anlamıyla *gözetmek* fiilinin gerek duyduğu +i durum ekli tamlayıcı ne bir durum değişikliğine ne de bir yer değişikliğine maruz kalır. Bu tamlayıcının karşıladığı varlık, konu ya da etkilenen değil, fiilin ifade ettiği süreçten yarar gördüğünden faydalananıdır. Yine (77)'de “beslemek, geçindirmek” anlamıyla *bakmak* fiilinin gerek duyduğu +e durum ekli tamlayıcı bir aktarımın hedefi olmadığı için alıcı değil, fiilinin ifade ettiği süreçten yararlandığı için bir faydalananıdır.

(73) *Ali annesine yemek yaptı.*

(74) *Benden bir kitabı esirgedin.*

(75a) *Bizim komşu bütün malını Kızılay'a bırakmış. TS*

(75b) *Eşyayı size bırakacağım. TS*

(76) *Büyük kardeşler küçükleri gözetir. TS*

(77) *Üç çocuklu bir aileye bakıyor.*

SÖYLEYEN (Sayer):

Halliday'ın sözel fiil tiplerinin ifade ettiği söyleme sürecini gerçekleştiren, yani *mevzu* (topic) ve *sözü* (verbiage) aktaran katılanı karşılar. Bu rol Fillmore (2003)'te de benimsenir. Söyleyen her zaman insan olarak gerçekleşmez (Halliday, 1985). Bir sözünü iletebilecek şekilde tasavvur edilen insan dışı varlıkları da bu rol karşılar. Türkçede de bazı sözel fiillerin insan dışı varlıklara söyleyen rolünü yüklediği görülebilir. (78)'de söyleyen rolünü yüklenen, *Ali* tamlayıcısıyken; (79)'da söyleyen, insan dışı bir varlık olmasına rağmen *bu resimler* tamlayıcısıdır.

(78) *Ali “geleceğim ” dedi.*

(79) *Bu resimler her şeyi anlatıyor.*

SÖZ (Verbiage)

Bu semantik rol, Levin’in *iletişim* (verbs of communication) ve Halliday’in *sözel fiil* tiplerinde ortaya çıkar. Söyleme edimini gerçekleştiren söyleyenin dile getirdiği şeyi, sözü ifade eder. (80)’de *Samsun’a geleceğini* tamlayıcısı söyleyenin ifade ettiği söz rolünü yüklenmiştir. Doğrudan ya da dolaylı anlatım yoluyla gerçekleşebilir.

(80) *Ali, Ahmet’e Samsun’a geleceğini söyledi.*

MEVZU (Topic)

Sözel fiil tiplerinde söyleyenin söyleme edimine konu ettiği şeyi ifade eder.

(81) *Öğretmen öğrencilerini övdü.*

GÜÇ (Force):

Süreci bilinçsiz olarak meydana getiren güç ya da direnci ifade eder. Fiilin belirttiği süreci meydana getiren güç, tabiî bir güç kaynağı olarak genellikle doğada vardır. Güç kimi süreçlerin meydana gelmesinde doğrudan ve doğal sebeptir.

(82) *Rüzgâr ağaçları kökünden sökmüş.*

DEĞER /NİTELİK (Attribute):

Bazı fiiller ölçülebilir niteliklere sahip bir varlığı gerektirir. Ölçülebilir bir nitelik gösteren bu varlık, özne konumundadır. Varlığın ölçülebilir nitelikleri artı ya da eksi yönde değişme gösterir. Soyut ya da somut varlığın miktar, hacim, zaman, uzunluk, ağırlık, sıcaklık gibi niteliklerinin değişim göstermesi söz konusudur. Ya değişebilir bir değer veya niteliğe sahip kavramın kendisi özne olur ve değişim onun niteliğine dayandırılır (83) ya da varlığın değişen niteliği özne olur (84) ve söz konusu değişim bu değere sahip varlığa dayandırılır (Levin, 1993: 248).

(83) *Sıcaklıklar düştü.*

(84) *Petrol fiyatları çıktı.*

GÜZERGÂH (Path)

Fiilin belirttiği hareketin rotasını ya da güzegâhını ifade eden yönsel yer olarak tanımlanabilir:

(85) *Çocuklar arkadan geliyordu.* (= izlemek)

ZAMAN (Time)

Fiilin bildirdiği hareketin, oluşun ya da durumun meydana geliş zamanını ve zaman aralığını bildirir:

(86) *Samsun iki saat sürüyor.*

DURUM (Manner):

Fiilin ifade ettiği hareketin, oluşun ya da durumun nasıl gerçekleştiğini ifade eder. (87)'de *bulmak* fiili “herhangi bir görüşe, bir yargıya varmak” anlamında durum rolünü yüklenen bir tamlayıcıya gerek duyar. Genellikle bu tür roller bir zarf olarak fiilin hemen önünde sabit bir pozisyonda gerçekleşir. Durum ve durum rolünü yüklenen tamlayıcının çoğunlukla fiille eş dizimlilik gösterdiği söylenebilir. Bu yönüyle tamamlayıcı role yaklaşıp da farklı anlam ilişkileriyle kullanılması onu farklılaştırır.

(87) *Ben de bunu akıllıca/zekice/aptalca/çocuksu/erkeksi buldum.*

MİKTAR (Asset):

Miktar, değer rolündeki varlığın maddî ya da uzunluk, ağırlık vs. gibi sayısal değerini ifade eder. (88)'de “100 bin” tamlayıcısı bir değer ölçüsü olarak miktar rolünü yüklenmiştir:

(88) *Bu ev(in fiyatı) 100 bin eder.*

SÜRECİ:

Fiilin ifade ettiği sürece katılan başka bir süreci ifade eder. Fiilin ifade ettiği bazı süreçlerin gerçekleşebilmesi için başka bir sürece gerek duyulabilir. Bu rol, genellikle süreç ifade eden isimlerle gerçekleşir. (89)'da *büyümek* ve *bitmek* “artmak, güçlenmek, şiddeti artmak” anlamında başka bir sürece gerek duyar.

(89) *Kavga büyüdü.*

(90) *Tartışma bitmedi.*

Dil biliminde semantik roller konusunda farklı görüşler ileri sürülmüş ve bazı tartışmalar yapılmıştır. Yoğun biçimde tartışılan konulardan ilki, semantik rol listesi ve rol teşhisi üzerinedir. Bu tartışmalar, Fillmore (1968a)'nın semantik durumların sınırlı sayıda olduğu görüşünden kaynaklanır. Croft (1991: 157), semantik rollerin az sayıda tutulmasına karşı çıkmış ve rol listesini azaltmak adına farklı nitelikteki rollerin tek bir rolle karşılanmasının doğru olmadığını ifade ederek geniş bir rol listesi sunmuştur. Zamanla hem Fillmore'un kendisi hem de diğer dil bilimciler çeşitli semantik roller ileri sürerek rol sayısını artırmışlar ve rol tayin etme sorununu aşmaya çalışmışlardır. Zira tek bir rol listesinin olduğunu ileri sürmek güçtür; rol listesinin genişliği, rol modelinin hangi dil bilimsel incelemede hangi amaçla kullanılacağına bağlıdır (Tarvainen, 1987: 87). Fiillerin anlam değişikliklerinin incelendiği böyle bir çalışmada semantik rolleri sınırlı tutmak çok anlamlılığa neden olabilecek olan semantik istemi sınırlandırmak demektir. Bu da fiillerin semantik yapısını çözümlemeyi güçleştirecek ve yanlış değerlendirmelere götürecektir. Diğer taraftan semantik rol listesini sınırlı tutmak, araştırmacıyı özne ve nesne gibi öğelerin farklı semantik ilişkilerini tek bir rolle betimlemeye zorlayacaktır. Örneğin, semantik rol listesinin sınırlı tutulduğu çalışmalarda *vermek*, *söylemek* ve *düşünmek* gibi fiillerin nesnelerinin çelişen semantik ilişkilerinin aynı tutulduğu görülür⁷². Ancak bütün nesnelerin konu ya da etkilenen olarak kodlanması çeşitli fiillerin nesnelerinin (semantik) tavırlarındaki farklılıklarının anlaşılmasını zorlaştırır, zira bu iki terimden birinin geniş biçimde uygulanmasını gerektirecek hiçbir deneysel temel de yoktur (Levin ve Rappaport Havov, 2005: 41). Farklı semantik rol önerilerinin fiillerin semantik yapılarını çözümlemek için ortaya

⁷² Bk. Uzun (2000).

çıkan gerekliliklerden doğduğu söylenebilir. Zira ideal bir semantik rol yaklaşımı olarak analiz edilemeyen küçük ya da sınırlı rol listesi dil bilimsel gerçeklikle bağdaşmaz (Levin ve Rappaport Hovav, 2005: 42; Croft, 1991).

Rol tartışmalarının diğer kaynağı *rol ölçütü* (theta criterion)⁷³ olarak da anılan Fillmore (1968a)'nın her cümlede her semantik rolün tek bir tamlayıcıyla işaretlenebileceği ve her bir tamlayıcının tek bir semantik rolü yüklenebileceği görüşüdür. Ancak bu kuralın ihlal edildiği görülür. Gruber (1965, 1972), Jakendoff (1972, 1976), Cook S. J. (1998) ve Levin ve Rappaport Hovav (2005)'te bir tamlayıcının birden fazla semantik rol taşıyabileceği ileri sürülür.

(91) *Ali tarlada koşuyor.*

(92) *Ali arabayı Ahmet'e sattı.*

Jakendoff (1972, 1976) *koşmak* ve *yuvatlanmak* fiilleriyle, (91)'de *Ali* gibi bir tamlayıcının hem eden hem de konu olarak algılanabileceğini dile getirir⁷⁴. Levin ve Rappaport Hovav, (92)'de *satmak* fiilinin gerek duyduğu *Ali* gibi bir tamlayıcının kaynak (source), *Ahmet'e* unsurunun hedef (goal), *arabayı* unsurunun ise konu (theme) rolünde olabileceğini, diğer taraftan *Ali* tamlayıcısının eden (agent) olarak da düşünülebileceğini dile getirir (2005: 42). Özellikle konumsal fiillerin öznelerinin bu nitelikleri gösterdiği söylenebilir. Dolayısıyla bazı tamlayıcılar farklı bakış açılarından çift semantik rolle değerlendirilebilir. Ancak tamlayıcıların semantik rollerinin kodlanmasında seçilen bakış açısının ve semantik rollerin daha baskın niteliklerinin ya da prototip özelliklerinin dikkate alınması gereği vardır. (91) ve (92)'deki *Ali* tamlayıcısının konu ya da kaynak rolünden daha ziyade koşma ve satma eylemini yapmasındaki etkinliği daha baskın bir niteliktir. Zira (91)'deki koşma süreci ilk önce edeni gerektirir; konu, koşma süreci gerçekleştiğinde söz konusu olabilir. Bununla birlikte çift semantik rol işaretleme kimi fiilleri ve anlam değişkelerini ayırt etmede ayrıca faydalı olabilir (Levin ve Rappaport Hovav, 2005: 42).

⁷³ Bk. Haegeman (1991)

⁷⁴ Beş semantik rol belirleyen Jakendoff, "*Ali, öğrencilere sınavlarını açıkladı.*" cümlesinde öznenin hem eden hem de kaynak; "*Ali babasından para aldı.*" cümlesinde öznenin ise hem eden hem de hedef olduğunu ifade eder (1972: 32).

(93a) *Ali Ahmet'e benziyor.*

(93b) *Ahmet Ali'ye benziyor.*

(94) *Ali Ayşe'yle evlendi.*

Semantik rol tartışmalarından bir diğeri ise aynı semantik rolün iki farklı tamlayıcı tarafından yüklenebilmesidir. Starosta (1978: 468), *benzemek* ve *çelişmek* gibi fiillerin iki farklı tamlayıcısının aynı semantik rolü taşıyabileceğini dile getirir (93a), (93b). Kipper-Schuler (2006), VerbNet'te aralarında açık hiçbir farkın olmadığı iki rolün aynı cümlede görünebileceğinden hareketle *aktör1- aktör2* ve *konu/etkilenen1-konu/etkilenen2* rolleri tasarlamıştır. Kipper-Schuler (2006), *evlenmek* ve *sohbet etmek* gibi iletişim ya da ilişki durumlarında iki rolün de eden olarak düşünülebileceğini dile getirir (94)⁷⁵. Marcel Erdal (1991: 578), Eski Türkçede bütün *-Xş-* fiillerinin iki veya daha fazla edene sahip olduğunu ifade eder. Sezer (1991: 75, 76) ve Yalçın (2002), Türkçede ettirgen fiillerle kurulan cümlelerde ikinci bir eden rolünün bulunduğunu öngörür. Ettirgen fiillerin bu ikinci öznesine Marcel Erdal (1991: 710) *tetikleyici* (instigator) adını verir. Dolayısıyla bazı fiillerin istem çerçevesinde birden fazla semantik rol üstlenen tamlayıcılar bulunabileceği gibi aynı samantik rolü üstlenen birden fazla tamlayıcının da bulunabileceği söylenebilir.

1. 4. 4. 3. 2. 1. Tamamlayıcı

Şimdiye kadar sözü edilen semantik rollerin dışında Chafe (1970)'de *tamamlayıcı* (complement), Halliday (1985)'te *dizi* (range) adıyla anılan bir semantik rol daha vardır. Bu semantik rol, diğer semantik rollerden bazı özel farklılıklar arz eder. Bu semantik rol için Chafe (1970)'nin önerdiği *tamamlayıcı* terimi kullanılacaktır. Tamamlayıcı, Halliday'in ifadesiyle *dizi* (range), süreçle özel semantik bir ilişki içinde bulunur. Zira bazı fiiller ancak kimi kavramlarla birlikte bir varoluşu ya da eylemi betimler (Chafe, 1970: 156). Bu açıdan tamamlayıcı rol, bir koordinasyonu belirtir (Halliday, 1985: 134).

(95) *Öğrenciler saz/gitar çalıyor.*

(96) *Öğrenciler futbol/ tenis (oyunu) oynuyor.*

⁷⁵ Daha fazla bilgi için bk. <http://verbs.colorado.edu/~mpalmer/projects/verbnet.html#thetaroles>

(97a) *Kadın türkü/ şarkı/ ninni söyledi.*

(97b) **Kadın masal/ hikâye söyledi.*

Farklı fiil ya da süreç tipleriyle özel semantik bir ilişki içinde bulunan tamamlayıcı rol, hareket fiilleriyle ya sürecin gerçekleştirildiği uygulama alanı ve nesnesini (95) ya da sürecin kendisini (96) ifade eder (Halliday, 1985: 134). Fiil *tamamlanan*, isim unsuru ise *tamamlayıcı* olarak kabul edilebilir. Süreç ancak tamamlanan ve tamamlayıcı arasındaki belirli özel ilişkiyle ifade edilebilir. Tamamlayıcı dizisel ilişkiler bakımından belirli kavram alanı içinde yer alan belirli sözlüksel birimlerle sınırlı değiştirim yapılabilen unsurlardır. Örneğin (97a)'da sözel ya da iletişim fiillerinden *söylemek* türkü, şarkı, ninni gibi isimlerle tamamlanabilirken masal, hikâye gibi isimlerle tamamlanamaz (97b). Tamamlayıcı rol fiilin anlamını oldukça sınırlı biçimde tamamlar ya da belirtir (Chafe, 1970: 156). Tamamlayıcı, belirli bir durumda olan ya da durum değişikliğine maruz kalan bir şeyi belirtmez (Chafe, 1970: 156); sınırlı kavramlarla gerçekleşir, bu yönüyle konu ve etkilenen rolünden ayrılır.

(97c) *Kadın Kara Treni söyledi.*

Fiil ve isim ya da tamamlanan ve tamamlayıcı arasında özel semantik ilişkinin yanı sıra daha özel kavramlarla gerçekleşen sınırlı dizisel ilişkiler de söz konusudur. Tamamlayıcı, daha da sınırlı betimlemeyle karşımıza çıkabilir. Örneğin (97a)'da *söylemek* fiili daha geniş kavramlar ifade eden *türkü* gibi isimlerle tamamlanırken (97c)'de daha dar anlamlı bir tamamlayıcıyla tamamlanır.

Tamamlayıcı rolün görüldüğü yapılardan biri de söz dizimsel sözcük birleşmeleridir. Türkçede söz dizimsel sözcük birleşmesinin önemli bir türü, isim birleşmesi adı verilen *nesne-eylem* ve *özne-eylem birleşmesidir* (Sezer, 1986; Kuribayasahi, 1990; Öztürk, 2005). Bu anlamda söz dizimsel isim birleşmesi nesne ya da özne konumundaki bir isimle fiilin birleşmesinden meydana gelir:

(98a) *Köye doktor geldi.*

(98b) *Doktor köye geldi.*

(98c) *Köye öğretmen/ebe geldi.*

(99) *Turhan'ı arı soktu.*

(100a) *Ahmet doktor çıktı.*

(100b) **Doktor Ahmet çıktı.*

(100c) *Ahmet öğretmen çıktı.*

(101a) *Ahmet doktor oldu.*

(101b) **Doktor Ahmet oldu.*

(101c) *Ahmet öğretmen oldu.*

(98a) ve (99)'da fiilin hemen bitişiğindeki tamlayıcılar fiilin gerek duyduğu kimi söz dizimsel ve anlamsal zorunlulukları ifade eder. (98a) ve (99)'daki söz dizimsel isim-fiil birleşmeleri, diğer tamamlayıcı rollerde de söz konusu olan, *deyimisel sınırlılıklar* (locutional restrictions)⁷⁶, başka bir ifadeyle alışlagelen bir ifade tarzı sunar. (98a)'da fiilin içerdiği özne “bir şeye, bir hizmete kavuşmak” anlamında fiilin bir anlam bileşeni hâline gelmiştir. Zira (98a), (100a) ve (101a)'daki *doktor* tamlayıcısı cümledeki yerinden oynatılamaz. Oynatıldığı zaman cümlelerin anlamları değişir ya da bozulur (98b), (100b), (101b). Dizisel (paradigmatic) ilişkide söz konusu yapının dizimsel bileşeni yerine aynı kavram alanı içinde olan başka unsurlar gelebilir (98c), (100c), (101c). Deyimsel sınırlılığın ihlali cümlelerin dil bilgiselliğini bozacağından fiillerin istem yapısında en iyi şekilde gösterilmelidir (Fischer, 1997: 17). Bu amaçla fiillerin tamamlayıcı unsurları özenle kodlanmaya çalışılmıştır.

(102a) *Bana piyango çıktı/ vurdu.*

(102b) *Piyango bana çıktı/ vurdu.*

⁷⁶ *Deyimsel sınırlılık* (locutional restriction), bir sözcüğün bir veya daha fazla eşit değerde uygun sözcüklerle birlikte alışa gelmiş sabit kullanımını gerektirir. Uygun sözcüklerle kullanıldığında semantik zıtlık söz konusu olmaz (Allerton, 1982: 27). Fiilin tamlayıcılarla bağımlılığını (connexion), dolayısıyla istem ilişkisini etkileyen dört tür sözlüksel sınırlılık (lexical restrictions) öngörülebilir: Deyimsel sınırlılık (locutional restriction), eşdizimlilik (collocation), sözlüksel birliktelik (lexical solidarity) ve semantik sınırlılık (semantic limitation). *Eşdizimlilik* (collocation), sürekli birlikte kullanılan sözcüklerdir (Crystal, 2008). Eşdizimlilik istem ilişkilerini etkilemez ve cümlelerin anlamı bozulmadan ihlal edilebilir. *Sözlüksel birliktelik* (lexical solidarity) ve *semantik sınırlılık* (semantic limitation) iki unsur arasında farklı dercelerde sınırlılıklar öngören semantik sınırlılıklardır. Daha fazla bilgi için bk. Fischer (1997).

Söz dizimsel birleşmede tamamlayıcı rolü yüklenen unsur, fiilin hemen önünde genellikle nesne ya da özne durumunda olan tamlayıcılardır. Bu tamlayıcıyla fiil arasında fiil birleşmesi eğilimi gösteren söz dizimsel bir birliktelik söz konusudur. Bu, söz diziminde tamlayıcının her zaman fiilin önünde kullanılmasından ileri gelen özel semantik bir ilişki ya da birleşmeden kaynaklanır. Bununla birlikte bazı örneklerde bu tamlayıcıların fiilden ayrıldığı görülebilir. (102a)'daki *piyango* tamlayıcısı (102b)'de farklı bir pozisyonda kullanılmıştır. Ancak semantik açıdan birliktelikleri ve semantik sınırlılıkları hâlâ devam eder.

(103) *Olanları müdüre haber verin.*

Bir fiilin belirli ve kısıtlı kavramları istemesi tamamlayıcı role ihtiyacından ileri gelir. (98a) ve (98c)'de *gelmek* fiilinin önündeki sözcüğün genellikle meslek ya da hizmet isimleriyle sınırlandırıldığı ve isim unsurunun da sınırlı anlamlarıyla fiili tamamladığı görülür. Bu isimlerin fiilin önünde zorunlu kullanılmasıyla ortaya çıkan söz dizimsel birleşme ya da deyimisel sınırlılık, farklı bir süreci ifade eder. Fiil tarafından içerilen isimlerin söz diziminde hiçbir söz dizimsel statülerinin olmadığı ve bundan dolayı ismin çoğunlukla hiçbir durum işaretleyicisi taşımadığı, ayrıca bunların belirli bir varlığa gönderme yapmadığı, aksine fiili niteleyerek sınırlandırdığı söylenebilir (Öztürk, 2005: 34). (98a-c) ve (99)'daki gibi bir söz dizimsel birleşmede özne ya da nesne anlamca gönderimsizleşir ve fiille söz dizimsel olarak birleşir (Kuribayashi, 1990: 41; Uzun, 1997: 18). Bu birleşme söz diziminde gerçekleşir ve anlamsal olarak ayrı bir süreci ifade eder. (98a-c)'de artık belirli bir doktorun bir yere gelme süreci değil bir doktorun bir yere gelmesiyle o yerdeki insanların bir hizmete ya da şeye kavuşma süreci anlatılır. Bu anlamda (98a-c)'de *doktor* tamlayıcısının eden rolünü yüklenemediği ya da bir rolden daha fazla şey ifade ettiği ileri sürülebilir. Sezer (1986)'nın özne-eylem birleşmesinin yüzeysel öznesizlikle sonuçlandığını kabul etmesinin altında bu durumun yattığı söylenebilir. İsim-eylem birleşmelerinin Türkçede söz dizimsel niteliklerinin olduğu ve sözcük birleşmesinin sadece sözlükte değil dil bilgisinin söz dizim bileşkesinde de bulunduğu, bununla birlikte birleşikteki her bir unsurun anlamsal özelliklerinin korunduğu dile getirilebilir (Kuribayasahi, 1990). Bu bakımdan söz dizimsel birleşmeler (103)'teki *haber vermek* biçimindeki sözlüksel birleşmelerden

farklıdır. Sözlüksel birleşmelerde birleşikteki unsurlardan biri ya da her ikisi anlamsal özelliklerini kaybeder. Sözlüksel birleşme sözcüklerin anlamlarının toplamından başka bir şey ya da süreç ifade eder. Söz dizimsel birleşme ise birleşikteki unsurların anlamsal özelliklerini koruduğu, söz diziminde meydana gelen ve bazı sınırlılıkları gerektiren anlamsal birliktelik ya da ilişkilerdir.

Halliday (1985), tamamlayıcıyı zihinsel ve sözel fiil tiplerinde bir katılan olarak görürken hareket fiilleriyle anlamsal açıdan çok aşikâr biçimde sürece dâhil olan bir katılan olarak kabul etmez. Fakat dil bilgisel açıdan bir katılan rolünü üstleniyormuş gibi davrandıklarını ifade eder. Chafe (1970) ise, bu tür tamlayıcıların bir rol üstlendiğini kabul eder. Ancak bu tamlayıcılar istem çerçevesinde yüklendikleri rolleriyle değil fiille olan söz dizimsel ve anlamsal sınırlılıklarına göre dikkat çekerler. Tamamlayıcı ile fiilin oluşturduğu yapı ne tamamıyla birleşik bir fiil ne de tümüyle geniş bir birleşim değerine sahip müstakil bir fiil olarak görülebilir. Yani ne fiilin çevresinde geniş bir kavram dizisiyle gerçekleşen haricî bir istemdir ne de birleşik fiilin yapısında gerçekleşen dâhilî bir istem. Bu bakımdan tamamlayıcının diğer rol ve tamlayıcılardan farklı olduğu söylenebilir.

Özetle, tamamlayıcı genellikle fiilin belirli ve sınırlı kavram ya da unsurlarla görünme isteğini ifade eder. Tamamlayıcıların söz dizimsel fiil birleşmeleri sonucu oluşan yapılarda sıklıkla görüldüğü söylenebilir. Söz dizimsel açıdan fiilden genellikle ayrılamamaları; semantik açıdan ise fiilin gerek duyduğu belirli ve sınırlı bir değiştirmeye maruz kalan kavramlarla kullanılması ve fiille özel semantik bir ilişki içinde birlikte bir süreci ifade etmeleri bakımından diğer tamlayıcılardan ayrılırlar. Tamamlayıcının görüldüğü yapılar, genellikle deyimisel sınırlılık ya da alışagelmış bazı ifade tarzları arz eder, ancak deyimlerden ya da deyimsel birleşmelerden sözlüğe girmemeleri bakımından farklıdırlar.

1. 4. 4. 3. 2. 2. Gizli Semantik Roller

Semantik yapıda fiilin gerek duyduğu bazı roller söz dizimsel yapıda belirli, özel bir tamlayıcıyla gerçekleşmeyebilir ya da gizli şekilde gerçekleşebilir. Durum dil bilgisinde *eş gönderimli roller* (coreferential roles) ve *sözlükselleşmiş roller* (lexicalized roles)

olmak üzere iki tür gizli semantik rol gerçekleşmesi öngörülür (bk. Cook, S. J. 1998). Eş gönderimli rol, söz dizimsel yapıda aynı tamlayıcının iki farklı rolü yüklenmesi durumudur. Bu tür gizli semantik rol gerçekleşmesinin Türkçede genellikle dönüşlülleştirme ve işteşleştirme süreçlerinde ortaya çıktığı söylenebilir.

(104a) *Zeynep saçlarını taradı.*

(104b) *Zeynep tarandı.*

(105a) *Zeynep kardeşini öptü.*

(105b) *Zeynep'le kardeşi öpüştü.*

(105c) *Zeynep kardeşiyle öpüştü.*

(104a)'da *taramak* fiilinin iki tamlayıcıya sahip olduğu ve bu iki tamlayıcının sırasıyla eden ve etkilenen rollerini yüklendiği görülür. (104b)'de fiilin dönüşlülleştirilmesiyle yüzey yapıdaki tamlayıcılardan sadece birinin korunduğu, ancak bu tamlayıcının semantik yapıdaki iki rolü de taşıdığı söylenebilir. İşteşleştirme süreçlerinde de aynı durumun söz konusu olduğu görülebilir. (105a)'da *öpmek* fiili eden ve etkilenen rollerini üstlenen iki ayrı tamlayıcıya sahipken (105b)'de işteşleştirme süreciyle fiilin istemi azaltılır ve kalan tamlayıcı, semantik yapıdaki iki rolü de üstlenir. İşteşleştirme süreçlerinde aynı semantik yapının iki tamlayıcıyla ve tamlayıcıların her birinin iki rolü de üstlenerek gerçekleştiği de görülebilir. (105a)'daki yapı (105c) gibi ifade edilebilir. (105c)'de her iki tamlayıcının iki semantik rolü ayrı ayrı yüklendiği söylenebilir. Dolayısıyla semantik istem yapısındaki bazı rollerin gizli ve açık olmak üzere iki tür gerçekleşmesi söz konusu olabilir.

(106a) *Zeynep gömlekleri ütiledi.*

(106b) **Zeynep gömlekleri ütüyle ütiledi.*

(106c) *Zeynep gömlekleri yeni aldığı ütüyle ütiledi.*

Sözlükselleşmiş rol ise, eş gönderimli rol gibi, Gruber (1965)'e dayanan ve daha sonra Jackendoof (1972)'nin da benimsediği, Pustejovsky (2002)'nin *gölge üye* adını verdiği bir kavramdır. Sözlükselleşmiş rol, yüzey yapıda asla görünmeyen fiilin içine gizlenmiş ya da fiil tarafından içerilen bir roldür (Cook S. J., 1989; 1998). Bu rol Türkçede

genellikle araç rolünün fiil tarafından içerilmesi şeklinde karşımıza çıkar. (106a)'da *ütülemek* fiili sürecin neyle yapıldığını doğal olarak içerir. Bu rolün yüzey yapıda gerçekleşmesi cümleyi dil bilgisel olmaktan çıkarır (106b). Ancak sözlükselleşmiş rol yüzey yapıda özelleşmiş ayrı bir tamlayıcıyla gerçekleşebilir (106c).

Sözlükselleşmiş rol gerçekten önerme bileşeni içinde yer alan bir rol müdür? Cook, S.J.'nin de ifade ettiği gibi sözlükselleşmiş rollerin önermesel bir rol olduğu açık değildir (1989: 24). Cook, S.J. (1989)'a göre araç genellikle sözlükselleşmiş durumdadır ve tam anlamıyla önermesel değildir. Türkçede de sözlükselleşmiş araç rolü yüzey yapıda gerçekleştiğinde istemden daha çok isteğe bağlı öge olarak gerçekleşir.

1. 4. 4. 4. Dâhilî İstemler ve Haricî İstemler

Türkçede genellikle fiiller yapı bakımından basit, türemiş ve birleşik olmak üzere üçe ayrılır. Karahan (1999) ve Bilgegil (1982) Türkçede üç tür birleşik fiil öngörür: *bir isim unsuru ile bir yardımcı fiilden kurulan birleşik fiiller, bir fiil unsuru ile bir yardımcı fiilden kurulan birleşik fiiller, anlamca kaynaşmış birleşik fiiller*.

Bazı birleşik fiiller çift yönlü istem yapısına sahiptir. Bu bakımdan istemler, *dâhilî ve haricî istemler* olarak ele alınır. Dâhilî istem, birleşik fiilin bünyesinde bulunan yardımcı fiil unsurunun ya da fiil bileşeninin iç yapıyı aşmayan istem değerleriyle ilgilidir (Müler, 2000: 4). Birleşik fiillerin bir iç yapısı bir de dış yapısı olduğu kabul edilirse dâhilî istemler söz konusu birleşik fiillerin iç yapısıyla ilgilidir. Haricî istem ise birleşik fiilin dış yapıda cümlede yönettiği tamlayıcıları karşılar.

(107) *Çocuklar komşuları **rahatsız** ediyor.*

(108) *Bisikleti **sürebiliyor**.*

(109) *Adam iki senede **isim** yaptı.*

(107)'de *rahatsız etmek* birleşik fiil öbeğinin iç yapısındaki *etmek* yardımcı fiili tek bir tamlayıcıyı yönetirken dâhilî istemle genişleyen yeni fiil, dış yapısında iki tamlayıcıyı yönetir. *Etmek* fiilinin bir dâhilî, iki de haricî istemi olduğu söylenebilir. (109)'da *isim yapmak* fiili bir haricî isteme, *yapmak* fiili ise bir dâhilî isteme sahiptir. (107)'de

rahatsız, (109)'da *isim* tamlayıcısı dâhilî istemlerken; (107)'de *çocuklar ve komşuları*, (109)'da *adam* tamlayıcısı haricî istemdir. Anlam kaymasına uğramış ve deyimleşmiş birleşik fiillerin iç yapısında bulunan tamlayıcılar farklı istem yapıları sergiler. Korkmaz, *anlam kaymasına uğramış ve deyimleşmiş birleşik fiilleri* iç yapısı açısından inceleyerek fiilin çevresindeki öğelerin sayısına göre bir, iki ve üç ögeli birleşik fiiller şeklinde sınıflandırır (2003: 837). Bir isim unsuru ile bir yardımcı fiilden kurulan birleşik fiiller ile anlamca kaynaşmış birleşik fiillerin iç yapısındaki unsurlar fiilin dâhilî istemleri olup hem şekilsel hem de anlamsal açıdan birleşik fiilin ayrılmaz bir parçasıdır. Süreci (process) ifade eden birleşik fiildir, başka bir ifadeyle birleşik fiiller ve onların dâhili istemleri sürecin kendisidir. Bu bakımdan söz konusu birleşik fiillerin dâhilî istemleri istem yapılarında gösterilmez. Abdülhayağlu (1990), dâhilî ve haricî istem ayrımı yapmaksızın bir fiilin iç ve dış yapısındaki tüm tamlayıcıları bir fiilin temel istem potansiyeli içinde değerlendirmiştir. Ancak Gabain (1953), birleşik fiillerde yardımcı fiille birlikte bulunan isim unsuruna nesne (object) denemeyeceğini, bunun yüklem ismi olarak adlandırılmasının daha uygun olacağını belirterek bu tür isimlerin bir iç yapı unsuru olduğunu vurgular. Ne tümüyle haricî ne de tümüyle dâhilî istem olan bazı tamlayıcılar vardır. Bu tamlayıcılar cümlede genellikle fiilin hemen önünde yer alan, onu hem söz dizimsel hem de semantik açıdan tamamlayan ayrılmaz birer parçadır. Bu tamlayıcılara tamamlayıcı adı verilmiştir (*bk. 1. 4. 4. 3. 2. 1.*). Bu çalışmada, tamamlayıcılar dâhilî istemin aksine dış yapı unsuru kabul edildiği için istem çerçevelerinde özellikle gösterilmiştir.

1. 4. 5. Tamlayıcı Sınıfları

Johanson (1998: 52), Türkçede fiillerin bir, iki ve üç katıllı olduğunu ifade eder⁷⁷. Ozil (1986: 26), Demir ve Yılmaz (2005: 209) da Johanson gibi Türkçede fiillerin bir, iki ve üç istemli olduğunu ileri sürer⁷⁸. Ağakay (1942) ise, fiillerin öznenin dışında üç

⁷⁷ Johanson (1998: 52), birinci katıllı tipik olarak genellikle işi yapan (agent) unsur olarak görür ve özne durumunda gerçekleştiğini ifade eder. Johanson, ikinci katıllının fiilin belirttiği hareketin hedefi (goal) ve etkileneni (affected) olduğunu ve belirtili ve belirtisiz nesne biçiminde gerçekleştiğini; geçişsiz fiillerde ise ikinci katıllının +e, +de, +den durum ekli cümle unsurlarıyla ya da vasıta hâli (*ile*) ile gerçekleşebileceğini ifade eder. Üçüncü katıllının ise +e ve +den durum ekli bir cümle unsuruyla meydana gelebileceği ifade edilir.

⁷⁸ Tesnière, Fransızca fiilleri *istemsiz fiiller* (les verbes avalents), *bir istemli fiiller* (les verbes monovalents), *iki istemli fiiller* (les verbes divalents) ve *üç istemli fiiller* (les verbes trivalents) olmak üzere toplam dört grupta sınıflandırır (1965: 238- 258).

nesneye gerek duyabileceğini dile getirir. Özne de dikkate alındığında Türkçede fiillerin aynı anda en fazla dört istem boşluğu açtığı söylenebilir:

(110) *İşçiler malları limandan vapura aktardılar.*

İstem dilin yüzey yapısına çıkışı genellikle durumla (case) gerçekleşir. Durum (case), dillerde üç biçimde görülür. Durum, Türkçede olduğu gibi ya durum biçim birimiyle ya cümledeki sabit pozisyonlarıyla ya da sınırlı sayıda edatlarla gerçekleşebilir (Abraham, 2000: 115). Türkçede mantıksal-semantic istem, genellikle söz dizimsel düzeyde belirli durum ekli tamlayıcılarla gerçekleşir⁷⁹. Başka bir ifadeyle fiilin istem boşluklarına yerleşen katılanlar, fiilin kendilerine yüklediği herhangi bir semantik rolü yüzey yapıya çıkış yolu olarak kullandığı durum ekleri aracılığıyla oynar. Bu bakımdan durum ekli tamlayıcılar Türkçede en tipik tamlayıcı sınıfını oluşturur. İstem edat ekli tamlayıcılarla⁸⁰, başka bir deyişle edat öbekleriyle, zarf öbekleriyle ve morfolojik tamlayıcılarla da gerçekleşebilir. Birkaç fiille sınırlandırılacak başka bir tamlayıcı tipinden de söz edilebilir. *Tutmak*, *saymak* gibi fiillerin bazı anlam değışkeleri *ki*'li ya da yalın yan cümle tamlayıcısı [YC_{ki}] ister.

Tamlayıcı tipleri, istemin söz dizimsel düzeydeki dile özgü biçimsel görünümleridir. Rolffs (1997: 72, 73), Türkçe fiiller için çoğunluğu durum ekli olan 13 tamlayıcı tipi belirler. Ozil (1982)'de dokuz, Ozil (1984)'te ise 10 tamlayıcı tipinin olduğu ileri sürülür. Türkçe fiilleri Almanca ile karşılaştırarak ele alan Rolffs ve Ozil, tamlayıcı sınıflarını Almanca fiilleri ve onların istem değerlerini göz önüne alarak oluşturur. Dolayısıyla bazı tamlayıcı tiplerinin Türkçenin yapısında bulunmadığı ya da oldukça sınırlı olduğu söylenebilir⁸¹. Bu çalışmada tamlayıcı tipleri “kim” zamiri ve “kim”

⁷⁹ Banguoğlu (2000: 326-331) iç ve dış çekim olarak ele aldığı durum eklerini 10; Caferoğlu (1984: 137-9), 10; Ergin (1993), 9; Topaloğlu (1989: 81), 8; Korkmaz (2003: 74), 7; Atabay vd. (2003), 6; Erdal (2004: 182), 12; Lüvimov (1959: 85-86), 6; Gencan (1983: 87), 5; Ediskun (1999: 110), 5 durum ekinin olduğunu ifade eder. Durum eklerinin sayısı konusunda bir fikir birliği yoktur. İsmi durum ekleri 5 ile 14 arasında değışir.

⁸⁰ Üstünoğlu (2008), isimlerin edatlı durum çekiminin olduğunu ve zarfların ise yalın durumda olduğunu ileri sürer.

⁸¹ Ozil (1982)'nin “-in” durum tamlayıcısı olarak gördüğü unsurlar esasında yalın durumdadırlar. “Onun ateş var” cümlesinde iyelik öbeği biçiminde olan tamlayıcı “-in” durum tamlayıcısı olarak verilir. Oysa ilgi eki her şeyden önce isimle fiil arasında bir münasebet kurmaz. Ancak bu yapılar eksilti olarak sıklıkla kullanılır.

zamirine eklenen durum ekleriyle ve birkaç kısaltmayla temsil edilecektir. Türkçede şu tamlayıcı tipleri öngörülebilir:

[**Kim**]: Bu tamlayıcı, cümlede yalın ya da özne durumunda bir AÖ'yü ifade eder. Türkçede bütün fiiller bir tamlayıcıyla gerçekleşmek zorundadır. Zira Türkçede istemsiz fiile rastlanmaz (Işık, 1981: 75). Bu, hem yapısal hem de anlamsal bir zorunluluktur. Kim durumlu tamlayıcı farklı fiil tipleriyle eden dışında farklı semantik rolleri yüklenebilir. Fiilin birinci isteminin genellikle kim durumlu tamlayıcı tipiyle gerçekleştiği söylenebilir (111a). Ancak fiilin birinci istemi her zaman kim durumlu tamlayıcıyla gerçekleşmeyebilir (112). Edilgen fiillerde konu rolündeki ikinci istem kim durumlu tamlayıcı tipiyle, eden rolündeki birinci istem edat ekli tamlayıcıyla yüzey yapıya çıkabilir (111b). Ayrıca kim durumlu tamlayıcı tipi cümlede bağlamsal nedenlerle her zaman gerçekleşmeyebilir⁸² ya da daha doğru bir ifadeyle mikro düzeyde gerçekleşebilir (113).

(111a) *Ali kalemi kutudan almış*

(111b) *Kalem Ali tarafından kutudan alınmış.*

(112) *Sohbetine doyum olmuyor.*

(113) *Ø Çöpleri attım.*

[**Kimi**]: İkinci istemin söz diziminde görüldüğü durumlardan biri, *kimi durumlu tamlayıcı tipidir*. Bazı fiiller ikinci istem olarak kimi ve ne durumlu tamlayıcıları ister. Etkilenen (114), konu (115), mevzu (116) vs. gibi farklı roller bu tamlayıcı tipiyle gerçekleşebilir. Söz diziminde belirtili nesne adını alır. Bu tip fiillerin çoğu hem kimi hem de ne durumlu tamlayıcıları ister (115). Ancak bazı fiiller yalnızca kimi durumlu tamlayıcılara gerek duyar (117a). Aksi takdirde cümle dil bilgisel olmaktan çıkar (117b). Bu bakımdan tamlayıcının kimi ya da ne durumlu olması belirtili ve belirtisiz ya da kesinlik kavramlarının ötesinde cümlenin dil bilgiselliğini etkileyen bir istem durumudur.

⁸² Marcel Erdal, Türkçe söz diziminde yapıların doldurulmayabileceğini, fiillerin açtığı üye boşluklarının boş bırakılabileceğini, özellikle özneyi içeren üyeler için de bunun söz konusu olduğunu dile getirir (2004: 358).

(114) *Ali kalemi kırdı.*

(115) *Ali Ayşe 'ye kalemi/kalem verdi.*

(116) *Dün babam Ali 'yi methediyordu.*

(117a) *Ali Ahmet 'i boğacaktı.*

(117b) **Ali Ahmet boğacaktı.*

Ozil (1982), bu iki yapının birbiri yerine kullanılabileceğinden hareketle kimi ve ne durumlu istemleri aynı sınıfta değerlendirmiştir. Oysa belirtililik (specificity) ve kesinlik (definiteness) kategorilerinin semantik ve pragmatik işlevleri vardır (Johanson, 2000: 227, 228).

[Ne]: Bazı fiillerin ikinci istemi, istem değiştiriminin bir sonucu olarak hem kimi hem de *ne durumlu tamlayıcıyla* gerçekleşebilir. Ne durumlu tamlayıcılar söz diziminde belirtisiz nesne görevinde bulunur. Aynı istem boşluğunun ne ve kimi durumlu bir tamlayıcıyla gerçekleşmesi, istem değiştiriminin ötesinde bazen anlam farkları doğurmaktadır. Abraham, birçok dilde nesne görevindeki ismi işaretlemenin iki durum biçim birimiyle yapıldığını ve nesnenin farklı durum ekleriyle işaretlenmesinin ise semantik ve pragmatik özelliklere bağlı olduğunu ifade eder (2000: 115). *Almak* fiili, nesnenin yükleme durum ekli ya da eksiz gerçekleşmesine bağlı olarak (118a)'da “kendine ulaştırılmak, iletilmek”; (118b)'de ise “bir şeyi veya kimseyi bulunduğu yerden ayırmak” anlamında kullanılmıştır. Dolayısıyla ne durumlu tamlayıcı tipi her zaman kimi durumlu tamlayıcı tipinin alternatif gerçekleşmesi değil, fiilin farklı anlam değişkelerine özgü farklı istem gerçekleşmeleridir⁸³. Zira fiillerin bir kısmı yalnızca ne durumlu tamlayıcıya gerek duyar (119).

(118a) *Babamdan mektup aldım.*

(118b) *Babamdan mektubu aldım.*

⁸³Türkçede fiillerin nesne ile bütünleştiği ya da nesne içirme (object incorporation) özelliği gösterdiği dile getirilir (Nilson, 1986). Nilson (1986: 113), “Ali halı alıyor.” cümlesinde eksiz yükleme durumunun kendisini akla getirecek herhangi bir gönderme yapmadığını, “halı” isminin halı kavramıyla ilgili olduğunu ancak herhangi bir “halı satın alma” olayını kategorize ettiğini ileri sürer. Bu eksiz yükleme durumlu isimlerin fiillerle fiziksel ya da morfolojik olarak bir bütün oluşturmaları bile bağımsız statülerini kaybederek önemli bir semantik genişlemeye maruz kaldıklarını iddia eder.

(119) *Dağlar menekşe kokuyor.*

[Kime]: İkinci ve üçüncü istem genellikle *kime durumlu tamlayıcı* tipiyle söz dizimsel düzeye çıkar (120, 121a). Kime durumlu tamlayıcı farklı fiil tiplerinde farklı semantik rollerin gerçekleşmesine olanak sağlar. Faydalanan, alıcı, yön, amaç gibi semantik roller bu söz dizimsel istemle gerçekleşebilir⁸⁴. Kime durumlu tamlayıcı cümlede seçimli istem olarak görev alabilir (121b). Bazı durumlarda kime durumlu tamlayıcının cümleden çıkarılması anlam belirsizliğine yol açar. (122)’de *almak* fiili “satın almak” ve “bir şeyi elle veya başka bir araçla bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak veya tutmak” anlamlarından ikisini de akla getirebilir.

(120) *Ali Ayşe’ye güldü.*

(121a) *Ali kalem Ayşe’ye verdi.*

(121b) *Ali kalem verdi.*

(122) *Ali kitabı aldı.*

[Kimde]: Cümlede kimde durumlu unsur genellikle isteğe bağlı bir öge olarak görev yapar, yani sürecin gerçekleşebilmesi için fiilin istediği ve açtığı istem boşluklarından biri değildir. Ancak bazı fiiller, özellikle *konumsal fiiller* (locative verbs), *kimde durumlu tamlayıcıya* gerek duyarlar (123a). İsteğe bağlı bir öge olan kimde durumlu unsur, fiilin istem değerlerinden biri hâline gelerek yeni bir süreci meydana getirebilir. Kimde durumlu tamlayıcı genellikle yer rolünü ifade eder. *Tutmak* kimde durumlu tamlayıcıyla (123a)’da “alıkoymak, hürriyetinden yoksun bırakıp bir yere kapamak, tevkif etmek” anlamında; (123b)’de “ele geçirmek, yakalamak” anlamında kullanılmıştır.

(123a) *Ali kedi kafeste tutuyor.*

(123b) *Ali kedi tuttu.*

⁸⁴ Haig (1997: 46), kime durumlu tamlayıcının temel tek bir role gönderme yapmadığını ve diğer semantik işlevlerine ise temel anlamının dışında ayrı ayrı sahip olduğunu dile getirir.

[Kimden]: Bu tamlayıcı tipi, ikinci, üçüncü ya da dördüncü istemin ifade vasıtasıdır. Cümlede kaynak dışında çeşitli rolleri yüklenebilir ve seçimli ya da zorunlu istem olarak gerçekleşebilir. Kimden durumlu tamlayıcı (124)'te ikinci istem olarak kaynak rolünü, (125)'te uyarıcı rolünü üstlenmiştir.

(124) *Ali evden çıktı.*

(125) *Ali bu elbiseden bıkmış.*

[Kimle]: *Kimle durumlu tamlayıcı* genellikle seçimli bir tamlayıcı olarak kullanılır (126). Yani cümleden rahatlıkla çıkarılabilir. Bazı fiillerle zorunlu bir tamlayıcıdır (127). Kimle durumlu tamlayıcı tipi işteş çatılı fiillerle sıklıkla kullanılır (128). Bununla birlikte kimle durumlu unsurlar isteğe bağlı öge olarak da yoğun biçimde kullanılır. Bunlar morfolojik olarak kimle durumlu tamlayıcı tipine benzeseler de istem ilişkisiyle değil tarz, durum, zaman vb. gibi zarflık görevleriyle cümlede bulunurlar. Dolayısıyla bu iki farklı cümle unsurunu birbirinden ayırmak gerekir (*Bk. Bölüm 1. 4. 4. 3. 2*).

(126) *Aşçı ekmeği bıçakla kesti.*

(127) *Ali bir ayakkabıyla yetiniyor.*

(128) *Zeynep Ali'yle mektuplaştı.*

[ZÖ]: İsteğe bağlı öge olan zarflık unsurlar bazı fiillerle istem değeri kazanabilir. Zarf ve zarf öbekleri genellikle yalın şekilde bulunur. Durum (129), miktar (130), zaman (131) vs. ifade eden zarf öbekleri ya da düğümleri için bazı fiiller istem boşlukları açarlar. Dolayısıyla bazı tamlayıcılar yalın durumda zarf öbeği şeklinde gerçekleşebilir. Üntak (2007: 97), *Manner Adverbs in Turkish* adlı makalesinde *basit* ve *karmaşık* iki durum belirteci olduğunu öne sürerek *basit durum belirtecinin* zorunlu tamlayıcı olarak kullanılabileceğini dile getirir (129). (129)'da *kötü* durum belirteci fiilin cümledeki anlamı için zorunludur, aksi takdirde cümle anlamını yitirir.

(129) *Ali Ahmet'e kötü davrandı.*

(130) *Elma üç lira tuttu.*

(131) *Deprem 45 saniye sürdü.*

[EÖ]: Türkçede bazı fiillerin genellikle ikinci ve üçüncü istemi edat ekli tamlayıcılarla gerçekleşebilir. Edat ekli tamlayıcılar durum ekli tamlayıcılara oranla daha az sıklıkta ve belirli edatlarla gerçekleşir. Edat ekli tamlayıcılar farklı semantik rolleri yüklenebilir.

(132) *Onu başka Tahirlerden ayırt etmek için "Temiz Tahir" diye anarlardı. TS*

(133) *Eski çağlardan birçok anıt çağımıza kadar gelmiştir. TS*

[YC]: Çok az sayıda bazı fiiller ise *ki*'li *yan cümle* ya da *yan cümle* tamlayıcısına ihtiyaç duyar. (134)'te *bakmak* fiili “anlamak, farkına varmak” anlamında *ki*'li *yan cümle* ister.

(134) *Baktım **ki** avutmanın yolu yok.*

Türkçede fiilimsi öbeği ya da girişik-birleşik cümle adı verilen, ancak durum eklerini aldığı için ad öbeği olarak görülebilecek bazı tamlayıcılar vardır. Fiillerin büyük bir kısmı tamlayıcı olarak hem durum ekli ad öbeklerini hem de durum ekli fiilimsi öbeklerini fark gözetmeden ister. Bazı fiiller ise özellikle fiilimsi öbeğinden oluşan durum ekli tamlayıcıları ister. Bir anlam farkı yaratan bu tür tamlayıcılar diğerlerinden ayrılmıştır.

(135) *Bazıları entari üstüne kürk giymeyi daha çok severlerdi. TS*

(135)'de *sevmek* fiili, “çok hoşlanmak” anlamında kimi durumlu tamlayıcısının fiilimsi öbeği olmasını ister. Kimi durumlu tamlayıcının bu ayırıcı özelliği [*kimi*<*fiilimsi*>] şeklinde gösterilir.

1. 4. 6. İstem Çerçevesi: Fiiller İçin Sözlüksel Giriş

İstem çerçevesi (valency frame) Dik (1980)'in işlevsel dil bilgisinde *yüklem çerçevesi* (predicate frame), Panevová, J. (1974–75)'in işlevsel üretici betimlemesinde *fiilisel çerçeve* (verbal frame), Grimshaw (1990)'ın *önem kuramında* (prominence theory) *üye yapısı* (argument structure) terimlerini karşılar. İstem çerçevesi, sözlüksel bir unsur,

özellikle fiil tarafından yönetilen üyelerin düzenlenişini ifade eder. İstem çerçevesi temel olarak belirli bir fiilin seçimli ya da zorunlu tamlayıcılarını karşılayan istem boşluklarından meydana gelir (Straňáková-Lopatková, 2002: 951). Ancak istem çerçevesinde fiilin farklı istem özellikleri betimlenebilir. Bu çalışmada kullanılan istem çerçeveleri fiilin ilgili anlam değışkelerinin istem boşluklarının sayısını, istem boşluklarını dolduran tamlayıcıların yüklendikleri semantik rolleri ve seçme sınırlılıklarını, tamlayıcıların şekli özelliklerini, tamlayıcıların zorunluluk ve seçimlilik durumunu, alternatif istem gerçekleşmelerini, dolaylı olarak söz dizimsel kategorilerini ve dil bilgisel ilişkilerini kaydeder. Bu bakımdan benimsenen istem çerçevesi istemin mantıksal, söz dizimsel, morfolojik ve semantik istem özelliklerini kodladığı için kompleks bir çerçeve özelliğı gösterir⁸⁵.

İstem çerçevesinde istem boşluklarını dolduran seçimli ve zorunlu tamlayıcıların verilmesi fiilin görüldüğü söz dizimsel yapıyı ortaya koyar. Diğer taraftan tamlayıcıların yüklendikleri semantik rollerin kaydedilmesiyle fiilin semantik yapısı da sunulur. Semantik roller bir sürece dâhil olan semantik katılanların prototip ifadesi olarak görülebilir (Dahl, 1987). Fillmore (1976, 2006) semantik rol yapısının kaydedildiğı durum ya da semantik istem çerçevelerini küçük soyut bir olayı (scene) ya da durumu (stiuation) betimleme aracı olarak görür ve fiilin semantik yapısını anlamak için şematize edilmiş bu durumların niteliklerini anlamak gerektiğini vurgular.

Bir fiilin istem potansiyelinin sözlüksel girişı onun bir ya da daha fazla istem çerçevesinin kaydedilmesidir⁸⁶. Bir fiilin birden fazla istem çerçevesinin oluşu, istem değıştirimleri dışında, genellikle onun çok anlamlı oluşuyla ilgilidir (Ondruška vd., 2003: 76). Birden fazla anlamı olan fiillerin her anlamı için bir istem çerçevesi tahsis edilir. Genellikle *bir anlam-bir istem çerçevesi* ilkesinden söz edilebilir. İstem değıştirmisi durumlarında bir anlamın birden fazla istem çerçevesiyle gerçekleştii de görülebilir.

⁸⁵ Kompleks istem çerçevesinin özellikleri için bk. Horák vd. (2007).

⁸⁶ Fiilin farklı istem çerçeveleri ya da sözlüksel girişleri için bk. Boas (1978), Fillmore (1968).

1. 5. Çok Anlamlılık

Çok anlamlılık (polysemy), anlam biliminde *belirsizlik* (ambiguity) kavramı içerisinde değerlendirilen bir anlam durumudur. Belirsizlik, tek bir anlamdan daha fazlasını ifade eden sözcük ya da cümleyi tanımlayan bir terimdir (Crystal, 2008: 22). Belirsizlik (ambiguity) “genellikle biçim ve anlam arasında bire bir karşılık bulunmaması durumunda dilsel bir biçimin iki ya da daha çok sayıda yoruma yol açması (Vardar vd., 2000: 35)” şeklinde tanımlanabilir. Ullmann, belirsizliği (ambiguity) değişik yollarla ortaya çıkan dil bilimsel bir durum olarak görür (1972: 156). Ullmann, çok farklı biçimlerde meydana gelebilecek belirsizliğin üç temel biçimde gerçekleştiğini dile getirir: Belirsizlik; a) cümlelerin fonetik yapısından⁸⁷, b) cümlelerin yapısından⁸⁸ ya da dil bilimsel biçim birimlerin (grammatical forms) belirsizliğinden, c) sözlüksel faktörlerden (lexical factors) kaynaklanabilir. Bu üç belirsizlik kaynağından en önemlisi sözlüksel faktörlerdir. Çok istemli (polyvalency) olarak da adlandırılabilen *sözlüksel belirsizlik*, birçok durumda aynı dil göstergesinin ya da ismin (name) birden fazla anlamla ya da gösterilenle ilgili olması durumudur (Ullmann, 1972: 158). Sözlüksel belirsizlik iki biçimde gerçekleşebilir. Ses dizimi bakımından iki veya daha fazla sözcük aynı ya da benzer olabilir. Yazılışı ve okunuşu aynı ancak farklı farklı kavramları karşılayan sözcükler *eş adlı* (homonymy) olarak kabul edilebilir. Başka bir ifadeyle *eş adlılık* (homonymy) “bir dil içinde birbirinden bütün bütün ayrı iki ya da daha çok kavramın ses ya da yazım açısından aynı nitelikteki göstergelerle dile getirilmesi (Aksan, 2006: 72)” ya da gösterileni ayrı, göstereni aynı olan sözcükler (Vardar vd., 2000: 93) biçiminde tanımlanabilir. Sonuç olarak eş adlılık aynı biçime sahip, ancak farklı anlamları olan sözcüklerin özelliğidir (Crystal, 2008: 231).

Sözlüksel faktörlerden kaynaklanan belirsizliğin diğer türü ise çok anlamlılıktır. Çok anlamlılık, bir dilsel unsurun farklı ancak birbiriyle ilgili birçok anlamını ifade eden bir fenomendir (Evans ve Green, 2006: 36). Her sözcüğün en az bir anlamı vardır. Sözcükler zaman içinde birden fazla anlamı karşılayacak duruma gelebilirler. İşte sözcüklerin birden çok kavramı yansıtır duruma gelmesine *çok anlamlılık* adı verilir

⁸⁷ Türkçede cinas sanatıyla yapılan söz edimlerinin bu nitelikleri gösterdiği söylenebilir.

⁸⁸ “Geçenlerde yolda eski karısına ve arkadaşına rastladı.” cümlesinde sadece karısının mı eski olduğu yoksa hem karısının hem de arkadaşının mı eski olduğu belirsizdir.

(Aksan, 1998: 188). Çok anlamlılık dilin temel bir niteliğidir (Ullmann, 1972: 159; Robert, 2008: 55). Dolayısıyla çok anlamlılığın dilde bir istisna olmaktan ziyade olağan bir durum olduğu söylenebilir (Evans ve Green, 2006: 169). Zira çok anlamlılık, insanlar için iletişim esnasında hiçbir sorun teşkil etmez; insan bağlamsal işaretleri kullanmada o kadar ustadır ki sözcüğün potansiyel anlamlarından en uygun olanını hiç güç sarf etmeden ve farkında olmadan seçer ve kullanır (Ravin ve Leacock, 2002: 1).

1. 5. 1. Çok Anlamlılığın Nedenleri

Çok anlamlılık anlam biliminde farklı kaynaklara dayandırılır. Çok anlamlılığın temel kaynaklarından biri bağlamdır. Bağlam, sözcüğün vazgeçilemez bir parçasıdır. Wittgenstein, her işaretin ya da sözcük biçiminin tek başına ölü olduğunu dile getirir. Sözcük, kullanımda hayat kazanır ve içinde bulunduğu ortamda nefes almaya başlar, yani sözcüğün kullanımı onun hayatıdır (Croft ve Cruse, 2004: 98). Schütze, sözcüklerin herhangi bir semantik içeriğe sahip olmadığını, yalnızca birbirleriyle semantik benzerliklerinin olduğunu, bunun da onların kullanıldıkları bağlamın benzerlikleriyle ölçülebileceğini dile getirir (Ravin ve Leacock, 2002: 5). İzole edilmiş bir sözcük biçiminin kesinlikle anlamsal olarak ilgili nitelikleri, semantik bir potansiyeli vardır, ancak bu sözcükler bu semantik potansiyellerine dayalı nihaî yorumları ya da anlamlarından ayrılmak zorundadırlar (Croft ve Cruse, 2004: 99). Sözcüğün kullanıldığı bağlam, onun anlamı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Aynı sözcüğün daha büyük bir parçanın anlamına yaptığı katkı farklı bağlamlarda farklı olacaktır (D. A. Cruse 2005: 33). Örneğin (136) ve (137)'de *araba* sözcüğü içinde bulunduğu cümlelerin bağlamına göre farklı anlamları karşılar. (137)'de *araba* bütün-parça ilişkisi bakımından arabanın bir parça ya da bölümünü, (136)'da ise arabanın tümünü ifade eder. Dolayısıyla dilde biçim ya da sözcük ile anlam arasında bire bir hiçbir uyum yoktur, bir sözcüğün daima bağlama göre değişen birkaç anlamı olabilir, bu esneklik dilin en temel prensiplerindendir (Robert, 2008: 56).

(136) *Ali arabayı yıkadı.*

(137) *Ali arabayı yağladı.*

(138) *Çok erken geldin.*

Belirli bir sözcükle ilgili potansiyel anlamla bağlamdan doğan anlamı ayırmak için bir sözcüğün iki tür anlamı olduğundan söz edilebilir (Evans ve Green, 2006: 113): *Kod anlam* (code meaning), *Pragmatik anlam*. Kod anlam (code meaning), belirli bir sözcükle ilgili pragmatik yorumlardan soyutlanmış prototipik anlamın ifadesidir, oysa sözcüklerle ilgili anlam pragmatik bir anlamı gerektirir. Dolayısıyla pragmatik anlam gerçek ya da asıl anlam olarak, kod anlam ise soyut olarak düşünülebilir. D. A. Cruse sözcüğün anlamındaki bağlamsal değişikliğin, bu anlam türleriyle ilgili iki temel açıklayıcı hipotez olarak görülen, *sözlüksel anlam bilim* (lexical semantics) ve *edim bilime* (pragmatics) dayalı olduğunu dile getirir (2005: 33). Bu iki alanın ya da anlamın karışmadığı hiçbir bağlamsal durumun olmadığını söyleyen Cruse, onların nispi katkılarının değişebileceğini dile getirir.

Bir cümlede sözcük biçimlerinin kendi arasındaki ilişki ve sözcük ile dil dışı bağlam arasındaki ilişki onun anlam değerini etkiler ya da anlamsal bir sınırlılığı doğurur. Bu anlamda, farklı bağlam türlerinden söz edilebilir. Evans ve Green (2006)'ya göre iki tür bağlam vardır. *Sözce bağlamı* (utterance context), dizimdeki diğer sözcük unsurlarıyla ilgilidir. Belirli bir dizimdeki sözcükler kendisini çevreleyen diğer unsurlardan anlamsal olarak etkilenebilir. (136) ve (137)'de araba sözcüğünün farklı anlam değerleri göstermesinde çevresinde bulunan *yıkamak* ve *yağlamak* fiillerinin etkisi olduğu söylenebilir. Diğer bağlam türü ise sözce ya da cümledeki diğer unsurlarla ilgili değil bir sözcenin üretildiği ya da anlaşıldığı yer ve üreten ya da anlayan kişiyle ilgili *ön bilgilerle* (background knowledge) ilgilidir. (138)'de birisinin bir yere erken bir vakitte geldiğini ifade eder. Ancak öğretmen tarafından söylenen bu sözce bir öğrencinin derse çok geç kaldığını da dile getirebilir. Dilde söz konusu bu iki bağlam türünü de kapsayacak üç tür bağlamsal durum ve kimi anlamsal sınırlılıklar önerilebilir (Croft ve Cruse, 2004: 102, 103):

Dil Bilimsel Bağlam (Linguistic context):

Bu bağlam çeşidi üç başlık altında değerlendirilir.

(i) Birincisi, mevcut sözceden hemen önce söylenen sözcedir. Güçlü bir sınırlılık kaynağını oluşturur.

(ii) İkincisi, yakın dilsel çevre olarak ifade edilen durumdur. Bu ifadeyle cümle içindeki söz ve söz öbekleri arasındaki bağlamsal ilişki kastedilir. Yakın dilsel bağlam ilişkilerinden ötürü (139) ve (140)'taki *kahve* sözcüğü farklı anlamlarda kullanılmıştır.

(139) *Babam kahve öğütüyor.*

(140) *Babam kahveye gitti.*

(iii) Üçüncüsü, söylem türleri ya da dil türü olarak ifade edilen dil durumlarıdır.

Fiziksel Bağlam (Physical context):

Kişilerin yakın çevresinde duyabilecekleri, görebilecekleri şeyler de önemlidir. Çünkü fiziki çevredeki uyarcılar etkileyici olabilir.

Bilgi Birikimi (Stored knowledge):

Bütün sözceler önceden edinilmiş bilgi ve tecrübelerin etkisiyle algılanır. (140)'taki *kahve* sözcüğü, kahvehane kültürünü tanıyan ve tanımayanlar için farklı anlamlar ifade edebilir.

Bağlamın fiilin isteminin gerçekleşmesinde çok büyük etkisi vardır. Bağlam bir sözlüksel birimin istemini ya da istem gerçekleşmelerini büyük ölçüde etkiler. Diğer taraftan istemin de farklı ölçülerde sözcüğün bağlamını belirlediği söylenebilir. Özellikle bir sözcüğün yakın söz dizimsel ve semantik çevresini onun istemi belirler. Fiillerin isteminin belirlenmesinde sözü edilen bağlam türlerinin tümü dikkate alınmayacaktır. Üç tür bağlamdan fiziksel bağlam, fiillerin çok anlamlılığının belirlenmesinde göz ardı edilecektir. Ayrıca dilsel bağlam türlerinden de yalnızca (ii) bizi ilgilendirecektir. Zira bu tür bağlam fiilin semantik istemiyle ilgili görülebilir. (139)'da *öğütmek* yakın çevresinde bulunan “kahve” sözcüğünün etkilenen rolünde ve –*can* semantik sınırlılığında oluşunu; *gitmek* hedef rolünde ve yer semantik sınırlılığında oluşunu belirler. Bilgi birikimi ise dünyevî ve kültürel bilgiyle zenginleşmiş sözcüğün anlam özelliklerini ifade eder. Her sözcüğün, özellikle fiil ve isimlerin, bir anlam bilimsel çerçeveye (frame semantics) sahip olduğunu düşünürsek anlam çerçeveleri

dünyevî ve kültürel bilgiyle zengin bir arka plana gönderme yapacaktır (Goldberg, 1995: 27). Fiillerin özellikle semantik isteminin belirlenmesinde bu arka plan önemli bir rol oynayacaktır.

Evans ve Green, sözcüğün anlamlarını tespit etmek için kimi ölçütler önerse de sözcüğün anlamının sürekli bağlama bağlı olduğu için önerilen ölçütlerin uygulamada yetersiz olduğunu dile getirir (2006: 343). Ancak bir sözcüğün bağlama göre anlam değiştirmesi geliş güzel değil, kimi mekanizmalar tarafından düzenlenir. Cümlede bazı bağlamsal durumları fiilin istemi belirler. Fiilin isteminin özellikle söz dizimsel ve semantik çevresini ya da bağlamını belirlediği söylenebilir. Fiil belirlediği söz dizimsel ve semantik bağlamdan anlamsal olarak etkilenir.

Düzenli ve düzensiz⁸⁹ şekilde gerçekleşen çok anlamlılıklar söz konusudur. Düzenli çok anlamlılıkta, *ad aktarması* (metonymy) ve *deyim aktarması* (metaphor) olmak üzere iki temel mekanizmanın etkili olduğu söylenebilir (Closs Traugott ve Dasher, 2003: 27; Robert, 2008: 62). Ullmann, çok anlamlılığın kaynaklarını bağlam ve *mecazî dil* (figurative language) olarak adlandırdığı deyim aktarması ve ad aktarmasının dışında *sosyal alandaki uzmanlaşma ya da özelleşmeye, yeniden yorumlanan eş adlı sözcüklere ve yabancı etkiye* dayandırır (1972: 157- 167). Yaylagül (2004), dil bilimindeki güncel çok anlamlılık yaklaşımlarından hareketle Türkçe sözcüklerde rastlanan çok anlamlılığın nedenlerini 13 farklı kaynağa dayandırır⁹⁰. Çok anlamlılık çok farklı nedenlerden kaynaklanabilir. Türkiye Türkçesindeki fiillerin çok anlamlılığın nedenlerinden biri de sözlüksel birimlerin istemi olarak görülebilir.

⁸⁹ Birden fazla anlama gelen sözcükler arasında çok anlamlılığın kaynağı birbirinden tamamen farklı nedenlerden ileri geliyorsa, sistematik biçimde gerçekleşen anlam genişleme eğilimi göstermiyorsa bu durumda düzensiz çok anlamlılıktan söz edilebilir. Cruse (2000)'in çok anlamlı sözcükler arasında deyim aktarması, ad aktarması dışında açık ve aydınlatıcı ilişkilerin görülmediği türlü ilişkilere dayandığı *çok yönlü ya da karışık* (miscellaneous) çok anlamlılığın bu tür içinde yer aldığı söylenebilir.

⁹⁰ a) Uygulamadaki ve kullanımdaki değişiklikler, b) Sosyal çevredeki özelleşme, c) Metafor veya deyim aktarmasıyla ilgili taşıma, d) Metonimi veya ad aktarmalı taşıma, e) Mental bakış açısındaki farklılıklar, f) Taşıma (transfer): nesneler üzerindeki odakların değiştirilmesiyle ortaya çıkar (Ceviz ağacı- Ceviz kerestesi), g) Somutlaştırma (reification), ı) Alt anlamlılık (hyponymy), i) Çıkarımsal anlam, j) Ortaklaşa kullanım (erük: şeftali kaysı, erik gibi meyvelere verilen ad), k) Yabancı etki, l) Ekler yoluyla oluşan çok anlamlılık (etlik: “et asılacak çengel/ etlik: “kesilecek koyun).

1. 5. 1. 1. Fiillerin Çok Anlamlılığıyla İlgili Temel Yaklaşımlar

Dil biliminde fiillerin çok anlamlılığı, fiilin istemiyle yakından ilgili farklı yaklaşımlarla açıklanmaya çalışılmıştır. Pustejovsky (1995), fiillerin çok anlamlılığını *mantıksal çok anlamlılık* (logical polysemy) kavramıyla açıklar. Fiillerin mantıksal çok anlamlılığının, fiillerin seçtiği ya da istediği farklı tamlayıcılara bağlı gerçekleştiği ileri sürülür. Pustejovsky, fiillerin çok farklı söz dizimsel ve semantik bağlamları seçerek çok anlamlılık kazandığını ve fiilin aynı anlamı, seçtiği tamlayıcının tipine bağlı şekilde az çok değiştirerek muhafaza ettiğini dile getirir (1995: 33). Pustejovsky, söz dizimsel yapı ya da biçim farklılıklarının anlam belirsizliğini gideren bir durum arz ettiğini ve fiillerin tamlayıcılarının söz dizimsel gerçekleştirmelerinin genellikle bir önermenin nasıl yorumlanacağını belirlediğini ileri sürer (1995: 50). Diğer taraftan başka bir mantıksal çok anlamlılık türünden daha söz eder. Pustejovsky, fiisel değişimleri de mantıksal çok anlamlılık içerisinde ele alır. Ancak, Willems (2006)'da da ifade edildiği gibi, Pustejovsky'nin mantıksal çok anlamlılık içinde değerlendirdiği fiisel değişimler çok anlamlılıktan ziyade fiilin alternatif istem gerçekleştirmeleriyle ilgilidir. Fiisel değiştime uğrayan ve çok anlamlı olarak gösterilen fiiller, fiilin isteminin anlam farkı yaratmayan söz dizimsel gerçekleştirmeleridir (141).

(141a) *Ali pencereyi açtı.*

(141b) *Pencere açıldı.*

Pustejovsky'nin mantıksal çok anlamlılığının, Willems ve Coene (2003) ve Willems (2006) tarafından her ne kadar eleştirilse de, istem değişikliği ve çok anlamlılık açısından dikkate değer tarafları vardır. Pustejovsky'nin fiillerin farklı söz dizimsel ve semantik bağlamlar seçtiğinde çok anlamlılık kazanabileceği görüşü önemsenmelidir. Zira Willems ve Coene, Pustejovsky'nin mantıksal çok anlamlılık yaklaşımını reddetseler de, fiilin üye yapısının değiştiğini ve söz dizimindeki değişikliklerin genellikle anlamsal değişiklikleri doğurduğunu kabul ederler (2003: 38).

Goldberg (1995) ise, çok anlamlılığı fiillerin üye yapılarına *yapı grameri* (constuction grammar) açısından yaklaşıp açıklayamaya çalışır. Goldberg, temel cümlelerin fiilden

bağımsız şekilde var olan biçim ve anlam örtüşmesi gösteren *yapılar* (constructions) olduğunu ve yapıların bizzat kendilerinin cümledeki sözcüklerden, yani fiillerden bağımsız şekilde anlam taşıdığını iddia eder (1995: 1). Goldberg'e göre bilginin büyük bir bölümü belirli sözlüksel birimlerle sağlansa bile bir dilin tüm bilgisi sözlüksel yaklaşımla tümüyle açıklanamaz; belirli semantik yapılar, onların ilgili biçimsel ifadesiyle beraber sözlüksel unsurlardan bağımsız *yapılar* (constructions) olarak kabul edilmelidir. Yapı grameri belirli cümle kalıplarına bağlı olarak anlamı açıklamaya çalışır. Goldberg (1995: 3), dil biliminde yaygın biçimde benimsenen söz dizimsel biçimdeki bir farklılığın anlamdaki bir farklılığa işaret ettiği düşüncesini benimser. O, bir çok dil bilimci tarafından da benimsenen “hiçbir eş anlamlı dil bilgisel biçim yoktur prensibi”ni çalışmasının merkezine koyar. Üye yapısına yapısal yaklaşımda, farklı yapılardaki aynı fiilin anlamındaki sistematik farklılıklar doğrudan belirli yapılardaki farklılıklara dayandırılır. Goldberg, bir dilde *üye yapısı kuruluşlarının* (argument structure constructions) olduğunu, bunların yapıların bir alt sınıfı olduğunu ve bir dildeki cümlelerin ifadesinin temel araçlarını sunduğunu ifade eder. Yapılar tipik olarak tek, sabit, soyut bir anlamdan daha çok yakından ilgili bir anlamlar ailesiyle ilişkilidir (Goldberg, 1995: 31). Yapı gramerinde, aynı biçim birimler gibi yapıların da çok anlamlılık kazanabileceği ileri sürülür. Eğer üye yapısı ve sözlük arasında açık hiçbir ayrım yapılamıyorsa burada çok anlamlılık gözlemlenebilir (Goldberg, 1995: 31). Başka bir ifadeyle üye yapı kuruluşlarının temel bir anlamı olduğu, ancak bu yapıların her zaman aynı temel anlamı ifade etmediği ileri sürülür. Üç istemli bir yapıda, *bir eden bir nesnenin alıcıya aktarılmasına sebep olur*. Bu, [eden+konu+hedef] yapısının temel anlamı olarak kabul edilir. Ancak bu yapının söz konusu temel anlamının dışında kullanılabileceği ileri sürülür. Bu, *yapısal çok anlamlılık* (constructional polysemy) durumu olarak görülür. *Yapısal çok anlamlılıkta* aynı yapı farklı fakat ilgili anlamlarla ilişkilendirilir. Bu durumda üye yapı kuruluşlarının fiillere anlamlarını dayattığı ya da fiillerin üye yapı kuruluşlarına göre anlam değiştirdiği söylenebilir.

Fiillerdeki çok anlamlılığın nedenlerinden biri de *ototropnismi* olarak görülür. Fellbaum (2002), fiiller arasında isimler arasındaki alt anlamlılık (hyponymy) ve üst anlamlılık (superordinate) ilişkisine benzer bir ilişki tespit eder. İki fiil arasındaki ilişki alt anlamlılık ilişkisi içerisinde bulunan iki isim arasındaki ilişkiden farklıdır. Fellbaum, bu

semantik ilişkiyi *troponomi* (troponymy) kavramıyla karşılar. İsimler arasında semantik ilişki bir üst anlamlılık ve alt anlamlılık ilişkisi iken fiiller arasında ilişki *troponimi* adı verilen “bir tavır ilişkisi”dir. Daha özel anlamli fiillerde kodlanan tavırlar hız, ses, kolaylık, miktar vb. gibi durumları içerir (Fellbaum, 2002: 54). Fiilin anlamsal hiyerarşisi bu ilişkiye göre yapılandırılır.

(142a) *Ali konuşuyor.*

(142b) *Ali yüksek sesle konuşuyor.* (bağır-)

Fellbaum (2002: 54), tavır ilişkisinin çok anlamlılık nedeni olduğunu ve birçok semantik unsurun tavır ifade eden sözcük biçimi arkasında gizlendiğini belirtir. Bu bakımdan Fellbaum, çok anlamli fiillerin troponimiyle ilgili olduğunu dile getirir (2002: 55). Genellikle üst anlamlının (hypernymy) troponimik anlamlıları içerdiği, troponiminin daha özel kullanımları olan ve farklı nitelikleri taşıyan daha özgü anlamlara sahip olduğu söylenebilir (Lin vd., 2002). Daha özel anlamli fiilin tüm anlamı daha genel olan fiilin anlamından tümüyle tahmin edilemez, ancak farklı semantik süreçler için aynı fiil biçimi kullanılabilir. (142a) ve (142b) cümlesinde aynı fiil kullanılmıştır, ancak fiilin ifade ettiği süreçler farklıdır. Bu farklılık fiillerin troponimi ilişkisinden kaynaklanır. *Bağırma* ile *konuşma* fiilleri arasında troponimi ilişkisi vardır. Bağırma konuşmayı gerektirir. Dolayısıyla bağırma konuşmanın troponimisi ya da alt anlamlısıdır. Bir tavır ve gerektirme ilişkisi (troponimi), daha genel anlamli fiil biçiminin daha özel anlamli diğer fiilin yerine kullanılmasına neden olur. Çok anlamlılığın olduğu bu durum ototroponimi olarak adlandırılır. Troponimi üzerine kurulmuş çok anlamlılık fiilin anlamları arasındaki ilişkinin tahmin edilemediği bir düzensiz çok anlamlılık durumu arz eder. Bu durumda tavır ifade eden isteğe bağlı unsurların fiilin zorunlu tamlayıcıları hâline dönüştüğü söylenebilir.

1. 5. 2. Fiillerde İstem Değişiklikleri ve Çok Anlamlılık

Levin (1993), fiilin tavrının, özellikle onun üyelerinin yorumu ve ifadesi açısından, büyük oranda onun anlamı tarafından belirlendiğini ileri sürer. Levin (1993) fiilin sergilediği söz dizimsel tavrı, fiilin anlamının dil bilimsel olarak yakından ilgili görüşlerini ortaya koymak için kullanılır. Fiilin sergilediği söz dizimsel tavır, fiilin

anlamının dil bilimsel olarak yakından ilgili görünüşlerini ortaya koymak için kullanılabileceği gibi fiilin farklı anlamlarını ortaya koymak için de kullanılabilir.

Fiilin söz dizimsel tavrını ya da çevresini onun sözlüksel-anlamsal özellikleri ve istem yapısı belirler. Her fiilin en az bir istem yapısı vardır. Prensip olarak tek bir istem yapısı, ya da istem yapısının kodlandığı istem çerçevesi, genellikle fiilin tek bir anlamıyla ilgilidir. Bu durum, *bir istem yapısı ya da çerçevesi = bir anlam* şeklinde formüleleştirilebilir. Fiilin her anlam değişkesinin farklı istem yapılarını doğurduğu söylenebilir. Ancak fiilin sözlüksel anlamının ya da istem yapısının her zaman tek bir söz dizimsel gerçekleşmesi yoktur⁹¹. Fiilin farklı semantik (istem) yapıları aynı söz dizimsel (istem) yapıda gerçekleşebileceği gibi, fiilin semantik olarak ilgili kullanımları da farklı söz dizimsel şekillerde gerçekleşebilir (Kettnerová ve Lopatková, 2009: 198; Fillmore, 2006: 376). Bu gerçekleşme, aynı mantıksal-semantik istem yapısının ya da anlamın farklı söz dizimsel görünüşleridir. Dolayısıyla yüzey yapıda somut biçimde gözlenebilen her istem değişikliği anlamsal bir değişimin işareti değildir. Yüzey yapıdaki bazı istem değişiklikleri fiilin anlamını değiştirirken bazıları fiilin anlamında herhangi bir değişikliğe yol açmaz. Bu bakımdan yüzey yapıda gözlenebilen iki tür istem değişikliğinden söz edilebilir: *İstem değiştirimi ve istem değişimi*.

1. 5. 2. 1. İstem Değiştirimi

Fiilin çok anlamlılığıyla ilgili olmayan, çatı değiştirimi olarak da anılan istem değiştirimi⁹², Türkçede en yaygın biçimde fiile eklenen çatı ekleri aracılığıyla⁹³ ya da nispeten daha sınırlı olan alternatif söz dizimsel yapılarla gerçekleşir⁹⁴.

(143a) *Ali kamyonu kömür yükledi*

(143b) *Ali kömürü kamyonu yükledi.*

⁹¹ Fiilin istem potansiyelinin farklı söz dizimsel yapı gerçekleştirmeleri hakkında daha detaylı bilgi ve araştırmalar için bk. Dixon, Aikhenvald (2000); Vater (2003).

⁹² Levin (1993) üyelerin ifadesindeki alternatif söz dizimsel değişikliklere *çatı değiştirmeleri* (diathesis alternations) ya da kısaca *değiştirim* (alternation) adını verir.

⁹³ Çatı kavramı, çatı ekleriyle türetilmiş fiillerin istem yapısı ve istem değiştirmeleri için bk. Göksel (1993), König (1983), Sezer (1991), Dede (1986), König (1985), Yalçın (2002).

⁹⁴ Kettnerová ve Lopatková (2009), bu iki farklı istem değişikliğini *dil bilgisel çatı* (grammatical diatheses) ve *semantik çatı* (Semantic diatheses) olarak ele alır.

- (143c) *Ali kamyonu kömürle yükledi.*
(144a) *Kamyon kömürle yüklendi.*
(144b) *Kömür kamyona yüklendi.*
(144c) *Kömür kamyona Ali tarafından yüklendi.*

Değişiklikler, derin yapıya yansıyan istem yapısının farklı söz dizimsel dönüşümleri olarak görülebilir. (143) ve (144) fiilin aynı mantıksal-semantik istem yapısının farklı söz dizimsel gerçekleştirmeleridir. Başka bir ifadeyle (143) ve (144) açık semantik benzerliklerine rağmen farklı söz dizimsel yapılar sergilemişlerdir. Söz dizimsel istem açısından (143) istemini muhafaza eden istem değişiklikleri, yani alternatif istem gerçekleştirmeleri; (144a-b) ise istem azalmasına maruz kalan çatıyla ilgili istem değişiklikleridir.

Fiillerin çatısı gramer düzleminde gerçekleşir (Grunina, 2000). Korkmaz (2003), çatı kategorisini fiilin anlam değişikliği göstermeyen şekil değişiklikleri; çatı eklerini ise fiile yalnızca gramer görevi yükleyen biçim birimler olarak görür. Lübmov (1963: 150), bütün fiillerin sözlüksel anlam ve gramer anlamının olduğunu, çatı ekleriyle türetilen fiillerin müstakil bir fiil olmadığını, gramer anlamı taşıdığını ifade eder. Çatı ekleriyle gramer görevi yüklenen fiilin isteminin yüzey yapı gerçekleşmesinde bazı değişiklikler olabilir. Ancak fiilin semantik istem/rol yapısı ile söz dizimsel istem/üye yapısı ayrı yapılar olup semantik rollerin söz dizimsel istemle bire bir karşılık gelen mutlak bir bağlantısı yoktur (Uzun, 1997: 13). Bu iki farklı yapı birbirinden bağımsız işler. Dil bilgisel işlev değiştirici bir ek olarak görülebilecek çatı ekleri fiil ve üyeler arasındaki söz dizimsel ilişkileri değiştiren mekanizmaları kodlar (Göksel, 1993: 15). Ancak çatı ekleri ettirgenleştirme, edilgenleştirme, dönüşlülleştirme ve işteşlileştirme süreçlerinde fiil ve üye arasındaki tematik (semantik) ilişkiler ya da semantik istem yapısını değiştirmez⁹⁵ (Helbig ve Schenkel, 1991: 58, 59; Göksel, 1993: 15; König, 1983; Sezer, 1991⁹⁶).

⁹⁵Çatıyla ilgili istem değişikliklerinin ve çatı ekleriyle türetilmiş fiillerin istem yapılarının ayrıca detaylı biçimde araştırılması gerekir. Ancak burada şu kadarı ifade edilmelidir ki çatısal süreçlerde istem azalması ya da artması yüzey yapıda görülmektedir. Semantik istem yapısında istem artırımının ve azaltılmasının, ettirgenleştirme süreçleri dışında, söz konusu olmadığı söylenebilir.

(145a) Ayşe duvarı yıktı

(145b) Zehra Ayşe'ye duvarı yıktırdı.

(146a) Ali saçlarını taradı.

(146b) Ali tarandı.

Göksel (1993), (145a) ve (145b) gibi cümlelerde kalın italikli söz dizimsel istemlerin fiille aynı tematik (semantik) ilişkiye sahip olduğunu ancak söz dizimsel ilişkilerinin farklı olduğunu ileri sürer. (145a) ve (145b)'de kalın italikli söz dizimsel istemin semantik rolü, Yalçın (2002)'nin de belirttiği gibi, her iki cümlede de *eden* iken söz dizimsel ilişkileri (145a)'da özne, (145b)'de dolaylı tümleçtir. (146a)'daki dönüşlülleştirme sürecinde fiilin isteminin yüzey yapıda iki tamlayıcıyla ve iki ayrı rolle gerçekleştiği, ancak (146b)'de söz dizimsel istemin azaldığı, semantik istem düzeyinde ise iki semantik rolün [*eden* ve *etkilenen*], yani oluşa katılanların hâlâ varlığını koruduğu, bununla birlikte yüzey yapıda tek bir tamlayıcıyla gerçekleştiği görülür.

(1a) Aşçı ekmekleri kesti. → (1b) Ekmekler kesildi. → (1c) Ekmekler aşçı tarafından kesildi.

(2a) Zeynep saçlarını taradı. → (2b) Zeynep tarandı.

(3a) Kız annesini öptü. → (3b) Ana kız öpüştü. → (3c) Kız annesiyle öpüştü.

(4a) Çocuklar fıkraya güldü. → (4b) Çocuklar gülüştü. → (4c) ?*Çocuklar fıkraya gülüştüler.

(5a) Annesinin ölümü kızı üzdü. → (5b) Kız annesinin ölümüne üzüldü. → (5c) Kız kendine üzüldü. → (5d) Kız üzüldü.

(6a) Hasan adama kızdı. → (6b) Adam Hasan'ı kızdırdı.

(7a) Çocuklar palyaçoya güldü. → (7b) Palyaço çocukları güldürdü.

(8a) Kadın bulaşıkları yıkadı. (8b) Kadın bulaşıkları kızına yıkattı.

(1)'deki edilgenleştirmede fiilin mantıksal ve semantik istem yapısının aynı kaldığı ancak söz dizimsel yapının ve ilişkilerin değiştiği görülür. Ancak eksiltelen istem, *eden*, *tarafından* ekli bir unsurla söz diziminde görünebilir. (2)'deki dönüşlülleştirmede ve (3)'teki işteşleştirmede ise fiilin söz dizimsel isteminde bir azalma vardır, ancak bu istem azalmasının, yani etkilenen rolünün semantik istem yapısında başka bir semantik role yüklendiği ya da (3c)'deki gibi farklı bir yapıda gerçekleşebileceği söylenebilir. (4)'te ise işteşleştirmeye rağmen kaynak fiilin istem yapısının hâlâ korunduğu söylenebilir. (5)'teki dönüşlülleştirmede ve (6), (7)'deki oldurganlılaştırmada da semantik istem yapısının korunduğu, sadece söz dizimsel bir istem dönüşümünün olduğu ileri sürülebilir. (8)'deki ettirgenlileştirme sürecinde ise diğer çatısal süreçlerden farklı olarak istem yapısında katılanların arttığı görülür. Ancak kaynak fiilin oluşturduğu istem yapısı ve istem yapısındaki katılanlar arasındaki semantik ilişkiler muhafaza edilir. Mevcut yapıya bir katılanın eklenmesiyle sürecin alanında bir genişleme meydana gelir.

⁹⁶ Çatı değişikliği durumunda fiilin üye ya da istem yapısı değişiklikleri hakkında Sezer (1991), ettirgen çatıya dönüştürülen fiillerin istem yapısında eklenen yeni katılanın diğer katılanlara yüklenen rolleri değiştirmedeğini, önceki rollerin korunduğunu dile getirir. Diğer süreçler ve daha fazla bilgi için bk. Sezer (1991).

König (1983) *dövmek, dövünmek, dövüşmek, dövülmek, dövdürmek* fiillerini aynı fiilin ayrı biçimleri olarak görür ve bu fiil biçimlerinin cümlelerin söz dizimsel yapısını değiştirmesine rağmen fiilin semantik yapısının [Eden+Etkilenen] esasen değişmediğini ileri sürer. König, burada fiilin tipinin değişmemesini ölçüt olarak alır. Eğer çatı ekleri hareket fiilinin tipini değiştirmezse, yani oluş ya da durum fiillerine dönüştürmezse, fiilin istem yapısının da değişmediğini kabul eder.

(147a) *Ali kalemi kırdı.*

(147b) *Kalem kırıldı.*

(147c) *Ali kırıldı.*

(147a)'da *kırmak* ve (147b)'de *kırılmak* birer hareket fiili iken (147c)'deki *kırılmak* bir oluş fiili olarak görülür ve ayrı bir süreç olarak ele alınır. Çünkü (147a) ve (147b)'deki [Eden+Etkilenen] semantik rol yapısı, (147c)'de [Deneyimci+Uyarıcı] rol yapısına dönüşmüştür. Edilgenleştirmede, istem değiştirimi bir olayın farklı bir bakış açısından sunulmasıdır⁹⁷ (Haspelmath ve Müller-Bardey, 2001: 16; Croft, 1991: 248; Herbst, 1999). Bakış açısı değiştirme ise diğer istem değiştirim süreçlerinde olduğu gibi sürecin semantik katılanlarını değiştirmez. Dolayısıyla fiilin isteminin sayısını ve tabiatını değiştiren bu tür çatısal istem değişiklikleri, Bybee'ye göre, fiilin anlamıyla oldukça ilgili istem değiştirme kategorileridir (Haspelmath ve Müller-Bardey, 2001). Çatı eklerinden bir ya da birkaçı eyleme eklendiğinde fiilin kök ya da gövde anlamını değiştirmez (Lübimov, 1963: 151).

Söz konusu istem değiştirimlerinin hiçbir anlam farkı oluşturmadığı da söylenemez. Levin, üye değiştirmenin çok küçük anlam farklılıkları oluşturduğu görüşündedir (1993: 2). Örneğin, (143b) kamyonun bir kısmının kömürle doldurulduğunu, (143c) ise kamyonun tümüyle kömürle doldurulduğunu ifade eder. Diğer taraftan (143b) ve (144b)'ye yalnız fiilin özne (ya da nesne) ile ilişkisini gösteren bir anlam eklenir (König, 1983: 115). Ancak bu tür anlam farklılıklarını fiilin farklı anlam değışkeleri

⁹⁷ König (1985), edilgenleştirme sürecinin genellikle *konulaştırma*yla (topicalization) ilgili olduğunu ifade eder.

olarak görmek güçtür. Bu bakımdan çatı (voice) kategorisi, fiilin anlamını tümüyle değiştirmeyen bir istem değişirimi (alternation) ya da dönüşümü olarak görülebilir.

Türkçede nelerin çatı kategorisi altında değerlendirileceği bir tartışma konusu⁹⁸ olmakla birlikte çatı kategorisinde düzenli bir istem değişirme süreci söz konusudur. Çatıyla ilgili istem değişikliklerinde istemin sayısı ya azalır ya artar ya da muhafaza edilir. Genellikle edilgenleştirme, dönüşlölleştirme, işteşleştirme süreçleri istem azalmasıyla; ettirgenleştirme süreci ise istem artmasıyla sonuçlanır. Bu tür istem değişiklikleri anlam değişikliklerine yol açmadığı için inceleme dışında tutulmuştur. Ancak bazı çatı ekleri, yukarıda ifade edildiği gibi, eklendikleri kök ve gövdelerde köklü bir anlam değişikliği yaparak fiile yeni bir sözlük anlamı katan birer yapım eki durumuna dönüşür (Korkmaz, 2003: 540). Yeni bir süreci ve sürece özgü yeni bir istem yapısı arz etmeleri bakımından diğer çatı ekli türetmelerden farklıdır. Çatı ekleriyle fiilin istem yapısında katılanlar arasındaki ilişki muhafaza edilerek yeni bir katılanın eklenmesi ya da mevcut katılanlardan birinin eksiltilmesi, daha doğru bir ifadeyle diğer semantik katılanlarca yüklenmesi söz konusuken; yapım ekine dönüşmüş çatı ekleriyle türetilmiş fiillerin tamamen farklı bir istem yapısı sunduğu görülür.

Türkçede çatısal süreçler dışında anlam değişikliği oluşturmayan, alternatif söz dizimsel yapılarla meydana gelen istem değişirimleri (143)⁹⁹ istemini koruyan değişirimler olarak anılır. Örneğin (143)'teki cümlelerin tamamı etken çatılı cümleler olup farklı söz dizimsel yapılara sahiptir. Bununla birlikte fiilin anlamında bir değişikliğe yol açmamışlardır. Pustejovsky (1995), fiilin farklı tamlayıcılarla tamamlanmasından hareketle fiilin bu tür kullanımlarını mantıksal çok anlamlılık (logical polysemy) olarak adlandırmıştır. Ancak daha önce de ifade edildiği gibi fiilin anlam değişikliğine yol açmayan bu tür kullanımları, çok anlamlılık değil, bir istem değişirimi, Willems (2006)'nın ifadesiyle *değişebilir fiil istemi* (variable verb valency), olarak görülebilir.

⁹⁸ Türkçede çatı kategorisi üzerinde farklı görüşler vardır. Üzerinde anlaşılmış tek bir çatı kategorisinden bahsetmek oldukça güçtür. Konu ile ilgili tartışmalar için bk. Yücel (1999: 157–190). Ayrıca çatı kategorisi içinde değerlendirilen fiil türetmeleri farklı dillerde de farklı algılanabilmektedir (Bk. Kettnerová ve Lopatková, 2009).

⁹⁹ İstem değişirimi ile ilgili daha fazla bilgi için bk. Levin (1993). Türkçede çok anlamlılığa neden olmayan ve çatı dışındaki istem değişirimleri için bk. Uzun (2003).

Çünkü her cümlede fiilin aynı ya da ilgili anlamının farklı kullanımları söz konusudur. Fiilin anlamını değiştirmeyen, çatısal ve farklı söz dizimsel gerçekleştirmelere dayalı istem değiştirmelerinin bir semantik istem yapısının farklı dönüşümleri olduğu söylenebilir.

İstem çerçevelerinde, anlam değişikliğine yol açmayan istem değiştirmeleri de kodlanmıştır. Fiilin ilgili anlam değişkesinin hangi mantıksal, söz dizimsel ve semantik rol değiştirmelerinde bulunduğu “/” işaretiyle gösterilmiştir. İstem çerçevesinde alternatif söz dizimsel gerçekleştirmeler arasına “/” işareti konulmuştur.

1. 5. 2. 2. İstem Değişimi

Fiillerin çok anlamlılığı, farklı nedenlere dayandırılabilir. Fiillerin başka anlamalara geçişinin nedenlerinden biri de istem değişimidir. Fiiller istem farklılıklarına göre anlam değişikliklerine uğrayabilir (Erdem, 2004: 943; 2006: 46). Leech, fiillerin anlamsal olarak belirsiz (ambiguity); yani çok anlamlı olabileceğini, bunun aynı fiilin birçok farklı istem potansiyeline sahip olabileceği anlamına geldiğini ileri sürer (1981: 199). Bir fiilin anlamı tamlayıcılarının sayısı ve tamlayıcılarının tiplerine göre değişebilir (Özkan, 2009: 49-51). Uzun (1997), çok anlamlı fiillerin yan anlama geçiş yollarını betimlediği çalışmasında, fiillerin başka bir anlama geçişinde fiillerin görüldüğü söz dizimsel çevrenin etkili olduğunu ileri sürer. Uzun (1997), bu tespitiyle söz dizimsel istem farklılıklarının anlam değişikliklerine yol açtığına dikkat çeker. Bir fiilin anlamı cümledeki tamlayıcıların semantik rollerinin ne olacağını belirler (Pauliny, 1994: 4). Fiillerin anlam değişikliği ya da başka bir anlama geçişi fiilin mantıksal ve söz dizimsel üye yapısına etki yapabileceği gibi rol yapısına da etki yapabilir (Uzun, 1997: 14). Fiiller yalnız söz dizimsel çevresine göre değil semantik çevresine, Pustejovsky (1995)’in ifadesiyle seçtiği semantik bağlama göre de anlam değiştirir. Dolayısıyla fiilin farklı anlamları genellikle farklı rol yapıları ya da semantik yapılar meydana getirecektir. Fiiller, çevresine belirli söz dizimsel ve semantik çevre dayatabileceği gibi, Goldberg (1995)’teki yaklaşıma göre, söz dizimsel ve semantik çevre de fiillere bazı anlamları dayatabilir.

Fiiller en az bir istem yapısına sahiptir. Ancak fiillerin sabit, değişmeyen bir istem/üye yapısı yoktur (Öztürk, 2005: 95). Fiiller, birden fazla anlamı söz konusu olduğunda

sözlüksel-anlamsal özelliklerinin gereği, farklı istem yapıları meydana getirirler. Bu, fiillerin *çok istemliliği* (polyvalence) olarak tanımlanır. Zaefferer (2002) çok istemlilikle (polyvalence) sözlüksel çok anlamlılığın yakın ilişki içinde olduğunu ileri sürer. Çok anlamlı bir unsurun farklı anlamları, farklı istem yapıları tarafından harekete geçirilir ya da başka bir ifadeyle bunlar genellikle farklı dil bilgisel dağılımlara sahiptirler (Zaefferer, 2002: 28). Dolayısıyla fiilin farklı anlamları dilin farklı düzeylerinde farklı mantıksal, semantik ve söz dizimsel istem yapılarıyla gerçekleşecektir. Söz diziminde fiilin isteminin sayısında ve biçiminde açıkça gözlenebilen bu değişiklikler, genellikle fiilin sözlüksel-anlamsal özelliklerinden kaynaklanmış olup, çoğunlukla anlamsal değişikliklere yol açan bir istem değişimi örneğidir. İstem değiştiriminde fiilin anlamının belirlediği bir istem yapısının farklı söz dizimsel gerçekleştirmeleri ve dönüşümü söz konusu iken, istem değişiminde fiilin farklı anlamlarının ayrı ayrı oluşturduğu farklı mantıksal, semantik ve söz dizimsel istem yapısı gerçekleştirmeleri söz konusudur.

(148a) *Kasap eti çengellere astı.* (= bir şeyi aşağıya sarkacak bir biçimde bir yere
iliştirip sarkıtmak)

(EDEN + ETKİLENEN + HEDEF + EYLEM)
[kim + kimi + kime + fiil]

(148b) *Adam baltasını beline astı.* (= üzerine takınmak, kuşanmak)

(EDEN + KONU + HEDEF + EYLEM)
[kim + kimi + kime + fiil]

(148c) *Amerika Saddam'ı astı.* (= öldürmek, idam etmek)

(EDEN + ETKİLENEN + EYLEM)
[kim + kimi + fiil]

(148d) *Öğrenciler, okulu astı.* (= görevi olan bir işi özürsüz yapmamak)

(EDEN + TAMAMLAYICI + EYLEM)
[kim + kimi + fiil]

(148)'de *asmak* fiili ikisi farklı, diğer ikisi aynı dört söz dizimsel yapıda gerçekleşmiştir, ancak bunlar bir semantik istem yapısının dönüşümü değil, fiilin farklı anlamlarının oluşturduğu farklı mantıksal-semantik istem yapılarının söz dizimsel istem gerçekleştirmeleridir. (148)'de *asmak* fiilinin hem mantıksal hem semantik hem de söz dizimsel isteminin değiştiği görülür. (148a) ve (148b)'nin mantıksal ve söz dizimsel istem yapısı (148c) ve (148d)'den farklıdır; (148a) ile (148b)'nin, (148c) ile de (148d)'nin mantıksal ve söz dizimsel istem yapısı ise aynıdır, ancak semantik istem yapıları farklılık gösterir. Bir fiilin bu tür istem farklılıkları istem çerçevelerinde kodlanmıştır. *Asmak* fiilinin farklı anlamlarının ilgili istem çerçeveleri şöyle düzenlenmiştir:

Asmak

A1 I. *asmak*₃ = Bir şeyi aşağıya sarkacak bir biçimde bir yere iliştip sarkıtmak

II. *asmak* → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}

Ör. Kasap_[kim: eden] eti_[kimi: etkilenen] çengellere_[kime: hedef] astı.

A2 I. *asmak*₂ = Bir kimseyi boğazından ip vb. geçirip sallandırarak öldürmek, idam etmek

II. *asmak* → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Amerika_[kim: eden], Saddam Hüseyin'i_[kimi: etkilenen] astı.

A3 I. *asmak*₃ = Üzerine takınmak, kuşanmak

II. *asmak* → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kime: org]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Baltasını_[kimi: konu] beline_[kime: hedef] astı, topuzunu omzuna aldı.

ÖTS

A4 I. *asmak*₂ = Görevi olan bir işi özürsüz yapmamak

II. *asmak* → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

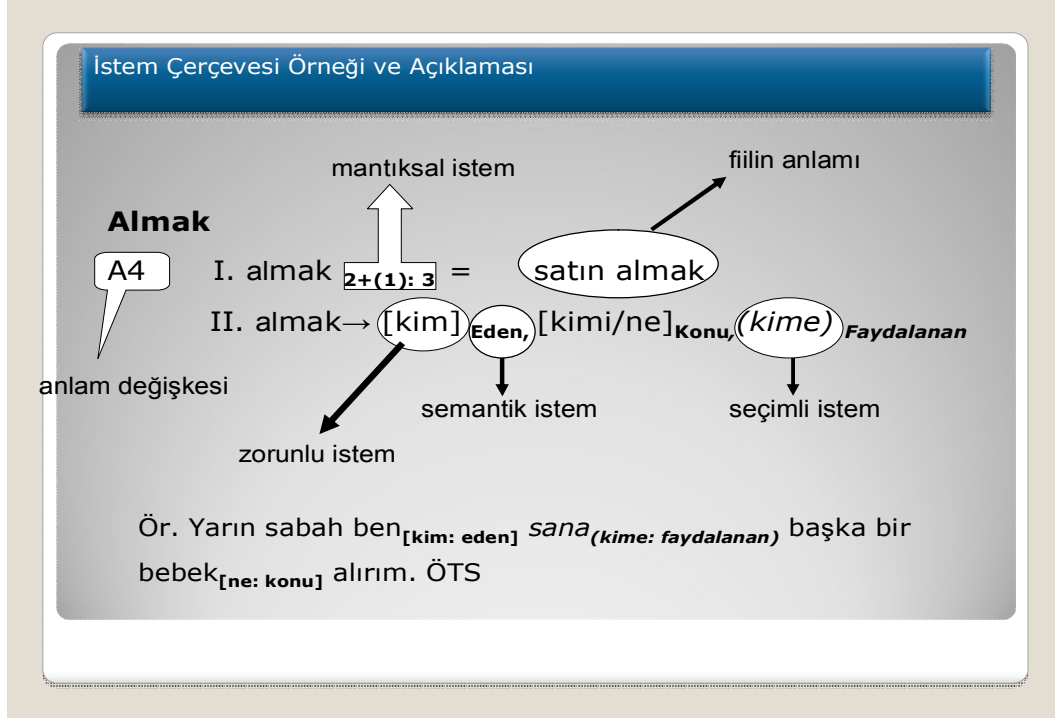
Ör. Ben_[kim: eden] ... mektebi_[kimi: tamamlayıcı] astım. TS

İstem çerçeveleriyle fiilin anlamları arasında oldukça yüksek bir ilişki vardır (Simecký, 2007: 39). Fiilin anlamındaki önemli bir değişiklik yeni bir istem çerçevesi gerektirebilir (Panevová, 2006: 89). Bir fiilin istem çerçevesindeki herhangi bir değişiklik bir anlam değişikliğiyle ilgilidir ve muhtemel farklı anlamlara işaret eder (Panevová, 2006: 89, 90). Farklı istem çerçeveleri çoğunlukla bir fiilin biri temel diğerleri ikincil ya da figüratif kullanımlarını yansıtır. Ancak fiilin anlamındaki farklılıklar yeni bir istem çerçevesi için her zaman yeterli olmayabilir; yeni bir istem çerçevesi için, *asmak* fiili örneğinde olduğu gibi, fiilin mantıksal, söz dizimsel ve semantik isteminde farklılıklar gözlenebilmelidir, aksi durumda fiilin farklı anlamları göz ardı edilecektir. Zira bir fiilin iki farklı anlamı aynı istem çerçevesine sahip olabilir. Bu durumda anlam girişlerinden biri seçilir ve onun istem çerçevesi çıkarılır. Bir fiilin anlam değiştirmesine fiilin temel istem çerçevesindeki şu değişiklikler yol açabilir:

- a) Mantıksal ya da sayısal istemi farklılaşabilir.
- b) Mantıksal istemi aynı kalsa bile tamlayıcılarının tipi değişebilir.
- c) Fiilin mantıksal istemi ve tamlayıcı tipleri değişmediğinde tamlayıcılarının şekil bilgisi değişebilir.
- d) Fiilin farklı anlamları tamlayıcılarının zorunlu ve seçimli gerçekleşmesine yol açabilir.
- e) Fiilin mantıksal ve söz dizimsel isteminin aynı olması durumunda fiilin semantik istem yapısındaki rol yapısı değişebilir.
- f) Rol yapısının aynı olduğu durumlarda seçme sınırlılıkları fiilin anlamlarını belirginleştirebilir.

Sonuç olarak değişik düzeylerdeki istem farklılıklarının ya da değişikliklerinin fiilin anlam değiştirmesinde belirleyici olduğu görülebilir. Bu çalışmada her istem çerçevesi fiilin anlamlarından birini betimler.

II. BÖLÜM İSTEME GÖRE ANLAM DEĞİŞİKLİĞİ GÖSTEREN FİİLLER VE İSTEM ÇERÇEVELERİ

9. Şekil: İstem Çerçevesi ve Çerçevede Bulunan Unsurların Açıklaması

Acımak

- A1 I. acımak₁ = Acılı, ağrılı olmak
 II. acımak $\rightarrow$ [kim: org] Etkilenen
 Ör. Şaşkınlığından kestane yığınınına çarptı, bacağı [kim: etkilenen] acıyordu. TS
- A2 I. acımak₁ = Acılaşmak, tadı acı duruma gelmek
 II. acımak $\rightarrow$ [kim: -can] Etkilenen
 Ör. Yağ [kim: etkilenen] acıdı. TS
- A3 I. acımak₂ = Başkasının uğradığı kötü duruma üzülmek
 II. acımak $\rightarrow$ [kim] Deneyimci [kime] Uyarıcı
 Ör. Arkadaşlarım [kim: deneyimci] sakatlığından dolayı Ahmet'e [kime: uyarıcı] acıyor.

Açıklamak

A1 I. açıklamak ₂ = Bir konuyla ilgili gerekli bilgileri vermek, izah etmek, afişe etmek

II. açıklamak → [kim: ins]Söyleyen, [kimi]Mevzu

Ör. (Ben)_[kim: söyleyen] kudümü_[kimi: mevzu] açıklayayım: Bu, zilleri olmayan dolgun sesli bir teftir. ÖTS

A2 I. Açıklamak _{2+(1): 3} = Açıkça söylemek, ifşa etmek

II. açıklamak → [kim]Söyleyen, [kimi]Söz, (*kime*)Alıcı

Ör. Kenan Bey_[kim: söyleyen] bunun kuru bir inanç olmadığını_[kimi: söz] da ilk defa açıkladı. TS

A3 I. açıklamak _{2+(1): 3} = Bir sorunla ilgili ayrıntılı bilgi vermek, aydınlatmak, açıklığa kavuşturmak, tavzih etmek

II. açıklamak → [kim]Söyleyen, [kimi]Mevzu, (*kime*)Alıcı

Ör. Ben_[kim: söyleyen] siyasal tavrımı_[kimi: mevzu] ağılayarak açıkladım. TS

A4 I. açıklamak ₂ = Belirtmek, göstermek, açığa vurmak, izhar etmek

II. açıklamak → [kim: -can]Söyleyen, [kimi]Mevzu

Ör. Resimler_[kim: söyleyen] her şeyi_[kimi: mevzu] açıklıyor.

Açmak

A1 I. açmak ₂ = Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek

II. açmak → [kim]Eden, [kimi]Etkilenen

Ör. Kapıyı_[kimi: etkilenen] hizmetçi_[kim: eden] açtı.

A2 I. açmak ₂ = Engeli kaldırmak

II. açmak → [kim]Eden, [kimi]Tamamlayıcı

Ör. Belediye_[kim: eden] yolları_[kimi: tamamlayıcı] açtı. TS

- A3 I. açmak₃ = Bir şeyi, bir yeri oyarak veya kazarak bir çukur, delik oluşturmak
 II. açmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Etkilenen}, [ne]_{Tamamlayıcı}
 Ör. Kiracılar_[kim: eden] bahçeye_[kime: etkilenen] çukur_[ne: tamamlayıcı] açmışlar.
- A4 I. açmak₂ = Bir toplantıyı, etkinliği başlatmak
 II. açmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Süreç}
 Ör. (Ben)_[kim: eden] Toplantıyı/tartışmayı_[kimi: süreç] açıyorum.
- A5 I. açmak₂ = Bir şeyin çevresini genişletmek
 II. açmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Ürün}
 Ör. Babam_[kim: eden] odayı_[kimi: ürün] açmış. ÖTS
- A6 I. açmak₂ = Bir kuruluşu, bir iş yerini işler hale getirmek
 II. açmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ ne: kur]_{Tamamlayıcı}
 Ör. Sağlık Bakanı_[kim: eden] yeni kurulan hastaneyi_[kimi: tamamlayıcı] yarın açacak.
- A7 I. açmak₂ = Yakışmak, güzel görünmek
 II. açmak → [kim]_{Sebepl}, [kimi]_{Etkilenen}
 Ör. Bu renk_[kim: sebep] odayı_[kimi: etkilenen] açtı. TS
- A8 I. açmak₂ = Beğenmek
 II. açmak → [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Deneyimci}
 Ör. Burası_[kim: uyarıcı] beni_[kim: deneyimci] açmadı, başka bir yere gidelim. TS
- A9 I. açmak₃ = Avunmak veya danışmak için söylemek, içini dökmek
 II. açmak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu}, [kime]_{Alıcı}
 Ör. (Ben)_[kim: söyleyen] İstirabımı_[kimi: mevzu] arkadaşıma_[kime: alıcı] açtım. Bana hak verdi.
 ÖTS
- A10 I. açmak_{2+(1): 3} = Düzenlemek, yapmak
 II. açmak → [kim]_{Eden}, [ne]_{Tamamlayıcı}, (*kime*)_{Faydalanan}

Ör. MEB_[kim: eden] öğretmenlere_(kime: faydalanan) görevde yükselme sınavı_[ne: tamamlayıcı] açtı.

A11 I. açmak₃ = Ayırmak, tahsis etmek

II. açmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Faydalanan}, [kimi: yer]_{Tamamlayıcı}

Ör. ...bana_[kime: faydalanan] eşraftan biri_[kim: eden] köyündeki köşkünü_[kimi: tamamlayıcı] açtı. ÖTS

A12 I. açmak₁ = Berrak ve bulutsuz olmak, bulutların dağılmasıyla gökyüzü aydınlanmak

II. açmak → [kim]_{Tamamlayıcı}

Ör. Hava_[kim: tamamlayıcı] açtı. ÖTS

A13 I. açmak₁ = Yapraklanmak, çiçeklenmek

II. açmak → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Ve serin serviler altında kalan kabrinde

Her seher bir gül_[kim: etkilenen] açar; her gece bir bülbül öter. ÖTS

A14 I. açmak₂ = Sıkılganlığını, utangaçlığını gidermek

II. açmak → [kim]_{Eden}, [kimi: ins]_{Deneyimci}

Ör. Öğretmen_[kim: eden] sürekli konuşarak öğrenciyi_[kimi: deneyimci] açtı. TS

Ağarmak

A1 I. ağarmak₁ = Beyazlaşmak

II. ağarmak → [kim: org]_{Etkilenen}

Ör. Sakalı_[kim: etkilenen] ağardı, fakat gönlü kocamandı. TS

A2 I. ağarmak₁ = Rengi solmak

II. ağarmak → [kim: -can]_{Etkilenen}

Ör. Elbisesi_[kim: etkilenen] güneşten ağarmış. ÖTS

A3 I. ağarmak₁ = Aydınlanmak

II. ağarmak $\rightarrow$ [kim: yer]_{Etkilenen}

Ör. Bir gün ortalık_[kim: etkilenen] ağarmadan Kadıköy'den vapura bindim. TS

Ağlamak

A1 I. ağlamak $_{1+(1): 2} =$ Üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb.nin etkisiyle gözyaşı dökmek

II. ağlamak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, (kime)_{Uyarıcı}

Ör. (Siz)_[kim: eden] Ağlayın, aşinasız sessiz can verenlere_(kime: uyarıcı)
Otel odalarında, otel odalarında!. ÖTS

A2 I. ağlamak $_2 =$ Bir duruma üzülme

II. ağlamak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{Uyarıcı}

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Şu kara bahtıma_[kime: uyarıcı] ağlıyorum. TS

Aklanmak

A1 I. aklanmak $_1 =$ Ak olmak, temizlenmek.

II. aklanmak $\rightarrow$ [kim]_{Etkilenen}

Ör. Bu çamaşır_[kim: etkilenen] ne aklanır ne paklanır.

A2 I. aklanmak $_1 =$ Hukukta temize çıkmak, beraat etmek

II. aklanmak $\rightarrow$ [kim]_{içerik}

Ör. Yasak oyunum_[kim: içerik] bu rejimde aklandı. TS

Akmak

A1 I. akmak $_{2+(1): 3} =$ Sıvı maddeler veya çok ince taneli katı maddeler için bir yerden başka bir yere doğru gitmek

II. akmak $\rightarrow$ [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}, (kimden) *Kaynak*

Ör. Su_[kim: konu], bahçeye_[kime: hedef] akıyor.

A2 I. akmak $_2 =$ Sıvı bir madde bir yerden çıkmak

II. akmak $\rightarrow$ [kim]_{Konu}, [kimden]_{Kaynak}

Ör. Şakaklarından_[kimden: kaynak] soğuk terler_[kim: konu] akıyordu. ÖTS

A3 I. akmak₁ = Bir kap, bir yer içindeki veya üstündeki sıvıyı sızdırmak, damlamak

II. akmak → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Mehmed Ağanın evi_[kim: etkilenen] akmış. ÖTS

Ör. Dam akıyor. TS

A4 I. akmak₂ = Art arda ve toplu olarak gitmek

II. akmak → [kim]_{Eden}, [kime/EÖ<doğru>]_{Hedef}

Ör. Öfkeli insanlar_[kim: eden], el ele, omuz omuza Taksim'e doğru_[EÖ: hedef] akıyordu. TS.

A5 I. akmak₁ = Zaman çabuk geçmek.

II. akmak → [kim]_{Tamamlayıcı}

Ör. Yıllar_[kim: tamamlayıcı] nasıl da aktı, gitti.

A6 I. akmak₁ = Sıvı maddeler aşağıya yönelmek

II. akmak → [kim]_{Konu}

Ör. Tuna nehri_[kim: konu] akmam diyor.

Aksetmek

A1 I. aksetmek₂ = Ses bir yere çarpıp geri dönmek, yankılanmak, yankı vermek

II. aksetmek → [kim]_{Konu}, [kimden]_{Kaynak}

Ör. Aksetti uyanmış tepelerden_[kimden: kaynak] sırasıyla

Dağ dağ o güzel ses_[kim: konu] bütün etrafı gezindi. TS

A2 I. aksetmek₂ = Bir ışık veya şekil düz ve parlak bir yüzeye çarpıp orada aynen görünmek, yansımak

II. aksetmek → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. Camlar tutuşurken, eski kafesler_[kim: konu]

Beyaz duvarlara_[kime: hedef] aksetmiş durur. ÖTS

A3 I. aksetmek₂ = Ulaşmak, duyulmak, yayılmak, intikal etmek.

II. aksetmek $\rightarrow$ [kim]_{Mevzu}, [kime]_{Alıcı}

Ör. Zaptiye ve hafiye vakalarına dair havadisler_[kim: mevzu] bize_[kime: alıcı] âdeta, efsaneleşmiş olarak aksetmez miydi? TS

Aktarmak

A1 I. aktarmak $_{3+(1):4} =$ Bir şeyi bir yerden veya bir kaptan başka bir yere veya kaba geçirmek

II. aktarmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi/ne: -can]_{Konu}, [kime]_{Hedef}, (*kimden*)_{Kaynak},

Ör. Aşçı_[kim: eden] yemeği_[kimi: konu] kazanlardan_(kimden: kaynak) tabaklara_[kime: hedef] aktardı.

A2 I. aktarmak $_3 =$ İletmek, bildirmek

II. aktarmak $\rightarrow$ [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu}, [kime]_{Alıcı}

Ör. (O)_[kim: söyleyen] Derdini_[kimi: mevzu] size_[kime: alıcı] aktarıp arınmış, sizi zehirleyip bırakmıştır. TS

A3 I. aktarmak $_2 =$ Toprağı altı üstüne gelecek şekilde iyice bellemek, sürmek

II. aktarmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Babası_[kim: eden] tüm gün bahçeyi_[kimi: etkilenen] aktardı.

A4¹⁰⁰ I. aktarmak $_2 =$ Çatı kiremitlerinin kırık ve bozuk olanlarının yerine sağlamlarını koymak

II. aktarmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Muhtarın çatısını_[kimi: tamamlayıcı] dün aktardım.

A5 I. aktarmak $_3 =$ Alıntılanmak, bir metinden bir bölüm almak

II. aktarmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kimden]_{Kaynak}

¹⁰⁰ Yüzey yapıda *aktarmak* fiilinin bu anlam değişkesinin her ne kadar iki istemi olduğu görünse de fiilin belirttiği süreç, *çatı aktar-* fiil öbeğiyle gerçekleşebilir. Yani burada süreci ifade etmek için birleşik yapı söz konusudur. Dolayısıyla çatı sözcüğü fiilin tamamlayıcısı olarak sürecin bir parçası konumundadır. Bu gibi söz dizim unsurlarını Halliday, fiilin kapsam alanında bulunan ve bir rol üstlenmeyen unsurlar olarak görür (1985: 134). Zira fiilin önüne “çatı ve dam” eş anlamlı sözcüklerin dışında başka bir kavramın konulamadığı söylenebilir; ayrıca bu ifadeler genellikle *dam aktar-*, *çatı aktar-* şeklinde kullanılır.

Ör. (Biz)_[kim: eden] Onun şiir kitabından_[kimden: kaynak] tek bir dörtlük_[kimi: konu] aktardık.

A6 I. aktarmak $_{2+(1):3} =$ Üretilmiş olan bir enerjiyi, başka organlara iletmek.

II. aktarmak $\rightarrow [kim: mak]_{Eden}, [kimi: -can]_{Konu}, (kime)_{Hedef}$

Ör. Bu cihaz_[kim: eden] elektriği_[kimi: konu] diğer şebekelere_(kime: hedef) aktarmıyor.

A7 I. aktarmak $_3 =$ Birinin başka biriyle telefonla konuşmasını sağlamak.

II. aktarmak $\rightarrow [kim: ins]_{Eden}, [kimi: ins]_{Konu}, [kime]_{Hedef}$

Ör. Bekleyin lütfen, (ben)_[kim: eden] sizi_[kimi: konu] müdürü_[kime: hedef] aktarıyorum.

A8 I. aktarmak $_3 =$ *edebiyatta* Tür değişikliği yapmak

II. aktarmak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi]_{Materyal}, [kime]_{Ürün}$

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Aşk-ı Memnu romanını_[kimi: materyal] beyaz perdeye_[kime: ürün] aktardılar.

A9 I. aktarmak $_{3+(1):4} =$ Bir lehçeyi başka bir lehçeye uyarlamak, bir dilden başka bir dile çevirmek, tercüme etmek

II. aktarmak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Hedef}, (kimden)_{Kaynak}$

Ör. Yazar_[kim: eden] romanını_[kimi: konu] İngilizceye_[kime: hedef] aktardı

Alâkalanmak

A1 I. alâkalanmak $_2 =$ İlgilenmek

II. alâkalanmak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimle]_{Faydalanan}$

Ör. Hemşireler_[kim: eden] hastalarla_[kimle: faydalanan] çok alâkalanıyorlar.

A2 I. alâkalanmak $_2 =$ Gönül bağlamak, yakınlık duymak

II. alâkalanmak $\rightarrow [kim]_{Deneyimci}, [kime: ins]^{101}_{Uyarıcı}$

¹⁰¹ Kahraman (1996: 86) da alâkalanmak fiilinin *-e* durum ekli tamlayıcıyla kullanıldığını belirterek “bana alâkalandı mı” örneğini vermiştir. Fiilin söz konusu anlamı için örnek kullanıma rastlanmadığından dil hissiyatına göre oluşturulan bu örneği, şu durum doğrulamaktadır: *Alâka* ismi “aşk, sevdâ, sevgi” anlamında kullanıldığında, açılan istem boşluğunda kime durumlu bir istemin zorunlu olduğu ortaya

Ör. Ahmet_[kim: deneyimci] yıllarca Zeynep'e_[kime: uyarıcı] alâkalandı.

A3 I. alâkalanmak₂ = Bir şeyden zevk almak, bir şey çekici gelmek

II. alâkalanmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimle: -can]_{Uyarıcı}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Uzun zamandır müzikle_[kimi: uyarıcı] alâkalandı, şimdi ise edebiyat sanatıyla.

Alçalmak

A1 I. alçalmak_{1+(1):2} = Yüksekten aşağı doğru inmek

II. alçalmak → [kim]_{Konu}, (*kime*)_{Hedef}

Ör. Uçurtma_[kim: konu] alçalıyor. ÖTS

A2 I. alçalmak₁ = İnsanın değeri azalmak

II. alçalmak → [kim]_{Eden}

Ör. Elbet sefil olursa kadın, alçalır beşer_[kim: eden]. ÖTS

Aldanmak

A1 I. aldanmak₂ = Görünüşe bakarak yanlış bir yargıya varmak, yanılmak

II. aldanmak → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{Uyarıcı}

Ör. Hâline, tavrına bakan_[kim: deneyimci] sana_[kime: uyarıcı] aldanır. TS

A2 I. aldanmak₁ = Hayal kırıklığına uğramak

II. aldanmak → [kim]_{Deneyimci}

Ör. Sen benim dediklerime kulak ver, (Sen)_[kim: deneyimci] aldanmazsın. TS

A3 I. aldanmak₂ = Avunmak, oyalanmak

II. aldanmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimle]_{Uyarıcı}

Ör. Ufak iyiliklerini görüyor, (o)_[kim: deneyimci] onlarla_[kimle: uyarıcı] aldanıyor, onlara tutunuyor.

çıkar: Ona alâka duyuyorum. ÖTS; Ali'nin Zeynep'e alâkasını herkes duydu; Sana alâkam olduğunu inkâr edemem vs.

- A4 I. aldanmak₂ = Havanın birden ısınmasıyla zamansız açan çiçek, soğuk sebebiyle donmak
II. aldanmak → [kim: bit]_{Etkilenen}, [kime]_{Tamamlayıcı}
Ör. Ağaçlar_[kim: etkilenen] havaya_[kime: tamamlayıcı] aldandı.

Alevlenmek

- A1 I. alevlenmek₁ = Alev çıkarmaya başlamak
II. alevlenmek → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Sobaya attığın odunlar_[kim: etkilenen] alevlenmiş
- A2 I. alevlenmek₂ = Heyecanlanmak
II. alevlenmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimle]_{Uyarıcı}
Ör. Çeşitli topluluklar_[kim: deneyimci] milliyet fikirleriyle_[kimle: uyarıcı] alevlendi.
ÖTS
- A3 I. alevlenmek₁ = Öfkelenmek, hiddetlenmek
II. alevlenmek → [kim]_{Deneyimci}
Ör. Bu ağza alınmaz söz üzerine karşıdakiler_[kim: deneyimci] birden alevlendiler.
TS
- A4 I. alevlenmek₁ = Şiddeti artmak
II. alevlenmek → [kim]_{Süreç}
Ör. Savaş/ Karşılaşma/ Kavga_[kim: süreç] alevlendi.

Alıkoymak

- A1 I. alıkoymak₃ = Bir süre için bir yerde tutmak
II. alıkoymak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kimde]_{Yer}
Ör. Üç gün önce Ferhunde ile Sebahat_[kim: eden] beni_[kimi: konu] geç vakte kadar aşağı salonda_[kimde: yer] alıkoymuşlardı. ÖTS
- A2 I. alıkoymak₃= Birini, yapmakta olduğu veya yapmak istediği işten geri tutmak

II. alıkoymak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Eden}, [kimden]_{Süreç}

Ör. Selim Bey_[kim: eden], babamı_[kimi: eden] yemeğinden_[kimden: süreç] alıkoyarak mütemadiyen Girit'ten bahsediyordu. TS

A3 I. alıkoymak ₃ = Ayırıp saklamak

II. alıkoymak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [EÖ<çin>]_{Faydalanan}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Bu kitabı_[kimi: konu] sizin için_[EÖ: faydalanan] alıkoydum.

Alışmak

A1 I. alışmak ₂ = Bir işi tekrarlayarak kolaylıkla yapabilmek

II. alışmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kime]_{Süreç}

Ör. Muhtaç değiliz ama ben_[kim: eden] araba sürmeye_[kime: süreç] alıştım.

A2 I. alışmak ₂ = Yadırgamaz duruma gelmek

II. alışmak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kime: som]_{Uyarıcı}

Ör. (Biz)_[kim: deneyimci] Samsun'a_[kime: uyarıcı] alıştık.

A3 I. alışmak ₂ = Sürekli ister olmak, bağımlılık kazanmak

II. alışmak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{Uyarıcı}

Ör. Çocuk_[kim: deneyimci] küçük yaşta tütüne_[kime: uyarıcı] alışmış.

A4 I. alışmak ₂ = Bağlanmak, ısınmak

II. alışmak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kime: ins]_{Uyarıcı}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Birdenbire ona_[kime: uyarıcı] alıştı.

Almak¹⁰²

A1 I. almak _{2+(1);3} = Bir şeyi elle veya başka bir araçla bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak veya tutmak

¹⁰² Tüm bu anlam değişkelerinin yanı sıra filin edilgen yapıları biçimi başka bir süreci meydana getirir:

I. alınmak 1 = Bir sözün, bir davranışın kendisine söylediğini veya yapıldığını sanarak incinmek, kırılmak

II. alınmak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, (kime)_{Uyarıcı}

Ör. (Sen) _[kim: deneyimci] Beni sevdi diye sakın alınma.

II. almak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne: -can]_{Konu}, (*kimden*)_{Kaynak}

Ör. (O)_[kim: eden] Bir ara verden_(kimden: kaynak) bir avuç saman_[ne: konu] aldı. ÖTS

A2 I. almak₃ = Bir şeyi veya kimseyi bulunduğu yerden ayırmak

II. almak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kimden]_{Kaynak}

Ör. (O)_[kim: eden] Çocuğu_[kimi: konu] okuldan_[kimden: kaynak] aldı. TS

A3 I. almak₂ = Birlikte götürmek

II. almak → [kim]_{Eden}, [kimi: ins]_{Konu}

Ör. Bu kış yolculuk var diyorsa için

Beni_[kimi: konu] de beraber al anneciğim_[kim: eden]. ÖTS

A4¹⁰³ I. almak_{3+(1): 4~2+(2): 4} = Satın almak

II. almak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Faydalanan}, (*kimden: ins*)_{Kaynak}
→ [kim]_{Eden}, [ne]_{Konu}, (*kime*)_{Faydalanan}, (*kimden: ins*)_{Kaynak}

Ör. Yarın sabah ben_[kim: eden] sana_(kime: faydalanan) başka bir bebek_[ne: konu] alırım.
ÖTS

Ör. Bu oyuncuğu_[kimi: konu] sana_[kime: faydalanan] kim_[kim: eden] aldı?

A5 I. almak₂ = Ele geçirmek, fethetmek

II. almak → [kim]_{Eden}, [kimi: yer]¹⁰⁴_{Konu}

Ör. (Ben)_[kim: eden] O kaleyi_[kimi: konu] alamadım, geri döndüm. ÖTS

A6¹⁰⁵ I. almak₂ = İçine sığmak

¹⁰³ Bu istem çerçevesindeki kaynak rolü başka bir perspektiften eden olarak da görülebilir. *Semantik çerçeve* (frame semantics) yaklaşımında *satın almak* ve *satmak* fiillerinin aynı olayı ifade ettiği ve aynı durumsal rollerin başka açılardan sunulduğu ileri sürülür. *Satın almak* fiilinde alıcının, *satmak* fiilinde ise satıcının perspektifinin hâkim olduğu söylenebilir (bk. Fillmore 2006, 1976; Petrucci 1996). Diğer taraftan konu rolünü yüklenen tamlayıcının ekli ya da eksiz oluşu alternatif söz dizimsel gerçekleşme sunmaktadır.

¹⁰⁴ Fiilin 5. anlam değişkesi Türkçe Sözlük'te (nsz) olarak gösterilmiştir. Ancak bu fiilin “ele geçirmek, fethetmek” anlamında kullanılması için nesne alması gerekir.

¹⁰⁵ Bu anlam değişkesinin semantik rollerini daya iyi görebilmek için cümle, aynı semantik yapıyı ifade edebilecek fiillerle farklı biçimlere dönüştürülebilir. “Bin kişi bu salona sığar.” cümlesinin başka bir ifadesi “Bu salon bin kişiyi alır.” ifadesidir (bk. Bölüm: 2.4. Dil Düzeyleri ve İstemin Dil Düzeylerindeki Görünümü). Böylece “hedef” rolü özne konumuna taşınmıştır.

II. almak $\rightarrow$ [kim]_{Hedef}, [kimi/ne]_{Konu}

Ör. Bu kavanoz_[kim: hedef] iki kilo bal_[ne: konu] alır. TS

Ör. Bu salon_[kim: hedef] bin kişiyi_[kimi: konu] alır. TS

A7 I. almak₂ = Kabul etmek

II. almak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi: -can]_{Konu}

Ör. (O)_[kim: eden] Fakat toplanan paranın hepsini_[kimi: konu] almadı. MBTS

A8 I. almak₃ = Çalmak

II. almak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi/ne: -can]_{Konu}, [kimden]_{Kaynak}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Cebimden_[kimden: kaynak] saatimi_[kimi: konu] almışlar. TS

A9¹⁰⁶ I. almak₂ = Erkeğin sevdiği kadını elde etmesi

II. almak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi: ins]_{Konu}

Ör. Bir yiğit_[kim: eden] de sevdiğini_[kimi: konu] alamazsa/ O dert onu yakar yakar kül eder. ÖTS

A10 I. almak₂ = Sürükleyip götürmek

II. almak $\rightarrow$ [kim]_{Güç}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Öküzü_[kimi: etkilenen] sel_[kim: güç] aldı, harmanı_[kimi: etkilenen] yel_[kim: güç] aldı. TS.

A11 I. almak₂ = Kazanmak, elde etmek

II. almak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. Kupayı_[kimi: tamamlayıcı] bu sene Beşiktaş_[kim: eden] alır.

A12 I. almak₂ = Bürümek, sarmak, kaplamak

II. almak $\rightarrow$ [kim]_{Tamamlayıcı}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Dağ başını_[kimi: etkilenen] duman_[kim: tamamlayıcı] almış

¹⁰⁶ *Almak* fiili TS’de “kız almak” biçiminde, “bir ailenin kızını gelin olarak kendi ailelerine katmak” anlamıyla birleşik fiil olarak verilmektedir. Ancak söz dizimsel değişikliğin bir işlevselliği olduğundan hareketle, “kız” isminin *-i* hâlinde bulunmasının ona işlevsel bir anlam kazandırdığı ve onu “kız almak” ifadesinden anlamsal olarak ayırdığı söylenebilir. “Kız almak” TS’de “bir ailenin kızını gelin olarak kendi ailelerine katmak” şeklinde tanımlanmıştır. Ancak fiilin *-i* durum ekli kullanılması “bir erkeğin evlenmesi, bir kadını kendine eş etmesi” anlamını doğurmaktadır.

Gümüş dere durmaz akar. ÖTS

- A13 I. almak₂ = Kısaltmak, eksiltmek
II. almak → [kim]_{Eden}, [kimden]_{Etkilenen}
Ör. Terzi_[kim: eden] pantolonun paçasından_[kimden: etkilenen] çok fazla almış.
- A14¹⁰⁷ I. almak_{2+(1):3} = Yolmak, koparmak
II. almak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}, (*kimle*)_{Araç}
Ör. (O)_[kim: eden] Sakalını aldırılmış, kaşını_[kimi: tamamlayıcı] almış. BTS
- A15 I. almak₃ = Yerini değiştirmek, çekmek
II. almak → [kim]_{Eden}, [kimi: -can]_{Konu}, [kime]_{Hedef}
Ör. (Sen)_[kim: eden] Arabayı_[kimi: konu] sağa_[kime: hedef] al. ÖTS
- A16 I. almak₂ = Temizlemek
II. almak → [kim]_{Eden}, [kimi: yer]_{Etkilenen}
Ör. (Sen)_[kim: eden] Karyolanın altını_[kimi: etkilenen] süpürgeyle al. TS
- A17 I. almak₃ = İçeri girmesini sağlamak
II. almak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne: ins]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
Ör. (O)_[kim: eden] Sevdiği delikanlıyı_[kimi: eden] gece evine_[kime: hedef] almış. TS
- A18 I. almak₃ = Yol gitmek, mesafe katetmek
II. almak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Tamamlayıcı}, [kimde]_{Zaman}
Ör. (Siz)_[kim: eden] O yolu_[kimi: tamamlayıcı] bir saatte_[kimde: zaman] alırsınız. TS
- A19 I. almak₂₋₃ = Kendine ulaştırılmak, iletilmek
II. almak → [kim]_{Alıcı}, [kimi]_{Konu}
→ [kim]_{Alıcı}, [ne]_{Konu}, [kimden]_{Eden}
Ör. (Ben)_[kim: alıcı] Dün mektubunu_[kimi: konu] aldım. BTS

¹⁰⁷ Bu istem yapısında “kaş, tüy” söz dizimsel unsurları fiilin tamamlayıcısı olarak almak daha doğru olur. “kaş al-“ birlikte bir süreci ifade eder, bundan olsa gerek TS’de bu anlam değişkisi (nsz) olarak ele alınır.

Ör. (Ben)_[kim: alıcı] Annemden_[kimden: eden] mektup_[ne: konu] aldım. MBTS

A20 I. almak _{2+(1):3} = Göreve, işe başlatmak

II. almak → [kim]_{Eden}, [ne: ins]_{Konu}, (*kime: kur*)_{Faydalanan}

Ör. (O)_[kim: eden] Yeni bir kapıcı_[ne: konu] aldı. TS.

Ör. Her işadamı_[kim: eden] şirketine_(kime: faydalanan) bir işçi_[ne: konu] alacak.

A21 I. almak ₁ = Motor çalışması için gerekli yakıt veya elektrikte yararlanır duruma gelmek

II. almak → [kim]_{Tamamlayıcı}

Ör. Savcı yardımcısı gaza bastı, motor_[kim: tamamlayıcı] almadı. Bir daha bastı, yine almadı. TS

A22 I. almak ₂ = Yutmak, kullanmak

II. almak → [kim]_{Eden}, [ne/kimi]_{Etkilenen}

Ör. Babam_[kim: eden] her gün on tane ilaç_[ne: etkilenen] alıyor.

A23 I. almak ₃ = Görevden çekmek

II. almak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Faydalanan}, [kimden]_{Tamamlayıcı}

Ör. Başbakan_[kim: eden] Adalet Bakanını_[kim: faydalanan] görevden_[kim: tamamlayıcı] almış.

A25 I. almak ₃ = Kazanç sağlamak

II. almak → [kim]_{Eden}, [kimden]_{Konu}, [ZÖ]_{Miktar}

Ör. (O)_[kim: eden] Sattığı her pantolondan_[kimden: konu] beş yüz lira_[ZÖ: miktar] alıyorlar. TS

A26 I. almak ₂ = Gidermek, yok etmek

II. almak → [kim]_{Sebebi}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. İçine biraz su koy, (o)_[kim: sebep] tuzunu_[kimi: etkilenen] alır. TS

Anlamak

- A1 I. anlamak₂ = Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak
II. anlamak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi<filimsi>]_{içerik}
Ör. Yıldızın hemen altında, namluya benzer bir başka şekil var, (ben) [kim: deneyimci] bunun bir tabanca olduğunu [kimi: içerik] anladım. TS
- A2 I. anlamak₂ = Bir şey hakkında bilgisi bulunmak
II. anlamak → [kim]_{Deneyimci}, [kimden]_{içerik}
Ör. (Siz) [kim: deneyimci] Hele bir de denizcilikten [kimden: içerik] anlamıyorsanız... TS
- A3 I. anlamak₃ = Yarar sağlamak, iyilik görmek, faydalanmak
II. anlamak → [kim]_{Etkilenen}, [kimden]_{Sebebi}, [ne]_{Tamamlayıcı}
Ör. (Ben) [kim: etkilenen] Bu ilahtan [kimden: sebep] hiçbir şey [ne: tamamlayıcı] anlamadım. TS
- A4 I. anlamak₂ = Birinin duygularını, istek ve düşüncelerini sezebilmek
II. anlamak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi: ins]_{içerik}
Ör. (Sen) [kim: deneyimci] Onu [kimi: içerik] anlayamıyorsun.

Anlaşmak

- A1 I. anlaşmak_{1+(1); 2} = Düşünce, duygu, amaç bakımından birleşmek, antant kalmak
II. anlaşmak → [kim]_{Deneyimci}, (kimle)_{Deneyimci}
Ör. Bakın böylesine bir dilimiz olmasaydı, (biz) [kim: deneyimci] nasıl anlaşacaktık şimdi? TS
- A2 I. anlaşmak₂ = Sözleşmek, sözleşme imzalamak
II. anlaşmak → [kim]_{Eden}, [kimle]_{Eden}¹⁰⁸
Ör. Babam [kim: eden] ortağıyla [kim: eden] anlaştı.

¹⁰⁸ Bazı fiillerin ifade ettiği sürece birden fazla eden rolünde katılanın dâhil olması söz konusu olabilir ki bu tür fiiller işteş yapılı fiillerdir.

Anlatmak

- A1 I. anlatmak₃ = Bilgi vermek, izah etmek
II. anlatmak → [kim]Söyleyen, [kimi]Mevzu, [kime]Alıcı
Ör. (O)_[kim: söyleyen] Gece sabaha kadar düşündüğü şeyleri_[kimi: mevzu]
babasına_[kime: alıcı] da anlattı.
- A2 I. anlatmak_{2+(1);3} = Söylemek, nakletmek
II. anlatmak → [kim]Söyleyen, [kimi/ne]Söz, (kime)Alıcı
Ör. (O)_[kim: söyleyen] Sonra bir hikâye_[kimi: söz] anlattı. TS

Anmak

- A1 I. anmak₂ = Birini veya bir şeyi akla getirerek sözünü etmek veya onu düşünmek, zikretmek, hatırlamak
II. anmak → [kim]Deneyimci, [kimi]İçerik
Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Onun bu fedakârlığını_[kimi: içerik] her yerde, her zaman minnetle anacağım. ÖTS
- A2 I. anmak₃ = Bir armağanla birinin gönlünü almak
II. anmak → [kim]Eden, [kimi]Deneyimci, [kimle]Uyarıcı
Ör. (Sen)_[kim: eden] An beni_[kim: deneyimci] küçük bir kozla_[kimle: uyarıcı], o da çürük çıksın. ÖTS
- A3 I. anmak₃ = Adlandırmak
II. anmak → [kim]Söyleyen, [kimi]Alıcı, [EÖ<diye>]Söz
Ör. (Onlar)_[kim: söyleyen] Onu_[kimi: alıcı], başka Tahirlerden ayırt etmek için "Temiz Tahir" diye_[EÖ: söz] anarlardı. TS

Aralanmak

- A1 I. aralanmak₂ = Gitmek, uzaklaşmak, yanından ayrılmak
II. aralanmak → [kim]Eden, [kimden]Kaynak
Ör. Diyârı gurbette sefil, sergerdan

Ağlarım (ben)_[kim: eden] vatandan_[kimden: kaynak] aralanunca. ÖTS

- A2 I. aralanmak₁ = Biraz açılmak, aralık olmak
II. aralanmak → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Adam onlara dokundu, gözleri_[kim: etkilenen] aralandı. TS

Aramak

- A1 I. aramak₂ = Birini veya bir şeyi bulmaya çalışmak
II. aramak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Uyarıcı}
Ör. (O)_[kim: eden] Dükkânın içinde gözleriyle bir şeyler_[ne: uyarıcı] aradı.

- A2 I. aramak₂ = Araştırmak, yoklamak
II. aramak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen},
Ör. (Onlar)_[kim: eden] Üstümü_[kimi: etkilenen] aradılar. ÖTS

- A3 I. aramak_{1+(1):2} = Ziyarete, hatır sormaya gitmek
II. aramak → [kim]_{Eden}, (*kimi*)_{Hedef}
Ör. Komşularım_[kim: eden] da artık beni_(kimi: hedef) eskisi gibi aramıyorlar. ÖTS

- A4 I. aramak₂ = Bir şeyin yokluğunu duyarak geri gelmesini istemek,
özlemek
II. aramak → [kim]_{Deneyimci} [kimi]_{Uyarıcı}
Ör. (Sen)_[kim: deneyimci] Elbet, bir gün olur, ararsın beni_[kimi: uyarıcı]
Şurada bir divâne yârim vardır deyî. ÖTS

Araştırmak

- A1 I. araştırmak₂ = Birini veya bir şeyi bulmak için bir yeri gözden geçirmek
II. araştırmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi: yer]_{Uyarıcı}
Ör. (Ben)_[kim: eden] Odayı_[kimi: uyarıcı] iyice araştırdım ama onu bulamadım. TS

- A2 I. araştırmak_{1+(1):2} = Bir gerçeği ortaya çıkarmak için aramalarda
bulunmak, sormak, soruşturmak

II. araştırmak → [kim]Deneyimci, (kimi)İçerik

Ör. (Siz)_[kim: eden] Araştırınız, milliyetçilik aleyhinde bulunanların aslında yabancı olduğunu göreceksiniz. ÖTS

A3 I. arařtırmak₂ = Bilimde ve sanatta yöntemli çalışmalar yapmak

II. araştırmak → [kim]Deneyimci, [kimi]İçerik

Ör. Türkiye'de henüz memleket meselelerini_[kimi: içerik] ilmî bir şekilde kimse_[kim: deneyimci] araştırmadı.

Arınmak

A1 I. arınmak₁ = Temizlenmek

II. arınmak → [kim]Etkilenen

Ör. Bahar gelir dağlar_[kim: etkilenen] yunur, arınır. ÖTS

A2 I. arınmak₁ = Rahatlamak

II. arınmak → [kim]Deneyimci

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Derdini size aktarır arınmış, sizi zehirleyip bırakmıştır. TS

Artmak

A1 I. artmak₁ = Harcandıktan sonra bir miktar geri kalmak

II. artmak → [kim: -can]Konu

Ör. Yemek_[kim: konu] arttı.

A2 I. artmak₁ = Değeri yükselmek, fazlalaşmak

II. artmak → [kim: soy]Değer

Ör. Arsa fiyatları_[kim: değer] arttı.

Asmak

A1 I. asmak₃ = Bir şeyi aşağıya sarkacak bir biçimde bir yere iliştirip sarkıtmak

II. asmak → [kim]Eden, [kimi/ne]Etkilenen, [kime]Hedef

Ör. (O)_[kim: eden] Lambayı_[kimi: etkilenen] kancaya_[kime: hedef] astı.

A2 I. asmak₂ = Bir kimseyi boğazından ip vb. geçirip sallandırarak öldürmek, idam etmek

II. asmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Amerika_[kim: eden], Saddam Hüseyin'i_[kimi: etkilenen] astı.

A3 I. asmak₃ = Üzerine takınmak, kuşanmak

II. asmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kime: org]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Baltasını_[kimi: konu] beline_[kime: hedef] astı, topuzunu omzuna aldı.

ÖTS

A4 I. asmak₂ = Görevi olan bir işi özürsüz yapmamak

II. asmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. Ben_[kim: eden] ... mektebi_[kimi: tamamlayıcı] astım. TS

Aşılamak

A1 I. aşılamak₂ = Vücutta bağışıklık yaratmak veya yerleşmiş bir hastalığa karşı koyabilmek için hazırlanmış bir aşıyı vücuda vermek, aşı yapmak

II. aşılamak → [kim]_{Eden}, [kimi: +can]_{Etkilenen}

Ör. Veterinerler_[kim: eden] tüm hayvanları_[kimi: etkilenen] aşıladı.

A2 I. aşılamak₃ = Birtakım düşünce veya duyguları başkasına benimsetmek, telkin etmek, etkilemek.

II. aşılamak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{içerik}, [kime]_{Deneyimci}

Ör. Çalışıp çabaladı, (o)_[kim: eden] sonunda bana_[kime: deneyimci] da tahlilci bir zihniyet_[ne: içerik] aşıladı.

A3 I. aşılamak₂ = Elde edilmesi istenilen herhangi bir ağacın bir parçasını anaç üzerine kaynaştırarak üretmek.

II. aşılamak → [kim]_{Eden}, [kimi: bit]_{Etkilenen}

Ör. Babam_[kim: eden] armudu_[kimi: etkilenen] aşıladı.

Ateşlemek

- A1 I. ateşlemek₂ = Top, tüfek vb. patlayıcı maddeleri patlatmak
II. ateşlemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}
Ör. Hırsız_[kim: eden] silahı_[kimi: tamamlayıcı] ateşledi.
- A2 I. ateşlemek₂ = Tutuşturmak, yakmak
II. ateşlemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. (O)_[kim: eden] Bu gece düşmanın ordusuna girer, cephaneliği_[kimi: etkilenen] ateşleyebilir misin?
- A3 I. ateşlemek₂ = Kışkırtmak, kızıştırmak, tahrik etmek
II. ateşlemek → [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Deneyimci}
Ör. Hakemin gözünden kaçan bu olay_[kim: uyarıcı] onu_[kimi: deneyimci] ateşlemiş.

Atıştırmak

- A1 I. atıştırmak₂ = Acele olarak yemek veya içmek
II. atıştırmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. Besim_[kim: eden], gidenlere ikram edilen çaydan kalma bisküvileri_[kimi: etkilenen] atıştırmakla meşguldü. TS
- A2 I. atıştırmak₁ = Yağmur veya kar serpiştirmek
II. atıştırmak → [kim]_{Güç}
Ör. Yağmur_[kim: güç] atıştırıyor.

Atlamak

- A1 I. atlamak₂ = Bir engeli sıçrayarak veya fırlayarak aşmak
II. atlamak → [kim]_{Eden}, [kimden]_{Güzergâh}
Ör. Çocuklar_[kim: eden], duvardan_[kimden: güzergâh] atlayarak kaçmışlar.
- A2 I. atlamak_{2+(1);3} = Yüksek bir yerden alçak bir yere, ayaküstü gelecek bir biçimde kendini bırakmak

II. atlamak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimden]_{Kaynak}, (*kime*)_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Birinci kattan_[kimden: kaynak] bahçeye_(kime: hedef) atladı.

A3 I. atlamak₂ = Binmek

II. atlamak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Atlasam bir vapura_[kime: hedef], şehre insem diyorum.

A4 I. atlamak₂ = İnmek

II. atlamak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimden]_{Kaynak}

Ör. Neriman_[kim: eden], otomobilden_[kimden: kaynak] atladı ve yokuşu hızla indi. ÖTS

A5 I. atlamak₂ = Okuma, yazı yazma, sayı sayma vb. işlerde bazı bölümleri üstünkörü geçmek

II. atlamak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Kitabın bazı bölümlerini_[kimi: içerik] atlamışım.

A6 I. atlamak₂ = Sınıfı okumadan geçmek

II. atlamak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Birinci sınıfı_[kimi: tamamlayıcı] atladı. TS

A7 I. atlamak₂ = Basında haberi zamanında verememek veya diğer gazetelerden öğrenmek

II. atlamak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Bu haberi_[kimi: tamamlayıcı] nasıl atladık.

Atmak¹⁰⁹

A1 I. atmak_{3+(1):4} = Bir cismi bir yöne doğru fırlatmak

II. atmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kime]_{Hedef}, (*kimden*)_{Kaynak}

¹⁰⁹ TS’de, *atmak* fiiliyle oluşan “tokat atmak, laf atmak, kurşun atmak, bomba atmak, pamuğu atmak, kalp atmak, nara atmak” gibi kullanımlar ayrı ayrı anlamlandırılmıştır. Bu fiil öbekleri başka sözcüklerle değiştirilemediği için yani başka dizi ilişkileri sergilemediği ve dolayısıyla yinelem işlemleri uygulanamadığı için TS’de verilen bu farklı anlamları bir anlam değişkesi olarak görmek pek mümkün değildir. Bu kullanımlar birlikte ancak bir süreç ifade edebiliyorlar. Bu bakımdan TS’de verilen tüm anlam değişkeleri dikkate alınmamıştır.

Ör. Çocuklar_[kim: eden] taşları_[kimi: konu] suya_[kime: hedef] atıyor.

Ör. ABD'de bir kadın_[kim: eden] iki ya da üç yaşındaki bir çocuğu_[kimi: konu] apartmanın yedinci katından_(kimden: kaynak) aşağıya_[kime: hedef] atarak ölümüne neden oldu.

A2 I. atmak₃ = Koymak
II. atmak → [kim]_{Eden}, [ne]_{Konu}, [kime]_{Hedef}
Ör. Annem_[kim: eden] çaya_[kime: hedef] şeker_[ne: konu] atmazdı.

A3 I. atmak₃ = Kovmak, ilişkisini kesmek
II. atmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne: ins]_{Konu}, [kimden]_{Kaynak}
Ör. Kurul_[kim: eden] iki öğrenciyi_[kimi: konu] okuldan_[kimden: kaynak] attı.

A4 I. atmak₃ = Uzatmak
II. atmak → [kim]_{Eden}, [ne: -can]_{Konu}, [kimden]_{Kaynak}
Ör. (Onlar)_[kim: eden] Vapurdan_[kimden: kaynak] iskele_[ne: konu] attılar. TS

A5 I. atmak₂ = İstenilmeyen bir şeyi kendi malı olmaktan çıkarmak
II. atmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu},
Ör. (Ben)_[kim: eden] Eski eşyaların hepsini_[kimi: konu] attım.

A6 I. atmak₃ = Örtmek
II. atmak → [kim]_{Eden}, [ne/kimi]_{Konu}, [kime]_{Hedef}
Ör. (O)_[kim: eden] Sırtına_[kime: hedef] bir şal_[ne: konu] attı. TS

A7 I. atmak₃ = Yapılmış kötü bir işi birine yüklemek
II. atmak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Tamamlayıcı}, [kime]_{Alıcı}
Ör. (O)_[kim: söyleyen] Suçtu_[kimi: tamamlayıcı] ona_[kime: alıcı] attılar.

A8 I. atmak₁ = Bir şeyin rengi solmak
II. atmak → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Güneşten perdelerin rengi_[kim: etkilenen] attı.

- A9 I. atmak₃ = Göndermek, yollamak
 II. atmak → [kim]_{Eden}, [ne]_{Konu}, [kime]_{Alıcı}
 Ör. (O)_[kim: eden] Askerdeki oğluna_[kime: alıcı] mektup_[ne: konu] attı.
- A10 I. atmak₃ = Terk etmek, bırakmak
 II. atmak → [kim]_{Eden}, [kimi: ins]_{Faydalanan}, [kime]_{Tamamlayıcı}
 Ör. (O)_[kim: eden] Babasını_[kimi: faydalanan] sokağa_[kime: tamamlayıcı] atmış. ÖTS
- A11 I. atmak₃ = Geri bırakmak, ertelemek
 II. atmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}, [kime]_{Zaman}
 Ör. (Onlar)_[kim: deneyimci] Bu konunun tartışılmasını_[kimi: içerik] gelecek
haftaya_[kime: zaman] attılar. TS
- A12 I. atmak_{2+(1);3} = Çıkarmak, dışarıya vermek
 II. atmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, (kime)_{Hedef}
 Ör. Yabancı cisimleri_[kimi: konu] vücut_[kim: eden] atar. TS
- A13 I. atmak₃ = Patlayıcı maddelerle havaya uçurmak, yıkmak
 II. atmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kimle]_{Araç}
 Ör. (Onlar)_[kim: eden] Köprüyü_[kimi: etkilenen] dinamitle_[kimle: araç] attılar. TS
- A14 I. atmak₂ = Yapışık olduğu yerden ayrılmak
 II. atmak → [kim]_{konu}, [kimden]_{Kaynak}
 Ör. Makinenin düğmeleri_[kim: konu] yerinden_[kimden: kaynak] atmış.
- A15 I. atmak₁ = Yalan ya da abartılı söz söylemek
 II. atmak → [kim]_{Söyleyen}
 Ör. (Sen)_[kim: söyleyen] Yine yüksekte atıyorsun.
- A16 I. atmak₃ = Götürüp sahiplenmek

II. atmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Tamamlayıcı}¹¹⁰

Ör. (O)_[kim: eden] Gözüne kestirdiği erkeği_[kimi: konu] odaya_[kime: tamamlayıcı] atarmış.

Avunmak

A1 I. avunmak₁ = Acısını unutmak, sıkıntılardan uzaklaşmak

II. avunmak → [kim]_{Deneyimci}

Ör. Sirin_[kim: deneyimci] ağlar ağlar avunur. ÖTS

A2 I. avunmak₂ = Oyalanmak, yetinmek

II. avunmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimle]_{Uyarıcı}

Ör. Dünyadan bezmiş bir hâli var, (O)_[kim: deneyimci] hiçbir şeyle_[kimle: uyarıcı] avunamıyor. TS

Ayarlamak

A1 I. ayarlamak₃ = Bir aygıtı belli bir işi yapabilecek duruma getirmek

II. ayarlamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Makineyi_[kimi: etkilenen] ince dikişe_[kim: amaç] ayarladım. ÖTS

Ör. (Ben)_[kim: eden] Derken kamerayı_[kimi: etkilenen] bir başka sahneye_[kim: amaç] ayarladık. TS

A2 I. ayarlamak₂ = *mecaz* Düzenlemek

II. ayarlamak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Fiyatları_[kimi: içerik] ayarladım.

A3 I. ayarlamak₂ = Kandırmak

II. ayarlamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Deneyimci}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Babamı_[kimi: deneyimci] ayarlayabilirsem sinemaya gideceğim.
TS

¹¹⁰ Fiilin bu anlamda kullanılabilmesi için mutlaka “ev” ve “oda” sözcüklerinin kime durumuyla kullanılması gerekir. Süreç ancak bu kalıp ifadelerle “götürüp sahiplenmek” anlamını verebilir. Zira kime durumlu unsurun değiştirime ya da yineleme direndiği görülür.

Aydınlanmak

- A1 I. aydınlanmak $_{1+(1):2} =$ Aydınlık olmak
II. aydınlanmak $\rightarrow [kim]_{\text{Etkilenen}}, (kimle)_{\text{Güç}}$
Ör. Hol_[kim: etkilenen] gün ışığıyla_(kimle: güç) aydınlandı.
- A2 I. aydınlanmak $_1 =$ Bir sorun üzerine gereği kadar bilgi edinmek
II. aydınlanmak $\rightarrow [kim]_{\text{Deneyimci}}$
Ör. Vatandaş_[kim: deneyimci] artık aydınlandı.

Ayırmak

- A1 I. ayırmak $_{2+(1):3} =$ Bölmek
II. ayırmak $\rightarrow [kim]_{\text{Eden}}, [kimi]_{\text{Etkilenen}}, (kimle)_{\text{Araç}}$
Ör. (O)_[kim: eden] Elmaları_[kimi: etkilenen] dörde ayırdı.
- A2 I. ayırmak $_3 =$ Bir bütünden bir parçayı herhangi bir amaçla bir tarafa koymak, saklamak
II. ayırmak $\rightarrow [kim]_{\text{Eden}}, [kimi/ne/kimden]_{\text{Konu}}, [kime]_{\text{Faydalanan}}$
Ör. (O)_[kim: eden] Çocuklara_[kime: faydalanan] pasta/ pastadan_[kimden: konu] biraz ayırdım. TS
- A3 I. ayırmak $_3 =$ Bir yeri bir engelle bölmek
II. ayırmak $\rightarrow [kim]_{\text{Eden}}, [kimi: yer]_{\text{Etkilenen}}, [kimle]_{\text{Araç}}$
Ör. Belediye_[kim: eden] meydanı_[kimden: etkilenen] bir çizgiyle_[kim: araç] ayırdı.
- A4 I. ayırmak $_3 =$ Seçmek
II. ayırmak $\rightarrow [kim]_{\text{Eden}}, [kimden]_{\text{Kaynak}}, [ne/kimi]_{\text{Konu}}$
Ör. (O)_[kim: eden] İçlerinden_[kimden: kaynak] üç tane_[ne: konu] ayır. ÖTS
- A5 I. ayırmak $_3 =$ Tahsis temek
II. ayırmak $\rightarrow [kim]_{\text{Eden}}, [kimi]_{\text{Konu}}, [kime]_{\text{Faydalanan}}$
Ör. (Ben)_[kim: eden] Bu odayı_[kimi: konu] size_[kime: faydalanan] ayırdım. ÖTS

- A6 I. ayırmak₃ = İki ya da daha çok kimse arasındaki anlaşmayı bozmak
II. ayırmak → [kim]_{Eden}, [kimi: ins]_{Konu}, [kimden: ins]_{Kaynak}
Ör. (Onlar)_[kim: eden] Karısını_[kimi: konu] kocasından_[kimden: konu] ayırdılar. TS

Azmak

- A1 I. azmak₁ = Taşkınlıkta ileri gitmek, kötülüğünü artırmak
II. azmak → [kim]_{Eden}
Ör. Çocuklar_[kim: eden] azdı. TS
- A2 I. azmak₁ = Deniz, ırmak vb. taşmak, kabarmak
II. azmak → [kim]_{Güç}
Ör. Deniz_[kim: güç] azdı. TS
- A3 I. azmak₁ = Cinsel duyguları artmak
II. azmak → [kim]_{Deneyimci}
Ör. Adam_[kim: deneyimci] azmış.
- A4 I. azmak₂ = Hayvanlar iki ayrı ırktan doğmak
II. azmak → [kim]_{Ürün}, [kimden]_{Eden}
Ör. Katır_[kim: ürün], atla eşekten_[kimden: eden] azmış. TS

Babalanmak

- A1 I. babalanmak₁ = Babaları tutmak, öfkelenmek
II. babalanmak → [kim]_{Deneyimci}
Ör. Adam_[kim: deneyimci] birden bire babalandı.
- A2 I. babalanmak₂ = Diklenmek, kabadayıcı davranmak
II. babalanmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
Ör. Gençten bir çocuk_[kim: eden] adama_[kime: hedef] babalanıyordu.

Bağırarak

- A1 I. bağırarak₁ = İnsan yüksek ve gür ses çıkarmak
II. bağırarak → [kim]_{Söyleyen}
Ör. (Ben)_[kim: söyleyen] Ne kadar bağırırsam, duymuyor gülüm. ÖTS
- A2 I. bağırarak₂ = Yüksek sesle azarlamak
II. bağırarak → [kim]_{Söyleyen}, [kime]_{Alıcı}
Ör. Öğretmen_[kim: söyleyen] öğrencilere_[kime: alıcı] bağırmış.

Bağışlamak

- A1 I. bağışlamak_{2+(1):3} = Bir mal veya hakkı karşılık beklemeden birine vermek, teberru etmek
II. bağışlamak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, (kime)_{Faydalanan}
Ör. (O)_[kim: eden] Bütün malını_[kimi: konu] Kızılay'a_(kime: faydalanan) bağışladı. TS
- A2 I. bağışlamak₂ = Herhangi bir kötü davranış için ceza vermekten vazgeçmek, affetmek
II. bağışlamak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}
Ör. (Siz)_[kim: deneyimci] Babamı_[kimi: içerik] bağışlayınız. TS
- A3 I. bağışlamak₂ = Allah esirgemek
II. bağışlamak → [kim]_{Tamamlayıcı}, [kimi]_{Faydalanan}
Ör. Allah_[kim: tamamlayıcı] onu_[kimi: faydalanan] bağışlasın.

Bağlamak

- A1 I. bağlamak₃ = Bir şeyi bir yere veya bir şeye tutturmak
II. bağlamak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}
Ör. (Ben)_[kim: eden] Güzel bir şeritle künyemi_[kimi: etkilenen] göğsüme_[kime: hedef] bağladım. ÖTS
- A2 I. bağlamak₂ = Düşümlmek
II. bağlamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. (Sen)_[kim: eden] Bohçanın uçlarını_[kimi: etkilenen] sıkıca bağla. ÖTS

A3 I. bağlamak₂ = Oluşmak, meydana gelmek, tutmak

II. bağlamak → [kim]_{Etkilenen}, [ne]_{Sebepe}

Ör. Şişe_[kim: etkilenen] is_[ne: sebepe] bağlamış.

A4 I. bağlamak₃ = Bir iş veya kimse için ayırmak, tahsis etmek

II. bağlamak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Faydalanan}, [ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. Devlet_[kim: eden] dedeme_[kime: faydalanan] aylık_[ne: tamamlayıcı] bağladı.

A5 I. bağlamak₂ = Uyulması zorunlu olmak

II. bağlamak → [kim]_{içerik}, [kimi]_{Deneyimci}

Ör. Anayasa hükümleri_[kim: içerik] herkesi_[kimi: deneyimci] bağlar.

A6 I. bağlamak₂ = Başka bir işle uğraşamaz duruma gelmek

II. bağlamak → [kim]_{Sebepe}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Bu işler_[kim: sebepe] beni_[kimi: etkilenen] çok bağladı. TS

A7 I. bağlamak₂ = Geçiş engellemek

II. bağlamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Bütün yolları_[kimi: tamamlayıcı] bağlamışlar. TS

A8 I. bağlamak₂ = Birini söz ya da yazı ile taahhüt altına almak, angaje etmek

II. bağlamak → [kim]_{Eden}, [kimi: ins]_{Deneyimci}

Ör. Patron_[kim: eden] müşteriyi_[kimi: deneyimci] bağladı.

A9 I. bağlamak₃ = Büyü, muska vb. aracılığıyla birinin birtakım isteklerini veya yetkinliğini engellemek, yok etmek

II. bağlamak → [kim]_{Eden}, [kimi: soy]_{Deneyimci}, [kimle]_{Uyarıcı}

Ör. Hoca_[kim: eden] yazdığı muskalarla_[kimle: uyarıcı] köylü kadınların çocuk arzusunu_[kimi: deneyimci] bağlamıştı. TS

- A10 I. bağlamak₃ = *mecaz* Gönlnü kazanmak
II. bağlamak → [kim]_{SebeP}, [kimi]_{Deneyimci}, [kime]_{Uyarıcı}
Ör. Bu davranışınız_[kim: sebep] beni_[kimi: deneyimci] size_[kime: uyarıcı] bağladı. TS

Bakmak

- A1 I. bakmak₂ = Bakışı bir şey üzerine çevirmek
II. bakmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
Ör. (Ben)_[kim: eden] Hangi resmim_[kime: hedef] baksam, ben değilim.
- A2 I. bakmak₂ = Aramak
II. bakmak → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{Uyarıcı}
Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Her tarafa_[kime: uyarıcı] bakmıştım, bulamadım. ÖTS
- A3 I. bakmak₂ = Bir şeyin yüzü bir yöne doğru dönük olmak
II. bakmak → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}
Ör. Dairesi_[kim: konu] denize_[kime: hedef] bakıyor.
- A4 I. bakmak₂ = Bir şeyin gelişmesi veya iyi durumda kalması için emek vermek
II. bakmak → [kim]_{Eden}, [kime: bit/-can]_{Etkilenen}
Ör. (Sen)_[kim: eden] Ağaçlara_[kime: etkilenen] bakarsan meyve alırsın.
Ör. Adam_[kim: eden] arabasına_[kime: etkilenen] gözü gibi bakıyor.
- A5 I. bakmak₂ = Beslemek, geçindirmek
II. bakmak → [kim]_{Eden}, [kime: ins]_{Faydalanan}
Ör. (O)_[kim: eden] Üç çocuklu bir aileye_[kime: faydalanan] bakıyor. TS
- A6 I. bakmak₂ = Hastayı muayene etmek, tedavi etmek için ilgilenmek
II. bakmak → [kim]_{Eden}, [kime: ins]_{Tamamlayıcı}
Ör. (O)_[kim: eden] Günde sadece beş hastaya_[kime: tamamlayıcı] bakabiliyor. MBTS

- A7 I. bakmak₂ = Bir işi birinden beklemek
 II. bakmak → [kim]Süreç, [kime: ins]Eden
 Ör. Evin bütün işleri_[kim: süreç] bana_[kime: eden] bakıyor.
- A8 I. bakmak₂ = Yapılabilmesi bir şeye bağlı bulunmak
 II. bakmak → [kim]İçerik, [kime]İçerik
 Ör. Bu iş_[kim: içerik] beş bin liraya_[kime: içerik] bakar. TS
- A9 I. bakmak₂ = Anlamak, farkına varmak
 II. bakmak → [kim]Deneyimci, [YC<ki>]İçerik
 Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Baktım ki avutmanın yolu yok_[YC: içerik].
- A10 I. bakmak₂ = Bebeğin veya çocuğun eğitim ya da bakımıyla ilgilenmek
 II. bakmak → [kim]Eden, [ne]Tamamlayıcı
 Ör. Kadınlar_[kim: eden] iş dönüşü çocuk_[ne: tamamlayıcı] bakıyor. TS

Barışmak

- A1 I. barışmak₁₋₂ = İki taraf, aralarındaki dargınlığı kaldırmak, uzlaşmak, anlaşmak
 II. barışmak → [kim]Eden / [kim]Eden, [kimle]Eden
 Ör. (Siz)_[kim: eden] Fakat bir gün onunla_[kimle: eden] barışacaksınız. TS
- A2 I. barışmak₂ = Sevmek, zevk almak
 II. barışmak → [kim]Deneyimci, [kimle]Uyarıcı
 Ör. Hiçbirini sevmedim, yalnız (ben)_[kim: deneyimci] Enderuni Vasıf Divanı
ile_[kimle: uyarıcı] barışabildim. TS

Basmak

- A1 I. basmak₂ = Vücudun ağırlığını verecek şekilde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üstüne koymak
 II. basmak → [kim]Eden, [kime]Hedef
 Ör. Çocuklar_[kim: eden] toprağa_[kime: hedef] basmışlar.

- A2 I. basmak ₃ = Sıkıştırarak yerleştirmek
 II. basmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}
 Ör. (O)_[kim: eden] Yünleri_[ne: etkilenen] çuvalara_[kime: hedef] basıyordu.
- A3 I. basmak ₂ = Bası işi yapmak, tabetmek
 II. basmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Ürün}
 Ör. Davetiyeleri_[kimi: ürün] Çiçek Ofset_[kim: eden] bastı.
- A4¹¹¹ I. basmak ₂ = Örtmek, bürümek, kaplamak
 II. basmak → [kim]_{Tamamlayıcı}, [kimi: yer]_{Etkilenen}
 Ör. Yollarını_[kimi: etkilenen] ot_[kim: tamamlayıcı] basmış. TS
- A5 I. basmak ₃ = Bir şey üzerinde kalıp, mühür vb. şeyle iz bırakmak
 II. basmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}
 Ör. (Sen)_[kim: eden] Şuraya_[kime: hedef] başparmağını_[kimi: etkilenen] bas, dediler; ben de bastım. TS
- A6 I. basmak ₂ = Baskın yapmak
 II. basmak → [kim]_{Eden}, [kimi: ins]_{Etkilenen}
 Ör. Teröristler_[kim: eden] köyü_[kimi: etkilenen] basmışlar.
- A7 I. basmak ₂ = Bir kimse bir yaşa girmek
 II. basmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Tamamlayıcı}
 Ör. Kız_[kim: eden] on dokuz yaşına_[kime: tamamlayıcı] yeni basmıştı.
- A8¹¹² I. basmak _{3+(1): 4 ~ 2+(1):3} = Basınç yaparak sıvı ve gazları itmek
 II. basmak → [kim: mak]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, (kime)_{Hedef}
 → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, , [kime]_{Hedef}, (kimle)_{Araç}

¹¹¹ Bu anlam değişkesinde, [kim] tamlayıcı tipi söz diziminde sabit bir konumu gerektirir. Bu onu tamamlayıcı role yaklaştırır.

¹¹² *Basmak* fiilinin bu anlam değişkesi alternatif yapılarla gerçekleşebilir.

Ör. Ali_[kim: eden] bu potada delikler açarak deliklerden içeriye_[kime: hedef] hava_[kim: konu] bastı.

Ör. Pompa_[kim: eden] bozulmuş, suyu_[kim: konu] basmıyor. TS

Ör. (O)_[kim: eden] Suyu_[kim: konu] depoya_[kime: hedef] pompayla_(kimle: araç) bastı.

A9 I. basmak₂ = Uygunsuz vaziyette yakalamak

II. basmak → [kim]_{Eden}, [kimi: ins]_{Konu}, [kimde]_{Yer}

Ör. Kadın_[kim: eden] adamı_[kimi: konu] otel odasında_[kimde: yer] basmış.

Bastırmak

A1 I. bastırmak₂ = Zararlı bir olayı önlemek

II. bastırmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Süreç}

Ör. Polis_[kim: eden] ayaklanmayı_[kimi: süreç] bastırdı.

A2 I. bastırmak₂ = Üstünlüğünü göstermek

II. bastırmak → [kim]_{Eden}, [kimi: ins]_{Deneyimci}

Ör. Şişman, kısa boylu bir yüzbaşı_[kim: eden] hepimizi_[kimi: deneyimci] bastırıyor.

A3 I. bastırmak₁ = Birdenbire gerçekleşmek ve pek çok etki göstermek

II. bastırmak → [kim]_{Güç}

Ör. Kış_[kim: güç] bu sene erken bastırdı.

A4 I. bastırmak₂ = Hemen söylemek

II. bastırmak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. (O)_[kim: söyleyen] Cevabı_[kimi: tamamlayıcı] bastırdı. TS

A5 I. bastırmak₂ = Ansızın birinin yanına gitmek

II. bastırmak → [kim]_{Eden}, [ZÖ]_{Durum}

Ör. Konuklar_[kim: eden] birden_[kimi: durum] bastırdı.

Başlamak

- A1 I. başlamak₂ = Bir işe girişmek, harekete geçmek
II. başlamak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Süreç}
Ör. (O)_[kim: eden] Şairliğe_[kime: süreç] on sekiz yaşında gazel ve rubailerle başlamıştı. TS
- A2 I. başlamak₂ = Görünmek
II. başlamak → [kim]_{Konu}, [EÖ_{<sonra>}]_{Yer}
Ör. Kasabanın kenar mahallelerinden sonra_[EÖ<sonra>: yer] bir mezarlık_[kim: konu] başlardı. TS.
- A3 I. başlamak₂ = Olmak, oluşmak, ortaya çıkmak, doğmak
II. başlamak → [kim]_{Süreç}, [kimde/kimle]_{Zaman}
→ [kim]_{Süreç},
Ör. Şiirimiz_[kim: süreç] milletimizin Anadolu'daki teşekkülü ile_[kimle: zaman] başlar.
TS
Ör. Tartışma_[kim: süreç] başladı.

Batmak

- A1 I. batmak₁ = Bir sıvının üstündeyken içine gömülmek
II. batmak → [kim]_{Konu}
Ör. Sonra hani bir gemimiz_[kim: konu] batmıştı. TS
- A2 I. batmak₁ = Dünya'nın dönüşü dolayısıyla Güneş, Ay ve yıldız ufkun altına inmek
II. batmak → [kim]_{Güç}
Ör. Güneş_[kim: güç] renksiz bulutlar altında batıyordu. TS
- A3 I. batmak₂ = Saplanmak
II. batmak → [kim]_{Sebepl}, [kime]_{Etkilenen}
Ör. Ayağına_[kime: etkilenen] yolda diken_[kim: sebepl] batmıştı. TS

A4 I. batmak₂ = Tedirgin etmemesi gereken şeyler tedirgin etmek
II. batmak → [kim]Uyarıcı, [kime]Deneyimci
Ör. Bazı kimselere_[kime: deneyimci] para_[uyarıcı] batar, sarf edecek yer ararlar. TS

A5 I. batmak₁ = İflas etmek
II. batmak → [kim: kur]Etkilenen
Ör. Krizde birçok şirket_[kim: etkilenen] battı.

A6 I. batmak₁ = Kirlenmek
II. batmak → [kim: -can]Etkilenen
Ör. Üstüm başım_[kim: etkilenen] battı. TS

Bayılmak

A1 I. bayılmak₁ = Baygın duruma girmek, uyur gibi olmak,
kendinden geçmek, kendini kaybetmek
II. bayılmak → [kim]Etkilenen
Ör. Annem_[kim: etkilenen] durup dururken bayıldı.

A2 I. bayılmak₂ = Çok hoşlanmak, çok sevmek
II. bayılmak → [kim]Deneyimci, [kime]Uyarıcı
Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Tüm güzel ve yüce şeylere_[kimi: uyarıcı] bayılırım. TS

A3 I. bayılmak_{2+(1);3} = Vermek, ödemek
II. bayılmak → [kim]Eden, [kimi/ne]Konu, (kime)Alıcı
Ör. (O)_[kim: eden] Palas pandıras evden fırlayıp bir de üstüne o kadar taksit
parası_[ne: konu] bayıldı. TS

Baymak

A1 I. baymak₂ = Yiyecek baygınlık vermek, mideyi hafifçe
bulandırmak, midede ezinti yapmak
II. baymak → [kim]Sebepl, [kimi]Etkilenen
Ör. Dadı, elmayı hiç yiyemem, (o)_[kim: sebep] içimi_[kimi: etkilenen] bayar. DS

- A2 I. baymak₂ = Can sıkıntısı vermek, sıkmak, bunaltmak
II. baymak → [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Deneyimci}
Ör. Başkanın konuşması_[kim: uyarıcı] dinleyicileri_[kimi: deneyimci] baydı.

Beklemek

- A1 I. beklemek₂ = Bir iş oluncaya, biri gelinceye değin bir yerde kalmak, durmak
II. beklemek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Uyarıcı}
Ör. Ben_[kim: deneyimci] de seni_[kimi: uyarıcı] bekliyordum zaten. TS

- A2¹¹³ I. beklemek₁ = Süre tanımak, acele etmemek
II. beklemek → [kim]_{Eden}
Ör. (O)_[kim: eden] Bu ikramın sebebini anlamak için telaşsız bekledi. TS

- A3 I. beklemek₃ = Ummak
II. beklemek → [kim]_{Deneyimci}, [kimden]_{içerik}, [ne]_{Tamamlayıcı}
Ör. (Sen)_[kim: deneyimci] Nikâhtan_[kimden: içerik] bu kadar keramet_[ne: tamamlayıcı] bekleme. TS

- A4 I. beklemek₂ = Bir şeyi, bir kimseyi gözetmek, korumak, muhafaza etmek
II. beklemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Faydalanan}
Ör. Recep_[kim: eden] de karpuzu_[kimi: faydalanan] bekledi. MBTS

- A5 I. beklemek₂ = Oyalanmak
II. beklemek → [kim]_{Eden}, [kimde]_{Yer}
Ör. (Ben)_[kim: eden] Muâyene odalarının önünde_[kimde: yer] senelerce bekledim. MBTS

¹¹³ TS’de bu anlam değişkesinin kimi durumlu cümle ögesiyle kullanıldığı kaydedilmiş. Ancak kimi durumlu unsurla kullanıldığı zaman A1 değişkesini karşılamış olur.

Belirmek

- A1 I. belirmek₁ = Önce belli veya görünür olmayan bir şey ortaya çıkmak, tezahür etmek
II. belirmek → [kim]_{Konu}
Ör. Yıldızlar_[kim: konu] belirdi.
- A2 I. belirmek₂ = İyice görünür ve anlaşılır bir durum almak, tebarüz etmek
II. belirmek → [kim: -can]_{Konu}, [kimde]_{Yer}
Ör. İki kaşının arasında_[kimde: yer], yaşından ziyade asabiyetini ele veren birkaç çizgi_[kim: konu] belirdi. TS
- A3 I. belirmek₂ = Bir düşünce veya durum kesin bir biçim almak, tebellür etmek
II. belirmek → [kim: soy]_{Konu}, [kimde]_{Yer}
Ör. Kafasında_[kimde: yer], günden güne çeşitli düşünceler, çeşitli kaygılar_[kim: konu] beliriyordu. TS

Bellemek

- A1 I. bellemek₂ = Öğrenip akılda tutmak
II. bellemek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}
Ör. Sözümlü dinleyiniz, (o)_[kim: deneyimci] dediklerimi_[kimi: içerik] belleyiniz. TS
- A2 I. bellemek₂ = Öğrenmek
II. bellemek → [kim]_{Deneyimci}, [ne]_{İçerik}
Ör. Ben_[kim: deneyimci] yüzme_[ne: içerik] belleyemem mi? TS
- A3 I. bellemek₃ = Sanmak
II. bellemek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}, [ZÖ]_{Durum}
Ör. (Sen)_[kim: deneyimci] Beni_[kimi: içerik] yumuşak, sabırlı, şefkatli bir insan_[zö: durum] bellemişsin.

Benzemek

A1 I. benzemek₂ = İki nesne ya da şey arasında birbirini andıracak kadar ortak nitelikler bulunmak, andırmak

II. benzemek → [kim]_{içerik}, [kime]_{içerik}

Ör. Ona göre bozulmuş saat_[kim: içerik] hastalanmış bir insana_[kime: içerik] benzerdi. TS

A2 I. benzemek₂ = Sanısını uyandırmak, gibi görünmek

II. benzemek → [kim]_{içerik}, [kime<fili>]_{Durum}

Ör. Bu zavallı_[kim: içerik] çokça içmişe_[kime: durum] benziyor. TS

Beslemek

A1 I. beslemek₂ = Yiyecek ve içeceğini sağlamak

II. beslemek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Faydalanan}

Ör. (O)_[kim: eden] Okulun artıklarıyla yirmiden fazla insanı_[kimi: faydalanan] besliyorduk. TS

A2 I. beslemek₂ = Yetiştirmek

II. beslemek → [kim]_{Eden}, [ne]_{Ürün}

Ör. Herkes_[kim: eden] kanarya, kedi, köpek_[ne: ürün] beslemez ya! TS

A3 I. beslemek₃ = Bir şeyi korumak veya sağlamca durmasını sağlamak için çevresini veya altını desteklemek, doldurmak, pekiştirmek

II. beslemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Hedef}, [kimle]_{Konu}

Ör. (O)_[kim: eden] Bacaklarımızın altını_[kimi: hedef] iki sabun çuvalı ve atların yem torbalarıyla_[kimle: konu] besledi. TS

A4 I. beslemek₂ = Yedirmek

II. beslemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Alıcı}

Ör. (O)_[kim: eden] Onu_[kimi: alıcı] eliyle besleyecekti. TS

Bıçaklamak

- A1 I. bıçaklamak₂ = Bıçakla kesmek
II. bıçaklamak → [kim]_{Eden}, [kimi: -can]_{Etkilenen}
Ör. (Ben)_[kim: eden] Elmayı_[kimi: etkilenen] bıçakladım. (Halk türküsü)

- A2 I. bıçaklamak₂ = Yaralamak
II. bıçaklamak → [kim]_{Eden}, [kimi: +can]_{Etkilenen}
Ör. Hırsız_[kim: eden] kapıcıyı_[kimi: etkilenen] bıçakladı.

Bırakmak

- A1 I. bırakmak₂ = Elde bulunan bir şeyi tutmaz olmak
II. bırakmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. (Sen)_[kim: eden] Ellerimi_[kimi: etkilenen] sakın bırakma.
- A2 I. bırakmak₃ = Koymak
II. bırakmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kime]_{Hedef}
Ör. (O)_[kim: eden] Mermer masaya_[kime: hedef] bir yirmi beşlik_[ne: konu] bıraktı. TS
- A3 I. bırakmak₃ = Bir işi başka bir zamana ertelemek
II. bırakmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}, [kime]_{Zaman}
Ör. (Biz)_[kim: deneyimci] Gezmeyi_[kimi: içerik] haftaya_[kime: zaman] bıraktık. TS
- A4 I. bırakmak₂ = Unutmak
II. bırakmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}
Ör. (Sen)_[kim: deneyimci] Maziyi_[kimi: içerik] bırak, yaşamaya bak.
- A5 I. bırakmak₃ = Bir işin sorumluluğunu, yükümlülüğünü başkasına vermek, görevlendirmek
II. bırakmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{içerik}, [kime]_{Deneyimci}
Ör. Cemal Paşa_[kim: eden] anlamadığı işi_[kimi: içerik] ehline_[kime: deneyimci] bırakırdı. TS

Ör. (O)_[kim: eden] Neticede bunlardan bir hüküm çıkarılmasını_[kimi: içerik] tamamiyla okuyuculara_[kime: deneyimci] bırakırlar. MBTS

- A6 I. bırakmak₃ = Engel olmamak, izin vermek
II. bırakmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Eden}, [kime]_{Süreç}
Ör. (Onlar)_[kim: eden] Beni_[kimi: eden] bir incirin dibinde oynamaya_[kime: süreç] bırakmazlardı. ÖTS
- A7 I. bırakmak₃ = Sarkıtmak
II. bırakmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}
Ör. (O)_[kim: eden] Saçlarını_[kimi: etkilenen] omzuna_[kime: hedef] bırakmış. TS
- A8 I. bırakmak₂ = Ölen, ayrılan birinden iş, kişi, nesne vb. şeyler kalmak
II. bırakmak → [kim]_{Eden}, [ne]_{Konu}
Ör. (O)_[kim: eden] ardında üç çocuk_[ne: konu] bıraktı. ÖTS
- A9 I. bırakmak₂ = Bıyık ve sakal uzatmak
II. bırakmak → [kim]_{Eden}, [ne]_{Tamamlayıcı}
Ör. (O)_[kim: eden] Babası ölünce sakal_[ne: tamamlayıcı] bıraktı. ÖTS
- A10 I. bırakmak₂ = Ayrılmak, terk etmek
II. bırakmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Kaynak}
Ör. (Ben)_[kim: eden] Nasıl bırakırım Adana'yı_[kimi: kaynak]. ÖTS
- A11 I. bırakmak_{2+(1):3} = Sınıf geçirmemek, döndürmek
II. bırakmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}, (kimden/kimde)_{Tamamlayıcı}
Ör. Öğretmen_[kim: deneyimci] üç tembel çocuğu_[kimi: içerik] bıraktı. TS
- A12 I. bırakmak_{3+(1):4} = Bir pazarlıkta, belli bir fiyata vermeyi kabul etmek
II. bırakmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Alıcı}, [ZÖ]_{Miktar}, (kimi)_{Konu}
Ör. Başkalarına on ikiye veriyoruz ama (Ben)_[kim: eden] sana_[kime: alıcı] onar
kuruştan_[zö: miktar] bırakayım. TS

- A13 I. bırakmak₃ = Sahiplik hakkını başkasına vermek
 II. bırakmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Faydalanan}
 Ör. Bizim komşu_[kim: eden] bütün malını_[kimi: konu] Kızılay'a_[kime: faydalanan] bırakmış. TS
- A14 I. bırakmak₂ = Bulunduğu veya dokunduğu yerde bir şey oluşturmak, meydana getirmek
 II. bırakmak → [kim]_{Sebepl}, [ne]_{Ürün}
 Ör. Çay fincanı_[kim: sebepl] iz_[ne: ürün] bırakmış.
- A15 I. bırakmak₃ = Yanına almamak, yanında götürmemek
 II. bırakmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kimde]_{Yer}
 Ör. (O)_[kim: eden] Telgrafhanede_[kimde: yer] bir zabıt_[ne: konu] bıraktı. TS
- A16 I. bırakmak₃ = Bakılmak, korunmak için vermek
 II. bırakmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Alıcı}
 Ör. (O)_[kim: eden] Eşyaları_[kimi: konu] size_[kime: alıcı] bırakacağım. TS
- A17 I. bırakmak₂ = Boşamak (ayrılmak)
 II. bırakmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Faydalanan}
 Ör. (O)_[kim: eden] Karısını_[kimi: faydalanan] bırakmış. ÖTS

Biçmek

- A1 I. biçmek₂ = Belli bir biçim vererek kesmek
 II. biçmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen},
 Ör. Marangoz_[kim: eden] tomrukları_[kimi: etkilenen] biçti.
- A2 I. biçmek₂ = Dikilecek kumaşı belli bir ölçüye ve modele uygun olarak makasla kesmek
 II. biçmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Ürün}
 Ör. Ulu terziler_[kim: eden] gelmiş, kefenimi_[kimi: ürün] biçer. MBTS

A3 I. biçmek $_{2+(1):3} =$ Ekin, ot vb.ni orakla, tırpanla, makine ile kesmek.

II. biçmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi/ne:]_{EtKilenen}, (kimle)_{Araç}$

Ör. Köylüler_[kim: eden] ekinleri_[kimi: etkilenen] hâlâ orakla_(kimle: araç) biçiyor.

A4 I. biçmek $_3 =$ Tahmin etmek, kestirmek

II. biçmek $\rightarrow [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{İçerik}, [ne]_{Tamamlayıcı}$

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Her denizci gibi onun da yol yol kırışmış yüzüne_[kime: içerik]
bir yaş_[ne: tamamlayıcı] biçti. TS

Bildirmek

A1 I. bildirmek $_3 =$ Herhangi bir şeyi haber vermek

II. bildirmek $\rightarrow [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu}, [kime]_{Alıcı}$

Ör. (O)_[kim: söyleyen] Babası ile arasındaki bütün mektuplaşmaları_[kimi: mevzu]
banaya_[kime: alıcı] da bildiriyor.

A2 I. bildirmek $_{2+(1):3} =$ Anlatmak, ifade etmek

II. bildirmek $\rightarrow [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu}, (kime)_{Alıcı}$

Ör. Sadi_[kim: söyleyen] acele acele konuşarak fikirlerini_[kimi: mevzu] bildiriyor. TS

Bilmek

A1 I. bilmek $_2 =$ Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak

II. bilmek $\rightarrow [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}$

Ör. İnsan_[kim: deneyimci] ömrünün sonunu_[kimi: içerik] bilir.

A2 I. bilmek $_3 =$ Sanmak, varsaymak, farz etmek

II. bilmek $\rightarrow [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}, [ZÖ]_{Durum}$

Ör. Ben_[kim: deneyimci] de onu_[kimi: içerik] bir dost, bir arkadaş_[ZÖ: durum] bilirdim.

A3 I. bilmek $_2 =$ Tanımak, hatırlamak

II. bilmek $\rightarrow [kim]_{Deneyimci}, [kimi: ins]_{İçerik}$

Ör. Adam_[kim: deneyimci] çocuğunu_[kimi: içerik] bilemedi.

- A4 I. bilmek₂ = İnanmak
 II. bilmek → [kim]_{Deneyimci}, [YC]_{içerik}
 Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Bilirim yaşamaz güneşte_[YC: içerik] / Bilirim yaşamaz yan yana aşkla / Ne haksızlık / Ne korku. TS
- A5 I. bilmek₂ = İşine gelmek, uygun bulmak
 II. bilmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi<filimsi>]_{içerik}
 Ör. (O)_[kim: deneyimci] Mal almasını_[kimi: içerik] bildi de parasını vermeyi mi bilmiyor. TS
- A6 I. bilmek₂ = Bir iş yapmaya alışmış olmak, elinden gelmek
 II. bilmek → [kim]_{Eden}, [kimi<filimsi>]_{Süreç}
 Ör. Kadın_[kim: eden] çay yapmayı_[kimi: süreç] bile bilmiyor.

Binmek

- A1 I. binmek₂ = Yüksek bir şeyin veya bir hayvanın üstüne çıkıp ayaklarını sallandırarak oturmak
 II. binmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
 Ör. (Ben)_[kim: eden] Babamın sırtına_[kime: hedef] bindim.
- A2 I. binmek₂ = Bisiklet, motosiklet, binek hayvanı kullanma
 II. binmek → [kim]_{Eden}, [kime/ne]_{Tamamlayıcı}¹¹⁴

¹¹⁴ Banguoğlu (2000: 528) ve Cemiloğlu (2000), bazı fiillerin geçişsiz olduğu halde kime durumlu nesne aldığını, söz konusu örnekte ise Türk dil tarihi boyunca *ata bin* < *atı bin* < *atığ bin* şeklinde meydana gelen bir istem değişiminin söz konusu olduğunu iddia eder. Bu anlamda kime durumlu unsur “nesne” kabul edilir. Sinanoğlu (1957: 337) da -e durumlu unsurun nesne olarak kullanıldığını dile getirir. Ancak kimi fiiller bazı söz dizim unsurlarıyla kalıplaşarak tek bir süreci ifade eder hale gelirler. Kuribayashi (1997: 89), Türkçede fiille gramatikal bir ilişkisi olan ancak gönderimi olmayan (non-referential) bazı isimlerin fiilin gövdesine dâhil olabildiğini ifade eder. Bunlar genellikle *sahte birleşmeler* (Pseudo-incorporation) olarak adlandırılan yalın durumdaki özne ve nesne için öngörülür (Öztürk 2005: 46-48). Değişimin açıkça görüldüğü *at bin* < *ata bin* < *atı bin* < *atığ bin* şeklindeki söz dizimsel birleşmeler, “at binmek”, “at biniciliği yapmak, binek hayvanı kullanmak” anlamında tek bir süreci anlatan fiiller olarak görülebilir (2). Bununla birlikte “binmek” *oturmak* anlamında kullanıldığında kime durumlu istem “hedef” rolündedir. Zira Cemiloğlu (2000), *binmek* fiilinin “bulduğumuz seviyeden, yerden yükselmek, yukarı çıkmak” anlamlarına geldiğini söyleyerek Türkçede aynı anlamı ifade eden “çık-, uç-, zıpla-, yüksel-, tırman-, sıçra-” gibi fiillerin yazı dilinde kullanılırken yönelme hâli eki almış tamlayıcılar

Ör. Yiğitleri vardır, (onlar)_[kim: eden] ata_[kime: tamamlayıcı] binerler. ÖTS

A3 I. binmek₂ = Bir şey sıkışarak yanındakinin üstüne çıkmak

II. binmek → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. Damar_[kim: konu] damara_[kime: hedef] binmiş. TS

A4 I. binmek₂ = Fiyat artmak

II. binmek → [kim]_{Miktar}, [kime]_{Değer}

Ör. Pamuklara_[kime: değer] yüzde on_[kim: miktar] bindi. TS

Bitmek

A1 I. bitmek₁ = Tükenmek (kalmamak)

II. bitmek → [kim]_{Konu}

Ör. Dün akşam param_[kim: konu] bitmişti. TS

Ör. Cebindeki üç mecdidiye_[kim: konu] bir haftada bitti. MBTS

A2 I. bitmek₁ = Çok yorulmak

II. bitmek → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Ben_[kim: etkilenen] yorgunluktan bittim, çocuk hastalıktan. ÖTS

Ör. Hâkimiyet-i Milliye gazetesinin başmürettibi Ahmet ile Demirbaş Hacı

Baba_[kim: etkilenen] yan yana yorgunluktan bitmişler. MBTS

A3 I. bitmek₂ = Çok sevmek, bayılmak, beğenmek

II. bitmek → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{Uyarıcı}

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Şu evin güzelliğine_[kime: uyarıcı] bitiyorum. ÖTS

A4 I. bitmek₁ = Güçsüz kalmak, çok zayıflamak

II. bitmek → [kim]_{Etkilenen}

istediğini kaydederek bu fiilin hedef rolünde de kullanılabileceğini ifade eder (dağa çık-, havaya uç-, yukarıya zıpla-, göğe yüksel-, ağaca tırman-, göğe sıçra- gibi).

- (1) Yiğitler ata bindi.
- (2) Yiğitler at bindiler.

Ör. Biçare adam_[kim: etkilenen] on günde limon sarısına dönmüş, incelmış, bitmiş.
ÖTS

- A5 I. bitmek₁ = Sona ermek (tamamlanmak)
II. bitmek → [kim]Etkilenen
Ör. İnşaat_[kim: ürün] nihayet bitti.

Bocalamak

- A1 I. bocalamak₁ = Gemi rüzgâra karşı gidemeyerek sürüklenmek
II. bocalamak → [kim]Etkilenen
Ör. O sırada yapur_[kim: etkilenen] iyice bocalıyor, iskele sancak yalpalıyordu.
MBTS

- A2 I. bocalamak₁ = Bir işte tutulması gereken yolu kestirememek, ne yapacağını bilememek, kararsız olmak
II. bocalamak → [kim]Deneyimci
Ör. (O)_[kim: deneyimci] ÖSS’de çok bocaladı ama başardı.

Boğmak

- A1 I. boğmak₂ = Bir canlıyı, soluk almasına engel olarak öldürmek
II. boğmak → [kim]Eden.[kimi]Etkilenen
Ör. (O)_[kim: eden] Zavallıyı_[kimi: etkilenen] az kalsın gırtlığından yakalayıp boğacaktı. TS

- A2 I. boğmak₃ = Tamamıyla kaplamak, sarmak
II. boğmak → [kim]Eden. [kimi]Hedef, [kime]Konu
Ör. Ampulün kör ışığı_[kim: eden], dükkanı_[kimi: hedef] alaca bir loşluğa_[kime: konu] boğmuştu. TS

- A3 I. boğmak₃ = Peş peşe yapmak, bir kimseyi bir şeyin fazlasına eriştirmek veya uğratmak
II. boğmak → [kim]Eden.[kimi]Faydalanan, [kime]Konu

Ör. Güllü'nün boynuna sarılan Cemile_[kim: eden], kadının hafif çilli, tombul yanaklarını_[kimi: faydalanan] öpücüklerle_[kime: konu] boğdu. TS

Ör. Ali_[kim: eden] kardeşini_[kimi: faydalanan] paraya_[kime: konu] boğdu.

A4 I. boğmak _{1+(1):2} = Bunaltmak

II. boğmak → [kim]_{Sebep}, (kimi: ins)_{Etkilenen}

Ör. Daha sıcak basmamıştı; güneş henüz yakmıyor, hava_[kim: sebep] daha boğmuyordu. TS

A5 I. boğmak ₃ = Bir durumu başka bir durum yaratarak örtmeye çalışmak

II. boğmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kime]_{Tamamlayıcı}

Ör. Durumun vahametini sezen müdürle hoca_[kim: eden], iş_[kimi: etkilenen] gürültüye_[kime: tamamlayıcı] boğdu. TS

A6 I. boğmak ₂ = Renkler uygun düşmemek

II. boğmak → [kim]_{içerik}, [kimi]_{içerik}

Ör. Bu renk_[kim: içerik], seni_[kimi: içerik] boğmuş. TS

Ör. Koyu yeşil renk_[kim: içerik] odayı_[kimi: içerik] boğdu.

A7 I. boğmak ₂ = Gelişmesine engel olmak

II. boğmak → [kim]_{Sebep}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Otlar_[kim: sebep], ekini_[kimi: etkilenen] boğmuş.

Boğuşmak

A1 I. boğuşmak _{1~2} = Birbirinin boğazına sarılmak, dövüşmek

II. boğuşmak → [kim]_{Eden} / [kim]_{Eden}, [kim]_{Eden}

Ör. Ali'yle Ahmet_[kim: eden], okulda boğuşmuşlar.

A2 I. boğuşmak ₂ = Çabalamak, altından kalkmaya çalışmak, uğraşmak

II. boğuşmak → [kim]_{Eden}, [kimle]_{Ürün}

Ör. (O)_[kim: eden], İşyerinde akşama kadar dosyalarla_[kimle: ürün], boğuşuyorum.

Boşalmak

- A1 I. boşalmak ₁ = Boş duruma gelmek, içinde bir şey kalmamak
II. boşalmak → [kim: yer]_{Etkilenen}
Ör. Sınıf_[kim: etkilenen] tamamen boşaldı.
- A2 I. boşalmak _{1+(1):2} = Dışarıya akmak, dökülmek
II. boşalmak → [kim]_{Konu}, (*kime*)_{Hedef}
Ör. Su_[kim: konu] boşalmış.
- A3 I. boşalmak ₁ = Gevşemek, açılmak
II. boşalmak → [kim: -can]_{Etkilenen}
Ör. Sicim_[kim: etkilenen] gitgide boşalıyordu. TS
- A4 I. boşalmak ₂ = Derdini, sıkıntısını birine anlatarak ferahlamak, deşarj olmak
II. boşalmak → [kim]_{Söyleyen}, [*kime*]_{Alıcı}
Ör. O kadar dertliyim ki ancak (ben)_[kim: söyleyen] ona_[kima: alıcı] boşalabilirdim.

Boşanmak

- A1 I. boşanmak _{1+(1):2~1} = Karı ve koca mahkeme kararı ile birbirinden ayrılmak
II. boşanmak → [kim]_{Eden}, (*kimden*)_{Eden}
Ör. (O)_[kim: eden] Ne oldu da *kocasından*(*kim: eden*) boşandı. TS
Ör. Zeynep'le Ahmet_[kim: eden] boşandı.
- A2 I. boşanmak _{1+(1):2} = Bol bol akmak
II. boşanmak → [kim]_{Konu}, (*kimden*)_{Kaynak}
Ör. Bir zamandır kendimi tutamıyorum, gözyaşlarım_[kim: konu] birden boşanıyor.
TS
- A3 I. boşanmak ₁ = Kapalı bir yerde bulunan insanlar birden dışarı çıkmak

II. boşanmak → [kim: yer]Etkilenen

Ör Yoksa tımarhane_[kim: etkilenen] mi boşanmıştı? TS

A4 I. boşanmak₁ = Baskı altında gergin duran bir şey, birden ve hızla kurtulmak

II. boşanmak → [kim: -can]Etkilenen

Ör. Vay zemberek_[kim: etkilenen] boşandı.

Boyamak

A1 I. boyamak_{2+(1):3} = Boya sürerek veya boyaya batırarak renk vermek

II. boyamak → [kim]Eden, [kimi]Etkilenen, (kimle)Araç

Ör. (O)_[kim: eden] Rastıkla_(kimle: araç) yanağındaki beni_[kimi: etkilenen] de boyadı. TS

A2 I. boyamak₃ = Ağır söz söylemek, aşağılamak

II. boyamak → [kim]Söyleyen, [kimi]Alıcı, [ZT]Tamamlayıcı

Ör. (O)_[kimi: söyleyen] Hepsini_[kimi: alıcı] bir güzel_[ZÖ: tamamlayıcı] boyadı. MBTS

Bozmak

A1 I. bozmak₂ = Bir şeyi, kendisinden beklenen işi yapamayacak duruma getirmek

II. bozmak → [kim]Eden, [kimi: -can]Etkilenen

Ör. Çocuklar_[kim: eden] saati_[kimi: etkilenen] bozmuşlar.

A2 I. bozmak₂ = Dokunmak, zarar vermek

II. bozmak → [kim]Sebep, [kimi: org]Etkilenen

Ör. Bu yemek_[kim: sebep] midemi_[kimi: etkilenen] bozdu. TS

A3 I. bozmak₂ = Büyük parayı küçük birimlere ayırmak, para çevirmek

II. bozmak → [kim]Eden, [ne/kimi]Tamamlayıcı

Ör. (Sen)_[kim: eden] Bir milyon lira_[ne: tamamlayıcı] bozar mısın? TS

- A4 I. bozmak ₂= Bir kimseyi beklemediği bir davranış karşısında bırakarak veya sözünü yalana çıkararak küçük düşürmek
II. bozmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Deneyimci}
Ör. (Siz)_[kim: eden] Adamcağızı_[kimi: deneyimci] fena bozdunuz. TS
- A5 I. bozmak ₂= Aklını yitirecek derecede bir şeye düşkün olmak
II. bozmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimle]_{içerik}
Ör. Adamcağız_[kim: deneyimci] politika ile_[kim: içerik] bozmuş. TS
- A6 I. bozmak ₂= Kötü duruma getirmek
II. bozmak → [kim]_{Sebepl}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. Para_[kim: sebep] adamı_[kimi: etkilenen] bozar.
- A7 I. bozmak ₂= Geçersiz bir duruma getirmek
II. bozmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}
Ör. Parlamento_[kim: deneyimci] başkanın hemen hemen bütün kararlarını_[kimi: içerik] bozuyor. MBTS
- A8 I. bozmak ₂= Biçimini ve kullanılışını değiştirmek
II. bozmak → [kim]_{Eden} [kimi]_{Ürün}
Ör. (O)_[kim: eden] Eskileri_[kimi: ürün] bozuyor; beni, çocuğu giydiriyor. TS
- A9 I. bozmak ₂= Bağ veya bostanın son ürününü toplamak
II. bozmak → [kim]_{Eden} [kimi]_{Tamamlayıcı}
Ör. (O)_[kim: eden] Bostanı_[kimi: tamamlayıcı] bozduk. TS

Bölmek

- A1 I. bölmek ₂= Bir bütünü iki veya daha çok parçaya ayırmak, taksim etmek
II. bölmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne: -can]_{Etkilenen}
Ör. (O)_[kim: eden] Bir domates_[ne: etkilenen] aldı, çakıyla dörde böldü. TS

- A2 I. bölmek₂ = Birliğin bozulmasına yol açmak, parçalamak
II. bölmek → [kim]_{Eden}, [kimi: kur]_{Etkilenen}
Ör. Yeni başkan_[kim: eden] partiyi_[kimi: etkilenen] böldü.

Budamak

- A1 I. budamak_{2+(1): 3} = Daha çok ürün almak veya düzgün bir biçim vermek amacıyla ağaç, asma vb.nin dallarını kesmek, kısaltmak
II. budamak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}, (*kimle*)_{Araç}
Ör. (Biz)_[kim: eden] Ağacın dallarını_[kimi: etkilenen] makasla_(kimle: ar aç) budadık.

- A2 I. budamak₂ = Bir şeyi eksiltmek, azaltmak
II. budamak → [kim]_{Eden}, [kimi: soy]_{Etkilenen}
Ör. MEB_[kim: eden] teftiş yetkisini_[kimi: etkilenen] budadı.

Bulanmak

- A1 I. bulanmak₂ = Bulama işine konu olmak, her yanı bir şeyle kaplanmak
II. bulanmak → [kim]_{Etkilenen}, [kime]_{Araç}
Ör. Balık_[kim: etkilenen] una_[kime: araç] bulanmış.

- A2 I. bulanmak₁ = Duruluğunu yitirmek
II. bulanmak → [kim: sıvı]_{Etkilenen}
Ör. Havuz_[kim: etkilenen] bulandı. TS

- A3 I. bulanmak₁ = Mide bulantısı olmak
II. bulanmak → [kim: org]_{Etkilenen}
Ör. Midem_[kim: etkilenen] bulanıyor.

- A4 I. bulanmak_{1+(1): 2} = (kafa) Karışmak
II. bulanmak → [kim]_{Tamamlayıcı}, (*kime*)_{içerik}
Ör. Köylünün bu habere_(kime: içerik) zihni_[kim: tamamlayıcı] bulandı. TS

Bulmak

- A1 I. bulmak₂ = Arayarak veya aramadan bir şeyle, bir kimse ile karşılaşmak
II. bulmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi/ne]_{Uyarıcı}
Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] pazarda nar_[ne: uyarıcı] bulamadım.
- A2 I. bulmak₂ = İlk kez yeni bir şey yaratmak, icat etmek
II. bulmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Ürün}
Ör. Ampulü_[kimi: ürün] Edison_[kim: eden] buldu.
- A3 I. bulmak₂ = İstenilen şeye kavuşmak, nail olmak
II. bulmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}
Ör. (O)_[kim: eden] aradığı şeylerin hiçbirini_[kimi: konu] burada bulamazsın.
- A4 I. bulmak_{2+(1):3} = Sağlamak, temin etmek
II. bulmak → [kim]_{Eden}, [ne]_{Konu}, (*kime*)_{Faydalanan}
Ör. Sana_(kime: faydalanan) yiyecek bir şeyler_[ne: konu] bulayım ben_[kim: eden].
Ör. (O)_[kim: eden] Ufak bir resim hocalığı_[ne: konu] bulunca saâdetlerine had ve pâyan olmuyor. MBTS
- A5 I. bulmak₁ = Cezaya uğramak
II. bulmak → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Eden_[kim: etkilenen] bulur. TS
- A6 I. bulmak₂ = Hatırlamak
II. bulmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}
Ör. (O)_[kim: deneyimci] Bir türlü bulamadım caminin ismini_[kimi: içerik]. TS
- A7 I. bulmak₃ = Herhangi bir görüşe, bir yargıya varmak
II. bulmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}, [ZÖ]_{Durum}
Ör. Ben_[kim: deneyimci] de bunu_[kimi: içerik] akıllıca_[ZÖ: durum] buldum. TS

Burkmak

A1 I.burkmak₂ = Bir şeyi burar gibi eksenî etrafında döndürmek

II. burkmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Adam_[kim: eden] kadının kolunu_[kimi: etkilenen] burktu.

A2 I.burkmak₁ = Burkulmak

II. burkmak → [kim: org]_{Etkilenen}

Ör. Ayağım_[kimi: etkilenen] burktu.

Burmak

A1 I.burmak₂ = Bir şeyi iki ucundan tutup eksenî etrafında ters yönlere çevirerek bükme

II. burmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Bazı sıkı zamanlarda öyle olur ki sırtımdan çıkan gömleği_[kimi: etkilenen] elimde burardım.

A2 I.burmak₂ = Ağza kekre tat vermek

II. burmak → [kim]_{Sebepl}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Bu ayva_[kim: sebep] ağzımı_[kimi: etkilenen] burdu. TS

Buyurmak

A1 I. buyurmak_{2+(1):3} = Bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını kesin olarak söylemek, emretmek

II. buyurmak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Söz}, (kime)_{Alıcı}

Ör. Ahlak_[kim: söyleyen] başkalarının edecekleri kötülükleri de önlemeye çalışmayı_[kimi: söz] buyurur. TS

A2 I.buyurmak₂ = Gelmek, gitmek, geçmek, girmek

II. buyurmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Siz)_[kim: eden] Salona_[kime: hedef] buyurmaz mısınız? TS

A3 I.buyurmak₂ = Almak

II. buyurmak → [kim]_{Alıcı}, [kimi]_{Konu}

Ör. (Siz)_[kim: alıcı] Kahvenizi_[kimi: konu] buyurun. TS

A4 I. buyurmak₂ = Söylemek, demek, düşüncesini bildirmek

II. buyurmak → [kim]_{Söyleyen}, [ne]_{Söz}

Ör. (O)_[kim: söyleyen] Bir şey_[ne: söz] mi buyurdunuz? TS

Büyümek

A1 I. büyümek₁ = Organizmanın bütününde veya bu bütünün bir bölümünde, boyutlar artmak, irileşmek, eskisinden büyük duruma gelmek

II. büyümek → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Büyür güzellikleri, vücutları_[kim: etkilenen] çocuklar uyurken. TS

A2 I. büyümek₂ = Yetişmek

II. büyümek → [kim]_{Eden}, [kimde]_{Yer}

Ör. (Ben)_[kim: eden] İhtiyar Süleyman Çavuş'un ellerinde_[kimde: yer] büyüdüm. TS

Ör. O_[kim: eden] Ankara'da_[kimde: yer] büyüdü.

A3 I. büyümek₁ = Artmak, güçlenmek, şiddeti artmak

II. büyümek → [kim]_{Süreç}

Ör. Kavgâ_[kim: süreç] büyüdü. TS

Canlanmak

A1 I. canlanmak₁ = Gücü artmak, diri duruma gelmek

II. canlanmak → [kim]_{Deneyimci}

Ör. Yavrusu_[kim: deneyimci] içinde canlandı.

A2 I. canlanmak₂ = Depreşmek

II. canlanmak → [kim]_{içerik}, [kimde<iyelik>]_{Tamamlayıcı}

Ör. Kalbimde_[kimde: tamamlayıcı] ne emeller_[kim: içerik] canlandı.

- A3 I.canlanmak ₂ = Geçmişte yaşanan bir olay veya durum yeniden hatırlanmak
II. canlanmak → [kim]_{içerik}, [kimde<iyelik>]_{Tamamlayıcı}
Ör. Bütün işitilip öğrenilmiş mâcerâlar_[kim: içerik], birer isimle hâtıralarında_[kimde: tamamlayıcı], canlanıyordu. MBTS
Ör. Böylece birdenbire sayfa_[kim: içerik] gözümün önünde_[kimde: tamamlayıcı] canlanır, derinleşir, renk ve ışık dolar. MBTS

- A4 I.canlanmak ₁ = Etkinliği artmak, hareketlilik kazanmak
II. canlanmak → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Dere_[kim: etkilenen], ipekler taşan bir sandal kalabalığıyla canlandı.

Cilâlamak

- A1 I.cilâlamak ₂ = Cila sürerek parlatmak, cila vurmak
II. cilâlamak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}
Ör. Zehra_[kim: eden], lame balo pabuçlarından görünecek olan ayak tırnaklarını_[kimi: etkilenen] da cilaladı. TS
A2 I.cilâlamak ₂ = Övmek
II. cilâlamak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Alıcı}
Ör. Öğrenciler_[kim: söyleyen] öğretmeni_[kimi: alıcı] bir güzel cilaladılar.

Coşmak

- A1 I.coşmak ₁ = Duygu ve düşünceleri güçlü bir tepki ile dışarı vurmak, galeyan etmek
II. coşmak → [kim]_{Eden}
Ör. Askerler_[kim: eden] sevgili efendilerinin yüzünü görür görmez coşuyorlar. TS
A2 I.coşmak ₁ = Doğa olaylarından herhangi biri birdenbire çoğalıp hızlanmak
II. coşmak → [kim]_{Güç}
Ör. Yağmur_[kim: güç] coştı.

- A3 I.coşmak₁ = Heyecanlanmak, içten içe kaynamak, aşırı duygulanmak
II. coşmak → [kim]_{Deneyimci}
Ör. Küçük kız_[kim: deneyimci] annesini görünce coştı.

Çabalamak

- A1 I.çabalamak₂ = Güç bir durumdan kurtulmaya uğraşmak
II. çabalamak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Süreç}
Ör. (O)_[kim: eden] Ayağa kalkmaya_[kime: süreç] çabaladı ama başaramadı.
- A2 I.çabalamak₁ = Bir işi başarmak için uğraşmak, gayret etmek
II. çabalamak → [kim]_{Eden}
Ör. (O)_[kim: eden] Çalış, didin, çabala; aklını, bilgini ve emeğini ortaya koy, bir şeyler elde et. TS

Çağırma

- A1 I. çağırma₂ = Birinin gelmesini kendisine yüksek sesle söylemek, seslenmek
II. çağırma → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Alıcı}.
Ör. Adam_[kim: söyleyen] fotoğrafçıları_[kimi: alıcı] çağırdı
- A2 I. çağırma₃ = Herhangi birinin bir yere gelmesini istemek, davet etmek
II. çağırma → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Alıcı}, [kime]_{Mevzu}
Ör. O_[kim: söyleyen] akşama Orhan'ı_[kimi: alıcı] evine_[kime: mevzu] çağırdı. TS
- A3 I. çağırma₂ = Binmek için araç istemek
II. çağırma → [kim]_{Söyleyen}, [ne]_{Tamamlayıcı}
Ör. (O)_[kim: söyleyen] Bir taksii_[ne: tamamlayıcı] çağırdı. TS

Çakmak

- A1 I. çakmak_{2+(1):3} = Vurarak sokup yerleştirmek
II. çakmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}, (kime)_{Hedef}
Ör. (O)_[kim: eden] Çiviyi_[kimi: etkilenen] tahtaya_(kime: hedef) çaktı. TS

- A2 I. çakmak₃ = Çivi ile tutturmak
 II. çakmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}
 Ör. (O)_[kim: eden] Tabloyu_[kimi: etkilenen] duvara_[kime: hedef] çaktı.
- A3 I. çakmak₂ = Bir şeyi başka bir şeye sürtmek, vurmak veya çarpmak.
 II. çakmak → [kim]_{Eden}, [ne/kimi]_{Tamamlayıcı}
 Ör. (Ben)_[kim: eden] Şu fener yansa deyip bir kutu kibrit_[ne: tamamlayıcı] çaktım. ÖTS
- A4 I. çakmak₁ = Parıldamak, ışık vermek
 II. çakmak → [kim]_{Güç}
 Ör. Şimşekler_[kim: güç] çakıyordu mavi, berrak. ÖTS.
- A5 I. çakmak_{1+(1):2} = Sezinlemek, anlamak, farkına varmak
 II. çakmak → [kim]_{Deneyimci}, (kimi)_{içerik}
 Ör. (O)_[kim: deneyimci] Vallahi çaktı mı çakmadı mı anlayamadım. TS
- A6 I. çakmak₂ = Anlamak, bilmek
 II. çakmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimden]_{içerik}
 Ör. Ay, bu kadın_[kim: deneyimci] İngilizceden_[kimden: içerik] de çakıyor mu? TS
- A7 I. çakmak₂ = Sınavda başarısız olmak
 II. çakmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimden/kimde]_{Tamamlayıcı}
 Ör. Ali_[kim: deneyimci] sınavdan/sınıfta_[kimden: tamamlayıcı] çaktı.

Çalışmak

- A1 I. çalışmak₁ = Bir şeyi oluşturmak veya ortaya çıkarmak için emek harcamak
 II. çalışmak → [kim]_{Eden}
 Ör. (Biz)_[kim: eden] Geçen zamana nispetle daha çok çalışacağız. ÖTS
- A2 I. çalışmak₂ = İşi veya görevi olmak, bulunmak

II. çalışmak → [kim]_{Eden}, [kimde]_{Yer}

Ör. (O)_[kim: eden] Yirmi yıl inşaatta_[kimde: yer] çalışmış.

A3 I. çalışmak₁ = Makine veya aletler işe yarar durumda olmak veya işlemekte bulunmak

II. çalışmak → [kim: mak]_{Eden}

Ör. Saatiniz_[kim: eden] iyi çalışıyor. ÖTS

A4 I. çalışmak₂ = Bir şeyi yapmak için gereken çarelere başvurmak, o şeyi gerçekleştirmek için kendini zorlamak, çaba harcamak

II. çalışmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Süreç}

Ör. (O)_[kim: eden] Olduğundan fazla yaşlı görünmeye_[kim: süreç] çalıştı. TS

A5 I. çalışmak₂ = Bir şeyi öğrenmek veya yapmak için emek vermek.

II. çalışmak → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{İçerik}

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Matematiğe_[kime: içerik] çok çalıştım.

Çalkalamak

A1 I. çalkalamak_{2+(1):3} = Sulu bir şeyi sarsarak veya çırparak karıştırmak

II. çalkalamak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne: sıvı]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] sütü_[kimi: etkilenen] yayıkta çalkaladı. ÖTS

A2 I. çalkalamak₂ = Bir şeyi içinden su çarparak geçirmek yolu ile temizlemek

II. çalkalamak → [kim]_{Eden}, [kimi: yer]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] Her yemekten sonra ağzını_[kimi: etkilenen] çalkalar.

A3 I. çalkalamak₂ = Vücudun göbek, kalça vb. yerini sürekli oynatmak

II. çalkalamak → [kim]_{Eden}, [ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. (O)_[kim: eden] Aşağıdan yavrum, aşağıdan diye göbek_[ne: tamamlayıcı] çalkalıyordu. TS

- A4 I. çalkalamak₂ = Tahılı sarsarak kalburdan geçirmek, elemek
II. çalkalamak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne: katı]_{Etkilenen}
Ör. (O)_[kim: eden] Aşlık buğdayları_[kimi: etkilenen] makinede çalkaladı. ÖTS

Çalmak

- A1 I. çalmak₂ = Başkasının malını gizlice almak, hırsızlık etmek, aşırmaq
II. çalmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}
Ör. Bedeviler_[kim: eden] atlarımızı_[kimi: konu] çalardı.

- A2 I. çalmak_{2+(1): 3~2} = Vurarak veya sürterek ses çıkartmak
II. çalmak → [kim]_{Araç}, [kimi]_{Ürün}
Ör. Bir yandan mızıka_[kim: araç] istiklal havasını_[kimi: ürün] çalıyordu. TS

- A3 I. çalmak₂ = Bir müziği dinlemeyi sağlayan aleti çalıştırmak
II. çalmak → [kim]_{Eden}, [ne]_{Tamamlayıcı}
Ör. (O)_[kim: eden] Fevkalade zekidir; iyi dans eder, piyano_[ne: tamamlayıcı] çalar. TS

- A4 I. çalmak_{1~2} = Ses çıkarmak, ses vermek
II. çalmak → [kim: mak]_{Tamamlayıcı}
→ [kim]_{Eden}, [ne/kimi]_{Tamamlayıcı}
Ör. Geç saatlerde telefon_[kim: tamamlayıcı] çaldı. TS
Ör. Adam_[kim: eden] durup durup ıslık/korna_[kim: tamamlayıcı] çalıyordu.

- A5 I. çalmak₃ = Vurmak
II. çalmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}
Ör. (O)_[kim: eden] Bıçağı_[kim: etkilenen] taşa_[kime: hedef] çaldı.

- A6 I. çalmak₃ = Üzerine sürmek
II. çalmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}, [ne/kimi: sıvı]_{Etkilenen}
Ör. (O)_[kim: eden] Ekmeğin üzerine_[kime: hedef] yağ_[ne: etkilenen] çaldı. TS

A7 I. çalmak₂= Benzemek, andırmak

II. çalmak → [kim]_{içerik}, [kime]_{içerik}

Ör. Bitki_[kim: içerik] biraz kırmızıya_[kim: içerik] çalar.

A8 I. çalmak₃= Atmak, çarpmak

II. çalmak → [kim]_{Eden}, [kimi: katı]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Kitabı_[kim: etkilenen] yere_[kime: hedef] çaldı.

Çarpmak

A1 I. çarpmak₂= Hızla değmek, vurmak

II. çarpmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Ortada duran uzun bir masaya_[kime: hedef] çarptım. TS

A2 I. çarpmak₂= Etkisiyle birdenbire hasta etmek

II. çarpmak → [kim]_{Güç}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Çocuğu_[kimi: etkilenen] güneş_[ne: güç] çarptı.

A3 I. çarpmak₂= Varlığına inanılan bir gücün öfkesine uğramak

II. çarpmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Yeşildirek'te yatan evliya_[kim: eden] hepinizi_[kimi: etkilenen] çarpar. TS

A4 I. çarpmak₂= El çabukluğu ile çalmak, dolandırarak elde etmek

II. çarpmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Köprüden denizi seyredenlerin cüzdanını_[kimi: konu] hep çarparlar. TS

A5 I. çarpmak₃= Kurnazlıkla, zorla ele geçirmek

II. çarpmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kimden]_{Kaynak}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Bu ayakkabıları_[kimi: konu] kardeşimden_[kimden: kaynak] çarptım.

A6 I. çarpmak₂ = Çekiciliğiyle etkilemek, şaşırtmak

II. çarpmak → [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Deneyimci}

Ör. Bu türkü_[kim: uyarıcı] beni_[kimi: deneyimci] çok derinden çarptı

A7¹¹⁵ I. çarpmak₂₋₃ = Biri çarpılan, öbürü çarpan denilen iki sayı verildiğinde çarpanı çarpılandaki birim kadar çoğaltarak çarpım adı verilen bir üçüncü sayıyı elde etmek, darp etmek

II. çarpmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}, [kimle]_{içerik}

Ör. Öğrenci_[kim: deneyimci] üçü_[kimi: içerik] ikiyle_[kimle: içerik] çarptı

Ör. Öğrenci_[kim: deneyimci] üç ile ikiyi_[kimi: içerik] çarptı.

Çatmak

A1 I. çatmak₂ = Odun, değnek, kılıç, tüfek vb. uzun şeylerden birkaç tanesini, tepelerinden birbirine çaprazlama dayayarak durdurmak

II. çatmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Askerler_[kim: eden] avluda silahlarını_[kimi: etkilenen] çatmış, bekliyorlar.

A2 I. çatmak₃ = Kereste vb.ni birbirine tutturmak

II. çatmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Kırık tahtaları_[kimi: etkilenen] bir solukta yan yana_[kime: hedef] çattilar. TS

A3 I. çatmak₂ = Bir şeyi yapmak için gerekli parçaları bir araya getirmek, kurmak, kabaca inşa etmek

II. çatmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{ürün}

Ör. O büyük mektebi gördün ya, onu_[kimi: ürün] kışın biz_[kim: eden] çattık. TS

A4 I. çatmak₂ = Üzücü, kızdırıcı veya şaşırtıcı olaylarla karşılaşmak

II. çatmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Süreç}

¹¹⁵ Türkçe'de bazı cümle ya da istem yapıları vardır ki yüzey yapıya iki farklı söz dizimsel görünümle yansır. Bu, istem dönüşümü olarak adlandırılır. Bu cümledeki söz dizimsel unsurların semantik rolleri aynıdır. Dolayısıyla aynı roldeki iki söz dizimsel unsur aynı rolde tek söz dizimsel unsurla da ifade edilebilir.

Ör. (Biz)_[kim: eden] Bir hayata_[kime: süreç] çattık ki hayat kurmuş pusu. ÖTS

- A5 I. çatmak₂ = Yazıyla veya sözle sataşmak
II. çatmak → [kim]_{Söyleyen}, [kime]_{Alıcı}
Ör. (O)_[kim: söyleyen] Yemek pek düzgün olmazsa aşçıya_[kime: alıcı] çatardı.

- A6 I. çatmak₁ = Sırası gelmek, zamanı gelmek
II. çatmak → [kim]_{Süreç}
Ör. Geldi çatı en son ölmek_[kim: süreç]. ÖTS

- A7 I. çatmak₂ = Rastlamak, karşılaşmak
II. çatmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Eden}
Ör. (O)_[kim: eden] Nerden çatım böylesi bir güzele_[kime: eden].

Çatışmak

- A1 I. çatışmak_{1+(1);2} = Söz, iddia veya davranış birbirini tutmamak, birbirini çelmek, mütenakız olmak
II. çatışmak → [kim]_{içerik}, (kimle)_{içerik}
Ör. Söyledikleri_[kim: içerik] çatışıyor.

- A2 I. çatışmak₂ = Kavga etmek, karşılıklı vuruşmak
II. çatışmak → [kim]_{Eden}, [kimle]_{Eden}
Ör. (O)_[kim: eden] On dört yaşında iken evdekilerle_[kimle: eden] çatıştı.

Çekinmek

- A1 I. çekinmek_{1+(1);2} = Saygı, korku, utanma vb. duygularla bir şeyi yapmak istememek, kaçınmak
II. çekinmek → [kim]_{Deneyimci}, (kime/kimden)_{Uyarıcı}
Ör. Ahmet_[kim: deneyimci] yalnız kaldığımız zaman göz göze gelmekten_(kimden: uyarıcı) çekinirdi. TS
Ör. (Siz)_[kim: deneyimci] Lütfen çekinmeyin, buyurun.

- A2 I. çekinmek $_{2+(1):3} =$ Bir şey sürünmek
 II. çekinmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [ne]_{Etkilenen}, (kime)_{Hedef}$
 Ör. (O)_[kim: eden] *Ala göze*_(kime: hedef) siyah sürme_[ne: etkilenen] çekinir. TS

Çekmek

- A1 I. çekmek $_{2+(1):3} =$ Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek
 II. çekmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, (kime)_{Hedef}$
 Ör. Yengem_[kim: eden] onu_[kimi: konu] kolundan tutup *yanına*_(kime: hedef) çekti. MBTS
 Ör. (O)_[kim: eden] Kızağ1_[kimi: konu] çekti. MBTS
- A2 I. çekmek $_3 =$ Taşıtı bir yere bırakmak, koymak
 II. çekmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kime: yer]_{Hedef}$
 Ör. Ahmet_[kim: eden] arabayı_[kimi: konu] parka_[kime: hedef] çekti.
- A3 I. çekmek $_2 =$ Germek, uzatmak
 II. çekmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}$
 Ör. (O)_[kim: eden] Halatı_[kimi: etkilenen] bütün gücüyle çekti.
- A4 I. çekmek $_2 =$ İçine almak, emmek
 II. çekmek $\rightarrow [kim]_{Etkilenen}, [ne/kimi: sıvı]_{Tamamlayıcı}$
 Ör. Ayakkabım_[kim: etkilenen] su_[ne: tamamlayıcı] çekiyor. MBTS
- A5 I. çekmek $_{3+(1):4-3} =$ Bir yerden başka bir yere taşımak
 II. çekmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kime]_{Hedef}, (kimden)_{Kaynak}$
 $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kimden]_{Kaynak}$
 Ör. (Onlar)_[kim: eden] Ekini_[kimi: konu] harmana_[kime: hedef] çektiler.
 Ör. (Onlar)_[kim: eden] Ekini_[kimi: konu] tarladan_[kimden: kaynak] çektiler. TS
- A6 I. çekmek $_3 =$ Bir amaçla ortadan kaldırmak
 II. çekmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kimden]_{Tamamlayıcı}$

Ör. Fabrika_[kim: eden], bozuk malları_[kimi: konu] piyasadan_[kimden: tamamlayıcı] çekti.
MBTS

Ör. Ford_[kim: eden], bazı arabalarını_[kimi: konu] pazardan_[kimden: tamamlayıcı] çekti

A7 I. çekmek₂ = Solukla içine almak

II. çekmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Yolculardan biri_[kim: eden] sigarasını_[kimi: etkilenen] sıkça birkaç defa çekti.

A8 I. çekmek₂ = Atmak, vurmak

II. çekmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Etkilenen}, [ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. Ev sahibi_[kim: eden] hırsıza_[kime: etkilenen] öyle bir dayak_[ne: tamamlayıcı] çekti ki görmeliydiniz.

A9 I. çekmek₂ = Güç durumlara dayanmak, katlanmak

II. çekmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Uyarıcı}

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Bu çocuğun yaramazlığını_[kimi: uyarıcı] senin hatırın için çekiyorum. MBTS

A10 I. çekmek₂ = Tartıda ağırlığı olmak

II. çekmek → [kim]_{Değer}, [ZÖ]_{Miktar}

Ör. Tartsaydınız kırk, (O)_[kim: değer] kırk, kırk beş kilodan fazla_[ZÖ: miktar] çekmezdi. TS

A11 I. çekmek_{2+(1):3} = Döşemek

II. çekmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Ürün}, (kime)_{Hedef}

Ör. Binaya_(kime: hedef) elektrik tesisatını_[kimi: ürün] O_[kim: eden] çekti.

A12 I. çekmek₃ = Herhangi bir engel kurmak

II. çekmek → [kim]_{Eden}, [ne/kimi]_{Ürün}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] iki tarafa_[kime: hedef] yemiş dolu bir koyu çit_[ne: ürün] çekmiş. TS

A13 I. çekmek₂ = İmbik yardımı ile elde etmek

II. çekmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [ne]_{Ürün}

Ör. Eski insanlar_[kim: eden] gül yağı_[ne: ürün] çekerlerdi

A14 I. çekmek $_{2+(1):3}$ = Çizgi durumunda uzatmak

II. çekmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [ne/kimi]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}

Ör. Polis_[kim: eden] yola_[kime: hedef] serit/ip_[ne: etkilenen] çekti.

A15 I. çekmek $_2$ = Taşıma gücü olmak

II. çekmek $\rightarrow$ [kim: mak]_{Eden}, [ne/kimi]_{Konu}

Ör. Bu araba_[kim: eden] 500 kilodan fazla yük_[ne: konu] çekmez. TS

A16 I. çekmek $_2$ = Öğütmek

II. çekmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [ne/kimi: katı]_{Etkilenen}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Çocukluğumda değirmende buğday_[ne: etkilenen] çekerdik.

A17 I. çekmek $_2$ = Hoşa gitmek, sarmak

II. çekmek $\rightarrow$ [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Deneyimci}

Ör. Bu proje_[kim: uyarıcı] beni_[kimi: deneyimci] çekti.

A18 I. çekmek $_{2+(1):3}$ = Masrafını karşılamak, ikramda bulunmak

II. çekmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [ne]_{Konu}, (kime)_{Faydalanan}

Ör. Beni lokantasına götürdü, (Biz)_[kim: eden] âlâ bir öğle yemeği_[ne: konu] çekti. TS

A19 I. çekmek $_2$ = Bir kimse ailesinden birine herhangi bir bakımdan benzemek

II. çekmek $\rightarrow$ [kim]_{içerik}, [kime]_{içerik}

Ör. (O)_[kim: içerik] Babasına_[kime: içerik] çekmiş. ÖTS

A20 I. çekmek $_2$ = Yol, ay sürmek

II. çekmek $\rightarrow$ [kim]_{Tamamlayıcı}, [ZÖ]_{Zaman}

Ör. Sevmediğim ayların çoğu_[kim: tamamlayıcı] otuz bir_[ZÖ: zaman] çeker. TS

- A21 I. çekmek₁ = Daralıp kısalmak
 II. çekmek → [kim]Etkilenen
 Ör. Kumaş_[kim: etkilenen] yıkayınca çekti. TS
- A22 I. çekmek₂ = Bir şeyi emip dışarıya çıkarmak
 II. çekmek → [kim: mak]Eden, [kimi/ne]Konu
 Ör. Tulumba_[kim: eden], suyu_[kimi: konu] iyi çekiyor. TS
- A23 I. çekmek₂ = Üzerinde bulunan bir silâhla saldırmak için davranmak
 II. çekmek → [kim]Eden, [kimi/ne]Tamamlayıcı
 Ör. Bana hücum etmişti, (ben)_[kim: eden] yanıma yaklaştırmamak için sustalıy_[kimi: tamamlayıcı] çektim. MBTS
- A24 I. çekmek₂ = Tıpkısını yazmak veya çizmek
 II. çekmek → [kim]Eden, [kimi/ne]Tamamlayıcı
 Ör. (Siz)_[kim: eden] Bunun bir kopyasını/fotokopisini_[kimi: tamamlayıcı] çekin.
- A25 I. çekmek₂ = Bir duyguyu içinde yaşatmak
 II. çekmek → [kim]Deneyimci, [kimi/ne]Tamamlayıcı
 Ör. (Siz)_[kim: deneyimci] Ona yanıyorum, onun hasretini_[kimi: tamamlayıcı] çekiyorum. TS
- A26 I. çekmek₃ = Herhangi bir anlama almak
 II. çekmek → [kim]Deneyimci, [kimi/ne]İçerik, [kime]Tamamlayıcı
 Ör. (O)_[kim: deneyimci] Bak, sözümü_[kimi: içerik] nereye_[kime: tamamlayıcı] çekti.
- A27 I. çekmek₃ = Örtmek, giymek
 II. çekmek → [kim]Edeni, [kimi/ne]Konu, [kime: org]Hedef
 Ör. (O)_[kim: eden] Atını direğe bağlar, gocuğunu_[kimi: konu] kafasına_[kime: hedef] çeker, uyurdu. TS

A28 I. çekmek ₃ = Asmak
 II. çekmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}, [kimi/ne]_{Tamamlayıcı}
 Ör. (O)_[kim: eden] Kayığa_[kime: hedef] tehlike bayrakları_[kimi: tamamlayıcı] çekti. TS

A29 I. çekmek _{2+(1):3} = Söylemek
 II. çekmek → [kim]_{Söyleyen}, [ne]_{Tamamlayıcı}, (kime)_{Altı}
 Ör. (O)_[kim: eden] Yine nutuk_[ne: tamamlayıcı] çekti.

A30 I. çekmek ₃ = (boya, badana) Sürmek
 II. çekmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Etkilenen}, [ne]_{Tamamlayıcı}
 Ör. (O)_[kim: eden] Kapıya_[kime: etkilenen] bir kat boya_[ne: tamamlayıcı] çekti. TS

Çelmek

A1 I. çelmek ₂ = Ayak uzatarak birisini düşürmek
 II. çelmek → [kim]_{Eden}, [kimi: ins]_{Etkilenen}
 Ör. Kardeşini_[kimi: etkilenen] bu çocuk_[kim: eden] çeldi.

A2 I. çelmek ₂ = Yolundan çevirmek, engel olmak, engellemek
 II. çelmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne: -can]_{Etkilenen}
 Ör. Kaleci_[kim: eden] topu_[kimi: etkilenen] çeldi. ÖTS

A3 I. çelmek ₂ = mecaz Kendi yanına çekmek, beğenisini, sevgisini kazanmak
 II. çelmek → [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Tamamlayıcı}
 Ör. Sözleri_[kim: uyarıcı] gönlümü/aklımızı_[kimi: tamamlayıcı] çeldi.

Çevirmek

A1 I. çevirmek _{2+(1):3} = Bir şeyin yönünü değiştirmek
 II. çevirmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, (kime)_{Hedef}
 Ör. (O)_[kim: eden] Nefes nefese koşan anneme_(kime: hedef), başını_[kimi: konu] çevirdi. TS

A2 I. çevirmek ₂ = Öteki yüzünü görünür duruma getirmek
 II. çevirmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Sermet_[kim: eden] defterinin yapraklarını/köfteleri_[kimi: etkilenen] çeviriyordu. TS

A3 I. çevirmek₂ = Döndürerek hareket ettirmek

II. çevirmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}

Ör. Resimleri albüme yapıştırırken kocas_[kim: eden] da radyonun düğmesini_[kimi: konu] çevirdi. TS

A4 I. çevirmek₂ = Durdurmak

II. çevirmek → [kim]_{Eden}, [ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. Ahmet_[kim: eden] bir taksi_[ne: tamamlayıcı] çevirdi.

A5 I. çevirmek₃ = Yolundan alıkoymak, yoldan döndürmek

II. çevirmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kimden]_{Tamamlayıcı}

Ör. (Sen)_[kim: eden] Onu_[kimi: etkilenen] bir anda çevirmiştin ölümden_[kimden: tamamlayıcı] daha dün. ÖTS.

A6 I. çevirmek_{3+(1): 4} = Çeviri yapmak

II. çevirmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kime]_{Hedef}, (*kimden*)_{Kaynak}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Bu eseri_[kimi: konu] mutlaka dilimize_[kime: hedef] çevirmeliyiz.

A7 I. çevirmek₃ = Bir yerin çevresini bir şeyle sarmak, kuşatmak

II. çevirmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kimle]_{Araç}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Bağı_[kimi: etkilenen] duvarla_[kimle: araç] çevirdik. TS

A8 I. çevirmek₃ = Bir durumdan başka duruma getirmek, dönüştürmek

II. çevirmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Materyal}, [kime]_{Ürün}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Evlerini_[kimi: materyal] otele_[kimi: ürün] çevirdiler. TS

A9 I. çevirmek₂ = Çevrilemek, tevil etmek

II. çevirmek → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. (O)_[kim: söyleyen] Sözü_[kimi: tamamlayıcı] işine geldiği gibi çevirdi. TS

Çıkarmak

- A1 I. çıkarmak₂ = Sonunu getirmek
II. çıkarmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}
Ör. (Biz)_[kim: eden] Bu para ile ayı_[kimi: tamamlayıcı] çıkarırız. TS
- A2 I. çıkarmak₂ = Hatırlamak
II. çıkarmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}
Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Sizi_[kimi: içerik] çıkaramadım. ÖTS
- A3 I. çıkarmak₃ = Öfke, hırs, acı vb.nin zararını çektirmek
II. çıkarmak → [kim]_{Eden}, [kimden]_{Deneyimci}, [kimi]_{Tamamlayıcı}
Ör. (O)_[kim: eden] Öfkesini_[kimi: tamamlayıcı] benden_[kimden: deneyimci] çıkardı. TS
- A4 I. çıkarmak₂ = Bulmak, ortaya koymak
II. çıkarmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Tamamlayıcı}
Ör. (O)_[kim: deneyimci] yalanını_[kimi: tamamlayıcı] çıkardı. TS
- A5 I. çıkarmak₂ = Giysi, ayakkabı vb.ni vücuttan ayırmak, soymak
II. çıkarmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. İhtiyar hatun_[kim: eden], onun ayakkabılarını ve ceketini_[kimi: etkilenen] çıkarıp çekilip gitmişti. TS
- A6 I. çıkarmak₂ = Yayınılamak
II. çıkarmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{ürün}
Ör. (Biz)_[kim: eden] Evvela İzmir'in ilk mecmûası olan Nevruz'u_[kimi: ürün] çıkardık. MBTS
- A7 I. çıkarmak₂ = Gidermek
II. çıkarmak → [kim]_{Sebepe/Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. Deterjan_[kim: sebep] lekeleri_[kimi: etkilenen] çıkarmış.
- A8 I. çıkarmak₂ = Yapmak, üretmek

II. çıkarmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [ne]_{Ürün}

Ör. Bu terzi_[kim: eden] çok iş_[ne: ürün] çıkarıyor. TS

A9 I. çıkarmak ₂ = Sindirim yolundan dışarı atmak

II. çıkarmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] Sonunda dayanamayıp o gece yediklerinin tamamını_[kimi: etkilenen] çıkardı. TS

A10 I. çıkarmak ₃ = Yollamak, göndermek

II. çıkarmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [ne]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kime: eden] Yoluna_[kime: hedef] adam_[ne: eden] çıkardı.

A11 I. çıkarmak ₂ = Söylemek

II. çıkarmak $\rightarrow$ [kim]_{Söyleyen}, [kimi/ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. Bu dedikodu_[kimi: tamamlayıcı] mutlak bizim arkadaş_[kim: söyleyen] çıkarmıştır. TS

A12 I. çıkarmak ₂ = Bir şeyi bir örneğe göre yapmak

II. çıkarmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Ürün}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Bu danteli_[kim: eden] çıkaramadım. MBTS

A13 I. çıkarmak ₂ = Elde etmek, sağlamak

II. çıkarmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. (O)_[kim: eden] Yağmur kış demiyorum, sokak sokak dolaşıyorum, ekmek paramı/rızkı_[ne: tamamlayıcı] çıkarıyorum. MBTS

A14 I. çıkarmak ₃ = Sunmak

II. çıkarmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kime]_{Alıcı}, [kimi/ne]_{Konu}

Ör. (O)_[kim: eden] konuklara_[kime: alıcı] çerez_[ne: konu] çıkardı. TS

A15 I. çıkarmak ₃ = Gibi göstermek, bir davranış yüklemek

II. çıkarmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden} [kimi]_{İçerik}, [ZÖ]_{Durum}

Ör. (O)_[kim: eden] Adamı_[kimi: içerik] yalancı/suçlu/hırsız_[zö: durum] çıkardı. TS

A16 I. çıkarmak₂ = (keyif, tat, zevk gibi şeyler için) Çok hoşlanmak

II. çıkarmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Lezzettini_[kimi: tamamlayıcı] çıkara çıkara hikâyesine devam ediyordu. TS

A17 I. çıkarmak₂ = Sebep olmak, yol açmak

II. çıkarmak → [kim]_{Sebep}, [ne]_{Ürün}

Ör. Fıtlı_[kim: sebep] İS_[ne: ürün] çıkarıyor.

A18 I. çıkarmak₃ = Üçüncü bir sayı elde etmek üzere belli bir sayıdan, daha az değerli başka bir sayı kadar birim eksiltmek, tarh etmek

II. çıkarmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}, [kimden]_{içerik}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] İkiyi_[kimi: içerik] beşten_[kimden: içerik] çıkaramadı.

Çıkmak

A1 I. çıkmak_{2+(1):3} = İçeriden dışarıya varmak, gitmek

II. çıkmak → [kim]_{Eden}, [kimden]_{Kaynak}, (*kime*)_{Hedef}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Ortalık ağarırken bir arkadaşımınla yorgun adımlarla konaktan_[kimden: kaynak] çıktık. TS

A2 I. çıkmak₂ = Elde edilmek, sağlanmak, istihsal edilmek

II. çıkmak → [kim]_{Ürün}, [kimden]_{Materyal}

Ör. Sütten_[kimden: materyal] yağ_[kim: ürün] çıkar. TS

A3 I. çıkmak₂ = Bir meslek veya bilim kurumunda okuyup yetişmek, mezun olmak

II. çıkmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimden]_{Tamamlayıcı}

Ör. Teğmen_[kim: deneyimci] mektepten_[kimden: tamamlayıcı] daha yeni çıkmış. ÖTS

- A4 I. çıkmak ₂ = Bulunduğu yeri bırakıp başka bir yere geçmek,
taşınmak, ayrılmak
II. çıkmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Tamamlayıcı}
Ör. (Ben)_[kim: eden] Hemen bir apartmana_[kime: tamamlayıcı] çıkarım. TS
- A5 I. çıkmak ₂ = Süresi dolduğunda ayrılmak, ayrılmak, ilgisini
kesmek
II. çıkmak → [kim]_{Eden}, [kimden]_{Kaynak}
Ör. (Ben)_[kim: eden] Sabah kahvaltısından sonra otelimden_[kimden: kaynak] çıktım.
TS
- A6 I. çıkmak ₁ = Ay veya mevsim geçmek
II. çıkmak → [kim]_{Tamamlayıcı}
Ör. Mart_[kim: tamamlayıcı] çıktı.
- A7 I. çıkmak ₂ = Yetiyecek ölçüde olmak
II. çıkmak → [kim]_{Ürün}, [kimden]_{Materyal}
Ör. Bu kumaştan_[kimden: materyal] bir palto_[kim: ürün] çıkar mı? TS
- A8 I. çıkmak ₁ = Meydana gelmek
II. çıkmak → [kim]_{Süreç}
Ör. Kavgâ_[kim: süreç] salon oyunu yüzünden çıktı.
- A9 I. çıkmak _{1+(1);2} = Sıyrılmak, ayrılmak
II. çıkmak → [kim]_{Konu}, (*kimden*)_{Kaynak}
Ör. Bebegin patiği_[kim: konu] çıktı. TS
- A10 I. çıkmak ₂ = Bir şeyin yukarısına doğru yürümek
II. çıkmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Güzergâh}
Ör. (O)_[kim: eden] Uzun ve dik merdivenli bir yokuşu_[kimi: güzergâh] çıktık. TS
- A11 I. çıkmak ₂ = Bir inceleme ve araştırma sonucu bulmak

II. çıkmak → [kim]_{Konu}, [kimde/kimden]_{Yer}

Ör. Sularda_[kimde: yer] bakteri_[kim: konu] çıktı. TS

A12 I. çıkmak ₂ = Yetkili birinin makamına bir iş için gitmek

II. çıkmak → [kim]_{Eden}, [kime: ins]_{Hedef}

Ör. İşçiler_[kim: eden] ustabaşını şikâyet etmek için müdür_[kime: hedef] çıktı.

A13 I. çıkmak ₂ = Talihine ya da payına düşmek, isabet etmek, vurmak

II. çıkmak → [kim]_{Tamamlayıcı}, [kime]_{Faydalanan}

Ör. Arkadaşa_[kime: faydalanan] piyango_[kim: tamamlayıcı] çıkmış. TS

A14 I. çıkmak ₂ = Birdenbire görünmek

II. çıkmak → [kim]_{Uyarıcı}, [kime]_{Tamamlayıcı}

Ör. Neden hiçbir korsan filosu_[kim: uyarıcı] önümüze_[kime: tamamlayıcı] çıkamadı? TS

A15 I. çıkmak ₂ = Mal olmak

II. çıkmak → [kim]_{Değer}, [kime]_{Miktar}

Ör. Bu ev_[kim: değer] dört milyara_[kime: miktar] çıktı. TS

A16 I. çıkmak ₂ = Karaya ayak basmak

II. çıkmak → [kim]_{Eden}, [kime: yer]_{Hedef}

Ör. Atatürk_[kim: eden] Samsun'a_[kime: hedef] çıktı.

A17 I. çıkmak ₂ = Yayılmak, duyulmak

II. çıkmak → [kim]_{Tamamlayıcı}

Ör. Gazetede enstitü hakkında havadisler_[kim: tamamlayıcı] çıkıyordu. TS

A18 I. çıkmak ₂ = Yayılmak

II. çıkmak → [kim]_{Konu}, [kimden]_{Kaynak}

Ör. Lağımdan_[kime: kaynak] pis kokular_[kim: konu] çıkıyor. TS

A19 I. çıkmak ₂ = Bulaşmak

II. çıkmak $\rightarrow$ [kim]_{SebeP}, [kime]_{Etkilenen}

Ör. Kravatın boyası_[kim: sebeP] gömleğe_[kime: etkilenen] çıktı. TS

A20 I. çıkmak ₂ = Erişmek, görmek

II. çıkmak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{Tamamlayıcı}

Ör. Hasta_[kim: deneyimci] sabaha_[kime: tamamlayıcı] çıkmaz.

A21 I. çıkmak ₂ = Binaya kat eklemek

II. çıkmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Ürün}

Ör. (O)_[kim: eden] Evin ikinci katını_[kimi: ürün] çıktı.

A22 I. çıkmak ₁ = Olmak, bulunmak, var olmak

II. çıkmak $\rightarrow$ [kim]_{Konu}

Ör. Bayranın son günü her iki kadının da işleri_[kim: konu] çıktı. TS

Ör. Elbette birisi_[kim: konu] çıkar. TS

A23 I. çıkmak ₁ = Yükselmek, artmak

II. çıkmak $\rightarrow$ [kim]_{Değer}

Ör. Fiyatlar_[kim: değer] çıktı

A24 I. çıkmak ₂ = Yayınlanmak

II. çıkmak $\rightarrow$ [kim]_{Ürün}, [kimden]_{Eden}

Ör. Kitap_[kim: ürün] Akçağ'dan_[kimden: eden] çıkmış

A25 I. çıkmak ₂ = Flört etmek

II. çıkmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimle]_{Eden}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Sevim, senden başka bir kızla_[kimle: eden] çıkmadım. TS

A26 I. çıkmak ₂ = Herhangi bir durumda olduğu anlaşılacak

II. çıkmak $\rightarrow$ [kim]_{içerik}, [ZÖ]_{Durum}

Ör. Adam_[kim: içerik] haklı_[ne: durum] çıktı.

- A27 I. çıkmak₂ = Gitmek, koyulmak
 II. çıkmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Tamamlayıcı}
 Ör. (O)_[kim: eden] Erkenden yola_[kime: tamamlayıcı] çıktı.
- A28 I. çıkmak₂ = Ulaşmak, varmak
 II. çıkmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
 Ör. (Onlar)_[kim: eden] Karşı kaldırıma geçtiler, demir yoluna_[kime: hedef] çıktılar. TS
- A29 I. çıkmak₁ = Giderilmek, yok olmak
 II. çıkmak → [kim: -can]_{Etkilenen}
 Ör. Leke_[kim: etkilenen] çıktı. TS
- A30 I. çıkmak₁ = Oluşmak, olmak
 II. çıkmak → [kim]_{Güç}
 Ör. Fırtına/Rüzgâr_[kim: güç] çıktı. TS
- A31 I. çıkmak₁ = Bitmek, büyümek, sürmek
 II. çıkmak → [kim]_{Ürün}
 Ör. Ekinler_[kim: ürün] çıktı. TS
- A32 I. çıkmak₁ = Yerinden oynamak
 II. çıkmak → [kim: org]_{Etkilenen}
 Ör. Fukaranın hem sağ bileği_[kim: etkilenen] çıkmış hem davulu patlamıştı. TS
- A33 I. çıkmak₂ = Unutmak
 II. çıkmak → [kim]_{içerik}, [kimden]_{Tamamlayıcı}
 Ör. O söz_[kim: içerik] benim hatıramdan_[kimden: tamamlayıcı] çıkmadı. TS
- A34 I. çıkmak₂ = Erişmek, görmek
 II. çıkmak → [kim]_{Deneyimci}, [ZÖ]_{Tamamlayıcı}
 Ör. (O)_[kim: deneyimci] Aklı başında ama sabaha_[ZÖ: tamamlayıcı] çıkamaz.

A35 I. çıkmak₂ = Düzeni bozulmak, eskisinden daha değişik, kötü bir duruma girmek

II. çıkmak → [kim]_{Etkilenen}, [kimden]_{Tamamlayıcı}

Ör. Ev_[kim: etkilenen] ev olmaktan_[kimden: tamamlayıcı] çıktı. TS

Çırpamak

A1 I. çırpamak₂ = Halı, kilim vb. şeyleri hızla ve kesik kesik silkelemek

II. çırpamak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}

Ör. Annem_[kim: eden] bütün gün halıları_[kimi: etkilenen] çırpı.

A2 I. çırpamak_{2+(1):3} = Sulu yiyecekleri hızlı ve sürekli olarak karıştırmak

II. çırpamak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}, (*kimle*)_{Araç}

Ör. Aşçı_[kim: eden] kremayı_[kimi: etkilenen] kaşıkla_(kimle: araç) çırpı.

Çiftleşmek

A1 I. çiftleşmek₁ = Bir şey tekken bir tanesinin katılmasıyla iki olmak

II. çiftleşmek → [kim]_{Konu}

Ör. Sorun_[kim: konu] çiftleşti.

A2 I. çiftleşmek_{1+(1):2} = erkek ve dişi hayvan veya bitki hücreleri döllenmek için bir araya gelmek

II. çiftleşmek → [kim]_{Eden}, (*kimle*)_{Eden}

Ör. Kediler_[kim: eden] martta çiftleşir.

Çiğnemek

A1 I. çiğnemek₂ = Ağza alınan bir şeyi dişler arasında ezmek, öğütmek

II. çiğnemek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] Lokmaları_[kimi: etkilenen] çiğneyemedi.

A2 I. çiğnemek₂ = Ayak ve tekerlek altına alarak ezmek

II. çiğnemek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}

Ör. Öteden gelen araba_[kim: eden] onu_[kimi: etkilenen] çiğneyecekti. TS

A3 I. çığnemek₂ = mecaz Sayılması gereken bir şeyi saymamak, itibar etmemek

II. çığnemek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}

Ör. İnsanlığın_[kim: deneyimci] mukaddes mirasın_[kimi: içerik] çığniyorsun.

Çivilemek

A1 I. çivilemek₃ = Bir şeyi bir yere çivi ile tutturmak, mıhlamak

II. çivilemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Levhayı_[kimi: etkilenen] duvara_[kime: hedef] çiviledim.

A2 I. çivilemek₂ = Vurmak, öldürmek

II. çivilemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Adam_[kimi: etkilenen] bir ara sokakta çivilemişler.

Çizmek

A1 I. çizmek₂ = Çizgi çekmek

II. çizmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Çocuklar_[kim: eden] duvarları_[kimi: etkilenen] çizmişler.

A2 I. çizmek₂ = Resmini yapmak, resmetmek

II. çizmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Ürün}

Ör. (O)_[kim: eden] Ahmet imzasıyla çok başarılı porteler_[ne: ürün] çizdi.

A3 I. çizmek₂ = Çizgi biçiminde yaralamak

II. çizmek → [kim]_{Sebep}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. İğne_[kim: sebep] elimi_[kimi: etkilenen] çizdi. TS

Çökmek

A1 I. çökmek₁ = Bulunduğu düzeyden aşağı inmek

II. çökmek → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Toprak_[kim: etkilenen] çökmüş. TS

A2 I. çökmek $_{1+(1):2}$ = Üzerinde bulunduğu yere yıkılmak

II. çökmek $\rightarrow [kim]_{Etkilenen}, (kime)_{Hedef}$

Ör. Bina_[kim: etkilenen] üstlerine_(kime: hedef) çöktü.

A3 I. çökmek $_2$ = Oturmak, birdenbire oturmak

II. çökmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}$

Ör. (O)_[kim: eden] soluk soluğa yere_[kime: hedef] çöktü.

A4 I. çökmek $_2$ = Sis, duman vb. inerek kaplamak

II. çökmek $\rightarrow [kim]_{Güç}, [kime]_{Etkilenen}$

Ör. Tüm şehre_[kime: etkilenen] sis_[kim: güç] çöktü.

A5 I. çökmek $_1$ = mecaz Sarsılıp dinçliğini yitirmek

II. çökmek $\rightarrow [kim: ins]_{Etkilenen}$

Ör. (O)_[kim: etkilenen] Hastalıktan sonra bir anda çöktü.

A6 I. çökmek $_{1+(1):2}$ = Tortu dibe inmek

II. çökmek $\rightarrow [kim]_{Konu}, (kime)_{Hedef}$

Ör. Tuz_[kim: konu] dibine_(kime: hedef) çöktü.

A7 I. çökmek $_1$ = mecaz Son bulmak, yıkılmak

II. çökmek $\rightarrow [kim: kur]_{Etkilenen}$

Ör. Bizans İmparatorluğu_[kim: etkilenen] 1453'te çöktü.

Çözmek

A1 I. çözmek $_2$ = Düğümlü, bağlı veya sarılı bir şeyi açmak

II. çözmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}$

Ör. (O)_[kim: eden] Yakalığını ve boyun bağını_[kimi: etkilenen] çözdü. ÖTS

A2 I. çözmek $_2$ = Bulmaca, sorun, problem vb. bilinmeyen gizli noktasını bulup açıklamak, sonuca bağlamak

II. çözmek → [kim]Deneyimci, [kimi]İçerik

Ör. Kır saçlı postacı_[kim: deneyimci] bulmacıyı_[kimi: içerik] çözmüştü. ÖTS

A3 I. çözmek ₃ = Bir maddeyi çözücüyle çözündürmek, onun
çözeltisini yapmak

II. çözmek → [kim]Eden, [kimi]Etkilenen, [kimle/kimde]Araç

Ör. (Siz)_[kim: eden] Tuzu_[kimi: etkilenen] suda_[kimde: araç] çözebilirsiniz.

Çürümek

A1 I. çürümek ₁ = Mikroorganizmaların etkisiyle, bozulmak, dağılmak

II. çürümek → [kim: +can]Etkilenen

Ör. Şafak sökmeyen o zindanda, ceset_[kim: etkilenen] çürür. ÖTS

A2 I. çürümek ₁ = Sağlamlığını, dayanıklılığını yitirmek

II. çürümek → [kim: -can]Etkilenen

Ör. Kumaşlar_[kim: etkilenen] dura dura çürüdü. ÖTS

A3 I. çürümek ₂ = İnsan yıpranmak, çökmek

II. çürümek → [kim]Etkilenen, [kimde]Yer

Ör. (O)_[kim: etkilenen] hapishanelerde_[kimde: yer] çürüdü. ÖTS

A4 I. çürümek ₁ = Vurulma ve sıkışma yüzünden vücutta sıkışma
yüzünden vücutta lekeler oluşmak

II. çürümek → [kim: org]Etkilenen

Ör. Artık elâ gözlerinin altı_[kim: etkilenen] çürümüş. ÖTS

Dadanmak

A1 I. dadanmak ₂ = Tadını aldığı, hoşlandığı bir şeyi sık sık istemek

II. dadanmak → [kim]Deneyimci, [kime]Uyarıcı

Ör. Çocuk_[kim: deneyimci] çikolataya_[kime: uyarıcı] pek dadandı. TS

- A2 I. dadanmak₂ = Yarar, çıkar amacıyla veya alışkanlıkla bir yere sık uğramak
II. dadanmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
Ör. (O)_[kim: eden] İkinci sene plajlara_[kime: hedef] da dadandı. TS

Dağılmak

- A1 I. dağılmak_{1+(1); 2} = Toplu durumdayken ayrılıp birbirinden uzaklaşmak
II. dağılmak → [kim]_{Eden}, (kime)_{Hedef}
Ör. Zaten arkadaşlarımın her biri_[kim: eden] bir yana_(kime: hedef) dağılmıştı. Ör.
Yolcular_[kim: eden] artık yavaş yavaş dağılıyordu. TS

- A2 I. dağılmak₁ = Parçalanarak yayılmak, ufalanmak
II. dağılmak → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Kentin eski merkezindeki evler kendiliğinden yıkılıyor, bahçe duvarları_[kim: etkilenen] dökülüp dağılıyordu. TS

- A3 I. dağılmak₁ = Karışık duruma gelmek, düzeni bozulmak
II. dağılmak → [kim: yer]_{Etkilenen}
Ör. Oda_[kim: etkilenen] dağıldı. TS

- A4 I. dağılmak₁ = Bir topluluğun, kuruluşun varlığı son bulmak, fesholunmak, münfesi olmak
II. dağılmak → [kim: kur]_{Etkilenen}
Ör. Şirket_[kim: etkilenen] dağıldı. TS

- A5 I. dağılmak₁ = Yavaş yavaş kaybolmak, yok olmak
II. dağılmak → [kim: soy/-can]_{Etkilenen}
Ör. Bulutlar/Sis_[kim: etkilenen] dağıldı.
Ör. Ona ne zaman rastlasanız içiniz açılır, efkârınız_[kim: etkilenen] dağılır. TS

Dağlamak

A1 I. dağlamak _{2+(1):3} = Akan kanı dindirmek veya hasta bölümleri ortadan kaldırmak için vücudun bir yerini kızdırılmış bir metal araçla yakmak

II. dağlamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, (*kimle*)_{Araç}

Ör. Kızgın maşa demirini al da (sen)_[kim: eden] kollarını_[kimi: etkilenen] dağla dese dağlayacakmışım. TS

A2 I. dağlamak ₂ = Çok sıcak, soğuk veya acı bir şey yakma

II. dağlamak → [kim]_{Sebepl}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Biber_[kim: sebepl] ağzını_[kimi: etkilenen] dağladı. TS

A3 I. dağlamak ₂ = Acısı yüreğine işlemek

II. dağlamak → [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. Bu dert_[kim: uyarıcı] kalbimi_[kimi: tamamlayıcı] dağlar. ÖTS

Dalamak

A1 I. dalamak ₂ = Köpek, kurt vb. hayvanlar dişlemek, ısırarak

II. dalamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Köpek_[kim: eden] mi daladı seni_[kimi: etkilenen]? TS

A2 I. dalamak ₂ = Zehirli böcek, ısırarak otu, sert kumaş dokunarak teni acıtmak veya kaşıdırmak

II. dalamak → [kim]_{Sebepl}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Taşlar_[kim: sebepl] ayağımı_[kimi: etkilenen] daladı. ÖTS

Dalgalanmak

A1 I. dalgalanmak ₁ = Üzerinde dalga oluşmak

II. dalgalanmak → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Bayrağım_[kim: etkilenen] ebediyen dalgalanacak.

A2 I. dalgalanmak ₂ = Renk, ton değiştirmek

II. dalgalanmak → [kim]_{Konu}, [kimde]_{Yer}

Ör. Yüzünde_[kimde: yer] belli belirsiz bir pembelik_[kim: konu] dalgalanmıştı. TS

Dalmak

A1 I. dalmak₂ = Suyun içine bütün vücuduyla ve hızla girmek

II. dalmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Biz)_[kim: eden] O sıcak günde serin denize_[kime: hedef] dalmıştık.

A2 I. dalmak₁ = Uyumak

II. dalmak → [kim]_{Deneyimci}

Ör. O serinlik içinde Tevfik_[kim: deneyimci] dalmış. TS

A3 I. dalmak₂ = Başka bir şeyle uğraşamayacak veya başka bir şeyi düşünemeyecek biçimde kendini bir şeye kaptırmak

II. dalmak → [kim]_{Deneyimi}, [kime]_{İçerik}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] “Ne yapacağım” hülyasına_[kime: içerik] öyle dalmıştı ki! ÖTS

Damgalamak

A1 I. damgalamak₂ = Bir şeyin üzerine damga ile işaret yapmak, damga vurmak

II. damgalamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Mektupları_[kimi: etkilenen] damgaladılar.

A2 I. damgalamak₂ = Birine yüz kızartıcı bir suç yüklemek

II. damgalamak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Alıcı}

Ör. Çevre_[kim: söyleyen], yazarı_[kimi: alıcı] damgalar, ama yazarın tepkisi bir biçimde belirebilir. MBTS

Damlamak

A1 I. damlamak_{2+(1):3} = Damla durumunda tane tane düşmek

II. damlamak → [kim]_{Konu}, [kimden]_{Kaynak}, (kime)_{Hedef}

Ör. Yüzüne_(kime: hedef) bir yerden_[kimden: kaynak] su_[kim: konu] damlıyordu. TS

- A2 I. damlamak₁ = İçindekini damla damla akıtmak
 II. damlamak → [kim]_{Konu}
 Ör. Musluk_[kim: konu] damlıyor. TS
- A3 I. damlamak₂ = Bir yere çağrılmadan, çekinmeden gitmek, çıkagelmek
 II. damlamak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
 Ör. (Sen)_[kim: eden] Herkes yattıktan sonra şu fıstık ağacının altına_[kime: hedef] damla. TS

Daralmak

- A1 I. daralmak₁ = Dar duruma gelmek, küçülmek
 II. daralmak → [kim]_{Etkilenen},
 Ör. Bütün elbiselerim_[kim: etkilenen] daralmış. ÖTS
- A2 I. daralmak₁ = Azalmak
 II. daralmak → [kim: soy]_{Tamamlayıcı}
 Ör. Yıllar geçer, bir gün bakarsınız vakitler_[kim: tamamlayıcı] daralmış. TS
- A3 I. daralmak₁ = Güçleşmek, zorlaşmak
 II. daralmak → [kim<iyelik>]_{Tamamlayıcı}
 Ör. Geçimi_[kim: tamamlayıcı] daraldı. TS
 Ör. Elimiz_[kim: tamamlayıcı] daraldı. ÖTS
- A4 I. daralmak₁ = Başı dara gelmek, bunalmak
 II. daralmak → [kim]_{Deneyimci}
 Ör. Bu dünya bir kuyu, havasız çömlek; (Ben)_[kim: deneyimci] daralıyorum.

Davranmak

- A1 I. davranmak₂ = Bir kimseye veya bir şeye karşı belli tavır takınmak
 II. davranmak → [kim]_{Eden}, [ZÖ]_{Durum}

Ör. Hiç gerekmezken dönüyor ve (o)_[kim: eden] onu yeni görmüş gibi_[zö: durum] davranıyor. TS

A2 I. davranmak₂ = Bir şeye el atmak

II. davranmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. Onu örnek alan hamallar_[kim: eden] da camgöbeği takımın diğer parçalarına_[kime: hedef] davrandılar. TS

A3 I. davranmak₂ = Bir işi yapmaya hazır olmak, hazırlanmak

II. davranmak → [kim]_{Eden}, [kime_{<fiilimsi>}]_{Süreç}

Ör. (O)_[kim: eden] Kalbine bu üzüntü düşünce duramadı, ayağa kalkıp gitmeye_[kime: süreç] davrandı. TS

Dayamak

A1 I. dayamak₃ = Yaslamak

II. dayamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Sol kolunu_[kimi: konu] yürürken hep kalçasına_[kime: hedef] dayadı. TS

A2 I. dayamak₃ = Kalitesiz, kötü veya çürük bir malı, gizlice iyi olanların arasına katıp müşteriye satmak

II. dayamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Alıcı}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Kötü malı_[kimi: konu] müşteriye_[kime: alıcı] dayadılar.

A3 I. dayamak₃ = Kapı veya pencereyi ardına kadar açmak

II. dayamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [EÖ_{<kadar>}]_{Durum}

Ör. (O)_[kim: eden] Kapıyı_[kimi: etkilenen] sonuna kadar_[EÖ: durum] dayadı.

A4 I. dayamak₂ = *teklifsiz konuşmada* Vakit geçirmeden, bekletmeden vermek

II. dayamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}

Ör. (O)_[kim: eden] İstifayı_[kimi: konu] dayadı. ÖTS

Dayanmak

- A1 I. dayanmak₂ = Bir yere yaslanmak, kendini dayamak
II. dayanmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
Ör. (Sen)_[kim: eden] Çınar ağacına_[kime: hedef] dayanmayasın. ÖTS
- A2 I. dayanmak₂ = Tutunmak, karşı durmak, karşı koymak, mukavemet etmek
II. dayanmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Süreç}
Ör. Ordumuzun atılışına_[kime: süreç] düşman_[kim: eden] ancak iki gün dayandı. TS
- A3 I. dayanmak₂ = *mecaz* Zarar görmemek, varlığını korumak, hasar görmemek
II. dayanmak → [kim]_{Etkilenen}, [kime]_{Güç/SebeP}
Ör. Bu gemi_[kim: etkilenen] fırtınaya_[kime: güç] iyi dayanır. TS
- A4 I. dayanmak₂ = *mecaz* Varmak, ulaşmak
II. dayanmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
Ör. Bu haber ortalığa yayılır yayılmaz banknotlarını kapan_[kim: eden] bankaya_[kime: hedef] dayanıyor. TS
- A5 I. dayanmak₂ = *mecaz* Bütün gücünü kullanarak bir işi yapmak
II. dayanmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Etkilenen}
Ör. İki genç_[kim: eden], kırarcasına küreklerle_[kime: etkilenen] dayandılar. TS
- A6 I. dayanmak₂ = *mecaz* Birinden, bir şeyden güç almak, güvenmek, istinat etmek
II. dayanmak → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{içerik}
Ör. (Biz)_[kim: deneyimci] Laikliği korumak için kanun kuvvetine mi, eğitim ve telkin kuvvetine_[kime: içerik] mi dayanmalıyız. TS
- A7 I. dayanmak₁ = *mecaz* Uzun süre kullanılmaya uygun olmak

II. dayanmak → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Bu kumaş_[kim: etkilenen] çok dayandı. TS

A8 I. dayanmak _{1+(1): 2} = (Kendini tutmak), çekmek, sabretmek, tahammül etmek

II. dayanmak → [kim]_{Deneyimci, (kime)_{Uyarıcı}}

Ör. Aradan biraz daha geçince kumandan_[kim: deneyimci] dayanamadı, söze başladı. TS

Dayatmak

A1 I. dayatmak ₂ = Kendi istediğini yaptırmakta direnmek

II. dayatmak → [kim]_{Söyleyen, [EÖ<diye>]¹¹⁶ Söz}

Ör. (O)_[kim: söyleyen] Ertesi gün dayattı, ben onu almam diye_[EÖ: söz]. TS

A2 I. dayatmak ₃ = Bir şeyi zorla kabul ettirmek, empoze etmek

II. dayatmak → [kim]_{Eden, [kimi]_{içerik, [kime]_{Deneyimci}}}

Ör. Bu işi_[kimi: içerik] ona_[kim: deneyimci] babası_[kim: eden] dayatmış.

Değerlendirmek

A1 I. değerlendirmek ₂ = Bir şeyi yerinde ve yararlı bir yolda kullanmak

II. değerlendirmek → [kim]_{Eden, [kimi]_{Etkilenen}}

Ör. Terzi_[kim: eden] eski kumaşları_[kimi: etkilenen] çok güzel değerlendirmiş.

A2 I. değerlendirmek ₂ = Bir şeyin özünü, önemini, nitelik ve niceliğini belirlemek

II. değerlendirmek → [kim]_{Söyleyen, [kimi]_{Mevzu}}

Ör. Eleştirmenler_[kim: söyleyen] bu genç yazarı_[kim: mevzu] övgülerle değerlendirdiler. TS

¹¹⁶ Üstünoğlu (2008: 279), edatları ad işletme ekleri içinde “ad işletme edatları” adıyla anar. Edatlar, diğer görevli dil birimleri gibi çekim unsuru olarak kullanılamaması ve tek başına kullanıma çıkamaması nedeniyle ad işletme ekleri içinde kabul edilir. “diye” edatının adlardan sonra gelip bağlı olduğu adı diğer birimlere, özellikle fiillere, bağlaması onun bu kategoride ele alınmasını gerekli kılmıştır.

- A3 I. değerlendirmek₂ = Değer kazandırmak, kıymetlendirmek
 II. değerlendirmek → [kim]_{Sebep}, [kimi]_{Değer}
 Ör. Fabrika inşaatı_[kim: sebep] kasabadaki arsaları_[kimi: değer] değerlendirdi. MBTS

- A4 I. değerlendirmek₂ = Değer biçmek (kıymet koymak)
 II. değerlendirmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}
 Ör. Satılacak eşyaları_[kimi: içerik] kim_[kim: deneyimci] değerlendirecek? MBTS

Değişmek

- A1 I. değişmek₁ = Başka bir biçim veya duruma girmek, tahavvül etmek
 II. değişmek → [kim]_{Etkilenen}
 Ör. Beş yılda her şey_[kim: etkilenen] ne kadar çabuk değişmişti. TS

- A2 I. değişmek₁ = Yerine başka şey veya kimse gelmek
 II. değişmek → [kim]_{Konu}
 Ör. Sandalyeler_[kim: konu] değişmiş.

- A3 I. değişmek_{2+(1):3} = Karşılıklı alıp vermek, mübadele etmek
 II. değişmek → [kim]_{Eden/Alıcı}, [kimi]_{Konu}, (*kimle*)_{Eden/Alıcı}
 Ör. (Biz)_[kim: eden] Onunla_(kimle: eden) saatlerimizi_[kim: konu] değiştik. TS

- A4 I. değişmek₂ = (giyecek için) Değiştirmek
 II. değişmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
 Ör. (O)_[kim: eden] Üstünü_[kimi: etkilenen] değiştirecek.

Değmek

- A1 I. değmek₂ = Aralık kalmayınca kadar birbirine yaklaşmak, dokunmak, temas etmek
 II. değmek → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}
 Ör. Etekleri_[kim: konu] yere_[kime: hedef] değiyor.

- A2 I. değmek₂ = Ulaşmak, erişmek

II. değmek → [kim]Deneyimci, [kime]Tamamlayıcı

Ör. Erciyes Dağı_[kim: deneyimci] değmiş kaç bin yaşına_[kime: tamamlayıcı]. ÖTS

Denemek

A1 I. denemek₂ = Değerini anlamak, gerekli niteliği taşıyıp taşımadığını bulmak için bir insanı, bir nesneyi veya bir düşünceyi sınamak, tecrübe etmek

II. denemek → [kim]Eden/ Deneyimci, [kimi/ne]Etkilenen/ İçerik

Ör. (Siz)_[Eden] Bir kere de bu ayakkabıyı_[kimi: etkilenen] deneyin. MBTS

Ör. (Onlar)_[kim: deneyimci] Böyle bir sistemi_[kimi: içerik] denediler, neticesi işe yaramadı. MBTS

A2 I. denemek₂ = Bir işe, başarmak amacıyla başlamak, girişimde bulunmak, teşebbüs etmek

II. denemek → [kim]Eden, [kimi]Süreç

Ör. (O)_[kim: eden] Ayağa kalkarak üç adım ötedeki musluğa kadar gitmeyi_[kimi: süreç] denedi. TS

Derinleşmek

A1 I. derinleşmek₁ = Derin duruma gelmek

II. derinleşmek → [kim]Etkilenen

Ör. İrmak_[kim: etkilenen] birden derinleşti.

A2 I. derinleşmek₂ = Bir konuda köklü, sağlam bilgi edinmek, bilgisini genişletmek

II. derinleşmek → [kim]Deneyimci, [kimde]İçerik

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Dil biliminde_[kimde: içerik] fazlasıyla derinleşti.

Devirmek

A1 I. devirmek₂ = Ayakta veya dik duran bir şeyi düşürmek, yatay duruma getirmek

II. devirmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. (Siz)_[kim: eden] Ne ince boyunlu ilaç şişesini ne kırmızı kutuyu_[kimi: etkilenen] devirdiniz. TS

A2 I. devirmek₂ = Bir yönetim organının veya başkanının yönetim gücünü zorla elinden almak

II. devirmek → [kim]_{Eden}, [kimi: kur]_{Etkilenen}

Ör. İllegal örgütler_[kim: eden] hükümeti_[kimi: etkilenen] devirdi.

A3 I. devirmek₃ = Bir yana eğmek

II. devirmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Beresini_[kimi: konu] kaşının üzerine_[kime: hedef] devirmiş. ÖTS

A4 I. devirmek₂ = Belli bir yaş dönemini geride bırakmak

II. devirmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi: zam]_{Tamamlayıcı}

Ör. Amcam_[kim: deneyimci] ellisini_[kimi: tamamlayıcı] devirmiş. TS

Dikelmek

A1 I. dikelmek₁ = Dik duruma gelmek, dikleşmek

II. dikelmek → [kim]_{Eden/ Etkilenen}

Ör. İlk darbeyi vurduğum ensesine, adam_[kim: eden] dikeldi.

Ör. Elektirieve çarpılmışım gibi dikeldi saçlarım_[kimi: etkilenen].

A2 I. dikelmek₂ = Ayakta durmak

II. dikelmek → [kim]_{Eden}, [kimde]_{Yer}

Ör. Çocuk_[kim: eden] iki saattir kapıda_[kimde: yer] dikeliyor.

A3 I. dikelmek₂ = Sert konuşmak, karşı gelmek, birine kafa tutmak, dinelmek

II. dikelmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Tamamlayıcı}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Kendimden geçmiş bir vaziyette karşısına_[kime: tamamlayıcı] dikeldim.

Dikilmek

- A1 I. dikilmek₁ = Dik duruma gelmek
II. dikilmek → [kim: org]Etkilenen
Ör. Kulakları_[kimi: etkilenen] dikildi. MBTS
- A2 I. dikilmek₂ = Ayakta durmak
II. dikilmek → [kim]Eden, [kimde/kime]Yer
Ör. (O)_[kim: eden] Bütün o ağırlı, uzun gecelerimde yatak odasının kapısında_[kimde: yer] dikilirdi. TS
Ör. (O)_[kim: eden] Dikilir köprü üzerine_[kime: yer], keyifle seyrederim hepinizi. MBTS
- A3 I. dikilmek₂ = Karşı koymak, engellemek
II. dikilmek → [kim]Eden, [kime]Tamamlayıcı
Ör. Çocuk_[kim: eden] her defasında karşımıza_[kime: tamamlayıcı] dikildi. TS
- A4 I. dikilmek₂ = Göz belli bir noktaya uzun süre bakmak
II. dikilmek → [kim]Deneyimci, [kime]Uyarıcı
Ör. Herkesin gözleri_[kim: deneyimci] hayret ve tecessüsle onun üzerine_[kimi: uyarıcı] dikilir. TS

Dikmek

- A1 I. dikmek_{2+(1):3} = Bir cismi dik olarak durdurmak
II. dikmek → [kim]Eden, [kimi]Konu, (kime)Hedef
Ör. (Ben)_[kim: eden] Bu taşındır diyerek Kâbe'yi_[kimi: konu] diksem başına_(hedef).
- A2 I. dikmek₂ = Bardak, kadeh, testi vb. kapların içindekini bir çırpıda, bir solukta içmek
II. dikmek → [kim]Eden, [kimi]Etkilenen
Ör. (O)_[kim: eden] Şerefe dedikten sonra kadehini_[kimi: etkilenen] diyor. MBTS
- A3 I. dikmek₃ = Beklemek için birini bir şeyin başına getirmek

II. dikmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [ne/kimi]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] o günden sonra kapıya_[kime: hedef] bir bekçi_[ne: eden] dikti.

A4 I. dikmek ₂ = Yapı kurmak, inşa etmek

II. dikmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Ürün}

Ör. Müteahhit_[kim: eden] binay_[kimi: ürün] dikti.

A5 I. dikmek _{2+(1);3} = Yetiştirmek için bir bitkiyi toprağa yerleştirmek

II. dikmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi/ne: bit]_{Ürün}, (kime)_{Hedef}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Bahçeye_(hedef) ağaç_[ne: ürün] diktik.

Dilemek

A1 I. dilemek ₂ = Birinden bir şeyin yapılmasını istemek, rica etmek, arzu etmek

II. dilemek $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimi<fiilimsi>]_{İçerik}

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Yalnız bu hususta beni bağışlamanızı_[kimi: içerik] dilerim.
TS

A2 I. dilemek _{2+(1);3} = Biri için bir dilekte bulunmak

II. dilemek $\rightarrow$ [kim]_{Söyleyen}, [ne]_{Söz}, (kime)_{Alıcı}

Ör. Karadakiler_[kim: söyleyen] her lisandan hayırlı yolculuklar_[ne: tamamlayıcı] dilediler.
TS

Dinlemek

A1 I. dinlemek ₂ = İşitmek için kulak vermek

II. dinlemek $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Uyarıcı}

Ör. Konağın hesabını sen söylersin, ben_[kim: deneyimci] de onu_[kimi: uyarıcı] dinlerim.
TS

A2 I. dinlemek ₂ = Birinin sözünü, öğüdünü kabul edip gereğince davranmak

II. dinlemek $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}

Ör. (Sen)_[kim: deneyimci] Beni_[kimi: içerik] dinlersen bu işten vazgeç. TS

Dizmek

- A1 I. dizmek $_{2+(1);3}$ = Bazı nesneleri iplik, tel vb.ne geçirmek
II. dizmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [ne/kimi]_{Etkilenen}, (kime)_{Hedef}$
Ör. Ana, iki kız_[kim: eden] oturmuş, boncuk_[ne: etkilenen] diziıyorlardı.
- A2 I. dizmek $_3$ = Düzenlemek, hazırlamak
II. dizmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi]_{Ürün}, [kime]_{Hedef}$
Ör. (O)_[eden] Daha önce kahvaltıyı_[kimi: ürün] gül motifli, basma örtülü küçük masaya_[kime: hedef] dizmişti. TS
- A3 I. dizmek $_{2+(1);3}$ = Yan yana veya üst üste sıralamak
II. dizmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [ne/kimi]_{Konu}, (kime)_{Hedef}$
Ör. (O)_[kim: eden] Odanın ortasına üç ayaklı masayı koymuş, etrafına_(hedef) sandalyeleri_[kimi: konu] diziordu. TS

Doğmak

- A1 I. doğmak $_1$ = Dünyaya gelmek
II. doğmak $\rightarrow [kim]_{Ürün}$
Ör. Yazar_[kim: ürün] 1913'te doğmuş.
- A2 I. doğmak $_1$ = Güneş, ay, yıldız ufuktan yükselerek görünmek
II. doğmak $\rightarrow [kim]_{Güç}$
Ör. Güneş doğuyor.
- A3 I. doğmak $_2$ = Ortaya çıkmak, sonucu olmak
II. doğmak $\rightarrow [kim]_{Ürün}, [ZÖ]_{Sebepl}$
Ör. Nezakat denen şey_[kim: ürün], kadının hanımlaşması ile beraber_[ZÖ: sebepl] doğdu. TS
- A4 doğmak $_2$ = Düşünce, hayal vb. zihinde birdenbire oluşmak
doğmak $\rightarrow [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{Tamamlayıcı}$

Ör. Bir şeyler olacağı_[kimi: deneyimci] içime_[kime: tamamlayıcı] doğmuştu.

Doğrulamak

A1 I. doğrulamak₁ = Eğik veya eğri bir şey, düz bir duruma gelmek

II. doğrulamak → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Yamuk çivi_[kim: etkilenen] doğruldu. ÖTS

A2 I. doğrulamak₁ = Oturan veya yatan bir kimse toparlanmak, dik bir duruma gelmek

II. doğrulamak → [kim]_{Eden}

Ör. Sırtı dönük orta yaşlı adam_[kim: eden] doğruldu. TS

A3 I. doğrulamak₂ = Yönelmek

II. doğrulamak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. Çocuk_[kim: eden] hızlı, paytak adımlarla parkın kapısına_[kime: hedef] doğruldu. TS

Doğurmak

A1 I. doğurmak_{1+(1):2} = Yavru dünyaya getirmek, doğum yapmak

II. doğurmak → [kim]_{Eden}, (kimi/ne)_{Ürün}

Ör. Anam_[kim: eden] bir yaz gecesi doğurmuş beni_(kimi: ürün) burada. ÖTS

A2 I. doğurmak₂ = Ortaya çıkmasına yol açmak, sebep olmak

II. doğurmak → [kim]_{Sebebi}, [kimi/ne]_{Ürün}

Ör. Bir kıvılcım_[kim: sebep] isyan havası_[kim: ürün] doğuruyor. TS

Dokunmak

A1 I. dokunmak₂ = Değmek, el sürmek, temas etmek

II. dokunmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Bir elektrik ziline düğmesine_[kime: hedef] dokunduk. TS

A2 I. dokunmak₂ = Karıştırmak

II. dokunmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Etkilenen}

Ör. Bu kâğıtlara_[kim: etkilenen] kimse_[kime: eden] dokunmasın. TS

A3 I. dokunmak₂ = İnsanın içine işlemek, duygulandırmak, etkilemek, koymak, batmak

II. dokunmak → [kim]_{Uyarıcı}, [kime]_{Deneyimci}

Ör. Her şey_[kim: uyarıcı] dokunur şimdi bu gurbette bana_[kime: deneyimci]. TS

A4 I. dokunmak₂ = İlişkin, ilgili olmak, değinmek

II. dokunmak → [kim]_{Söyleyen}, [kime]_{Mevzu}

Ör. Eğitim konusuna_[kime: mevzu] dokunuyor bu yazı_[kim: söyleyen]. TS

A5 I. dokunmak₂ = Onur, anlayış vb. ile uyuşmaz bir durum ortaya çıkmak

II. dokunmak → [kim]_{Uyarıcı}, [kime]_{Tamamlayıcı}

Ör. Erkeklerde pudra_[kim: uyarıcı] sinirime_[kime: tamamlayıcı] dokunuyor. TS

Dolanmak

A1 I. dolanmak₂ = Bir şeyin çevresine sarılmak

II. dolanmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Etkilenen}

Ör. Kocasının kolu_[kim: eden] beline_[kime: etkilenen] bir kobra gibi dolanmıştı. TS

A2 I. dolanmak₂ = Bir şeyin çevresinde dönmek, gezmek, dolaşmak

II. dolanmak → [kim]_{Eden/ Güç}, [kime]_{Güzergâh}

Ör. Pınar başından bulanır/ (o)_[kim: eden] İner ovayı_[kime: güzergâh] dolanır. MBTS

A3 I. dolanmak₂ = Karışmak, dolaşmak

II. dolanmak → [kim]_{Etkilenen}, [kime]_{Etkilenen}

Ör. İp_[kim: etkilenen] ayağıma_[kime: etkilenen] dolandı.

A4 I. dolanmak₂ = Gelişigüzel gezmek

II. dolanmak → [kim]_{Eden}, [kimde]_{Yer}

Ör. (O)_[kim: eden] Kızlarının, gelinlerinin evleri arasında_[kim: yer] dolanıyordu. TS

Dolaşmak

- A1 I. dolaşmak₂ = Gezmek, gezinmek
II. dolaşmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Yer}
Ör. (O)_[kim: eden] Büsbütün gece kapanmadan şehri_[kim: yer] biraz dolaştı. TS
- A2 I. dolaşmak₁ = Doğru gitmeyip yolu uzatmak
II. dolaşmak → [kim]_{Eden}
Ör. (O)_[kim: eden] Bu yoldan giderseniz çok dolaşırsınız. TS
- A3 I. dolaşmak₂ = Dönüp başka bir yönden gelmek
II. dolaşmak → [kim]_{Eden}, [kimden]_{Güzergâh}
Ör. (Sen)_[kim: eden] Arka kapıdan_[kim: güzergâh] dolaş. ÖTS
- A4 I. dolaşmak₁ = Saç, iplik vb. şeyler birbirine karışarak güç çözülür duruma gelmek
II. dolaşmak → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Saçları_[kim: etkilenen] taranmamaktan dolaşmış. TS
- A5 I. dolaşmak₂ = Nefes, el bir şey üzerinde hafifçe hareket etmek
II. dolaşmak → [kim]_{Eden}, [kimde]_{Yer}
Ör. Elleri_[kim: eden] vücudunda_[kimde: yer] dolaştı.
- A6 I. dolaşmak₂ = Çok kimse tarafından söylenmek
II. dolaşmak → [kim]_{Söz}, [kimde]_{Tamamlayıcı}
Ör. İsmi_[kim: söz] her ağızda_[kimde: tamamlayıcı] dolaşıyor. MBTS

Donmak

- A1 I. donmak₁ = Sıvı, soğğun etkisiyle katı duruma gelmek, buz tutmak
II. donmak → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Kışın burada sular_[kim: etkilenen] donar.

A2 I. donmak₁ = Yaşamını yitirmek, soğuktan ölmek; çok üşümek
II. donmak → [kim: ins]_{Etkilenen}
Ör. Hiç şüphen olmasın geri dönersek/ (Biz)_[kim: etkilenen] Karların altında donar kalırız. ÖTS

A3 I. donmak₂ = Beklenmedik bir durum karşısında birden hareketsiz kalmak
II. donmak → [kim]_{Eden}, [kimde]_{Yer}
Ör. Salonun içinde kimse kımıldayamadı. Hepsi_[kim: eden] olduğu yerde_[kimde: yer] dondu. TS

Doymak

A1 I. doymak_{1+(1);2} = İsteği kalmayınca kadar yemek, açlığı kalmamak
II. doymak → [kim]_{Deneyimci}, (*kimle*)_{Uyarıcı}
Ör. Ben_[kim: deneyimci] biraz zeytin, biraz salata, biraz patates, biraz da
yemişle_(kimle: uyarıcı) doyarım. TS

A2 I. doymak₂ = Bir gereksinimini yeteri kadar karşılamak
II. doymak → [kim]_{Faydalanan}, [kime]_{Konu}
Ör. Toprak_[kim: faydalanan] suya_[kime: konu] doydu. TS

A3 I. doymak₁ = *mecaz* Yeter bulmak, kanmak, tatmin olmak
II. doymak → [kim]_{Deneyimci}
Ör. (O)_[kim: deneyimci] Dünyanın parasını kazandı, hâlâ doymadı. TS

Doyurmak

A1 I. doyurmak₂ = Açlığını gidermek
II. doyurmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Faydalanan}
Ör. Hiç kimse_[kim: eden] bir diğerinin yerine karnını_[kimi: faydalanan] doyuramaz. TS

A2 I. doyurmak₂ = Geçindirmek, yaşamasını sağlamak
II. doyurmak → [kim]_{Konu}, [kimi]_{Faydalanan}
Ör. Bu topraklar_[kim: konu] milyonlarca kişiyi_[kimi: faydalanan] doyurabilir. TS

- A3 I. doyurmak₂ = Kandırıcı, inandırıcı olmak, tatmin etmek
II. doyurmak → [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Deneyimci}
Ör. Elli yıl gecikmeyle yapılan bu açıklama_[uyarıcı] insanı_[deneyimci] doyumayacak.
TS

Dökmek

- A1 I. dökmek_{3+(1):4} = Sıvı veya tane durumunda olan şeyleri bulundukları
kaptan başka bir yere boşaltmak
II. dökmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kime]_{Hedef}, (*kimden*)_{Kaynak}
Ör. İhtiyar karısı_[kim: eden] pırıl pırıl kalaylı maşrapa ile ona_[kime: hedef] su_[ne: konu]
dökecek. TS

- A2 I. dökmek₃ = Saçmak, serpmek
II. dökmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kime]_{Faydalanan}
Ör. (O)_[kim: eden] Tavuklara_[kime: faydalanan] yem_[ne: konu] döktü. TS

- A3 I. dökmek₃ = Salmak, bırakmak
II. dökmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}
Ör. (O)_[kim: eden] Siyah kâküllerini_[kimi: etkilenen] dökmüş kızıl güllere güllere_[hedef]
dökmüştü. MBTS

- A4 I. dökmek₂ = Maden, mum eriyiği veya çimento, alçı vb.ni kalıba akıtarak
biçim vermek, döküm yapma
II. dökmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Ürün}
Ör. Askerler_[kim: eden] saatlerce top_[ne: ürün] döktüler.

- A5 I. dökmek₃ = Bir yere çokça bir şey yığmak, taşımak
II. dökmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kime]_{Hedef}
Ör. (Biz)_[eden] Sınıra_[kime: hedef] asker_[ne: konu] dökmüştük.

- A6 I. dökmek $_{2+(1):3}$ = Bir şeyi yok etmek için atmak; belli bir yere boşaltmak
 II. dökmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, (kime)_{Hedef}$
 Ör. (Onlar)_[kim: eden] Satılmayan hamsileri_[kimi: konu] denize_(hedef) döktüler. TS
- A7 I. dökmek $_3$ = Bir işte veya bir konuyu ele alış biçiminde değişiklik yapmak
 II. dökmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi]_{Materyal}, [kime]_{Ürün}$
 Ör. (Sen)_[kim: eden] İşi_[kimi: materyal] ahbaplığa_[kime: ürün] dökersin. TS
- A8 I. dökmek $_2$ = Çok sayıda öğrenciyi sınavda veya bir üst sınıfa geçirmede başarısız saymak
 II. dökmek $\rightarrow [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}$
 Ör. (Onlar)_[kim: deneyimci] Sınıfın yarısını_[içerik] döktüler. TS
- A9 I. dökmek $_2$ = Akıtmak, düşürmek
 II. dökmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi: sıvı]_{Etkilenen}$
 Ör. Garson_[kim: eden] çorbayı_[kimi: etkilenen] döktü.
- A10 I. dökmek $_2$ = Üstünde bulunan bir şeyi düşürmek
 II. dökmek $\rightarrow [kim]_{Etkilenen}, [kimi]_{Tamamlayıcı}$
 Ör. Tavuk_[kim: eden] tüyünü_[kimi: tamamlayıcı] döküyor.
- A11 I. dökmek $_2$ = Sulu hamuru kızgın yağ veya tepsinin içine akıtarak pişirmek
 II. dökmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [ne]_{Tamamlayıcı}$
 Ör. (Onlar)_[kim: eden] lokma_[kimi: tamamlayıcı] döktüler.

Dövmek

- A1 I. dövmek $_2$ = Tokat, yumruk, tekme vurarak canını acıtmak
 II. dövmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi/ne: +can]_{Etkilenen}$
 Ör. Adam_[kim: eden] karısını_[kimi: etkilenen] dövüyormuş.
- A2 I. dövmek $_{2+(1):3}$ = Bir şeyi toz durumuna getirmek için ezmek

II. dövmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne: -can]_{Etkilenen}, (*kimle*)

Ör. (O)_[kim: eden] Döveçte karabiber_[ne: etkilenen] dövdü. TS

A3 I. dövmek₂ = Ateşte ısıtılarak yumuşatılmış bir madeni, vurarak istenilen biçime getirmek

II. dövmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Ürün}

Ör. (O)_[eden] Demiri_[ürün] tavında dövmeli. TS

A4 I. dövmek₂ = Çarpmak, sertçe dokunmak

II. dövmek → [kim]_{Güç}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Sahili_[etkilenen] binlerce asabî dalgalar_[güç] döverdi. TS

Duraklamak

A1 I. duraklamak₁ = Hareket durumundayken kısa bir süre için durmak veya arada bir durmak

II. duraklamak → [kim]_{Eden}

Ör. Adam_[kim: eden] bazı yerlerde duraklıyordu.

A2 I. duraklamak₁ = *mecaz* Bir süre ses çıkarmamak, bir şey söylememek, duraksamak, tereddüt etmek

II. duraklamak → [kim]_{Söyleyen}

Ör. Rüstem_[kim: söyleyen] hayret içinde durakladı. TS

Durulmak

A1 I. durulmak₁ = Duru duruma gelmek

II. durulmak → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Bugün çay_[kim: etkilenen] bulandı, yarın durulmaz. ÖTS

A2 I. durulmak₁ = Gürültü, kımıldanış, karışıklık, yağış, yel dinmek, sükûn bulmak

II. durulmak → [kim]_{Güç}

Ör. Dışarıda rüzgâr esiyordu, dalgalar_[kim: güç] durulmamıştı. TS

- A3 I. durulmak₁ = Sakinleşmek
II. durulmak → [kim]_{Deneyimci}
Ör. Ahmet_[deneyimci] yaşını alınca duruldu.

Duymak

- A1 I. duymak_{2+(1):3} = Bilgi almak, öğrenmek, haber almak
II. duymak → [kim]_{Alıcı}, [kimi]_{Mevzu}, (*kimden*)_{Söyleyen}
Ör. (Ben)_[kim: alıcı] Bir köylüden_(kimden: söyleyen) burada avlandığınızı_[kimi: mevzu] duydum. TS

- A2 I. duymak_{1+(1):2} = İşitmek, ses almak
II. duymak → [kim]_{Deneyimci}, (*kimi/ne*)_{Uyarıcı}
Ör. Çiğlikları_(kimi: uyarıcı) bütün hastane halkı_[deneyimci] duyuyor. ÖTS

- A3 I. duymak₂ = Dokunma, koklama vb. duyularla algılamak, hissetmek
II. duymak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Uyarıcı}
Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Yüzme denilen mucizeyi_[kimi: uyarıcı] ancak beş altı sene sonra avuçlarımızın içinde duyabilecektik. TS

Dürtmek

- A1 I. dürtmek₂ = Ucu sivri bir şeyle veya elle hafifçe itmek
II. dürtmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. (Ben)_[kim: eden] Adamı_[kimi: etkilenen] on dakika dürttüm. TS

- A2 I. dürtmek₂ = İstenilen şeyi yaptırmak için birine kışkırtıcı söz söylemek, tahrik etmek
II. dürtmek → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Alıcı}
Ör. (Ben)_[kim: söyleyen] Öğrencileri_[kimi: alıcı] biraz dürttüm.

- A3 I. dürtmek₂ = Değmek, dokunmak
II. dürtmek → [kim]_{Sebebi}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Döşekler_[kim: sebep] yalnızları_[kimi: etkilenen] /Dürtmese itmeseydi/Şarkılar bitmeseydi.

Ekmek

A1 I. ekmek _{2+(1):3} = Bir bitkiyi üretmek için toprağa tohum atmak veya gömmek

II. ekmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Ürün}, (kime)_{Hedef}

Ör. Annemler_[kim: eden] bahçeye_(kime: hedef) maydanoz_[ne: ürün] ekti.

A2 I. ekmek ₂ = Toprağı ekip biçmek için kullanmak

II. ekmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Ürün}

Ör. (O)_[kim: eden] Ancak senede otuz dönüm_[ne: ürün] ekebiliyor. TS

A3 I. ekmek ₃ = Serpmek

II. ekmek → [kim]_{Eden}, [ne]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Yemeğe_[kime: hedef] tuz_[ne: konu] ekti. TS

A4 I. ekmek ₂ = Birini uydurma bir sebeple bırakıp gitmek, savuşmak, atlatmak

II. ekmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Faydalanan}

Ör. Lale ile Günnur_[eden] bizi_[kimi: faydalanan] ekti.

Eksilmek

A1 I. eksilmek ₁ = Azalmak, az duruma gelmek

II. eksilmek → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Hiç eksilmez derdim_[kim: etkilenen] her gün artmada. ÖTS

A2 I. eksilmek ₂ = Bulunmamak, var olmamak, rastlanmamak

II. eksilmek → [kim]_{Konu}, [kimden/kimde]_{Yer}

Ör. Bu dağdan_[kimden: yer] kar_[kim: konu] eksilmez. TS

Dinlemek

A1 I. dinlemek ₂ = İşitmek için kulak vermek

II. dinlemek $\rightarrow$ [kim]Deneyimci, [kimi]Uyarıcı

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Dinliyor ve cd ile tekrâr alınan Tekbîr'i_[kimi: uyarıcı]. ÖTS

A2 I. dinlemek ₂ = Birinin sözünü, öğüdünü kabul edip gereğince davranmak

II. dinlemek $\rightarrow$ [kim]Deneyimci, [kimi]İçerik

Ör. (Sen)_[kim: deneyimci] Beni_[kimi: içerik] dinlersen bu işten vazgeç. TS

Dinlenmek

A1 I. dinlenmek ₁ = Güç kazanmak için çalışmaya ara vermek, yorgunluğunu gidermek, soluklanmak, istirahat etmek

II. dinlenmek $\rightarrow$ [kim]Eden

Ör. Babası_[kim: eden] işten gelince dinleniyor.

A2 I. dinlenmek ₁ = Bazı yiyecek ve içecekleri, tadını arttırma, kolay pişmesini sağlama vb. sebeplerle bir süre bekletmek

II. dinlenmek $\rightarrow$ [kim]Etkilenen

Ör. Çay_[kim: etkilenen] biraz dinlensin.

Dolmak

A1 I. dolmak ₁ = Dolu duruma gelmek

II. dolmak $\rightarrow$ [kim: yer]Etkilenen

Ör. Kova_[kim: etkilenen] doldu. ÖTS

A2 I. dolmak ₁ = Bitkiler olgunlaşmak, erginleşmek

II. dolmak $\rightarrow$ [kim: bit]Etkilenen

Ör. Ekinlerin başakları_[kim: etkilenen] doldu.

A3 I. dolmak ₂ = Bir yere iyice yayılmak, kaplamak

II. dolmak $\rightarrow$ [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

$\rightarrow$ [kim]_{Hedef}, [ne]_{Konu}

Ör. Oda_[kim: hedef] sigara dumanı_[kimi: konu] dolmuştu. TS

Ör. Kovaya_[kime: hedef] suy_[kim: konu] doldu. MBTS

A4 I. dolmak₂ = Bir yerde pek çok eşya veya kimse toplanmak, kalabalık duruma gelmek

II. dolmak → [kim]_{Ver}, [kimle]_{Eden/ Konu}

Ör. Kıştan kurtulur kurtulmaz deniz kenarı_[kim: yer] insanla_[kimle: eden], sandalla dolar. TS

A5 I. dolmak₁ = Süre, hesap tamamlanmak

II. dolmak → [kim]_{Tamamlayıcı}

Ör. Süresi(üç yıl)_[kim: tamamlayıcı] doldu, emekliye ayrıldı. TS

A6 I. dolmak₁ = Sabrı tükenip öfkesi taşıyacak duruma gelmek

II. dolmak → [kim]_{Deneyimci}

Ör. Ben ne idim nasıl oldum/ (Ben)_[deneyimci] Kâhi doldum kâh boşaldım. ÖTS

Donanmak

A1 I. donanmak₁ = Giyinip kuşanmak, süslenmek

II. donanmak → [kim]_{Eden}

Ör. (O)_[kim: eden] Baştan ayağa donandı.

A2 I. donanmak₂ = Yayılıp kaplanmak

II. donanmak → [kim]_{Etkilenen}, [kimle]_{Sebebi}

Ör. Baharda ağaçlar_[kim: etkilenen] çiçeklerle_[kimle: sebep] donandı.

A3 I. donanmak₂ = Gerekli nesneler bir araya getirilip süslenmek, gösterişli duruma getirilmek

II. donanmak → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Masanın ortasına dikilmiş bir ince, ufak mum_[kim: etkilenen] kırk türlü kuru yemişle donanmış. TS

Dönmek

A1 I. dönme₁₋₂ = Kendi ekseninde veya başka bir şeyin dolayında hareket etmek

II. dönmek $\rightarrow$ [kim]_{Konu}

$\rightarrow$ [kim]_{Konu}, [kimde]_{Yer}

Ör. Dönüyor bir dolap çarkı_[kim: konu] belirsiz. ÖTS

Ör. Dünya_[kim: konu] güneşin etrafında_[kimde: yer] döner. MBTS

A2 I. dönmek _{1+(1); 2} = Geri gelmek, geri gitmek

II. dönmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. Giden şanlı akıncı_[kim: eden] ne gün döner yurduna_[kime: hedef]. ÖTS

A3 I. dönmek ₂ = Yönelmek

II. dönmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. Babam_[kim: eden] birdenbire bana_[kime: hedef] döndü. TS

A4 I. dönmek ₂ = Sapmak

II. dönmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi/kimden]_{Güzergâh}

Ör. (O)_[kim: eden] Gülümseyerek bir köşeyi_[kime: güzergâh] döndü. TS

A5 I. dönmek ₂ = Durumdan duruma geçmek, değişmek, olduğundan daha değişik bir durum almak, benzemek

II. dönmek $\rightarrow$ [kim]_{Materyal}, [kime]_{Ürün}

Ör. Yağmur_[kim: materyal] kara_[kime: ürün] döndü. MBTS

A6 I. dönmek ₂ = Belirli bir yerde dolaşmak

II. dönmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimde]_{Yer}

Ör. (O)_[kim: eden] Sabaha kadar odada_[kimde: yer] döndü.

A7 I. dönmek ₁ = Yönetilmek, düzene konulmak, çekip çevrilmek

II. dönmek $\rightarrow$ [kim: yer/kur]_{Tamamlayıcı}

Ör. Annesi olmasa bu ev_[kim: tamamlayıcı] nasıl döner. ÖTS

A8 I. dönmek ₂ = Söz konusu etmek, hatırlamak

II. dönmek $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{İçerik}

Ör. Biz_[kim: deneyimci] yine onun gençliğine, lise öğretmeni olduğu zamana_[kime: içerik] dönelim. TS

- A9 I. dönmek₂ = Bırakılan bir konu veya işe başlamak
II. dönmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Süreç}
Ör. (Ben)_[kim: eden] İstedigime onlarla erişemeyince şiiire, yazıya_[kime: süreç] dönüyorum.

- A10 I. dönmek₂ = İnanç, din veya düşüncesini değiştirmek
II. dönmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimden]_{Tamamlayıcı}
Ör. Adam_[kim: deneyimci] iki sene önce dininden_[kimden: tamamlayıcı] dönmüş.

Döşemek

- A1 I. döşemek₃ = Bir tabanı, tahta, karo, mermer vb. yapı gereçleriyle kaplamak
II. döşemek → [kim]_{Eden}, [kime/kimi]_{Hedef}, [ne/kimi/kimle]_{Ürün}
Ör. (Biz)_[kim: eden] Odaya_[kime: hedef] tahta_[ne: ürün] döşedik.
Ör. (Biz)_[kim: eden] Odaya_[kime: hedef] tahtayı_[kimi: ürün] döşedik.
Ör. (Biz)_[kim: eden] Odayı_[kime: hedef] tahtayla_[kimle: ürün] döşedik.
- A2 I. döşemek₃ = Kumaş, halı vb.ni bir yeri iyice örtecek biçimde sermek
II. döşemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}
Ör. (Biz)_[kim: eden] Yufkayı_[kimi: etkilenen] tepsiye_[kime: hedef] döşedi. TS
- A3 I. döşemek₂ = Bir ev veya dairenin oturulabilir duruma gelmesi için gerekli eşyayı oraya yerleştirmek
II. döşemek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Tamamlayıcı}
Ör. (O)_[kim: eden] Evi_[kimi: tamamlayıcı] on parça eşyayla döşemiş. TS

Durmak

- A1 I. durmak₂ = Hareketsiz durumda olmak
II. durmak → [kim]_{Konu}, [kimde]_{Yer}

Ör. Motorlu su taşıtlarından biri_[konu] de kanal rıhtımının tam bizim önümüze
düşen bir noktasında_[kim: yer] duruyordu. TS

A2 I. durmak₁ = İşlemez olmak, çalışmamak

II. durmak → [kim: mak]_{Etkilenen}

Ör. Bileğimdeki saat_[kim: etkilenen] durmuş. TS

A3 I. durmak₁ = Dinmek, kesilmek

II. durmak → [kim]_{Güç}

Ör. Yağmur_[kim: güç] durdu. TS

A4 I. durmak₂ = Beklemek, dikilmek

II. durmak → [kim]_{Eden}, [kimde]_{Yer}

Ör. Sabahtan akşama kadar bekçi_[kim: eden] kapıda_[kimde: yer] duruyor.

A5 I. durmak₁ = Yaşamak

II. durmak → [kim]_{Deneyimci}

Ör. Anneannen_[kim: deneyimci] duruyor mu? TS

A6 I. durmak₁ = Ara vermek

II. durmak → [kim]_{Eden}

Ör. (O)_[kim: eden] Sabahtan beri hiç durmadım. TS

A7 I. durmak₂ = Belli bir durumda, bir görevde bulunmak

II. durmak → [kim]_{Eden}, [ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. Her gelişimde ben de maçları seyrederek, (ben)_[kim: eden] kaleci_[ne: tamamlayıcı] dururdum. TS

A8 I. durmak₂ = Bir konuyla çok ilgilenmek, üstüne düşmek

II. durmak → [kim]_{Söyleyen}, [kimde]_{Mevzu}

Ör. Müdür bey_[kim: söyleyen] bu konu üzerinde_[kimde: mevzu] çok durdu.

A9 I. durmak₂ = Bir yerde bir süre oylanmak, eğlenmek, eğlenmek, tevakkuf etmek

II. durmak → [kim]_{Eden}, [kimde]_{Yer}

Ör. (Ben)_[eden] Yolda_[yer] nerede çeşme gördümse durdum. TS

A10 I. durmak₁ = Varlığını sürdürmek:

II. durmak → [kim]_{Konu}

Ör. Türklerin yüzlerce yıl önceki kitabeleri_[kim: konu] hâlâ duruyor. TS

Düşmek

A1 I. düşmek₂ = Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inmek

II. düşmek → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. Havada uçan kuş_[kim: konu], vurulmuş gibi birdenbire sokağa_[kime: hedef] düşüyor. TS

A2 I. düşmek_{2+(1):3} = Durduğu, bulunduğu, tutunduğu yerden ayrılarak veya dayanağını, dengesini yitirerek yukarıdan aşağıya inmek

II. düşmek → [kim]_{Konu}, [kimden]_{Kaynak}, (kime)_{Hedef}

Ör. Temizlikçi_[kim: konu], birinci kattan_[kaynak: kaynak] düşmüş.

A3 I. düşmek_{1+(1):2} = Yere devrilmek, yere serilmek

II. düşmek → [kim: ins]_{Konu}, (kime)_{Hedef}

Ör. İslâm Bey_[kim: konu] bayılır, Zekiye'nin kucağına_(kime: hedef) düşer. MBTS

A4 I. düşmek₁ = Hava taşıtları kaza sonucu hızla yere inerek çarpmak

II. düşmek → [kim: taş]_{Etkilenen}

Ör. Muhsin Yazıcıoğlu'nu taşıyan helikopter_[kim: etkilenen] düştü.

A5 I. düşmek₂ = Yağmak

II. düşmek → [kim]_{Güç}, [kime]_{Hedef}

Ör. Dağlara_[kime: hedef] kar_[kim: güç] düştü. TS

A6 I. düşmek₂ = Vurmak, değmek, rastlamak

II. düşmek → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. İnce uzun dallı badem ağaçlarının alaca gölgeleri_[kim: konu] sahile inen keçi yoluna_[kime: hedef] düşüyordu. TS

A7 I. düşmek₂ = Atlanmak, aradan çıkmak, eksik kalmak

II. düşmek → [kim]_{Konu}, [kimden]_{Kaynak}

Ör. Kitabın yeni baskısında buradan_[kimden: kaynak] bir kelime düşmüş. TS

A8 I. düşmek₂ = Olmak, olumsuz bir duruma girmek

II. düşmek → [kim]_{Etkilenen}, [zö]_{Tamamlayıcı}

Ör. Askerler_[kim: etkilenen] yorgun/esir/şehit/zayıf_[kime: tamamlayıcı] düştüler. TS

A9 I. düşmek₂ = Aşırı ilgi veya sevgi göstermek

II. düşmek → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{Uyarıcı}

Ör. Sen_[kim: deneyimci] bu işin üstüne_[kime: uyarıcı] çok düştün. TS

A10 I. düşmek₃ = Yakışmak, uygun gelmek

II. düşmek → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef} [ZÖ]_{Tamamlayıcı}

Ör. Bu resim_[kim: konu] buraya_[kim: hedef] iyi_[zö: tamamlayıcı] düştü. TS

A11 I. düşmek₂ = Ödevi veya yetkisi içinde bulunmak

II. düşmek → [kim]_{Süreç}, [kime]_{Eden}

Ör. Bana_[kime: eden] arada bir bakkaldan tuz, limon almak_[kim: süreç] düşüyor. TS

A12 I. düşmek₂ = Bulunmak

II. düşmek → [kim]_{Konu}, [kime]_{Yer}

Ör. Okul_[kim: konu] iskelenin karşısına_[kime: yer] düşüyor.

A13 I. düşmek_{2+(1):3} = Bir bölüşme sonunda payına ayrılmak

II. düşmek → [kim]_{Konu}, [kime]_{Faydalanan}, (kimden)_{Kaynak}

Ör. *Mirastan* (kimden: kaynak) ona_[faydalanan] bu ev_[konu] düştü. TS

A14 I. düşmek₂ = Kötü bir sebeple istenmeden bir yerde bulunmak

II. düşmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Yer}

Ör. (O)_[kim: eden] Bu yaşta mahkemelere_[kime: yer] düştü. TS

A15 I. düşmek₁ = Isı, basınç, ateş vb. eksilmek; hızı, gücü, değeri azalmak

II. düşmek → [kim]_{Değer}

Ör. İki gün içinde ateşi_[kim: değer] düştü. TS

A16 I. düşmek₁ = Düşkünleşmek

II. düşmek → [kim: ins]_{Etkilenen}

Ör. Babam balıkçı amma vaktiyle zenginmiş efendim. (O)_[kim: etkilenen] Sonradan düşmüş. TS

A17 I. düşmek₂ = Bir yere ansızın gelmek, damlamak, tesadüfen gelmek

II. düşmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Ben)_[eden] Bir rastlantı sonucu aralarına_[hedef] düşmüştüm. TS

A18 I. düşmek₂ = Belirli zamana rastlamak

II. düşmek → [kim]_{Süreç}, [kime]_{Zaman}

Ör. Babasının Sütlüce'de yeni bir ev alması_[kim: süreç] bu tarihlere_[kime: zaman] düşer. TS

A19¹¹⁷ I. düşmek₂ = Yakışık almak

II. düşmek → [kim]_{Süreç}, [kime]_{Eden}

Ör. Medeniyetin zorlamaları karşısında bir ayıklamayı başarabilmek_[kim: süreç] bize_[kime: eden] düşer.

A20 I. düşmek₂ = Uğramak, kapılmak

II. düşmek → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{Tamamlayıcı}

Ör. Kadınlar_[kim: deneyimci] yeni baştan telaşa, heyecana, korkuya_[kime: tamamlayıcı] düştüler. TS

¹¹⁷ Bu anlam değişkesini A11'den farklı kılan, söz dizimindeki katılıktır.

Düşünmek

- A1 I. düşünmek₂ = Aklından geçirmek, göz önüne getirmek
II. düşünmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi/ne]_{içerik}
Ör. Ben_[kim: deneyimci] şimdi o güzel çehreden başka / Ne bir yüz_[ne: içerik] düşünür
ne hatırlarım. TS
- A2 I. düşünmek₂ = Bir sonuca varmak amacıyla bilgileri incelemek, karşılaştırmak
ve aradaki ilgilerden yararlanarak düşünce üretmek, zihinsel
yetiler oluşturmak, muhakeme etmek
II. düşünmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimde]_{içerik}
Ör. (O)_[kim: deneyimci] Türlü şiir anlayışları üzerinde_[kimde: içerik] düşünmüş. TS
- A3 I. düşünmek₂ = Zihniyle arayıp bulmak
II. düşünmek → [kim]_{Deneyimci}, [ne]_{içerik}
Ör. Bu iş için ben_[kim: deneyimci] bir çare_[ne: içerik] düşündüm. TS
- A4 I. düşünmek₂ = Akıl etmek, ne olabileceğini önceden kestirmek
II. düşünmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}
Ör. (O)_[kim: deneyimci] kayıslara müşteri çıkmam ihtimalini_[kimi: içerik] düşünmüştü.
TS
- A5 I. düşünmek₂ = Tasarlamak
II. düşünmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi<filimsi>]_{içerik}¹¹⁸
Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Yola çıkmayı_[kimi: içerik] düşünüyorum. TS
- A6 I. düşünmek₁ = Tasalanmak, kaygılanmak
II. düşünmek → [kim]_{Deneyimci}
Ör. (Sen)_[kim: deneyimci] Bu kadar düşünme, elbette bir çare bulunur. TS

Düzelmek

- A1 I. düzelmek₁ = Düz duruma gelmek, düzleşmek

¹¹⁸ [kimi] durumlu söz dizimsel unsur genellikle filimsidir.

II. düzelmek $\rightarrow$ [kim]_{Etkilenen}

Ör. Burada toprak_[kim: etkilenen] basıla basıla düzelmiş. TS

A2 I. düzelmek ₁ = Soğuk ve yağış azalmak

II. düzelmek $\rightarrow$ [kim]_{Tamamlayıcı}

Ör. Havalar_[kim: tamamlayıcı] düzelecek.

A3 I. düzelmek ₁ = Hasta iyileşmek

II. düzelmek $\rightarrow$ [kim: ins]_{Etkilenen}

Ör. Sen merak etme, yavrucağ_[kim: etkilenen] yakında düzelir. TS

Düzenlemek

A1 I.düzenlemek ₂ = Düzenli, düzgün duruma getirmek, düzen vermek,
tanzim etmek

II. düzenlemek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] Odasını_[kimi: etkilenen] düzenledi. TS

A2 I.düzenlemek ₂ = Yapmak, hazırlamak

II. düzenlemek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Ürün}

Ör. (O)_[kim: eden] Bodrumun ışığını_[kimi: ürün] da buna göre düzenlemişler. TS

Düzmek

A1 I. düzmek ₂ = Bir gereksinimi karşılamak amacıyla birçok şeyi birbirini
tamamlayacak biçimde bir araya getirmek

II. düzmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}

Ör. (O)_[kim: eden] Son zamanlarda epeyce temiz ev eşyası_[kimi: konu] düzdü. TS

A2 I. düzmek ₂ = Düzene sokmak, düzene koymak, sıralamak, elverişli, uygun bir
duruma getirmek

II. düzmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Ürün}

Ör. (O)_[kim: eden] Sultan Mehmet ordusunu_[kimi: ürün] düzdü. ÖTS

A3 I. düzmek _{2+(1): 3} = Şiir, destan, şarkı vb. yaratmak, oluşturmak, meydana
getirmek

II. düzmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [ne]_{Tamamlayıcı}, (*kime*)_{Faydalanan}

Ör. (O)_[kim: eden] Yeşil caminin avlusundaki sette oturur, Nilüfer ovasına_(kime: faydalanan) şiiir_[ne: tamamlayıcı] düzderdi. TS

A4 I. düzmek ₂ = Uydurmak

II. düzmek $\rightarrow$ [kim]_{Söyleyen}, [ne/kimi]_{Söz}

Ör. (O)_[kim: söyleyen] Bir sürü yalan_[kim: söz] düzmüş. TS

Eğilmek

A1 I. eğilmek ₁ = Bir yana doğru eğik duruma gelmek

II. eğilmek $\rightarrow$ [kim]_{Etkilenen}

Ör. Ağaç_[kim: etkilenen] yaşken eğilir. MBTS

A2 I. eğilmek _{1+(1); 2} = İnsan, bir işi yapmak için belini eğmek

II. eğilmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, (*kime*)_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Tenis oynarken yüz çeşit çeviklikler içinde eğilir, kalkar, sıçrar, koşar. TS

A3 I. eğilmek ₁ = *mecaz* Başkasının baskısını veya egemenliğini benimsemek, kabul etmek

II. eğilmek $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}

Ör. Türk_[kim: deneyimci] eğilmez. TS

A4 I. eğilmek ₂ = *mecaz* Bir işi önemseyip ele almak

II. eğilmek $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{içerik}

Ör. (Sen)_[kim: deneyimci] Bu meseleye_[kime: içerik] eğilmelisin.

Eğitmek

A1 I. eğitmek ₂ = Birinin akla uygun, fiziksel ve moral gelişmesi üzerine etki yaparak çeşitli davranış yatkınlıkları, bilgi ve görgü aşılayarak önceden tespit edilmiş amaçlara göre onun belirli bir yönde gelişmesini sağlamak, terbiye etmek

II. eğitmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Deneyimci}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Çocukları_[kimi: deneyimci] eğitmişler.

A2 I. eğitmek ₃ = Belli bir konuda yetiştirmek

II. eğitmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Deneyimci}, [kimde]_{içerik}

Ör. Babam_[kim: eden] onu_[kimi: deneyimci] futbol alanında_[kimde: içerik] eğitmiş.

Eğlenmek

A1 I. eğlenmek ₁ = Neşeli, hoşça vakit geçirmek

II. eğlenmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}

Ör. Öğrenciler_[kim: eden] iki sat boyunca eğlendiler.

A2 I. eğlenmek ₂ = Bir kimsenin herhangi bir kusuru veya zayıf noktası ile alay etmek

II. eğlenmek $\rightarrow$ [kim]_{Söyleyen}, [kimle]_{Alıcı}

Ör. Yalnız bunları sordu ve inan ki (o)_[kim: söyleyen] benimle_[kimi: alıcı] eğlendi. TS

A3 I. eğlenmek ₂ = Bir yerde durmak, beklemek, tevakkuf etmek

II. eğlenmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimde]_{Yer}

Ör. (O)_[kim: eden] Yemen'e gönderilirken Beyrut'ta_[kimde: yer] bir hafta eğlenmiş. TS

Ekşimek

A1 I. ekşimek ₁ = Ekşi duruma gelmek, bozulmak

II. ekşimek $\rightarrow$ [kim]_{Etkilenen}

Ör. Yoğurt_[kim: etkilenen] ekşidi.

A2 I. ekşimek ₂ = Sırnaşmak, ısrar etmek

II. ekşimek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kime]_{Etkilenen}

Ör. Adam_[kim: eden] kadına_[kime: etkilenen] ekşidikçe ekşidi.

Elemek

A1 I. elemek ₂ = Elek yardımıyla ayıklamak veya incisini kabasından ayırmak, elekten geçirmek

II. elemek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] Unu_[kimi: etkilenen] eledi, eleğini astı.

A2 I. elemek $_{2+(1):3}$ = Sınav veya yarışma yoluyla en iyileri seçmek

II. elemek $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimi/ne]_{içerik}

Ör. Jüri_[kim: eden] iki öğrenciyi_[kimi: içerik] de elledi.

Elvermek

A1 I. elvermek $_2$ = Yetmek, yetecek kadar olmak

II. elvermek $\rightarrow$ [kim]_{Konu}, [kime]_{Faydalanan}

Ör. Bu kadarı_[kimi: konu] bana_[kime: faydalanan] elverir. TS

A2 I. elvermek $_1$ = Uygun gelmek

II. elvermek $\rightarrow$ [kim]_{Tamamlayıcı}

Ör. O her vakit, benim zaman_[kim: tamamlayıcı] elverirse pek çok çalışabileceğimi söyler. TS

Ör. Fırsat_[kim: tamamlayıcı] elverdi sanıp üstüne çıkma tutkusu yakar âdem oğlunu. MBTS

Erimek

A1 I. erimek $_2$ = Katı cisim sıvı içine karışarak sıvı durumuna geçmek

II. erimek $\rightarrow$ [kim]_{Etkilenen}, [kimde]_{Sebep}

Ör. Şeker_[kim: etkilenen] suda_[kimde: sebep] erir. TS

A2 I. erimek $_1$ = Katı cisim ısı etkisiyle sıvı duruma gelme

II. erimek $\rightarrow$ [kim]_{Etkilenen}

Ör. Karataş'ta kar_[kim: etkilenen] kalmadı eridi. ÖTS

A3 I. erimek $_1$ = Utancından çok sıkılmak

II. erimek $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Eriyorum git gide/ Elveda her ümide. ÖTS

A4 I. erimek $_1$ = *mecaz* Çok zayıflamak

II. erimek $\rightarrow$ [kim: -ins]Etkilenen

Ör. Kerime_[kim: etkilenen] günden güne eriyor.

Erişmek

A1 I. erişmek₂ = Varılması zamana, emeğe bağlı olan veya uzakta bulunan bir amaca varmak, ulaşmak

II. erişmek $\rightarrow$ [kim]Eden, [kime: soy]Konu

Ör. (O)_[kim: eden] Genç yaşında üne_[kime: konu] erişmiş. TS

A2 I. erişmek₂ = Bir yere ulaşmak, varmak

II. erişmek $\rightarrow$ [kim]Eden, [kime]Hedef

Ör. Boyu bir elli beş olduğu için eli_[kim: eden] ancak on beşinci düğmeye_[kime: hedef] erişebilmektedir. TS

A3 I. erişmek₁ = Bitkiler veya bunların ürünleri olgunlaşmak

II. erişmek $\rightarrow$ [kim]Etkilenen

Ör. Yemişler_[kim: etkilenen] bu yıl çabuk erişti. TS

A4 I. erişmek₁ = Zaman gelip çatmak

II. erişmek $\rightarrow$ [kim]Tamamlayıcı

Ör. Bahar_[kim: tamamlayıcı] erişti. TS

Ermek

A1 I. ermek₂ = Erişmek

II. ermek $\rightarrow$ [kim]Faydalanan, [kime: soy]Konu

Ör. (O)_[kim: faydalanan] Nereden geldiğini anlamadığı bir ataklığa_[kime: konu] ermişti. TS

A2 I. ermek₂ = Yetişip dokunmak

II. ermek $\rightarrow$ [kim]Eden, [kime]Hedef

Ör. Eli_[kim: eden] tavana_[kime: hedef] ermiyordu.

A3 I. ermek₂ = İnsan büyüyüp gelişmek, yetişmek

II. ermek → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{Tamamlayıcı}

Ör. Çocuk_[kim: deneyimci] daha bulûğa_[kime: tamamlayıcı] ermemiş.

A4 I. ermek₁ = Ürün olgunlaşmak

II. ermek → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Arpalar_[kim: etkilenen] erdi de gelin, girdik yolmaya. TS

Esirgemek

A1 I. esirgemek₂ = Korumak, himaye etmek, vikaye etmek

II. esirgemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Faydalanan}

Ör. Allahım sen_[kim: eden] esirge bizi_[kimi: faydalanan]! ÖTS

A2 I. esirgemek₃ = Bir şeyi yapmaktan veya vermekten kaçınmak

II. esirgemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kimden]_{Faydalanan}

Ör. (Siz)_[kim: eden] Bu küçük şeyi_[kimi: konu] benden_[kimden: faydalanan] esirgediniz.

Eskimek

A1 I. eskimek₁ = Eski duruma gelmek, yıpranmak

II. eskimek → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Koltuklar_[kim: etkilenen] eskimiş, perdeler hurda. ÖTS

A2 I. eskimek₁ = Gözden düşmek, değeri kalmamak

II. eskimek → [kim]_{içerik}

Ör. Günümüzde her şey_[kim: içerik] çok hızlı eskiyor.

A3 I. eskimek₁ = Yaşlanmak

II. eskimek → [kim]_{Deneyimci}

Ör. Bizler_[kim: deneyimci] artık eskidik. ÖTS

Esmek

A1 I. esmek₁ = Hava bir yönden bir yöne akmak, rüzgâr olmak

II. esmek → [kim]_{Güç}

Ör. İki üç günden beri sert bir kış rüzgârı_[kim: güç] esiyor. TS

A2 I. esmek₂ = Yapılması önce düşünülmüş olmayan veya beklenmeyen bir şeyi yapmaya birdenbire karar vermek

II. esmek → [kim]_{içerik}, [kime]_{Deneyimci}

Ör. Bu yolculuk_[kim: içerik] size_[kime: deneyimci] nereden esti? TS

Eslemek

A1 I. eslemek₁ = Uykulu, sıkıntılı veya yorgunluk duyulan bir anda ağzı genişçe açarak soluk alıp vermek

II. eslemek → [kim]_{Eden}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Uzun uzun esnedim. TS

A2 I. eslemek₁ = Bir cisim bir etki ile biçim değiştirmek

II. eslemek → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Sobada ateş çıtırıyor / Duvarlar_[kim: etkilenen] esniyor gibi. TS

Eşlemek

A1 I. eşlemek_{2+(1);3} = Toprak, kül gibi toz durumunda bulunan şeyleri hafifçe kazıp karıştırmak

II. eşlemek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}, (*kimle*)_{Araç}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Eşledik külleri_[kimi: etkilenen], kıvılcımlar parladı. TS

A2 I. eşlemek₂ = Bir işin, sorunun aslını anlamaya çalışmak, kurcalamak

II. eşlemek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}

Ör. Bu olayı_[kimi: içerik] kimse_[kim: deneyimci] eşlemesin.

Eşmek

A1 I. eşmek_{2+(1);3} = Toprağı veya toprak gibi yumuşak bir şeyi biraz kazmak

II. eşmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}, (*kimle*)_{Araç}

Ör. (O)_[kim: eden] Üşüyorsan eşiver mangalı_[kimi: etkilenen], eş, eş de ısın. TS

- A2 I. eşmek₂ = Araştırmak, incelemek
II. eşmek → [kim]Deneyimci, [kimi]İçerik
Ör. Bu konuyu_[kimi: içerik] ben_[kim: deneyimci] eşeceğim.

Etkilemek

- A1 I. etkilemek₂ = Etkiye uğratmak, tesir etmek
II. etkilemek → [kim]Sebebi, [kimi]Etkilenen
Ör. Salgın hastalık_[kim: sebep] tüm yurdu_[kimi: etkilenen] etkiliyor.
- A2 I. etkilemek₂ = Karşısındaki kişiyi kendi duygu ve istekleri doğrultusuna yöneltmek
II. etkilemek → [kim]Uyarıcı, [kimi]Deneyimci
Ör. Adamın tavrı_[kim: uyarıcı] salondaki herkesi_[kimi: deneyimci] etkiledi.

Etmek

- A1 I. etmek₂ = Bir işi yapmak
II. etmek → [kim]Eden, [ne]Süreç
Ör. Semsi_[kim: eden], sıra düştükçe emlak komisyonculuğu_[ne: süreç] ediyordu. TS
- A2 I. etmek₂ = Davranmak
II. etmek → [kim]Eden, [ZÖ]Durum
Ör. (O)_[kim: eden] İyi_[ZÖ: durum], ettiniz de geldiniz. TS
- A3 I. etmek₂ = Bulmak, erişmek
II. etmek → [kim]Eden, [kimi]Tamamlayıcı
Ör. Hemşerileri_[kim: eden] gelir, kemeçe gibi bir çalgıyla sabahı_[kimi: tamamlayıcı] ederlerdi. TS
- A4 I. etmek₃ = Birini bir şeyden yoksun bırakmak
II. etmek → [kim]Eden, [kimi]Faydalanan, [kimden]Konu
Ör. (O)_[kim: eden] Beni_[kimi: faydalanan] işimden_[kimden: konu] etti.

A5 I. etmek₂ = Herhangi bir değerde olmak
II. etmek → [kim]Değer, [ZÖ]Miktar
Ör. Kira dâhil olduğu hâlde aylık masrafımız_[kim: değer] tam beş lira_[ZÖ: miktar] ediyordu. TS

A5 I. etmek₂ = Küçük veya büyük abdestini yapmak
II. etmek → [kim]Eden, [kime]Tamamlayıcı
Ör. Çocuk_[kim: eden] altına_[kime: tamamlayıcı] etti. TS.
Ör. (O)_[kim: eden] Yatağına_[kime: tamamlayıcı] ediyor. MBTS

Ezmek

A1 I. ezmek₂ = Üstüne basarak veya bir şey arasına sıkıştırarak
yassılaştırmak, biçimini değiştirmek
II. ezmek → [kim: ins]Eden, [kimi/ne]Etkilenen
Ör. (O)_[kim: eden] Bir karıncayı_[kimi: etkilenen] bile ezmezdi.

A2 I. ezmek₂ = Ağır bir şey, başka bir şeyin üzerinden geçmek, çiğnemek
II. ezmek → [kim: taş]Eden, [kimi/ne]Etkilenen
Ör. Kamyon_[kim: eden] iki kadını_[kimi: etkilenen] ezdi.

A3 I. ezmek₂ = *mecaz* Dayanıklılığını aşacak derecede çalıştırarak yormak
II. ezmek → [kim]Sebep, [kimi]Etkilenen
Ör. Bu yol_[kim: sebep] hayvanı_[kimi: etkilenen] ezdi. TS

A4 I. ezmek₂ = *mecaz* Yenmek, sindirmek
II. ezmek → [kim]Eden, [kimi]Etkilenen
Ör. (Biz)_[kim: eden] düşmanı_[kimi: etkilenen] ezdik. TS.

A5 I. ezmek₂ = *mecaz* Üzmek, sıkıntıya sokmak
II. ezmek → [kim]Uyarıcı, [kimi]Deneyimci
Ör. (Sen)_[kim: uyarıcı] Beni_[kimi: deneyimci] herkesin karşısında ezdin.

Fenalaşmak

- A1 I. fenalaşmak₁ = Kötü bir duruma girmek
II. fenalaşmak → [kim]_{Süreç}
Ör. İş_[kim: süreç] fenalaştı. TS
- A2 I. fenalaşmak₁ = Ansızın bayılacak gibi olmak
II. fenalaşmak → [kim]_{Deneyimci}
Ör. (O)_[kimi: deneyimci] Kendisini tam Cemile'nin karşısında görünce fenalaştı. TS

Ferahlamak

- A1 I. ferahlamak₁ = Genişlemek, açılmak; iç açıcı duruma gelmek
II. ferahlamak → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Ortadaki masa kaldırılınca oda_[kim: etkilenen] ferahladı. TS
- A2 I. ferahlamak₁ = Sıkıntısı, tasası dağılmak
II. ferahlamak → [kim]_{Deneyimci}
Ör. Geçer hepsi geçer elbet / Daralmış gönüller_[kim: deneyimci] ferahlar. TS

Fırçalamak

- A1 I. fırçalamak₂ = Temizlemek veya parlatmak için fırça ile sürtmek
II. fırçalamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. (O)_[kim: eden] Ayakkabılarını_[kimi: etkilenen] fırçalıyordu.
- A2 I. fırçalamak₂ = Bir kimseyi çok azarlamak, fırça çekmek
II. fırçalamak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Alıcı}
Ör. Patron_[kim: söyleyen] tüm işçileri_[kimi: alıcı] fırçaladı.

Gagalamak

- A1 I. gagalamak₂ = Kuş, gaga ile vurup ısırarak
II. gagalamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. Küçük kuşlar_[kim: eden] hâlâ uçurtmayı_[kimi: etkilenen] gagalıyorlar.

- A2 I. gagalamak₂ = Azarlamak, hırpalamak
II. gagalamak → [kim]Söyleyen, [kimi]Alıcı
Ör. (O)_[kim: söyleyen] Zavallıları_[kimi: alıcı] suya gitmesinler diye az mı gagalamıştı.
TS

Garipsemek

- A1 I. garipsemek_{1+(1):2} = Kendini gurbette veya kimsesiz gibi düşünerek içlenmek
II. garipsemek → [kim]Deneyimci, (kimi)Uyarıcı
Ör. Çocuk_[kim: deneyimci] burada kendini_(kim: uyarıcı) garipsedi.
- A2 I. garipsemek₂ = Bir şeyi garip, tuhaf ve uygunsuz bulmak, alışamamak, yadırgamak
II. garipsemek → [kim]Deneyimci, [kimi]Uyarıcı
Ör. (O)_[kim: deneyimci] Gördüğü her şeyi_[kimi: uyarıcı] garipsiyordu.

Gazlamak

- A1 I. gazlamak₂ = Gaz yağı sürmek
II. gazlamak → [kim]Eden, [kimi]Etkilenen,
Ör. (O)_[kim: eden] Tahtakurularını öldürmek için somyayı_[kimi: etkilenen] gazladı. TS
- A2 I. gazlamak₂ = Motorlu taşıtlarda aracın hızlanmasını sağlamak için gaz pedalına kuvvetle basmak
II. gazlamak → [kim]Eden, [kimi]Tamamlayıcı
Ör. Şoför_[kim: eden] arabayı_[kimi: tamamlayıcı] sonuna kadar gazladı.
- A3 I. gazlamak₁ = Kaçmak
II. gazlamak → [kim]Eden
Ör. Çocuk_[kim: eden] beni görünce gazladı.

Gebermek

- A1 I. gebermek₁ = Sevilmeyen bir kişi ölmek

II. gebermek → [kim]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: etkilenen] Kayıkla gelip kurtarmasalardı satlıcandan geberecektim. TS

A2 I. gebermek₂ = Bir kimseye aşırı ilgi, istek ve yakınlık duymak

II. gebermek → [kim]_{Deneyimci}, [kime/EÖ<çin>]_{Uyarıcı}

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Senin için_[EÖ: uyarıcı] geberiyorum.

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Kıskansınlar, çatılasınlar, sana_[kime: uyarıcı] geberiyorum.

Gecelemek

A1 I. gecelemek₂ = Geceyi bir yerde geçirmek

II. gecelemek → [kim]_{Eden}, [kimde]_{Yer}

Ör. (O)_[kim: eden] Köyden köye seyahat ederken bir yerde_[kimde: yer] gecelemiş..

A2 I. gecelemek₁ = Gecenin geç saatlerine kadar bir şeyle uğraşmak

II. gecelemek → [kim]_{Eden}

Ör. (O)_[kim: eden] bugün işi bitirmek için geceleyecek.

Geçinmek

A1 I. geçinmek₁ = Yaşamak için gerekeni sağlamak

II. geçinmek → [kim]_{Eden}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Bugüne dek ırgat gibi didindim, çifte gittim, ekin biçtim, geçindim. ÖTS

A2 I. geçinmek₂ = Uzlaşmak, anlaşmak

II. geçinmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimle]_{Deneyimci}

Ör. Ali_[kim: deneyimci], eşiyle_[kim: deneyimci] geçinebiliyor mu?

A3 I. geçinmek₂ = Kendi gereksinimlerini başkalarından sağlamak

II. geçinmek → [kim]_{Eden}, [kimden]_{Kaynak}

Ör. Sen_[kim: eden] altmış para verip bir paket tütün almaz, herkesin tabakasından_[kimden: kaynak] geçinirsin. TS

Geçmek

- A1 I. geçmek $_{2+(1):3}$ = Bir yerden başka bir yere gitmek
II. geçmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}, (*kimden*)_{Kaynak}
Ör. (Ben)_[kim: eden] Elindeki kitabı bırakıp bulundukları odaya_[kime: hedef] geçtim.
TS
- A2 I. geçmek $_2$ = Bir yandan girip diğer yandan çıkmak
II. geçmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimden]_{Güzergâh}
Ör. Hırsız_[kim: eden] bu delikten_[kimden: güzergâh] geçmiş.
- A3 I. geçmek $_2$ = Yol, araç veya akarsu bir yerin yakınından veya içinden gitmek
II. geçmek $\rightarrow$ [kim]_{Konu}, [kimden]_{Güzergâh}
Ör. Bu akarsu_[kim: konu] bizim köyden_[kimden: güzergâh] geçiyor.
- A4 I. geçmek $_2$ = Bir duruma uğramak, konu olmak
II. geçmek $\rightarrow$ [kim]_{Etkilenen}, [kimden]_{Tamamlayıcı}
Ör. Adam_[kim: etkilenen] dayaktan_[kimden: tamamlayıcı] geçti. TS
- A5 I. geçmek $_2$ = Bırakmak, vazgeçmek
II. geçmek $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimden]_{içerik}
Ör. Bana (Sen)_[kim: deneyimci] yârdan_[kimden: içerik] geç derler / Seven yârdan geçilir mi? TS
- A6 I. geçmek $_2$ = Yaşamak
II. geçmek $\rightarrow$ [kim_{<iyelik>}]_{Tamamlayıcı}, [kimde]_{Yer}
Ör. Gecem gündüzüm_[kim: tamamlayıcı] burada_[kimde: yer] geçiyor. ÖTS
Ör. Kutup ayılarının hayâtı_[kim: tamamlayıcı] serâpâ buzlar arasında_[kimde: yer] geçer.
MBTS
- A7 I. geçmek $_2$ = Olmak, vuku bulmak, cereyan etmek
II. geçmek $\rightarrow$ [kim]_{Süreç}, [kimde]_{Yer}

Ör. Vak'a_[kim: süreç] Halkalı Zirâat Mektebi'nde_[kimde: yer] geçer. MBTS

- A8 I. geçmek $_{2+(1):3}$ = Hastalık bulaşmak, sirayet etmek
II. geçmek → [kim]_{Konu}, [kime: +can]_{Hedef}, (*kimden*)_{Kaynak}
Ör. Hastalık_[kim: konu] bana_[kime: hedef] ondan_(kimden: kaynak) geçti. TS

- A9 I. geçmek $_2$ = Bir yere gidip oturmak
II. geçmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
Ör. Gel, (biz)_[kim: eden] şuraya_[kime: hedef] geçelim.

- A10 I. geçmek $_2$ = Bir konu üzerinde veya bir yerde çalışmış olmak
II. geçmek → [kim]_{Eden}, [kimden]_{Yer}
Ör. Şimdiki tuluat artistlerinin çoğu_[kim: eden] oradan_[kimden: yer] geçtiler. TS

- A11 I. geçmek $_2$ = Etki yapmak, işlemek
II. geçmek → [kim]_{Tamamlayıcı}, [kime]_{Etkilenen}
Ör. Başına_[kime: etkilenen] güneş_[kim: tamamlayıcı] geçti. TS

- A12 I. geçmek $_2$ = Kalmak, devrolmak
II. geçmek → [kim]_{Konu}, [kime]_{Faydalanan}
Ör. Fabrika_[kim: konu] olduğu gibi Nihat'a_[kime: faydalanan] geçti. TS

- A13 I. geçmek $_2$ = Geride bırakmak, aşmak
II. geçmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Güzergâh}
Ör. Ordu_[kim: eden] sınırı_[kimi: güzergâh] geçti. TS

- A14 I. geçmek $_1$ = Tükenmek, bitmek, sona ermek
II. geçmek → [kim]_{Süreç}
Ör. Yavaş yavaş bu hırs_[kim: süreç] geçer. TS

- A15 I. geçmek $_2$ = Söylemeden veya bitirmeden atlamak
II. geçmek → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Söz}

Ör. (Biz)_[kim: söyleyen] O meseleyi_[kimi: söz] geçelim. TS

A16 I. geçmek₁ = Zamanı aşmak, geride bırakmak

II. geçmek → [kim]_{Tamamlayıcı}

Ör. Vakit/saatler_[kim: tamamlayıcı] bir türlü geçmiyor.

A17 I. geçmek₂ = Harcamak

II. geçmek → [kim]_{Süreç}, [ZÖ]_{Durum}

Ör. Bütün günüm_[kim: süreç] seni takip etmekle_[zö: durum] geçti. TS

A18 I. geçmek₃ = Haberi bir iletişim aracı ile bildirmek

II. geçmek → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu}, [kime]_{Alıcı}

Ör. (O)_[kim: söyleyen] Ankara haberlerini_[kimi: mevzu] gazetesine_[kime: alıcı] geçiyormuş. TS

A19 I. geçmek₂ = Yazılmak, girmek

II. geçmek → [kim]_{Ürün}, [kime]_{Tamamlayıcı}

Ör. Aldığı cezalar_[kim: ürün] siciline_[kime: tamamlayıcı] geçti.

A20 I. geçmek₁ = Kullanımda olmak, tedavülde olmak

II. geçmek → [kim]_{Tamamlayıcı}

Ör. Bu para_[kim: tamamlayıcı] artık geçmiyor. TS

A21 I. geçmek_{1+(1): 2} = Kabul edilemez olmak

II. geçmek → [kim]_{içerik}, (kimden)_{Deneyimci}

Ör. Kendisiyle yemeğe çıkmayan şarkıcının şarkısı_[kim: içerik] kuruldan_(kimden: deneyimci) geçmiyor.

A22 I. geçmek₂ = Okulda, sınavda başarı göstermek

II. geçmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. Çocuk_[kim: deneyimci] dersini_[tamamlayıcı] geçti.

A23 I. geçmek₁ = Çok bekletilmekten çürümeye yüz tutmak

II. geçmek → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Bu karpuz_[kim: etkilenen] geçmiş. TS

A24 I. geçmek₁ = Sönmek

II. geçmek → [kim]_{Güç}

Ör. Ateş_[kim: güç] geçmiş.

Gelmek

A1 I. gelmek_{2+(1):3} = Ulaşmak

II. gelmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}, (*kimden*)_{Kaynak}

Ör. İşçiler_[kim: eden] Samsun'dan_(kimden: kaynak) Ankara'ya_[kime: hedef] beş saatte geldi.

A2 I. gelmek₂ = Oturmaya, ziyarete gitmek

II. gelmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. Dün akşam amcamlar_[kim: eden] bize_[kime: hedef] geldi. TS

A3 I. gelmek₂ = İsabet etmek

II. gelmek → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. Attığı top_[kim: konu] gözüme_[kime: hedef] geldi. TS

A4 I. gelmek₂ = Varlığını sürdürmek, yaşamak, intikal etmek

II. gelmek → [kim]_{Konu}, [kime/EÖ<kadar>]_{Zaman}

Ör. Eski çağlardan birçok anıt_[kim: konu] çağımıza kadar_[EÖ: zaman] gelmiştir. TS

A5 I. gelmek₁ = Belli bir süre dolmak

II. gelmek → [kim]_{Tamamlayıcı}

Ör. Vakit_[kim: tamamlayıcı] kuşluğu aşmış, öğleye geliyordu. TS

A6 I. gelmek₂ = Kadar olmak

II. gelmek → [kim]_{Değer}, [kime]_{Miktar}

Ör. Boyu_[kim: değer] ancak omzuna_[kim: miktar] geliyor. TS

- A7 I. gelmek₂ = İzlemek, takip etmek
 II. gelmek → [kim]_{Eden}, [kimden]_{Güzergâh}
 Ör. Çocuklar_[kim: eden] arkadan_[kimden: güzergâh] geliyor. TS
- A8 I. gelmek_{2+(1):3} = Bir yerden alınıp bir yere ulaştırılmak
 II. gelmek → [kim]_{Konu}, [kimden]_{Kaynak}, (kime)_{Hedef}
 Ör. Kahve_[kim: konu] Brezilya'dan_[kimden: kaynak] geliyor. TS
- A9 I. gelmek₂ = Daha önce üzerinde durulmuş olan bir konuya yeniden dönmek
 II. gelmek → [kim]_{Söyleyen}, [kime]_{Mevzu}
 Ör. (Biz)_[kim: söyleyen] Şimdi sözü burada kesip asıl konumuza_[kime: mevzu] gelelim. TS
- A10 I. gelmek₂ = Dayanmak, tahammül etmek
 II. gelmek → [kim]_{Etkilenen}, [kime]_{Sebepl}
 Ör. (O)_[kim: etkilenen] Birazcık üşütmeye_[kime: sebep] gelmiyor, hemen hastalanıyor. TS
- A11 I. gelmek₂ = Sonuç çıkarmak
 II. gelmek → [kim]_{Ürün}, [kimden]_{Sebepl}
 Ör. Bu davranışlardan_[kimden: sebep] ne_[kim: ürün] gelir bilinmez. TS
- A12 I. gelmek₂ = Bir şeye sonradan inanmak, doğruluğuna hak vermek, eğilim göstermek, kabul etmek
 II. gelmek → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{İçerik}
 Ör. (Siz)_[kim: deneyimci] dediğime_[kime: içerik] geldiniz. TS
- A13 I. gelmek₃ = Etkisini herhangi bir biçimde göstermek
 II. gelmek → [kim]_{Uyarıcı}, [kime]_{Deneyimci}, [ZÖ]_{Durum}
 Ör. Burası_[kim: uyarıcı] banası_[kime: deneyimci] sıcak_[ZÖ: durum] geldi. TS

- A14 I. gelmek₃ = Kazanılmak, sağlanılmak
 II. gelmek → [kim]_{Konu}, [kime]_{Alıcı}, [kimden]_{Kaynak}
 Ör. Çiftlikten_[kimden: kaynak] onlara_[kime: alıcı] ayda beş yüz milyon lira_[kim: konu] gelir. TS
- A15 I. gelmek₂ = Uymak
 II. gelmek → [kim]_{Konu}, [kime: ins]_{Hedef}
 Ör. Bu ayakkabı_[kim: konu] sana_[kime: hedef] küçük gelir. TS
- A16 I. gelmek₂ = Akmak
 II. gelmek → [kim]_{Konu}, [kimden]_{Kaynak}
 Ör. Musluktan_[kimden: kaynak] su_[kim: konu] akıyor. TS
- A17 I. gelmek₂ = Düşmek, rast gelmek
 II. gelmek → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}
 Ör. Buraya_[kime: hedef] ışık_[kim: konu] gelmiyor. TS
- A18 I. gelmek₃ = Görünmek, sanılmak
 II. gelmek → [kim]_{içerik}, [kime]_{Deneyimci}, [ZÖ]_{Durum}
 Ör. Baygın da olsa yabancı bir kadını böyle kucağında tutmak_[kim: içerik] ona_[kime: deneyimci] pek ayıp bir şey gibi_[ZÖ: durum] geldi. TS
- A19 I. gelmek₂ = Mal olmak
 II. gelmek → [kim]_{Değer}, [ZÖ]_{Miktar}
 Ör. Bu bardakların tanesi_[kim: değer] yüz liraya_[kime: miktar] geldi. TS
- A 20 I. gelmek_{2+(1):3} = Biriyle birlikte gitmek
 II. gelmek → [kim]_{Eden}, [kimle]_{Eden}, (kime)_{Hedef}
 Ör. İstanbul'a gidiyorum, (siz)_[kim: eden] benimle_[kim: eden] gelir misiniz? TS

Gerilemek

- A1 I. gerilemek₁ = Geri çekilmek, geriye çekilmek

II. gerilemek → [kim]_{Eden}

Ör. Hakan_[kim: eden] önce geriledi, sonra topa vurdu.

A2 I. gerilemek₁ = Daha aşağı bir dereceye düşmek

II. gerilemek → [kim]_{Değer}

Ör. Enflasyon_[kim: değer] geriledi.

Germek

A1 I. germek₂ = Bir şeyin uçlarından veya kenarlarından çekerek gergin duruma getirmek

II. germek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. (Sen)_[kim: eden] Yayı_[kimi: etkilenen] daha germe. Kıracaksın. TS

A2 I. germek₃ = Gergin bir şeyle örtmek

II. germek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}, [ne/kimi]_{Etkilenen}

Ör. Sevim_[kim: eden] pencereye_[kime: hedef] siyah bir tül_[ne: etkilenen] germiştir.

A3 I. germek₂ = Kol, bacak, uzatmak

II. germek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Kuş_[kim: eden] kanatlarını_[kimi: etkilenen] germiş, bekliyordu.

A4 I. germek₂ = Gergin duruma getirmek, gerginlik yaratmak, sinirlendirmek

II. germek → [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Deneyimci}

Ör. Evdeki kavga_[kim: uyarıcı], beni_[kimi: deneyimci] çok gerdi. MBTS

Getirmek

A1 I. getirmek_{3+(1):4} = Gelmesini sağlamak

II. getirmek → [kim]_{Eden/Sebe}, [kimi]_{Eden}, [kime]_{Hedef}, (*kimden*)_{Kaynak}

Ör. Son haberler_{[kim: sebe}] onu_[kimi: eden] memleketine_[kime: hedef] getirdi.

Ör. (Biz)_[kim: eden] Onu_[kimi: eden] Avrupa'dan_(kime: hedef) buraya_[kime: hedef] getiremeyiz.

- A2 I. getirmek₃ = Bir şeyi yanında veya üstünde bulundurmak
 II. getirmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kimde]_{Yer}
 Ör. (O)_[kim: eden] Kitapları_[kimi: konu] yanında_[kimde: yer] getirdi.
- A3 I. getirmek₂ = Erişmek veya eriştiğini sanmak
 II. getirmek → [kim]_{Eden}, [kimi: zam]_{Tamamlayıcı}
 Ör. (O)_[kim: eden] ayın sonunu/baharı/yazı_[kimi: tamamlayıcı] getirdi.
- A4 I. getirmek₂ = Sebep olmak, ortaya çıkarmak
 II. getirmek → [kim]_{Sebep}, [ne]_{Ürün}
 Ör. Bu rüzgâr_[kim: sebep] kar_[ne: ürün] getirir.
- A5 I. getirmek₂ = İletmek, bildirmek
 II. getirmek → [kim]_{Söyleyen}, [ne/kimi]_{Tamamlayıcı}
 Ör. Bir zabıt_[kim: söyleyen] nefes nefese şu haberi_[kimi: tamamlayıcı] getirdi.
- A6 I. getirmek_{2+(1):3} = Sağlamak
 II. getirmek → [kim]_{Kaynak}, [ne]_{Konu}, (kime)_{Alıcı}
 Ör. Bir haftada bir cuma günleri işleyen küçük bir kahve_[kim: kaynak] ayda ne
kadar gelir_[ne: konu] getirir. TS
 Ör. Bu dükkân_[kim: kaynak] siz_(kime: alıcı) ayda ne_[ne: konu] getiriyor. MBTS

Gevelemek

- A1 I. gevelemek₂ = Bir şeyi çiğnemediğinden ağız içinde evirip çevirmek
 II. gevelemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
 Ör. Kirli suratlı üç çocuk_[kim: eden], ellerindeki birer dilim ekmeği_[kimi: etkilenen] geveliyordu.
- A2 I. gevelemek₂ = Bir sözü tam olarak ve açıkça söylememek
 II. gevelemek → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Tamamlayıcı}
 Ör. Adam_[kim: söyleyen] sözünü_[kimi: tamamlayıcı] geveledi durdu.

Gezmek

- A1 I. gezmek₂ = Bir yerde dolaşmak, yürümek
II. gezmek → [kim]_{Eden}, [kimde]_{Yer}
Ör. (O)_[kim: eden] Tek başına buralarda_[kimde: yer] ne geziyorsun?
- A2 I. gezmek₂ = Bir yeri görüp incelemek
II. gezmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Uyarıcı}
Ör. Öğrenciler_[kim: deneyimci] müzeleri_[kimi: uyarıcı] gezdiler.
- A3 I. gezmek₂ = Bulunmak
II. gezmek → [kim]_{Konu}, [kimde]_{Yer}
Ör. Şapkam_[kim: konu] burada_[kimde: yer] ne geziyor. TS
- A4 I. gezmek₂ = Herhangi bir biçimde gezinmek
II. gezmek → [kim]_{Eden}, [ZÖ]_{Durum}
Ör. (Ben)_[kim: eden] Bu elbiseyle_[ZÖ: durum] gezemem. TS
- A5 I. gezmek₂ = Bir yerde gezi yapmak
II. gezmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Yer}
Ör. (Biz)_[kim: eden] Geçen yaz Batı Anadolu'yu_[kimi: yer] gezdik. TS
- A6 I. gezmek₁ = Hava alma, hoş vakit geçirme vb. amaçlarla bir yere gitmek, seyran etmek
II. gezmek → [kim]_{Eden}
Ör. (O)_[kim: eden] Kunduralarını çıkarır, satar, yalın ayak gezerdi.

Girmek

- A1 I. girmek_{2+(1): 3} = Dışarıdan içeriye geçmek
II. girmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}, (kimden)_{Kaynak}
Ör. (Biz)_[kim: eden] Birlikte kiliseden_(kimden: kaynak) içeriye_[kime: hedef] giriyoruz. TS

- A2 I. girmek₂ = Sığmak
 II. girmek → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}
 Ör. Elim_[kim: konu] bu eldivene_[kime: hedef] girmiyor. TS
- A3 I. girmek₂ = Almak, fethetmek
 II. girmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
 Ör. Ordularımız_[kim: eden] İstanbul'a_[kime: hedef] girdiler. TS
- A4 I. girmek₁ = (Zaman anlamlı kavramlar için) gelmek
 II. girmek → [kim: zam]_{Tamamlayıcı}
 Ör. İlkbahar_[kim: tamamlayıcı] girdi. TS
- A5 I. girmek₂ = Ağrı, sancı başlamak, saplanmak
 II. girmek → [kime]_{Etkilenen}, [ne]_{Tamamlayıcı}
 Ör. Başıma_[kime: etkilenen] ağrı_[ne: tamamlayıcı] girdi.
- A6 I. girmek₂ = Yeni bir duruma geçmek, dönüşmek
 II. girmek → [kim]_{Materyal}, [kime]_{Ürün}
 Ör. Göğün morlaşan kenarı eriyor, (o)_[kim: materyal] menekşe rengine_[kime: ürün] giriyordu. TS
- A7 I. girmek₂ = Erişmek, ulaşmak
 II. girmek → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{Tamamlayıcı}
 Ör. (O)_[kim: deneyimci] Yirmisine_[kime: tamamlayıcı] girdi. TS

Gitmek

- A1 I. gitmek_{2+(1):3} = Bir yere doğru yönelmek
 II. gitmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}, (kimden)_{Kaynak}
 Ör. (Ben)_[kim: eden] Bu akşam Erenköyü'ne_[kime: hedef] gideceğim. MBTS
 Ör. Vapurlar_[kim: eden] köprü iskelesinden_(kimden: hedef) sayfiyelere_[kime: hedef] gider. MBTS

- A2 I. gitmek₂ = Bir yerden veya bir işten ayrılmak
 II. gitmek → [kim]_{Eden}, [kimden]_{Kaynak}
 Ör. O_[kim: eden] buradan_[kimden: kaynak] gitti.
- A3 I. gitmek₂ = Çıkmak, ulaşmak
 II. gitmek → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}
 Ör. Bu yol_[kim: konu] nereye_[kime: hedef] gider?
- A4 I. gitmek₂ = Belli bir amaçla bir yere devam etmek veya bir işle uğraşmak
 II. gitmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Süreç}
 Ör. (O)_[kim: eden] Her gün çalışmaya_[kime: süreç] gidiyor. TS
- A5 I. gitmek₁ = Sürmek, devam etmek
 II. gitmek → [kim]_{Süreç}
 Ör. Bu iş_[kim: süreç] böyle gitmez.
- A6 I. gitmek₂ = Yakışmak, yaraşmak
 II. gitmek → [kim]_{Sebebi}, [kime]_{Etkilenen}
 Ör. Bu renk_[kim: sebebi] ona_[kime: etkilenen] gitmedi. TS
- A7 I. gitmek₂ = Tüketilmek, harcanmak
 II. gitmek → [kim]_{Konu}, [kime]_{Faydalanan}
 Ör. Eline geçen paranın çoğu_[kim: konu] da İstanbul'da çoluğa çocuğa_[kim: faydalanan] gidiyor. TS
- A8 I. gitmek_{1+(1); 2} = Götürülmek, gönderilmek
 II. gitmek → [kim]_{Konu}, (kime)_{Hedef}
 Ör. Mallar_[kim: konu] yarın vapurla gidiyor. MBTS
 Ör. Bu ağır hediye_[kim: konu] kime_(kime: hedef) gidecek. MBTS
- A9 I. gitmek_{2+(1); 3} = Yeter olmak, yetmek, yetişmek
 II. gitmek → [kim]_{Konu}, [ZÖ]_{Zaman}, (kime)_{Hedef}

Ör. İki bidon gaz_[kim: konu] bize_(kime: faydalanan) üç ay_[ZÖ: zaman] gider. MBTS

A10 I. gitmek₂ = Yürümek, yol almak

II. gitmek → [kim]_{Eden}, [ZÖ]_{Durum}

Ör. Bu at_[kim: eden] iyi_[ZÖ: durum] gider. TS

A11 I. gitmek₂ = Dayanmak

II. gitmek → [kim]_{Etkilenen}, [ZÖ]_{Zaman}

Ör. Bu giysi_[kim: etkilenen] iki yıl_[ZÖ: zaman] gider. TS

A12 I. gitmek₁ = Geçmek

II. gitmek → [kim]_{Tamamlayıcı}

Ör. Yaz_[kim: tamamlayıcı] gitti, kış geldi. TS

A13 I. gitmek₂ = Herhangi bir durumda olmak

II. gitmek → [kim]_{Süreç}, [ZÖ]_{Durum}

Ör. Yolculuk_[kim: süreç] iyi_[ZÖ: durum] gidiyor. TS

A14 I. gitmek₁ = Yok olmak, elden çıkmak

II. gitmek → [kim]_{Konu}

Ör. Gemiler ve saray hepsi_[kim: konu] gitti. TS

A15 I. gitmek₁ = Ölmek

II. gitmek → [kim: ins]_{Etkilenen}

Ör. Ben_[kim: etkilenen] giderim adım kalır / Dostlar beni hatırlasın. TS

A16 I. gitmek₁ = Bir şey zarar görmüş olmak

II. gitmek → [kim: -can]_{Etkilenen}

Ör. Duvarın boyası_[kim: etkilenen] gitmiş. TS

A17 I. gitmek₂ = Bir duruma, bir sonuca ulaşmak, varmak

II. gitmek → [kim]_{Materyal}, [kime]_{ürün}

Ör. Bu işin sonu_[kim: materyal] nereye_[kime: ürün] gider. TS

A18 I. gitmek₂ = Satılmak

II. gitmek → [kim]_{Konu}, [ZÖ]_{Miktar}

Ör. Altın_[kim: konu] kaçtan_[kimden: miktar] gidiyor. TS

Ör. Koca ev_[kim: konu] çok ucuza_[kimden: miktar] gitmiş. MBTS

Giymek

A1 I. giymek₂ = Örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek

II. giymek → [kim]_{Eden}, [ne/kimi]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] Kapalı çarşı zevkine göre alafranga sayılabilecek bir entari_[ne: etkilenen] giymişti. TS

A2 I. giymek₂ = Ağır söz veya hakareti, küçültücü davranışı ses çıkarmadan dinlemek

II. giymek → [kim]_{Alıcı}, [kimi]_{Mevzu}

Ör. Biri ağızına geleni_[kimi: mevzu] söyledi, öbürü_[kim: alıcı] de güzelce giydi. TS

Gizlemek

A1 I. gizlemek₂₊₍₁₎ = Saklamak, görünmeyecek, belli olmayacak bir yere veya bir duruma koymak

II. gizlemek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Uyarıcı}, (*kimden*)_{Deneyimci}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Siperleri_[kimi: uyarıcı] çahırlarla örterek uçaklardan_(kimden: deneyimci) gizlediler. TS

A2 I. gizlemek₃ = Bilerek ve isteyerek bir olguyu haber vermemek

II. gizlemek → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu}, [kimden]_{Alıcı}

Ör. (Ben)_[kim: söyleyen] Sizden_[kimden: alıcı] hiçbir şeyi_[kimi: mevzu] gizlemedim.

Göçmek

A1 I. göçmek_{2+(1);3} = Yerleşmek amacıyla mahalle, köy, şehir veya ülke değiştirmek

II. göçmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}, (*kimden*)_{Kaynak}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Selanik elden çıkınca ailesi İzmir'e_[kime: hedef] göçmüştür. TS

A2 I. göçmek₁ = Çökmek

II. göçmek → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Eğer bir an önce bu işin önüne geçilmezse mendirek_[kim: etkilenen] bir kat daha göçecek. TS

A3 I. göçmek₂ = Oturmak

II. göçmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Masaların arasından geçerek localardan birine_[kime: hedef] gider, göçerlerdi. TS

Gömmek

A1 I. gömmek_{2+(1):3} = Yerin altına koyarak üstünü toprakla örtmek

II. gömmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, (*kime*)_{Hedef}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Cevizleri_[kimi: etkilenen] bahçeye_(kime: hedef) gömdük.

A2 I. gömmek₂ = Bir cenazeyi kaldırmak

II. gömmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] Babasını_[kimi: etkilenen] ağlaya ağlaya gömdü.

A3 I. gömmek₂ = Birinden daha çok yaşamak

II. gömmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi: ins]_{Tamamlayıcı}

Ör. Sen_[kim: deneyimci] bu sağlam bünye ile daha pek çok kimseyi_[kimi: tamamlayıcı] gömersin.

Göndermek

A1 I. göndermek_{2+(1):3} = Bir yere doğru yola çıkarmak, yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak, irsal etmek

II. göndermek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu/Eden}, (*kime*)_{Hedef}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Hepimizi_[kimi: eden] esir edip Malta'ya_(kime: hedef) gönderecekler. TS

Ör. (Onlar)_[kim: eden] çantaları_[kimi: konu] odalarına_(kime: hedef) gönderecekler.

A2 I. göndermek $_{2+(1):3} =$ Yetki vererek gitmesini sağlamak

II. göndermek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [ne]_{Eden}, (kime)_{Hedef}$

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Buraya_(kime: hedef) mutassarrıf_[ne: eden] gönderirlerdi. MBTS

A3 I. göndermek $_{2+(1):3} =$ Bir kaynaktan çıkıp gelmek, ulaşmak

II. göndermek $\rightarrow [kim]_{Güç}, [kimi]_{Konu}, (kime)_{Hedef}$

Ör. Güneş_[kim: güç] Dünya'ya_(kime: hedef) ısı ve ışık_[kimi: konu] gönderir. TS

A4 I. göndermek $_2 =$ Yolcu etmek

II. göndermek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Eden}$

Ör. (Biz)_[kim: eden] Misâfirlerimizi_[kimi: eden] yarın göndereceğiz. MBTS

Ör. Bugün bütün ilçe halkı_[kim: eden] asker_[ne: eden] gönderecek.

Görmek

A1 I. görmek $_2 =$ Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek

II. görmek $\rightarrow [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Uyarıcı}$

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Yatak odama girerken kapının önünde Nurefşân'ı_[kimi: uyarıcı] gördüm. MBTS

A2 I. görmek $_2 =$ Anlamak, kavramak, sezmek

II. görmek $\rightarrow [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}$

Ör. Türk iradesinin ne demek olduğunu_[kimi: içerik] da sen_[kim: deneyimci] göreceksin. TS

A3 I. görmek $_{2+(1):3} =$ Kendisine yapılmak, bir davranışla karşılaşmak, maruz kalmak

II. görmek $\rightarrow [kim]_{Etkilenen}, [ne]_{Tamamlayıcı}, (kimden)_{Eden}$

Ör. (Onlar)_[kim: etkilenen] Adamdan_(kimden: eden) ışkence_[ne: tamamlayıcı] görmüşler.

- A4¹¹⁹ I. görmek₂ = Çok değer vermek
 II. görmek → [kim]Deneyimci, [kimi/ne]İçerik
 Ör. (O)_[kim: deneyimci] Ufak tefek kusurları_[kimi: içerik] görmeyiver. MBTS
 Ör. (O)_[kim: deneyimci] paradan başka bir şey_[ne: içerik] görmüyor. MBTS
- A5 I. görmek₂ = Bir işleme uğramak
 II. görmek → [kim]Ürün, [ne]Tamamlayıcı
 Ör. Bu tarihi bina_[kimi: ürün] restorasyon/tadilat_[ne: tamamlayıcı] görecek.
- A6 I. görmek_{2+(1):3} = Almak
 II. görmek → [kim]Faydalanan, [ne]Tamamlayıcı, (kimden)Eden
 Ör. (Biz)_[kim: faydalanan] Ondan_[kimden: eden] yardım_[ne: tamamlayıcı] görmedik.
- A7 I. görmek₂ = Yapmak, etmek
 II. görmek → [kim]Eden, [ne]Tamamlayıcı
 Ör. O_[kim: eden] artık iş_[ne: tamamlayıcı] göremez.
- A8 I. görmek₂ = Yanına gidip konuşmak
 II. görmek → [kim]Söyleyen, [kimi]Alıcı
 Ör. (Ben)_[kim: söyleyen] Bugün müdürü_[kimi: alıcı] göreceğim. TS
- A9 I. görmek₂ = Karşılaşmak, rastlaşmak
 II. görmek → [kim]Eden, [kimi]Eden
 Ör. (Ben)_[kim: eden] Dün onu_[kimi: eden] çarşıda gördüm.
- A10 I. görmek₂ = Yüzü bir yöne doğru olmak, bakmak
 II. görmek → [kim]konu, [ne/kimi]Hedef
 Ör. Ev_[kim: konu] güneş_[ne: hedef] görüyor. TS
- A11 I. görmek₂ = Bir şeye erişmek

¹¹⁹ Fiil bu anlam değişkesinde çoğunlukla olumsuz biçimiyle kullanılır.

II. görmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. Cebi_[kim: eden] para_[kimi: tamamlayıcı] gördü. TS

A12 I. görmek ₂ = Ziyaret etmek

II. görmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Hedef}

Ör. (Ben)_[kim: eden] bugün onu_[kimi: hedef] göreceğim.

A13 I. görmek ₂ = Gözlerin görmediği durumlarda başka duyu organlarıyla algılamak

II. görmek $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimle]_{Durum}

Ör. Körler_[kim: deneyimci] parmaklarıyla_[kimle: durum] görürler. TS

A14 I. görmek ₂ = Sahne olmak, geçirmek

II. görmek $\rightarrow$ [kim]_{Yer}, [ne]_{Süreç}

Ör. Bu ova_[kim: yer] çok savaş_[ne: süreç] gördü. TS

A15 I. görmek ₂ = Gezmek

II. görmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Yer}

Ör. (Siz)_[kim: eden] Ankara'yı_[kimi: yer] gördünüz mü? TS

A16 I. görmek ₃ = Bir şey hakkında bir yargıya varmak, değerlendirmek

II. görmek $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}, [ZÖ]_{Durum}

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Kur'ân'ı_[kimi: deneyimci] kâinat sırrının ifşâsı olarak_[zö: durum] görüyorum. MBTS

A17 I. görmek ₂ = *teklifsiz konuşmada* Vermek

II. görmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Faydalanan}

Ör. (Sen)_[kim: eden] Baba hiç param yok, biraz görsen beni_[kim: faydalanan]. TS

Görüşmek

A1 I. görüşmek _{1+(1):2} = Buluşup konuşmak, konuşup sohbet etmek

II. görüşmek $\rightarrow$ [kim]_{Söyleyen}, (*kimle*)_{Söyleyen}

Ör. (Biz)_[kim: söyleyen] Ara sıra görüşelim. TS

- A2 I. görüşmek $_{2+(1):3}$ = Bir iş, bir konu üzerinde karşılıklı görüş ileri sürmek, müzakere etmek
II. görüşmek $\rightarrow$ [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu}, (*kimle*)_{Söyleyen}
Ör. (Biz)_[kim: söyleyen] Bu sorunu_[kimi: mevzu] daha geniş bir zamanda görüşmeliyiz. TS

Göstermek

- A1 I. göstermek $_3$ = Birini veya bir şeyi işaretle belirtmek
II. göstermek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [ZÖ]_{Durum}
Ör. (O)_[kim: eden] Yanlış sözcükleri_[kimi: etkilenen] altını çizerek/okla_[ZÖ: durum] gösterdi.
- A2 I. göstermek $_{2+(1):3}$ = Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak
II. göstermek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Uyarıcı}, (*kime*)_{Deneyimci}
Ör. (Ben)_[kim: eden] Size_(kime: deneyimci) kitaplarımı_[kimi: uyarıcı] göstereyim. TS
- A3 I. göstermek $_2$ = Belirtmek, anlatmak
II. göstermek $\rightarrow$ [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu}
Ör. Bu söz_[kim: söyleyen] onun iyi niyetini_[kimi: mevzu] gösteriyor. TS
- A4 I. göstermek $_3$ = Kanıtla inandırmak
II. göstermek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{içerik}, [kime]_{Deneyimci}
Ör. (Ben)_[kim: eden] Bunun böyle olduğunu_[kimi: içerik] size_[kime: deneyimci] göstereceğim. TS
- A5 I. göstermek $_3$ = Yapmasını söylemek, görevlendirmek
II. göstermek $\rightarrow$ [kim]_{Söyleyen}, [kime]_{Alıcı}, [ne/kimi]_{Tamamlayıcı}
Ör. (Onlar)_[kim: söyleyen] Size_[kime: alıcı] ne iş_[ne: tamamlayıcı] gösterdiler. TS
- A6 I. göstermek $_3$ = Güzellğini ortaya çıkarmak, temsil etmek

II. göstermek → [kim]_{Sebep}, [kimi]_{Uyarıcı}, [ZÖ]_{Durum}

Ör. Bu (elbise)_[kim: sebep], seni_[kimi: uyarıcı] ablandan daha şirin_[ZÖ: durum] gösteriyor, emin ol. TS

Ör. Bu ayakkabı_[kim: sebep] beni_[kimi: uyarıcı] çok havalı_[ZÖ: durum] gösteriyor.

Götürmek

A1 I. götürmek _{2+(1): 3} = Taşımak, ulaştırmak veya koymak

II. götürmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Yemekleri_[kimi: konu] sofraya_[kime: hedef] götürdüm.

A2 I. götürmek ₃ = Bir kimseyi bir yere kadar yanında yürütmek

II. götürmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Ben)_[kim: eden] İsmet'i_[kimi: eden] 1924 Paris Olimpiyatları'nda millî takımla Paris'e_[kime: hedef] götürmüştüm. MBTS

A3 I. götürmek ₂ = Yerinden ayırıp uzağa atmak veya yok etmek

II. götürmek → [kim]_{Güç}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Fırtına_[kim: güç] evlerin çatılarını_[kimi: etkilenen] götürdü.

A4 I. götürmek ₂ = Öldürmek

II. götürmek → [kim]_{Sebep}, [kimi/ne]_{Etkilenen}

Ör. Hastalık_[kim: sebep] çok insan_[ne: etkilenen] götürdü. TS

A5 I. götürmek ₂ = Dayanmak, katlanmak, tahammül etmek¹²⁰

II. götürmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi/ne]_{İçerik}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Onu_[kimi: içerik] daha fazla götüremedi.

A6 I. götürmek ₃ = Bir sonuca vardırmak

II. götürmek → [kim]_{Sebep}, [kimi]_{Deneyimci}, [kime]_{İçerik}

Ör. Tartışmalar_[kim: sebep] bizi_[kimi: deneyimci] bu kararı almaya_[kime: içerik] götürdü.

¹²⁰ TS'de bu anlam girişi -e durum ekli olarak verilmiştir. Ancak bu anlam değişkesi -i durum ekli unsurla gerçekleşebilir.

A7 I. götürmek₂ = Herhangi bir yiyeceği tek başına ve hızlı bir biçimde yemek
II. götürmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}
Ör. Adam_[kim: eden] bir tepsi böreği_[kimi: etkilenen] götürdü.

A8 I. götürmek₂ = Haksız kazanç sağlamak, mal veya para sahibi olmak
II. götürmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Tamamlayıcı}
Ör. (O)_[kim: eden] Ailenin tüm varlığını_[kimi: tamamlayıcı] götürmüş.

Gözetmek

A1 I. gözetmek₂ = Korumak, bakmak, özen göstermek, himaye etmek
II. gözetmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Faydalanan}
Ör. Büyük kardeşler_[kim: eden] küçükleri_[kimi: faydalanan] gözetir.

A2 I. gözetmek₂ = Önem vermek, göz önünde bulundurmak, ayrı tutmak.
II. gözetmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}
Ör. Q_[kim: deneyimci], beni_[kimi: içerik] her zaman gözetir.

Gölmek

A1 I. gölmek_{1+(1): 2} = İnsan, hoşuna veya tuhafına giden olaylar, durumlar
karşısında, genellikle sesli bir biçimde duygusunu açığa vurmak
II. gölmek → [kim]_{Eden}, (*kime*)_{Uyarıcı}
Ör. Genç kız_[kim: eden] durup durup gülüyordu.

A2 I. gölmek₂ = Biriyle alay etmek
II. gölmek → [kim]_{Söyleyen}, [kime]_{Alıcı}
Ör. El âlem_[kim: söyleyen] bize_[kime:] gülecek.

Güreşmek

A1 I. güreşmek_{1~1+(1): 2} = İki kişi türlü oyunlarla birbirinin sırtını yere getirmeye çalışmak
II. güreşmek → [kim]_{Eden} / [kim]_{Eden}, (*kimle*)_{Eden}
Ör. (Onlar)_[kim: eden] Artık çayırliklarda soyunup yağlanıp güreşemiyorlardı.

- A2 I. g re mek ₂ = Mücadele etmek
II. g re mek → [kim]Deneyimci, [kimle]içerik
 r. (Ben)_[kim: deneyimci] Bir haftadır sınavlarla_[kimle: içerik] g re iyorum.

Gütmek

- A1 I. gütmek ₂ = Hayvan veya hayvan sürüsünü önüne katıp otlatarak sürmek
II. gütmek → [kim]Eden, [kimi/ne]Faydalanan
 r. (O)_[kim: eden]  deti bu idi, deve_[kimi: faydalanan] g derdi. MBTS
- A2 I. gütmek ₂ = Bir kimseyi, bir topluluğu kendi düşünce ve amacı doğrultusunda yönetmek, sevk ve idare etmek
II. gütmek → [kim]Eden, [kimi]Deneyimci
 r. G   odakları_[kim: eden] artık toplumu_[kimi: deneyimci] g demiyor.
- A3 I. gütmek ₂ = Bir düşünceyi veya bir ilkeyi gerçekleştirmeye çalışmak
II. gütmek → [kim]Deneyimci, [kimi/ne]Tamamlayıcı
 r. Bunu yapmak isteyenler_[kim: deneyimci] yeni bir Türkiye kurmak g yesini_[kimi: tamamlayıcı] g derlerdi. MBTS

Hafiflemek

- A1 I. hafiflemek ₁ = Herhangi bir sebeple eski ağırlığı azalmak
II. hafiflemek → [kim]Etkilenen
 r. Kızca ız_[kim: etkilenen] hafiflemi , ku  gibi olmuş.
- A2 I. hafiflemek ₁ = Bir sıkıntıdan kurtulmak, rahatlamak
II. hafiflemek → [kim]Deneyimci
 r. (O)_[kim: deneyimci] İkinci görevi bırakınca hafifledi. TS

Hapsetmek

- A1 I. hapsetmek ₃ = Bir yere kapatıp salıvermemek
II. hapsetmek → [kim]Eden, [kimi]Konu, [kime]Yer

Ör. (O)_[kim: eden] Kediyi_[kimi: konu] odaya_[kime: yer] hapsetti. TS

A2 I. hapsetmek₃ = Bir kimseyi veya bir şeyi boşu boşuna tutmak, alıkoymak

II. hapsetmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kimde]_{Yer}

Ör. (O)_[kim: eden] Gelirim diye beni_[kimi: konu] akşama kadar burada_[kimde: yer] hapsetti. TS

A3 I. hapsetmek₂ = Bir suçluyu hapisaneye koymak

II. hapsetmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}

Ör. (O)_[kim: eden] Suçluları_[kimi: konu] hapsettiler. MBTS

Hararetlenmek

A1 I. hararetlenmek₁ = Isısı artmak

II. hararetlenmek → [kim]_{Tamamlayıcı}

Ör. Motor_[kim: tamamlayıcı] hararetlendi.

A2 I. hararetlenmek₁ = Canlanmak, kızışmak

II. hararetlenmek → [kim]_{Süreç}

Ör. Tartışma_[kim: süreç] hararetlendi. TS

A3 I. hararetlenmek₁ = Herhangi bir konuda çok heyecanlı olmak, coşmak

II. hararetlenmek → [kim]_{Deneyimci}

Ör. Şakir Bey_[kim: deneyimci] arkasından gelerek fikrini müdafaa için hararetleniyordu. TS

Harcamak

A1 I. harcamak₂ = Bir iş görmek veya bir şey satın almak için parayı elden çıkarmak, sarf etmek:

II. harcamak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne/ZÖ]_{Tamamlayıcı}

Ör. (Ben)_[kim: eden] İki maaşımı_[kimi: tamamlayıcı] hastalığıma harcadım. TS

A2 I. harcamak₂ = Bir şey yapmak için kullanmak, tüketmek

II. harcamak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] iki litre sütü_[kimi: etkilenen] iki günde harcadı.

A3 I. harcamak ₂ = Birinin değer ve onurunu kırıcı bir durum yaratmak

II. harcamak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Deneyimci}

Ör. (O)_[kim: eden] Bir delilik yaptı ve otobüsteki kız için Arzu'yu_[kimi: deneyimci] harcadı. TS

Haşlamak

A1 I. haşlamak ₂ = Suda kaynatarak pişirmek

II. haşlamak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [ne]_{Etkilenen}

Ör. Nine_[kim: eden], yolda yerim diye iki yumurta_[ne: etkilenen] haşladıydı teyze. TS

A2 I. haşlamak ₂ = Bir şeyin üstüne kaynar su dökmek

II. haşlamak $\rightarrow$ [kim: ins]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Aşçı_[kim: eden] otu_[kimi: etkilenen] haşladı.

A3 I. haşlamak ₂ = Kaynar sıvı bir şeyi yakmak

II. haşlamak $\rightarrow$ [kim]_{Sebep}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Kaynar su_[kim: sebep] ayağımı_[kimi: etkilenen] haşladı. TS

A4 I. haşlamak ₂ = Dalamak

II. haşlamak $\rightarrow$ [kim: hay]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Böcek_[kim: eden] çocuğun bacağını_[kimi: etkilenen] haşlamış. TS

A5 I. haşlamak ₂ = Sertçe paylamak, azarlamak

II. haşlamak $\rightarrow$ [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Alıcı}

Ör. (Onlar)_[kim: söyleyen] Recep'i_[kimi: alıcı] kenara çekip fena hâlde haşladılar. TS

Havalandırmak

A1 I. havalandırmak ₁ = Temiz hava alması sağlanmak, havası değiştirilmek

II. havalandırmak $\rightarrow$ [kim]_{Etkilenen}

Ör. Oda_[kim: etkilenen] her gün havalanmalı. TS

A2 I. havalanmak₁ = Yerden ayrılıp göğe yükselmek

II. havalanmak → [kim]_{Konu}

Ör. Balon_[kim: konu] sonunda havalandı.

A3 I. havalanmak₁ = Kibirli, gururlu, çalımlı davranışlarda bulunmak

II. havalanmak → [kim]_{Eden}

Ör. (O)_[kim: eden] Sınavı kazanınca havalandı.

Hazırlamak

A1 I. hazırlamak₂ = Bir şeyi kullanılacak, yararlanılacak duruma getirmek

II. hazırlamak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Ürün}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Bir çeyrek saat içinde bavullarımızı_[kimi: ürün] bile hazırlayamazdık. TS

A2 I. hazırlamak₂ = Önlem almak, sağlamak

II. hazırlamak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Kış için kömürü_[kimi: konu] hazırladık. TS

A3 I. hazırlamak₂ = Sebep olmak, yol açmak

II. hazırlamak → [kim]_{Sebep}, [kimi]_{Ürün}

Ör. İç bölünmeler_[kim: sebep] felaketi_[kimi: ürün] hazırlar. TS

A4 I. hazırlamak₂ = Birini herhangi bir şeyi yapabilecek veya bir şeyi yüklenebilecek duruma getirmek

II. hazırlamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Deneyimci}

Ör. Yine ömründe bir kez bile tiyatroya gitmemiş olan babamı_[kimi: deneyimci] ertesi hafta annem_[kim: eden] hazırladı. TS

A5 I. hazırlamak₃ = Alıştırmak

II. hazırlamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Deneyimci}, [kime]_{içerik}

Ör. (O)_[kim: eden] Onu_[kimi: deneyimci] kötü habere_[kime: içerik] hazırladık. TS

Hissetmek

A1 I. hissetmek₂ = Fiziksel bir uyarıyı duymak

II. hissetmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi/ne]_{Uyarıcı}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Birden ensesindeki silahın soğukluğunu_[kimi: uyarıcı] hissetmişti.

A2 I. hissetmek₂ = Sezmek, farkına varmak, anlamak

II. hissetmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}

Ör. (Biz)_[kim: deneyimci] Bu yıkılışın ona geldiğini_[kimi: içerik] hep hissediyorduk. TS

A3 I. hissetmek₃ = Saymak, addetmek

II. hissetmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}, [ZÖ]_{Durum}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Ömürleri boyunca hep kendilerini_[kimi: içerik] başkalarından sorumlu_[ZÖ: durum] hissetmiş. TS

Huylanmak

A1 I. huylanmak_{1+(1):2} = Kuşkulanmak, işkillenmek, pirelenmek, tedirgin olmak

II. huylanmak → [kim]_{Deneyimci}, (kimden)_{içerik}

Ör. Adam_[kim: deneyimci] her şeyden_(kimden: içerik) huylanıyor.

A2 I. huylanmak₁ = Hayvan, ürküp sinirlenmek

II. huylanmak → [kim]_{Deneyimci}, (kimden)_{Uyarıcı}

Ör. Atlar_[kim: deneyimci] aydınlıktan_(kimden: uyarıcı) huyladı. MBTS

Hükmetmek

A1 I. hükmetmek₂ = Egemenliği altında bulundurmak

II. hükmetmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Deneyimci}

Ör. Osmanlı_[kim: eden] yıllarca Afrika'ya_[kime: deneyimci] hükmetti.

A2 I. hükmetmek₂ = Düşünme veya yargılama sonunda bir kaniya varmak

II. hükmetmek → [kim]Deneyimci, [kime]İçerik

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Gözlerimi açtığım zaman odamı loş görünce akşam olduğuna_[kime: içerik] hükmettim

Isınmak

A1 I. ısınmak₁ = Sıcak duruma gelmek

II. ısınmak → [kim]Etkilenen

Ör. Yemek_[kim: etkilenen] bir türlü ısınmadı.

A2 I. ısınmak₁ = Üşümesini gidermek

II. ısınmak → [kim]Deneyimci

Ör. (Biz)_[kim: deneyimci] Bir kahve içelim de ısınalım.

A3 I. ısınmak₂ = Yadırgamaz olmak, hoşlanır olmak, alışmak, benimsemek

II. ısınmak → [kim]Deneyimci, [kime]Uyarıcı

Ör. Bunca çabamıza karşın halkımız_[kim: deneyimci] Batı müziğine_[kim: uyarıcı] ısınamadı. TS

Isırmak

A1 I. ısırmak₂ = Dişleri arasına alıp sıkmak

II. ısırmak → [kim]Eden, [kimi]Etkilenen

Ör. (O)_[kim: eden] Dolu bir kadeh içti ve meze yerine alt dudağını_[kimi: etkilenen] ısırdı. TS

A2 I. ısırmak₂ = Dişleriyle koparmak

II. ısırmak → [kim]Eden, [kimden]Etkilenen,

Ör. (O)_[kim: eden] Ekmekten_[kimden: etkilenen] bir lokma ısırdı. TS

A3 I. ısırmak₂ = Rüzgâr sert esmek, keskin bir biçimde etkilemek

II. ısırmak → [kim]Güç, [kimi]Etkilenen

Ör. Ayaz_[kim: güç] insanın yüzünü_[kimi: etkilenen] ısıırıyordu. TS

İsmlamak

A1 I. ismlamak $_{2+(1):3}$ = Bir şeyin yapılmasını veya getirilmesini, bu işlerle uğraşan birine söylemek, sipariş etmek

II. ismlamak $\rightarrow$ [kim]_{Söyleyen}, [kimi/ne]_{Mevzu}, (kime)_{Alıcı}

Ör. (Ben)_[kim: söyleyen] Elbise için kumaş_[ne: mevzu] ismladım. TS

A2 I. ismlamak $_3$ = Parasını kendi ödeyerek başkaları için yiyecek veya içecek getirilmesini söylemek

II. ismlamak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kime]_{Faydalanan}

Ör. Siz_[kim: eden] bana_[kime: faydalanan] bir konyak_[ne: konu] daha ismlayın. TS

A3 I. ismlamak $_3$ = Bir şeyin, bir kimsenin bakılmasını, korunmasını birine veya birinin gözetilmesine bırakmak, emanet etmek

II. ismlamak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Alıcı}

Ör. Babam_[kim: eden] seni_[kimi: konu] bana_[kime: alıcı] ismladı. TS

İşmak

A1 I. işmak $_1$ = Işıklanmak, aydınlanmak

II. işmak $\rightarrow$ [kim]_{Etkilenen}

Ör. Perdeyi indirince oda_[kim: etkilenen] ışıdı.

A2 I. işmak $_1$ = Işık saçmak

II. işmak $\rightarrow$ [kim]_{Güç}

Ör. Ay_[kim: güç], bugün farklı ışıyor.

İçmek

A1 I. içmek $_2$ = Bir sıvıyı ağza alıp içmek

II. içmek $\rightarrow$ [kim: ins]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Bir oluktan buz gibi bir su_[ne: etkilenen] içtik. TS

A2 I. içmek $_2$ = Sigara, nargile vb.nin dumanını içe çekmek

II. içmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. (Biz)_[kim: eden] aylar sonra nargile_[ne: tamamlayıcı] içtik.

A3 I. içmek ₂ = Bir şey, bir sıvıyı içine çekmek, emmek

II. içmek $\rightarrow$ [kim]_{Etkilenen}, [kimi]_{Sebepl}

Ör. Toprak_[kim: etkilenen] suyu_[kimi: sebepl] içer. TS

Ör. Kumaş_[kim: etkilenen] boyayı_[kimi: sebepl], hamur_[kimi: sebepl] yağı_[kimi: sebepl] içmiş.

MBTS

A4 I. içmek ₁ = İçki kullanmak

II. içmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] O akşam saat ikiye kadar içtiler. TS

İdare etmek

A1 I. idare etmek ₂ = Yönetmek, çevirmek

II. idare etmek $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimi: kur]_{içerik}

Ör. Bu şirketi_[kimi: içerik] Ö_[kim: deneyimci] idare ediyor.

A2 I. idare etmek ₂ = Tutumlu kullanmak

II. idare etmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Lakin siz_[kim: eden], yine sabaha kadar kalacaktınız gibi idare edin mumu_[kimi: etkilenen]. TS

A3 I. idare etmek ₂ = Yetmek, yetişmek

II. idare etmek $\rightarrow$ [kim]_{Konu}, [kimi]_{Faydalanan}

Ör. Evler ve dükkânların geliri_[kim: konu] Ahmet'i_[kimi: faydalanan] idare eder.

A4 I. idare etmek ₂ = Göz yummak, hoş görmek

II. idare etmek $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimi: ins]_{içerik}

Ör. (Sen)_[kim: deneyimci] Bizi_[kimi: içerik] artık idare edersin.

İdrak etmek

A1 I. idrak etmek₂ = Akıl erdirmek, anlamak, kavramak

II. idrak etmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}

Ör. (Biz)_[kim: deneyimci] bunları_[kimi: içerik] yeni idrak edebiliyorduk.

A2 I. idrak etmek₂ = Erişmek, ulaşmak

II. idrak etmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. (Biz)_[kim: deneyimci] Cumhuriyetin yetmiş beşinci yılını_[kimi: tamamlayıcı] idrak ettik. TS

İğnelemek

A1 I. iğnelemek₂ = İğne ile tutturmak

II. iğnelemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Hanım_[kim: eden] ipek peçesini_[kimi: etkilenen] iğnelemiş.

A2 I. iğnelemek₂ = Üstü kapalı olarak onur kırıcı, üzüntü verici söz söylemek

II. iğnelemek → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Alıcı}

Ör. (O)_[kim: söyleyen] Durup dururken beni_[kimi: alıcı] iğneliyordu.

İlerlemek

A1 I. ilerlemek_{1+(1); 2} = Bulunduğu yerden daha ileriye gitmek, yol almak

II. ilerlemek → [kim]_{Eden}, (*kime*)_{Hedef}

Ör. Vapur_[kim: eden] durmadan düdüğü çalarak ilerliyordu. TS

A2 I. ilerlemek₁ = Vakit geçmek

II. ilerlemek → [kim]_{Tamamlayıcı}

Ör. Saatler/zaman_[kim: tamamlayıcı] çok hızlı ilerliyordu.

A3 I. ilerlemek₁ = Daha güçlü, daha etkili duruma gelmek

II. ilerlemek → [kim]_{Süreç}

Ör. Ahbablık_[kim: süreç] ilerledi. TS

İlgilenmek

- A1 I. ilgilenmek₂ = İlgi göstermek, alakalanmak
II. ilgilenmek → [kim]_{Eden}, [kimle]_{Faydalanan}
Ör. (Ben)_[kim: eden] Tarlaları gezdim, okuluma gittim, çocukları tanıdım,
köylülerle_[kimle: faydalanan] ilgilendim. TS
- A2 I. ilgilenmek₂ = Birine karşı yakınlık duymak
II. ilgilenmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimle]_{Uyarıcı}
Ör. (O)_[kim: deneyimci] yıllarca bu kızla_[kimle: uyarıcı] ilgilendi.

İlişmek

- A1 I. ilişmek_{1+(1):2} = Elini sürmek, dokunmak
II. ilişmek → [kim]_{Eden}, (*kime*)_{Hedef}
Ör. Bir sancılı yerine dokunmuşum gibi ızdırapla ' (sen)_[kim: eden] bırak, ilişme'
diye inledi. TS
- A2 I. ilişmek₂ = Karışmak, rahat vermemek, müdahale etmek
II. ilişmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Süreç}
Ör. (Sen)_[kim: eden] Sanat edebiyat açısından, derginin politikasıyla tam uyuşmasa
da burada tek satırıma_[kime: süreç] ilişmediler. TS
- A3 I. ilişmek₂ = Değirmek, sözünü etmek
II. ilişmek → [kim]_{Söyleyen}, [kime]_{Mevzu}
Ör. (Biz)_[kim: söyleyen] O konuya_[kime: mevzu] hiç ilişmedik. TS
- A4 I. ilişmek₂ = Şaka etmek
II. ilişmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Deneyimci}
Ör. (Siz)_[kim: eden] bugün bana_[kime: deneyimci] ilişmeyin.
- A5 I. ilişmek₂ = Bir şeyin kenarına kısa bir süre için oturmak
II. ilişmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Sonra gene usulca hastanın karyolasına_[kime: hedef] yandan iliştim.

İmrenmek

A1 I. imrenmek₂ = Beğenilen, hoşlanılan bir şeyi edinme veya bir yiyeceği yeme isteğini duymak

II. imrenmek → [kim]Deneyimci, [kime]Uyarıcı

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] İki gün evvel bir muhallebici dükkânının vitrinindeki kazandibine_[kim: uyarıcı] imrendim. TS

A2 I. imrenmek₂ = Beğenilen bir kişiye benzemeyi istemek, gıpta etmek

II. imrenmek → [kim]Deneyimci, [kime: ins]Uyarıcı

Ör. (Onlar)_[kim: deneyimci] Her zaman ona_[kim: uyarıcı] imrenmişimdir.

İnanmak

A1 I. inanmak₂ = Bir şeyi doğru olarak benimsemek

II. inanmak → [kim]Deneyimci, [kime<filimsi>: -can]İçerik

Ör. Bizim şairlerimiz_[kim: deneyimci] sanatın sanat için olduğuna_[kime: içerik] inanırlar. TS

A2 I. inanmak₂ = Birini doğru sözlü olarak bilmek, güvenmek

II. inanmak → [kim]Deneyimci, [kime: ins]İçerik

Ör. Ben_[kim: deneyimci] size_[kime: içerik] inanırım. TS

A3 I. inanmak₂ = Sevecek, güvenecek ve bağlanacak en yüksek varlık olarak bilmek, iman etmek

II. inanmak → [kim]Deneyimci, [kime: soy]İçerik

Ör. Ben_[kim: deneyimci] Tanrı'ya_[kime: içerik] inanırım. TS

İncelmek

A1 I. incelmek₁ = İnce duruma gelmek

II. incelmek → [kim: -can]Etkilenen

Ör. İp_[kim: etkilenen] incelmış, neredeyse kopacaktı.

A2 I. incelmek₁ = Zayıflamak

II. incelmek → [kim: ins]_{Etkilenen}

Ör. Kadın_[kim: etkilenen] bir ayda iki santim inceldi.

İncinmek

A1 I. incinmek₁ = Çarpma, sıkışma, burkulma vb. etkenlerle vücudun bir yeri ağrı verir duruma gelmek

II. incinmek → [kim]_{Etkilenen}

Ör. İncinir düz caddede, dağda gezen ayaklar_[kim: etkilenen]. TS

A2 I. incinmek_{1+(1): 2} = Birinin herhangi bir davranışı yüzünden üzüntü duymak, gücenmek, kırılmak

II. incinmek → [kim]_{Deneyimci, (kimden/kime) Uyarıcı}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Bilmem neye küstü neye_(kimden: uyarıcı) incindi.

İnmek

A1 I. inmek_{2+(1): 3} = Yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek

II. inmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}, (kimden)_{Kaynak}

Ör. Komandolar_[kim: eden] gemiye_[kime: hedef] helikopterden_(kimden: kaynak) indi.

A2 I. inmek₂ = Bir taşıt veya binek hayvanından yere basmak

II. inmek → [kim]_{Eden}, [kimden]_{Kaynak}

Ör. (O)_[kim: eden] Tramvaydan_[kimden: kaynak] hızla indi.

A3 I. inmek₂ = Bir yerden başka bir yere gitmek, varmak

II. inmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. Büyüamin_[kim: eden], gücünün yettiği kadar hızlı yürüyüp Haliç'e_[kime: hedef] indi. TS

A4 I. inmek₁ = Alçalıp eski durumuna dönmek

II. inmek → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Sular/ Şiş_[kim: etkilenen] indi. TS

A5 I. inmek₂ = Fiyatı düşürmek

II. inmek → [kim]_{Deneyimci}, [ZÖ]_{içerik}

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Bin lira_[ZÖ: içerik] daha indim, gene almadı. TS

A6 I. inmek₁ = Değeri düşmek

II. inmek → [kim]_{Değer}

Ör. Altın fiyatları_[kim: değer] indi. TS

A7 I. inmek₂ = Yıkılmak

II. inmek → [kim]_{Etkilenen}, [ZÖ]_{Sebebi}

Ör. Yağmurdan_[ZÖ: sebep] duvar_[kim: etkilenen] indi. TS

A8 I. inmek₂ = Uzaklaşmak, ulaşmak

II. inmek → [kim]_{Değer}, [ZÖ]_{Miktar}

Ör. Beyaz taşlardan yapılmış kısa bir duvarın ötesindeki zeytinlik_[kim: değer] ta
vadiye kadar_[ZÖ: miktar] iniyordu. TS

A9 I. inmek₂ = Sayısı azalmak

II. inmek → [kim]_{Değer}, [kime]_{Miktar}

Ör. Evvelden daha çok olduğumuzu zannettiğim hâlde sayımız_[kim: değer] son
günlerde bu miktara_[kime: miktar] inmiştir. TS

A10 I. inmek₂ = Konaklamak

II. inmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Yer}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Samananbarı köyünün en büyük ve gösterişli evine_[kime: yer]
inmişlerdi. TS

İstemek

A1 I. istemek₂ = İstek duymak, arzulamak

II. istemek → [kim]Deneyimci, [kimi/ne]Uyarıcı

Ör. (O)_[kim: deneyimci] İçeri girmekten korkarak bahçedeki demir kanepeye
oturmak_[ne: uyarıcı] istedi. TS

A2 I. istemek₃ = Bir şeyin kendisine verilmesini veya yapılmasını söylemek,
dilemek:

II. istemek → [kim]Söyleyen, [kimi/ne: -can]Mevzu, [kimden]Alıcı

Ör. (O)_[kim: söyleyen] Bir gün benden_[kimden: alıcı] okumak için kitap_[ne: mevzu] istedi.
TS

A3 I. istemek_{2+(1):3} = Evlenmek dileğinde bulunmak

II. istemek → [kim]Söyleyen, [kimi/ne: ins]Mevzu, (kimden)Alıcı

Ör. (O)_[kim: söyleyen] Dün de Sâbire Hanım'dan_(kimden: alıcı) resmen Nebile'yi_[kimi: mevzu] istemiş. MBTS

İşaret etmek

A1 I. işaret etmek₂ = Bir şeyi, bir durumu el, yüz hareketleriyle anlatmak,
göstermek

II. işaret etmek → [kim]Söyleyen, [kime]Alıcı

Ör. (O)_[kim: söyleyen] Eliyle işaret etti genç adama_[kime: alıcı]. TS

A2 I. işaret etmek₂ = Dikkat çekmek

II. işaret etmek → [kim]Söyleyen, [kime]Mevzu

Ör. Ben_[kim: söyleyen] yalnız şu noktaya_[kime: mevzu] işaret edeceğim.

İşitmek

A1 I. işitmek₂ = Kulakla algılamak

II. işitmek → [kim]Deneyimci, [kimi/ne]Uyarıcı

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Doktorun sesini_[kimi: uyarıcı] işittim.

A2 I. işitmek_{2+(1):3} = Haber almak

II. işitmek → [kim]Alıcı, [kimi]Söz, (kimden)Söyleyen

Ör. (Ben)_[kim: alıcı] Ankara'ya geleceğini_[kimi: söz] Ahmet'ten_(kimden: söyleyen) işittim.

İşlemek

A1 I. işlemek₂ = Bir şeye emek vererek onu daha elverişli bir duruma getirmek

II. işlemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Ürün}

Ör. Köylüler_[kim: eden] madeni_[kimi: ürün] kendileri işliyor.

A2 I. işlemek₃ = Nakşetmek

II. işlemek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Ürün}, [kime]_{Hedef}

Ör. Yeşili hasretini_[kimi: ürün] Türk_[kim: eden] işler çiniye_[kime: hedef].

A3 I. işlemek₂ = İçine girmek, etkilemek, nüfuz etmek

II. işlemek → [kim]_{Güç}, [kime]_{Etkilenen}

Ör. Soğuk_[kim: güç] ta içime_[kime: etkilenen] işlemişti. ÖTS

A4 I. işlemek₂ = İnce ve süslü şeyler yapmak, nakışlamak

II. işlemek → [kim]_{Eden}, [ne]_{Ürün}

Ör. Genç kızlar_[kim: eden] oya_[ne: ürün] işliyor.

A5 I. işlemek₁ = İyi çalışmak, müşterisi bol olmak

II. işlemek → [kim: kur]_{Faydalanan}

Ör. Burada market_[kim: faydalanan] işlemez.

A6 I. işlemek₁ = Durağan durumdan hareketli duruma geçmek, çalışmak

II. işlemek → [kim]_{Eden}

Ör. Makine_[kim: eden] artık işliyor.

A7 I. işlemek₂ = Herhangi bir konuyu ele alarak incelemek, öğretmek

II. işlemek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}

Ör. Hoca_[kim: deneyimci] bugün Divan edebiyatını_[kimi: içerik] işledi.

A8 I. işlemek₂ = Düşüncelerini herhangi birine etki yaparak benimsetmek

II. işlemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Deneyimci}

Ör. Ali Rıza Bey_[kim: eden] onu_[kimi: deneyimci] kendi hayalinde yaşayan mükemmel insan maddelerine göre işlemiştir. TS

A9 I. işlemek₂ = İşlek, etkin durumda olmak

II. işlemek → [kim]_{Eden}, [kimden]_{Güzergâh}

Ör. Lütfügiller_[kim: eden] büyücek bahçelerinin ana yola açılan kapısından_[kimden: güzergâh] işlerlerdi. TS

İtiraf etmek

A1 I. itiraf etmek_{2+(1):3} = başkaları tarafından bilinmesi kendi için sakıncalı görülen bir gerçeği saklamaktan vazgeçip açıklamak, söylemek, bildirmek

II. itiraf etmek → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu, (kime)_{Alıcı}}

Ör. (Ben)_[kim: Söyleyen] Bu günahımı_[kimi: mevzu] gizli bir defter içinde, kendi kendime itiraf etmeliyim. TS

A2 I. itiraf etmek₂ = Kabul etmek

II. itiraf etmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Mutlaka bir tarafın sırtı yere gelmeli ve mağlubiyetini_[kimi: içerik] itiraf etmeli. TS

İtmek

A1 I. itmek_{2+(1):3} = Bir şeyi güç uygulayarak ileri götürmek

II. itmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu, (kime)_{Hedef}}

Ör. İki uşak_[kim: eden] erzak yüklü arabayı_[kimi: konu] garaja_(kime: hedef) itti.

A2 I. itmek₂ = Kapı, pencere vb.ni güç uygulayarak açmak veya kapamak

II. itmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Çocuk_[kim: eden] kapıyı_[kimi: etkilenen] yavaşça itti.

A3 I. itmek_{3+(1):4} = Bulunduğu yerden aşağı düşürmek

II. itmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Hedef}, (*kimden*)_{Kaynak}

Ör. Ablası_[kim: eden] onu_[kimi: konu] havuza_[kime: hedef] itmiş.

A4 I. itmek₃ = Sürüklemek, sevk etmek

II. itmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: tetikleyen] Bu oğlanı_[kimi: eden] amcama_[kime: hedef] itmemeli. TS

İyileşmek

A1 I. iyileşmek₁ = İyi duruma gelmek

II. iyileşmek → [kim: -can]_{Etkilenen}

Ör. Hava_[kim: etkilenen] iyileşti. TS

A2 I. iyileşmek₁ = Hastalıktan kurtulmak, sağlığı yerine gelmek, salah bulmak

II. iyileşmek → [kim: +can]_{Etkilenen}

Ör. Hasta_[kim: etkilenen] iyileşti.

İzlemek

A1 I. izlemek₂ = Birinin veya bir şeyin arkasından gitmek, takip etmek

II. izlemek → [kim]_{Eden}, [kimi: ins]_{Güzergâh}

Ör. İki adam_[kim: eden] devamlı bizi_[kimi: güzergâh] izledi.

A2 I. izlemek₂ = Gözlemek, incelemek

II. izlemek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Uyarıcı}

Ör. Çocuk_[kim: deneyimci] kuşu_[kimi: uyarıcı] gözleriyle izledi. TS

A3 I. izlemek₂ = Belirli bir yönde gitmek

II. izlemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Güzergâh}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Geç vakit önümüze çıkan nehri_[kimi: güzergâh] izliyorduk.

A4 I. izlemek₂ = Belirli bir tutum, davranış veya düşüncüyü benimsemek

II. izlemek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi: soy]_{İçerik}

Ör. (Biz)_[kim: deneyimci] Bu üretim politikasını [kimi: içerik] izleyeceğiz. TS

A5 I. izlemek₂ = Zaman, süre, sıra vb. bakımından gelmek, arkasından gelmek,
arkasında olmak

II. izlemek → [kim]_{Konu}, [kimi]_{Konu}

Ör. Geceyi_[kim: konu] gündüz_[kimi: konu] izler. TS

A6 I. izlemek₂ = Eğlenmek, görmek, öğrenmek için bakmak, seyretmek

II. izlemek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] gündüz_[kimi: tamamlayıcı] izler. TS

Kabarmak

A1 I. kabarmak₁ = Ağırlığı artmadan hacmi büyümek

II. kabarmak → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Ekmek_[kim: etkilenen] iyi kabardı. TS

A2 I. kabarmak₁ = Niceliği artmak, büyümek

II. kabarmak → [kim]_{Değer}

Ör. Masraf_[kim: değer] kabardı. TS

A3 I. kabarmak₂ = Kafa tutmak, öfkelenip üstüne yürüyecek gibi davranmak

II. kabarmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. Adam_[kim: eden] iki de bir bana_[kim: hedef] kabarıyordu. TS

A4 I. kabarmak₁ = Böbürlenmek, gururlanmak

II. kabarmak → [kim]_{Eden}

Ör. Kumandan_[kim: eden], atını şahlandıran hurra hurra diye kendisini alkışlayan
keyifli halka boyun kırarak kabarıyordu. TS

Kabul etmek

A1 I. kabul etmek₂ = Bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı olmak

II. kabul etmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}

Ör. Çağdaş Batılı_[kim: deneyimci] bu teşhisi_[kimi: içerik] kabul edecektir. TS

A2 I. kabul etmek $_{2+(1):3} =$ Yanına, katına almak
 II. kabul etmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi]_{Eden}, (kime)_{Hedef}$
 Ör. (O)_[kim: eden] Beni_[kimi: eden] bahçesinde çınar ve dut ağaçlarının gölgesinde kabul etti. TS

A3 I. kabul etmek $_2 =$ Bir armağanı almak
 II. kabul etmek $\rightarrow [kim]_{Faydalanan}, [kimi]_{Konu}$
 Ör. Obama_[kim: faydalanan] Nobel Barış Ödülü'nü_[kimi: konu] kabul etti.

Kaçırmak

A1 I. kaçırmak $_2 =$ Bir işi belirlenen zamanda yapamamak
 II. kaçırmak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi]_{Süreç}$
 Ör. (O)_[kim: eden] Maçı_[kimi: süreç] kaçırdım. TS

A2 I. kaçırmak $_{2+(1):3} =$ Zor kullanarak yanında götürmek
 II. kaçırmak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, (kime)_{Hedef}$
 Ör. Babası_[kim: eden] çocuğu_[kimi: konu] kaçırmış.
 Ör. Herif_[kim: eden] tarihî eserleri_[kimi: konu] İstanbul'a_(kime: hedef) kaçırmış.

A3 I. kaçırmak $_3 =$ Çalmak, kimsenin haberi olmadan götürmek, aşırarak
 II. kaçırmak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kimden]_{Kaynak}$
 Ör. (O)_[kim: eden] İcradan_[kimden: kaynak] eşya_[ne: konu] kaçırdım. TS

A4 I. kaçırmak $_2 =$ Yasal olmayan yoldan bir ülkeye mal sokmak veya çıkarmak
 II. kaçırmak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [ne]_{Tamamlayıcı}$
 Ör. (O)_[kim: eden] uyuşturucu_[ne: tamamlayıcı] kaçırdı.

A5 I. kaçırmak $_2 =$ Bir daha ele geçmemek üzere yitirmek
 II. kaçırmak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}$
 Ör. (O)_[kim: eden] Bu evi_[kimi: konu] sakın kaçırma. MBTS

- A6 I. kaçırarak₂ = İstemeyerek altını kirletmek
 II. kaçırarak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Tamamlayıcı}
 Ör. Çocuk_[kim: eden] altına/donuna_[kime: tamamlayıcı] kaçırıyor.
- A7 I. kaçırarak₁ = Delirmek
 II. kaçırarak → [kim]_{Deneyimci}
 Ör. Zavallı_[kim: deneyimci] kaçırılmış. TS
- A8 I. kaçırarak_{2+(1); 3} = Ölçüyü, sınırı aşmak, fazlasına gitmek
 II. kaçırarak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}
 Ör. (O)_[kim: eden] Şekerini_[kimi: konu] fazla kaçırdı. MBTS
- A9 I. kaçırarak₃ = Birini veya bir şeyi göstermemek
 II. kaçırarak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Uyarıcı}, [kimden]_{Deneyimci}
 Ör. (O)_[kim: eden] Karısını_[kimi: uyarıcı] benden_[kimden: deneyimci] kaçırıyor. TS
- A10 I. kaçırarak₃ = Bir araç veya aletle iş görürken aracı iyi kullanamama
 yüzünden kendine veya bir başkasına zarar vermek
 II. kaçırarak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kimden]_{Kaynak}
 Ör. (O)_[kim: eden] Usturayı_[kimi: konu] elimden_[kimden: kaynak] kaçırdım, yanağımı kestim. TS
- A11 I. kaçırarak₂ = Sıvı, gaz vb. sızdırmak
 II. kaçırarak → [kim]_{Kaynak}, [ne]_{Konu}
 Ör. Çakmak_[kim: kaynak], gaz_[ne: konu] kaçırıyor. TS
- A12 I. kaçırarak₂ = Gitmek, kaçmak zorunda bırakmak
 II. kaçırarak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Eden}
 Ör. (O)_[kim: eden] Söylene söylene adamı_[kimi: eden] kaçırdı. TS

Kaçmak

- A1 I. kaçmak₂ = Hızla koşup bir yere saklanmak

II. kaçmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Bir tehlike sezdiğin anda hemen eve_[kime: hedef] kaçarsın. TS

A2 I. kaçmak₂ = Kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak, firar etmek

II. kaçmak → [kim]_{Eden}, [kimden: yer]_{Kaynak}

Ör. İki öğrenci_[kim: eden] Okuldan_[kimden: kaynak] kaçmış. TS

A3 I. kaçmak₂ = Kendini göstermemek, rastlaşmamaya çalışmak

II. kaçmak → [kim]_{Eden}, [kimden: ins]_{Uyarıcı}

Ör. (O)_[kim: eden] Alacaklılardan_[kimden: uyarıcı] kaçıyor.

A4 I. kaçmak₂ = Kaçınmak

II. kaçmak → [kim]_{Eden}, [kimden]_{Süreç}

Ör. Ben_[kim: eden] zahmetten_[kimden: süreç] kaçmam. TS

Ör. Ben_[kim: eden] çalışmaktan_[kimden: süreç] kaçmam.

A5 I. kaçmak₂ = Gaz, sıvı vb. şeyler sızmak

II. kaçmak → [kim]_{Konu}, [kimden]_{Kaynak}

Ör. Kazandan_[kimden: kaynak] islîm_[kim: konu] kaçıyor. TS

A6 I. kaçmak₂ = Girmek

II. kaçmak → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. Kulağına_[kime: hedef] su_[kim: konu] kaçmış. TS

A7 I. kaçmak₁ = Görünmeden gitmek, savuşmak, sıvışmak

II. kaçmak → [kim]_{Eden}

Ör. Belki sirayet eder diye korkacaklar ve (Onlar)_[kim: eden] kaçacaklar. TS

A8 I. kaçmak₂ = Benzemek, andırmak

II. kaçmak → [kim]_{içerik}, [kime]_{içerik}

Ör. Bu mavi_[kim: içerik] yeşile_[kime: içerik] kaçıyor. TS

A9 I. kaçmak₂ = Kız veya kadın yasalara ve aile isteklerine karşı gelerek evlenmek için evinden ayrılmak

II. kaçmak → [kim]_{Eden}, [kimden/kime]_{Tamamlayıcı}

Ör. Ayşe_[kim: eden] evden_[kimden: tamamlayıcı] kaçmış.

A10 I. kaçmak₁ = Rengi ağarmak, uçmak

II. kaçmak → [kim]_{Tamamlayıcı}

Ör. Gömleğimin rengi_[kim: tamamlayıcı] kaçmış. TS

Kalkmak

A1 I. kalkmak₁ = Gitmek üzere yerinden ayrılmak

II. kalkmak → [kim]_{Eden}

Ör. (Siz)_[kim: eden] Niye kalktınız, biraz daha otursaydınız. TS

A2 I. kalkmak_{1+(1): 2} = Oturma (ya da yatma) durumundan dik duruma gelmek, doğrulmak

II. kalkmak → [kim]_{Eden}, (*kimden*)_{Kaynak}

Ör. Annem_[kim: eden] yerinden_(kimden: kaynak) kalktı, yanıma geldi, bir kolunu uzatarak omzuna doladı. TS

A3 I. kalkmak₁ = Yukarı doğru yükselmek

II. kalkmak → [kim]_{Konu}

Ör. Terazinin bir gözü inince öbürü_[kim: konu] kalkar. TS

A4 I. kalkmak_{1+(1): 2} = Taşıtlar hareket etmek

II. kalkmak → [kim: taş/ mak]_{Eden}, (*kimden*)_{Kaynak}

Ör. Tren_[kim: eden] saat onda Ankara'dan_(kimden: kaynak) kalktı. TS

A5 I. kalkmak₁ = Yerinden ayrılıp yol almaya başlamak

II. kalkmak → [kim: taş]_{Eden}

Ör. Çıkın arabaya, (o)_[kim: eden] kalkacak şimdi, kalacaksınız buracıkta. TS

- A6 I. kalkmak₁ = Kabarmak, ayrılmak
 II. kalkmak → [kim: -can]_{Etkilenen}
 Ör. Masanın kaplaması_[kim: etkilenen] kalktı. TS
- A7 I. kalkmak₁ = Hasta iyileşerek gezecek duruma gelmek
 II. kalkmak → [kim: ins]_{Etkilenen}
 Ör. Hasta_[kim: etkilenen] bir haftaya kadar kalkar. TS
- A8 I. kalkmak_{1+(1):2} = Yok olmak, artık bulunmamak
 II. kalkmak → [kim]_{Konu, (kimden)Kaynak}
 Ör. Koltuklar_[kim: konu] kalktı. TS
- A9 I. kalkmak₂ = Girişmek, başlamak, davranmak, yeltenmek
 II. kalkmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Süreç}
 Ör. (O)_[kim: eden] Gözlüklerini takmadan okumaya_[kime: süreç] kalktı. TS
- A10 I. kalkmak₃ = Başka yere gitmek, taşınmak
 II. kalkmak → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}, [kimden]_{Kaynak}
 Ör. O yıl çok geçmeden piyade taburu_[kim: konu] bizim ilçeden_[kimden: kaynak] başka ilçeye_[kime: hedef] kalktı. TS
- A11 I. kalkmak₂ = Bir durumdan başka bir duruma geçmek
 II. kalkmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Durum}
 Ör. At_[kim: eden] tırısı/dört nala/şaha_[kime: durum] kalktı. TS

Kalmak

- A1 I. kalmak₂ = Olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek
 II. kalmak → [kim]_{Eden}, [ZÖ]_{Durum}
 Ör. (O)_[kim: eden] Sıkı sıkı kucakladı ve öylece_[ZÖ: durum] kaldı. TS
- A2 I. kalmak₁ = Zaman, uzaklık veya nicelik belirtilen miktarda bulunmak
 II. kalmak → [kim]_{Konu}

Ör. Arabada yalnız dört çocuk_[kim: konu] kalmıştı. TS

- A3 I. kalmak₂ = Konaklamak
II. kalmak → [kim]_{Eden}, [kimde]_{Yer}
Ör. (Ben)_[kim: eden] Hemen karargâha yerleşmezsem ne geri dönebilir ne de otelde_[kimde: yer] kalabilirdim. TS
- A4 I. kalmak₂ = Oturmak, yaşamak
II. kalmak → [kim]_{Eden}, [kimle]_{Eden}¹²¹
Ör. (Ben)_[kim: eden] Tam beş sene benimle_[kimle: eden] beraber kaldı. TS
- A5 I. kalmak₂ = Oyalanmak, vakit geçirmek
II. kalmak → [kim]_{Eden}, [kimde]_{Yer}
Ör. (O)_[kim: eden] Kısa bir süre tezgâhın önünde_[kimde: yer] kaldı. TS
- A6 I. kalmak₂ = Sınıfı geçememek
II. kalmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimde]_{Tamamlayıcı}
Ör. İki öğrenci_[kim: deneyimci] sınıfta_[kimi: tamamlayıcı] kaldı.
- A7 I. kalmak₂ = İşlemez, yürümez duruma gelmek
II. kalmak → [kim]_{Etkilenen}, [kimde]_{Tamamlayıcı}
Ör. Araba_[kim: etkilenen] yarı yolda_[kimde: tamamlayıcı] kaldı.
- A8 I. kalmak₂ = Geriye atılmak, ertelenmek
II. kalmak → [kim]_{Süreç}, [kime]_{Zaman}
Ör. Mahkeme_[kim: süreç] ayın on sekizine_[kime: zaman] kaldı. TS
- A9 I. kalmak₂ = Bir şeyle kaplanmak, bir şeye bulanmak
II. kalmak → [kim]_{Etkilenen}, [kimde]_{Sebepl}
Ör. Oda_[kim: etkilenen] duman içinde_[kimde: sebepl] kaldı. TS

¹²¹ Bu gibi semantik roller birliktelik (comitative) rolüyle de anılır. Croft (1991: 178), birliktelik (comitative) rolünü temel fiilin öznesi ile birlikte aynı rolde ve pozisyonda bulunabilen varlık olarak görür.

Ör. Üstü başı_[kim: etkilenen] çamur içinde_[kimde: sebep] kalmış.

A10 I. kalmak₁ = Hayatını sürdürmek, yaşamak

II. kalmak → [kim]_{Deneyimci}

Ör. O aileden (gelen) bir bu çocuk_[kim: deneyimci] kaldı. TS

A11 I. kalmak₃ = Miras olarak kalmak

II. kalmak → [kim]_{Konu}, [kime]_{Faydalanan}, [kimden]_{Eden}

Ör. Çiftlik_[kim: konu] ona_[kime: faydalanan] babasından_[kimden: eden] kalmış. TS

A12 I. kalmak₂ = Belli bir gelirle geçinmek zorunda bulunmak

II. kalmak → [kim]_{Faydalanan}, [kime]_{Konu}

Ör. Refika, valide, iki kerime kaldık mı biz_[kim: faydalanan] iki bin kuruş tekaüt maaşına_[kime: konu]. TS

A13 I. kalmak₂ = Yetinmek

II. kalmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimle]_{Uyarıcı}

Ör. (Biz)_[kim: deneyimci] Yalnız dayak atmakla_[kimle: uyarıcı] kalmadı, onu işinden de çıkardı. TS

A14 I. kalmak₂ = Yapamamak

II. kalmak → [kim]_{Eden}, [kimden]_{Süreç}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Misafir geldi, gezmeden_[kimden: süreç] kaldık. TS

Kamçılama

A1 I. kamçılama¹²²₂ = Kamçı ile vurmak

II. kamçılama → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Binici_[kim: eden] hayvanı_[kimi: etkilenen] bütün gücüyle kamçılıyordu.

A2 I. kamçılama₂ = Yağmur, kar, rüzgâr hızla çarpmak

¹²² Filin bu değişkesinde gölge üye (shadow argument) olarak “kimle” isteminin bulunduğu söylenebilir. Bu unsur fiilin kökü itibarıyla verilmiş, yani fiilin türetilmesi bu unsura eklenen yapımlarıyla yapılmıştır.

II. kamçılmak → [kim]Güç, [kimi]Etkilenen

Ör. Soğuk_[kim: güç] ilk ışıkla yanaklarımızı_[kimi: etkilenen] kamçılıyordu. TS

A3 I. kamçılmak₂ = İsteklendirmek, özendirmek, teşvik etmek

II. kamçılmak → [kim]Uyarıcı, [kimi]Deneyimci

Ör. Solgun ve buruşuk ruhlarımız ona çevrilecek, hayatımıza o hız verecek, ihtilaslarımızı_[kimi: deneyimci] Q_[kim: uyarıcı] kamçılacak. TS

Kanlanmak

A1 I. kanlanmak₁ = Kan bulaşmak

II. kanlanmak → [kim: -can]Etkilenen

Ör. Sargı_[kimi: etkilenen] kanlandı.

A2 I. kanlanmak₁ = Kanı çoğalmak

II. kanlanmak → [kim: ins]Etkilenen

Ör. Yüzü gözü düzeldi, (o)_[kim: etkilenen] kanlandı.

A3 I. kanlanmak₁ = Bir organda kan birikmek

II. kanlanmak → [kim: org]Etkilenen

Ör. Gözleri_[kim: etkilenen] kanlandı.

Kanmak

A1 I. kanmak₂ = Söylenilen sözün, anlatılan konunun doğruluğuna inanmak

II. kanmak → [kim]Deneyimci, [kime]İçerik

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Kanmam sizin sözünüze_[kime: içerik] de anne! ÖTS

A2 I. kanmak₂ = Bir gereksinimini, bir isteğini yeteri kadar karşılamış olmak, doymak

II. kanmak → [kim]Deneyimci, [kime]Uyarıcı

Ör. Çocuklar_[kim: deneyimci] çikolataya_[kime: uyarıcı] kanmadı.

A3 I. kanmak₂ = Yetinmek, iktifa etmek

II. kanmak → [kim]Deneyimci, [kimle]Uyarıcı

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Odalarının keçeleri üstüne serilmiş seccadelerde bazen
namaz kılmakla_[kimle: uyarıcı] kanmayarak çoraplarını çıkarır. TS

Kapamak

A1 I. kapamak₂ = Bir açıklığı örtmek için bir şeyi, açık yerin üzerine getirmek

II. kapamak → [kim]Eden, [kimi]Etkilenen

Ör. Hasan_[kim: eden], yıldırımla vurulmuş gibi hemen kapıyı_[kimi: etkilenen] kapadı,
kaçtı. TS

A2 I. kapamak₁ = Hava bulutlarla kaplanmak, sıkıntılı bir hâl almak

II. kapamak → [kim]Tamamlayıcı

Ör. Hava_[kim: tamamlayıcı] kapadı.

A3 I. kapamak₂ = Bir şeyin görünmesine engel olmak

II. kapamak → [kim]Sebepl, [kimi]Tamamlayıcı

Ör. Bu yapı_[kim: sebep] manzarayı_[kimi: tamamlayıcı] kapadı. TS

A4 I. kapamak₂ = Tıkmak, içini doldurmak

II. kapamak → [kim]Eden, [kimi: yer]Etkilenen

Ör. İşçiler_[kim: eden] çukuru_[kimi: etkilenen] kapadılar

A5 I. kapamak₂ = Üzerinde durmamak, bir şey üzerinde konuşmayı bırakmak

II. kapamak → [kim]Söyleyen, [kimi]Mevzu

Ör. (Biz)_[kim: söyleyen] konuyu_[kimi: mevzu] kapayalım. TS

A6 I. kapamak₃ = Bir yere sokup dışarı çıkmasına engel olmak, hapsetmek

II. kapamak → [kim]Eden, [kimi]Konu, [kime]Hedef

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Zengin kadını_[kimi: konu] tımarhaneye koymadılar,
buraya_[kime: hedef], çiftliğe getirip kapadılar. TS

A7 I. kapamak₂ = Çalışamaz, görev ve iş yapamaz duruma getirmek

II. kapamak → [kim]_{Eden}, [kimi: kur]_{Etkilenen}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Fabrikayı_[kimi: etkilenen] kapadılar. TS

A8 I. kapamak₂ = Karşılama, denk gelmek

II. kapamak → [kim]_{Değer}, [kimi]_{Miktar}

Ör. Bu ikramiye_[kim: değer] borçlarımı_[kimi: miktar] kapar. TS

Kapılmak

A1 I. kapılmak₂ = Sürüklenmek

II. kapılmak → [kim]_{Etkilenen}, [kime]_{Güç}

Ör. İki çocuk_[kim: etkilenen] sele_[kime: güç] kapıldı.

A2 I. kapılmak₂ = Bir kimseye tutulmak, bağlanmak, aşırı sevgi duymak

II. kapılmak → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{Uyarıcı}

Ör. O_[kim: deneyimci] kıza_[kime: uyarıcı] kapıldı.

Kaplamak

A1 I. kaplamak₂ = Her yanını örtmek, istila etmek

II. kaplamak → [kim]_{Güç}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Şehri_[kimi: etkilenen] sis_[kim: güç] kapladı.

Ör. Sel suları_[kim: güç] ovayı_[kimi: etkilenen] kapladı. ÖTS

A2 I. kaplamak₂ = Çepeçevre sarmak, kuşatmak

II. kaplamak → [kim]_{Sebepl}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Bahçeyi_[kimi: etkilenen] otlar_[kim: sebep] kapladı. MBTS

A3 I. kaplamak_{2+(1):3} = Bir kabın, bir kılıfın, bir örtünün içine almak

II. kaplamak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}, (kimle)_{Araç}

Ör. (O)_[kim: eden] Toprak bir testi_[kimi: etkilenen] nişastalı suyla ıslattığı bezle_(kimle: araç) kapladı.

A4 I. kaplamak₃ = Bir yüzeyi döşemek, başka bir nesne ile örtmek

II. kaplamak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}, [kimi/ne]_{Ürün}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Yere_[kime: hedef] çini_[kim: ürün] kapladık. MBTS

Kapmak

A1 I. kapmak₂₊₍₁₎ = Birdenbire yakalayarak, çekerek almak

II. kapmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, (kimden)_{Kaynak}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Bir hamlede atıldım ve tabibin elinden (kimden: kaynak) defteri_[kimi: konu] kaptım.

A2 I. kapmak₂ = Isırıp parçalamak

II. kapmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Köpek balığı_[kim: eden] bacağını_[kimi: etkilenen] kaptı.

A3 I. kapmak₂ = Koparmak, kıstırmak

II. kapmak → [kim]_{Sebepl}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Makine_[kim: sebep] parmağını_[kimi: etkilenen] kapmış.

A4 I. kapmak₂ = İşitir işitmez veya görür görmez bellemek ve öğrenmek

II. kapmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Bir müzik parçasını_[kimi: içerik] anında kaptı.

A5 I. kapmak₂ = Yer ayırmak, yer tutmak

II. kapmak → [kim]_{Eden} [kimi/ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Önden koltuk_[ne: tamamlayıcı] kaptık.

Karalamak

A1 I. karalamak₂ = Boya veya kalemle birtakım şekiller çizerek bir yeri kirletmek

II. karalamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Duvarı_[kimi: etkilenen] karalamışlar. TS

A2 I. karalamak₂ = Taslak olarak yazmak veya çizmek

II. karalamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Ürün}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Defteri elime alıp şu iki sayfalık yazıyı_[kimi: ürün] karaladı.

TS

A3 I. karalamak₂ = Leke sürmek, kötülük yüklemek, iftira etmek

II. karalamak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu}

Ör. (O)_[kim: söyleyen] Köyün en temiz kızını_[kimi: mevzu] karalamıştı. TS

Kararmak

A1 I. kararmak₁ = Rengi karaya dönmek, siyahlaşmak

II. kararmak → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Üzümler_[kim: etkilenen] kararmış.

A2 I. kararmak₁ = Işık sönmek, kısılmak veya gücü azalmak

II. kararmak → [kim]_{Tamamlayıcı}

Ör. Hava_[kim: tamamlayıcı] iyice kararmış.

A3 I. kararmak₁ = Kederlenmek, canı sıkılmak

II. kararmak → [kim_{<iyelik>}]_{Tamamlayıcı}

Ör. Neden kalbin_[kim: tamamlayıcı] kararmış? / İçi, ruhu kararmış. ÖTS

Karışmak

A1 I. karışmak_{1~2} = İki veya ikiden çok şey bir araya gelip birbirinin içinde dağılmak, birbirinin içine girmek

II. karışmak → [kim]_{Etkilenen}, [kime/kimle]_{Etkilenen}

→ [kim]_{Etkilenen}

Ör. Yağ_[kim: etkilenen] suyula_[kimle: etkilenen] karıştı.

Ör. Yağ_[kim: etkilenen] suya_[kime: etkilenen] karıştı.

Ör. Yağla su_[kim: etkilenen] karıştı.

A2 I. karışmak₂ = Müdahale etmek, araya girmek

II. karışmak → [kim]_{Eden}, [kime_{<iyelik>}]_{Süreç}

Ör. Sokakta herkes_[kim: eden] kadın kıyafetine_[kime: süreç] karıştırdı. TS

Ör. (O)_[kim: eden] Her yaptığına_[kime: süreç] karışıyordu.

A3 I. karışmak₁ = Açıklığını yitirmek, anlaşılması güçleşmek

II. karışmak → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Kâğıtlar, eşyâlar_[kim: etkilenen] çok karıştı.

A4 I. karışmak₂ = Bir araya gelmek, katılmak

II. karışmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Bingazi'deki muharebeye_[kime: hedef] karışacaktım. TS

A5 I. karışmak₁ = Açıklığını yitirmek, anlaşılması güçleşmek

II. karışmak → [kim]_{içerik}

Ör. İşler_[kim: içerik] çok karıştı.

A6 I. karışmak₁ = Bulanmak, duruluğunu yitirmek

II. karışmak → [kim]_{Tamamlayıcı}

Ör. Zihnim_[kim: tamamlayıcı] karıştı. TS

A7 I. karışmak₂ = Yetkisinde bulunmak, bakmak, iş edinmek, işi olmak

II. karışmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Süreç}

Ör. Bu işe_[kime: süreç] belediye_[kim: eden] karışır. TS

Karıştırmak

A1 I. karıştırmak₂ = İçinde ne olduğunu anlamak veya aradığını bulmak
amacıyla elle yoklamak

II. karıştırmak → [kim]_{Eden}, [kimi: yer]_{Etkilenen}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Kutuyu_[kimi: etkilenen] karıştırdım ama bulamadım.

A2 I. karıştırmak₂ = Kurcalamak

II. karıştırmak → [kim]_{Eden}, [kimi: -can]_{Etkilenen}

Ör. (Sen)_[kim: eden] Bilgisayarı_[kimi: etkilenen] karıştırdı.

- A3 I. karıştırmak $_{2+(1):3}$ = Yemeği dibinin tutmaması için kaşıkla altüst etmek
 II. karıştırmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, (*kimle*)_{Araç}
 Ör. Ocak başında oturmuş bir ihtiyarca kadın_[kim: eden], bir tencereyi_[kimi: etkilenen] karıştırıyor hem de için için ağlıyordu. TS
- A4 I. karıştırmak $_2$ = Göz atmak, araştırmak, incelemek
 II. karıştırmak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}
 Ör. (Sen)_[kim: Deneyimci] Saatlerce, istediğim kitapları, divanları, Servetifünun koleksiyonlarını_[kimi: içerik] karıştırdım. TS
- A5 I. karıştırmak $_{2+(1):3}$ = Ayırt edememek, tam olarak seçememek
 II. karıştırmak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}, (*kime/kimle*)_{içerik}
 Ör. (Sen)_[kim: Deneyimci] Siz düşünle gerçeği_[kimi: içerik] birbirine_(kime: içerik) karıştırıyorsunuz. TS

Karşılama

- A1 I. karşılamak $_2$ = Dışarıdan gelen bir kimseye karşılayıcı olarak çıkmak, istikbal etmek
 II. karşılamak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi: ins]_{Hedef}
 Ör. Tüm ilçe halkı_[kim: eden] Bakanı_[kimi: hedef] karşılayacaktı.
- A2 I. karşılamak $_2$ = Karşılık olmak, denk gelmek, tekabül etmek
 II. karşılamak $\rightarrow$ [kim]_{Değer}, [kimi]_{Miktar}
 Ör. Kazandığı para_[kim: değer] masraflarını_[kimi: miktar] karşılamıyor.
- A3 I. karşılamak $_3$ = Söylenen, yapılan, bildirilen bir şeyi olumlu veya olumsuz bulmak
 II. karşılamak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}, [ZÖ]_{Durum}
 Ör. (O)_[kim: deneyimci] Bu sözleri_[kimi: içerik] hoş_[ZÖ: durum] karşılamadı.
- A4 I. karşılamak $_2$ = Masrafları ödemek

II. karşılamak → [kim]_{Eden}, [kimi: -can]_{Konu}

Ör. Giderleri_[kimi: konu] ben_[kim: eden] karşılarım.

Kasmak

A1 I. kasmak₂ = Kasları gergin duruma getirmek

II. kasmak → [kim]_{Eden}, [kimi: org]_{Etkilenen}

Ör. (Sen)_[kim: eden] Dizlerini_[kimi: etkilenen] kasma.

A2 I. kasmak₂ = Kısaltmak, Daraltmak

II. kasmak → [kim]_{Eden}, [kimi: -can]_{Etkilenen}

Ör. (Sen)_[kim: eden] Elbisenin belini_[kimi: etkilenen] biraz kasmalısın

A3 I. kasmak₂ = Bölmek, ayırmak

II. kasmak → [kim]_{Eden}, [kimi: yer]_{Etkilenen}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Dükkânı_[kimi: etkilenen] ortadan kasalım da kardaşınla çalışırsın.

TS

A4 I. kasmak₂ = *mecaz* Baskısı altında tutmak

II. kasmak → [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Deneyimci}

Ör. (Sen)_[kim: uyarıcı] Bizi_[kimi: deneyimci] bu kadar kasma. TS

Kastetmek

A1 I. kastetmek₂ = Amaçlamak, amaç olarak almak

II. kastetmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi/ne]_{içerik}

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Ev deyince kasabada dört beş tane zengin evini_[kimi: içerik]

kastediyorum. TS

A2 I. kastetmek₂ = Kötülük etmek, kıymak, zarar vermeyi istemek

II. kastetmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Etkilenen}

Ör. Bazıları_[kim: eden] canımıza_[kimi: etkilenen] kastedebilirler.

Kaşımak

A1 I. kaşımak₂ = Vücudun herhangi bir yerindeki kaşıntıyı gidermek için tırnakla veya başka bir şeyle deriyi hafifçe ovma

II. kaşımak → [kim]_{Eden} [kimi/ne]_{Etkilenen}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Durmadan sırtını_[kimi: etkilenen] kaşırdı.

A2 I. kaşımak₂ = Araştırmak, incelemek

II. kaşımak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi/ne]_{içerik}

Ör. (Sen)_[kim: deneyimci] Bu olayı_[kimi: içerik] daha fazla kaşıma.

A3 I. kaşımak₂ = Sinirlendirecek söz söylemek

II. kaşımak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Alıcı}

Ör. (Biz)_[kim: söyleyen] Bir saat sonra ayrılmak zorundaydık, bu nedenle birbirimizi_[kimi: alıcı] kaşımayacaktık. TS

Katlamak

A1 I. katlamak₂ = Kâğıt, kumaş vb. nesneleri üst üste kat oluşturacak biçimde bükme

II. katlamak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] Gazeteleri_[kimi: etkilenen] itina ile katladı. TS

A2 I. katlamak₂ = Artırarak çoğaltmak

II. katlamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. (O)_[kim: eden] Parasını_[kimi: tamamlayıcı] ikiye katladı. TS

Katmak

A1 I. katmak₃ = Bir şeyin içine, üstüne veya yanına, niteliğini değiştirmek veya niceliğini artırmak için başka bir şey eklemek, karıştırmak

II. katmak → [kim]_{Eden}, [ne/kimi]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Sirkeye_[kime: hedef] su_[ne: konu] kattı.

A2 I. katmak₃ = Bir araya getirmek

II. katmak → [kim]_{Eden}, [kimi: +can]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. Fadime_[kim: eden], kuzuları_[kimi: konu] çocuklara_[kimi: hedef] kattı.

Kavramak

A1 I. kavramak₂ = Elle sıkıca tutmak

II. kavramak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Polis_[kim: eden] mahkûmu_[kimi: etkilenen] koltuk atlarından sıkıca kavradı.

A2 I. kavramak₂ = Bir nesne veya düşünceyi her yönünü anlamak, iyice anlamak

II. kavramak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}

Ör. Çocuk_[kim: deneyimci] konuyu_[kimi: içerik] hemen kavramıştı.

Kavurmak

A1 I. kavurmak₂ = Bir şeyi bir kabın içinde su katmadan kızartarak pişirmek

II. kavurmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen},

Ör. (Biz)_[kim: eden] Madenden bir kap içinde bunları_[kimi: etkilenen] kavuracağız. TS

A2 I. kavurmak₂ = Rüzgâr, soğuk, sıcak vb. kurutmak, yakmak

II. kavurmak → [kim]_{Güç}, [kimi]_{Etkilenen},

Ör. Rüzgâr_[kim: güç] ekinleri_[kimi: etkilenen] kavurdu. TS

Kavuşmak

A1 I. kavuşmak₂ = Ayrı kalınan, sevilen bir kimseyle bir araya gelmek, onu yeniden görmek

II. kavuşmak → [kim]_{Eden}, [kime: ins]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Sonunda sevdiklerine_[kime: hedef] kavuştu.

A2 I. kavuşmak₂ = Yokluğu çekilen veya çok istenen bir şeye erişmek, onu elde etmek

II. kavuşmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Konu}

Ör. (O)_[kim: eden] Sonunda istediği arabaya_[kime: konu] kavuştu.

- A3 I. kavuşmak₂ = Katılmak, ulaşmak
II. kavuşmak → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}
Ör. Fırat ve Dicle gibi yan yana akıyorlar, (onlar)_[kim: konu] sonra birbirine_[kime: hedef] kavuşuyorlar. TS
- A4 I. kavuşmak₁ = Bir araya gelmek, birleşmek
II. kavuşmak → [kim]_{Konu}
Ör. Ceketin önü_[kim: konu] kavuşmuyor. TS
- A5 I. kavuşmak₂ = Varmak, ulaşmak
II. kavuşmak → [kim]_{Eden}, [kime: yer]_{Hedef}
Ör. (Onlar)_[kim: eden] şehre_[kime: hedef] iki saatte kavuştular. ÖTS
- A6 I. kavuşmak₁ = Güneş batmak
II. kavuşmak → [kim]_{Güç}
Ör. Gün_[kim: güç] kavuştu. TS

Kaybetmek

- A1 I. kaybetmek₂ = Yitirmek
II. kaybetmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}
Ör. (O)_[kim: eden] kalemını_[kimi: konu] kaybetmiş.
- A2 I. kaybetmek₂ = Yenik düşmek, yenilmek
II. kaybetmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Süreç}
Ör. (Biz)_[kim: eden] savaşı_[kimi: süreç] kaybettik.

Kaymak

- A1 I. kaymak₂ = Düz, ıslak, donmuş veya kaygan bir yüzey üzerinde sürtünerek kolayca yer değiştirmek
II. kaymak → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}
Ör. Sol tekerlekler_[kim: konu] küçük bir hendeğin içine_[kime: hedef] kayd1.

- A2 I. kaymak₁ = Kaygan bir yüzey üzerinde birdenbire dengesini yitirmek
 II. kaymak → [kim: ins]Etkilenen
 Ör. Adam_[kim: etkilenen] birden kaydı.
- A3 I. kaymak₂ = Görüş, düşünce veya tutumunu değiştirmek
 II. kaymak → [kim]Deneyimci, [kime]İçerik
 Ör. Adam_[kim: deneyimci] sol düşünceye_[kime: içerik] kayd.
- A4 I. kaymak₁ = Yağışların etkisiyle toprağın alt tabakasının gevşemesi sonucu üst tabaka oynamak
 II. kaymak → [kim: -can]Tamamlayıcı
 Ör. Karadeniz’de erozyondan toprak_[kim: tamamlayıcı] kayıyor.
- A5 I. kaymak₂ = Kurtulmak
 II. kaymak → [kim]Konu, [kimden]Kaynak
 Ör. Bardak_[kim: konu] elimden_[kimden: kaynak] kayd.

Kaynamak

- A1 I. kaynamak₁ = Bir sıvı, sıcaklığı belli bir dereceyi bulduğunda buhar durumuna geçerek fokurdamak
 II. kaynamak → [kim]Etkilenen
 Ör. Su_[kim: etkilenen], 100 °C’de kaynar. TS
- A2 I. kaynamak₂ = Yerden çıkmak
 II. kaynamak → [kim]Konu, [kimden]Kaynak
 Ör. Taşlardan_[kimden: kaynak] Su_[kim: konu] kaynıyor.
- A3 I. kaynamak_{1+(1): 2} = Kırık, çatlak kemik veya metal parçalar eski durumunu almak, birbirine yapışmak
 II. kaynamak → [kim]Etkilenen, (kime)Etkilenen

Ör. Bebegın kafa kemikleri_[kim: etkilenen], henüz birbirine_(kime: etkilenen) kaynamış değildir.

- A4 I. kaynamak₂ = Çok miktarda olmak
II. kaynamak → [kim]_{Konu/Yer}, [kimde]_{Yer} / [ne]_{Konu}
Ör. Burada_[kimde: yer] karıncalar_[kim: konu] kaynıyor. TS
Ör. Cezaevi_[kim: yer] çocuk_[ne: konu] kaynıyor.

- A5 I. kaynamak₁ = Coşmak, heyecanlanmak
II. kaynamak → [kim]_{Deneyimci}
Ör. Çocuk_[kim: deneyimci] için için kaynıyor.

- A6 I. kaynamak₁ = Gerektiği gibi yapılamamak
II. kaynamak → [kim]_{Tamamlayıcı}
Ör. Lafa daldık, ders_[kim: tamamlayıcı] kaynadı. TS

Kaynaşmak

- A1 I. kaynaşmak_{1+(1):2} = Ayrılamayacak biçimde birleşmek
II. kaynaşmak → [kim]_{Etkilenen}, (kime/ kimle)_{Etkilenen}
Ör. Çakılla çimento_[kim: etkilenen] kaynaşmış. TS.
Ör. Bu kemiklerden sadece alt çene kemiği hareketlidir; diğerleri_[kim: etkilenen] birbirlerine_(kime: etkilenen) kaynaşmıştır.
- A2 I. kaynaşmak₁ = Çok kalabalık ve hareketli olmak, hareket etmek
II. kaynaşmak → [kim]_{Eden}
Ör. Kumun üstünde bir sürü kadın erkek, oğlan kız_[kim: eden] kaynaşıyor. TS.
- A3 I. kaynaşmak_{1~1+(1):2} = Birbirine iyice uymak
II. kaynaşmak → [kim]_{Konu} / [kim]_{Konu}, (kimle)_{Konu**}
Ör. Bu iki renk_[kim: konu] iyi kaynaşmış. TS

- A4 I. kaynaşmak₁₋₂ = Uyuşmak, yakın ilişki kurmak, derinleştirmek, iyi anlaşmak
II. kaynaşmak → [kim]_{Deneyimci}
→ [kim]_{Deneyimci}, [kimle]_{Deneyimci}
Ör. Ceylan_[kim: deneyim] yeni arkadaşlarıyla_[kimle: deneyimci] iyice kaynaştı.

Kazanmak

- A1 I. kazanmak₂ = Kazanç sağlamak
II. kazanmak → [kim]_{Eden}, [ne/kimi]_{Tamamlayıcı}
Ör. (O)_[kim: eden] Para_[ne: tamamlayıcı] kazanmalıyım. TS.
- A2 I. kazanmak₂ = Yenmek, galip gelmek
II. kazanmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Süreç}
Ör. İşte, kesin, muharebeyi_[kimi: süreç] bu manevi kudret_[kim: eden] kazanacaktır.
TS
- A3 I. kazanmak₂ = Çıkmak, isabet etmek
II. kazanmak → [kim]_{Faydalanan}, [kimi/ne]_{Tamamlayıcı}
Ör. Büyük ikramiyeyi_[kimi: tamamlayıcı] O_[kim: faydalanan] kazandı.

Kazımak

- A1 I. kazımak_{2+(1);3} = Bir aleti sürterek bir şeyin yüzündeki tabakayı kaldırmak
II. kazımak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, (kimle)_{Araç}
Ör. (O)_[kim: eden] Tahtanın boyasını_[kimi: etkilenen] kazımış. TS.
- A2 I. kazımak₃ = Bir araç kullanarak silmek, çıkarmak
II. kazımak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kimle]_{Araç}
Ör. O_[kim: eden] daktilo yanlışını_[kimi: etkilenen] igneyle_[kimle: araç] kazıyabilirsin.
TS
- A3 I. kazımak₂ = Tıraş etmek
II. kazımak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. $O_{[kim: eden]} \underline{sakalını}_{[kimi: tamamlayıcı]} kazıdı.$

A4 I. kazımak₃ = Metal bir yüzey üstüne sert bir araçla şekil çizmek, yazı yazmak, nakşetmek

II. kazımak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi]_{Ürün}, [kime]_{Hedef}$

Ör. $O_{[kim: eden]} \underline{yüzüğe}_{[kimi: hedef]} \underline{adını}_{[kimi: ürün]} kazıdı.$

A5 I. kazımak₃ = *mecaz* Aslını, kökünü ayrıntılı bir biçimde araştırmak

II. kazımak $\rightarrow [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}$

Ör. Avrupalılar, $(siz)_{[kim: deneyimci]} \underline{medeni bir adamı}_{[kimi: içerik]} kazıyacak olursanız altında gorili bulursunuz, derler. TS$

Kemirmek

A1 I. kemirmek₂ = Sert bir şeyi dişleriyle azar azar koparmak

II. kemirmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}$

Ör. $\underline{Sarmaşığın dibini}_{[kimi: etkilenen]} \underline{biri beyaz, diğeri kara iki fare}_{[kim: eden]} kemiriyor. TS$

A2 I. kemirmek₂ = Aşındırmak, yemek

II. kemirmek $\rightarrow [kim]_{Sebe}, [kimi]_{Etkilenen}$

Ör. $\underline{Demiri}_{[kimi: etkilenen]} \underline{pas}_{[kim: sebe]} kemiriyor. TS$

Kesmek

A1 I. kesmek_{2+(1):3} = Bıçak, makas vb. bir araçla bir şeyi ikiye ayırmak, parçalamak, doğramak

II. kesmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi/ne: -can]_{Etkilenen}, (kimle)_{Araç}$

Ör. $\underline{Hırsız}_{[kim: eden]} \underline{ipi}_{[kimi: etkilenen]} \underline{makasla}_{(kimi: araç)} kesmiş.$

A2 I. kesmek_{2+(1):3} = Hayvanın başını gövdesinden ayırmak, boğazlamak

II. kesmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi/ne: +can]_{Etkilenen}, (kimle)_{Araç}$

Ör. $O_{[kim: eden]} \underline{tavuk}_{[kimi: etkilenen]} bile kesemiyor.$

- A3 I. kesmek₂ = Kesici bir araçla yaralamak
 II. kesmek → [kim]_{Eden}, [kimi: org]_{Etkilenen}
 Ör. (Ben)_[kim: eden] Nasıl sol elimle sağ elimi_[kimi: etkilenen] kesip biçeceğim. TS
- A4 I. kesmek₂ = Son vermek, gidermek
 II. kesmek → [kim]_{Sebepl}, [kimi]_{Etkilenen}
 Ör. Sert tedbirler_[kim: sebep] direnişi_[kimi: etkilenen] keser.
 Ör. Bu ilaç_[kim: sebep] baş ağrısını_[kimi: etkilenen] keser. TS
- A5 I. kesmek₂ = Ara vermek
 II. kesmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Süreç}
 Ör. Adam_[kim: eden] dersi_[kimi: süreç] kesti.
- A6 I. kesmek₂ = Bir şeyden yoksun bırakmak, vermemek
 II. kesmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}
 Ör. (Onlar)_[kim: eden] Yardımlı_[kimi: tamamlayıcı] kestiler. TS
 Ör. (Onlar)_[kim: eden] Ücreti ödemeyince telefonu_[kimi: tamamlayıcı] kestiler. TS
- A7 I. kesmek₂ = Verilecek şeyin bir bölümünü alıkoyup vermemek
 II. kesmek → [kim]_{Eden}, [kimden/kimi]_{Konu}
 Ör. (Onlar)_[kim: eden] Ücretinden_[kimden: konu] beş lira kesmişler.
- A8 I. kesmek₂ = Azaltmak, güçleştirmek
 II. kesmek → [kim]_{Güç}, [kimi]_{Etkilenen}
 Ör. Rüzgâr_[kim: güç] geminin yolunu_[kimi: etkilenen] kesiyor. TS
- A9 I. kesmek₂ = Geçiş önlemek
 II. kesmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Tamamlayıcı}
 Ör. Polis_[kim: eden] yolu_[kimi: tamamlayıcı] kesmiş. TS
- A10 I. kesmek₁ = Susmak
 II. kesmek → [kim]_{Söyleyen}

Ör. (Sen)_[kim: söyleyen] Kes artık yeter! TS

A11 I. kesmek₂ = Bölmek, ayırmak

II. kesmek → [kim]_{Konu}, [kimi]_{Konu}

Ör. Küçük sokaklardan biri_[kim: konu] bulvarı_[kimi: konu] kesiyor. TS

A12 I. kesmek₂ = Rüzgâr, soğuk vb. çok etkili olmak

II. kesmek → [kim]_{Güç}, [kimi: ins]_{Etkilenen}

Ör. Rüzgâr_[kim: güç] yüzümü_[kimi: etkilenen] kesiyor. TS

A13 I. kesmek₂ = Karşı cinsten birisini sürekli olarak süzmek, dikkatli bir biçimde bakmak

II. kesmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Uyarıcı}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Saatlerce kızı_[kimi: uyarıcı] kesti.

A14 I. kesmek₂ = Belirtmek, kararlaştırmak

II. kesmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Gününü_[kimi: tamamlayıcı] daha kesmedik. TS

Kırmak

A1 I. kırmak₂ = Sert şeyleri vurarak veya ezerek parçalamak

II. kırmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne: -can]_{Etkilenen}

Ör. Çocuk_[kim: eden] camı_[kimi: etkilenen] kırdı.

A2 I. kırmak₂ = Öldürmek, yok olmasına neden olmak

II. kırmak → [kim]_{Güç}, [kimi: +can]_{Etkilenen}

Ör. Bu yıl soğuk_[kim: güç] hayvanları_[kimi: etkilenen] kırdı. TS

A3 I. kırmak₂ = Bir şeyin fiyatını azaltmak, indirmek

II. kırmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}

Ör. Satıcı_[kim: deneyimci] verdiği teklif fiyatını_[kimi: içerik] son dakikada bir yüzde yirmi daha kırıyordu. TS

- A4 I. kırmak₂ = Vücut kemiklerinden birini parçalamak
 II. kırmak → [kim]_{Eden}, [kimi: org]_{Etkilenen}
 Ör. (O)_[kim: eden] Ayol, yapma, gel, düşüp bir yerini_[kimi: etkilenen] kıracaksın. TS
- A5 I. kırmak₃ = Hareket durumundaki canlının veya taşıtın yönünü
 değiştirmek, çevirmek, döndürmek
 II. kırmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Hedef}
 Ör. (O)_[kim: eden] Ne tarafa doğru meyil varsa gidonu_[kimi: konu] o tarafa_[kime: hedef] kıracaksınız ki bisiklet doğrulsun. TS
- A6 I. kırmak₂ = *mecaz* Dileğini kabul etmeyerek veya beklenmeyen bir
 davranış karşısında bırakarak gücendirmek, incitmek
 II. kırmak → [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Deneyimci}
 Ör. Bazen bir kelime, bir ses tonu_[kim: uyarıcı] sevdiğimiz bir insanı_[kimi: deneyimci] kırar. TS
- A7 I. kırmak₂ = *mecaz* Gücünü, etkisini azaltmak
 II. kırmak → [kim]_{Güç}, [kimi: -can]_{Etkilenen}
 Ör. Birkaç gün evvel yağan yağmur_[kim: güç] sıcağı_[kim: etkilenen] kırmamış. TS.

Kıskanmak

- A1 I. kıskanmak_{2+(1):3} = Sevgide veya kendisiyle ilişkili şeylerde bir başkasının
 ortaklığına, üstün durumda görünmesine dayanamamak
 II. kıskanmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Uyarıcı}, (*kimden*)_{Uyarıcı}
 Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Mühür gözlüm seni_[kimi: uyarıcı] elden_(kimden: uyarıcı) kıskanırim. TS
- A2 I. kıskanmak₂ = Herhangi bir bakımdan kendinden üstün gördüğü birinin
 bu üstünlüğünden acı duymak, güzülemek, hasetlenmek,
 haset etmek
 II. kıskanmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Uyarıcı}

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Onu_[kimi: uyarıcı] oldum olası kıskanmışımdır.

A3 I. kıskanmak₃ = Esirgemek, çok görmek

II. kıskanmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kimden]_{Faydalanan}

Ör. (O)_[kim: eden] Benden_[kimden: faydalanan] bir dilim ekmeği_[kimi: konu] kıskanırdı.

Kısmak

A1 I. kısmak₂ = Sesi azaltmak, alçaltmak

II. kısmak → [kim]_{Eden}, [kimi: mak]_{Etkilenen}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Radyoyu_[kimi: etkilenen] kısar mısın? TS

A2 I. kısmak₂ = Gözü biraz kısmak

II. kısmak → [kim]_{Eden}, [kimi: org]_{Etkilenen}

Ör. Adam_[kim: eden] göz kapaklarını_[kimi: etkilenen] kısıtı. TS

A3 I. kısmak₃ = Sıkıştırmak

II. kısmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}

Ör. Birden susan köpek_[kim: eden] kuyruğunu_[kimi: etkilenen] bacaklarının_[kime: hedef] arasına kısıtı. TS

A4 I. kısmak₂ = *mecaz* Masraf, harcama vb.ni azaltmak

II. kısmak → [kim]_{Eden}, [kimden/ kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. (Sen)_[kim: eden] Üç kuruş ekmekten_[kimden: tamamlayıcı] beş kuruş etten_[kimden: tamamlayıcı] kıs. TS

Kıstırmak

A1 I. kıstırmak₃ = İki şey arasında bırakarak sıkıştırmak

II. kıstırmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kime]_{Sebep}

Ör. (O)_[kim: eden] Parmağını_[kimi: etkilenen] kapıya_[kime: sebep] kıstırdı. TS

A2 I. kıstırmak_{2+(1); 3} = Kaçamayacak bir duruma getirmek

II. kıstırmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, (*kime*)_{Hedef}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] HİRSIZI_[kimi: etkilenen] çatı arasına_(kime: hedef) kıştırdılar. TS

Kıvırmak

A1 I. kıvırmak₂ = Herhangi bir şeyi bükmek

II. kıvırmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Fino_[kim: eden], beni görünce kuyruğunu_[kimi: etkilenen] kıvırdı. TS

A2 I. kıvırmak₂ = Uydurup söylemek

II. kıvırmak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi/ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. (O)_[kim: söyleyen] Yine yalanları_[kimi: tamamlayıcı] kıvırdı. TS

A3 I. kıvırmak₃ = Saptırmak, çevirmek

II. kıvırmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Arabayı_[kimi: konu] sağa_[kime: hedef] kıvırdı. TS

A4 I. kıvırmak₁ = Yapmak istememek, yan çizmek

II. kıvırmak → [kim]_{Deneyimci}

Ör. Adam_[kim: deneyimci] yine kıvırdı.

A5 I. kıvırmak₂ = *mecaz* Başarmak, başa çıkmak, becermek, hakkından gelmek

II. kıvırmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Süreç}

Ör. (O)_[kim: eden] Bu işi_[kimi: süreç] kıvırabilirdi.

Kıvrınmak

A1 I. kıvrınmak₁ = Ağrı, sancı gibi bedensel veya korku, heyecan gibi ruhsal nedenlerle vücut eğilip bükülmek

II. kıvrınmak → [kim]_{Eden}

Ör. Hasta_[kimi: eden], yorganın altında saatlerce kıvrandı.

A2 I. kıvrınmak₂ = Bir şeye çok gereksinim duymak

II. kıvrınmak → [kim]_{Deneyimci}, [EÖ<diye>]_{Uyarıcı}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] su, su diye_[EÖ: uyarıcı] kıvrandı. TS

Kıymak

A1 I. kıymak _{2+(1): 3} = Çok ince ve küçük parçalar biçiminde doğramak

II. kıymak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}, (*kimle*) *Araç*

Ör. Kasap_[kim: eden] eti_[kimi: etkilenen] kıymış.

A2 I. kıymak ₂ = Acımadan vermek, esirgememek, feda etmek

II. kıymak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Konu}

Ör. (Sen)_[kim: eden], beş on kuruşa_[kime: konu] daha kıymalısın. TS

A3 I. kıymak ₂ = Acımayıp öldürdüler

II. kıymak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Etkilenen}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Zavallıya_[kime: etkilenen] kıydılar.

Kızarmak

A1 I. kızarmak ₁ = Kırmızı veya ona yakın bir renk almak

II. kızarmak → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Elmalar_[kim: etkilenen] kızardı.

A2 I. kızarmak ₁ = Utanç, öfke vb. duyguların etkisiyle, kanın yüze hücumu sonucu yüz kırmızı bir renk almak

II. kızarmak → [kim: ins]_{Etkilenen}

Ör. Ali'nin yüzü_[kim: etkilenen] kızardı.

Kızmak

A1 I. kızmak ₁ = Isıtılan veya ısınan bir nesnenin sıcaklığı çok artmak

II. kızmak → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Taşlar_[kim: etkilenen] güneşten kızmıştı.

A2 I. kızmak ₁ = At, eşek vb. hayvanlar çiftleşmek istemek, kösnümek

II. kızmak → [kim]_{Deneyimci}

Ör. Boğalar_[kim: deneyimci] kızmış.

A3 I. kızmak $_{1+(1):2}$ = Öfkelenmek, sinirlenmek

II. kızmak → [kim]_{Deneyimci}, (*kime*)_{Uyarıcı}

Ör. Polis_[kim: deneyimci] bu yavrucağa_[kime: uyarıcı] çok kızdı.

Kilitlemek

A1 I. kilitlemek $_{2+(1):3}$ = Anahtarla kilidi kapamak

II. kilitlemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, (*kimle*)_{Araç}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Kapıyorum zannıyla kapıyı_[kimi: etkilenen] kilitlemişim, diyordu.
TS

A2 I. kilitlemek $_3$ = Bir nesne veya bir kimseyi kilitli bir yere kapamak

II. kilitlemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Yer}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Çocuğu_[kimi: konu] bodruma_[kimi: yer] kilitlemiş. TS

A3 I. kilitlemek $_{2+(1):3}$ = Karşılıklı çıkıntı ve girintileri olan şeyleri birbirine geçirmek, kenetlemek

II. kilitlemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, (*kime*)_{Hedef}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Sırtüstü kerevete uzanarak iki elimin parmaklarını_[kimi: etkilenen] ensemdede birbirine_(kime: hedef) kilitledim. TS

A4 I. kilitlemek $_3$ = Sıkıca tutmak

II. kilitlemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [ZÖ]_{Durum}

Ör. (O)_[kim: eden] Kadehi_[kimi: etkilenen] parmaklarıyla_[ZÖ: durum] kilitledi. TS

Kiralamak

A1 I. kiralamak $_3$ = Kiraya vermek

II. kiralamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Alıcı}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Evi_[kimi: konu] ona_[kime: alıcı] kiraladım. TS

A2 I. kiralamak $_2$ = Kira ile tutmak

II. kiralamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}

Ör. Oturduğunuz evin alt katını_[kimi: konu] bir terzi_[kim: eden] kiraladı. TS

A3 I. kiralamak₂ = Birini belli bir ücretle belirli bir süre çalıştırmak

II. kiralamak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Eden}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Haydutların reisiyle anlaşp üç adamını_[kimi: eden] bir ay süreyle kiraladı. TS

Kirlenmek

A1 I. kirlenmek₁ = Kirli duruma gelmek, pislenmek

II. kirlenmek → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Saçaların_[kim: etkilenen] kirlenmiş. TS

A2 I. kirlenmek₁ = Kadının ırzına geçilmek, iffeti bozulmak, lekelenmek

II. kirlenmek → [kim: ins]_{Etkilenen}

Ör. Kızcağız_[kim: etkilenen] kirlendi.

Kokmak

A1 I. kokmak₂ = Koku çıkarmak

II. kokmak → [kim]_{Kaynak}, [ne]_{Konu}

Ör. Her gelişinde üzeri_[kim: kaynak] yabancı lavantalar_[ne: konu] kokuyor. TS

A2 I. kokmak₁ = Çürüyüp bozularak kötü bir koku çıkarmak, kokuşmak

II. kokmak → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Balık_[kim: etkilenen] baştan kokar. MBTS

A3 I. kokmak₂ = *mecaz* Olacağıyla ilgili belirtiler göstermek, olacağı hissedilmek

II. kokmak → [kim]_{Yer}, [ne]_{Süreç}

Ör. Ortalık_[kim: yer] savaş_[ne: süreç] kokuyordu. TS

A4 I. kokmak₁ = *mecaz* Kokusu gelmek

II. kokmak →[kim]_{Uyarıcı}

Ör. Kızartma_[kim: uyarıcı] kokmuştur, hemen biraz ye. TS

Kollamak

A1 I. kollamak₂ = Olmasını, ortaya çıkmasını beklemek, gözetmek

II. kollamak →[kim]_{Deneyimci}, [ne/kimi]_{içerik}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Kocamı kıskanıyor, aradan atmak için vesileler_[ne: içerik] kolluyormuş. TS

A2 I. kollamak₂ = Korumak, gözetmek

II. kollamak →[kim]_{Eden}, [ne/kimi]_{Faydalanan}

Ör. (O)_[kim: eden] Onu_[kimi: faydalanan] kollamalısın.

Konmak

A1 I. konmak₂ = Kuş, kelebek, uçak, toz vb. bir yere inmek

II. konmak →[kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. Bir bülbül_[kim: eden] konmuştu havuzun kıyısına_[kime: hedef]. TS

A2 I. konmak₂ = Bir şeyi emeksiz edinmek

II. konmak →[kim]_{Faydalanan}, [kime]_{Konu}

Ör. Ayşe_[kim: faydalanan] de yarın öbür gün bir lise hocası olacak belki de servete_[kime: konu] de konacaktı. TS

A3 I. konmak₂ = Yolculukta geceyi geçirmek için bir yerde kalmak, konuk olmak

II. konmak →[kim]_{Eden}, [kime]_{Yer}

Ör. (O)_[kim: eden] bir fakirhaneye_[kime: yer] konacaktı.

Konuşmak

A1 I. konuşmak₁ = Bir dilin kelimeleriyle düşüncesini sözlü olarak anlatmak

II. konuşmak →[kim]_{Söyleyen}

Ör. Çocuk_[kim: söyleyen] daha konuşamıyor. TS

- A2 I. konuşmak₂ = Belli bir konudan söz etmek
 II. konuşmak → [kim]Söyleyen, [kimden/kimi]Mevzu
 Ör. Mehmet_[kim: söyleyen] yedi yaşındayken anasıyla konuştuklarından_[kimden: mevzu] fazla bir şey konuşmazdı. TS
- A3 I. konuşmak₃ = Bir konuda karşılıklı söz etmek, sohbet etmek
 II. konuşmak → [kim]Söyleyen, [ne/kimi]Mevzu, [kimle]Söyleyen
 Ör. (O)_[kim: söyleyen] İşten sonra Nuruosmaniye'deki İkbal kahvesinde arkadaşlarla_[kimle: söyleyen] şiir ve edebiyat_[ne: mevzu] konuşuyoruz. TS
- A4 I. konuşmak₂ = Söylev vermek, konuşma yapmak
 II. konuşmak → [kim]Söyleyen, [kime]Alıcı
 Ör. Başbakan_[kim: söyleyen] halka_[kime: alıcı] konuştu.
- A5 I. konuşmak₂ = Konuşma dili olarak kullanmak
 II. konuşmak → [kim]Söyleyen, [ne/kimi]Tamamlayıcı
 Ör. (O)_[kim: söyleyen] Türkçeyi_[kimi: tamamlayıcı] çok iyi konuşuyor. TS
- A6 I. konuşmak₂ = Düşüncesini herhangi bir araç kullanarak anlatmak
 II. konuşmak → [kim]Söyleyen, [kimle]Durum
 Ör. Dilsizler_[kim: söyleyen] el işaretleriyle_[kimle: durum] konuşur. TS
- A7 I. konuşmak_{1~2} = İlişki kurmak veya ilişkiyi sürdürmek, dargın bulunmamak
 II. konuşmak → [kim]Eden / [kim]Eden, [kimle]Eden
 Ör. (Biz)_[kim: eden] Üst kattakilerle_[kimle: eden] konuşuyoruz. TS
- A8 I. konuşmak_{1+(1):2} = Gizli bir şeyi açığa vurmak, ele vermek
 II. konuşmak → [kim]Söyleyen, (kime)Alıcı
 Ör. Zanlı_[kim: söyleyen] savcıya_(kimi: alıcı) konuştu.

Kopmak

- A1 I. kopmak₁ = Herhangi bir yerinden ikiye ayrılmak
II. kopmak → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Tel_[kim: etkilenen] koptu. TS
- A2 I. kopmak₁ = Yerinden ayrılmak
II. kopmak → [kim]_{Konu}
Ör. Düğme_[kim: konu] koptu. TS
- A3 I. kopmak₁ = *mecaz* Birdenbire gürültülü veya tehlikeli olaylar
birdenbire başlamak veya ortaya çıkmak
II. kopmak → [kim]_{Süreç}
Ör. İçeride feryatlar (büyük bir tartışma)_[kim: süreç] koptu. TS
- A4 I. kopmak₂ = *mecaz* Bütün ilişkileri kesilip büsbütün ayrılmak veya uzaklaşmak
II. kopmak → [kim]_{Eden}, [kimden]_{Kaynak}
Ör. (O)_{Eden} On altısında annesinden_[kim: kaynak] koptu. TS
- A5 I. kopmak₁ = *mecaz* Çok ağrımak
II. kopmak → [kim: org]_{Etkilenen}
Ör. Belim_[kim: etkilenen] koptu. TS

Koparmak

- A1 I. koparmak₂ = Kopmasını sağlamak, kopmasına yol açmak
II. koparmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. (Sen)_[kim: eden] O koskoca lenduha gibi gövdenle ipi_[kim: etkilenen] koparırsın.
TS
- A2 I. koparmak_{2+(1):3} = Daldan, ağaçtan alıp toplamak
II. koparmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne: bit]_{Etkilenen}, (*kimden*)_{Kaynak}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Ham meyveyı_[kimi: etkilenen] kopardılar dalından_[kimden: kaynak]. MBTS

A3 I. koparmak $_{2+(1):3} =$ Zor kullanarak almak
II. koparmak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi: -can]_{Etkilenen}, (kimden)_{Kaynak}$
Ör. (O)_[kim: eden] Etiketı_[kimi: etkilenen] ayakkabıdan_(kimden: kaynak) koparmamış.
MBTS

A4 I. koparmak $_{2+(1):3} =$ *mecaz* Güçlkle elde etmek
II. koparmak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, (kimden)_{Kaynak}$
Ör. (O)_[kim: eden] Ancak bir kaç lira bahşış_[kim: etkilenen] koparabilmişti.

Korkmak

A1 I. korkmak $_{1+(1):2} =$ Korku duymak, ürkmek, dehşete kapılmak
II. korkmak $\rightarrow [kim]_{Deneyimci}, (kimden)_{Uyarıcı}$
Ör. Çocuklar_[kim: deneyimci] karanlıktan_(kimden: uyarıcı) korkuyor.

A2 I. korkmak $_2 =$ Çekinmek, sakınmak, saygı duymak
II. korkmak $\rightarrow [kim]_{Deneyimci}, [kimden]_{Uyarıcı}$
Ör. Ali_[kim: deneyimci] eşinden_[kimden: uyarıcı] çok korkuyor.

A3 I. korkmak $_2 =$ Yapamamak, cesaret edememek
II. korkmak $\rightarrow [kim]_{Deneyimci}, [kimden/kime<filimsi>]_{Uyarıcı}$
Ör. Ali_[kim: deneyimci] eve dönmekten/dönmeye_[kimden: uyarıcı] korkuyor.

Korumak

A1 I. korumak $_2 =$ Bir kimseyi veya bir şeyi dış etkilerden, tehlikeden, zor bir durumdan uzak tutmak, esirgemek, muhafaza etmek, vikaye etmek, sıyanet etmek
II. korumak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi: ins]_{Etkilenen}, [kimden]_{Sebepl}$
Ör. (O)_[kim: eden] Benim dışımda nice arkadaşımı_[kim: etkilenen] yağmurdan_[kimden: sebepl] korudu.

- A2 I. korumak₂ = Bir şeyin eskimesini, yıpranmasını önlemek için gereken dikkat ve özeni göstermek
 II. korumak → [kim]_{Eden}, [kimi: -can]_{Etkilenen}
 Ör. (Sen)_[kim: eden] üstünü başını_[kimi: etkilenen] biraz korusaydın ya! TS
- A3 I. korumak₂ = Süregelen bir durumun değişikliğe uğramasını önlemek
 II. korumak → [kim]_{Eden}, [kimi: soy]_{Etkilenen}
 Ör. (Sen)_[kim: eden] Geleneklerini_[kimi: etkilenen] koruyorlar. TS
- A4 I. korumak₂ = Güçlü bir kimse veya kuruluş, güçsüz birini desteklemek, himaye etmek
 II. korumak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Faydalanan}
 Ör. Allah_[kim: eden] seni_[kim: faydalanan] korusun.
- A5 I. korumak₂ = Karşılama, denk gelmek
 II. korumak → [kim]_{Değer}, [kimi]_{Miktar}
 Ör. Bu işin geliri_[kim: değer] masrafını_[kimi: miktar] korumaz. TS
- A6 I. korumak₂ = Tehlikeye karşı denetimi altında bulundurmak, savunmak, müdafaa etmek
 II. korumak → [kim]_{Eden}, [kimi: yer]_{Etkilenen}
 Ör. (Onlar)_[kim: eden] Yurdu_[kimi: etkilenen] korudular. TS

Koşmak

- A1 I. koşmak_{1+(1); 2} = Adım atışlarını artırarak ileri doğru hızla gitmek
 II. koşmak → [kim]_{Eden}, (kime)_{Hedef}
 Ör. Olayı duyan veliler_[kim: eden] okula_(kime: hedef) koştu.
- A2 I. koşmak₂ = Bir yere ivedilikle gitmek
 II. koşmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Pencerede dolaşan gölgelerden bir şeyler sezmeye çalışarak
eve_[kime: hedef] koşuyordum.

A3 I. koşmak₂ = Kovalamak, izlemek

II. koşmak → [kim]_{Eden}, [kimden]_{Güzergâh}

Ör. Ben kaçıyorum, ağabeyim_[kim: eden] de arkamdan_[kimden: güzergâh] koşuyor.

A4 I. koşmak₁ = Koşuya çıkmak

II. koşmak → [kim]_{Eden}

Ör. Gençler_[kim: eden] bugün koşacak.

Kovmak

A1 I. kovmak₂ = Sert veya küçük düşürücü sözlerle gitmesini söylemek,
savmak

II. kovmak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Alıcı}

Ör. Fethi Bey_[kim: söyleyen] çalgıları_[kimi: alıcı] kovdu, davul zurna istedi. TS

A2 I. kovmak_{2+(1):3} = Bir yerden sürüp çıkarmak, kovalamak

II. kovmak → [kim]_{Eden}, [kimi: +can]_{Konu, (kimden) Kaynak}

Ör. Sen_[kim: eden] kim oluyorsun da beni_[kimi: konu] kendi yerimden_(kim: kaynak)
kovuyorsun. TS

A3 I. kovmak₃ = İşine son vermek, görevinden atmak, uzaklaştırmak

II. kovmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Faydalanan}, [kimden]_{Tamamlayıcı}

Ör. Hürriyet_[kim: eden] açık konuşan muhabirini_[kimi: faydalanan] isten_[kimden: tamamlayıcı] kovdu.

A1 I. koymak₃ = Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek

II. koymak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Öteki elini_[kimi: konu] doktorun omzuna_[kime: hedef] koydu. TS

A2 I. koymak₃ = Bir kimseyi işe yerleştirmek, birine iş sağlamak

II. koymak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Faydalanan}, [kime]_{Tamamlayıcı}

Ör. (O)_[kim: eden] Beni_[kimi: faydalanan] işe_[kime: tamamlayıcı] koydu.

A3 I. koymak ₃ = Katmak, eklemek

II. koymak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [ne]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Sen)_[kim: eden] Yemeğe_[kime: hedef] biraz tuz_[ne: konu] koy.

A4 I. koymak ₂ = Etkilemek, dokunmak

II. koymak $\rightarrow$ [kim]_{Uyarıcı}, [kime]_{Deneyimci}

Ör. Bu söz_[kim: uyarıcı] ona_[kime: deneyimci] çok koymuş.

A5 I. koymak ₃ = Bırakmak

II. koymak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Eden}, [kime/ZÖ]_{Hedef}

Ör. (Sen)_[kim: eden] Kimseyi_[kimi: eden] içeri/binaya_[kime: hedef] koymadılar.

A6 I. koymak ₂ = Uyulması gereken kuralları belirlemek, ortaya çıkarmak

II. koymak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimi/ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. Denizli_[kim: deneyimci] kuralları_[kimi: tamamlayıcı] koydu.

A7 I. koymak ₃ = Bırakmak, terk etmek

II. koymak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kimde]_{Yer}

Ör. (Sen)_[kim: eden] Koyma beni_[kimi: konu] buralarda_[kimde: yer] gözünü seveyim.

Koyulmak

A1 I. koyulmak ₁ = Koyulaşmak

II. koyulmak $\rightarrow$ [kim]_{Etkilenen}

Ör. Boyanın rengi_[kim: etkilenen] koyulmuş.

A2 I. koyulmak ₂ = Girişmek, teşebbüs etmek, başlamak

II. koyulmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kime]_{Süreç}

Ör. Söyleyecek bir şey bulamayınca Rabia_[kim: eden] fırladı, dükânı teftişe_[kimi: süreç] koyuldu. TS

Köpürmek

- A1 I. köpürmek ₁ = Köpük yapmak, köpük oluşmak, köpük çıkararak kabarmak
II. köpürmek → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Fırat_[kim: etkilenen], Malatya'ya doğru bir dirsek gibi kıvrıldığı vadide artık dağlardan kopup çağıl çağıl köpürüyor. TS
- A2 I. köpürmek _{1+(1); 2} = Çok kızmak, öfkelenmek, feveran etmek
II. köpürmek → [kim]_{Deneyimci, (kime)Uyarıcı}
Ör. (O)_[kim: deneyimci] Onu diyemeyince mecburen bize_(kime: uyarıcı) köpürüyor.

Körelmek

- A1 I. körelmek ₁ = Keskinliğini yitirmek
II. körelmek → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Bıçak_[kim: etkilenen] köreldi. TS
- A2 I. körelmek ₁ = Ateş ve ışık sönecek duruma gelmek
II. körelmek → [kim]_{Güç}
Ör. Güneş/sıcak_[kim: güç] köreldi.
- A3 I. körelmek ₁ = Değer, önem veya yeteneğini yitirmek
II. körelmek → [kim]_{Deneyimci}
Ör. Zekâsı/duyguları_[kim: deneyimci] köreldi.
Ör. (Sen)_[kim: deneyimci] Bunu uzun süre kullanmazsan körelirsin.
- A4 I. körelmek ₁ = Suyu çekilmek
II. körelmek → [kim: yer]_{Tamamlayıcı}
Ör. Kuyu_[kim: tamamlayıcı] köreldi

Körüklemek

- A1 I. körüklemek ₂ = Körükle hava vermek
II. körüklemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. (Siz)_[kim: eden] Ateşi_[kimi: etkilenen] körükleyin. TS

A2 I. körüklemek₂ = *mecaz* Kızıştırmak, şiddetlendirmek

II. körüklemek → [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Deneyimci}

Ör. Sözleri_[kim: uyarıcı] bizi_[kimi: deneyimci] fena körüklemişti.

A3 I. körüklemek₂ = *mecaz* Harekete geçirmek, ajite etmek

II. körüklemek → [kim]_{Eden}, [kimi/kime]_{Süreç}

Ör. Bazı dernekler_[kim: eden] savaşı/halkı isyan etmeye_[kime: süreç] körükledi.

Kötülemek

A1 I. kötülemek_{2+(1):3} = Biri veya bir şey için olumsuz aşağılayıcı, hoş olmayan sözler söylemek

II. kötülemek → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu}, (*kime*)_{Alıcı}

Ör. Doktor_[kim: söyleyen] aşırı_[kimi: mevzu] *bana*_(kime: alıcı) kötüledi.

A2 I. kötülemek₁ = Sağlığı bozulmak

II. kötülemek → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Adam_[kimi: etkilenen] kötüledi.

Kucaklamak

A1 I. kucaklamak₂ = Kollarla sarıp göğüs üstüne bastırmak

II. kucaklamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Baba_[kim: eden] çocuklarını_[kimi: etkilenen] hasretle kucakladı.

A2 I. kucaklamak₂ = Kucağına almak, kucağında taşımak

II. kucaklamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}

Ör. Çocuk_[kim: eden] kediyi_[kimi: konu] kucakladı.

Kudurmak

A1 I. kudurmak₁ = Kuduz hastalığına yakalanmak, kuduz olmak

II. kudurmak → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Aliş_[kim: etkilenen] köpek ısırıldıktan sonra kudurmuştu. TS

A2 I. kudurmak₁ = Çok yaramazlaşmak, ele avuca sığmamak

II. kudurmak → [kim]_{Eden}

Ör. Bizim çocuk_[kim: eden] misafir görünce kuduruyor.

A3 I. kudurmak₁ = Çok kızmak, öfkelenmek

II. kudurmak → [kim]_{Deneyimci}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Söylenenleri işitince kudurdu.

Kullanmak

A1 I. kullanmak₂ = Bir şeyden belli bir amaçla yararlanmak

II. kullanmak → [kim]_{Eden}, [kimi: -can]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] Parmaklarının arasındaki mendili_[kimi: etkilenen] eskiyinceye kadar kullandı.

A2 I. kullanmak₂ = Bir kimseyi belirli bir hizmette bulundurmak, çalıştırmak

II. kullanmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Eden}

Ör. Siz analarımızı nasıl esir gibi kullandınızsa biz_[kim: eden] de sizi_[kimi: eden] öyle kullanacağız. TS

A3 I. kullanmak₂ = İşletmek, değerlendirmek

II. kullanmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. (O)_[kim: eden] Parasını_[kimi: tamamlayıcı] ticarete kullandı.

A4 I. kullanmak₂ = Giymek, takmak

II. kullanmak → [kim]_{Eden}, [ne]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] Hiç yağmurluk_[ne: etkilenen] kullanmazdı. TS

A5 I. kullanmak₂ = Sigara, içki vb. şeylere alışmış olmak

II. kullanmak → [kim]_{Eden}, [ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. (O)_[kim: eden] Asla içki_[ne: tamamlayıcı] kullanmaz.

- A6 I. kullanmak₂ = Kelimeyi yazmak, söylemek
 II. kullanmak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi/ne]_{Söz}
 Ör. (O)_[kim: söyleyen] Lakırtılarında çok kere çifter çifter kelimeler_[ne: söz] kullanırdı ki bunlar bazen manayı değiştirir. TS
- A7 I. kullanmak₂ = Harcamak, sarf etmek
 II. kullanmak → [kim]_{Eden}, [ne]_{Tamamlayıcı}
 Ör. (O)_[kim: eden] Sattıkları küpenin parasını_[ne: tamamlayıcı] çok idareli kullanıyorlardı. TS
- A8 I. kullanmak₂ = Araç veya aleti işletmek, yönetmek
 II. kullanmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne: mak]_{Tamamlayıcı}
 Ör. Sen_[kim: eden] daha silah_[ne: tamamlayıcı] kullanamazsın. MBTS
- A9 I. kullanmak₂ = Amacına ulaşmak için birinden yararlanmak, onu amacına alet etmek, sömürmek, istismar etmek
 II. kullanmak → [kim]_{Eden}, [kimi: ins]_{Etkilenen}
 Ör. (O)_[kim: eden] Seni_[ne: etkilenen] daima kullandı.

Kurcalamak

- A1 I. kurcalamak₂ = Ellemek, karıştırarak bakmak
 II. kurcalamak → [kim]_{Eden}, [kimi: -can]_{Etkilenen}
 Ör. (O)_[kim: eden] Durmadan radyoyu_[kimi: etkilenen] kurcalıyordu.
- A2 I. kurcalamak_{2+(1); 3} = Sivri bir şey sokup karıştırarak zorlamak
 II. kurcalamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, (kimle)_{Araç}
 Ör. (O)_[kim: eden] Kilidi_[kimi: etkilenen] kurcalamışlar. TS
- A3 I. kurcalamak₂ = Bir konuyu araştırmak, üstünde durmak, eşelemek
 II. kurcalamak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi: soy]_{İçerik}
 Ör. (Sen)_[kim: deneyimci] Bu meseleyi_[kimi: içerik] daha fazla kurcalama.

- A4 I. kurcalamak₂ = Meşgul ve rahatsız etmek
II. kurcalamak → [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Tamamlayıcı}
Ör. Bu sorunun cevabı_[kimi: uyarıcı] zihnimi_[kim: tamamlayıcı] bir hayli kurcalayıp durmuştur. TS

Kurmak¹²³

- A1 I. kurmak_{2+(1); 3} = Bir şeyi oluşturan parçaları birleştirmek, bütün durumuna getirmek, monte etmek; Yapmak, inşa etmek
II. kurmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{ürün}, (*kime*)_{Hedef}
Ör. (Biz)_[kim: eden] Geniş çöl ufukları arasında çadırlarımızı_[kimi: ürün] kurduk.
- A2 I. kurmak_{2+(1); 3} = Hazırlamak
II. kurmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Tamamlayıcı}, (*kime*)_{Faydalanan}
Ör. Kadın_[kim: eden] sofrayı_[ne: tamamlayıcı] çabucak kurdu.
- A3 I. kurmak₂ = Yaylı, zemberekli şeylerde yayı veya zembereği germek
II. kurmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}
Ör. (O)_[kim: eden] Çocukça bir sevinçle çalar saatleri_[kimi: tamamlayıcı] kurdu.
- A4 I. kurmak₂ = Gereken şartları hazırlayıp kendi kendine olmaya bırakmak
II. kurmak → [kim]_{Eden}, [ne]_{Tamamlayıcı}
Ör. (O)_[kim: eden] Biber turşusu_[ne: tamamlayıcı] kurdu.
- A5 I. kurmak₂ = Etkisi ve önemi geniş şeyler meydana getirmek, tesis etmek
II. kurmak → [kim]_{Eden}, [ne/kimi]_{ürün}
Ör. Dünyanın en büyük imparatorluklarını_[ne: ürün] kimler_[kim: eden] kurdu? TS
- A6 I. kurmak₂ = Belli bir işte beraber çalışacak kimseleri belirlemek

¹²³ *Kurmak* fiili TS’ de “turşu kurmak, devlet kurmak, teşkilat kurmak, saat kurmak, divan kurmak” gibi örneklerle ayrı birer anlam değişkesi olarak verilir. Bu birleşik yapıların isim unsuru *tamamlayıcı* olarak kabul edilebilir. Tamamlayıcının seçme sanrılılıkları fiilin ifade ettiği sürece özgü kavram ve varlıklar olacaktır.

II. kurmak→[kim]_{Eden}, [ne/kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. Teşkilatı_[ne: tamamlayıcı] ilçede sevilip sayılan bir avukat_[kim: eden] kurmuştu.

TS

A7 I. kurmak₂ = Zihinde büyütme

II. kurmak→[kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}

Ör. Bayram Ağa_[kim: deneyimci], uşakların söylediklerini_[kimi: içerik] kurdukça

kurdu. TS

A8 I. kurmak₂ = Düşünmek

II. kurmak→[kim]_{Deneyimci}, [ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. Ben_[kim: Deneyimci] yalnız hayal_[ne: tamamlayıcı] kuruyorum.

A9 I. kurmak₂ = Sağlamak, oluşturmak

II. kurmak→[kim]_{Eden}, [ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. O_[kim: eden] çok güzel dostluklar_[ne: tamamlayıcı] kurdu.

Kurtarmak

A1 I. kurtarmak₃ = Bir canlıyı bir felaketten, tehlikeden veya zor durumdan uzaklaştırmak

II. kurtarmak→[kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kimden]_{Sebe}

Ör. Kediyi_[kimi: etkilenen] çocuklar_[kim: eden] sel sularından_[kimden: sebep] kurtardı.

A2 I. kurtarmak₃ = Kurtulmasını sağlamak

II. kurtarmak→[kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kimden]_{Kaynak}

Ör. (O)_[kim: eden] Çengelleri_[kimi: konu] girintiden_[kimi: kaynak] kurtarır.

A3 I. kurtarmak₂ = Kazandırmak, yeniden ele geçirmek

II. kurtarmak→[kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}

Ör. Milletin istiklalini_[kimi: konu] yine milletin azim ve kararı_[kim: eden]

kurtaracaktır. TS

- A4 I. kurtarmak₃ = Birinin cezalandırılmasına engel olmak
II. kurtarmak→[kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kimden]_{Tamamlayıcı}
Ör. (Sen)_[kim: eden] Gel bu çaçaron yengenin elinden_[kimden: tamamlayıcı] beni_[kimi: etkilenen] kurtar. MBTS
- A5 I. kurtarmak₁ = Bir şeyin değerini karşılamak
II. kurtarmak→[kim]_{içerik}
Ör. Beş bin liradan aşağısı_[kim: içerik] kurtarmaz.

Kusmak

- A1 I. kusmak₁ = Midesinin içindekilerini ağız yoluyla dışarı atmak
II. kusmak→[kim]_{Eden}
Ör. Hasta_[kim: eden] aniden kustu.
- A2 I. kusmak₂ = Reddetmek
II. kusmak→[kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}
Ör. İhanetin böylesini_[kimi: içerik] tarih_[kim: deneyimci] kabul etmez, kusardı. TS
- A3 I. kusmak₂ = İçinde birikmiş kinini, öfkesini söyleyerek açığa vurmak
II. kusmak→[kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Tamamlayıcı}
Ör. Adam_[kim: söyleyen] bütün nefretini_[kimi: tamamlayıcı] kustu.

Kuşatmak

- A1 I. kuşatmak₂ = Çevresini sarmak, çevrelemek, çevirmek, abluka etmek, ablukaya almak, muhasara etmek
II. kuşatmak→[kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. (Siz)_[kim: eden] Kalemizi_[kimi: etkilenen] büyük kuvvetle kuşatmışsınız. MBTS
- A2 I. kuşatmak₂ = Çevrelemek, çokça bulunmak
II. kuşatmak→[kim]_{Yer}, [kimi]_{Konu}
Ör. Dünyânın en güzel dağlarından biri olan Amanos'ı_[kimi: yer] da asfaltlanmış yollar_[kim: konu] kuşatacaktır. MBTS

- A3 I. kuşatmak₂ = Kaplamak
II. kuşatmak → [kim]_{SebeP}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. Fabrika dumanları_[kim: sebeP] bütün şehri_[kimi: etkilenen] kuşattı.

Kutlamak

- A1 I. kutlamak₂ = Mutlu bir olaya sevinildiğini söz, yazı ve armağanla anlatmak, tebrik etmek
II. kutlamak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Alıcı}
Ör. Bakan_[kim: söyleyen] öğretmenleri_[kimi: alıcı] kutladı.
- A2 I. kutlamak₂ = Önemli bir olayın gerçekleşmesinin yıl dönümü dolayısıyla tören yapmak, tesit etmek
II. kutlamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}
Ör. Ben_[kim: eden] her sene 11 Mayıs'ta doğum günümü_[kimi: tamamlayıcı] kutlarım.
TS

Küçülmek

- A1 I. küçülmek₁ = Büyükken herhangi bir sebeple küçük duruma gelmek
II. küçülmek → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Pantolon_[kim: etkilenen] yıkanınca küçüldü.
- A2 I. küçülmek₁ = Değer ve onurunu azaltacak davranışta bulunmak.
II. küçülmek → [kim]_{Eden}
Ör. Adam_[kim: eden] bu kadar da küçülmez.

Küflenmek

- A1 I. küflenmek₁ = Küf oluşmak
II. küflenmek → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Zincirler_[kim: etkilenen] küflendi.
- A2 I. küflenmek₂ = Zamanı geçmek, köhneleşmek

II. küflenmek → [kim]Deneyimci, [kimde]Yer

Ör. Seniha_[kim: deneyimci] ne yazık ki buralarda_[kimde: yer] küfleniyordu.

Kükremek

A1 I. kükremek₁ = Aslan, bağırarak

II. kükremek → [kim]Eden

Ör. Aslan_[kim: eden] kükredi.

A2 I. kükremek₁ = Deniz, nehir kabarmak, taşmak

II. kükremek → [kim]Etkilenen

Ör. Deniz_[kim: etkilenen] durup durup kükrüyordu.

A3 I. kükremek₁ = Kızgınlık ve öfke ile yüksek sesle bağırarak

II. kükremek → [kim]Söyleyen

Ör. Sayın Başbakan_[kim: söyleyen] partisinin grup toplantısında yine kükredi.

Küsmek

A1 I. küsmek_{1+(1):2} = Darılmak

II. küsmek → [kim]Deneyimci, (kime)Uyarıcı

Ör. (Sen)_[kim: deneyimci] Küsme bana_(kime: uyarıcı) nazlı yâr!

A2 I. küsmek₁ = Gelişememek, büyümemek

II. küsmek → [kim]Etkilenen

Ör. Ağaç_[kim: etkilenen] yerini sevmeyi, küstü. TS

Lanetlemek

A1 I. lanetlemek₂ = Kargılamak, beddua etmek, lanet etmek

II. lanetlemek → [kim]Söyleyen, [kimi]Mevzu

Ör. Dedesî_[kim: söyleyen] torununu_[kimi: mevzu] lanetledi.

A2 I. lanetlemek₂ = Tanrı, merhametinden yoksun bırakmak

II. lanetlemek → [kim]Eden, [kimi]Faydalanan

Ör. Allah_[kim: eden] insanları_[kimi: faydalanan] lanetledi.

Lekelemek

A1 I. lekelemek₂ = Bir şeyi kirletmek, bir şey üzerinde leke oluşturmak

II. lekelemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Çocuklar_[kim: eden] gömlüklerini_[kimi: etkilenen] lekelemişler.

A2 I. lekelemek₂ = Birine namusa dokunur bir suç yüklemek

II. lekelemek → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu}

Ör. (O)_[kim: söyleyen] durup dururken bir genci_[kimi: mevzu] lekelemişti. TS

Lütfetmek

A1 I. lütfetmek_{2+(1):3} = Vermek, ihsan etmek, bağışlamak

II. lütfetmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, (*kime*)_{Faydalanan}

Ör. (Sen)_[kim: eden] Bari bir kısmını_[kimi: konu] bize_(kime: faydalanan) lütsetsen, diyorum.

A2 I. lütfetmek_{2+(1):3} = Söylemek

II. lütfetmek → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu}, (*kime*)_{Alıcı}

Ör. (Siz)_[kim: söyleyen] Adınızı_[kimi: mevzu] lütfeder misiniz? TS

A3 I. lütfetmek₁ = Yüksek veya saygın bir kimse alçak gönüllülük göstermek

II. lütfetmek → [kim]_{Eden}

Ör. (Sen)_[kim: eden] Lütfettiniz, geldiniz.

Meyletmek

A1 I. meyletmek₂ = Eğilmek, yönelmek

II. meyletmek → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. Gel gör ki sular_[kim: konu] batıya_[kime: hedef] meyleder.

A2 I. meyletmek₂ = Gönül vermek

II. meyletmek → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{Uyarıcı}

Ör. (Sen)_[kim: deneyimci] Her güzele_[kime: uyarıcı] meyletme.

Morarmak

A1 I. morarmak₁ = Mor bir renk almak

II. morarmak→[kim: -can]_{Etkilenen}

Ör. Mürdüm eriği_[kim: etkilenen] olgunlaştıkça morarır.

A2 I. morarmak₁ = Herhangi bir sıkıntı, darbe veya hastalıkla vücudun bir yeri mor renk almak

II. morarmak→[kim: org]_{Etkilenen}

Ör. Yüzü_[kim: etkilenen] morarmıştı.

A3 I. morarmak₁ = Herhangi bir söz ve davranıştan bozulmak

II. morarmak→[kim]_{Deneyimci}

Ör. Adam_[kim: deneyimci] söylenenleri duyunca morardı.

Nakletmek

A1 I. nakletmek₃ = Nakil işini yapmak, bir yerden başka bir yere geçirmek, iletmek

II. nakletmek→[kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. İkisi_[kim: eden] de koluna girerek hastayı_[kimi: konu] otomobile_[kime: hedef] naklettiler. TS

A2 I. nakletmek_{2+(1); 3} = Anlatmak, aktarmak

II. nakletmek→[kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu}, (kime)_{Alıcı}

Ör. (Ben)_[kim: söyleyen] Olanı biteni_[kimi: mevzu], olduğu gibi bir bir nakledeyim.

Nasip olmak

A1 I. nasip olmak₁ = Fırsat düşmek, elvermek

II. nasip olmak→[kim<fiilimsi>]_{Süreç}

Ör. Günlerden bir gün bu güzel gemilere binme_[kim: süreç] nasip oldu. TS

- A2 I. nasip olmak₂ = Mutluluk veren güzel şeylere erişmek, ulaşmak, kavuşmak
II. nasip olmak → [kim]_{Konu}, [kime]_{Faydalanan}
Ör. Bu_[kim: konu], kimseye_[kime: faydalanan] nasip olmaz.

Noktalamak

- A1 I. noktalamak₁ = Yazıda noktalama işaretlerini yerli yerine koymak
II. noktalamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{tamamlayıcı}
Ör. (Ben)_[kim: eden] Yazınızı_[kim: tamamlayıcı] iyi noktalamadınız. TS
- A2 I. noktalamak₂ = Sona erdirmek, bitirmek
II. noktalamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Süreç}
Ör. Tartışmayı_[kim: süreç] kendi_[kim: eden] noktaladı.

Okşamak

- A1 I. okşamak₂ = Sevgi, şefkat belirtisi olarak elini bir şeyin üzerinde yavaş yavaş gezdirmek veya ona hafifçe vurmak
II. okşamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. Oğlan_[kim: eden] kızın yanına geldi, saçlarını_[kimi: etkilenen] okşuyor. TS
- A2 I. okşamak₂ = Hafifçe dokunmak
II. okşamak → [kim]_{Güç}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. Esen rüzgâr_[kim: güç] siliyor alnımdan kaderimi / Okşuyor saçlarımı_[kimi: etkilenen], yüzümü, ellerimi. TS
- A3 I. okşamak₂ = Benzemek, andırmak, hatırlatmak
II. okşamak → [kim]_{içerik}, [kimi]_{içerik}
Ör. Bu iki sarı_[kim: içerik] birbirini_[kimi: içerik] okşuyor. TS
- A4 I. okşamak₂ = Bir kimseyi hoşnut etmek
II. okşamak → [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Deneyimci}
Ör. İltifatlarımız_[kim: uyarıcı] onun gururunu_[kimi: deneyimci] okşadı.

Okumak

- A1 I. okumak₂ = Yazılmış bir metnin iletmek istediği şeyleri öğrenmek
II. okumak → [kim]Deneyimci, [kimi/ne]İçerik
Ör. (O)_[kim: deneyimci] gazete_[kimi: içerik] bile okumazdı.
- A2 I. okumak_{2+(1); 3} = Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları çözümlemek veya seslendirmek
II. okumak → [kim]Söyleyen, [kimi/ne]Mevzu, (kime)Alıcı
Ör. (O)_[kim: söyleyen] Bana_[kime: alıcı] umutsuz bir sesle son raporları_(kimi: mevzu) okudu. TS
- A3 I. okumak₂ = Bir şeyin anlamını çözmek
II. okumak → [kim]Deneyimci, [kimi]İçerik
Ör. Uzmanlar_[kim: deneyimci] şifreyi_[kimi: içerik] okudular.
- A4 I. okumak₂ = Hastalığı iyi edeceğini ileri sürerek okuyup üflemek, üfürükçülük etmek
II. okumak → [kim]Söyleyen, [kimi]Mevzu
Ör. Hastayı_[kimi: mevzu] civardaki tüm hocalar_[kim: söyleyen] okumuş.
- A5 I. okumak₃ = Bir yere çağırmak, davet etmek, okuntu göndermek
II. okumak → [kim]Söyleyen, [kimi]Alıcı, [kime]Mevzu
Ör. Kadınlar_[kim: söyleyen] komşuları_[kimi: alıcı] düğüne_[kime: mevzu] okuyacaklardı.
- A6 I. okumak₂ = Sesli olarak söylemek
II. okumak → [kim]Söyleyen, [ne/kimi]Tamamlayıcı
Ör. Salon boşalınca biz_[kim: söyleyen] de şiiir_[ne: tamamlayıcı] okuduk.
- A7 I. okumak₁ = Bir konuyu öğrenmek için okulda, bir öğretmenin yanında veya yazılı şeyler üzerinde çalışmak, öğrenim görmek
II. okumak → [kim]Deneyimci

Ör. Q_[kim: deneyimci] İstanbul'da okudu.

A8 I. okumak₂ = Bazı belirtilerle bir anlamı, gizli bir duyguyu anlamak, kavramak

II. okumak→[kim]Deneyimci, [kimi]İçerik

Ör. Yüzünü benden saklıyor. Niçin? (Ben)_[kim: deneyimci] Çehresinde, melalinde aşkının matemini_[kimi: içerik] okumayayım diye mi?

Olmak

A1 I. olmak₁ = Meydana gelmek, varlık kazanmak, vuku bulmak

II. olmak→[kim]Süreç

Ör. En şiddetli münakaşa_[kim: süreç], kumpanyanın ismi için oldu. TS

A2 I. olmak₂ = Bir görev, makam, san veya nitelik kazanmak

II. olmak→[kim]Eden, [ne]Tamamlayıcı

Ör. Ayşe_[kim: eden] öğretmen_[ne: tamamlayıcı] oldu.

A3 I. olmak₁ = Bir şeyi elde etmek, edinmek

II. olmak→[kim<iyelik>]Konu¹²⁴

Ör. Bir arabam_[kim: konu] oldu.

A4 I. olmak₁ = Uygun düşmek, yerinde görülmek

II. olmak→[kim]İçerik

Ör. Böyle iş_[kim: içerik] olmaz. TS

A5 I. olmak₁ = Yetişmek, olgunlaşmak

II. olmak→[kim]Etkilenen

Ör. Ekinler_[kim: etkilenen] oldu. TS

A6 I. olmak₁ = Geçmek, tamamlanmak

II. olmak→[kim]Zaman

¹²⁴ Bu söz dizimsel istem mutlaka bir iyelik biçim birimiyle kullanılır. Bu durum, istemin ayrıca faydalanan rolünü taşıdığı hissini verir.

Ör. Nerede ise üç yıl_[kim: zaman] olacak. TS

A7 I. olmak₂ = Sürdürmek, yürütmek

II. olmak → [kim]Süreç, [ZÖ]Durum

Ör. İlişkilerimiz_[kim: süreç] dostça_[zö: durum] olsun. TS

A8 I. olmak₂ = Bir şey, birinin mülkiyetine geçmek

II. olmak → [kim]Konu, [kimin]Faydalanan

Ör. Pırlanta gerdanlığı da tektaş küpesi de zümrüt yüzüğü_[kim: konu] de kendinin_[kimin: faydalanan] olsun. TS

A9 I. olmak₂ = Uymak, tam gelmek

II. olmak → [kim]Konu, [kime]Hedef

Ör. Bu elbise_[kim: konu] bana_[kime: hedef] olmuyor.

Ör. Kapak_[kim: konu] şişeye_[kime: hedef] oldu.

A10 I. olmak₂ = Bir olayla karşılaşmak, başına kötü bir şey gelmek

II. olmak → [kim]Tamamlayıcı, [kime]Etkilenen

Ör. Aman ona_[kime: etkilenen] bir şey_[kim: tamamlayıcı] olmasın. TS

A11 I. olmak₃ = Yol açmak

II. olmak → [kim]Sebep, [kime]Etkilenen, [kimi]Tamamlayıcı

Ör. Bu davranışın_[kim: sebep] ona_[kime: etkilenen] çok zararlı_[kimi: tamamlayıcı] oldu. TS

A12 I. olmak₁ = Ek fiilin geniş zamanı olan -dır (-dir) anlamında kullanılan bir söz

II. olmak → [kim: ins]Konu

Ör. Yeğeni_[kim: konu] olur. TS

A13 I. olmak₂ = Yitirmek, elinden kaçırmak

II. olmak → [kim]Faydalanan, [kimden]Konu

Ör. (O)_[kim: faydalanan] Tembelliği yüzünden işinden_[kimden: konu] oldu. TS

A14 I. olmak₂ = Gerçekleşmek veya yapılmak
II. olmak → [kim]_{Materyal}, [kimden]_{ürün}
Ör. Bence de bu kumaştan_[kim: materyal] ceket_[ne: ürün] olur.

A15 I. olmak₂ = Hazırlanmak, hazır duruma gelmek
II. olmak → [kim]_{ürün}
Ör. Çay_[kim: ürün] oldu. TS

Oturmak

A1 I. oturmak_{1+(1):2} = Vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı
kaba etlere vererek bir yere yerleşmek
II. oturmak → [kim]_{Eden}, (*kime*)_{Hedef}
Ör. Konuklar_[kim: eden] yerlerine_(kime: hedef) oturdular.

A2 I. oturmak₁ = Bu biçimde yerleştiği yerde kalmak
II. oturmak → [kim]_{Eden}
Ör. (Siz)_[kim: eden] Oturursunuz ve başından kalkamazsınız. TS

A3 I. oturmak₂ = Uygun gelmek, ölçüleri tam olmak
II. oturmak → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}
Ör. Elbise_[kim: konu] üzerime_[kime: hedef] iyi oturdu.

A4 I. oturmak₂ = Bir yerde sürekli olarak kalmak, ikamet etmek
II. oturmak → [kim]_{Eden}, [kimde]_{Yer}
Ör. Babas_[kim: eden] İstanbul'da_[kime: yer] oturuyor.

A5 I. oturmak₁ = Hiçbir iş yapmadan boş vakit geçirmek, boş durmak
II. oturmak → [kim]_{Eden}
Ör. (Sen)_[kim: eden] Sonra otur, medet um yukarıdan. ÖTS

A6 I. oturmak₁ = Toprak veya yapı çökmek, aşağı inmek
II. oturmak → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Temelin bu tarafı_[kim: etkilenen] on santim oturmuş. TS

A7 I. oturmak₂ = Biriyle beraber yaşamak

II. oturmak → [kim]_{Eden}, [kimle]_{Eden}

Ör. (Ben)_[kim: eden] O günden beri enişte beyle_[kimle: eden] oturuyorum. TS

A8 I. oturmak₂ = Bir işi yapmakta olmak, bir işe başlamak üzere olmak

II. oturmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Süreç}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Sofraya_[kime: süreç] yeni oturmuştum./ Dersin başına yeni oturdu.

A9 I. oturmak₁ = Benimsenmek, yerleşmek, kökleşmek

II. oturmak → [kim]_{içerik}

Ör. Gelenekler_[kim: içerik] gün geçtikçe oturdu.

A10 I. oturmak₂ = Yer almak, geçmek

II. oturmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Tamamlayıcı}

Ör. (O)_[kim: eden] Valilik makamına_[kime: tamamlayıcı] oturdu. TS

Oymak

A1 I. oymak_{2+(1);3} = Keskin, sivri uçlu bir cisimle bir şeyi yontarak veya delerek çukur oluşturmak

II. oymak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, (kimle)_{Araç}

Ör. (O)_[kim: eden] Bir ağaç kütüğünü_[kimi: etkilenen] keser ve küçük bir çakıyla (kimle: araç) oyardı.

A2 I. oymak₂ = Aşındırmak, oyuk haline getirmek

II. oymak → [kim]_{Güç}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Yağmur ve rüzgâr_[kim: güç] toprağı_[kimi: etkilenen] oymuş.

A3 I. oymak₂ = *argo* Bıçaklayarak yaralamak

II. oymak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Buralarda (onlar)_[kim: eden] adamı_[kimi: etkilenen] oyarlar.

Oynamak

A1 I. oynamak _{1+(1): 2} = Vakit geçirme, eğlenme, oyalanma vb. amaçlarla bir
şeyle uğraşmak

II. oynamak → [kim]_{Eden, (ne) Tamamlayıcı}

Ör. Çimenler üzerinde çocuklar_[kim: eden] oynun_(ne: tamamlayıcı) oynuyor. TS

A2 I. oynamak _{1+(1): 2} = Kımıldamak, hareket etmek

II. oynamak → [kim]_{Konu, (kimden) Kaynak}

Ör. Toprak_[kim: konu] oynar mı hiç yerinden_(kimden: kaynak)? ÖTS

A3 I. oynamak ₂ = Bir şeyi sürekli evirip çevirmek veya sürekli olarak ona
dokunmak

II. oynamak → [kim]_{Eden, [kimle] Etkilenen}

Ör. Saatlerce (o)_[kim: eden] saçıyla_[kimle: etkilenen] oynadı.

A4 I. oynamak ₂ = Bir film, oyun vb.nde rol almak

II. oynamak → [kim]_{Eden, [kimi/kimde] Tamamlayıcı}

Ör. (O)_[kim: eden] Bütün rolleri_[kimi: tamamlayıcı], şahısların sesleri, tavırları,
mimikleriyle tek başına oynamıştı. TS

A5 I. oynamak ₂ = Film gösterilmek

II. oynamak → [kim]_{Tamamlayıcı, [kimde] Yer}

Ör. Bu hafta sinemada_[kimde: yer] İssiz Adam_[kim: tamamlayıcı] oynuyor.

A6 I. oynamak ₁ = Eşyanın herhangi bir parçası kımıldamak, hareket etmek

II. oynamak → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Evin perdesi_[kim: etkilenen] bir an oynadı.

A7 I. oynamak ₂ = Sporla ilgili çalışmalara katılmak

II. oynamak → [kim]_{Eden, [ne] Tamamlayıcı}

Ör. Ali_[kim: eden] futbol_[ne: tamamlayıcı] oynuyor.

A8 I. oynamak $1 \sim 1+(1): 2 =$ Müziğin gerektirdiği uyumlu hareketleri yapmak

II. oynamak $\rightarrow [kim]_{Eden}, (kimle)_{Eden}$

Ör. Damat_[kim: eden] düğünde öyle bir oynadı ki sormayın.

A9 I. oynamak $1 =$ Değişiklik göstermek

II. oynamak $\rightarrow [kim]_{Değer}$

Ör. Bunların fiyatı_[kim: değer] iki bin ile üç bin lira arasında oynar. TS

A10 I. oynamak $2 =$ Herhangi birine karşı önemsemeyici davranışlarda

bulunmak; Tedirgin etmek, rahatsız edici davranışta
bulunmak

II. oynamak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimle]_{Deneyimci}$

Ör. (O)_[kim: eden] Koca adamla_[kimle: deneyimci] oynuyor. MBTS

A11 I. oynamak $2 =$ Tehlikeye düşürmek

II. oynamak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimle]_{Etkilenen}$

Ör. (Sen)_[kim: eden] Benim sağlığımla_[kimle: etkilenen] oynama. TS

Ödemek

A1 I. ödemek $2+(1): 3 =$ Bir alışveriş ilişkisinde, borcu alacaklıya vermek, tediye etmek

II. ödemek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, (kime)_{Alıcı}$

Ör. (Ben)_[kim: eden] Borcumu_[kimi: konu] sana_(kime: alıcı) en kısa zamanda ödeyeceğim.

A2 I. ödemek $3 =$ Bir alışverişte alınan şeyin karşılığını alacaklıya vermek

II. ödemek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kime]_{Alıcı}, [ZÖ]_{Miktar}$

Ör. (Ben)_[kim: eden] Bu araba için ona_[kime: alıcı] on bin lira_[ZÖ: miktar] ödedim.

A3 I. ödemek₂ = Bir iş, bir kuruluş harcanan, yatırılan parayı çıkartmak, itfa etmek

II. ödemek → [kim: kur]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. Bu fabrika_[kim: eden] sermayesini_[kime: tamamlayıcı] beş yılda ödedi. TS

A4 I. ödemek₂ = Bir işin, bir görevin karşılığını vermek

II. ödemek → [kim]_{Miktar}, [kimi]_{Değer}

Ör. Emekliye ayrıldıktan sonra keresteciliğe başladı ama eline geçen_[kimi: miktar], alın terini_[kimi: değer] ödemiordu. TS

Öğrenmek

A1 I. öğrenmek₂ = Bilgi öğrenmek

II. öğrenmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi/ne]_{içerik}

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Şu an Osmanlı tarihi_[ne: içerik] öğreniyorum.

A2 I. öğrenmek₂ = Bellemek

II. öğrenmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Bir türlü çarpım tablosunu_[kimi: içerik] öğrenemedi.

A3 I. öğrenmek₁ = Yetenek, beceri kazanmak

II. öğrenmek → [kim]_{Deneyimci}

Ör. Çocuk_[kim: deneyimci] çok hızlı öğreniyor.

A4 I. öğrenmek_{2+(1):3} = Haber almak

II. öğrenmek → [kim]_{Alıcı}, [kimi<filimsi>]_{Söz, (kimden)Söyleyen}

Ör. Bütün köy_[kim: alıcı] kurşunları sıkanın Hasan olduğunu_[kimi: söz] benden_(kimden: söyleyen) öğrendi.

Ölmek

A1 I. ölmek₁ = Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek

II. ölmek → [kim: +can]_{Etkilenen}

Ör. (Biz)_[kim: etkilenen] Şerefli insanlar olarak yaşayacak, şerefli insanlar olarak öleceğiz. TS

A2 I. ölmek₁ = Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek

II. ölmek → [kim: bit]_{Etkilenen}

Ör. Bu çiçekler_[kim: etkilenen] dayanmaz, çabuk ölür. TS

A3 I. ölmek₂ = Bazı sebeplerle çok sıkıntı veya acı çekmek

II. ölmek → [kim]_{Etkilenen}, [ZÖ]_{Sebepe}

Ör. (Biz)_[kim: etkilenen] Yorgunluktan_[ZÖ: sebepe] öldüm.

Örmek

A1 I. örmek_{2+(1):3} = İplik, yün, tel, saz vb.ni birbirine dolayarak işlemek veya tezgâhta dokumak

II. örmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Ürün}, (kime)_{Faydalanan}

Ör. (O)_[kim: eden] İnce ipliklerini tavandan duvara atarak ağın_[kimi: ürün] örüyordu. MBTS

A2 I. örmek₂ = Kumaşlardaki delikleri elde iplikle besleyerek kapatmak

II. örmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Ürün}

Ör. Paltonun sırtını_[kimi: ürün] güve yemişti de ben_[kim: eden] örmüştüm. TS

A3 I. örmek₂ = Saç, yele vb. şeylerin tellerini birkaç bölüme ayırıp birbirine geçirmek yolu ile dağınıklıktan kurtarmak

II. örmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Kız_[kim: eden] saçlarını_[kimi: etkilenen] örmüş. TS

A4 I. örmek_{2+(1):3} = Duvar yapmak veya onarmak

II. örmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Ürün}, (kimle/kimden)_{Materyal}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Bu duvarı_[kimi: ürün] mermerle/mermerden_(kimle: materyal) ördüler.

Örtmek

A1 I. örtmek $_{2+(1): 3\sim 3} =$ Korumak, görünmez duruma getirmek veya gizlemek için üstüne bir şey koymak

II. örtmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi]_{Hedef}, (kimle)_{Konu}$

$\rightarrow [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}, [kimi/ne]_{Konu}$

Ör. Kadın_[kim: eden] bebeğini itina ile yatırdı, yüzünü_[kimi: hedef] bezle_(kimle: konu) örttü.

A2 I. örtmek $_2 =$ Kapamak

II. örtmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}$

Ör. Perihan_[kim: eden] kızdı, gidip piyanonun kapağını_[kimi: etkilenen] örttü. TS

A3 I. örtmek $_2 =$ Kaplamak

II. örtmek $\rightarrow [kim]_{Sebep}, [kimi]_{Etkilenen}$

Ör. Sarmaşıklar_[kim: sebep] duvarları_[kimi: etkilenen] örtmüştü. TS

Ötmek

A1 I. ötmek $_1 =$ Kuş veya böcekler, değişik tonda ses çıkarmak

II. ötmek $\rightarrow [kim: +can]_{Eden}$

Ör. Gelmiş o yaylanın baharı / Öter bülbüller_[kim: eden] hoştur avazı.

A2 I. ötmek $_1 =$ Üflemeli çalgıların sesi çıkmak

II. ötmek $\rightarrow [kim]_{Tamamlayıcı}$

Ör. Bu mızıka_[kim: tamamlayıcı] ötmüyor.

A3 I. ötmek $_1 =$ Herhangi bir nesne sürekli ses çıkarmak

II. ötmek $\rightarrow [kim: mak]_{Eden}$

Ör. Dolap_[kim: eden] sabaha kadar öttü.

A4 I. ötmek $_{1+(1): 2} =$ Gizli bir şeyi söylemek

II. ötmek $\rightarrow [kim]_{Söyleyen}, (kimi)_{Mevzu}$

Ör. Haydi, (sen)_[kim: kaynak] her şeyi_(kimi: mevzu) öt bakalım.

Özenmek

A1 I. özenmek₂ = Beğendiği şeye benzemeye çalışmak, yapmaya kalkışmak

II. özenmek → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{Uyarıcı}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Her zaman abisine_[kime: uyarıcı] özendiydi.

A2 I. özenmek₂ = Bir şeyi yaparken elden geldiğince iyi yapmaya çabalamak, bir şeye büyük dikkat ve ilgi göstermek, itina etmek

II. özenmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Ürün}

Ör. Annesi_[kim: eden] yemeğe_[kime: ürün] çok özendiydi.

Parçalamak

A1 I. parçalamak₂ = Parçalara ayırmak, bütünlüğünü bozmak, parça parça etmek

II. parçalamak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne: som]_{Etkilenen}

Ör. Biraz iyi bakınca gördüm ki kuş_[kim: eden], yılanı_[kime: etkilenen] parçalayıp yiyor.
TS

A2 I. parçalamak₂ = Birliği bozmak amacıyla bölmek

II. parçalamak → [kim]_{Eden}, [kimi: soy]_{Etkilenen}

Ör. Ülkeyi_[kimi: etkilenen] kimse_[kim: eden] parçalayamaz.

Parıldamak

A1 I. parıldamak₁ = Işık saçmak, parlamak

II. parıldamak → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Suların kenarında Sarayburnu_[kim: etkilenen] içli, hisli ve sırlı bir nur içinde parıldar. TS

A2 I. parıldamak₁ = Gelişmek, yükselmek

II. parıldamak → [kim]_{Deneyimci}

Ör. İnsan_[kim: deneyimci], sanatında ilerledikçe parıldar.

Parlamak

- A1 I. parlamak₁ = Güçlü bir ışık çıkarmak, ışık saçmak
II. parlamak → [kim]Güç
Ör. Yıldızlar_[kim: güç] bugün bir başka parlıyor.
- A2 I. parlamak₁ = Bir ışık kaynağından gelen ışınları yansıtmak
II. parlamak → [kim]Etkilenen
Ör. Ayna_[kim: etkilenen] parlıyor. TS
- A3 I. parlamak₁ = Tutuşup alev almak
II. parlamak → [kim]Etkilenen
Ör. Gaz sobası_[kim: etkilenen] birdenbire parladı. ÖTS
- A4 I. parlamak₁ = Birdenbire öfkelenmek
II. parlamak → [kim]Deneyimci
Ör. Huriye Hanım_[kim: deneyimci] öyle bir parlayış parladı ki anlatamam. ÖTS
- A5 I. parlamak₁ = Mevkisi yükselmek
II. parlamak → [kim]Eden
Ör. (O)_[kim: eden] Nüfuzlu akrabasından yardım ve kendi mizaçgirliği sayesinde bir iki senede parlamış, büyük bir hariciye memuru olmuş. TS
- A6 I. parlamak₂ = Ortaya çıkmak
II. parlamak → [kim]Konu, [kimde]Yer
Ör. Feride'nin yüzünde_[kimde: yer] bir çocuk sevinci_[kim: konu] parladı. TS

Paslanmak

- A1 I. paslanmak₁ = Üzerinde pas oluşmak
II. paslanmak → [kim: -can]Etkilenen
Ör. İşlemeyen demir_[kim: etkilenen] paslanır. TS

- A2 I. paslanmak₁ = *mecaz* İşsizlikten, tembellikten, hareketsizlikten canlılığını yitirmek, uyuşup kalmak
II. paslanmak→[kim: ins]Etkilenen
Ör. (Sen)_[kim: etkilenen] Böyle pineklemeğe alışırsan paslanır, vakitsiz çökersin. TS

Patlamak

- A1 I. patlamak₁ = Nesneler, iç basıncın etkisiyle ve çoğunlukla büyük ses çıkararak dağılmak, infilak etmek
II. patlamak→[kim: -can]Etkilenen
Ör. Balon_[kim: etkilenen] patladı.
- A2 I. patlamak₁ = Görünür duruma gelmek, ortaya çıkmak, yeşermek
II. patlamak→[kim: bit]Etkilenen
Ör. Tomurcuklar_[kim: etkilenen] patladı.
- A3 I. patlamak₂ = Yırtılıp açılmak
II. patlamak→[kim]Etkilenen, [kimden]Güzergâh
Ör. Genesis marka çizme_[kim: etkilenen] bir hafta sonra yanlarından_[kimden: güzergâh] patladı.
- A4 I. patlamak₁ = Ansızın tehlikeli bir şey meydana gelmek
II. patlamak→[kim]Süreç
Ör. Harp_[kim: süreç] patladı, Allah yardımcımız olsun.
- A5 I. patlamak₁ = Çok sıkılmak, sıkıntı ve sabırsızlığını belli etmek
II. patlamak→[kim]Deneyimci
Ör. Sanıyorum ki (onlar)_[kim: deneyimci] istimi fazla gelmiş kazanlar gibi hırslarından patlayacaklar. TS
- A6 I. patlamak_{1+(1): 2} = Aşırı tepki göstermek
II. patlamak→[kim]Söyleyen, (kime)Alıcı
Ör. (O)_[kim: söyleyen] Yargıtay Başkanı Hasan Gerçekler'e(kime: alıcı) öyle patladı ki.

Paylaşmak

- A1 I. paylaşmak $_{2+(1):3}$ = Aralarında bölüşmek, pay etmek, üleşmek
II. paylaşmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, (*kimle*) *Faydalanan*
Ör. (O)_[kim: eden] Oyuncaklarını_[kimi: konu] hep kardeşiyle_(kimle: faydalanan) paylaştı.
- A2 I. paylaşmak $_2$ = Katılmak, benimsemek, onaylamak
II. paylaşmak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}
Ör. (O)_[kim: deneyimci] Düşüncelerinizi_[kimi: içerik] paylaşıyorum.

Pirelenmek

- A1 I. pirelenmek $_1$ = Üzerinde pire olmak
II. pirelenmek $\rightarrow$ [kim]_{Etkilenen}
Ör. Kedi_[kim: etkilenen] pirelenmiş.
- A2 I. pirelenmek $_2$ = İşkillenmek, huylanmak, kuşkulanmak
II. pirelenmek $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimden]_{Uyarıcı}
Ör. Kurnaz Ünal_[kim: deneyimci], böyle vakitsiz gelişinden_[kimden: uyarıcı] pirelendi.

Pişmek

- A1 I. pişmek $_1$ = Isıtma sonucu belirli bir kullanıma uygun duruma gelmek
II. pişmek $\rightarrow$ [kim]_{Etkilenen}
Ör. Börek_[kim: etkilenen] pişti.
- A2 I. pişmek $_2$ = *mecaz* İşe alışıp beceri ve ustalık kazanmak, zorlukları göğüslemek
II. pişmek $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimde]_{içerik}
Ör. (O)_[kim: deneyimci] Ticarette_[kimde: içerik] küçükten pişti.
- A3 I. pişmek $_1$ = *mecaz* Bunalacak kadar sıcaklık duymak
II. pişmek $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}
Ör. (Biz)_[kim: etkilenen] güneşin altında piştik.

Pompalamak

- A1 I. pompalamak₂ = Pompa ile şişirmek, tulumba ile suyu çekmek veya vermek
II. pompalamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, (*kimle*)_{Araç}
Ör. Takım kaptanı Tulum Hayri_[kim: eden], topu_[kimi: etkilenen] iki dizinin arasına almış ha bire pompalıyordu. TS
- A2 I. pompalamak₂ = Kızıştırmak, şiddetlendirmek, körüklemek
II. pompalamak → [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Deneyimci}
Ör. Bu adam_[kim: uyarıcı], onu_[kimi: deneyimci] pompaladı.

Postalamak

- A1 I. postalamak_{2+(1):3} = Postaya vermek
II. postalamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, (*kime*)_{Atıcı}
Ör. Hayri_[kim: eden], mektubu_[kimi: konu] dün postaladı.
- A2 I. postalamak_{2+(1):3} = *teklifsiz konuşmada* Herhangi bir sebeple birini yanından uzaklaştırmak
II. postalamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, (*kimden*)_{Kaynak}
Ör. (O)_[kim: eden], adamı_[kimi: konu] evden_(kimden: kaynak) iki dakikada postaladı.

Püskürmek

- A1 I. püskürmek₃ = Ağzında bulunan bir sıvı veya toz durumundaki bir şeyi hızla savurtarak dışarı çıkarmak
II. püskürmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}
Ör. Adam_[kim: eden], salyasını_[kimi: etkilenen] neredeyse yüzüme_[kime: hedef] püskürecekti.
- A2 I. püskürmek₂ = Yanardağ lav çıkarmak, indifa etmek
II. püskürmek → [kim]_{Güç}, [ne]_{Tamamlayıcı}
Ör. İtalya'nın Sicilya adasındaki meşhur Etna yanardağı_[kim: güç], bugün lav_[ne: tamamlayıcı] püskürüyor.

- A3 I. püskürmek₂ = mecaz Öfkeyi aniden dışarı vurmak
II. püskürmek → [kim]Söyleyen, [ne]Tamamlayıcı
Ör. (Ben)_[kim: söyleyen] Yeniden yepyeni bir insan olmak için zaman zaman bir volkan hâliyle bir şeyler/alev_[ne: tamamlayıcı] püskürüyordum. TS

Rast gelmek

- A1 I. rast gelmek₂ = Düşünmediği, ummadığı hâlde karşılaşmak, rastlamak, tesadüf etmek
II. rast gelmek → [kim]Eden, [kime]Hedef/ Eden
Ör. (O)_[kim: eden] Fukara bir denizciye/Bir harabeye_[kime: hedef] rast gelmişti.
- A2 I. rast gelmek₂ = Düşünmediği veya düşülmediği hâlde payına düşmek
II. rast gelmek → [kim]Konu, [kime]Faydalanan
Ör. Kumaşın iyisi_[kim: konu] bana_[kime: faydalanan] rast geldi.
- A3 I. rast gelmek₂ = Atılan şey hedefi bulmak
II. rast gelmek → [kim]Konu, [kime]Hedef
Ör. Kitabı attım, (o)_[kim: konu] arkadaşımın sol ayağına_[kime: hedef] rast geldi. TS

Rastlamak

- A1 I. rastlamak₂ = Bir kimse ile karşı karşıya gelmek, karşılaşmak, rast gelmek, tesadüf etmek
II. rastlamak → [kim]Eden, [kime]Eden
Ör. (O)_[kim: eden] Hava kararmaya başladığında, mezarlıkta sadece bir kişiye_[kime: eden] rastladı. TS
- A2 I. rastlamak₂ = Herhangi bir şeyle karşı karşıya gelmek
II. rastlamak → [kim]Eden, [kime]Hedef
Ör. (Biz)_[kim: eden] Küçük bir kulübeye_[kime: hedef] rastladık. TS
- A3 I. rastlamak₂ = Atılan şey hedefi bulmak, rast gelmek

II. rastlamak → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. Taş_[kim: konu] cama_[kime: hedef] rastladı. TS

Reddetmek

A1 I. reddetmek₂ = Verilen veya yapılması istenen bir şeyi kabul etmemek, geri çevirmek

II. reddetmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}

Ör. (O)_[kim: eden] Teklif edilen parayı_[kimi: konu] reddetti.

A2 I. reddetmek₂ = Yalanlamak, çürütme

II. reddetmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Büyük bir nefretle bu adı yalanı_[kimi: içerik] reddederim. TS

A3 I. reddetmek₃ = Aileden olan birini aileden bir kişi olarak saymamak, tanımamak

II. reddetmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}, [kimden]_{Tamamlayıcı}

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Onu_[kimi: içerik] evlatlıktan_[kimi: tamamlayıcı] reddettim, evime koymayacağım. TS

Sabahlamak

A1 I. sabahlamak₂ = Bir yerde sabaha kadar kalmak

II. sabahlamak → [kim]_{Eden}, [kimde]_{Yer}

Ör. Taraftarlar_[kim: eden] stadyum kapısında_[kimde: yer] sabahladı.

A2 I. sabahlamak₁ = Herhangi bir sebeple bütün geceyi uyumadan geçirmek

II. sabahlamak → [kim]_{Eden}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Bugün muhtemelen sabahlayacağız.

Saçmak

A1 I. saçmak₃ = Bir şeyi ortalığa dağıtmak, dökmek

II. saçmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kime]_{Hedef},

Ör. (O)_[kim: eden] Oraya birikmiş sulara basarak çamurları_[kimi: konu] etrafa_[kime: hedef] saçtı. TS

A2 I. saçmak $_{2+(1): 3} =$ Işık ve ısı yaymak

II. saçmak $\rightarrow [kim]_{Güç}, [ne]_{Konu}, (kime)_{Hedef}$

Ör. Fenerler_[kim: güç] öyle bir ışık_[ne: konu] saçıyordu ki gözler hiçbir şey görmüyordu.

Ör. Güneş_[kim: güç], Dünya'ya_[kime: hedef] ısı ve ışık_[ne: konu] saçar.

Sağlamak

A1 I. sağlamak $_2 =$ Bir işin olması için gerekli durumu, şartları hazırlamak, temin etmek

II. sağlamak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}$

Ör. Adaylar_[kim: eden] tüm şartları_[kimi: tamamlayıcı] sağladı.

A2 I. sağlamak $_3 =$ Elde etmek, sahip olmak

II. sağlamak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kime]_{Faydalanan}$

Ör. Adam_[kim: eden] kardeşine_[kime: faydalanan] para_[ne: konu] sağlamış.

Sağmak

A1 I. sağmak $_{2+(1): 3} =$ Memeyi parmaklar arasında sıkarak sütünü akıtmak

II. sağmak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi/ ne]_{Konu}, (kime)_{Hedef}$

Ör. (O)_[kim: eden] İneğin sütünü_[kimi: konu] leğene_(kime: hedef) sağdı.

A2 I. sağmak $_2 =$ Yumak durumundaki bir şeyi çözüp açmak

II. sağmak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}$

Ör. (O)_[kim: eden] İpek kozalarını_[kimi: etkilenen] sağdı. TS

A3 I. sağmak $_{2+(1): 3} =$ Kovandaki balı peteklerden almak

II. sağmak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, (kimden)_{Kaynak}$

Ör. Mehmet Yüksel_[kim: eden] ilk sağımda 4 kovandan_(kimden: kaynak) yaklaşık 5 teneke bal_[ne: konu] sağdı.

Saklamak

A1 I. saklamak $3-2 =$ Elinde bulundurmak, tutmak

II. saklamak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi/ ne]_{Konu}, [kimde]_{Yer}$
 $\rightarrow [kim]_{Yer}, [kimi]_{Konu}$

Ör. (O)_[kim: eden] Parasını_[kimi: konu] kasada_[kimde: yer] saklıyor.

Ör. Sarayın sükûnu_[kim: yer] bir kederli muammayı_[kimi: konu] saklar gibi ağırdı. TS

A2 I. saklamak $2+(1); 3 =$ Kaybolmaması, görünmemesi için gizli bir yere koymak

II. saklamak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi/ ne]_{Konu}, (kime)_{hedef}$

Ör. Çocuklar_[kim: eden] oyuncaklarını_[kimi: konu] odasına_(kime: hedef) saklamış.

A3 I. saklamak $3 =$ Görünmesine engel olmak, ortalıkta bulundurmamak

II. saklamak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi/ ne]_{Uyarıcı}, [kimden]_{Deneyimci}$

Ör. (Ben)_[kim: eden] Belgeleri_[kimi: uyarıcı] bir müddet ondan_[kimden: deneyimci] saklayacağım.

A4 I. saklamak $2+(1); 3 =$ Gizli tutmak, duyurmamak

II. saklamak $\rightarrow [kim]_{Söyleyen}, [kimi/ ne]_{söz}, (kimden)_{Alıcı}$

Ör. (Onlar)_[kim: söyleyen] Bu haberi_[kimi: söz] ondan_(kimden: alıcı) saklamışlar.

A5 I. saklamak $3 =$ Birine vermek için ayırmak

II. saklamak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi/ ne]_{Konu}, [kime]_{Faydalanan}$

Ör. (Ben)_[kim: eden] Bu kitabı_[kimi: konu] size_[kime: faydalanan] sakladım. TS

Saldırmak

A1 I. saldırmak $2 =$ Bir kimseye veya bir şeye karşı saldırı yöneltmek, zarar verici bir davranışta bulunmak, hücum etmek

II. saldırmak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}$

Ör. (O)_[kim: eden] Bugün şu dakikada onlar hâlâ düşmana_[kime: hedef] saldırıyorlardı.

TS

- A2 I. saldırmak₂ = *mecaz* Yıkıcı ve sert eleştiriler yapmak
II. saldırmak → [kim]_{Söyleyen}, [kime]_{Alıcı}
Ör. Biri_[kim: söyleyen] ecdadıma_[kime: alıcı] saldırdı mı, hattâ, boğarım.

Sallamak

- A1 I. sallamak₂ = Düzenli bir biçimde ve hep aynı doğrultuda hareket ettirmek
II. sallamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. Sen_[kim: eden] yine anahtarını_[kimi: etkilenen] çıkar, salla, eğlendir. TS

- A2 I. sallamak₂ = Uydurmak, kafadan atmak
II. sallamak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu}
Ör. (Ben)_[kim: söyleyen] Sorunun cevabını_[kimi: mevzu] salladım.

- A3 I. sallamak₂ = *mecaz* Beklenmedik bir başarı kazanmak (veya şaşırtmak)
II. sallamak → [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Deneyimci}
Ör. (O)_[kim: eden] Seçimlerde Ankara'yı_[kimi: deneyimci] salladı. TS

- A4 I. sallamak₂ = *argo* Bir işi sürekli olarak başka bir zamana ertelemek, savsaklamak
II. sallamak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}
Ör. Ev sahibinin gözünü boyarım, (ben)_[kim: deneyimci] kalan borcu_[kimi: içerik] bir müddet daha sallarım. TS

- A5 I. sallamak₃ = *argo* Vurmak, atmak
II. sallamak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Etkilenen}, [ne]_{Tamamlayıcı}
Ör. Sokaktan geçen bir adam, bunları ayırdı, (o)_[kim: eden] ikisine_[kime: etkilenen] birer tokat_[ne: tamamlayıcı] salladı. TS

Salmak

- A1 I. salmak₂ = Bağımlılığına, tutukluluğuna veya baskı altındaki durumuna son vererek serbest kılmak, bırakmak, koyuvermek
II. salmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] kapının zincirini_[kimi: etkilenen] saldı.

A2 I. salmak₃ = Yollamak, göndermek

II. salmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne: ins]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] peşine_[kime: hedef] adam_[ne: eden] saldı. TS

A3 I. salmak₃ = Koymak, katmak

II. salmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Sen)_[kim: eden] Çorbanın suyu kaynayınca pirincini_[kimi: konu] suyla_[kime: hedef] sal. TS

A4 I. salmak₃ = Vergi yüklemek

II. salmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Alıcı}, [ne]_{Konu}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Ona_[kimi: alıcı] elli bin lira_[ne: konu] salmışlar. TS

A5 I. salmak₃ = Üzerine yürütmek.

II. salmak → [kim]_{Eden}, [kimi: hay]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Sen)_[kim: eden] Tazıyı_[kimi: eden] tavşana_[kime: hedef] saldı. TS

A6 I. salmak₂ = Saldırmak

II. salmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. Aç kurt_[kim: eden] yılana_[kime: hedef] da salar, taşa da. TS

A7 I. salmak₃ = Sarkıtmak

II. salmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Sen)_[kim: eden] Soğutmak için kuyuya_[kime: hedef] su kabı_[ne: konu] saldı. TS

A8 I. salmak₂ = *mecaz* Bakmamak, ilgilenmemek, özen göstermemek

II. salmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi/ne]_{İçerik}

Ör. Öğrenciler_[kim: deneyimci] derslerini_[kimi: içerik] yine saldılar.

Sanmak

A1 I. sanmak₂ = Bir şeyin olma veya olmama ihtimalini kabul etmekle birlikte, olabileceğine daha çok inanmak, zannetmek, zanneylemek

II. sanmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}

Ör. Babam_[kim: deneyimci], hiç hoşnut olmadığımı, beni yine sevindiremediğini_[kimi: içerik] sandı. TS

A2 I. sanmak₃ = Gibi gelmek, farz etmek

II. sanmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}, [ZÖ]_{Durum}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Bu hareketimi_[kimi: içerik] tamamıyla histen gelen bir şey_[zö: durum] sandı. TS

Sapmak

A1 I. sapmak₂ = Yön değiştirmek

II. sapmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Evvela kuşların bulunduğu tarafa_[kime: hedef] saptım. TS

A2 I. sapmak₂ = Önceden belirlenmiş, tespit edilmiş görüş, düşünüş, amaç veya davranıştan ayrılmak

II. sapmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimden]_{içerik}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Amaçlarından_[kimden: içerik] saptı. TS

A3 I. sapmak₂ = *mecaz* Doğruluktan ayrılmak

II. sapmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimden]_{Tamamlayıcı}

Ör. Müslümanlık bu değil, biz_[kim: deneyimci] yolumuzdan_[kimden: tamamlayıcı] saptık.
ÖTS

Sararmak

A1 I. sararmak₁ = Sarı olmak, rengi sarıya dönmek

II. sararmak → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Dişleri_[kim: etkilenen] sararmış.

- A2 I. sararmak ₁ = Korku, üzüntü, coşku vb. sebeplerle yüzün rengi solmak
II. sararmak → [kim: org]Etkilenen
Ör. Yüzü_[kim: etkilenen] tümüyle sararmış.

Sarf etmek

- A1 I. sarf etmek ₃ = Tüketmek, harcamak
II. sarf etmek → [kim]Eden, [kime]Faydalanan, [ne/kimi]Tamamlayıcı
Ör. Kocalar_[kim: eden] sabahtan akşama çalışıyor fakat kendilerine_[kime: faydalanan] beş para_[ne: tamamlayıcı] sarf edemiyorlar. TS
- A2 I. sarf etmek _{2+ (1): 3} = Kullanmak
II. sarf etmek → [kim]Söyleyen, [kimi/ne]Söz, (kime)Alıcı
Ör. (O)_[kim: söyleyen] Ağır sözler_[ne: söz] sarf etti. TS

Sarkmak

- A1 I. sarkmak ₂ = Aşağıya doğru uzamak veya uzanmak
II. sarkmak → [kim]Konu, [kimden]Kaynak
Ör. Oluklardan_[kimden: kaynak] kol gibi buzlar_[kim: konu] sarkıyordu. TS
- A2 I. sarkmak ₂ = *argo* Karşı cins ile ilişki kurmayı veya arkadaş olmayı istemek
II. sarkmak → [kim]Eden, [kime]Etkilenen
Ör. Yaşlı adam_[kim: eden] gencecik kıza_[kime: etkilenen] sarkıyor.

Sarmak

- A1 I. sarmak ₂ = Kuşatmak, çevirmek, ihata etmek
II. sarmak → [kim]Eden, [kimi: yer]Etkilenen
Ör. Askerler_[kim: eden] evi_[kimi: etkilenen] sardı.
- A2 I. sarmak ₂ = Yayılıp etkisi altına almak, kaplamak
II. sarmak → [kim]Sebepl, [kimi]Etkilenen

Ör. Kültür düşüklüğündeki çöküş_[kim: sebep], yaygın bir hastalık gibi sarar
toplumu_[kimi: etkilenen]. TS

A3 I. sarmak₂ = Yumak yapmak

II. sarmak → [kim]_{Eden}, [kimi: -can]_{Etkilenen}.

Ör. (O)_[kim: eden] İpi_[kimi: etkilenen] beş dakikada sardı.

A4 I. sarmak_{2+(1): 3} = Kâğıt veya bir bitki yaprağıyla dürmek

II. sarmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{ürün, (kime) Faydalanan}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Dolma_[ne: ürün] sarıyorum. TS

Ör. (O)_[kim: eden] Sigarayı_[kimi: ürün] özenle sardı.

A5 I. sarmak₂ = Sarılıp tırmanmak

II. sarmak → [kim]_{Sebepl}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Asma_[kim: sebep] çardağı_[kimi: etkilenen] sardı

A6 I. sarmak_{2+(1): 3} = Bir şeyi başka bir şeyin içine koyup onunla kaplamak

II. sarmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen, (kime/kimle) Araç}

Ör. (O)_[kim: eden] Kitabı_[kimi: etkilenen] kâğıda_(kime: araç) sardı. TS

A7 I. sarmak₂ = Yüксеğe doğru çıkmak, tırmanmak

II. sarmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. Çocuklar_[kim: eden] yokuşa_[kime: hedef] sardı

A8 I. sarmak₂ = Saldırmak, hücum etmek

II. sarmak → [kim]_{Eden}, [kime: +can]_{Hedef}

Ör. Kedinin biri_[kim: eden] bize_[kime: hedef] sardı.

A9 I. sarmak₂ = mecaz Sözle saldırmak, tedirgin etmek

II. sarmak → [kim]_{Söyleyen}, [kime]_{Alıcı}

Ör. Evdtekilerin hepsi_[kim: söyleyen] bana_[kime: alıcı] sarıyor. TS

A10 I. sarmak₂ = *mecaz* Hoşuna gitmek, zevkini okşamak
II. sarmak → [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Deneyimci}
Ör. Bu canlılık_[kim: uyarıcı], insanı_[kimi: deneyimci] on yıl önce görmüş olduğum
muhteşem yazdan daha başka türlü sarıyordu. TS

A11 I. sarmak₁ = Şerit, ip vb. şeyler dolaşmak
II. sarmak → [kim]_{Etkilenen}
Ör. İp_[kim: etkilenen], tamamen sarmış.

Sarsmak

A1 I. sarsmak₂ = Birdenbire ve güçle kımıldatmak, sallamak, oynatmak,
titretmek
II. sarsmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. (O)_[kim: eden] Kalkın bakalım diye çocukların karyolalarını_[kimi: etkilenen]
sarsıyorlardı. TS

A2 I. sarsmak₂ = *mecaz* Zarar verecek yolda etkilemek
II. sarsmak → [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Deneyimci}
Ör. Her hadisenin rüzgârı_[kim: uyarıcı] onun gergin sinirlerini_[kimi: deneyimci] derin
derin sarsmıştır. TS

Satmak

A1 I. satmak_{2+(1); 2} = Bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek
II. satmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, (*kime*)_{Alıcı}
Ör. (O)_[kim: eden] Geniş arazisini_[kimi: konu] parselleyip sattı. TS

A2 I. satmak₃ = *mecaz* Bir kimse, kendini veya başkasını olduğundan daha
önemli, yetkili ve değerli göstermek
II. satmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{İçerik}, [kime]_{Deneyimci}
Ör. (O)_[kim: eden] Kendini_[kimi: içerik] bana_[kime: deneyimci] satma.

- A3 I. satmak₂ = *mecaz* Bir çıkar karşılığında bir şeyi gözden çıkarmak, feda etmek
 II. satmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}
 Ör. (O)_[kim: deneyimci] Cahil midir ol aşka satar iki cihanı_[kimi: içerik].
- A4 I. satmak₂ = *argo* Bir yolunu bularak birinden ayrılmak
 II. satmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Faydalanan}
 Ör. (Ben)_[kim: eden] Yanımdakini_[kimi: faydalanan] satamazsam size gelemeyeceğim.
 TS
- A5 I. satmak₄ = *mecaz* Kendinde olmayan bir şeyi var gibi göstermek, taslamak
 II. satmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{içerik}, [kime]_{Deneyimci}, [EÖ_{<diye>}]_{Durum}
 Ör. (O)_[kim: eden] Şimdi bize_[kime: deneyimci] kendisini_[kimi: içerik] ırz ehli diye_[EÖ: durum] satamaz ya. MBTS

Savaşmak

- A1 I. savaşmak_{1+(1):2} = Ordu ölçüsünde iki silahlı kuvvet karşı karşıya gelip çarpışmak, vuruşmak, muharebe etmek
 II. savaşmak → [kim]_{Eden} (*kimle*)_{Eden}
 Ör. (Onlar)_[kim: eden] Bu acımasız dünyada artık acımasızca savaşacaklardı. TS
- A2 I. savaşmak₂ = *mecaz* Bir şeyi ortadan kaldırmak, yok etmek amacıyla mücadeleye girişmek
 II. savaşmak → [kim]_{Eden}, [kimle/ EÖ_{<karşı>}]_{Eden}
 Ör. (Ben)_[kim: eden] İkiyüzlülerle, sureti haktan görünen sahte dindarlarla_[kimle: eden] bütün gücümle savaşacağım. TS
- A3 I. savaşmak₁ = *mecaz* Çaba sarf etmek
 II. savaşmak → [kim]_{Eden}
 Ör. (Biz)_[kim: eden] Sonuna kadar savaşacağız ve bu yarışı biz kazanacağız.

Savmak

- A1 I. savmak₂ = İstenmeyen birini yanından uzaklaştırmak
II. savmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Eden}
Ör. Beni söyletme kızım, (sen)_[kim: eden] git de hemen sav karıyı_[kimi: eden].

- A2 I. savmak₂ = Sıkıcı bir durumu geçirmek, atlatmak, savuşturmak, defetmek
II. savmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Süreç}
Ör. (Biz)_[kim: eden] Bu teftişi/ziyareti_[kimi: süreç] kazasız belasız savmalıyız.

- A3 I. savmak₁ = *eskimiş* Vakti geçmek
II. savmak → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Vazodaki çiçekler_[kim: etkilenen] savmış, yenilemeli. TS

- A4 I. savmak₂ = İşleyip geçmek, etki etmek
II. savmak → [kim]_{Güç}, [kime]_{Etkilenen}
Ör. Soğuk_[kim: güç] ıçime_[kime: etkilenen] savdı. TS

Savunmak

- A1 I. savunmak₂ = Herhangi bir saldırıya karşı koymak, saldırıya karşı korumak, müdafaa etmek
II. savunmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. (Biz)_[kim: eden] Bu toprakları, bu fakir insanları_[kimi: etkilenen] sonuna kadar savunacağız.

- A2 I. savunmak_{2+(1);3} = Hareket veya düşünceyi söz ve yazı ile doğru, haklı göstermeye çalışmak
II. savunmak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu, (kime) Alıcı}
Ör. O halde, sen_[kim: söyleyen] de diğerlerinin hakkını ve özgürlüklerini_[kimi: mevzu] savunmalısın.

A3 I. savunmak $_{2+(1):3}$ = Yapılan bir suçlamaya veya ithama karşı kendini haklı gösterecek sebepler ileri sürmek

II. savunmak → [kim]Söyleyen, [kimi]¹²⁵Mevzu, (kime)Alıcı

Ör. Zanlı_[kim: söyleyen], kendini_[kimi: mevzu] savunabilir.

A4 I. savunmak $_2$ = Bir kişiyi desteklemek, ona arka çıkmak

II. savunmak → [kim]Deneyimci, [kimi]İçerik

Ör. Müslümanlar_[kim: deneyimci], bu zulmü_[kimi: içerik] savunamaz.

Savurmak

A1 I. savurmak $_2$ = Havaya atıp dağıtmak, saçmak

II. savurmak → [kim]Eden, [kimi/ne]Etkilenen

Ör. İşçiler_[kim: eden] buğdayı_[kimi: etkilenen] savurmakta ve taneyi samandan ayırmaktadır. TS

A2 I. savurmak $_2$ = Rüzgâr, şiddetle eserek bir yeri, bir şeyi altüst etmek, havaya kaldırmak, dağıtmak

II. savurmak → [kim]Güç, [kimi]Etkilenen

Ör. Şiddetli rüzgâr_[kim: güç] evlerin çatılarını_[kimi: etkilenen] savurmuş.

A3 I. savurmak $_3$ = Kaldırıp atmak, fırlatmak

II. savurmak → [kim]Eden, [kimi]Etkilenen, [kime]Hedef

Ör. Adam_[kim: eden] birden silkinip beni_[kimi: etkilenen] yavaşça yana_[kime: hedef] savurdu. TS.

A4 I. savurmak $_3$ = Şiddetle döndürerek sallamak, kaldırarak vurmak

II. savurmak → [kim]Eden [kimi/ne]Etkilenen, [kime]Hedef,

Ör. (O)_[kim: eden] Kardeşine_[kime: hedef] kılıç_[ne: etkilenen] savurdu. TS

A5 I. savurmak $_{2+(1):3}$ = Yalan, küfür vb. söylemek

II. savurmak → [kim]Söyleyen, [kimi/ne]Tamamlayıcı, (kime)Alıcı

¹²⁵ Fiilin bu anlam değişkesindeki [kimi] söz dizimsel unsurunun her zaman “kendi” dönüşlülük zamiriyle teşkil edildiği görülür.

Ör. Çocuk_[kim: söyleyen], bir sürü yalan_[ne: tamamlayıcı] savurdu.

A6 I. savurmak₂ = *mecaz* Boşuna ve çok miktarda harcamak, israf etmek

II. savurmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. Mirasyedi gençlerden biri_[kim: eden], tüm parasını_[kimi: tamamlayıcı] savurdu.

Saymak

A1 I. saymak₂ = Bir şeyin kaç tane olduğunu anlamak için bunları birer birer elden veya gözden geçirmek, sayısını bulmak

II. saymak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}

Ör. Çocuklar_[kim: deneyimci] misketlerini_[kimi: içerik] sayıyorlar.

A2 I. saymak₂ = Sayıları arka arkaya söylemek; Arka arkaya söylemek, sıralamak

II. saymak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Söz}

Ör. Öğrenciler_[kim: söyleyen] rakamları_[kimi: söz] bir ağızdan saydılar.

A3 I. saymak₂ = Varsaymak, tutmak, farz etmek

II. saymak → [kim]_{Deneyimci}, [ne]_{içerik}

Ör. (Sen)_[kim: deneyimci] cennete düştüm_[ne: içerik] say.

A4 I. saymak₃ = Herhangi bir şey, yerine koymak veya herhangi bir şey gözüyle bakmak, addetmek

II. saymak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}, [kime]_{Durum}

Ör. (Onlar)_[kim: deneyimci] Her çiçekten bal eyledik / Arıya_[kime: durum] saydılar bizi_[kimi: içerik]. TS

A5 I. saymak₂ = Ödemek, peşin vermek

II. saymak → [kim]_{Eden}, [ZÖ]_{Miktar}

Ör. (O)_[kim: eden] İki bin lira_[ZÖ: miktar] saydı, bana bir küpe aldı. TS

A6 I. saymak₃ = *mecaz* Gibi görmek, kabul etmek

II. saymak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}, [ZÖ]_{Durum}

Ör. (Siz)_[kim: deneyimci] Arzularını yapmayı_[kimi: içerik] belli büyük bir külfet_[zö: durum] saydınız. TS

A7 I. saymak₂ = *mecaz* Geçer tutmak

II. saymak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Bunu_[kimi: içerik] saymam, sizi bir gün erkenden beklerim. TS

A8 I. saymak₂ = *mecaz* Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı dolayısıyla bir kimseye değer vermek, hürmet etmek

II. saymak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi: ins]_{içerik}

Ör. Anam_[kim: deneyimci] babamı_[kimi: içerik] nasıl saydı ise ben de kocamı öyle sayacaktım. TS

Seçmek

A1 I. seçmek₂ = Benzerleri arasında hoş a gideni seçip almak veya yararlanmak için ayırmak

II. seçmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}

Ör. Ben_[kim: eden] bu kitabı_[kimi: konu] seçtim. TS

A2 I. seçmek₃ = Birine oy vererek bir göreve getirmek

II. seçmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}, [ZÖ/kime]_{Durum}

Ör. Biz_[kim: deneyimci] sizi_[kimi: içerik] başkan/başkanlığa_[zö: durum] seçtik. TS

A3 I. seçmek₂ = Üstün, iyi, uygun bularak yeğlemek

II. seçmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Ne akla hizmet edip de Almanca muallimliğini_[kimi: içerik] seçtim. TS

A4 I. seçmek₂ = Ne olduğunu anlamak, fark etmek

II. seçmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi_{<filimsi>}]_{içerik}

Ör. Sizler_[kim: deneyimci] gezip tozmakta hür olduğunuz hâlde insan zekâsı ile bir adım ilerisini_[kimi: içerik] seçemiyorsunuz. TS

A5 I. seçmek₂ = Titiz davranmak, kolay kolay beğenmemek

II. seçmek → [kim]_{Deneyimci}, [ne]_{Uyarıcı}

Ör. O_[kim: deneyimci] yemek_[ne: uyarıcı] seçer, her şeyi yemez. TS

Sekmek

A1 I. sekmek₁ = Tek veya iki ayak üzerinde sıçramak veya sıçrayarak ilerlemek

II. sekmek → [kim]_{Eden}

Ör. (O)_[kim: eden] Evden yola, yoldan eve varabilmek için evvelce yerleştirilmiş iri kayalar üzerinde sekmeliydi. TS

A2 I. sekmek₁ = Atılan bir nesne bir yere dokunduktan sonra sıçrayarak gitmek

II. sekmek → [kim]_{Konu}

Ör. Taş_[kim: konu] suyun üstünde sekiyor.

A3 I. sekmek₂ = Bir yere, bir cisme çarparak yön değiştirmek

II. sekmek → [kim]_{Konu}, [kimden]_{Kaynak}

Ör. Top_[kim: konu] kale direğinden_[kimden: kaynak] sekti.

A4 I. sekmek₂ = Aralık vermek

II. sekmek → [kim]_{Süreç}, [ZÖ]_{Zaman}

Ör. Hastanın ateşi_[kim: süreç] bir gün_[ZÖ: zaman] bile sekmedi.

Sendelemek

A1 I. sendelemek₁ = Dengesi bozularak düşecek gibi olmak, adımlarını şaşırarak

II. sendelemek → [kim]_{Eden}

Ör. (Biz)_[kim: eden] İkimiz de birbirine sarılmış sarhoşlar gibi bir sağa bir sola sendeliyorduk. TS

A2 I. sendelemek ₁ = *mecaz* Herhangi bir olay karşısında ne yapacağını şaşırarak kadar sarsılmak

II. sendelemek → [kim]_{Deneyimci}

Ör. (Biz)_[kim: deneyimci] Bu haberi alınca fena hâlde sendeledi. TS

Serinlemek

A1 I. serinlemek ₁ = Hava serin bir duruma gelmek, hafifçe soğumak, serinleşmek

II. serinlemek → [kim]_{Tamamlayıcı}

Ör. Hava_[kim: tamamlayıcı]¹²⁶ serinledi.

A2 I. serinlemek ₁ = Hafif soğukluk duymak

II. serinlemek → [kim]_{Deneyimci}

Ör. (Biz)_[kim: deneyimci] Rüzgâr esmeseydi terasta serinlerdik.

Sermek

A1 I. sermek ₂ = Kurutmak için asmak

II. sermek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] Kar gibi çamaşırları_[kimi: etkilenen] serip eve döndü. TS

A2 I. sermek _{2+(1): 3} = Düz bir yere yaymak

II. sermek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}, (*kime*)_{Hedef}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] sofra bezini_[ne: etkilenen] terasa_(kime: hedef) serdiler.

A3 I. sermek ₃ = Açarak yaymak veya döşemek

II. sermek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Çerçevesiz bir sürü fotoğrafı_[kimi: konu] masanın üzerine_[kime: hedef] serdi. TS

¹²⁶ *Hava* “hava yuvarını oluşturan, bütün canlıların solunumuna yarayan, renksiz, kokusuz, akışkan gaz karışımı (TS)” şeklinde tanımlanabilir. Serinlemek fiiliyle sıklıkla kullanır. Kalıplaşmış bir kullanım arzet, bu bakımdan *tamamlayıcı* olarak görülebilir.

- A4 I. sermek₃ = Boylu boyunca yere yatırmak, düşürmek veya hırpalamak
II. sermek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}
Ör. (Sen)_[kim: eden] bir an önce leşlerini_[kimi: etkilenen] köpek leşi gibi İstanbul'un
çamurlu kaldırımlarına_[kime: hedef] sermelisin. TS

Serpmek

- A1 I. serpmek₂ = Bir şeyi dağılacak biçimde dökmek, saçmak
II. serpmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. (Ben)_[kim: eden] Serptim dağıttım bütün gülleri, zambakları_[kimi: etkilenen]. ÖTS
- A2 I. serpmek₃ = Belli bir yere dağılacak biçimde dökmek
II. serpmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kime]_{Hedef}
Ör. (Ben)_[kim: eden] Yemeğe_[kime: hedef] tuz_[ne: konu] serpmedim.
- A3 I. serpmek₁ = Yağmur veya kar azar azar, ince ince yağmak, serpiştirmek
II. serpmek → [kim]_{Güç}
Ör. Yağmur_[kim: güç] serpiyor. TS

Sertleşmek

- A1 I. sertleşmek₁ = Sert bir durum almak, katılaşmak
II. sertleşmek → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Yarı ağarmış yumuşak kumral sakal_[kim: etkilenen] tersine dönerek diken gibi sertleşti. TS
- A2 I. sertleşmek₁ = Gücü artmak, zorlu bir durum almak
II. sertleşmek → [kim]_{Güç}
Ör. İklim_[kim: güç] sertleşti. TS
- A3 I. sertleşmek₁ = *mecaz* Bir kimsenin davranış veya sözleri sert, kırıncı olmak
II. sertleşmek → [kim]_{Eden/ Söyleyen}
Ör. Adam_[kim: eden] birden sertleşti.

Seslenmek

A1 I. seslenmek₁ = Uzaktan bağıarak çağırarak, ünlemek

II. seslenmek → [kim]Söyleyen

Ör. Adam_[kim: söyleyen] seslendi yine.

A2 I. seslenmek₂ = Bir şey söylemek için sesini çıkarmak veya cevap vermek

II. seslenmek → [kim]Söyleyen, [kime]Alıcı

Ör. (O)_[kim: söyleyen] Kendisini kurtarmaları için ev sahiplerine_[kime: alıcı] seslenecek, işaret edecek oldu. TS

A3 I. seslenmek_{2+(1):3} = mecaz Sözü birine veya birilerine yöneltmek, birine karşı söylemek, hitap etmek

II. seslenmek → [kim]Söyleyen, [EÖ]Söz, (kime)Alıcı

Ör. Maalesef teknedeki alet edevatla beceremeyeceğiz bu işi diye_[EÖ: söz] seslendi mühendis_[kim: söyleyen]. TS

Sevmek

A1 I. sevmek₂ = Sevgi ve bağlılık duymak

II. sevmek → [kim]Deneyimci, [kimi]Uyarıcı

Ör. Yazar_[kim: deneyimci] vatanını, milletini_[kimi: uyarıcı] hayatı pahasına severdi.

A2 I. sevmek₂ = Birine sevgiyle bağlanmak, gönül vermek

II. sevmek → [kim]Deneyimci, [kimi/ne: ins]Uyarıcı

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Ne kadınlar_[ne: uyarıcı] sevdim zaten yoktular.

A3 I. sevmek₂ = Çok hoşlanmak

II. sevmek → [kim]Deneyimci, [kimi<filims>]Uyarıcı

Ör. Bazıları_[kim: deneyimci] entari üstüne kürk giymeyi_[kimi: uyarıcı] daha çok severlerdi. TS

A4 I. sevmek₂ = Okşamak

II. sevmek → [kim]Eden, [kimi]Etkilenen

Ör. Çocuklar_[kim: eden] kediyi_[kimi: etkilenen] seviyor

Seyretmek

A1 I. seyretmek₂ = Bir şeyin durumunu, oluşumunu gözlemek, bakmak

II. seyretmek → [kim]Deneyimci, [kimi]Uyarıcı

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Her zaman önümde duranları_[kimi: uyarıcı] seyredirdim.

A2 I. seyretmek₂ = Bir olaya karışmadan bakmak, karışmamak, müdahale etmemek

II. seyretmek → [kim]Eden, [kimi]Süreç

Ör. Dünya_[kim: eden] bu katliamı_[kimi: süreç] seyrediyor.

A3 I. seyretmek₂ = Eğlenmek, görmek, öğrenmek vb. için bakmak, izlemek

II. seyretmek → [kim]Deneyimci, [ne]Tamamlayıcı

Ör. Ben_[kim: deneyimci], çok güzel bir şey_[ne: tamamlayıcı] seyrediyorsam tiyatroda, daha ne kadar sürecektir diye aklıma getirmem. TS

A4 I. seyretmek₂ = Taşıt, ilerlemek, yol almak

II. seyretmek → [kim: mak]Eden, [kimde]Yer / [kime]Hedef

Ör. Trafikte_[kimde: yer] 160 bin hurda araç_[kim: eden] seyrediyor.

Ör. Araç_[kim: eden] batıya_[kime: hedef] seyrediyor.

A5 I. seyretmek₂ = Hastalık vb. sürmek, devam etmek

II. seyretmek → [kim]Süreç, [ZÖ]Durum

Ör. Hastalık_[kim: süreç], kadınlarda daha şiddetli_[ZÖ: durum] seyrediyor.

Sıçramak

A1 I. sıçramak_{2+(1):3} = Ayaklarla, birdenbire ve kuvvetle yeri teperek hızla yukarıya veya ileriye atılmak

II. sıçramak → [kim]Eden, [kime]Hedef, (kimden)Kaynak

Ör. Çocuk_[kim: eden] taştan_(kimden: kaynak) taşa_[kime: hedef] sıçradı. TS

- A2 I. sıçramak ₂ = Bir uyarı veya heyecan sebebiyle ürkerek birdenbire olduğu yerde doğrulur gibi sarsılmak
 II. sıçramak → [kim]_{Eden}, [ZÖ]_{Durum}
 Ör. Üstüne bulaşan kanı gören adam_[kim: eden] birden/korkuyla/korkudan_[zö: durum] sıçradı.
- A3 I. sıçramak _{2+(1):3} = Yerinden koparak hızla, parçalar durumunda savrulmak
 II. sıçramak → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}, (*kimden*)_{Kaynak}
 Ör. Tarlalardan kalkan çamur_[kim: konu] parçaları etrafa, bazen de üstüme_[kime: hedef] sıçrıyordu.
- A4 I. sıçramak ₂ = Yayılmak, bir yerden başka bir yere geçmek
 II. sıçramak → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}
 Ör. Çamur_[kim: konu] üzerime_[kime: hedef] sıçradı.

Sığınmak

- A1 I. sığınmak ₂ = Tehlikelerden kaçarak güvenilir bir yere çekilmek
 II. sığınmak → [kim]_{Eden}, [kime: yer]_{Hedef}
 Ör. Baba İlyas_[kim: eden] kaçmayı başararak Haraşna denilen Amasya kalesine_[kime: hedef] sığındı.
- A2 I. sığınmak ₂ = Korunmak için birine başvurmak, başkalarının yardım ve korunmasına ihtiyaç duymak, himaye istemek
 II. sığınmak → [kim]_{Eden}, [kime: ins]_{Hedef}
 Ör. Demirbaş Şar_[kim: eden] Türklere_[kime: hedef] sığınmıştır.
- A3 I. sığınmak ₂ = *mecaz* Güvenmek, yardım istemek veya ummak
 II. sığınmak → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{İçerik}
 Ör. Kendisini küçük gören bir millet_[kim: deneyimci], insaniyet şefkatine_[kime: içerik] sığınır. TS

Sığmak

A1 I. sığmak₂ = Bir kaba, bir yere bütünüyle girebilmek veya içinden geçebilmek

II. sığmak → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. Bir tavla zarı kadar küçücük eve_[kime: hedef] bir kadın iki çocuk_[kim: konu] nasıl sığar? TS

A2 I. sığmak₂ = *mecaz* Uygun olmak

II. sığmak → [kim]_{içerik}, [kime]_{Tamamlayıcı}

Ör. Bu davranışın_[kim: içerik] ne akla ne mantığa ne de insanlığa_[kime: tamamlayıcı] sığar. TS

Sıkılmak

A1 I. sıkılmak_{1+(1); 2} = Can sıkıntısı duymak

II. sıkılmak → [kim]_{Deneyimci}, (kimden)_{Uyarıcı}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Ama lunaparkların işlemeli dönme dolaplarına bakmaktan_(kimden: uyarıcı) hiç sıkılmadı. TS

A2 I. sıkılmak₁ = Utanıp çekinmek

II. sıkılmak → [kim]_{Deneyimci}

Ör. O_[kim: deneyimci] dakikadan dakikaya daha ziyade şaşırıyor ve sıkılıyor, buradan kurtulmak istiyordu. TS

Sıkışmak

A1 I. sıkışmak₂ = Kalabalıktan dolayı birbirine çok yaklaşmak

II. sıkışmak → [kim]_{Konu}, [kime]_{Yer}

Ör. Üç hademe, ebe, hasta bakıcı_[kim: konu] merdivenin orta sahanlığında_[kimde: yer] sıkışmışlar, sedyeyi çevirmeye çalışıyorlar. TS

A2 I. sıkışmak₂ = İki şey arasında kalmak

II. sıkışmak → [kim]_{Etkilenen}, [kime]_{Sebepe}

Ör. Parmağı_[kimi: etkilenen] kapıya_[kime: sebepe] sıkışmış. TS

- A3 I. sıkışmak₁ = Yerinden oynamamak
 II. sıkışmak → [kim]_{Etkilenen}
 Ör. Vida_[kimi: etkilenen] sıkışmış. TS
- A4 I. sıkışmak₂ = Dar bir yere zorla sığmak veya sığdırılmak
 II. sıkışmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
 Ör. Baraka kahveden bir adam_[kim: eden] karşıda apartmanın köşesine_[kime: hedef] sıkışmış. TS
- A5 I. sıkışmak₁ = Zor bir durumda kalmak
 II. sıkışmak → [kim]_{Deneyimci}
 Ör. Osmanlı İmparatorluğu_[kimi: deneyimci] sıkışınca üç milyon asker çıkarabiliyordu. TS
- A6 I. sıkışmak₁ = Sıkıntı ve darlık vermek, çarpıntı duymak
 II. sıkışmak → [kim_{<iyelik>}]_{Tamamlayıcı}
 Ör. Göğsü_[kimi: tamamlayıcı] sıkışmış.

Sıkmak

- A1 I. sıkmak₂ = Çevresine sarılarak veya bir şey sararak çepeçevre basınç altına almak
 II. sıkmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
 Ör. Yalnız kalan kadın_[kim: eden] titriyor, hıçkırarak kucağındaki yavrusunu_[kimi: etkilenen] sıkıyor. TS
- A2 I. sıkmak_{2+(1):3} = Bir şeyin suyunu, yağını, sıvı kısmını basınçla çıkarıp akıtmak
 II. sıkmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}, (*kime*)_{Hedef}
 Ör. Adam_[kim: eden] salataya_(kime: hedef) limon_[ne: etkilenen] sıkıyor.

- A3 I. sıkmak $_{1+(1): 2} =$ Dar gelmek
 II. sıkmak $\rightarrow [kim]_{\text{SebeP}}, (kimi)_{\text{Etkilenen}}$
 Ör. Belimi_(kimi: etkilenen) sıkı kemer_[kim: sebeP]. TS
 Ör. Ayakkabı_[kim: sebeP] ayağımlı_(kimi: etkilenen) sıkıyor.
- A4 I. sıkmak $_3 =$ Basınçlı bir araçla fişkırtmak, püskürtmek
 II. sıkmak $\rightarrow [kim]_{\text{Eden}}, [kimi/ne]_{\text{Etkilenen}}, [kime]_{\text{Hedef}}$
 Ör. Polis_[kim: eden] gazetecilere_[kime: hedef] tazyikli su_[ne: etkilenen] sıkı.
- A5 I. sıkmak $_2 =$ Baskı altına almak, üzmeK, bunaltmak, zorlamak
 II. sıkmak $\rightarrow [kim]_{\text{Uyarıcı}}, [kimi]_{\text{Deneyimci}}$
 Ör. Habuki bu grevler_[kim: uyarıcı] elinde bir şey olmayan mâsum halkı_[kimi: deneyimci] sıkar. MBTS
- A6 I. sıkmak $_3 =$ Silahla ateş etmeK
 II. sıkmak $\rightarrow [kim]_{\text{Eden}}, [kime]_{\text{Hedef}}, [kimi/ne]_{\text{Tamamlayıcı}}$
 Ör. Küçük hanım_[kim: eden], tabancayı_[kimi: tamamlayıcı] kalbine_[kime: hedef] sıkı. TS
- A7 I. sıkmak $_1 =$ *mecaz* Yalan söylemek
 II. sıkmak $\rightarrow [kim]_{\text{Söyleyen}}$
 Ör. Adam_[kim: söyleyen] ne sıkıyor, bir bilsen.

Sıralamak

- A1 I. sıralamak $_{2+(1): 3} =$ Birbiri ardı sıra veya yan yana koyarak sıra durumuna getirmek
 II. sıralamak $\rightarrow [kim]_{\text{Eden}}, [kimi]_{\text{Konu}}, (kime)_{\text{Hedef}}$
 Ör. (Siz)_[kim: eden] Odava_(kime: hedef) sandalyeleri_[kimi: konu] üçerli sıralayın.
- A2 I. sıralamak $_{2+(1): 3} =$ Art arda söylemek, sayıp dökmek
 II. sıralamak $\rightarrow [kim]_{\text{Söyleyen}}, [kimi]_{\text{Söz}}, (kime)_{\text{Alıcı}}$
 Ör. (O)_[kim: söyleyen] Kendisini tüm bu bilgileri biriktirmeye iten nedenleri_[kimi: söz] sıraladı. TS

A3 I. sıralamak₂ = Belirli bir düzene göre yerleştirmek veya düzenlemek,
sıraya koymak

II. sıralamak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Herkesin onu dinlediğı görünce, arkasına yaslanıp
kendinden gayet emin bir tavırla elindeki verileri_[kimi: içerik] sıraladı. TS

A4 I. sıralamak₂ = Aynı davranışı birçok şey üstünde tekrarlamak

II. sıralamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Süreç}

Ör. Hırsız_[kim: eden] mahalledeki evleri_[kimi: süreç] sıraladı. MBTS

Sırtmak

A1 I. sırtmak_{1+(1); 2} = Dişlerini göstererek aptallık, şaşkınlık, kurnazlık veya alay
belirtir biçimde gülmek, sırtarmak

II. sırtmak → [kim]_{Eden}, (kime)_{Uyarıcı}

Ör. (O)_[kim: eden] karının yanındaki çocuğa(kime: uyarıcı) pis pis sırttı.

A2 I. sırtmak₁ = *mecaz* Bütün çirkinliğı ve kusuru ortaya çıkmak

II. sırtmak → [kim]_{Konu}

Ör. İşi biraz karıştırınca bütün pürüzler_[kim: konu] sırttı. TS

Sırtlamak

A1 I. sırtlamak₂ = Sırtına alıp yüklenmek

II. sırtlamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}

Ör. Hamal_[kim: eden] çuvalları_[kimi: konu] sırtladı.

A2 I. sırtlamak₂ = *mecaz* Birinin, bir şeyin sorumluluğunu, yükünü veya
geçimini üzerine almak

II. sırtlamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Faydalanan}

Ör. Gazete satan Babuş_[kim: eden] daracık omuzlarıyla bir aileyi_[kimi: faydalanan]
sırtlayacak. TS

Sıvamak

- A1 I. sıvamak₂ = Sıva ile kaplamak, sıva vurmak
II. sıvamak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Ürün}
Ör. Usta_[kim: eden], duvarın dökülen yerlerini_[kimi: ürün] sıvadı.
- A2 I. sıvamak₃ = Harcı bir yere vurmak
II. sıvamak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}
Ör. (O)_[kim: eden] Çimentoyu_[kimi: etkilenen] duvara_[kime: hedef] sıvadı. TS.
- A3 I. sıvamak₃ = Bulaştırmak
II. sıvamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kimle]_{Araç}
Ör. Yüzünün bütün derisini_[kimi: etkilenen] kulaklarının arkasına kadar bir krem
tabakasıyla_[kimle: araç] sıvadı.
- A4 I. sıvamak₂ = Okşamak, sıvazlamak
II. sıvamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. Zehra Hanım_[kim: eden] Tevfik'in ebesiydi ve onu çok severdi. Arkasını_[kimi: etkilenen] sıvardı, teselli verdi. TS

Sıyırmak

- A1 I. sıyırmak₂ = Hızla sürtünerek bir şeyin yüzünden bir parça soymak,
koparmak veya üzerini hafifçe yırtmak
II. sıyırmak → [kim]_{SebeP}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. Çark_[kim: sebeP] elini_[kimi: etkilenen] sıyırdı. TS
- A2 I. sıyırmak₃ = Sürtünerek veya çekerek bir şeyi yerinden almak, kaldırmak
II. sıyırmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kimden]_{Kimden}
Ör. (O)_[kim: eden] Kocasının çoraplarını çıkartan kadın ekşiliğinde, eldivenleri_[kimi: konu] elimden_[kimden: kaynak] sıyırdı.

- A3 I. sıyırmak₂ = Bir şeyin üstündeki örtüyü çekerek almak veya açmak
II. sıyırmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. Genç adam_[kim: eden] ceketini çıkardı, kolunu_[kimi: etkilenen] sıyırdı, uzattı. TS
Ör. Necla Abıa_[kim: eden] bir çırpıda Ayşe'nin eteğini_[kimi: etkilenen] sıyırdı.
- A4 I. sıyırmak₃ = *mecaz* Çekip kurtarmak
II. sıyırmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kimden]_{SebeP}
Ör. (O)_[kim: eden] Amerika'yı_[kimi: etkilenen] bu belâdan_[kimden: sebeP] en az zararlı sıyırmak istediler. MBTS
- A5 I. sıyırmak₁ = *mecaz* Akıl sağlığını kaybetmiş olmak
II. sıyırmak → [kim]_{Deneyimci}
Ör. Adam_[kim: deneyimci] sonunda sıyırdı.

Sızlamak

- A1 I. sızlamak₁ = Hafifçe ağrımak
II. sızlamak → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Kafa kemiklerine varıncaya kadar her yanı_[kim: etkilenen] sızlıyordu.
- A2 I. sızlamak₁ = Yakınmak, şikâyet etmek
II. sızlamak → [kim]_{Söyleyen}
Ör. (O)_[kim: söyleyen] Ağladı, sızladı. TS

Sızmak

- A1 I. sızmak₂ = İnce aralıklardan veya gözeneklerden az miktarda ve belli olmadan yavaş yavaş akmak, çıkmak
II. sızmak → [kim]_{Konu}, [kimden]_{Güzergâh}
Ör. Kapı aralığından_[kimden: güzergâh] ışık_[kim: konu] sızıyor.
- A2 I. sızmak₂ = Gizli tutulan haber, sır vb. şeyler duyulmak, yayılmak
II. sızmak → [kim]_{Mevzu}, [kime]_{Alıcı}
Ör. Operasyon_[kim: mevzu] kamuoyuna_[kime: alıcı] sızdı.

- A3 I. sızmak₂ = Gizlice, haber vermeden gitmek, sıvışmak
II. sızmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
Ör. Bekir_[kim: eden] kaşla göz arasında dışarıya_[kime: hedef] sızdı. TS
- A4 I. sızmak₁ = İçki, yorgunluk vb. sebeplerle kendinden geçerek uyuyakalmak
II. sızmak → [kim]_{Deneyimci}
Ör. İlacı konyağa döktüm. (O)_[kim: deneyimci] İki saat sonra Süleyman sızdı. TS

Silkelemek

- A1 I. silkelemek₂ = Üstündeki şeyleri düşürmek, kaydırmak için bir şeyi üst üste, birden silmek
II. silkelemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. Balıkçılar_[kim: eden] ağları_[kimi: etkilenen] silkeliyor.
- A2 I. silkelemek₂ = *mecaz* Sarsmak, etkilemek
II. silkelemek → [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Deneyimci}
Ör. Ergenekon iddianamesi_[kim: uyarıcı] onu_[kimi: deneyimci] da silkeledi.
- A3 I. silkelemek₂ = *mecaz* Dövmek
II. silkelemek → [kim]_{Eden}, [kimi: ins]_{Etkilenen}
Ör. Herif_[kim: eden] adamı_[kimi: etkilenen] fena silkelemiş.

Sindirmek

- A1 I. sindirmek₂ = Yenilen besin maddesini sindirim sisteminde gereken değişikliklere uğratarak kana karışabilir bir duruma getirmek, hazmetmek
II. sindirmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. Hoca_[kim: eden], sabahleyin bir bahçıvanın ikram ettiği turp salatasını_[kimi: etkilenen] henüz sindirememişti. TS

- A2 I. sindirmek₂ = *mecaz* Kendine mal etmek, anlayışla karşılayıp benimsemek
II. sindirmek → [kim]Deneyimci, [kimi]İçerik
Ör. O_[kim: deneyimci] bu düşünceleri_[kimi: içerik] gerçekten sindirebilmişti.

Sinmek

- A1 I. sinmek₂ = Kendini göstermemek için büzülmek, saklanmak, pusmak
II. sinmek → [kim]Eden, [kime]Hedef
Ör. Çocuklar_[kim: eden], koltuğun arkasına_[kime: hedef] sinmişler.

- A2 I. sinmek₂ = Korku, yılgınlık vb. sebeplerle konuşmamak, hareket etmemek veya tepki göstermemek, korkmak
II. sinmek → [kim]Deneyimci, [kimden]Uyarıcı
Ör. O_[kim: deneyimci] Ne çelik tabyalar ister, ne siner hasmından_[kimden: uyarıcı] / Alınır kal'a mı göğsündeki kat kat iman?

- A3 I. sinmek₂ = Hiç çıkmayacak veya güç çıkacak biçimde işlemek, nüfuz etmek
II. sinmek → [kim]Sebep, [kime]Etkilenen
Ör. Yemek kokusu_[kim: sebep], giysisine_[kime: etkilenen] sinmiş.

Sirayet etmek

- A1 I. sirayet etmek₂ = Hastalık geçmek, bulaşmak
II. sirayet etmek → [kim]Sebep, [kime]Etkilenen
Ör. Hastalık_[kim: sebep], herkese_[kime: etkilenen] sirayet ediyordu.

- A2 I. sirayet etmek₂ = *mecaz* yayılmak, dağılmak
II. sirayet etmek → [kim]Mevzu, [kime]Alıcı
Ör. Bu dedikodular_[kim: mevzu] bizim eve_[kime: alıcı] bile sirayet etti.

Sivrilme

- A1 I. sivrilme₁ = Sivri duruma gelmek, sivrileşmek

II. sivrilmek → [kim] Etkilenen

Ör. Tırnakları_[kime: etkilenen] sivrilmiş.

A2 I. sivrilmek₁ = *mecaz* Başkalarını geride bırakıp yükselmek veya ün kazanmak

II. sivrilmek → [kim]_{Eden}

Ör. O_[kim: eden] Arkadaşları arasında sivrilmiş, birçok savaşlarda yüz aklığı göstermiş cesur bir kaptandı. TS

Soğumak

A1 I. soğumak₁ = Isısını hızla veya yavaş yavaş yitirerek soğuk duruma gelmek

II. soğumak → [kim] Etkilenen

Ör. İçecekler_[kim: etkilenen] soğudu.

A2 I. soğumak₂ = *mecaz* Birine veya bir şeye duyulan istek, sevgi ve ilgi kalmamak

II. soğumak → [kim]_{Deneyimci}, [kimden]_{Uyarıcı}

Ör. (Onlar)_[kim: deneyimci] Bizden_[kimden: uyarıcı] soğudular, bizi de kendilerinden soğuttular. TS

Sokmak

A1 I. sokmak₃ = İçine veya arasına girmesini sağlamak

II. sokmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Dış kapıya_[kime: hedef] anahtar_[kimi: konu] soktu.

A2 I. sokmak₃ = Bir yere girmesini sağlamak, içeri almak

II. sokmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Bizi_[kimi: eden] içeriye aldı ve küçük bir odaya_[kime: hedef] soktu. TS

A3 I. sokmak₃ = Bıçak, çakı, iğne vb. batırmak, saplamak

II. sokmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Araç}, [kime]_{Etkilenen}

Ör. Adam_[kim: eden] bıçağı_[kimi: araç] karnına_[kime: etkilenen] soktu. TS

A4 I. sokmak₂ = Böcek, zehirli hayvan iğnesini batırmak veya ısırarak,
zehirlemek

II. sokmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Otların arasında bacaklarını_[kimi: etkilenen] yılan_[kim: eden] sokar. TS

A5 I. sokmak₃ = *mecaz* Dokunaklı, kırıcı veya acı söz söylemek

II. sokmak → [kim]_{Söyleyen}, [kime]_{Alıcı}, [ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. (O)_[kim: söyleyen] İki de bir bize_[kime: alıcı] laf_[ne: tamamlayıcı] sokar. TS

A6 I. sokmak₃ = *mecaz* Belli etmeden kötü bir malı vermek

II. sokmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Alıcı}

Ör. Satıcı_[kim: eden] çürük malları_[kimi: konu] müşteriye_[kime: alıcı] soktu.

Solmak

A1 I. solmak₁ = Rengini yitirmek, rengi uçmak

II. solmak → [kim: -can]_{Etkilenen}

Ör. Perdeler_[kim: etkilenen] soldu.

A2 I. solmak₁ = Tazeliliğini, diriliğini veya parlaklığını yitirmek

II. solmak → [kim: bit]_{Etkilenen}

Ör. Kuşlar ağlıyor, çiçekler_[kim: etkilenen] soluyor, yapraklar dökülüyor, ufuklar kararıyordu. TS

Sormak

A1 I. sormak_{2+1; 3} = Birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek,
sual etmek

II. sormak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi/ EÖ<diye>]_{Mevzu}, (*kime*)_{Alıcı}

Ör. (O)_[kim: söyleyen] Bana_(kime: alıcı) neden gelmediğimi_[kimi: mevzu] sordu.

Ör. (O)_[kim: söyleyen] Hastanenin nöbetçi doktoru yok mu? diye_[EÖ: mevzu] soruyorum. TS

A2 I. sormak₃ = Bir işin sorumluluğu kendisinde olmak, bir işten sorumlu bulunmak

II. sormak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu}, [kimden]_{Alıcı}

Ör. (O)_[kim: söyleyen] Bu işi_[kimi: mevzu] benden_[kimden: alıcı] sorarlar. TS

Soymak

A1 I. soymak₂ = Bir şeyin üzerinden kabuk, deri, zar vb.ni çıkarmak

II. soymak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne: -can]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] Takkesini geçirmiş, entarisini kuşanmış, elma_[ne: etkilenen] soyuyordu. TS

A2 I. soymak₂ = Birinin giysilerini çıkarmak

II. soymak → [kim]_{Eden}, [kimi: ins]_{Etkilenen}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Yaralıy_[kimi: etkilenen] soyuyor ve ilk tedaviye başlıyorum.

A3 I. soymak₂ = Birinin üstünde, yanında veya bir yerde bulunan şeyleri çalarak alıp götürmek

II. soymak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Faydalanan}

Ör. Hırsız_[kim: eden] yalnız beni_[kimi: faydalanan] soymuş, diğerlerine dokunmamış.

Sökmek

A1 I. sökmek_{2+(1):3} = Bir şeyi bulunduğu yerden kuvvet kullanarak veya gevşeterek çıkarmak, çekip ayırmak

II. sökmek → [kim]_{Eden/Güç}, [kimi]_{Etkilenen}, (kimden)_{Kaynak}

Ör. Bu çoban_[kim: eden] öyle güçlü görünüyor ki şu yandaki ağacı_[kimi: etkilenen] kavrasa dibinden_(kimden: kaynak) söker. TS

A2 I. sökmek₂ = Kurulmuş bir şeyi parçalarına ayırmak; Örölmüş, dikilmiş şeyin, örgüsünü veya dikişini ayırmak

II. sökmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Adam_[kim: eden] makineyi_[kimi: etkilenen] söktü.

Ör. Terzi_[kim: eden] gömleği_[kimi: etkilenen] söktü.

A3 I. sökmek₂ = Karışık bir yazıyı okumak, okuyabilme becerisini kazanmak

II. sökmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Yazıyı_[kimi: içerik] sonunda söktüm.

A4 I. sökmek₃ = Ayırmak, uzaklaştırmak, vazgeçirmek

II. sökmek → [kim]_{Eden}, [kimden]_{içerik}, [kimi]_{Deneyimci}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Saplandığı fikirlerden_[kimden: içerik] onu_[kimi: deneyimci] sökemezsiniz. TS

A5 I. sökmek₂ = *argo* Geçmek

II. sökmek → [kim]_{Süreç}, [kimde]_{Yer}

Ör. Senin bu baskı ve dayatmaların_[kim: süreç] burada_[kimde: yer] sökmez.

Sönmek

A1 I. sönmek₁ = Yanmaz, aydınlatmaz, parlamaz olmak

II. sönmek → [kim]_{Güç}

Ör. Son yıldız_[kim: güç] vadinin üstünde bir yanıp bir sönüyordu. TS

A2 I. sönmek₁ = Hava veya başka bir gaz ile şişirilmiş bir şeyin havası kaçıp şişkinliği inmek

II. sönmek → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Balon_[kim: etkilenen] söndü. TS

A3 I. sönmek₁ = *mecaz* Gerilemek, parlaklık ve önemini yitirmek

II. sönmek → [kim]_{Süreç}

Ör. Münakaşa_[kim: süreç] tekrar eski hızını alamayarak biraz sonra söndü. TS

- A4 I. sönmek₁ = *mecaz* Duygular dinmek, yatışmak, etkisini yitirmek
II. sönmek → [kim]_{<iyelik>}: soy]Deneyimci
Ör. Öfkeleri_[kim: deneyimci] bir yaz fırtınası gibi birdenbire sönüverdi. TS

Söylemek

- A1 I. söylemek_{2+(1):3} = Düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak
II. söylemek → [kim]Söyleyen, [kimi]Söz, (*kime*)Alıcı
Ör. (O)_[kim: söyleyen] Bu konak için de yine senelerden beri aynı şeyi_[kimi: söz] söylerim. TS
- A2 I. söylemek₂ = Bir düşünceyi ileri sürmek, ortaya atmak
II. söylemek → [kim]Deneyimci, [kimi]İçerik
Ör. Hececiler_[kim: deneyimci] kendilerinden sonra yeni bir edebî neslin yetişmediğini_[kimi: içerik] söylüyorlar. TS
- A3 I. söylemek_{2+(1):3} = Türkü, şarkı vb. okumak
II. söylemek → [kim]Söyleyen, [ne/kimi]Tamamlayıcı, (*kime*)Alıcı
Ör. Haydar Dümen_[kim: söyleyen] Saba Tümer'in programında canlı yayında türkü_[ne: tamamlayıcı] söyledi
- A4 I. söylemek₃ = Haber vermek
II. söylemek → [kim]Söyleyen, [kimi<filimsi>]Mevzu, [kime]Alıcı
Ör. Beni görenler_[kim: söyleyen] nasıl yaşadığımı_[kimi: mevzu] babama_[kime: alıcı] söylemişler. TS
- A5 I. söylemek_{1+(1):2} = Yapılmasını istemek
II. söylemek → [kim]Söyleyen, (*kimi/ne*)Söz
Ör. (Sen)_[kim: söyleyen] Söyle, gelsin nargileler. ÖTS
- A6 I. söylemek_{2+(1):3} = *mecaz* Sipariş etmek
II. söylemek → [kim]Eden, [ne]Konu, (*kime*)Faydalanan
Ör. (Ben)_[kim: eden] Size_(kime: faydalanan) iki çay_[ne: konu] söyledim.

Söz etmek

- A1 I. söz etmek ₂ = Bir şey üzerine konuşmak
II. söz etmek → [kim]Söyleyen, [kimden]Mevzu
Ör. (O)_[kim: söyleyen] Dilin çağdaş kadın yazara hazırladığı tuzaklardan_[kimden: mevzu] söz etmişti. TS

- A2 I. söz etmek ₁ = Bir şeyin dedikodusunu yapmak
II. söz etmek → [kim]Söyleyen
Ör. Ala gözlü benli dilber/ Usul söyle, (onlar)_[kim: söyleyen] söz ederler. ÖTS

Sulamak

- A1 I. sulamak ₂ = Toprak, bitki, hayvan vb.ne su vermek
II. sulamak → [kim]Eden, [kimi]Faydalanan
Ör. Babası_[kim: eden] çiçekleri_[kimi: faydalanan] suluyor ve öksürüyordu. TS
- A2 I. sulamak ₂ = *argo* Para ödemek, vermek, harcamak
II. sulamak → [kim]Eden, [kimi/ZÖ]Tamamlayıcı
Ör. (O)_[kim: eden] Sabah sabah beş milyon lirayı_[kimi: tamamlayıcı] suladık. TS

Sunmak

- A1 I. sunmak ₃ = Bir büyüğe veya nezaket gereğince bir kimseye bir şeyi vermek, arz etmek, yollamak, göndermek, takdim etmek
II. sunmak → [kim]Eden, [kimi/ne]Konu, [kime]Alıcı
Ör. Minikler_[kim: eden] Ata'ya_[kime: alıcı] çiçek_[ne: konu] sundu.
- A2 I. sunmak _{2+(1): 3} = Tanıtmak, bilgi vermek amacıyla çeşitli yöntemler kullanarak bir konuyu dinleyenlere aktarmak
II. sunmak → [kim]Söyleyen, [kimi]Mevzu, (kime)Alıcı
Ör. Projeyi_[kimi: mevzu] çalışanlara_(kime: alıcı) bir şirket yetkilisi_[kim: söyleyen] sunacak.

Susamak

A1 I. susamak₁ = Su içme gereksinimi duymak

II. susamak → [kim]_{Deneyimci}

Ör. İşçiler_[kim: deneyimci] çok susamışlardı.

A2 I. susamak₂ = *mecaz* Çok istemek, özlemek:

II. susamak → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{Uyarıcı}

Ör. Mahkûmlar_[kim: deneyimci] güneşe_[kime: uyarıcı] âdeta susamışlardı.

Süpürmek

A1 I. süpürmek_{2+(1):3} = Bir şeyin, bir yerin üstündeki çer çöp, toz toprak vb.

şeyleri süpürge, fırça veya başka bir araçla toplamak

II. süpürmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, (kimle)_{Araç}

Ör. Herif_[kim: eden] süpürge ile_(kimle: araç) fesini_[kimi: etkilenen] süpürüp de şak şak eline vurdukça un çuvalı gibi tozuyordu. TS

A2 I. süpürmek₂ = *mecaz* Çıkarıp atmak, kovmak

II. süpürmek → [kim]_{Eden}, [kimi: +can]_{Etkilenen}

Ör. O_[kim: eden] Yanında binlerce kurbanlık ile / Süpürdü düşmanı_[kimi: etkilenen], bastı dayığı. TS

A3 I. süpürmek₂ = *mecaz* Tüketmek, bitirmek

II. süpürmek → [kim]_{Eden}, [kimi: -can]_{Etkilenen}

Ör. O_[kim: eden] Tatlıya öyle düşkünmüş ki geceleri usulcacık kalkar, tel dolaptaki muhallebiyi, revaniyi, kadayıfı ne bulursa hepsini_[kimi: etkilenen] süpürmüş. TS

Sürmek

A1 I. sürmek₂ = Yönetim yürütmek, sevk etmek

II. sürmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. Şoför_[kim: eden] arabayı_[kimi: tamamlayıcı] çok hızlı sürüyor.

A2 I. sürmek_{2+(1):3} = Önüne katıp götürmek

II. sürmek → [kim]_{Eden}, [kimi: hay]_{Eden}, (kime)_{Hedef}

Ör. Çocuklar_[kim: eden] koyunları_[kimi: eden] avlu_{ya}_(kime: hedef) sürdü.

A3 I. sürmek₃ = Uzatmak, ileri doğru itmek

II. sürmek → [kim]_{Eden}, [kimi: -can]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Kahveyi ısıtıyor, suyu dolduruyor, cezveyi_[kimi: konu] ocağa_[kime: hedef] sürüyor, fincanı boşaltıyor. TS

Ör. (O)_[kim: eden] Önüne_[kime: hedef] dosyayı_[kimi: konu] sürdü. ÖTS

A4 I. sürmek₃ = Dokundurmak, değdirmek

II. sürmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Araç}, [kime]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] Saçını_[kimi: araç] yüzüne_[kime: etkilenen] sürdü.

A5 I. sürmek₃ = Oturduğu, bulunduğu yerden, ülkeden ceza olarak başka bir yer veya ülkeye göndermek, nefyetmek

II. sürmek → [kim]_{Eden}, [kimi: ins]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. Mütarekede İngilizler_[kim: eden] onu_[kimi: eden] Malta'ya_[kime: hedef] sürdüler. TS

A6 I. sürmek₃ = Bir maddeyi bir yüzey üzerine ince bir tabaka olarak yaymak, dökmek, serpmek

II. sürmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne: sıvı]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Siz)_[kim: eden] kremi_[kimi: etkilenen] hayvanın vücuduna_[kime: hedef] sürün.

Ör. (O)_[kim: eden] Kolanyayı_[kimi: etkilenen] avucuna doldurup kokluyor; ensesine, şakaklarına, boynuna_[kime: hedef] sürüyor. TS

A7 I. sürmek₂ = Herhangi bir durum içinde bulunmak

II. sürmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Durum}

Ör. (O)_[kim: eden] Dört duvar arasında bir memur hayatı (zevk ü sefa)_[kimi: durum] sürüyordu. TS

Ör. (O)_[kim: eden] Gurbet ilde padişahlık_[ne: durum] sürüyor. ÖTS

A8 I. sürmek_{2+(1):3} = Pulluk veya sabanla toprağı işlemek

II. sürmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}, (*kimle*)_{Araç}

Ör. (O)_[kim: eden] Öküzünün biri ölünce tarlasını_[kimi: etkilenen] süremedi. TS

A9 I. sürmek₁ = Olmaya devam etmek

II. sürmek → [kim]_{Süreç}

Ör. Baygınlığım_[kim: süreç] ne kadar sürdü bilmiyorum. TS

A10 I. sürmek₂ = Zaman geçmek

II. sürmek → [kim]_{Tamamlayıcı}, [ZÖ]_{Zaman}

Ör. (O)_[kim: tamamlayıcı] Çok_[ZÖ: zaman] sürmez, her şey düzelir. TS

A11 I. sürmek₂ = Zaman almak

II. sürmek → [kim]_{Süreç}, [ZÖ]_{Zaman}

Ör. Her odanın ziyareti_[kim: süreç] bir saat_[ZÖ: zaman] sürmüştü. TS

A12 I. sürmek₁ = *bitki bilimi* Bitki, ot yetişip ortaya çıkmak, bitmek, yeşermek

II. sürmek → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Bu gölgeli yerlerde otlar_[kim: etkilenen] bütün bir yaz mevsimi yeniden yeniye sürer. TS

Sürtmek

A1 I. sürtmek₃ = Bir şeyi bastırarak diğer bir şeyin üzerinden geçirmek

II. sürtmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kime]_{Etkilenen}

Ör. Cemal_[kim: eden] ellerini_[kimi: etkilenen] hızlı hızlı birbirine_[kime: etkilenen] sürttü. TS

A2 I. sürtmek₂ = *teklifsiz konuşmada* Başboş dolaşmak, yararsız dolaşmak

II. sürtmek → [kim]_{Eden}, [kimde]_{Yer}

Ör. Çocukcağız_[kim: eden] birkaç gün sokaklarda_[kimde: yer] sürtmüş. TS

A3 I. sürtmek₂ = Dokundurmak

II. sürtmek → [kim]_{Etkilenen}, [kime]_{Etkilenen}

Ör. Metal bölümler_[kim: etkilenen] yere_[kime: etkilenen] sürüyor.

Sürüklemek

A1 I. sürüklemek $_{2+(1):3} =$ Bir şeyi yerden kaldırmadan iterek veya çekerek götürmek

II. sürüklemek $\rightarrow$ _{[kim]Eden, [kimi]Etkilenen, (kime)Hedef}

Ör. Cemal_[kim: eden] bavulları_[kimi: etkilenen] büfeye_(kime: hedef) sürükledi.

A2 I. sürüklemek $_{2+(1):3} =$ Akarsu alıp götürmek

II. sürüklemek $\rightarrow$ _{[kim]Güç, [kimi]Konu, (kime)Hedef}

Ör. Sakarya nehri_[kim: güç] kırılmış söğüt dallarını, saman çöplerini_[kimi: konu] sürüklüyordu. TS

A3 I. sürüklemek $_3 =$ *mecaz* İstekli olmayan birini bir yere götürmek, getirmek

II. sürüklemek $\rightarrow$ _{[kim]Eden, [kimi]Eden, [kime]Hedef}

Ör. Adam_[kim: eden] gittiği her yere_[kime: hedef] onu_[kimi: eden] da sürüklüyordu. TS

A4 I. sürüklemek $_3 =$ *mecaz* Kötü bir duruma, sona doğru götürmek

II. sürüklemek $\rightarrow$ _{[kim]Eden, [kimi]Eden, [kime]Süreç}

Ör. (O)_[kim: eden] Hepimizi_[kimi: eden] bu dipsiz denizin enginlerinde mahvolmaya_[kime: süreç] sürükledin. TS

Ör. O adam_[kim: eden], çocukları_[kimi: eden] suç işlemeye_[kime: süreç] sürüklüyor.

A5 I. sürüklemek $_3 =$ *mecaz* uyandırarak bırakamayacak duruma getirmek, çok ilgilendirmek

II. sürüklemek $\rightarrow$ _{[kim]Eden, [kimi]Deneyimci, [kime]Uyarıcı}

Ör. (O)_[kim: eden] Benim çağdaşımdan kim bilir kaç bin genci_[kimi: deneyimci] bahtiyar rüyalara_[kime: uyarıcı] sürüklemiştir. TS

A6 I. sürüklemek $_3 =$ *mecaz* Bir kimseyi, bir işi yapmaya zorlamak

II. sürüklemek $\rightarrow$ _{[kim]Eden/SebeP, [kimi]Deneyimci, [kime]İçerik}

Ör. Aile baskısı_[kim: sebep] mı Baykal'ı_[kimi: deneyimci] istifaya_[kime: içerik] sürükledi?

Sürümek

A1 I. sürümek $_{2+(1):3} =$ Bir şeyi yerden kaldırmadan iterek, çekerek götürmek, sürüklemek

II. sürümek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, (*kime*)_{Hedef}

Ör. Cemal_[kim: eden] bavulları_[kimi: etkilenen] büfeye_(kime: hedef) sürüdü.

A2 I. sürümek $_2 =$ Hafif bir şeyi sürüklemek

II. sürümek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Yürü yavrum yürü/ (sen)_[kim: eden] fistanını_[kimi: etkilenen] sürü. ÖTS

A3 I. sürümek $_3 =$ Bir şeyi peşine takmak, alıp götürmek

II. sürümek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Eden}, [kimden]_{Güzergâh}

Ör. (O)_[kim: eden] Hun alaylarını [kimi: eden] arkamızdan [kimden: güzergâh] sürüdü.
MBTS

Süzmek

A1 I. süzmek $_{2+(1):3} =$ Bir sıvıyı, içindeki katı maddelerden ayırmak için bez veya delikli bir kaptan geçirmek

II. süzmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, (*kimle*)_{Araç}

Ör. (O)_[kim: eden] Başka zaman seni nerede bulacağım diyerek sütü_[kimi: etkilenen] süzdü.

A2 I. süzmek $_2 =$ Bazı sıvıların yoğunlaşmasına yol açan, katı ve tortulu maddeleri bu sıvılardan ayırmak veya bir şeyin sıvı kısmını ayırmak

II. süzmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] Sirkenin tortusunu_[kimi: etkilenen] süzdü. TS

- A3 I. süzmek₂ = Gözle inceleyerek dikkatle bakmak
II. süzmek → [kim]Deneyimci, [kimi]Uyarıcı
Ör. (O)_[kim: deneyimci] Yarı kapalı, yumuk yumuk gözlerinin büsbütün küçülterek
nehrin iki kıyısını_[kimi: uyarıcı] süzdü.

Şaşırmak

- A1 I. şaşırmak₂ = Ne yapmak gerektiğini bilememek, nasıl davranacağını
kestirememek, içinden çıkamamak
II. şaşırmak → [kim]Deneyimci, [kimi]İçerik
Ör. Genç kızlar_[kim: deneyimci] erkeklerin iltifatlarına nasıl karşılık
vereceklerini_[kimi: içerik] şaşırmışlardı. TS

- A2 I. şaşırmak₁ = Doğru, gerçek ve gerekli olanı ayırt edemeyecek duruma
gelmek

II. şaşırmak → [kim]Deneyimci

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Şaşırdım kaldım, nasıl atsam adım! ÖTS

- A3 I. şaşırmak_{1+(1): 2} = Herhangi bir durum karşısında şaşkınlık duymak, hayret
etmek

II. şaşırmak → [kim]Deneyimci, (kime)Uyarıcı

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Gördüklerime_(kime: uyarıcı) o kadar şaşırdım ki anlatamam.

Şaşmak

- A1 I. şaşmak₂ = Umulmayan, beklenmeyen veya olağanüstü bir olay, bir olgu
karşısında şaşkın duruma gelmek, hayret etmek

II. şaşmak → [kim]Deneyimci, [kime]Uyarıcı

Ör. (Sen)_[kim: deneyimci] Şaşmadın mı hiç çocuğum/ Baharın sessizce gelişine_[kime: uyarıcı]

- A2 I. şaşmak₂ = Yolundan sapmamak, gidişini değiştirmemek veya
yanılmamak

II. şaşmak → [kim]Deneyimci, [kimden]İçerik

Ör. (Sen)_[kim: deneyimci] Ey oğul, haktan adaletten_[kimden: içerik] sakın şaşma. ÖTS

A3 I. şaşmak ₁ = Şaşırmak

II. şaşmak → _[kim]Deneyimci

Ör. Şaştım hey Allah'ım ben_[kim: deneyimci] de pek şaştım. ÖTS

Şenlenmek

A1 I. şenlenmek ₁ = Şen duruma gelmek, neşelenmek, gönlü açılmak

II. şenlenmek → _[kim]Tamamlayıcı

Ör. Gönlümüz_[kim: tamamlayıcı] şenlenirdi sarışınılığından. TS

A2 I. şenlenmek ₁ = Bayındır duruma gelmek; Canlılık, hareket kazanmak

II. şenlenmek → _[kim: yer]Etkilenen

Ör. Antalya'nın Alanya ve Muğla'nın Fethiye ilçelerindeki plajlar_[kim: etkilenen],
hava sıcaklıklarının artmasıyla daha şimdiden şenlendi.

Şikâyet etmek

A1 I. şikâyet etmek _{2+(1):3} = birinin yaptığı yanlış bir iş veya davranışı ilgili
makama veya daha üst makamdakine bildirmek

II. şikâyet etmek → _[kim]Söyleyen, _[kimi]Mevzu, *(kime)*Alıcı

Ör. Adam_[kim: söyleyen] bizi_[kimi: mevzu] müdür_(kime: alıcı) şikâyet etmiş.

A2 I. şikâyet etmek ₂ = *mecaz* Sızlanmak

II. şikâyet etmek → _[kim]Söyleyen, _[kimden]Mevzu

Ör. (O)_[kim: söyleyen] Durmadan oğlundan_[kimden: mevzu] şikâyet etti.

Şişmek

A1 I. şişmek ₁ = İçi hava veya gazlarla dolarak gerilmek

II. şişmek → _[kim]Etkilenen

Ör. Balon_[kim: etkilenen] şişti. TS

A2 I. şişmek₁ = Çok yemek yiyerek rahatsız olacak kadar doymak
II. şişmek → [kim: ins]Etkilenen
Ör. (Ben)_[kim: etkilenen] Çok şiştim.

A3 I. şişmek₂ = *mecaz* Gururlanmak, büyüklenmek
II. şişmek → [kim]Deneyimci, [EÖ<diye/için>]Uyarıcı
Ör. Herif_[kim: deneyimci] “Babam müdür oldu.” diye_[kimi: uyarıcı] şişiyor.

A4 I. şişmek₁ = Utanmak, mahcup olmak
II. şişmek → [kim]Deneyimci
Ör. Ben demedim mi sana, bu herifin karşısında aşık atılmaz diye, (Sen)_[kim: deneyimci] şiştin mi şimdi?

Tabir etmek

A1 I. tabir etmek₂ = Yorumlamak
II. tabir etmek → [kim]Söyleyen, [kimi/ne]Tamamlayıcı
Ör. Hoca_[kim: söyleyen] rüyaları_[kimi: tamamlayıcı] tabir ediyormuş.
Ör. (O)_[kim: söyleyen] Sana yolculuk, millete de şenlik var diye tabir etti. TS

A2 I. tabir etmek₃ = Adlandırmak, ad verilmek, ifade etmek
II. tabir etmek → [kim]Söyleyen, [ne]Söz, [kime]Mevzu
Ör. Köylüler_[kim: söyleyen] bu tarhlara_[kime: mevzu] tahta_[ne: söz] tabir eder.

Tahrik etmek

A1 I. tahrik etmek₂ = Kışkırtmak; Harekete geçirmek
II. tahrik etmek → [kim]Uyarıcı, [kimi]Deneyimci
Ör. Bu manzara_[kim: uyarıcı] zamanın çoğu sanatkârını_[kimi: deneyimci] tahrik ediyordu. TS

A2 I. tahrik etmek₂ = Harekete getirmek, hareket ettirmek
II. tahrik etmek → [kim]Eden, [kimi]Etkilenen
Ör. (O)_[kim: eden] kafesi_[kimi: etkilenen] tahrik etti, karın kabası döküldü. MBTS

Takdir etmek

- A1 I. takdir etmek₂ = Beğenmek
II. takdir etmek → [kim]Deneyimci, [kimi]Uyarıcı
Ör. (O)_[kim: deneyimci] Ama içinden yine onu_[kimi: uyarıcı] takdir etmekten de geri kalmamış. TS
- A2 I. takdir etmek₁ = Önemini, gerekliliğini, değerini anlamak
II. takdir etmek → [kim]Deneyimci
Ör. Yarın pazar karıcığım / İşe gitmek var, (O)_[kim: deneyimci] takdir edersin. TS

Takip etmek

- A1 I. takip etmek₂ = Yetişmek, yakalamak veya bulmak amacıyla birinin arkasından gitmek, izlemek
II. takip etmek → [kim]Eden, [kimi: +can]Güzergâh
Ör. (Siz)_[kim: eden] Lütfen beni_[kimi: güzergâh] takip ediniz.
- A2 I. takip etmek₂ = Belli bir yönde gitmek
II. takip etmek → [kim]Eden, [kimi: -can]Güzergâh
Ör. (Siz)_[kim: eden] Bu yolu_[kimi: güzergâh] takip ederseniz eve varırsınız. TS
- A3 I. takip etmek₂ = Bir şeyi izlemek
II. takip etmek → [kim]Deneyimci, [kimi]Uyarıcı
Ör. (Biz)_[kim: deneyimci] Böylesi anlarda, dizi_[kimi: uyarıcı]yı çarpık bir nazarla takip eder. TS
- A4 I. takip etmek₂ = Dikkatle dinlemek, anlamak
II. takip etmek → [kim]Deneyimci, [kimi]İçerik
Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Öğretmenin anlattıklarını_[kimi: içerik] takip edemedim. TS
- A5 I. takip etmek₂ = Hemen arkasından gelmek
II. takip etmek → [kim]Konu, [kimi]Konu

Ör. Koru Dağları_[kim: konu] doğu-batı doğrultusunda birbirlerini_[kimi: konu] takip eder.

Takmak

A1 I. takmak₃ = Bir şeyi başka bir yere uygun bir biçimde tutturmak, iliştiirmek, geçirmek

II. takmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Sen)_[kim: eden] Kepine_[kime: hedef] Türk bayrağı_[kimi: konu] taktı.

A2 I. takmak₃ = Düğün vb. törenlerde takı armağan etmek

II. takmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kime]_{Faydalanan}

Ör. (O)_[kim: eden] Geline_[kime: faydalanan] pırlanta yüzük_[ne: konu] takmışlar. TS

A3 I. takmak₃ = Ad, lakap koymak

II. takmak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi/ne]_{Söz}, [kime]_{Alıcı}

Ör. Ona_[kime: alıcı] bu adı_[ne: söz] kim_[kim: söyleyen] takmıştır? TS

A4 I. takmak₃ = Kendisiyle birlikte götürmek, yanına almak veya arkasından izletmek

II. takmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Eden}, [kime]_{Hedef/Güzergâh}

Ör. (O)_[kim: eden] Arabaya_[kime: güzergâh] hafıye kıyafetinde polis memurları_[ne: eden] da takıyorlar. TS

A5 I. takmak₂ = Kuşanmak, takınmak

II. takmak → [kim]_{Eden}, [ne]_{Etkilenen}

Ör. Adam_[kim: eden] kravat/kemer_[ne: etkilenen] takmamış.

A6 I. takmak₂ = *mecaz* Biriyle olumsuz olarak uğraşmak

II. takmak → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{Uyarıcı}

Ör. Öğretmen_[kim: deneyimci] bana_[kime: uyarıcı] takmış.

A7 I. takmak₂ = *argo* Sınavını başaramamak

II. takmak → [kim]Deneyimci, [kimden]İçerik

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Bütün derslerden_[kimden: içerik] takarak sınıfta kalmış. TS

A8 I. takmak₂ = *argo* Borç bırakmak

II. takmak → [kim]Eden, [kimi]Tamamlayıcı

Ör. Bu eve asilzadelerin biri girip öteki giderdi. Giden_[kim: eden] kirayı_[kimi: tamamlayıcı] takar, gelen ortalığı kasıp kavururdu. TS

A9 I. takmak₂ = *argo* Önemsemek, önem vermek, tınmak

II. takmak → [kim]Deneyimci, [kimi]İçerik

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Dün koskoca bir mebus kızırken, bir zamanların Şalvarlı Nuriyesi'ni_[kimi: içerik] takar mıyım? TS

Tanıklık etmek

A1 I. tanıklık etmek₁ = Mahkemede, tanık olunan bir durumu söylemek, şahitlik etmek

II. tanıklık etmek → [kim]Söyleyen

Ör. (Sen)_[kim: söyleyen] İntihar etmeden önce de aleyhte tanıklık edecekti. TS

A2 I. tanıklık etmek₂ = Sosyal bir olayı, dönemi yaşamış olmak

II. tanıklık etmek → [kim]Deneyimci, [kime]Tamamlayıcı

Ör. İhtiyar çınar_[kim: deneyimci] bu olaylara_[kime: tamamlayıcı] tanıklık etmiştir.

Tanımak

A1 I. tanımak₂ = Daha önce görülen, bilinen bir kimse veya şeyle karşılaşıldığında bunun kim veya ne olduğunu hatırlamak

II. tanımak → [kim]Deneyimci, [kimi]İçerik

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Zarfin üstündeki yazıyı_[kimi: içerik] hemen tanıdı. TS

A2 I. tanımak₃ = Bir kimse veya şeyle ilgili, doğru ve tam bilgisi bulunmak

II. tanımak → [kim]Deneyimci, [kimi]İçerik, [ZÖ]Durum

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Sincapları_[kimi: içerik] yakından_[ZÖ: durum] tanırım. TS

A3 I. tanımak₃ = Bir şeyin yapılması, bitirilmesi için belli bir süre vermek
II. tanımak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Alıcı}, [ZÖ]_{Zaman}
Ör. (Ben)_[kim: eden] Ona_[kime: alıcı] borcunu ödemesi için üç gün_[ZÖ: zaman] tanıdım.
TS

A4 I. tanımak₂ = Sorumlu bilmek
II. tanımak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi: ins]_{İçerik}
Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Ben arkadaşını_[kimi: içerik] tanımam, alacağımı senden isterim. TS

Taramak

A1 I. taramak₂ = Bir şeyin tellerini birbirinden ayırıp karışıklığını gidermek
II. taramak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. (O)_[kim: eden] Anası sabaha kadar saçlarını_[kimi: etkilenen] tarıyor. TS

A2 I. taramak₂ = Bir şey veya kimseyi bulmak, denetlemek için türlü yöntemlerden yararlanarak bir yeri sıkı bir biçimde aramak
II. taramak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Uyarıcı}
Ör. Birdenbire uzun bir ışık_[kim: deneyimci] sol tarafımızdaki sırtları_[kimi: uyarıcı] taradı. TS

A3 I. taramak₃ = Kafasından geçirmek, belli belirsiz düşünmek
II. taramak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}, [kimde]_{Tamamlayıcı}
Ör. (O)_[kim: deneyimci] tüm maziyi_[kimi: içerik] belleğinde_[kimde: tamamlayıcı] taradı.

A4 I. taramak₃ = *mecaz* Dikkatle bakmak, süzmek
II. taramak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Uyarıcı}, [ZÖ]_{Durum}
Ör. Kadın_[kim: deneyimci] çocuğu_[kimi: uyarıcı] baştan ayağa_[ZÖ: durum] taradı.
Ör. (O)_[kim: deneyimci] Sonra döndü, pür dikkat_[ZÖ: durum] gözleriyle salonu
dolduranları_[kimi: uyarıcı] taradı.

A5 I. taramak₂ = *mecaz* Derleme ve araştırma yapmak için bir yayını dikkatle gözden geçirmek veya gerekli kelime, cümle ve yazıları tespit etmek

II. taramak → [kim]Deneyimci, [kimi]İçerik

Ör. (O)_[kim: deneyimci] dergileri_[kimi: içerik] bir günde taradılar.

Tarif etmek

A1 I. tarif etmek₂ = Tanımlamak

II. tarif etmek → [kim]Söyleyen, [kimi]Mevzu

Ör. (Biz)_[kim: söyleyen] Önce hep birlikte basın suçunu_[kimi: mevzu] tarif edelim. TS

A2 I. tarif etmek_{2+(1):3} = Bir işin yapılış yöntemini açıklama ve belirtmek

II. tarif etmek → [kim]Söyleyen, [kimi <filimsi>]Mevzu, (*kime*)Alıcı

Ör. (Sen)_[kim: söyleyen] Bize_(kime: alıcı) böreği nasıl yaptığını_[kimi: mevzu] tarif ediyordu.

Tartmak

A1 I. tartmak₂ = Bir şeyin birim cinsten ağırlığını bulmak

II. tartmak → [kim]Eden, [kimi]Etkilenen

Ör. Kasap_[kim: eden] eti_[kimi: etkilenen] bir türlü tartamadı.

A2 I. tartmak₂ = Binek hayvanlarının dizginlerini çekmek

II. tartmak → [kim]Eden, [kimi]Tamamlayıcı

Ör. Süvari_[kim: eden] kısrağa muktedir olmak için dizginleri_[kimi: tamamlayıcı] tartıyordu.

A3 I. tartmak₂ = *mecaz* Bir şeyin bütün sonuçlarını düşünmek, hesap etmek

II. tartmak → [kim]Deneyimci, [kimi]İçerik

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Acaba, bütün bu söylediklerinin altında bir takaza da var mı diye onu_[kimi: içerik] iyice tartıyorum, yok gibi. TS

A4 I. tartmak₂ = *mecaz* Dikkatle incelemek, değer biçmek

II. tartmak → [kim]Deneyimci, [kimi: ins]İçerik

Ör. (Sen)_[kim: deneyimci] Başını ellerinin içine alarak evvela kendini_[kimi: içerik] bir tartmak istedi. TS

Tasdik etmek

A1 I. tasdik etmek ₂ = Doğrulamak

II. tasdik etmek → [kim]Söyleyen, [kimi]Mevzu

Ör. Bütün kadınlar_[kim: söyleyen] da bu iki şahidi_[kimi: mevzu] tasdik ettiler. TS

A2 I. tasdik etmek ₂ = Onaylamak

II. tasdik etmek → [kim]Deneyimci, [kimi]İçerik

Ör. Hazır olanlar_[kim: deneyimci] bilgiçlik tasladılar, (onu)_[kimi: içerik] tasdik ettiler. TS

Taşımak

A1 I. taşımak _{2+(2): 4} = Bir şeyi bir yerden alıp başka yere götürmek

II. taşımak → [kim]Eden, [kimi/ne]Konu, [kime]Hedef, (kimden)Kaynak

Ör. (O)_[kim: eden] Hastayı_[kimi: konu] ekseriya yakın kasabaya taşırlardı.

A2 I. taşımak ₂ = Üstünde bulundurmak

II. taşımak → [kim]Yer, [ne]Konu

Ör. (O)_[kim: yer] Boynundan asılmış gümüş bir köstek_[ne: konu] taşırdı. TS

A3 I. taşımak ₂ = Bir nesnenin ağırlığını yüklenmek

II. taşımak → [kim]Eden, [kimi]Konu

Ör. Adam_[kim: eden] koca çuvalı_[kimi: konu] nasıl taşırsın! ÖTS

A4 I. taşımak ₂ = mecaz Duymak, hissetmek

II. taşımak → [kim]Deneyimci, [ne/kimi]Uyarıcı

Ör. (Onlar)_[kim: deneyimci] İçlerinde her şeye karşı bir suçluluk duygusu_[ne: uyarıcı] taşırlar. TS

A5 I. taşımak ₂ = mecaz Katlanmak, üstlenmek, yüklenmek, çekmek

II. taşımak $\rightarrow$ [kim]Deneyimci, [kimi]İçerik

Ör. Kadın_[kim: deneyimci] onu_[kimi: içerik] artık taşıyamıyordu.

Taşınmak

A1 I. taşınmak $_{2+(1):3} =$ Başka bir yere gitmek, göçmek

II. taşınmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}, (*kimden*)_{Kaynak}

$\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimden]_{Kaynak}, (*kime*)_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Samsun'a_[kime: hedef] taşındı.

Ör. (O)_[kim: eden] Samsun'dan_[kimden: kaynak] taşındı.

A2 I. taşınmak $_2 =$ Bir yere sık gitmek

II. taşınmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Bir ay mahkemeye_[kime: hedef] taşındı. TS

Taşlamak

A1 I. taşlamak $_2 =$ Taş atmak, taşa tutmak

II. taşlamak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] Hem bağırlıyor hem atlıları_[kimi: etkilenen] taşıyordu. TS

A2 I. taşlamak $_2 =$ *mecaz* Üstü kapalı iğneleyici söz söylemek

II. taşlamak $\rightarrow$ [kim]_{Söyleyen}, [kime]_{Alıcı}

Ör. Sen_[kim: söyleyen] istediğin kadar taşla beni_[kimi: alıcı].

Taşmak

A1 I. taşmak $_{1+(1):2} =$ Sıvı maddeler, içinde bulundukları kaba sığmayacak kadar çoğalma ve kabarma yüzünden kenarları aşmak

II. taşmak $\rightarrow$ [kim: sıvı]_{Konu}, (*kimden*)_{Kaynak}

Ör. Süt_[kim: konu] tencereden_(kimi: kaynak) taştı.

A2 I. taşmak $_1 =$ Akarsu yatağından çıkarak çevresini kaplamak

II. taşmak $\rightarrow$ [kim]_{Konu}

Ör. Çoruh nehri_[kim: konu] taştı.

- A3 I. taşmak₃ = Bir yere veya şeye sığmamak
II. taşmak → [kim: katı]_{Konu}, [kimden]_{Kaynak}, (*kime*)_{Hedef}
Ör. Siyah saçları_[kim: konu] kasketinden_[kimden: kaynak] taşmış. TS
Ör. Bu 90 bin kişi_[kim: konu] Fâtih Câmii avlusundan_[kimden: kaynak] sokaklara_(kime: hedef) taşmıştı. MBTS

- A4 I. taşmak₁ = mecaz Öfke, sabırsızlık veya heyecan yüzünden kendini tutamamak
II. taşmak → [kim]_{Deneyimci}
Ör. Taştın yine deli gönül_[kim: deneyimci].

Tatmak

- A1 I. tatmak_{1+(1); 2} = Dil yardımıyla bir şeyin tadının nasıl olduğunu anlamak
II. tatmak → [kim]_{Deneyimci}, (*kimi*)_{Uyarıcı}
Ör. Ben_[kim: deneyimci] de tadabilir miyim? TS
- A2 I. tatmak₂ = Bir şeyden az miktarda yemek ya da içmek
II. tatmak → [kim]_{Eden}, [kimi/kimden]_{Etkilenen}
Ör. (Biz)_[kim: eden] O meşhur beyaz şaraplarını_[kimi: etkilenen] tattık. TS
- A3 I. tatmak₂ = Duymak, hissetmek
II. tatmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Uyarıcı}
Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Yaşamın her acısını_[kimi: uyarıcı] tatmış. TS

Tavlamak

- A1 I. tavlamak₂ = İşlenecek nesneye gereken ısıyı ve nemi sağlamak, tav etmek
II. tavlamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. Usta_[kim: eden] demiri_[kimi: etkilenen] kan ter içinde tavlıyordu.
- A2 I. tavlamak₂ = Ümit vererek kandırmak, kendine bağlamak, aldatmak
II. tavlamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Deneyimci}
Ör. Üniversiteli genç_[kim: eden], kızı_[kimi: deneyimci] beş dakikada tavlamıştı.

Tehdit etmek

- A1 I. tehdit etmek₂ = Gözdağı vermek
II. tehdit etmek → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Ahçı}
Ör. Adam_[kim: söyleyen] herkesi_[kimi: ahçı] tehdit etti.
- A2 I. tehdit etmek₂ = Tehlikeli bir durum yaratmak
II. tehdit etmek → [kim]_{Güç}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. Aşarı yağışlar_[kim: güç] bölgeyi_[kimi: etkilenen] tehdit ediyor.

Teklemek

- A1 I. teklemek₂ = Sık fideleri seyrekleştirmek
II. teklemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. (O)_[kim: eden] Mısırları_[kimi: etkilenen] tekledi. TS
- A2 I. teklemek₁ = Motor ya da tabanca bozulup tutukluk yapmak
II. teklemek → [kim: mak]_{Tamamlayıcı}
Ör. Motor_[kim: tamamlayıcı] tekliyor. TS
- A3 I. teklemek₁ = *mecaz* Kalp düzenli çalışmamak
II. teklemek → [kim<i>iyelik</i>: org]_{Tamamlayıcı}
Ör. Kalbi_[kim: tamamlayıcı] tekledi.

Tekrar etmek

- A1 I. tekrar etmek₂ = Yeni baştan söylemek veya yapmak
II. tekrar etmek → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Söz}
Ör. (O)_[kim: söyleyen] Sözünü_[kimi: söz] hemen her gün tekrar etmekten kendimi alamıyorum. TS
- A2 I. tekrar etmek₁ = Bir iş, olay vb. yeniden ortaya çıkmak, tekrarlanmak
II. tekrar etmek → [kim]_{Süreç}
Ör. Bu olay_[kim: süreç] bir daha tekrar etmesin.

Temas etmek

A1 I. temas etmek $_{1+(1):2}$ = Dokunmak, değmek

II. temas etmek $\rightarrow [kim]_{Konu}, (kime)_{Hedef}$

Ör. Uçları_[kim: konu] birbirine_(kime: hedef) temas etmemiş.

A2 I. temas etmek $_2$ = Değirmek, sözünü etmek, bahsetmek

II. temas etmek $\rightarrow [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu}$

Ör. (Biz)_[kim: söyleyen] Şiiri iyi okuyanlarla fena okuyanlar arasındaki esaslı farka_[kime: mevzu] temas ettik. TS

A3 I. temas etmek $_2$ = Görüşüp konuşmak

II. temas etmek $\rightarrow [kim]_{Söyleyen}, [kimle]_{Söyleyen}$

Ör. Onun otomobili hemen yanıma geldi ve (biz)_[kim: söyleyen] onunla_[kimle: söyleyen] temas ettik. TS

Temin etmek

A1 I. temin etmek $_{3-2}$ = Korkusunu gidermek, güven vermek

II. temin etmek $\rightarrow [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu}, [kime]_{Alıcı}$

$\rightarrow [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu},$

Ör. (O)_[kim: söyleyen] Dünyada ondan başka kimseyi sevmeyeceğini_[kimi: mevzu] bana_[kime: alıcı] bir kere daha temin etti. TS

Ör. (Ben)_[kim: söyleyen] Sizi_[kimi: alıcı] temin ederim. MBTS

A2 I. temin etmek $_{2+(1):3}$ = Sağlamak, elde etmek, tedarik etmek

II. temin etmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, (kime)_{Alıcı}$

Ör. (O)_[kim: eden] Size_(kime: alıcı) bütün bir kış için kuru ot_[ne: konu] temin edecek. TS

Tepmek

A1 I. tepmek $_2$ = Hayvan, ayağıyla vurmak

II. tepmek $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}$

Ör. Eşek_[kim: eden] sahibini_[kimi: etkilenen] fena tepti.

A2 I. tepmek₃ = Üzerine basarak sıkıştırmak

II. tepmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}

Ör. Adam_[kim: eden] yünleri_[kimi: etkilenen] çuvala_[kime: hedef] tepiyordu.

A3 I. tepmek₂ = Çokça yürümek

II. tepmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. Ben_[kim: eden] bu topraklı yolları_[kimi: tamamlayıcı] senin için teptim.

A4 I. tepmek₁ = Silah ateşlendiğinde arkaya baskı yapmak

II. tepmek → [kim]_{Tamamlayıcı}

Ör. Tüfek_[kim: tamamlayıcı] geri tepti. TS

A5 I. tepmek₂ = *mecaz* Değerini anlamamak veya kestirememek, geri çevirmek

II. tepmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Gelmiş buraya, başını sokacak, ekmeğini kazanacak bir yer bulmuş, hiç bunu_[kimi: içerik] teper mi? TS

Terk etmek

A1 I. terk etmek₂ = Bırakmak, ayrılmak

II. terk etmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Kaynak}

Ör. Müdür_[kim: eden] odayı_[kimi: kaynak] terk etti.

A2 I. terk etmek₂ = Vazgeçmek

II. terk etmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}

Ör. Beyim, sen_[kim: deneyimci] beni_[kimi: içerik] vatanın için terk ettin. MBTS

A3 I. terk etmek₂ = Bakmamak, ihmal etmek

II. terk etmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Faydalanan}

Ör. Kadın_[kim: eden] çocuklarını_[kimi: faydalanan] iki sene önce terk etmiş.

Terlemek

A1 I. terlemek ₁ = Ter çıkarmak, ter dökmek

II. terlemek → [kim: ins]_{Etkilenen}

Ör. İşçiler_[kim: etkilenen] çok terlediler.

A2 I. terlemek ₁ = Bir şeyin üzerinde buhar olarak yoğunlaşmak

II. terlemek → [kim: -can]_{Etkilenen}

Ör. Camlar_[kim: etkilenen] terledi. TS

Tertiplemek

A1 I. tertiplemek ₂ = Sıraya, düzene koymak, düzenli bir biçim vermek

II. tertiplemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}

Ör. (Sen)_[kim: eden] Sıraları, masaları_[kimi: konu] tertiple.

A2 I. tertiplemek _{2+(1); 3} = Toplantı, seminer vb. düzenlemek, hazırlamak

II. tertiplemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Ürün}, (*kime*/*EÖ*_{< için >})_{Faydalanan}

Ör. O eyyam hükümet_[kim: eden], ressamlar için_(EÖ: faydalanan) yurt gezileri_[kimi: ürün] tertipledi.

Teslim etmek

A1 I. teslim etmek _{2+(1); 3} = bir şeyi sahibine vermek

II. teslim etmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, (*kime*)_{Alıcı}

Ör. Kiracı_[kim: eden] anahtarı_[kimi: etkilenen] bana_(kime: alıcı) teslim etti.

A2 I. teslim etmek ₂ = Gerçek olduğunu söylemek

II. teslim etmek → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Söz}

Ör. (O)_[kim: söyleyen] Sara'nın fanteziden ve süsten ibaret bir varlık olmadığını_[kimi: söz] teslim etsinler. TS

Tıkamak

A1 I. tıkamak ₃ = Bir şeyin ağzını, deliğini, içine konulan veya dışarıdan uygulanan bir nesneyle kapamak

II. tıkamak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}, [ne/kimi]_{Konu}

Ör. Ahmet_[kim: eden] kızın ağzına_[kime: hedef] bir mendil_[ne: konu] tıkadı. TS

A2 I. tıkamak $_{2+(1):3} =$ Yol, su, geçit vb. bir engelle işlemez, akmaz, geçilmez duruma getirmek

II. tıkamak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Deligi_[kimi: etkilenen] tıkayın.

Tıklamak

A1 I. tıklamak $_2 =$ Bir yere vurarak tık sesi çıkarmak

II. tıklamak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] Girmeden önce kapıyı_[kimi: etkilenen] tıkladı. TS

A2 I. tıklamak $_2 =$ Bilgisayarda ağ bağlantılarına ulaşmak için fareyle bağlantı adresine ya da düğmeye dokunmak

II. tıklamak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kime]_{Etkilenen}

Ör. (Sen)_[kim: eden] Bu düğmeye_[kime: etkilenen] tıklayacaksın.

Tırmanmak

A1 I. tırmanmak $_2 =$ El ve ayaklarıyla tutunarak veya tırnaklarını ilıştırerek dik bir yere çıkmak

II. tırmanmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Adam yüze yüze geldi ve bir maymun çevikliğiyle ağaca (ağacın tepesine)_[kime: hedef] tırmandı. TS

A2 I. tırmanmak $_2 =$ Yokuş, merdiven vb. çıkmak

II. tırmanmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Güzergâh}

Ör. Arabalarımız_[kim: eden] yavaş yavaş yükselen bir yokuşu_[kimi: güzergâh] tırmanıyordu. TS

A3¹²⁷ I. tırmanmak $_2 =$ Bitki, yakınındaki bir nesneye tutunarak yükselmek

¹²⁷ Temel üye yapılarından EDEN+HEDEF yapısının metaforik bir anlam kazandığı görülür.

II. tırmanmak $\rightarrow$ [kim: bit]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. Sarmaşıklar_[kim: eden] bahçe duvarına_[kime: hedef] tırmanmış. TS

A4 I. tırmanmak ₁ = *mecaz* Belli bir durum, olay gittikçe güç kazanmak,
giderek etkisini artırmak

II. tırmanmak $\rightarrow$ [kim]_{Süreç}

Ör. Olaylar_[kim: süreç] gittikçe tırmanıyor.

Toparlamak

A1 I. toparlamak ₂ = Bir araya getirmek, toplu bir duruma sokmak

II. toparlamak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}

Ör. Bir gün okulda işgal eylemi olmuş, (onlar)_[kim: eden] bütün öğrencileri_[kimi: konu] toparlamışlar. TS

Ör. (Sen)_[kim: eden] Eşyalarını_[kimi: konu] toparla, gidiyoruz.

A2 I. toparlamak ₂ = Neler üzerinde durulacağını hatırlayıp bir araya getirmeye
çalışmak

II. toparlamak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Bildiği bütün Fransızcayı_[kimi: içerik] toparlayarak vitrindeki
kravatın değerini sordu. TS

A3 I. toparlamak ₂ = Şaşkın durumdan kurtulup kendine gelmek

II. toparlamak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Annesinin ölümünden sonra kendini_[kimi: tamamlayıcı]
toparlayamadı.

A4 I. toparlamak ₂ = Çeki düzen vermek

II. toparlamak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi: yer]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] Odayı_[kimi: etkilenen] toparladı. TS

Toplamak

- A1 I. toplamak₂ = Bir araya getirmek
II. toplamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}
Ör. (Siz)_[kim: eden] Şairin bütün eserlerini, bütün hatıralarını_[kimi: konu] toplayacak.
TS
- A2 I. toplamak_{2+(1):3} = Devşirmek
II. toplamak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, (kimden)_{Kaynak}
Ör. (Biz)_[kim: eden] Kirlardan_(kimden: kaynak) çiçek_[ne: konu] topladık. TS
- A3 I. toplamak₂ = Dağınıklıktan kurtarmak
II. toplamak → [kim]_{Eden}, [kimi: yer]_{Etkilenen}
Ör. (O)_[kim: eden] Bu odayı_[kimi: etkilenen] biraz toplamak gerek. TS
- A4 I. toplamak₃ = Bir araya getirmek, düzene sokmak, düzeltmek
II. toplamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime/kimde]_{Yer}
Ör. (O)_[kim: eden] Uzun yağlı saçlarını_[kimi: konu] parmaklarıyla taradı, kalpağının altında_[kime: yer] topladı. TS
Ör. (O)_[kim: eden] Kitapları_[kimi: konu] odaya_[kime: yer] topladı.
- A5 I. toplamak₂ = Vergi veya bağışı verecek olanlardan almak
II. toplamak → [kim: kur]_{Eden}, [kimi/ne]_{Tamamlayıcı}
Ör. Devlet_[kim: eden] vergi_[ne: tamamlayıcı] toplayacak.
- A6 I. toplamak₂ = Çıban, yara irinlenmek
II. toplamak → [kim]_{Etkilenen}, [ne]_{Tamamlayıcı}
Ör. Ayağı_[kim: etkilenen] sü_[ne: tamamlayıcı] toplamış.
- A7 I. toplamak₂ = *matematik* Sayıları veya nicelikleri birbirine ekleyip toplamını bulmak
II. toplamak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}
Ör. (O)_[kim: deneyimci] Daha ikiyle ikiyi_[kimi: içerik] toplayamıyor.

Toslamak

- A1 I. toslamak₂ = Tos vurmak
II. toslamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. Koç_[kim: eden] çocuğu_[kimi: etkilenen] tosladı.
- A2 I. toslamak₂ = Önündeki cismi görmeyerek hızla ona çarpmak
II. toslamak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
Ör. Çocuk_[kim: eden] kapıya_[kime: hedef] tosladı.
- A3 I. toslamak₃ = *argo* Para vermek
II. toslamak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Faydalanan}, [ne/kimi]_{Konu}
Ör. Beyoğlu'na çıkmadan rejisör_[kim: eden] ona_[kime: faydalanan] bir elli kâğıt_[ne: konu] tosladı. TS
- A4 I. toslamak₂ = *argo* Birine rastlamak, rastgelmek
II. toslamak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Eden}
Ör. (Biz)_[kim: eden] Döndük dolaştık adama_[kime: eden] tosladık.

Tozutmak

- A1 I. tozutmak₂ = Toz kaldırmak, çevreye toz yaymak
II. tozutmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. Adam_[kim: eden] odayı_[kimi: etkilenen] tozuttu.
- A2 I. tozutmak₁ = Kar, toz gibi savurmak
II. tozutmak → [kim]_{tamamlayıcı}
Ör. Sokak aralarında kar_[kim: güç] tozuttu.
- A3 I. tozutmak₁ = *mecaz* Aklını yitirmek
II. tozutmak → [kim]_{Deneyimci}

Ör. Hangi doktor hastasına resmen “sen_[kim: deneyimci] tozutupyorsun dostum”
demiştir. TS

Tutmak

A1 I. tutmak₂ = Elde bulundurmak, ele almak

II. tutmak → [kim]_Eden, [kimi/ne]_{Konu}

Ör. (O)_[kim: eden] Kucağında kundaklı bir çocuk_[ne: konu] tutuyordu. TS

A2 I. tutmak₂ = Ele geçirmek, yakalamak

II. tutmak → [kim]_Eden, [kimi/ne]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] Evvela bu terbiyesiz köpeği_[kimi: etkilenen] tuttu, bağladı. TS

A3 I. tutmak₃ = Alıkoymak, hürriyetinden yoksun bırakıp bir yere
kapamak, tevkif etmek

II. tutmak → [kim]_Eden, [kimi]_{Konu}, [kimde]_{Yer}

Ör. (O)_[kim: eden] Adamı_[kimi: konu] saatlerce odada_[kimde: yer] tuttu.

A4 I. tutmak₁ = Kırığı, çığı veya kar bir yüzeyde görünür durumda olmak,
kalmak

II. tutmak → [kim]_{Tamamlayıcı}

Ör. Şu yağın kar_[kim: tamamlayıcı] bir tutsun, seyreyle sen ertesi gün çocukları. TS

A5 I. tutmak₂ = Desteklemek, birinden yana çıkmak

II. tutmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}

Ör. Halkın yarısı_[kim: deneyimci] bu partiyi_[kimi: içerik] tutuyor.

A6 I. tutmak₂ = benimsemek, beğenmek

II. tutmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Uyarıcı}

Ör. Ama öylelerini_[kimi: uyarıcı] de çevresinde kimse_[kim: deneyimci] sevmemiş,
tutmamıştır. TS

A7 I. tutmak₂ = Gereğini yapmak, yerine getirmek

II. tutmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. (O)_[kim: eden] Verdiği sözü_[kimi: tamamlayıcı] tutmuş, vaktinde gelmişti. TS

A8 I. tutmak₂ = Uygun gelmek, çelişmez olmak

II. tutmak → [kim]_{içerik}, [kimi]_{içerik}

Ör. Bir talih eseri olarak ondan gelen cevap_[kimi: içerik] benim kendi bulduklarımı_[kimi: içerik] tuttu. TS

A9 I. tutmak₃ = Bir işe herhangi bir anlayışla girişmek

II. tutmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}, [ZÖ]_{Durum}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Yapıyı_[kimi: içerik] geniş_[ZÖ: durum] tuttu. TS

A10 I. tutmak₁ = Beddua, dua, ah vb. etkisini göstermek, gerçekleştirmek, yerine gelmek, varmak

II. tutmak → [kim]_{Tamamlayıcı}

Ör. Avradın ilenci_[kim: tamamlayıcı] tutarsa senin iki gözün kör olacak. TS

A11 I. tutmak₂ = Ulaşmak, varmak

II. tutmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Hedef}

Ör. Hayvanlar_[kim: eden], Bağdat Caddesi'ni_[kimi: hedef] tutmuş, çalakamçı ilerliyor. TS

A12 I. tutmak₂ = Para toplamı ...-e varmak, değeri olmak

II. tutmak → [kim]_{Değer}, [ZÖ]_{Miktar}

Ör. Aldığım şeyler_[kim: değer] bin lira_[ZÖ: miktar] tuttu. TS

A13 I. tutmak₂ = Varsaymak, farz etmek

II. tutmak → [kim]_{Deneyimci}, [YC<ki>]_{içerik}

Ör. (Sen)_[kim: deneyimci] Tut ki ben seni hiç sevmedim_[YC<ki>: içerik].

A14 I. tutmak₃ = Hedef olarak almak

II. tutmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kime]_{Tamamlayıcı}

Ör. Köylüler_[kim: eden] kadını_[kimi: etkilenen] taşa_[kime: tamamlayıcı] tuttu.

A15 I. tutmak₃ = Alacağa veya vereceğe saymak

II. tutmak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}, [kime]_{Tamamlayıcı}

Ör. (Sen)_[kim: deneyimci] On bin lirayı_[kimi: içerik] borcunuza_[kime: tamamlayıcı] tuttum. TS

A16 I. tutmak₃ = Yaklaştırmak

II. tutmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Biraz toz olsa mendilini_[kimi: konu] burnuna_[kime: hedef] tutar. TS

A17 I. tutmak₂ = Kullanmak

II. tutmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. Kadınlar_[kim: eden] her zaman yaşamak_[ne: tamamlayıcı] tutardı.

A18 I. tutmak₂ = Bağlamak

II. tutmak $\rightarrow$ [kim]_{Etkilenen}, [ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. Sütler_[kim: etkilenen] kaymak_[ne: tamamlayıcı] tutar tutmaz ordayım. TS.

A19 I. tutmak_{2+(1):3} = Hizmetine almak veya kiralamak

II. tutmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, (*kime*)_{Faydalanan}

Ör. (O)_[kim: eden] Burada bir kat_[ne: konu] tuttum. TS

A20 I. tutmak₂ = Sürmek, zaman almak

II. tutmak $\rightarrow$ [kim]_{Süreç}, [ZÖ]_{Zaman}

Ör. Bu iş_[kim: süreç] iki saat_[ZÖ: zaman] tuttu. TS

A21 I. tutmak₃ = Bir şeyi kullanması için uzatmak

II. tutmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Alıcı}

Ör. Kız_[kim: eden] dedesine_[kime: alıcı] ceketini_[kimi: konu] tutardı.

A22 I. tutmak₃ = Sunmak

II. tutmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [ne]_{Konu}, [kime]_{Alıcı}

Ör. Kızım_[kim: eden] misafirlere_[kime: alıcı] şeker_[ne: konu] tutmalıydın.

A23 I. tutmak₂ = İzlemek

II. tutmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Güzergâh}

Ör. (O)_[kim: eden] Tepeden inince Değirmendere'ye hâkim bir iz_[ne: güzergâh] tutacaksınız. TS

A24 I. tutmak₂ = Bırakmamak

II. tutmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. (O)_[kim: eden] Baba sesini çıkarmadı hatta öksürüğünü_[kimi: tamamlayıcı] bile galiba tuttu. TS

A25 I. tutmak₂ = Sarmak, bürümek

II. tutmak $\rightarrow$ [kim]_{Güç}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Dağların başını_[kimi: etkilenen] duman_[kim: güç] tutmuş.

Ör. Bacayı_[kimi: etkilenen] is_[kim: güç] tutmuş.

A26 I. tutmak₂ = Otobüs, vapur, uçak vb. hasta etmek

II. tutmak $\rightarrow$ [kim]_{Sebepl}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Vapur_[kim: sebep] beni_[kimi: etkilenen] tutar.

A27 I. tutmak₂ = Bir kimsenin yerini almak

II. tutmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. Bak azizim, dedim, ben_[kim: eden] senin yerini_[kimi: tamamlayıcı] tutamam. TS

A28 I. tutmak₃ = Herhangi bir durumda kalmasını sağlamak

II. tutmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [ZÖ]_{Durum}

Ör. (O)_[kim: eden] Kapıyı_[kimi: etkilenen] açık_[ZÖ: durum] tutmayın. TS

A29 I. tutmak₁ = Bir sanat eseri geniş ilgi görmek

II. tutmak $\rightarrow$ [kim]_{içerik}

Ör. Eğer piyes_[kim: içerik] tutar da alkışlanırsa bir yazara yakışacak bir kıyafet giymeliydim.

A30 I. tutmak₂ = Başlamak

II. tutmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimden]_{içerik}

Ör. (Siz)_[kim: deneyimci] Kadınların başında gördüğünüz bürümcükten, iç çamaşırlarından_[kimden: içerik] tutunuz da entarilik kaba pamuklulara kadar hepsi Osmanlı malı idi. TS

A31 I. tutmak₂ = İşgal etmek

II. tutmak → [kim]_{Eden}, [kimi: yer]_{Etkilenen}

Ör. Askerler_[kim: eden] karşı tepeyi_[kimi: etkilenen] tutacaktı.

A32 I. tutmak₃ = Herhangi bir durumda bulundurmak

II. tutmak → [kim]_{Sebepl}, [kimi]_{Etkilenen}, [ZÖ]_{Tamamlayıcı}

Ör. Seksen bir yaşında da olsa çalışmak_[kim: sebepl] insanı_[kimi: etkilenen] zinde_[ZÖ: tamamlayıcı] tutuyor. TS

Tutulmak

A1 I. tutulmak₁ = Ay ve Güneş, tutulma olayına uğramak

II. tutulmak → [kim]_{Güç}

Ör. Güneş_[kim: güç] bu yıl tutulacak.

A2 I. tutulmak₁ = Bir organ veya bir şey hareket edemez olmak

II. tutulmak → [kim]_{Etkilenen}

Ör. İki ayağı_[kim: etkilenen] birden tutuldu.

A3 I. tutulmak₂ = Birine tutkun olmak, sevmek

II. tutulmak → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{Uyarıcı}

Ör. Bizim oğlan_[kim: deneyimci] muhtarın kızına_[kime: uyarıcı] tutulmuş.

A4 I. tutulmak₂ = Yakalanmak

II. tutulmak $\rightarrow$ [kim]_{Etkilenen}, [kime]_{Tamamlayıcı}

Ör. Adam_[kim: etkilenen] bir hastalığa/kansere_[kime: tamamlayıcı] tutulmuş.

Tutuşmak

A1 I. tutuşmak ₂₋₃ = Bir işe başlamak, girişmek

II. tutuşmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kime]_{Süreç}, [kimle]_{Eden}

$\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kime]_{Süreç}

Ör. İki ordu_[kim: eden] bir harbe_[kime: süreç] daha tutuştular. TS

A2 I. tutuşmak ₁ = Yanmaya başlamak, ateş almak

II. tutuşmak $\rightarrow$ [kim]_{Etkilenen}

Ör. Kâğıtlar_[kim: etkilenen] tutuştu.

A3 I. tutuşmak ₁ = mecaz Telaşlanmak

II. tutuşmak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Bu sefer fena tutuştu.

Tüketmek

A1 I. tüketmek ₂ = Kullanarak, harcayarak yok etmek, bitirmek, yoğaltmak

II. tüketmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] Titreyen elleri baş ucundaki sürahiye gide gele içindeki
suyu_[kimi: etkilenen] tüketmişti. TS

A2 I. tüketmek ₂ = Yürüyerek aşmak, bitirmek

II. tüketmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Yolu_[kimi: tamamlayıcı] sonunda tüketmiştik.

Uçmak

A1 I. uçmak ₁ = Kuş, kanatlı böcek vb. hareketli kanatları yardımıyla
havada düşmeden durmak, havada yol almak

II. uçmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}

Ör. (O)_[kim: eden] Biraz havalanıp bir başka kayaya kadar uçtu. TS

- A2 I. uçmak₁ = Uçak vb. araçlar özel mekanizma ile yerden yükselmek,
havada yol almak
II. uçmak → [kim: mak]_{Eden}
Ör. Tepemizde F16'lar_[kim: eden] uçuyordu.
- A3 I. uçmak₁ = Rengi solmak
II. uçmak → [kim]_{Tamamlayıcı}
Ör. Rengi_[kim: tamamlayıcı] birdenbire uçtu. TS
- A4 I. uçmak₁ = Rüzgâr veya başka bir itici güçle yerinden ayrılıp uzağa
gitmek
II. uçmak → [kim]_{Konu}
Ör. Bu gece tahta perde_[kim: konu] uçmuş. TS
- A5 I. uçmak₂ = Yüksek yerden düşmek veya yuvarlanmak
II. uçmak → [kim]_{Konu}, [kimden/kime]_{Kaynak/ Hedef}
Ör. Otobüs_[kim: konu] yardan_[kimden: kaynak] uçmuş.
Ör. Genç sürücü_[kim: konu] uçuruma_[kime: hedef] uçtu.
- A6 I. uçmak₂ = Belirmek
II. uçmak → [kim]_{Konu}, [kimde]_{Yer}
Ör. Sakalı yeni çıkmış, yüzünde_[kimde: yer] çocukça ifadeler_[kim: konu] uçuyordu.
- A7 I. uçmak_{2+(1):3} = Hava yolu ile gitmek
II. uçmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}, (*kimden*)_{Kaynak}
Ör. (O)_[kim: eden] Yarın İstanbul'a_[kime: hedef] uçuyorum. TS
- A8 I. uçmak₂ = *mecaz Çok sevinmek*
II. uçmak → [kim]_{Deneyimci}, [ZÖ]_{Uyarıcı}
Ör. (O)_[kim: deneyimci] Haberi duyunca_[zö: uyarıcı] uçtu.

- A9 I. uçmak_{1+(1); 2} = Aşırılmak
II. uçmak → [kim]_{Konu}, (kimden)_{Kaynak}
Ör. Bizim kitaplar_[kim: konu] uçmuş. TS
- A10 I. uçmak₁ = *mecaz* Yok olmak, ortadan kaybolmak
II. uçmak → [kim: soy]_{Konu}
Ör. Bütün kararları_[kim: konu] uçmuştu. Yüzünde iradesiz hatlar belirdi. TS
- A11 I. uçmak₁ = *mecaz* Gerçek hayattan uzaklaşıp düşlere dalmak
II. uçmak → [kim]_{Deneyimci}
Ör. Aşkıınızı siz nereye yazarsınız bilmem ama bu adam_[kim: deneyimci] uçmuş.

Uğramak

- A1 I. uğramak₂ = Yola devam etmek üzere, bir yerde kısa bir süre kalmak
II. uğramak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
Ör. (O)_[kim: eden] Bir gidebilse oralara önce doğduğu eve_[kime: hedef] uğrayacak.
- A2 I. uğramak₂ = Bir yerin yanından, yakınından, içinden geçmek
II. uğramak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Güzergâh}
Ör. (O)_[kim: eden] Buralara_[kime: güzergâh] kimse uğramaz.
- A3 I. uğramak₃ = Fırlayarak çıkmak, hızla çıkmak
II. uğramak → [kim]_{Eden}, [kimden]_{Kaynak}, [ZÖ]_{Hedef}
Ör. Zلزله ٲğılığıyla beraber hepsi_[kim: eden] evden_[kimden: kaynak] dışarı[ZÖ: hedef] uğradılar. TS
- A4 I. uğramak₂ = Kötü duruma konu olmak
II. uğramak → [kim]_{Etkilenen}, [kime]_{Tamamlayıcı}
Ör. Lakin millet hayatı_[kim: etkilenen] tehlikeye_[kime: tamamlayıcı] uğramadıkça harp bir cinayettir. TS

Uğraşmak

- A1 I. uğraşmak₂ = Bir iş üzerinde sürekli çalışmak
II. uğraşmak → [kim]_{Eden}, [kimle]_{Süreç}
Ör. Bu yaşlı adam_[kim: eden] ekmek dağıtmakla_[kimle: süreç] uğraşıyor
- A2 I. uğraşmak₂ = Bir işi başarmaya çalışmak, iş edinmek
II. uğraşmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Süreç}
Ör. İkisi barbut oynuyor, üçüncüsü, en küçükleri_[kim: eden], bir çekirgeye sigara
icirmeye_[kime: süreç] uğraşıyordu. TS
- A3 I. uğraşmak₂ = *mecaz* Birine kötü davranmak
II. uğraşmak → [kim]_{Eden}, [kimle]_{Etkilenen}
Ör. Aman, siz_[kim: eden] de hep beybabamla_[kimle: etkilenen] uğraşırsınız. TS

Ulaşmak

- A1 I. ulaşmak₂ = Varmak, gelmek
II. ulaşmak → [kim]_{Eden}, [kime: yer]_{Hedef}
Ör. (Biz)_[kim: eden] Sonunda Ankara'ya_[kime: hedef] ulaştık.
- A2 I. ulaşmak₂ = Yetişmek, uzanmak
II. ulaşmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
Ör. (Ben)_[kim: eden] Son bir hamleyle anahtarlara_[kime: hedef] ulaşmıştım.
- A3 I. ulaşmak₂ = Birbirine katılmak, dökülmek
II. ulaşmak → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}
Ör. Nehirler_[kim: konu] denize_[kime: hedef] ulaşıyor. TS
- A4 I. ulaşmak₂ = Eline geçmek, varmak
II. ulaşmak → [kim]_{Konu}, [kime]_{Alıcı}
Ör. Mektubum_[kim: konu] sana_[kime: alıcı] ulaştı mı?

Ummak

- A1 I. ummak $_{1+(1): 2} =$ Bir şeyin olmasını istemek, beklemek
II. ummak $\rightarrow [kim]_{Deneyimci}, [YC_{<ki>}]_{İçerik}$
Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Umarım ki siz de mayıs hakkındaki bu sevgimi benimle paylaşırsınız_[YC: içerik].
- A2 I. ummak $_2 =$ Sanmak, tahmin etmek
II. ummak $\rightarrow [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}$
Ör. (O)_[kim: deneyimci] Bu kadar çabuk yola geleceğini_[kimi: içerik] hiç ummamıştı.

Utanmak

- A1 I. utanmak $_{1+(1): 2} =$ Onursuz sayılacak veya gülünç olacak bir duruma düşmekten üzüntü duymak, mahcup olmak
II. utanmak $\rightarrow [kim]_{Deneyimci}, (kimden)_{Uyarıcı}$
Ör. (O)_[kim: deneyimci] Düğün sofrasında kendisinden başka böyle çatal tutanı göremeyince pek utandı. TS
- A2 I. utanmak $_2 =$ Sıkılmak
II. utanmak $\rightarrow [kim]_{Deneyimci}, [kimden]_{Uyarıcı}$
Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Hayır, edebiyattan değil, karşısında şimdiden aczini duyduğum okuyucudan_[kimden: uyarıcı] utanıyorum. TS

Uyanmak

- A1 I. uyanmak $_1 =$ Uyku durumundan çıkmak
II. uyanmak $\rightarrow [kim]_{Eden}$
Ör. (Ben)_[kim: eden] Seher vaktine yakın uyanmışım. TS
- A2 I. uyanmak $_1 =$ Bitkiler canlanıp yeşermeye başlamak
II. uyanmak $\rightarrow [kim]_{Etkilenen}$
Ör. Tomurcuklar patlamış, tabiat_[kim: etkilenen] iyiden iyiye uyanmıştı. TS
- A3 I. uyanmak $_1 =$ *mecaz* Gerçekleri anlar, kavrar duruma gelmek

II. uyanmak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}

Ör. Halk_[kim: deneyimci] artık uyandı.

Uyarmak

A1 I. uyarmak ₂ = Bir kimseye bir davranışta bulunmasını veya bulunmamasını söylemek, ikaz etmek

II. uyarmak $\rightarrow$ [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Alıcı}

Ör. Mustafa Kemal Paşa gittikten sonra gelen mebuslar_[kim: söyleyen] beni_[kimi: alıcı] uyarıyorlardı. TS

A2 I. uyarmak ₂ = *biyoloji* Bir canlının herhangi bir organını dıştan bir etki ile görev yapmaya zorlamak

II. uyarmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Deneyimci}

Ör. Kadın_[kim: eden] erkeğini_[kimi: deneyimci] uyaramamıştı.

Uydurmak

A1 I. uydurmak ₃ = Uymasını sağlamak

II. uydurmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Gözlerini_[kimi: etkilenen] kilidi sökülmüş ve büyümüş anahtar deliğine_[kime: hedef] uydurdu. TS

A2 I. uydurmak ₂ = Hayal gücünden yararlanarak gerçek dışı bir şey söylemek, yakıştırmak

II. uydurmak $\rightarrow$ [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Söz}

Ör. Terzi_[kim: söyleyen] kendi sözünün yanlış anlaşılmış olduğu hikâyesini_[kimi: söz] uydurmuş olmalıydı. TS

A3 I. uydurmak _{2+(1); 3} = *teklifsiz konuşmada* Elde etmek, sağlamak, bulmak

II. uydurmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [ne]_{Konu}, (kime)_{Alıcı}

Ör. Ali_[kim: eden] bana_(kime: alıcı) güzel bir takım elbise_[kimi: konu] uydurdu.

Uymak

A1 I. uymak₂ = Renk, biçim, ölçü, nitelik vb. yönünden birbirini tutmak, uygun düşmek

II. uymak → [kim]_{Uyarıcı}, [kime]_{Uyarıcı}

Ör. Kravat_[kim: uyarıcı] ceketine (rengine)_[kime: tamamlayıcı] uymuş.

A2 I. uymak₂ = Bağlı kalmak, tâbi olmak

II. uymak → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{içerik}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Birtakım kayıt ve şartlara_[kime: içerik] uymalıydı.

Uyumak

A1 I. uyumak₁ = Uyku durumunda olmak, uykuya dalmak

II. uyumak → [kim]_{Eden}

Ör. Çocuklar_[kim: eden] uyuyor.

A2 I. uyumak₁ = İlaç etkisiyle ağrı duymayacak kadar derin uykuya dalmak

II. uyumak → [kim]_{Etkilenen}

Ör. Bu kadar ilaca rağmen adam_[kim: etkilenen] uyumuyor.

A3 I. uyumak₁ = Çevresindeki olayları fark etmemek, görmemek

II. uyumak → [kim]_{Deneyimci}

Ör. Ben_[kim: deneyimci] de sizler gibi adam olurdum, okurdum; okumak bilsem okurdum da uyumazdım.

Uzaklaşmak

A1 I. uzaklaşmak₂ = Bir şeyden, bir yerden veya kimseden ayrılıp uzağa gitmek

II. uzaklaşmak → [kim]_{Eden}, [kimden]_{Kaynak}

Ör. Böyle uzaklaşınca ağır ağır o_[kim: eden] bizden_[kimden: kaynak]/ Biz ayrı düşmemeye ant içmiştik denizden. TS

- A2 I. uzaklaşmak₂ = *mecaz* Yabancılaşmak, ilgisi azalmak
II. uzaklaşmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimden]_{Uyarıcı}
Ör. Sevdiği adam_[kim: deneyimci] günden güne kendisinden_[kimden: uyarıcı] uzaklaştı.

Uzamak

- A1 I. uzamak₁ = Uzun duruma gelmek, boyu büyümek
II. uzamak → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Kısa boylu Japon cinsi_[kim: etkilenen] bile sporla üç parmak uzadı. TS
- A2 I. uzamak₁ = Çok zaman tutmak, uzun sürmek
II. uzamak → [kim]_{Süreç}
Ör. Yılan masalı gibi uzadı gitti bu iş_[kim: süreç] . TS

Üflemek

- A1 I. üflemek₃ = Dudakları büzerek soluğu bir şey üzerine hızla vermek, üfürmek
II. üflemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}
Ör. (O)_[kim: eden] İki senedir sigaralarının dumanlarını_[kimi: etkilenen] burnuma_[kime: hedef] üflüyor. TS
- A2 I. üflemek₂ = Yanmakta olan bir şeyi söndürmek veya canlandırmak için soluk vermek
II. üflemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. (O)_[kim: eden] İdris, iskele başında salep güğümünün altındaki eleme kömürlerin küllerini_[kimi: etkilenen] üflüyor. TS
- A3 I. üflemek₂ = Nefesli çalgıları çalmak
II. üflemek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Tamamlayıcı}
Ör. Neyzenler_[kim: eden] bu akşam neylerini_[kimi: tamamlayıcı] üfleyecek.

Üfürmek

- A1 I. üfürmek₃ = Nefesi hızla dışarı vermek, üflemek

II. üfürmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Soluşunu_[kimi: etkilenen] yüzüme_[kime: hedef] üfürüyordu.

A2 I. üfürmek $_{2+(1): 3} =$ Üfleyerek bulunduğu yerden uzaklaştırmak

II. üfürmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden/Güç}, [kimi]_{Konu}, (kime)_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Ekmek kırıntılarını_[kimi: konu] avcuna_(kime: hedef) üfürdü.

Ör. Pencereden ince bir rüzgâr_[kim: güç], güneş tozlarını_[kimi: konu] tül perdelere_(kime: hedef) üfürüyor. TS

A3 I. üfürmek $_1 =$ Esmek

II. üfürmek $\rightarrow$ [kim]_{Güç}

Ör. Kapının altından rüzgâr_[kim: güç] üfürüyor. TS

A4 I. üfürmek $_2 =$ Üfleyerek çalmak

II. üfürmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. Neyzenler_[kim: eden] bu akşam neylerini_[kimi: tamamlayıcı] üfürecekler.

Üremek

A1 I. üremek $_1 =$ Canlı, doğup çoğalmak

II. üremek $\rightarrow$ [kim: +can]_{Ürün}

Ör. Altı yedi ay içinde küçük sürü_[kim: ürün] üredi. TS

A2 I. üremek $_1 =$ mecaz Çoğalmak, artmak

II. üremek $\rightarrow$ [kim: -can]_{Ürün}

Ör. Kalın şiş ve kalın yünle yapılan örgü_[kim: ürün] çabuk ürer.

Üretmek

A1 I. üretmek $_2 =$ Aynı türden canlıları çoğaltmak

II. üretmek $\rightarrow$ [kim]_{Sebepl}, [ne]_{Ürün}

Ör. Minnacık bir kir_[kim: sebepl], olduğu yerde durmuyor, dakikada üçe beşe
katlanarak çoğalan mikroplar_[kim: ürün] ürettiyordu. TS

- A2 I. üretmek₂ = Ekonomik bir etkinlik sonucu ürün elde etmek,
yetiştirmek
II. üretmek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Ürün}
Ör. Şirket_[kim: eden], çimento_[ne: ürün] üretecek.
Ör. Artık patatesi_[kimi: ürün] köylüler_[kim: eden] üretecek.

Ürkmek

- A1 I. ürkmek_{1+(1); 2} = Bir şeyden korkup sıçramak, tevahhuş etmek
II. ürkmek → [kim]_{Deneyimci}, (*kimden*)_{Uyarıcı}
Ör. Gölgesinden_(kimden: uyarıcı) ürkmüş bir Arap atı_[kim: deneyimci]. TS

A2 I. ürkmek₁ = Şaşkınlık ve korku duymak, korkmak
II. ürkmek → [kim]_{Deneyimci}
Ör. Anası_[kim: deneyimci] sabaha kadar saçlarını tarıyor, düşünüyor, ürküyordu. TS

Ürpermek

- A1 I. ürpermek_{1+(1); 2} = Korku, tiksinti, üşüme vb. yüzünden tüylerin dikilip derinin
nokta nokta kabarmasıyla görülen ani titreme
II. ürpermek → [kim]_{Eden}, (*kimden*)_{Uyarıcı}
Ör. (Ben)_[kim: eden] Fısıltılar duyarım, ürperirim / Terasta sanki bir ayak
sesinden_(kimden: uyarıcı). TS

A2 I. ürpermek₁ = *mecaz* Korkmak
II. ürpermek → [kim]_{Deneyimci}
Ör. Gecenin durgun saatlerinde top sesleri ile ürperiyordu İstanbul_[kim: deneyimci].
TS

Ütülemek

- A1 I. ütülemek₂ = Ütü ile buruşukluklarını gidermek
II. ütülemek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}
Ör. O_[kim: eden] giysinin kırısklıklarını_[kimi: etkilenen] ütiledi ve düzeltti.

- A2 I. ütülemek₂ = Alevde tüylerini veya kabuğunu yakıp gidermek
II. ütülemek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{org} Etkilenen
Ör. (O)_[kim: eden] Çakmak kıvılcım çıkardı, çıkarmasıyla pof diye gaz parladı ve zaten seyrek olan kirpiklerimi_[kimi: etkilenen] ütüledi. TS

Üzmek

- A1 I. üzmek₂ = Üzüntü vermek
II. üzmek → [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Deneyimci}
Ör. Annesinin ölümü_[kim: uyarıcı] onu_[kimi: deneyimci] çok üzmüştü.
- A2 I. üzmek₂ = Bir şeyi gerip çekerek gevşetmek, sürterek aşındırmak
II. üzmek → [kim]_{Sebepl}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. Odunlar_[kim: sebep] eşeğin sırtını_[kimi: etkilenen] üzüyordu. TS

Varmak

- A1 I. varmak₂ = Erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasıl olmak
II. varmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
Ör. Gemi_[kim: eden] hangi limana_[kime: hedef] varacak? TS
- A2 I. varmak₂ = Belli bir duruma veya düzeye gelmek
II. varmak → [kim]_{Değer}, [kime]_{Miktar}
Ör. Yaşı_[kim: değer] elliye_[kime: miktar] vardı. TS
- A3 I. varmak₂ = Bir şeyi iyice anlamak veya duymak
II. varmak → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{İçerik}
Ör. (O)_[kim: deneyimci] Kitap okumanın tadına_[kime: içerik] yeni vardı.
- A4 I. varmak₂ = Kadın, evlenmek
II. varmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Faydalanan}
Ör. (O)_[kim: eden] En sonunda varmış bir Erzincanlıya_[kim: faydalanan]. TS
- A5 I. varmak₂ = Bir durumdan başka duruma geçmek

II. varmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Tamamlayıcı}

Ör. 26 Ağustos Cuma günü askerlerini toplayan Alparslan_[kim: eden] , atından inip secdeye_[kime: tamamlayıcı] vardı.

Veda etmek

A1 I. veda etmek₂ = Vedalaşmak, esenleşmek

II. veda etmek → [kim]_{Söyleyen}, [kime]_{Alıcı}

Ör. (Onlar)_[kim: söyleyen] Onu daima öper ve sefere çıkacakları zaman en sonra ona_[kime: alıcı] veda ederlerdi. TS

A2 I. veda etmek₂ = *mecaz* Sevilen bir şeyle olan ilgisini kesmek

II. veda etmek → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{İçerik}

Ör. (Biz)_[kim: deneyimci] Dünyaya_[kime: içerik] veda ettik, atıldık doludizgin. TS

Vermek

A1 I. vermek_{2+(1):3} = Üzerinde, elinde veya yakınında olan bir şeyi birisine
eriştirmek, iletmek

II. vermek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, (kime)_{Alıcı}

Ör. (Sen)_[kim: eden] Tuzluğu_[kimi: konu] verir misin? TS

A2 I. vermek₃ = Kendine ait olan bir şeyi karşılık istemeden ve geri
almamak üzere birine bırakmak veya bağışlamak

II. vermek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Faydalanan}

Ör. Kardeşim_[kim: eden] ayakkabılarını_[kimi: konu] bana_[kime: faydalanan] verdi.

A3 I. vermek₃ = Ondan bilmek, atfetmek

II. vermek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}, [kime]_{Sebep}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Bilgin'in bu çekingen tavırlarını_[kimi: içerik] kusurlu ve zayıf
oluşuna_[kime: sebep] verdi.

A4 I. vermek₃ = Düşünce veya bilgi anlatan şeyleri başkalarına iletmek,
bildirmek

II. vermek $\rightarrow$ [kim]Söyleyen, [kime]Alıcı, [ne/kimi]Tamamlayıcı

Ör. Sanatçı_[kim: söyleyen] bir dergiye_[kime: alıcı] röportaj_[kime: tamamlayıcı] verdi.

A5 I. vermek₃ = Döndürmek, çevirmek, yöneltmek

II. vermek $\rightarrow$ [kim]Eden, [kimi]Konu, [kime]Hedef

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Arabanın burnunu_[kimi: konu] en tenha kahvelerden birinin önünde rıhtıma_[kime: hedef] verdiler.

A6 I. vermek_{3+(1): 4} = Satmak

II. vermek $\rightarrow$ [kim]Eden, [kimi]Konu, [ZÖ]Miktar, (kime)Alıcı

Ör. (O)_[kim: eden] Şirket-i Hayriye vapuruna_(kime: hedef) kömürü_[kimi: konu] kaç_[ZÖ: miktar] veriyorsun.

A7 I. vermek₃ = Kızı, kadını biriyle evlendirmek

II. vermek $\rightarrow$ [kim]Eden, [kimi: ins]Konu [kime]Faydalanan

Ör. Babası_[kim: eden] Zeynep'i_[kimi: konu] Osman'a_[kime: faydalanan] verecek.

A9 I. vermek_{1+(1): 2} = Yaymak

II. vermek $\rightarrow$ [kim: mak]Eden, [ne]Tamamlayıcı, (kime)Hedef

Ör. Makine_[kim: eden] ışık/ses_[ne: tamamlayıcı] vermiyor.

A10 I. vermek₂ = Bitki ve ağaç, ürün üretmek

II. vermek $\rightarrow$ [kim: bit]Eden, [ne]Ürün

Ör. Ağaçlar_[kim: eden] dal budak saldı, yemiş_[ne: ürün] verdi. TS

A11 I. vermek₂ = Herhangi bir şey ortaya çıkarmak, oluşturmak

II. vermek $\rightarrow$ [kim: ins]Eden, [ne/kimi]Ürün

Ör. Fuzulî_[kim: eden] en güzel eserlerini_[kimi: ürün] mensup olduğu milletin diliyle verdi. ÖTS

A12 I. vermek₃ = Bir şey üzerinde etki yapmak, biçimini değiştirmek

II. vermek $\rightarrow$ [kim]Eden, [kime]Etkilenen, [ne]Tamamlayıcı

Ör. Çocuklar_[kim: eden] hamura_[kimi: etkilenen] yeni bir biçim_[ne: tamamlayıcı] verdiler.

A13 I. vermek₃ = Doğurmak
II. vermek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Faydalanan}, [ne]_{Ürün}
Ör. Kezban_[kim: eden] ona_[kime: faydalanan] yedi evlat_[ne: ürün] vermişti. TS

A14 I. vermek₃ = Ayırmak, harcamak
II. vermek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Faydalanan}, [ne]_{Tamamlayıcı}
Ör. Ben_[kim: eden] ona_[kime: faydalanan] çok emek_[ne: tamamlayıcı] verdim.

Vurmak

A1¹²⁸ I. vurmak_{2+(1): 3~2} = Elini veya elinde tuttuğu bir şeyi bir yere hızla çarpmak
II. vurmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}
→ [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
Ör. (Sen)_[kim: eden] Vur kazmayı_[kimi: etkilenen] dağa_[kime: hedef] Ferhat!
Ör. Küçük bir çocuk_[kim: eden] sana_[kime: hedef] nasıl vurabilir?

A2 I. vurmak₂ = Ses çıkarmak için bir şeyi başka bir şey üzerine hızlıca çarpmak
II. vurmak → [kim]_{Eden}, [kimi: -can]_{Etkilenen}
Ör. (Sen)_[kim: eden] Çıkarken kapıyı_[kimi: etkilenen] vurma.

A3 I. vurmak₂ = Üzerinde görünmek, üzerine düşmek, yansımak, aksetmek
II. vurmak → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}
Ör. İçeriye_[kimi: hedef] parça parça güneş_[kim: konu] vuruyor.

A4 I. vurmak₂ = Olumsuz yönde etkilemek
II. vurmak → [kim]_{Sebep}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. Kriz_[kim: sebep] kitap dünyasını (satıcıları)_[kimi: etkilenen] da vurdu.

A5 I. vurmak_{2+(1): 3} = Hızla değmek, çarpmak

¹²⁸ Fillmore, “*The Grammar of Hitting and Breaking*” adlı çalışmasında vurma fiillerinin [eden, araç, hedef] yapısında olabileceğini dile getirir (1970: 125). Ancak Türkçede [kimi] tamlayıcısını araç olarak görmek güçtür. İki zorunlu istemin olduğu alternatif yapıda araç kullanılabilir, ancak aracın bir istem olarak değil daha ziyade isteğe bağlı öge olarak gerçekleştiği söylenebilir.

II. vurmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, (*kime*)_{Hedef}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Kolumu_[kimi: etkilenen] duvara_(kime: hedef) vurdum.

A6 I. vurmak₃ = Takmak, koymak, bağlamak

II. vurmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}, [ne/kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Ellerine_[kime: hedef] kelepçe_[ne: tamamlayıcı] vurdular.

A7 I. vurmak₂ = Silahla yaralamak, öldürmek

II. vurmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi: +can]_{Etkilenen}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Bir gün kızı kurtarmışlar, ayıyı_[kimi: etkilenen] vurmuşlar. TS

A8 I. vurmak₂ = Dokunmak, hasta etmek

II. vurmak $\rightarrow$ [kim]_{Sebepl}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Bizim evin bacası çekmiyor. Bütün kış, maaile kömür_[kim: sebepl] vuruyor bizi_[kimi: etkilenen] bu yüzden. TS

A9 I. vurmak₂ = Soğuk, dolu vb. ürünlere zarar vermek

II. vurmak $\rightarrow$ [kim]_{Güç}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Dolu_[kim: güç], bu yıl ekinlerin çoğunu_[kimi: etkilenen] vurmuş. TS

A10 I. vurmak₁ = Kalp, vuru durumunda olmak, çarpmak

II. vurmak $\rightarrow$ [kim_{<iyelik>}]_{Tamamlayıcı}

Ör. Kalbi_[kim: tamamlayıcı] öylesine kopacakmış gibi vuruyordu. TS

A11 I. vurmak₂ = Piyango vb. çıkmak, isabet etmek

II. vurmak $\rightarrow$ [kim]_{Tamamlayıcı}, [kime]_{Faydalanan}

Ör. Adama_[kim: faydalanan], piyango_[kim: tamamlayıcı] vurmuş. TS

A12 I. vurmak₂ = Çıkmak

II. vurmak $\rightarrow$ [kim]_{Konu}, [kime/ZÖ]_{Hedef}

Ör. Su_[kim: konu], dışarı_[ZÖ: hedef] vurmuş. TS

- A13 I. vurmak₃ = Sirtına, omzuna yerleştirmek
 II. vurmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}, [ne/kimi]_{Konu}
 Ör. Hamalın biri_[kim: eden] sirtına_[kime: hedef] koca bir ayna_[ne: konu] vurmuş götürüyordu. TS
- A14 I. vurmak₃ = Batıcı veya kesici cisimleri saplamak, kakmak
 II. vurmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Etkilenen}, [ne]_{Tamamlayıcı}
 Ör. O küçük çocuk_[kim: eden] adama_[kime: etkilenen] bıçak_[ne: tamamlayıcı] vurmuş.
- A15 I. vurmak₂ = Olduğundan başka biçimde görünmek
 II. vurmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Tamamlayıcı}
 Ör. Çocuk_[kim: eden] deliliğe_[kime: tamamlayıcı] vuruyor.
- A16 I. vurmak₃ = Sürmek
 II. vurmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Etkilenen}, [ne]_{Tamamlayıcı}
 Ör. (O)_[kim: eden] duvara_[kime: etkilenen] boya/kireç_[ne: tamamlayıcı] vuruyor.

Yağlamak

- A1 I. yağlamak_{2+(1): 3} = Yağ sürmek
 II. yağlamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, (kimle)_{Araç}
 Ör. (Biz)_[kim: eden] Zincirleri_[kimi: etkilenen] yağladık.
- A2 I. yağlamak₂ = *argo* Dalkavukça övmek, yağ çekmek
 II. yağlamak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Alıcı}
 Ör. Öğrenciler_[kim: söyleyen] ders boyunca öğretmeni_[kimi: alıcı] yağladılar.

Yağmak

- A1 I. yağmak_{1+(1): 2} = Yağmur, kar, dolu gökten düşmek
 II. yağmak → [kim]_{Güç}, (kime)_{Hedef}
 Ör. Her zaman yılbaşı gecesi kar_[kim: güç] yağırdı. TS
- A2 I. yağmak_{2+(1): 3} = Toz, mermi vb. yüksekten çokça düşmek

II. yağmak → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}, (*kimden*)_{Kaynak}

Ör. Üstümüze_[kime: hedef] taş/kurşun_[kim: konu] yağıyordu. TS

A3 I. yağmak₂ = Üst üste ve çok gelmek

II. yağmak → [kim]_{Konu}, [kime]_{Faydalanan}, (*kimden*)_{Kaynak}

Ör. Sende bu istidat varken, pencerelerden_(kimden: kaynak) başına_[kime: faydalanan] çil
kuruş_[kim: konu] yağar, biz de ekmek parası ediniriz. TS

Yakalamak

A1 I. yakalamak₂ = Bir kimseyi veya bir şeyi elle tutmak

II. yakalamak → [kim]_{Eden}, [kimi: -can]_{Etkilenen}

Ör. (Ben)_[kim: eden] İpi_[kimi: etkilenen] tam ucundan yakaladım.

A2 I. yakalamak₂ = Kaçan kimseyi ele geçirmek, derdest etmek

II. yakalamak → [kim]_{Eden}, [kimi: ins]_{Etkilenen}

Ör. Polis_[kim: eden] hırsız_[kimi: etkilenen] yakaladı.

A3 I. yakalamak₃ = Bir kimsenin gitmesini engellemek, durdurmak

II. yakalamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kimde]_{Yer}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Bu defa Tevfik'i_[kimi: etkilenen] dükkânın kapısında_[kimde: yer] yakaladılar, aynı şeyi ona açtılar. TS

A4 I. yakalamak₃ = Bir kimseyi hoşla gitmeyecek bir durumda bulmak, bir kimsenin suçu ortaya çıkmak

II. yakalamak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Uyarıcı}, [kimle]_{Durum}

Ör. (Onlar)_[kim: deneyimci] Kocasını_[kimi: uyarıcı] bir kadınla_[kimi: durum] yakalamış.

A5 I. yakalamak₂ = Söz, bakış veya işareti fark etmek

II. yakalamak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}

Ör. O_[kim: deneyimci] tüm detayları_[kimi: içerik] yakalamıştı.

A6 I. yakalamak₂ = Birdenbire etkisi altına almak

II. yakalamak $\rightarrow$ [kim]_{Güç}, [kimi]_{Etkilenen},

Ör. Yağmur_[kim: güç] bizi_[kimi: etkilenen] yolda yakaladı.

A7 I. yakalamak $_2 =$ Arayarak veya rastlantı sonucu bulup bağlantı kurmak

II. yakalamak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimden]_{içerik}

Ör. Zehra_[kim: deneyimci], Yorgaki'nin müziğini herhangi bir yerinden_[kimden: içerik] yakalıyor. TS

A8 I. yakalamak $_{2+(1): 3} =$ Avlamak, tuzakla ele geçirmek

II. yakalamak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}, (*kimle*)_{Araç}

Ör. Avcılar_[kim: eden] keklik_[ne: etkilenen] avlıyorlar.

Yakınlaşmak

A1 I. yakınlaşmak $_{1+(1): 2} =$ Yakın bir duruma gelmek, yaklaşmak

II. yakınlaşmak $\rightarrow$ [kim]_{Konu}, (*kime*)_{Hedef}

Ör. Artık evlerimiz_[kim: konu] yakınlaştı.

A2 I. yakınlaşmak $_2 =$ *mecaz* Aralarındaki ilgi, sevgi daha güçlü bir duruma gelmek

II. yakınlaşmak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{Uyarıcı}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Adamın gerçek yüzünü görünce bize_[kimi: uyarıcı] yakınlaştı.

Yakıştırmak

A1 I. yakıştırmak $_3 =$ Uygun ve yerinde görmek

II. yakıştırmak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}, [kime]_{içerik}

Ör. (O)_[kim: deneyimci] Ancak kızı_[kimi: içerik] o oğlana_[kime: içerik] bir türlü yakıştıramadı.

A2 I. yakıştırmak $_3 =$ Uydurmak

II. yakıştırmak $\rightarrow$ [kim]_{Söyleyen}, [kime]_{Alıcı}, [ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. (O)_[kim: söyleyen] herkese_[kime: alıcı] bir lakap_[ne: tamamlayıcı] yakıştırıyor.

Yaklaşmak

A1 I. yaklaşmak₂ = Arada az bir aralık kalacak biçimde ilerlemek, aradaki uzaklığı azaltmak veya büsbütün ortadan kaldırmak için ileri gitmek

II. yaklaşmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Annesinin odasına_[kime: hedef] yaklaşmıştık.

A2 I. yaklaşmak₃ = Bir konuyu, bir sorunu ele alarak değerlendirmek

II. yaklaşmak → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{İçerik}, [ZÖ]_{Durum}

Ör. (Biz)_[kim: deneyimci] Gösteriye dayalı dallarla edebiyat arasındaki ayrımı_[kime: içerik] ün kavramıyla/böyle_[ZÖ: durum] yaklaşabiliriz. TS

A3 I. yaklaşmak₂ = Yakınlaşmak

II. yaklaşmak → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{Uyarıcı}

Ör. Adam_[kim: deneyimci] artık bana_[kime: uyarıcı] yaklaştı.

A4 I. yaklaşmak₁ = Az zaman kalmak

II. yaklaşmak → [kim]_{Tamamlayıcı}

Ör. Hareket saati_[kim: tamamlayıcı] yaklaştı.

Yakmak

A1 I. yakmak₂ = Yanmasını sağlamak veya yanmasına yol açmak, tutuşturmak

II. yakmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Eski mektupları_[kimi: etkilenen] yaktık.

A2 I. yakmak₂ = Keskin, sert ve ısırgan bir duyumu vermek

II. yakmak → [kim]_{Sebebi}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Biber_[kim: sebebi] ağzımı_[kimi: etkilenen] yaktı.

A3 I. yakmak₂ = Kurutmak, zarar vermek

II. yakmak → [kim]_{Güç}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Fırtına_[kim: güç] ekinleri_[kimi: etkilenen] yakmıştı.

A4 I. yakmak₁ = Çok sıcak olmak

II. yakmak → [kim]Güç

Ör. Bugün güneş_[kim: güç] yakıyor.

A5 I. yakmak₂ = mecaz Güçlü sevgi uyandırmak

II. yakmak → [kim]Uyarıcı, [kimi]Deneyimci

Ör. Yaktı beni_[kimi: deneyimci] yârim_[kim: uyarıcı] elâ gözüyle.

A6 I. yakmak₂ = mecaz Zamanında kullanılmadığından hükmünü yitirmek

II. yakmak → [kim]Eden [kimi]Tamamlayıcı

Ör. (O)_[kim: eden] Biletini ve tatilini_[kimi: tamamlayıcı] yaktı

Yalamak

A1 I. yalamak₂ = Bir şeyin üzerinden dilini sürüp geçirmek

II. yalamak → [kim]Eden, [kimi: +can]Etkilenen

Ör. Kedi_[kim: eden] yavrusunu_[kimi: etkilenen] yalıyor.

A2 I. yalamak₂ = Dilini gezdirerek bir şeyin üzerindeki almak, yemek

II. yalamak → [kim]Eden, [kimi: -can]Etkilenen

Ör. Çocuklar_[kim: eden] parmaklarındaki balı_[kimi: etkilenen] iştahla yalıyorlardı.

A3 I. yalamak₂ = mecaz Hafif sıyırarak, dokunarak geçmek

II. yalamak → [kim]Güç, [kimi]Etkilenen

Ör. Rüzgâr_[kim: güç] saçlarını_[kimi: etkilenen] yalıyor.

Yamamak

A1 I. yamamak₂ = Yama koyarak onarmak, yamamak

II. yamamak → [kim]Eden, [kimi]Ürün

Ör. Fatma Hanım_[kim: eden] pantolonlarımızı_[kimi: ürün] dahi yamardı.

- A2 I. yamamak₃ = *mecaz* İstenmeyen bir şeyi ya da kimseyi birine mal etmek
II. yamamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Faydalanan}
Ör. Bu bozuk saati_[kimi: konu] size_[kime: faydalanan] kim_[kim: eden] yamadı?

Yanaşmak

- A1 I. yanaşmak₂ = Bir şeyin, bir kimsenin yanına gelmek
II. yanaşmak → [kim]_{Eden}, [kime/EÖ<doğru>]_{Hedef}
Ör. (Ben)_[kim: eden] Usluca arabaya_[kime: hedef] yanaştım.
- A2 I. yanaşmak₂ = Vapur, kayık vb. kıyıya varmak
II. yanaşmak → [kim: mak]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
Ör. Günün birinde kocaman bir motor_[kim: eden] Santa Maria'ya_[kime: hedef] yanaştı.
- A3 I. yanaşmak₂ = *mecaz* İlgilenmek, istek göstermek, kabul etmek
II. yanaşmak → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{İçerik}
Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Kitap okumaya_[kime: içerik] yanaşmıyor.

Yanmak

- A1 I. yanmak₁ = Isı ve ışık yayarak kül durumuna geçip yok olmak, ısı artmak, kızarmak
II. yanmak → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Orman_[kim: etkilenen] yanıyor.
- A2 I. yanmak₂ = Parlamak, parıldamak
II. yanmak → [kim]_{Etkilenen}, [ZÖ]_{Tamamlayıcı}
Ör. Birkaç batarya top_[kim: etkilenen] kızgın güneş altında pırıl pırıl_[ZÖ: tamamlayıcı] yanıyor. TS
- A3 I. yanmak₂ = Bir takım etmenlerin etkisiyle işe yaramaz duruma gelmek
II. yanmak → [kim]_{Etkilenen}, [kimden]_{Sebebi}
Ör. Ekinler_[kim: etkilenen] dondan_[kimden: sebep] yandı.

- A4 I. yanmak₁ = Yanık acısına benzer bir acı duymak
 II. yanmak → [kim: org]_{Etkilenen}
 Ör. Dilim_[kim: etkilenen] sütün yandı.
- A5 I. yanmak₂ = *mecaz* Çok üzölmek
 II. yanmak → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{Uyarıcı}
 Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] Bu yaz tatil yapamayacağıma_[kime: uyarıcı] yanıyorum.
- A6 I. yanmak₁ = *mecaz* Hükümsüz kalmak, değeriini yitirmek
 II. yanmak → [kim]_{Tamamlayıcı}
 Ör. Biletlerimiz_[kim: tamamlayıcı] yandı.
- A7 I. yanmak₂ = *mecaz* Şiddetli arzu, ihtiras içinde bulunmak
 II. yanmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimle/ EÖ< için>]_{Uyarıcı}
 Ör. Bazı insanlar_[kim: deneyimci] liderlik arzusuyla_[kimle: uyarıcı] yanarlar.
- A8 I. yanmak₁ = *mecaz* Çocuk oyunlarında oyun dışı olmak
 II. yanmak → [kim]_{Eden}
 Ör. Her oyunda ilk Ali_[kim: eden] yanıyor.
- A9 I. yanmak₂ = Kendini göstermek, çabalamak
 II. yanmak → [kim]_{Eden}, [EÖ< için>]_{Amaç}
 Ör. Çocuklar_[kim: eden] kendini beğendirmek için_[EÖ: amaç] yanıyorlar. TS
- A10 I. yanmak₁ = Isı, ışık veren bir konuma geçmek
 II. yanmak → [kim]_{Güç}
 Ör. Işıklar_[kim: güç] yanıyor.

Yansımak

- A1 I. yansımak_{1+(1): 2} = Işık dalgaları yansıtıcı bir yüzeye çarparak yön değıştirmek, aksetmek
 II. yansımak → [kim]_{Konu}, (kime)_{Hedef}

Ör. Düz ve parlak yüzeylere çarpan ışık_[kim: konu] yansır. TS

A2 I. yansımak ₂ = *mecaz* Ulaşmak, duyulmak, yayılmak, anlaşılma

II. yansımak → [kim]_{Mevzu}, [kime]_{Alıcı}

Ör. Konu_[kim: mevzu] bize_[kime: alıcı] böyle yansıdı.

A3 I. yansımak ₂ = *mecaz* Bir durumun bir olayın etkisi ve izleri üzerinde görülür
hâle gelmek, görünmek

II. yansımak → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. Korkutucu çehresi_[kim: konu] suya_[kime: hedef] yansıyor.

Yapışmak

A1 I. yapışmak _{1+(1); 2} = Yapıştırıcı olan veya yapışkan bir maddeye bulanmış olan
bir şey ayrılmayacak bir biçimde bir yere tutunup kalmak

II. yapışmak → [kim]_{Etkilenen}, (kime)_{Etkilenen}

Ör. Fotoğraf_[kim: etkilenen] yapışmadı.

A2 I. yapışmak ₂ = İyice yaklaşmak, sokulup değmek

II. yapışmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] Geri geri giderek duvara_[kime: hedef] yapıştı. TS

A3 I. yapışmak ₂ = Bir iş yapmak amacıyla, hevesle bir şeyi eline almak

II. yapışmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Konu}

Ör. (O)_[kim: eden] Eve gelir gelmez kitaplarına_[kime: konu] yapıştı.

A4 I. yapışmak ₂ = Sıkıca yakalamak, tutmak, sarılmak

II. yapışmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Etkilenen}

Ör. Adam_[kim: eden] koluma_[kime: etkilenen] yapıştı, bırakmıyor.

A5 I. yapışmak ₂ = Aralık bırakmayacak biçimde üzerine dokunmak

II. yapışmak → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. Masa_[kim: konu] duvara_[kime: hedef] yapıştı.

Yapmak

- A1 I. yapmak _{2+(1): 3} = Ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek
II. yapmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{ürün}, (*kimden*)_{Materyal}
Ör. Çocuklar_[kim: eden] karpuz kabuğundan_(kimden: materyal) gemiler_[ne: ürün] yaptılar.
- A2 I. yapmak ₂ = Olmasına yol açmak
II. yapmak → [kim]_{Sebepl}, [ne]_{ürün}
Ör. Durgun sular_[kim: sebep] sıtma_[ne: ürün] yapar.
- A3 I. yapmak ₂ = Onarmak, tamir etmek
II. yapmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{ürün}
Ör. (Sen)_[kim: eden] Önce şu bozuk radyoyu_[kimi: ürün] yapın. MBTS
- A5 I. yapmak ₂ = Üretmek
II. yapmak → [kim]_{Eden}, [ne/kimi]_{ürün}
Ör. Kadın_[kim: eden] yıllardır ayakkabı_[ne: ürün] yapıyor.
- A6 I. yapmak ₂ = Bir harekete, işe başlamak veya bir hareketle, işle uğraşmak
II. yapmak → [kim]_{Eden}, [ne]_{Tamamlayıcı}
Ör. Ben_[kim: eden] bugün koşu_[ne: tamamlayıcı] yapacağım.
- A7 I. yapmak ₂ = Dışkı çıkarmak
II. yapmak → [kim]_{Eden}, [kime/ne]_{Tamamlayıcı}
Ör. Çocuk_[kim: eden] neredeyse altına_[kime: tamamlayıcı] yapacaktı.
- A8 I. yapmak ₂ = Gerçekleştirmek
II. yapmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}
Ör. Yazar_[kim: deneyimci] ilk ve orta öğretimini_[kimi: içerik] Ankara'da yapmıştır.
- A9 I. yapmak ₃ = Tehdit yoluyla birini herhangi bir duruma düşürmek

II. yapmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [ZÖ]_{Durum}

Ör. Ben_[kim: eden] adamı_[kimi: etkilenen] ne_[ZÖ: durum] yaparım, biliyor musun?

A10 I. yapmak₃ = Evlendireceğiz

II. yapmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Faydalanan}

Ör. Biz_[kim: eden] bu kız_[kimi: konu] sana_[kime: faydalanan] yapacağız.

A11 I. yapmak₂ = Davranmak, hareket etmek

II. yapmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [ZÖ]_{Durum}

Ör. (Siz)_[kim: eden] Böyle_[ZÖ: durum] yapmayın.

A12 I. yapmak₃ = Bir şeyi başka bir şey durumuna getirmek (meslek kazandırmak)

II. yapmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Deneyimci}, [ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Onu_[kimi: deneyimci] yaman bir polis köpeği_[ne: tamamlayıcı] yapacağım. TS

A13 I. yapmak₂ = Yol almak

II. yapmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [ZÖ]_{Tamamlayıcı}

Ör. (Ben)_[kim: eden] İki yılda elli bin kilometre_[ZÖ: tamamlayıcı] yapacağım. TS

A14 I. yapmak₃ = Zarara yol açmak

II. yapmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kime]_{Etkilenen}, [ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Sana_[kime: etkilenen] neler_[ne: tamamlayıcı] yaparım, bilsen şaşarsın.
MBTS

A15 I. yapmak_{2+(1):3} = Hazırlamak

II. yapmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Ürün}, (kime)_{Faydalanan}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Ona_[kime: faydalanan] kahve_(ne: ürün) yaptım, içti.

Yaralamak

A1 I. yaralamak_{2+(1):3} = Silah, bıçak vb. araçla yara açmak

II. yaralamak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}, (*kimle*)_{Araç}

Ör. Hırsız_[kim: eden], kadını_[kimi: etkilenen] böğründen yaraladı.

A2 I. yaralamak₂ = *mecaz* Gücendirmek, incitmek, kırmak

II. yaralamak $\rightarrow$ [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Deneyimci}

Ör. Eşi_[kim: uyarıcı] onu_[kimi: etkilenen] çok derinden yaraladı.

Yaramak

A1 I. yaramak₂ = Bir şey yararlı olmak, yarar sağlamak

II. yaramak $\rightarrow$ [kim]_{Konu}, [kime]_{Faydalanan}

Ör. Bu sözlük_[kim: konu] bana_[kime: faydalanan] çok yarayacak.

A2 I. yaramak₂ = Bir iş için uygun olmak, kullanılır olmak

II. yaramak $\rightarrow$ [kim]_{Konu}, [kime]_{Tamamlayıcı}

Ör. Bu_[kim: konu], cephede hiçbir işe_[kimi: tamamlayıcı] yaramaz.

Yaratmak

A1 I. yaratmak_{2+(1);3} = Allah, olmayan bir şeyi var etmek

II. yaratmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Ürün}, (*kime*)_{Faydalanan}

Ör. Allah_[kim: eden] kullarına_(kime: faydalanan) o eşsiz cenneti_[kimi: ürün] yarattı.

A2 I. yaratmak₂ = Olmasına, ortaya çıkmasına yol açmak, sebep olmak

II. yaratmak $\rightarrow$ [kim]_{Sebepe}, [ne]_{Ürün}

Ör. Bu haber_[kim: sebepe] gerginlik_[ne: ürün] yarattı.

Yargılamak

A1 I. yargılamak₂ = Yargıç, bir karara varmak için davalı ve davacıyı dinleyerek
bir sonuca varmak

II. yargılamak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}

Ör. Bizi_[kimi: içerik] kim_[kim: deneyimci] yargılayacak.

- A2 I. yargılamak₂ = *mecaz* Herhangi bir kimse, şey, konu vb.yle ilgili olumlu veya olumsuz görüş belirtmek
II. yargılamak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu}
Ör. Siz_[kim: söyleyen] inançlarımızı_[kimi: mevzu] yargılayamazsınız.

Yarışmak

- A1 I. yarışmak₁ = Üstünlük kazanmak amacıyla bir yarışmaya katılmak
II. yarışmak → [kim]_{Eden}
Ör. Yaşlı kadın_[kim: eden] bu akşam Çarkılefe'ye yarışacak.
- A2 I. yarışmak₁₋₂ = Bir yarışmada başkalarından üstün olmak için çaba göstermek
II. yarışmak → [kim]_{Eden}, (*kimle*)_{Eden}
Ör. Eşekler_[kim: eden] atlarla_[kimle: eden] hiç yarışabilir mi?
- A3 I. yarışmak₂ = Başkalarından üstün olmaya çalışmak, rekabet etmek
II. yarışmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimle]_{İçerik}
Ör. O_[kim: deneyimci] her konuda herkesle_[kimle: içerik] yarışır.

Yarmak

- A1 I. yarmak_{2+(1): 3} = Uzunlamasına bölüp ayırmak, derin yara açmak
II. yarmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}, (*kimle*)_{Araç}
Ör. (O)_[kim: eden] Koca odunları_[kimi: etkilenen] küçük bir nacakla_(kimle: araç) yadı.
- A2 I. yarmak₂ = Buğday, tahıl vb. taneleri değirmende kırmak
II. yarmak → [kim]_{Eden}, [ne]_{Tamamlayıcı}
Ör. Aksakallı dedeler_[kim: eden] kış gelince buğday_[ne: etkilenen] yaracak, yem yapacak. TS

Yaşamak

- A1 I. yaşamak₁ = Canlılığını, hayatını sürdürmek, sağ olmak
II. yaşamak → [kim]_{Deneyimci}

Ör. Askerler_[kim: deneyimci] yaşıyor

- A2 I. yaşamak₂= Varlığını sürdürmek
II. yaşamak → [kim: hay]_{Eden}, [kimde]_{Yer}
Ör. Bu yılanlar_[kim: eden] Afrika'da_[kimde: yer] yaşıyor.
- A3 I. yaşamak₂= Oturmak, eğlenmek, ikamet etmek
II. yaşamak → [kim: ins]_{Eden}, [kimde]_{Yer}
Ör. Şair_[kim: eden] İstanbul'da_[kimde: yer] yıllarca yaşamış.
- A4 I. yaşamak₂= Geçinmek
II. yaşamak → [kim]_{Eden}, [ZÖ]_{Durum}
Ör. Bu insanlar_[kim: eden] lokanta artıklarıyla_[kimle: durum] yaşıyor.
- A5 I. yaşamak₂= Herhangi bir durumda olmak veya bulunmak
II. yaşamak → [kim]_{Eden}, [ZÖ]_{Durum}
Ör. Yaşlı kadın_[kim: eden] yıllardır tek başına_[ZÖ: durum] yaşıyor.
- A6 I. yaşamak₂= Görüp geçirmek, başından geçmek
II. yaşamak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Uyarıcı}
Ör. Adam_[kim: deneyimci] savaşın tüm acılarını_[uyarıcı] yaşamış.
- A7 I. yaşamak₁= *mecaz* Sürmek, devam etmek, anılmak
II. yaşamak → [kim]_{Konu}
Ör. Onun hatırası/mirası_[kimi: konu] hep yaşayacak.
- A8 I. yaşamak₂= *mecaz* Varlıklı, endişesiz, hoş vakit geçirmek, keyif sürmek
II. yaşamak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Tamamlayıcı}
Ör. Bizim oğlan_[kim: deneyimci] hayatını_[kimi: tamamlayıcı] yaşayacakmış.

Yaşarmak

- A1 I. yaşarmak ₁= İslanmak, nemlenmek
II. yaşarmak → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Evin duvarları_[kim: etkilenen] yaşardı.
- A2 I. yaşarmak ₁= Yaşla dolmak, yaş dökmek (ağlamak)
II. yaşarmak → [kim: org] _{Tamamlayıcı}
Ör. Onu görünce gözlerim_[kim: tamamlayıcı] yaşardı.

Yatmak

- A1 I. yatmak ₂= Bir yere ya da bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak
II. yatmak → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
Ör. (O)_[kim: eden] Dörtmala giden atların boynuna_[kime: hedef] bir daha yatmayacak.
TS
- A2 I. yatmak _{1+(1): 2}= Yatay veya yataya yakın bir duruma gelmek, eğilmek
II. yatmak → [kim]_{Konu}, (*kime*)_{Hedef}
Ör. Gemi_[kim: konu] sağda_(kime: hedef) yattı. TS
- A3 I. yatmak ₁= Hastalık sebebiyle yatakta kalmak
II. yatmak → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Adam_[kim: etkilenen] aylardır yatıyor.
- A4 I. yatmak _{1+(1): 2}= Uyumak veya dinlenmek için yatağa girmek
II. yatmak → [kim]_{Eden}, (*kime*)_{Hedef}
Ör. Babam_[kim: eden] kanepeye_(kime: hedef) yatmış.
- A5 I. yatmak ₂= Geceyi geçirmek üzere bir yerde kalmak
II. yatmak → [kim]_{Eden}, [kimde]_{Yer}
Ör. Onlar_[kim: eden] bu gece yurtta_[kimde: yer] yatacaklar.
- A6 I. yatmak ₂= Boş yere beklemek

II. yatmak $\rightarrow$ [kim]_{Konu}, [kimde]_{Yer}

Ör. Mallar_[kim: konu] depoda_[kimde: yer] yatıyor. TS

A7 I. yatmak₂ = Belli bir süreyi cezaevinde geçirmek

II. yatmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimde]_{Tamamlayıcı}

Ör. Babası_[kim: eden] üç yıl mahpusta_[kimde: tamamlayıcı] yatmış.

A8 I. yatmak₂ = Cinsel ilişkide bulunmak

II. yatmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimle]_{Eden}

Ör. (Sen)_[kim: eden] Bir başka kadınla_[kimle: eden] nasıl yatarsın?

A9 I. yatmak₂ = Bir düşünceyi veya bir öneriyi benimsemek, razı olmak

II. yatmak $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{İçerik}

Ör. Kafası_[kim: deneyimci] bu işlere_[kime: içerik] yatıyor.

Yaymak

A1 I. yaymak₃ = Bir şeyi açarak, düzelterek bir alanı örtecek biçimde sermek

II. yaymak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen,}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Siz)_[kim: eden] Çimenlerin üstüne_[kime: hedef] kilimi_[kimi: etkilenen,] yaydık.

A2 I. yaymak_{2+(1):3} = Birçok kimseye duyurmak

II. yaymak $\rightarrow$ [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu}, (*kime*)_{Alıcı}

Ör. Kıran Bey_[kim: söyleyen], çetesinin şöhretini_[kimi: mevzu] *her tarafa*_(kime: alıcı) yaydı.

TS

A3 I. yaymak₂ = Çevreye dağılmasına sebep olmak

II. yaymak $\rightarrow$ [kim]_{Sebepl}, [ne]_{Ürün}

Ör. Bu bataklık_[kim: sebepl] hastalık/koku_[ne: ürün] yayıyor.

A4 I. yaymak₃ = Dağınık ve düzensiz bir biçimde saçmak, dağıtmak

II. yaymak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Siz)_[kim: eden] Kestirdiği saçları_[kimi: konu] odaya_[kime: hedef] yaymış.

A5 I. yaymak $_{2+(1):3}$ = Işık kaynağı, ışığı kendinden dışarıya doğru çeşitli yönlerle göndermek

II. yaymak $\rightarrow$ [kim]_{Güç}, [kimi/ne]_{Konu}, (kime)_{Hedef}

Ör. Güneş_[kim: güç] dünyaya_(kime: hedef) ışık_[ne: konu] yayar.

Yazmak

A1 I. yazmak $_{2+(1):3}$ = Söz ve düşüncüyü özel işaret veya harflerle anlatmak

II. yazmak $\rightarrow$ [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Söz}, (kime)_{Alıcı}

Ör. (Ben)_[kim: söyleyen] Büyük bir heyecan, bir haz içinde şu satırları_[kimi: söz] yazıyorum. TS

A2¹²⁹ I. yazmak $_{2+(1):3}$ = Yazı ile anlatmak, yazıya dökmek

II. yazmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Ürün}, (kime)_{Hedef}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Adresi_[kimi: ürün] deftere_(kime: hedef) yazıyorum.

A3 I. yazmak $_2$ = Yazar olarak görev yapmak

II. yazmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimde]_{Yer}

Ör. İlhan Selçuk_[kim: eden] yıllarca Cumhuriyet Gazetesi'nde_[kimde: yer] yazdı.

A4 I. yazmak $_2$ = Yazı ile bildirmek, haber vermek

II. yazmak $\rightarrow$ [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Söz}

Ör. Gazeteler_[kim: söyleyen] mağlubiyetin Almanya'yı karıştırdığını_[kimi: söz] yazıyor. TS

A5 I. yazmak $_{2+(1):3}$ = Bir bilim veya edebiyat eseri oluşturmak

II. yazmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Ürün}, (kime)_{Faydalanan}

Ör. O_[kim: eden] romanlarını_[kimi: ürün] halka_(kime: faydalanan) yazardı.

¹²⁹ Levin (1993: 170, 171), *yazmak* fiilini *imaj(fikir) yaratma fiilleri* (image creation of verbs) içerisinde değerlendirir. Bu fiil sınıfının, gölge üye olarak araç rolünü içerdiğini ve bu sınıftaki bazı fiillerin ürün (effected object) rolündeki bir unsuru alabileceğini söyler. Dolayısıyla süreç her ne kadar zihinsel olsa da bu sürecin maddî bir gerçekleşmesi söz konusudur. Bunun için *yazmak* fiilinin bu anlam değişkesi maddî süreç boyutunda ve nesnesi de ürün rolünde değerlendirilebilir.

- A6 I. yazmak₂ = Kaydetmek
II. yazmak → [kim]Deneyimci, [kimi/ne]İçerik
Ör. (Onlar)_[kim: deneyimci] Çocuğu_[kimi: içerik] okula yazdılar. TS

Yemek

- A1 I. yemek₂ = Ağızda çiğneyerek yutmak
II. yemek → [kim: ins]Eden, [kimi]Etkilenen
Ör. Küçücük çocuk_[kim: eden] tüm erikleri_[kimi: etkilenen] yemiş.
- A2 I. yemek₂ = Isırmak
II. yemek → [kim: hay]Eden, [kimi]Etkilenen
Ör. Sivrisinekler_[kim: eden] çocuğun kollarını_[kimi: etkilenen] yemiş.
- A3 I. yemek₂ = Batmak, çizmek, kaşıdırmak, dalamak
II. yemek → [kim]SebeP, [kimi]Etkilenen
Ör. Ayakkabılar_[kim: sebep] topuğumu_[kimi: etkilenen] yedi.
- A4 I. yemek₂ = Hakkı olmayan ve kendisine yasak edilmiş bulunan bir şeyi kabul etmek
II. yemek → [kim]Eden, [kimi/ne]Tamamlayıcı
Ör. Müdür_[kim: eden] rüşvet_[ne: tamamlayıcı] yemiş.
- A5 I. yemek₂ = Harcamak, tüketmek, bitirmek
II. yemek → [kim]Eden, [kimi/ne]Tamamlayıcı
Ör. Miraslı_[kim: tamamlayıcı] sen_[kim: eden] yedin, zahmeti ben çekiyorum diye latife ediyordu. TS
- A6 I. yemek₂ = Yasal yoldan cezalandırılmak
II. yemek → [kim]Faydalanan, [ZÖ]Tamamlayıcı
Ör. Adamı_[kim: faydalanan] bu suçtan on yıl (ceza)_[zö: tamamlayıcı] yedi.
- A7 I. yemek₂ = Harcanmak, kullanılmak, sarf edilmek

II. yemek $\rightarrow$ [kim]_{Faydalanan}, [ne]_{Konu}

Ör. Bu bina_[kim: faydalanan] günde beş ton çimento_[ne: konu] yiyor. TS

A8 I. yemek ₂ = Sürekli üzme, tedirgin etmek

II. yemek $\rightarrow$ [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Deneyimci}

Ör. Bu dert_[kim: uyarıcı] beni_[kimi: deneyimci] yiyor.

A9 I. yemek ₂ = Hoşa gitmeyen, kötü bir duruma tutulmak, uğramak

II. yemek $\rightarrow$ [kim]_{Etkilenen}, [kimi/ne]_{Tamamlayıcı}

Ör. Çocuk_[kim: etkilenen] sonunda yumruğu/tokadı_[kimi: tamamlayıcı] yedi.

Yenilenmek

A1 I. yenilenmek ₁ = Bir şeyin yerine yenisi konulmak

II. yenilenmek $\rightarrow$ [kim]_{Konu}

Ör. Örtüler_[kim: konu] yenilendi.

A2 I. yenilenmek ₁ = Bir iş bir kez daha yapılmak, tekrarlanmak

II. yenilenmek $\rightarrow$ [kim]_{Süreç}

Ör. Karşılaşma_[kimi: süreç] yenilenecek.

Yerleşmek

A1 I. yerleşmek ₂ = Yerine iyice oturmak, yerinde sabit olmak

II. yerleşmek $\rightarrow$ [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. Bu taş_[kim: konu] buraya_[kime: hedef] adamakıllı yerleşmiş.

A2 I. yerleşmek ₂ = Yer bulup oturmak

II. yerleşmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. Kadın_[kim: eden] arabaya_[kime: hedef] zar zor yerleşti.

A3 I. yerleşmek ₂ = Çalışmak üzere bir iş yerine başlamak

II. yerleşmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kime: kur]_{Tamamlayıcı}

Ör. Oğlu_[kim: eden] bankaya_[kime: tamamlayıcı] yerleşmiş.

- A4 I. yerleşmek₂ = Bir yerde oturmaya, yaşamaya başlamak
II. yerleşmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Yer}
Ör. Rıza_[kim: eden] dairesine/ Ankara'ya_[kime: yer] yerleşti.

Yeşillenmek

- A1 I. yeşillenmek₁ = Yeşil durma gelmek, yeşil olmak, yeşermek
II. yeşillenmek → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Ağaçlar_[kim: etkilenen] yeşillendi.
- A2 I. yeşillenmek₂ = Sarkıntılık etmek
II. yeşillenmek → [kim]_{Söyleyen}, [kime]_{Alıcı}
Ör. (Biz)_[kim: söyleyen] Yanımızdaki kızlara_[kime: alıcı] yeşillendik. TS

Yetişmek

- A1 I. yetişmek₂ = Ulaşmak, ermek, varmak, vasıl olmak
II. yetişmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
Ör. Gâvur Ali_[kim: eden] bir nefeste ağıla_[kime: hedef] yetişti. TS
- A2 I. yetişmek₂ = Vaktinde tamam olmak, bitmek, hazırlanmak, hazır olmak
II. yetişmek → [kim]_{Ürün}, [ZÖ]_{Zaman}
Ör. Bu giysi_[kim: ürün] yarına/bugün_[ZÖ: zaman] yetişmez.
- A3 I. yetişmek₂ = Bir işe başlamış olanlara veya gidenlere sonradan katılmak
II. yetişmek → [kim]_{Eden}, [kime: ins]_{Hedef}
Ör. Kadınlar_[kim: eden], onlara_[kime: hedef] zor yetişir.
- A4 I. yetişmek₂ = Değmek
II. yetişmek → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}
Ör. İp_[kim: konu], kuyunun dibine_[kime: hedef] yetişmiyor.

- A5 I. yetişmek₂ = Vakı bulmak, yapabilmek
 II. yetişmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Süreç}
 Ör. Ben_[kim: eden] bu kadar işe_[kime: süreç] yetişemem.
- A6 I. yetişmek₂ = Yetmek, yeter olmak, kâfi gelmek
 II. yetişmek → [kim]_{Konu}, [kime]_{Faydalanan}
 Ör. Bu yemek_[kim: konu] hepimize_[kime: faydalanan] yetişir.
- A7 I. yetişmek₂ = Bir zamanda yaşamış olmak, bir zamanı veya kimseyi görmüş olmak
 II. yetişmek → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{Uyarıcı}
 Ör. (O)_[kim: deneyimci] Bol zamanıma_[kime: uyarıcı] yetişti de ben onu böyle şımarık büyüttüm. TS
- A8 I. yetişmek₁ = Üremek, büyümek, olmak
 II. yetişmek → [kim: bit/+can]_{Ürün}
 Ör. Şu Marmara kıyılarında o sene bol meyve_[kim: ürün] yetişmişti.
- A9 I. yetişmek₂ = Eğitim görmüş olmak, öğrenmek, gelişmek
 II. yetişmek → [kim]_{Eden}, [kimde]_{Yer}
 Ör. Yazar_[kim: eden] Galatasaray Lisesi'nde_[kimde: yer] yetişti.
- A10 I. yetişmek₁ = İş görebilecek yaşa gelmek, büyümek
 II. yetişmek → [kim]_{Etkilenen}
 Ör. Çocukları_[kim: etkilenen] yetişti.

Yetmek

- A1 I. yetmek_{1+(1): 2} = Bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak
 II. yetmek → [kim]_{Konu}, (kime)_{Faydalanan}
 Ör. Bu yemek_[kim: konu] bize_(kime: faydalanan) yeter mi?
- A2 I. yetmek₂ = Yeterli sebep olmak

II. yetmek $\rightarrow$ [kim]_{SebeP}, [kime_{<filiimsi>/EÖ<için>}] **Etkilenen**

Ör. Bir sigara_[kim: sebeP] bir ormanı yakmaya_[kime: etkilenen] yeter. TS

A3 I. yetmek ₂ = Ulaşmak, yetişmek, erişmek, gelmek, vâsıl olmak (ÖTS)

II. yetmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. Seyrettim, (Ben)_[kim: eden] ardından yettim/ Eğildim yüzünden öptüm.

A4 I. yetmek ₂ = *mecaz* Başkasına gereksinim duymamak, kendine yeter olmak

II. yetmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kime]_{Faydalanan}

Ör. Ben_[kim: eden] ona/kendime_[kime: faydalanan] yeterim.

Yığmak

A1 I. yığmak _{2+(1):3} = Bir tepe oluşturacak biçimde üst üste koymak

II. yığmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, (kime)_{Hedef}

Ör. Askerler_[kim: eden] toprak çuvalları_[kimi: konu] sınıra_(kime: hedef) yığdılar.

A2 I. yığmak ₂ = Biriktirmek

II. yığmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}

Ör. Herkes_[kim: eden] kışlık kömürünü_[kimi: konu] yığdı.

A3 I. yığmak ₃ = Toplamak, bir araya getirmek

II. yığmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Bu yaşlıları_[kimi: konu] kapının arkasına_[kime: hedef] yığdılar.

TS

Yıkamak

A1 I. yıkmak ₂ = Kurulu bir şeyi parçalayarak dağıtmak, bozmak, tahrip etmek

II. yıkmak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Etkilenen}

Ör. İşçiler_[kim: eden] bu köhne binayı_[kimi: etkilenen] kısa sürede yıktı.

- A2 I. yıkmak $_{2+(1):3} =$ İnsan, hayvan veya ağaç devirmek, yere sermek
 II. yıkmak $\rightarrow [kim]_{Eden/Güç}, [kimi]_{Etkilenen}, (kime)_{Hedef}$
 Ör. (O)_[kim: eden] Bir sabi çocuğu_[kimi: etkilenen] yıkamadı.
- A3 I. yıkmak $_3 =$ Birine yüklemek, birinin üstüne atmak
 II. yıkmak $\rightarrow [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu}, [kime]_{Alıcı}$
 Ör. (Onlar)_[kim: söyleyen] Suç_[kimi: mevzu] bana_[kime: alıcı] yıktılar.
- A4 I. yıkmak $_{2+(1):3} =$ Yük indirmek
 II. yıkmak $\rightarrow [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, (kime)_{Hedef}$
 Ör. İşçiler_[kim: eden] çuvalları_[kimi: konu] bahçeye_(kime: hedef) yıktılar.
- A5 I. yıkmak $_2 =$ mecaz Yıkımına yol açmak, mahvına sebep olmak
 II. yıkmak $\rightarrow [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Deneyimci}$
 Ör. Bu acı_[kim: uyarıcı] onu_[kimi: deneyimci] yıktı.

Yıpranmak

- A1 I. yıpranmak $_1 =$ Zamanla veya çok kullanılma sonucu aşınmak, eskimek
 II. yıpranmak $\rightarrow [kim]_{Etkilenen}$
 Ör. Gömleği_[kimi: etkilenen] ütülü ama yıpranmıştı. TS
- A2 I. yıpranmak $_1 =$ Saygınlığı azalmak
 II. yıpranmak $\rightarrow [kim]_{İçerik}$
 Ör. Müdür_[kim: içerik] her geçen gün yıpranıyordu.
- A3 I. yıpranmak $_1 =$ Çeşitli etkenlerle eski gücü kalmamak
 II. yıpranmak $\rightarrow [kim]_{Deneyimci}$
 Ör. Onun zekâsı_[kim: deneyimci] hiç yıpranmamış. TS

Yırtınmak

- A1 I. yırtınmak $_2 =$ Parçalanırcasına bağırarak
 II. yırtınmak $\rightarrow [kim]_{Söyleyen}, [EÖ_{<diye>}]_{Söz}$

Ör. (Q)_[kim: söyleyen] “Yahu size ne be!” diye_[EÖ: söz] yırtınıyordu.

A2 I. yırtınmak ₁ = Bir konuda kendini yoracak kadar uğraşmak

II. yırtınmak → [kim]_{Eden}

Ör. Adam_[kim: eden] çok yırtındı ama başaramadı.

Yırtmak

A1 I. yırtmak ₂ = Kâğıt, kumaş gibi bükülüp katlanan şeyleri parçalamak

II. yırtmak → [kim]_{Eden/ Sebep/ Güç}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Yürürken sert bir şey_[kim: sebep] paçamı_[kimi: etkilenen] yırttı.

A2 I. yırtmak ₂ = Bir işi yapmaktan kurtulmak

II. yırtmak → [kim]_{Eden}, [kimden]_{Tamamlayıcı}

Ör. Adam_[kim: eden] bu işten_[kimden: tamamlayıcı] de yırttı.

A3 I. yırtmak ₂ = *mecaz* Zorlamak

II. yırtmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Sana sesimi duyurmak için gırtlığımı_[kimi: tamamlayıcı] yırttım.

Yitirmek

A1 I. yitirmek ₂ = Ne olduğunu, nerede bulunduğunu bilememek,
kaybetmek

II. yitirmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}

Ör. (Ben)_[kim: deneyimci] cüzdanımı_[kimi: içerik] yitirdim.

A2 I. yitirmek ₂ = Bazı nitelik veya özelliklerin yok olması durumuna
uğramak

II. yitirmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. Kadın_[kim: deneyimci] sonunda aklını_[kimi: tamamlayıcı] yitirdi.

A3 I. yitirmek ₂ = Yanlış yola girmek, kaybolmak

II. yitirmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. İzciler_[kim: eden] ormanda yolunu_[kimi: tamamlayıcı] yitirmişler.

A4 I. yitirmek ₂ = Ölüm sonucu kaybetmek

II. yitirmek → [kim]_{Faydalanan}, [kimi]_{Konu}

Ör. (Biz)_[kim: faydalanan] Maalesef onu_[kimi: konu] yitirdik.

Yoğurmak

A1 I. yoğurmak ₂ = Katı ya da toz durumundaki bir maddeyi herhangi bir sıvı ile karıştırarak hamur durumuna getirmek

II. yoğurmak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Ürün}

Ör. Kadınlar_[kim: eden] hamur_[kimi: ürün] yoğuruyor.

A2 I. yoğurmak ₂ = Bir kişiye istenilen nitelikleri kazandırmak, yeteneklerini geliştirmek

II. yoğurmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Deneyimci}

Ör. Öğretmen_[kim: eden] çocuğumuzu_[kimi: deneyimci] alsın, yoğursun.

Yoklamak

A1 I. yoklamak ₂ = El ile dokunarak incelemek

II. yoklamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. Polis_[kim: eden] eşyaları, üzerimizi_[kimi: etkilenen] iyice yokladı.

A2 I. yoklamak ₂ = Bakmak, gözden geçirmek, kontrol etmek

II. yoklamak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{Uyarıcı}

Ör. Belletmen_[kim: deneyimci] odaları_[kimi: uyarıcı] gelişi güzel yokladı.

A3 I. yoklamak ₂ = Ziyaret veya sağlığını sormak amacıyla birine gitmek

II. yoklamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Hedef}

Ör. Kardeşim_[kim: eden] her hafta annemi_[kimi: hedef] yoklardı.

A4 I. yoklamak ₂ = Ara sıra etkisini göstermek

II. yoklamak → [kim]_{SebeP}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. İlaç aldığım hâlde ağrılarım_[kim: sebep] beni_[kimi: etkilenen] yine yokluyor. TS

- A5 I. yoklamak₂ = Durum, bilgi, niyet vb.ni belirlemeye veya anlamaya çalışmak
II. yoklamak → [kim]Deneyimci, [kimi]İçerik
Ör. (Sen)_[kimi: deneyimci] Bunu anlamak istiyorsan kalbini/hafızanı_[kimi: içerik] yoklamalısın.

Yolmak

- A1 I. yolmak₂ = Bitki, tüy vb.ni çekerek yerinden çıkarmak, çekip koparmak
II. yolmak → [kim]Eden, [kimi]Etkilenen
Ör. (O)_[kim: eden] Gülün yapraklarını_[kimi: etkilenen] yoldu.
A2 I. yolmak₂ = *mecaz* Dolandırarak, hile ile birinin parsını almak
II. yolmak → [kim]Eden, [kimi]Faydalanan
Ör. (O)_[kim: eden] Adamcağızı_[kimi: faydalanan] iyice yoldular.

Yontmak

- A1 I. yontmak₂ = Bir şeye istenilen biçimi vermek için dış bölümünü keskin bir araçla biçmek, kesmek
II. yontmak → [kim]Eden, [kimi/ne]Etkilenen
Ör. (O)_[kim: eden] Boş zamanlarında tahta kaşık_[ne: etkilenen] yontardı.
A2 I. yontmak₂ = *mecaz* Bir kimsenin azar azar parasını çekmek, birinden para sızdırmak
II. yontmak → [kim]Eden, [kimi]Faydalanan
Ör. (O)_[kim: eden] Hacı beyi_[kimi: faydalanan] yonttular.

Yormak

- A1 I. yormak₂ = Yorgun duruma getirmek
II. yormak → [kim]Eden, [kimi]Etkilenen

Ör. Çocuklar_[kim: eden] bizi_[kimi: etkilenen] yordu.

- A2 I. yormak ₂ = *mecaz* Sıkıntıya sokmak, üzmek
II. yormak → [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Deneyimci}
Ör. Bu sima_[kim: uyarıcı] beni_[kimi: deneyimci] fazlasıyla yordu.

Yorumlamak

- A1 I. yorumlamak _{2+(1); 3} = Bir yazıyı veya bir sözü yorum yaparak açıklamak, tefsir etmek
II. yorumlamak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu, (kime) Alıcı}
Ör. Hoca_[kim: söyleyen] şii_[kimi: mevzu] bize_(kime: alıcı) bu şekilde yorumlamıştı.
- A2 I. yorumlamak ₂ = Bir olaya, bir duruma bir anlam vermek, tabir etmek
II. yorumlamak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}
Ör. Hasan_[kim: deneyimci] durumu_[kimi: içerik] istediği gibi yorumlayabilir.

Yönelmek

- A1 I. yönelmek ₂ = Belli bir yön tutmak, yüzünü belli yöne doğru çevirmek, teveccüh etmek
II. yönelmek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
Ör. Eylemciler_[kim: eden] dernek binasına_[kime: hedef] yöneldiler.
- A2 I. yönelmek ₂ = *mecaz* Amaç olarak benimsemek
II. yönelmek → [kim]_{Deneyimci}, [kime]_{İçerik}
Ör. Şair_[kim: deneyimci] hikâye ve romana_[kime: içerik] yöneldi.
- A3 I. yönelmek ₂ = Birine bir şey söylenmek
II. yönelmek → [kim]_{Mevzu}, [kime]_{Alıcı}
Ör. Suçlamalar_[kim: mevzu] bana_[kime: alıcı] yöneldi.

Yumurtlamak

- A1 I. yumurtlamak₁ = Tavuk, kuş, balık vb. yumurta yapmak
II. yumurtlamak → [kim]_{Eden}
Ör. Tavuk_[kim: eden] yumurtladı.
- A2 I. yumurtlamak_{1+(1); 2} = *mecaz* Uydurup söylemek veya söylenmemesi gereken şeyi açığa vurmak
II. yumurtlamak → [kim]_{Söyleyen, (kimi/ne) söz}
Ör. (Ben)_[kim: söyleyen] Kendimi senin yerine koyup *şöyle bir hikmet*_(kimi: söz) yumurtladım. ÖTS

Yumuşamak

- A1 I. yumuşamak₁ = Sertliği kalmamak, yumuşak duruma gelmek
II. yumuşamak → [kim]_{Etkilenen}
Ör. Bunların hepsi_[kim: etkilenen] yumuşamış.
- A2 I. yumuşamak₁ = Öfkesi, kızgınlığı, inadı geçmek
II. yumuşamak → [kim]_{Deneyimci}
Ör. Kurt hoca_[kim: deneyimci] şimdi yumuşamış.

Yutkunmak

- A1 I. yutkunmak₁ = Tükürüğü yutmak veya bir şey yutuyormuş gibi gırtlak hareket ettirmek
II. yutkunmak → [kim]_{Eden}
Ör. (Q)_[kim: eden] Önce yutkundu, sonra dikkatini topladı. TS
- A2 I. yutkunmak₂ = *mecaz* Bir şeyi söylemekle söylememek arasında duraksamak, tereddüt etmek
II. yutkunmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Tamamlayıcı}
Ör. Annem_[kim: eden] kelimelerini_[kimi: tamamlayıcı] yutkunuyor. TS

Yutmak (I)

A1 I. yutmak ₂ = Ağızda bulunan bir şeyi yutağa geçirmek

II. yutmak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. (O)_[kim: eden] lokmayı_[kimi: etkilenen] yutamadım. MBTS

A2 I. yutmak ₂ = Tam ve doğru söylememek

II. yutmak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Söz}

Ör. (O)_[kim: söyleyen] Bazı heceleri_[kimi: söz] yutuyor.

A3 I. yutmak _{1+(1); 2} = *mecaz* İnanmak, aldanmak, kanmak

II. yutmak → [kim]_{Deneyimci}, (kimi)_{içerik}

Ör. (Biz)_[kim: deneyimci] Bize numara yapma, yutmayız.

A4 I. yutmak ₂ = *mecaz* Söylemek istediği bir sözü kendini tutarak söylememek

II. yutmak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Tamamlayıcı}

Ör. Babası_[kim: söyleyen] sözlerini_[kimi: tamamlayıcı] yuttu.

A5 I. yutmak ₂ = *mecaz* İyice, eksiksiz olarak öğrenmek

II. yutmak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}

Ör. Çocuk_[kim: deneyimci] tarihi_[kimi: içerik] yuttu.

Yuvarlamak

A1 I. yuvarlamak _{3+(1); 4} = Bir şeyi bir yerden kaldırmadan ekseni çevresinde döndürerek yürütmek, tekerlemek

II. yuvarlamak → [kim]_{Eden}, [kimi/ne]_{Konu}, [kime]_{Hedef}, (kimden)_{Kaynak}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Balta ve küskü ile onu_[kimi: konu] aşağıya_[kime: hedef] yuvarlarız.

TS

A2 I. yuvarlamak ₂ = Döndürerek tomar yapmak veya yuvarlak duruma getirmek

II. yuvarlamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. (Biz)_[kim: eden] Şimdi bu hamuru_[kimi: etkilenen] yuvarlayacağız.

- A3 I. yuvarlamak₃ = Hızla düşürmek, devirmek
 II. yuvarlamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}, [kime]_{Hedef}
 Ör. (O)_[kim: eden] Bir çelmede adamı_[kimi: etkilenen] yere_[kime: hedef] yuvarladı.
- A4 I. yuvarlamak₂ = Sayıyı, küçük tutarlarını atarak veya ekleyerek tüm sayı durumuna getirmek
 II. yuvarlamak → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}
 Ör. (O)_[kim: deneyimci] Küsuratlı rakamları_[kimi: içerik] hep yuvarlıyordu.
- A5 I. yuvarlamak₂ = *mecaz* Sözü belirsizce, anlaşılmayacak biçimde söylemek
 II. yuvarlamak → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Tamamlayıcı}
 Ör. (O)_[kim: söyleyen] Bu meslekte neler gördük biz diye lafı_[kimi: tamamlayıcı] yuvarlıyordu.
- A6 I. yuvarlamak₂ = *teklifsiz konuşmada* İstekle ve çabucak yemek veya içmek
 II. yuvarlamak → [kim]_{Eden}, [ne]_{Etkilenen}
 Ör. (O)_[kim: eden] Birbiri ardınca bilmem kaç şişe bira_[ne: etkilenen] yuvarlamış.

Yüklemek

- A1 I. yüklemek_{3+(1):} = Bir yere, taşınması için belli ağırlıkta eşya veya araç gereç koymak
 II. yüklemek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne: som]_{Konu}, [kime]_{Hedef}, (*kimden*)_{Kaynak}
 Ör. (Biz)_[kim: eden] Odunları_[kimi: konu] kamyona_[kime: hedef] yükledik.
- A2 I. yüklemek_{3+(1): 4} = Bir bilgisayar, disket vb.ne gerekli bilgileri aktarmak
 II. yüklemek → [kim]_{Eden}, [kimi/ne: soy]_{Konu}, [kime]_{Hedef}, (*kimden*)_{Kaynak}
 Ör. (Biz)_[kim: eden] Dosyaları_[kimi: konu] diskete_[kime: hedef] yükledik.
- A3 I. yüklemek₃ = Belli bir hizmeti kullanabilmek için özel bir karta gerekli verileri aktarmak
 II. yüklemek → [kim]_{Eden}, [ne]_{Konu}, [kime]_{Hedef}
 Ör. (Ben)_[kim: eden] Karta_[kime: hedef] elli liralık gaz_[ne: konu] yükledim.

Yüklenmek

A1 I. yüklenmek₂ = Kendi ağırlığını başka bir şey üzerine vermek, bedeniyle abanmak

II. yüklenmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}

Ör. (Ben)_[kim: eden] Araba durdukça önümdekine_[kime: hedef], kalktıkça arkamdakine_[kime: hedef] yükleniyorum. TS

A2 I. yüklenmek₂ = Bir yükü taşımayı üstüne almak

II. yüklenmek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}

Ör. (O)_[kim: eden] Bavulları_[kimi: konu] yüklendi.

A3 I. yüklenmek₂ = *mecaz* Bir şeyi yapmayı kabul etmek, üstüne almak

II. yüklenmek $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimik]_{içerik}

Ör. Onun eğitimini_[kimi: içerik] de ben_[kim: deneyimci] yükleniyorum.

Yükselmek

A1 I. yükselmek₁ = Yüксеğe çıkmak

II. yükselmek $\rightarrow$ [kim]_{Konu}

Ör. Balon_[kim: konu] yavaş yavaş yükseliyor.

A2 I. yükselmek₁ = Fiyat, çoğalmak; oran, artmak

II. yükselmek $\rightarrow$ [kim]_{Değer}

Ör. Ekmeğin fiyatı_[kim: değer] yükselmiş.

A3 I. yükselmek₂ = Duyulmak, güçlü biçimde işitilmek, şiddetlenmek

II. yükselmek $\rightarrow$ [kim]_{Konu}, [kimden]_{Kaynak}

Ör. Konaktan_[kimden: kaynak] kahkahalar_[kim: konu] yükseliyordu.

A4 I. yükselmek₂ = *mecaz* Yüce duruma gelmek, yücelmek

II. yükselmek $\rightarrow$ [kim]_{içerik}, [kimde]_{Tamamlayıcı}

Ör. (O)_[kim: içerik] Benim gözümde_[kimde: tamamlayıcı] bu davranışıyla yükseldi.

- A5 I. yükselmek₂ = Unvan, rütbe vb. ilerlemek
II. yükselmek → [kim]_{Değer}, [kime]_{Miktar}
Ör. Komutan(ın rütbesi)_[kim: değer] orgeneralliğe_[kime: miktar] yükseldi.

Yürümek

- A1 I. yürümek₁ = Adım atarak ilerlemek, gitmek
II. yürümek → [kim]_{Eden}
Ör. (Q)_[kim: eden] Kafası yerde, kamburunu çıkarmış, yürüyordu.
- A2 I. yürümek₂ = Karada veya suda, herhangi bir yöne doğru sürekli olarak yer değiştirmek
II. yürümek → [kim]_{Konu}, [kime]_{Hedef}
Ör. Buz dağları_[kim: konu] güneye_[kime: hedef] yürümüş. TS
- A3 I. yürümek₂ = Üzerine doğru gitmek, akın etmek, saldırmak, hücum etmek
II. yürümek → [kim]_{Eden}, [kime]_{Hedef}
Ör. Asker_[kim: eden] kaleye_[kime: hedef] yürüdü. TS
- A4 I. yürümek₂ = Faiz, hesap edilmek, işlemek
II. yürümek → [kim]_{Değer}, [kimden]_{Miktar}
Ör. Bu paranın faizi_[kim: değer] yüzde beşten_[kimden: miktar] mi yürüyor?. TS
- A5 I. yürümek₁ = Geçmek, ilerlemek, değişmek
II. yürümek → [kim]_{Süreç}
Ör. Bu, o demek ki hayat_[kim: süreç] yürümüş gitmiş. TS
Ör. Proje/Çalışmalar_[kim: süreç] yürüyor.
- A6 I. yürümek₂ = Bir işte ileri gitmek
II. yürümek → [kim]_{Eden}, [kimde]_{Tamamlayıcı}
Ör. Adam_[kim: eden] işinde_[kime: tamamlayıcı] yürüdü gitti.

Yürütmek

- A1 I. yürütmek₂ = Gerektiği gibi yapmak, uygulamak
II. yürütmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Süreç}
Ör. (O)_[kim: eden] İşlerini/projeyi/operasyonu_[kimi: süreç] yürütüyorlar. TS
- A2 I. yürütmek₃ = *mecaz, teklifsiz konuşmada* İşinden veya bulunduğu yerden çıkarmak
II. yürütmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Eden}, [kimden]_{Kaynak}
Ör. (O)_[kim: eden] Seni_[kimi: eden], teğmene bel bağlayıp girdiğin bisküvi
fabrikasından_[kimden: kaynak] nasıl yürüttülerdi. TS
- A3 I. yürütmek₂ = *argo* Habersiz olarak almak, çalmak
II. yürütmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Konu}
Ör. (Onlar)_[kim: eden] Bizim kalemi_[kimi: konu] yürütmüşler.

Yüzleşmek

- A1 I. yüzleşmek₂ = Bir olayı ileri sürenle, inkâr eden kimseler yüz yüze gelerek sözlerini tekrarlamak
II. yüzleşmek → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Söyleyen}
Ör. Ben_[kim: söyleyen] onunla_[kimle: söyleyen] her zaman yüzleşebilirim. TS
- A2 I. yüzleşmek₂ = *mecaz* Farkına varmak, iyice anlamak
II. yüzleşmek → [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{İçerik}
Ör. Ben_[kim: deneyimci] artık korkularıyla_[kimle: içerik] yüzleşebilirim.

Yüzmek

- A1 I. yüzmek₁ = Kol, bacak, yüzgeç vb. organların özel hareketleriyle su yüzeyinde veya su içinde ilerlemek, durmak
II. yüzmek → [kim]_{Eden}
Ör. Ben_[kim: eden] denizde yüzemiyorum.
- A2 I. yüzmek₂ = Bir sıvının yüzeyinde batmadan durmak

II. yüzmek → [kim]_{Konu}, [kimde]_{Yer}

Ör. Tahta_[kim: konu] suda_[kimde: yer] yüzer.

A3 I. yüzmek ₂ = Herhangi bir durumun en aşırı derecesinde olmak

II. yüzmek → [kim]_{Faydalanan}, [kimde<i>çinde</i>]_{Konu}

Ör. (Ben)_[kim: faydalanan] Hiçbir kaygının gölgelemediği bir saadet içinde_[kimde: konu] yüzmektedir. TS

Ör. Bu mirasyedi adam_[kim: faydalanan] mal mülk içinde_[kimde: konu] yüzüyor.

A4 I. yüzmek ₂ = Herhangi bir şeyle üzeri kaplanmak, bir şeye bulanmak

II. yüzmek → [kim]_{Etkilenen}, [kimde<i>çinde</i>]_{Sebe}

Ör. Kitaplar_[kim: etkilenen] toz içinde_[kimde: sebe] yüzüyor.

Ör. Ev_[kim: etkilenen] pislik içinde_[kimde: sebe] yüzüyor.

Zapt etmek

A1 I. zapt etmek ₂ = Zorla almak

II. zapt etmek → [kim]_{Eden}, [kimi: yer]_{Etkilenen}

Ör. (Onlar)_[kim: eden] Sırp memleketlerini_[kimi: etkilenen] zapt ettiler.

A2 I. zapt etmek ₂ = Tutmak

II. zapt etmek → [kim]_{Eden}, [kimi: -can/+can]_{Etkilenen}

Ör. Neveser_[kim: eden], bir sevinç çılgınlığı_[kimi: etkilenen] zor zapt etmişti. TS

Ör. (O)_[kim: eden] Kağnıyı_[kimi: etkilenen] uçurumun önünde zapt etti. MBTS

A3¹³⁰ I. zapt etmek _{2+(1): 3} = Yazıya geçirmek

II. zapt etmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Ürün}, (*kime*)_{Hedef}

Ör. (O)_[kim: eden] İfadesini_[kimi: ürün] zapt edin.

A4 I. zapt etmek ₂ = Hatırında tutmak, anlamak, kavramak

¹³⁰ Fiilin bu anlam değişkesi Levin (1993)'ün *imaj(fikir) yaratma fiilleri* (image creation of verbs) içerisinde değerlendirilebilir. Levin, bu fiil sınıfının, gölge üye olarak araç rolünü içerdiğini ve bu sınıftaki bazı fiillerin ürün (effected object) rolündeki bir unsuru alabileceğini söyler. Dolayısıyla süreç her ne kadar zihinsel olsa da bu sürecin maddî bir gerçekleşmesi söz konusudur. Bunun için *zapt etmek* fiilinin bu anlam değişkesi maddî süreç boyutunda ve nesnesi de ürün rolünde değerlendirilebilir.

II. zapt etmek $\rightarrow$ [kim]_{Deneyimci}, [kimi]_{içerik}

Ör. (Q)_[kim: deneyimci] Söylenenleri_[kimi: içerik] zapt edin.

Zehirlemek

A1 I. zehirlemek ₂ = Öldürmek amacıyla yedirme, içirme vb. yollarla zehir vermek, ağlamak

II. zehirlemek $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}

Ör. (Q)_[kim: eden] Pâdişahı_[kimi: etkilenen] zehirlemiş.

A2 I. zehirlemek ₂ = *mecaz* Birine zararlı düşünceler, zararlı duygular aşılama

II. zehirlemek $\rightarrow$ [kim]_{Uyarıcı}, [kimi]_{Deneyimci}

Ör. (Q)_[kim: uyarıcı] Kendi ettiği yetmiyormuş gibi evlâtlarımı_[kimi: deneyimci] da zehirliyor. MBTS

Zıplamak

A1 I. zıplamak ₁ = Bir yere çarpıp yukarı fırlamak

II. zıplamak $\rightarrow$ [kim]_{Konu}

Ör. İhtiyar profesörün elinde tuttuğu silindir_[kim: konu], canlı bir mahlûk gibi zıpladı. TS

A2 I. zıplamak _{1+(1); 2} = Sevinçten veya oyun yapmak için bulunduğu yerde havaya doğru fırlamak

II. zıplamak $\rightarrow$ [kim]_{Eden}, (*kime*)_{Hedef}

Ör. Küçük köpek_[kim: eden] ince sevinç çığlıkları çıkarıyor, zıplıyor, havlıyor, atılıyordu. TS

Ziftlenmek

A1 I. ziftlenmek ₁ = Zift sürülmek, ziftle kaplanmak

II. ziftlenmek $\rightarrow$ [kim]_{Etkilenen}

Ör. Yanılmışım, ertesi sene mi ne yol_[kim: etkilenen] çatlamaya, yer yer dağılmaya başladı, yine ziftlendi. TS

- A2 I. ziftlenmek ₂ = Yemek
II. ziftlenmek → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. (O)_[kim: eden] Ham erikleri_[kimi: etkilenen] ziftlendi de midesini bozdu. TS

Zikretmek

- A1 I. zikretmek _{2+(1): 3} = Adını söylemek, sözünü söylemek, anmak
II. zikretmek → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Söz, (kime) Alıcı}
Ör. (O)_[kim: söyleyen] Bana_(kime: alıcı) adını_[kimi: söz] zikretmedi.

A2 I. zikretmek ₂ = Okunması âdet olan duaları ve Kur'an ayetlerini sürekli tekrarlamak
II. zikretmek → [kim]_{Söyleyen}, [kimi]_{Mevzu}
Ör. (O)_[kim: söyleyen] Bu mübarek gecede Allah'ı_[kimi: mevzu] zikredeceğiz.

Zorlamak

- A1 I. zorlamak ₂ = Birine bir şey yaptırmak amacıyla güç kullanmak, boyun eğdirmeye çalışmak, zor kullanmak, mecbur etmek
II. zorlamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Deneyimci}
Ör. (Biz)_[kim: eden] Bir realite hissi ile değil, bir tarih hissi ile kendimizi_[kimi: deneyimci] zorluyorduk. TS

A2 I. zorlamak ₂ = Açılması, kırılması, sökülmesi gereken şeyler için güç kullanmak
II. zorlamak → [kim]_{Eden}, [kimi]_{Etkilenen}
Ör. Hırsız_[kim: eden] gece kapıyı_[kimi: etkilenen] zorlamış.

A3 I. zorlamak ₁ = Üstelemek, ısrar etmek
II. zorlamak → [kim]_{Söyleyen}
Ör. Bütün köylü_[kim: söyleyen] zorladı da bu sefer izin alabildi. TS

III. BÖLÜM İSTEME GÖRE TÜRKÇE FİİL SINIFLARI

Fiiller farklı şekillerde sınıflandırılabilir. Türkçede fiiller genellikle şekil bilgisi açısından sınıflandırılmıştır. Türkçede fiillerle ilgili Dizdaroğlu (1963), Kükey (1972), Ercilasun (1984), Hacıeminoğlu (1991), İlker (1997)'nin yaptığı çalışmalar bu niteliktedir. Gramer kitaplarının alt bölümlerinde de fiil yine şekil bilgisi açısından incelenmiş ve sınıflandırılmıştır. Türkçede fiiller anlamsal açıdan da sınıflandırılmıştır. Banguoğlu, Türkçe fiilleri ifade ettiği sürecin niteliğine göre *kılış fiilleri* (al-, kaz-, taşı), *oluş fiilleri* (doy-, uza- karar-), *durum fiilleri* (yat- sus-, bekle-) olmak üzere temelde üçe ayırır (2000: 408). Bilgegil (1984: 260) *oluş* (gel-, çalış-) ve *kılış* (ol-, büyü-) olmak üzere ikiye; Hacıeminoğlu (1991) ise *hareket bildiren fiiller* (yürümek-, vur-), *oluş bildiren fiiller* (büyü-, sarar-), *iş bildiren fiiller* (öğret-, işit-), *tavır bildiren fiiller* (beğen-, sev-) olmak üzere dörde ayırır. Bu sınıflandırmalar genel olarak diğer bilim adamlarınca da kabul görür. Türkçede en kapsamlı anlamsal fiil sınıflandırması Tatar gramercileri tarafından yapılır. Tatar Türkçesinde fiiller, *hareket*, *iş*, *süreç*, *durum*, *davranış*, *hareket tarzını bildiren*, *ses*, *konuşma*, *düşünme*, *idrâk/his kavrayış ve taklidi fiiller* olmak üzere 11'e ayrılır (Barutçu Özönder, 1999: 57). Berdi Sarıyev ise Türkmen Türkçesinde *hareket*, *çalışma*, *durum*, *nutuk*, *gözlem*, *ses*, *fikir/düşünce*, *işitme/his*, *nezaket ve eksiklik* anlatan 10 fiil türü belirler (Erdem, 2003: 46). Fillmore (2006), fiillerin birlikte olduğu yapıların üyeleri ve onların yüklendikleri semantik rollerle betimlenmesi durumunda fiil ve cümle tipi sınıflarının daha anlamlı olacağını ifade eder. İstem çerçevelerinde fiiller bu açıdan betimlendiğinden Türkçe fiil sınıfları ve cümle tipleri rahatlıkla belirlenebilir.

Yüklem görevindeki bir fiil, semantik ve biçimsel gramatikal düzeyle olan ilişkisinden dolayı, cümlenin hem söz dizimsel hem de semantik yapısını düzenleyici merkez durumundadır (Daneš, 1994a: 203). Fiiller, bir cümlede her tamlayıcı ya da isimle hiçbir sınırlandırma olmaksızın birleşemeyeceğinden belirli söz dizimsel ve semantik sınıflara aittirler (Daneš, 1994b: 72). Fiillerin mantıksal, söz dizimsel ve semantik istem betimlemesinin yapıldığı istem çerçevelerinde ayrı ayrı kodlanan istem yapılarının mantıksal, semantik ve söz dizimsel cümle yapılarını ve fiil tiplerini ortaya koyduğu söylenebilir. Bu bölümde Türkçe fiiller, istem çerçevelerinde kodlanan bu üç farklı

istem yapısından hareketle sınıflandırılmıştır. Türkçe fiillerin mantıksal istem sınıflandırmasında fiillerin istem sayısı; söz dizimsel istem sınıflandırmasında fiillerin görüldüğü söz dizimsel çevre ya da cümle yapısı; semantik istem sınıflandırılmasında rol temelli yaklaşım, semantik roller, dikkate alınmıştır.

3. 1. Mantıksal İstem Yapısı Bakımından Türkçe Fiil Sınıfları

Türkçe fiiller mantıksal açıdan farklı istem sayılarına sahiptir. Ancak bir fiilin sabit tek bir mantıksal ya da sayısal istemi yoktur. Fiilin istem sayısı ifade ettiği sürecin tipine, dolayısıyla fiilin anlamına göre değişiklik gösterebilir. Türkçe fiiller, ifade ettiği temel süreç tiplerine göre bir istemli fiiller, iki istemli fiiller, üç istemli fiiller ve dört istemli fiiller olarak sınıflandırılabilir. Türkçe fiillerin ve anlam değışkelerinin mantıksal istem sınıfları şöyledir:

3. 1. 1. Bir İstemli Fiiller

Acımak; A1, A2	Bağırmak; A1
Açmak; A12, A13	Bağışlamak; A2
Ağarmak; A1, A2, A3	Bastırmak; A3
Aklanmak; A1, A2	Batmak; A1, A2, A5, A6
Akmak; A3, A5	Bayılmak; A1
Alâkalanmak; A1	Beklemek; A2
Aldanmak; A2	Belirmek; A1
Alevlenmek; A1, A3, A4	Bitmek; A1, A2, A4, A5
Almak; A21	Bocalamak; A1, A2
Aralanmak; A2	Boşalmak; A1, A3
Arınmak; A1, A2	Boşanmak; A4
Artmak; A1, A2	Bulanmak; A2, A3
Atışmak; A2	Bulmak; A5
Atmak; A15, A8	Burkmak; A2
Avunmak; A1	Büyümek; A1, A3
Aydınlanmak; A1, A2	Canlanmak; A1, A4
Azmak; A1, A2, A3	Coşmak; A1, A2, A3
Babalanmak; A1	Çabalamak; A2

Çakmak; A4	Durmak; A1, A2, A3, A5, A6, A10
Çalışmak; A1, A3	Düşmek; A4, A15, A16
Çalmak; A4, A6	Düşünmek; A6
Çekmek; A21	Düzelmek; A1, A2, A3
Çıkmak; A17, A22, A23	Eğilmek; A1, A3
Çıkmak; A6, A8, A29, A30, A31, A32	Eğlenmek; A1
Çiftleşmek; A1	Eksilmek; A1
Çökmek; A1, A5, A7	Ekşimek; A1
Çürümek; A1, A2, A4	Elvermek; A2
Dağılmak; A2, A3, A4, A5	Erimek; A2, A3, A4
Dalgalanmak; A1	Erişmek; A3
Dalmak; A2	Erişmek; A4
Damlamak; A2	Ermek; A4
Daralmak; A1	Eskimek; A1
Daralmak; A2, A3	Eskimek; A2, A3
Daralmak; A4	Esmek; A1
Dayanmak; A7	Esnemek; A1, A2
Değişmek; A1, A2	Fenalaşmak; A1, A2
Derinleşmek; A1	Ferahlamak; A1, A2
Dikelmek; A1	Gazlamak; A3
Dikilmek; A1	Gebermek; A1
Dinlenmek; A1	Gecelemek; A2
Doğmak; A1, A2	Geçinmek; A1
Doğrulamak; A1, A2	Geçmek; A14, A16, A20, A23, A24
Dolaşmak; A2	Gerilemek; A1, A2
Dolmak; A1, A2, A5	Gezmek; A1
Donanmak; A1	Girmek; A4, A12, A15, A16, A8
Donmak; A1, A2	Gitmek; A5, A14
Doymak; A3	Göçmek; A2
Dönmek; A1, A7	Hafiflemek; A1, A2
Duraklamak; A1, A2	Hararetlenmek; A1, A2, A3
	Havalanmak; A1

Havalandırmak; A3
Isınmak; A1, A2
Işıkmak; A1, A2
İlerlemek; A2, A3
İncelmek; A1, A2
İncinmek; A1
İnmek; A4, A6, A8
İşlemek; A6
İyileşmek; A1, A2
Kabarmak; A1
Kabarmak; A2
Kabarmak; A4
Kaçırarak; A7
Kaçmak; A7, A10
Kalkmak; A1, A3, A5, A6, A7, A10
Kalmak; A2
Kanlanmak; A1, A2, A3
Kapamak; A2
Kararmak; A1, A2, A3
Karışmak; A1, A3, A5, A6
Kavuşmak; A4, A6
Kaymak; A2, A4
Kaynamak; A1, A6, A5
Kaynaşmak; A2
Kesmek; A10
Kıvırmak; A4
Kıvrınmak; A1
Kızarmak; A1, A2
Kızmak; A1, A2
Kirlenmek; A1, A2
Kokmak; A2, A4
Konuşmak; A1

Kopmak; A1, A5
Kopmak; A2, A3
Koşmak; A4
Koyulmak; A1
Köpürmek; A1
Körelmek; A1
Körelmek; A2
Körelmek; A3, A4
Kötülemek; A2
Kudurmak; A1, A2, A3
Kurtarmak; A5
Kusmak; A1
Küçülmek; A1, A2
Küflenmek; A1
Kükremek; A1
Kükremek; A2
Kükremek; A3
Küsmek; A2
Lütfetmek; A3
Morarmak; A1, A3, A2
Nasip Olmak; A1
Okumak; A7
Olmak; A1, A3, A5, A12
Oturmak; A2
Oturmak; A6
Oynamak; A6, A9
Öğrenmek; A3
Ölmek; A1, A2
Ötmek; A1, A2, A3
Parıldamak; A1, A2
Parlamak; A1, A2, A3, A4
Paslanmak; A1, A2

Patlamak; A1, A2, A4, A5
Pirelenmek; A1
Pişmek; A1, A3
Sabahlamak; A2
Sararmak; A1, A2
Sarmak; A11
Savaşmak; A3
Savmak; A3
Sekmek; A1, A2
Sendelemek; A1
Sendelemek; A2
Serinlemek; A2
Serpme; A3
Sertleşmek; A1, A2, A3
Seslenmek; A1
Sıkılmak; A2
Sıkışmak; A3, A6, A5
Sıkmak; A7
Sıyırmak; A5
Sızlamak; A1
Sızlamak; A2
Sivrilmek; A1
Sivrilmek; A2
Soğumak; A1
Solmak; A1, A2
Sönmek; A1, A2, A3, A4
Söz Etmek; A2
Susamak; A1
Sürmek; A12
Sürmek; A9
Şaşırmak; A2
Şaşmak; A3

Şenlenmek; A1
Şişmek; A1, A2, A4
Takdir etmek; A1
Tanıklık Etmek; A1
Taşmak; A2, A4
Tehdit Etmek; A2
Teklemek; A2, A3
Tekrar Etmek; A2
Tepmek; A4
Terlemek; A1, A2
Tırmanmak; A4
Tozutmak; A2, A3
Tutmak; A10, A29
Tutulmak; A1, A2
Tutuşmak; A2
Tutuşmak; A3
Uçmak; A1, A2, A11
Uçmak; A3, A4, A10
Uyanmak; A1, A2, A3
Uyumak; A1, A2, A3
Uzamak; A1, A2
Üfürmek; A3
Üremek; A1, A2
Ürkmek; A2
Ürpermek; A2
Vurmak; A10
Yaklaşmak; A4
Yakmak; A1, A4, A6, A8, A10
Yaşamak; A1, A7
Yaşarmak; A1, A2
Yenilenmek; A1, A2
Yeşillenmek; A1

Yetişmek; A2, A8, A10

Yıpranmak; A1, A3

Yırtınmak; A2

Yumurtlamak; A1

Yumuşamak; A1

Yumuşamak; A2

Yutkunmak; A1

Yükselmek; A1

Yükselmek; A2

Yürümek; A1, A5

Yüzmek; A1

Zıplamak; A1

Ziftlenmek; A1

Zorlamak; A3

3. 1. 2. İki İstemli Fiiller

Acımak; A3

Açıklamak; A1, A4

Açmak; A2, A4, A5, A6, A7, A8, A14

Ağlamak; A1, A2

Aklanmak; A2

Akmak; A2, A4

Aksetmek; A1, A2, A3

Aktarmak; A3, A4

Alâkalanmak; A1, A2, A3

Alçalmak; A1

Aldanmak; A1, A3

Alevlenmek; A2

Alışmak; A1, A2, A3, A4

Almak; A3, A5, A6, A7, A9, A10, A11, A12, A13, A16, A19, , A22, A26

Anlamak; A1, A2, A4

Anlaşmak; A1, A2

Anmak; A1

Aralanmak; A1

Aramak; A1, A2, A4

Araştırmak; A1, A2, A3

Asmak; A3, A4

Aşlamak; A1, A3

Ateşlemek; A1, A2, A3

Atıştırmak; A1

Atlamak; A1, A4, A5, A6, A7

Atmak; A5, A14

Avunmak; A2

Ayarlamak; A1, A2, A3

Aydınlanmak; A1

Azmak; A4

Babalanmak; A2

Bağırmak; A2

Bağışlamak; A2, A3

Bağlamak; A2, A3, A5, A6, A7, A8

Bakmak; A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A10

Barışmak; A1, A2

Basmak; A1, A3, A4, A6, A7

Bastırmak; A1, A2, A5

Başlamak; A1

Başlamak; A2, A3

Batmak; A1, A3, A4
Bayılmak; A2
Baymak; A1, A2
Beklemek; A1, A4, A5
Belirmek; A2, A3
Bellemek; A1
Bellemek; A2
Benzemek; A1, A2
Beslemek; A1, A2, A4
Bıçaklamak; A1, A2
Bırakmak; A1, A4, A10, A8, A9, A14, A17
Biçmek; A1, A2
Bilirim; A4
Bilmek; A1, A3, A5, A6,
Binmek; A1, A2, A3, A4
Bitmek; A3
Boğmak; A1, A4, A6
Boğuşmak; A1, A2
Boşalmak; A2, A4
Boşanmak; A1, A2
Bozmak; A1, A2, A3, A4, A6, A7, A8, A9
Bozmak; A3, A5
Bölmek; A1, A2
Budamak; A2
Bulanmak; A1
Bulmak; A1, A2, A3, A6
Burkmak; A1
Burmak; A2
Buyurmak; A2
Buyurmak; A3, A4

Büyümek; A2
Canlanmak; A2, A3
Cilâlamak; A1
Cilâlamak; A1, A2
Çabalamak; A1
Çağırma; A1, A3
Çakmak; A1, A3, A5, A6, A7
Çalışmak; A2, A4, A5
Çalkalamak; A1, A2, A3, A4
Çalmak; A1, A4, A3, A2, A7
Çarpma; A1, A2, A3, A4, A6, A7
Çatışmak; A1, A2
Çatmak; A1, A2, A4, A5
Çekinmek; A1
Çekmek; A3, A4, A7, A13, A15, A17, A10, A19, A20, A22, A23, A24, A25
Çelmek; A1, A2, A3
Çevirmek; A2, A3, A4, A9
Çıkarmak; A1, A2, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A11, A12, A13, A16, A17
Çıkmak; A2, A3, A4, A5, A7, A9, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A16, A18, A19, A20, A21, A24, A25, A26, A27, A28, A33, A34, A35
Çırpma; A1
Çiftleşmek; A1
Çiğnemek; A1, A2, A3
Çivilemek; A2
Çizmek; A1, A2, A3, A22
Çökmek; A1, A2, A3, A4, A6
Çürümek; A3
Dadanmak; A1, A2

Dağılmak; A1
Dağlamak; A2, A3
Dalamak; A1, A2
Dalgalanmak; A2
Dalmak; A1, A3
Damgalamak; A1, A2
Damlamak; A3
Davranmak; A1, A2, A3
Dayamak; A4
Dayanmak; A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7
Dayatmak; A1
Değerlendirmek; A1, A2, A3
Değişmek; A4
Değmek; A1, A2
Denemek; A1, A2
Derinleşmek; A2
Devirmek; A1, A2, A4
Dikelmek; A2, A4
Dikelmek; A3
Dikilmek; A2, A3, A4
Dikmek; A1, A2, A4
Dinlemek; A1, A2
Doğmak; A3, A4
Doğrulmak; A3
Doğurmak; A1
Doğurmak; A1
Doğurmak; A2
Dokunmak; A1, A2, A3, A4, A5
Dolanmak; A1, A3, A2, A4
Dolaşmak; A1, A3, A5, A6
Dolmak; A3, A4

Donanmak; A2
Donmak; A3
Doymak; A1, A2
Doyurmak; A1, A2, A3
Dökmek; A4, A8, A9, A10, A11
Dönmek A2, A3, A4, A5, A6, A8, A9, A10
Döşemek; A3
Dövmek; A1, A3, A4
Durmak; A1, A4, A7, A8, A9
Duymak; A2, A3
Dürtmek; A1, A2
Düşmek; A3, A5, A6, A8, A7, A9, A11, A12, A14, A17, A18, A19, A20
Düşünmek; A1, A3, A4, A5
Düşünmek; A2
Düzenlemek; A1, A2
Düzmek; A1, A2, A4
Eğilmek; A2, A4
Eğitmek; A1
Eğlenmek; A2, A3
Ekmek; A2, A4
Eksilmek; A2,
Ekşimek; A2
Elemek; A1, A2
Elvermek; A1
Erimek; A1
Erişmek; A1, A2
Ermek; A1, A2, A3
Esirgemek; A1
Esmek; A2
Eşelemek; A2

Eşmek; A2
Etkilemek; A1, A2
Etmek; A1, A2, A3, A4
Ezmek; A1, A2, A3, A4, A5
Fırçalamak; A1, A2
Gagalamak; A1, A2
Garipsemek; A1
Garipsemek; A2
Gazlamak; A1, A2
Gecelelemek; A1
Geçinmek; A2
Geçinmek; A3
Geçmek; A2, A3, A4, A5, A6, A7, A9, A10, A11, A12, A13, A15, A17, A19, A21, A22
Gelmek; A2, A3, A4, A6, A9, A10, A12, A15, A17
Gelmek; A4, A5, A7, A11, A17
Germek; A3, A4
Getirmek; A4, A3, A5
Gevelemek; A1, A2
Gezmek; A1, A2, A3, A4, A5
Girmek; A2, A3, A5, A6, A7
Gitmek; A2, A3, A4, A6, A7, A8, A10, A11, A13, A17, A18
Giymek; A1, A2
Göçmek; A3
Gömmek; A2, A3
Göndermek; A4
Görmek; A1, A2, A4, A8, A9, A10, A12, A15, A17

Görmek; A5, A7, A10, A11, A13, A14
Görüşmek; A1
Göstermek; A3
Götürmek; A3, A4, A5, A7, A8
Gözetmek; A1, A2
Gülmek; A1, A2
Güreşmek; A2
Gütmek; A1, A2, A3
Hapsetmek; A3
Harcamak; A1, A3
Haşlamak; A1, A2, A3, A4, A5
Hazırlamak; A1, A2, A3, A4
Hissetmek; A1, A2
Huylanmak; A1, A2
Hükmetmek; A1, A2
Isırmak; A1, A2, A3
İçmek; A1, A2, A3
İdare Etmek; A1, A2, A3, A4
İğnelemek; A2
İlerlemek; A1
İlgilenmek; A1, A2
İlişmek; A1, A2, A3, A4, A5
İmrenmek; A1, A2
İnanmak; A1, A2, A3
İncinmek; A2
İnmek; A2, A3, A5, A7, A8, A9, A10
İstemek; A1
İşaret Etmek; A1, A2
İşitmek; A1
İşlemek; A1, A7, A8
İşlemek; A3, A4, A9
İtiraf Etmek; A2

İtmek; A2
İzlemek; A1, A2, A3, A4
Kabarmak; A3
Kabul Etmek; A1, A3
Kaçırarak; A1, A4, A5, A6, A11, A12
Kaçmak; A1, A2, A3, A4, A5, A6, A8, A9
Kalkmak; A2, A4, A7, A8, A9, A11
Kalmak; A1, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A12, A13, A14
Kamçılama; A1, A2, A3
Kanmak; A1, A3, A2
Kapamak; A1, A3, A4, A5, A7, A8
Kapılmak; A1, A2
Kaplama; A1, A2
Kapmak; A2, A3, A4, A5
Karalama; A1, A2, A3
Karışmak; A1, A2, A4, A7
Karıştırmak; A1, A2, A4
Karşılamak; A1, A2, A4
Kasmak; A1, A2, A3, A4
Kastetmek; A1, A2
Kaşımak; A1, A2, A3
Katlamak; A1, A2
Kavramak; A1, A2
Kavurmak; A1, A2
Kavuşmak; A1, A2, A3, A5
Kaybetmek; A1, A2
Kaymak; A1, A5, A3
Kaynamak; A2, A3, A4
Kaynaşmak; A4

Kazanmak; A1, A2, A3
Kazımak; A3, A5
Kemirmek; A1, A2
Kesmek; A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A11, A12, A13, A14
Kırmak; A1, A2, A3, A4
Kıskanmak; A2
Kısmak; A1, A2, A4
Kıvırmak; A1, A2, A5
Kıvrana; A2
Kıymak; A2, A3
Kızmak; A3
Kiralama; A2, A3
Kokmak; A1, A3
Kollama; A1, A2
Konmak; A1, A2, A3
Konuşmak; A2, A4, A5, A6, A7, A8, A9
Kopmak; A4
Korkmak; A1
Korkmak; A2, A3
Korumak; A2, A3, A4, A5, A6
Koşmak; A1, A2, A3
Kovmak; A1, A6
Koymak; A4
Koymak; A6
Koyulmak; A2
Köpürmek; A2
Körüklemek; A1, A2
Kucaklamak; A1, A2
Kullanmak; A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9
Kurcalama; A1, A3, A4

Kurmak; A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9
Kurtarmak; A2, A3
Kusmak; A2, A3
Kuşatmak; A1, A2, A3
Kutlamak; A1, A2
Küflenmek; A2
Küsmek; A1
Lanetlemek; A1, A2
Lekelemek; A1, A2
Meyletmek; A1, A2
Nakletmek; A2
Nasip Olmak; A2
Noktalamak; A1, A2
Okşamak; A1, A2, A3, A4
Okumak; A1, A3, A6, A8
Olmak; A2, A7, A9, A10, A13
Oturmak; A1, A3, A4, A7, A8, A10
Oymak; A2, A3
Oynamak; A1, A2, A3, A4, A5, A7, A10, A11
Ödemek; A3, A4
Öğrenmek; A1, A2
Ölmek; A3
Örmek; A2, A3
Örtmek; A2, A3
Ötmek; A4
Özenmek; A1, A2
Parçalamak; A1, A2
Parlamak; A6
Patlamak; A3, A6
Paylaşmak; A2

Pirelenmek; A2
Pişmek; A2
Pompalamak; A2
Püskürmek; A2, A3
Rast Gelmek; A1, A2, A3
Rastlamak; A1, A2, A3
Reddetmek; A1, A2, A3
Sabahlamak; A1
Sağlamak; A1
Sağmak; A2
Saldırmak; A1, A2
Sallamak; A1, A2, A3, A4
Salmak; A1, A6, A8
Sanmak; A1
Sapmak; A1, A2, A3
Sarkmak; A1, A2, A7, A8, A9
Sarmak; A1, A2, A3, A5, A10
Satmak; A3, A4
Savaşmak; A1, A2
Savmak; A1, A2, A4
Savunmak; A1, A2, A4, A6
Savurmak; A1
Saymak; A1, A2, A3, A7, A8
Seçmek; A1, A3, A4, A5
Sekmek; A3
Sekmek; A4
Sermek; A1
Serpemek; A1
Seslenmek; A2
Sevmek; A1, A2, A3, A4
Seyretmek; A1, A2, A3
Seyretmek; A4

Seyretmek; A5
Sıçramak; A2
Sıçramak; A3, A4
Sığınmak; A1, A2, A3
Sığmak; A1, A2
Sıkılmak; A1
Sıkışmak; A1, A2, A4
Sıkmak; A1, A3, A5
Sıralamak; A3, A4
Sırıtmak; A1
Sırtlamak; A1, A2
Sıvamak; A1, A4
Sıyırmak; A1, A3
Sızmak; A1, A2, A3
Silkelemek; A1, A2, A3
Sindirmek; A1, A2
Sinmek; A1, A2, A3
Sirayet Etmek; A1, A2
Soğumak; A2
Sokmak; A4
Soymak; A1, A3, A4
Sökmek; A2, A3, A5
Söylemek; A2, A3
Söylemek; A5
Söz Etmek; A1
Sulamak; A1, A2
Susamak; A2
Süpürmek; A2, A3
Sürmek; A1, A10, A11
Sürtmek; A2
Sürmek; A7
Sürümek; A2

Süzme; A2, A3
Şaşırmak; A1, A3
Şaşmak; A1, A2
Şenlenmek; A1
Şikâyet Etmek; A2
Şişmek; A3
Tabir Etmek; A1
Tahrik Etmek; A1, A2
Takdir Etmek; A2
Takip Etmek; A1, A2, A3, A4, A5
Takmak; A5, A6, A7, A8, A9
Tanıklık Etmek; A2
Tanımak; A1, A4
Taramak; A1, A2, A5
Tarif Etmek; A1
Tartmak; A1, A2, A3, A4
Tasdik Etmek; A1, A2
Taşımak; A2, A4, A3, A5
Taşınmak; A2
Taşlamak; A1, A2
Taşmak; A1
Tatmak; A1
Tatmak; A2, A3, , A30
Tavlamak; A1, A2
Tehdit Etmek; A1, A2
Teklemek; A1
Tekrar Etmek; A1
Temas Etmek; A1 A2 A3
Temin etmek; A1
Tepmek; A1, A3, A5
Terk Etmek; A1, A2
Tertiplemek; A1

Teslim Etmek; A2	Ütülemek; A1, A2
Tıkamak; A2	Üzmek; A1, A2
Tıklamak; A1, A2	Varmak; A1, A2, A3, A4, A5
Tırmanmak; A1, A2, A3	Veda Etmek; A1, A2
Toparlamak; A1, A2, A3, A4	Vermek; A10, A11
Toplamak; A1, A3, A5, A6, A7	Vurmak; A1, A2, A3, A4, A7, A8, A9, A11, A12, A15
Toslamak; A1, A2, A4	Yağlamak; A2
Tozutmak; A1	Yağmak; A1, A2
Tutmak; A1, A2, A5, A6, A7, A8, A17, A18, A23, A11 A12, A13, A20, A23, A24, A25, A26, A27, A31	Yakalamak; A1, A2, A5, A6, A7
Tutulmak; A3, A4	Yakınlaşmak; A1, A2
Tutuşmak; A1	Yaklaşmak; A1, A3
Tüketmek; A1	Yakmak; A1, A2, A3, A5, A6
Tüketmek; A2	Yalamak; A1, A2, A3
Uçmak; A5, A6, A8, A9	Yamamak; A1
Uğramak; A1, A2, A4	Yanaşmak; A1, A2, A3
Uğraşmak; A1, A2, A3	Yanmak; A2, A3, A4, A5, A9
Ulaşmak; A1, A2, A3, A4	Yansımak; A1, A2, A3
Ummak; A1, A2	Yapışmak; A1, A2, A3, A4, A5
Utanmak; A1, A2	Yapmak; A2, A3, A5, A6, A7 A8, A11
Uyarmak; A1, A2	Yaralamak; A2
Uydurmak; A2	Yaramak; A1, A2
Uymak; A1, A2	Yaratmak; A2
Uzaklaşmak; A1, A2	Yargılamak; A1, A2
Üflemek; A2, A3, A4	Yarışmak; A1, A3
Üflemek; A3, A4	Yarmak; A2
Üretmek; A1, A2	Yaşamak; A2, A3
Üretmek; A2	Yaşamak; A4, A5, A6, A8
Ürkmek; A1	Yatmak; A1, A2, A4, A5, A6, A7, A9
Ürpermek; A1	Yatmak; A8
Ütülemek; A1	Yaymak; A3
	Yazmak; A3

Yazmak; A4, A6
Yemek; A1, A2, A3, A4, A5, A8, A9
Yemek; A4, A5, A6, A7, A9
Yerleşmek; A1, A2, A3, A4
Yeşillenmek; A2
Yetişmek; A1, A3, A4, A5, A6, A7, A9
Yetmek; A1, A2, A3, A4
Yığmak; A2
Yıkamak; A1, A5
Yırtınmak; A1
Yırtmak; A1, A2, A3
Yitirmek; A1, A2, A3, A4
Yoğurmak; A1, A2
Yoklamak; A1, A2, A3, A4, A5
Yolmak; A1, A2
Yontmak; A1, A2
Yormak; A1, A2
Yorumlamak; A2

Yönelmek; A1, A2, A3
Yumurtlamak; A1 A2
Yutkunmak; A2
Yutmak (I) ; A1, A2, A3, A5
Yuvarlamak; A2, A5 A6
Yuvarlamak;
Yüklenmek; A1, A 2, A3, A4
Yükselmek; A3, A4
Yürümek; A2, A3
Yürümek; A1, A3, A4, A6
Yüzleşmek; A1, A2
Yüzmek; A2, A3
Zapt Etmek; A1, A2, A3
Zehirlemek; A1, A2
Zıplamak; A2
Ziftlenmek; A2
Zikretmek; A2
Zorlamak; A1, A2

3. 1. 3. Üç İstemli Fiiller

Açıklamak; A2, A3
Açmak; A1, A10
Akmak; A1
Aktarmak; A6, A7
Almak; A1, A2, A3, A14, A20
Anlatmak; A2
Atmak; A2, A4, A6, A7, A9, A10, A11, A12, A13, A16
Ayırmak; A1
Bağışlamak; A1
Basmak; A2

Bayılmak; A3
Bırakmak; A11
Biçmek; A3
Bildirmek; A2
Boğmak; A2
Boşanmak; A1
Boyamak; A1, A3
Budamak; A1
Bulmak; A1, A4
Buyurmak; A1
Çakmak; A1, A14

Çalmak; A2, A6	Görmek; A3, A6, A16
Çekinmek; A2	Göstermek; A2, A6
Çekmek; A1, A11, A14, A16, A18, A26, A27, A28, A29, A30	Götürmek; A1
Çevirmek; A1, A5	Hapsetmek; A1, A2
Çıkarmak; A3, A15, A18	Harcamak; A2
Çıkmak; A1	Ismarlamak; A1
Çırpma; A2	İnmek; A1
Dağlamak; A1	İstemek; A3
Damlamak; A1	İşitmek; A2
Dikmek; A1, A5	İtiraf Etmek; A1
Dilemek; A2	İtmek; A1
Dizmek; A1, A3	Kabul Etmek; A2
Dizmek; A1, A3	Kaçırmak; A2, A8
Dökmek; A6	Kaplamak; A3, A4
Dövmek; A2	Kapmak; A1
Duymak; A1	Karıştırmak; A1
Düşmek; A2, A13	Karıştırmak; A3
Düzmek; A3	Kazımak; A1, A2, A4
Ekmek; A1	Kesmek; A1, A2
Eşelemek; A1	Kıskanmak; A1
Eşmek; A1	Kıstırmak; A1, A2
Geçmek; A1	Kıymak; A1
Gelmek; A1, A8, A20	Kilitlemek; A1, A3
Germek; A1	Kovmak; A2
Getirmek; A6	Kötülemek; A1
Girmek; A1	Kurcalamak; A2
Gitmek; A1, A9	Kurmak; A1, A2
Gizlemek; A1	Kurtarmak; A1, A4
Göçmek; A1	Lütfetmek; A1, A2
Gömmek; A1	Okumak; A2
Göndermek; A1, A2, A3	Oymak; A1
	Öğrenmek; A4

Örmek; A1, A4
Örtmek; A1
Paylaşmak; A1
Postalamak; A1, A2
Püskürmek; A1
Sağmak; A1, A3
Saklamak; A2, A4
Sarf Etmek; A1, A2
Sarmak; A4, A6
Satmak; A1
Savunmak; A2, A3
Savurmak; A5
Sermek; A2
Seslenmek; A3
Sıçramak; A1, A3
Sıkmak; A2
Sıralamak; A1, A2
Sıyırmak; A4
Sormak; A1
Sökmek; A1
Söylemek; A1, A3, A6
Sunmak; A2
Süpürmek; A1
Sürmek; A2, A8
Sürüklemek; A1, A2
Sürümek; A1, A3

Süzme; A1
Şikâyet Etmek; A1
Taşınmak; A1
Taşmak; A3
Tertipleme; A1
Teslim Etmek; A1
Toplamak; A2
Tutmak; A19, A21
Uydurmak; A3
Üfürmek; A2
Verme; A1
Vurmak; A1
Yağlamak; A1
Yakalamak; A8
Yapmak; A1, A13, A14, A15
Yaralamak; A1
Yaratmak; A1
Yarmak; A1
Yaymak; A2, A5
Yazmak; A1, A2, A5
Yığmak; A1, A3
Yıkmak; A2, A4
Yorumlamak; A1
Yuvarlamak; A4
Zikretmek; A1

3. 1. 4. Dört İstemli Fiiller

Aktarmak; A1, A9
Almak; A4
Atmak; A1
Bırakmak; A12

Çekmek; A5
Çevirmek; A6
Dökmek; A1
Getirmek; A1

İtmek; A3	Yaratmak; A2
Taşımak; A1	Yarmak; A2
Vermek; A6	Yemek; A4, A5, A9
Yuvarlamak; A1	Yıkma; A1
Yüklemek; A1	Yoğurmak; A1
Ütülemek; A1	Yontmak; A1
Vermek; A10, A11	Yuvarlamak; A6
Yapmak; A2, A5, A6, A7	

3. 2. Söz Dizimsel İstem Yapısı Bakımından Türkçe Fiil Sınıfları

Fiillerin istem potansiyeli cümlelerin söz dizimsel (istem) yapısını belirler. Türkçe fiillerin belirli ve sınırlı söz dizimsel yapılar oluşturduğu görülür. Türkçe fiillerin oluşturduğu söz dizimsel yapılar zorunlu ve seçimli tamlayıcılar dikkate alınarak belirlenmiştir. Seçimli tamlayıcının bulunduğu yapılar alternatif söz dizimsel yapı örnekleri olarak kabul edilebilir. Bir fiilin birden fazla söz dizimsel yapıda görünebilmesi, onun ya farklı anlam değişkelerinin olduğuna ya da fiilin belirli anlam değişkesinin istem değiştirimleri gösterdiğine işaret eder. Söz dizimsel istem yapıları sözlükçülük çalışmalarında fiillerin ilgili anlamının söz dizimsel çevresini betimlemek için kullanılabilir. Türkçe fiiller aynı söz dizimsel yapıları sergilemeleri bakımından şöyle sınıflandırılabilir:

1. [kim] + Fiil

Acımak; A1, A2	Arıtmak; A1, A2
Açmak; A12, A13	Atıştırmak; A1
Ağarmak; A1, A2, A3	Atmak; A8; 15
Aklanmak; A1	Avunmak; A1
Akmak; A3, A5	Aydınlanmak; A2
Alçalmak; A2	Azmak; A1, A2, A3
Aldanmak; A2	Babalanmak; A1
Almak; A21	Bağırmak; A1
Alevlenmek; A1, A3, A4	Bakmak; A9
Arınmak; A1, A2	Bastırmak; A3

Batmak; A1, A2, A5, A6
Bayılmak; A1
Beklemek; A2
Belirmek; A1
Bitmek; A1, A2, A4, A5
Bocalamak; A1, A2
Boğuşmak; A1
Boşalmak; A1, A3
Boşanmak; A3, A4
Bulanmak; A2, A3
Bulmak; A5
Burkmak; A2
Büyümek; A1, A3
Canlanmak; A1, A4
Coşmak; A1, A2, A3
Çabalamak; A2
Çakmak; A4
Çalışmak; A1, A3
Çalmak; A4
Çatmak; A6
Çıkmak; A8, A17, A22
Çiftleşmek; A1
Çökmek; A1, A5, A7
Çürümek; A1, A2, A4
Dağılmak; A2, A3, A4, A5
Dalgalanmak; A1
Dalmak; A2
Damlamak; A2
Daralmak; A1, A2, A3, A4
Dayanmak; A7
Değişmek; A1, A2
Derinleşmek; A1

Dikelmek; A1
Dikilmek; A1
Doğmak; A1, A2
Doğrulmak; A1, A2
Dolaşmak; A2, A4
Donmak; A1, A2
Doymak; A3
Duraklamak; A1, A2
Durulmak; A1, A2, A3
Eksilmek; A1
Dinlenmek; A1, A2
Dolmak; A1, A2, A5, A6
Donanmak; A1
Dönmek; A1, A7
Durmak; A2, A3, A5, A6, A10
Düşmek; A4, A15, A16
Düşünmek; A6
Düzelmek; A1, A2, A3
Eğilmek; A1, A3
Ekşimek; A1
Elvermek; A2
Erimek; A2, A3, A4
Erişmek; A3, A4
Ermek; A4
Eskimek; A1, A2, A3
Esmek; A1
Esnemek; A1, A2
Fenalaşmak; A1, A2
Ferahlamak; A1, A2
Gazlamak; A1
Gebermek; A1
Geçinmek; A1

Geçmek; A14, A16, A20, A23, A24
Gerilemek; A1, A2
Gezmek; A6
Girmek; A1, A8, A12, A15, A16;
A14
Gitmek; A5
Göçmek; A2
Hafiflemek; A1, A2
Hararetlenmek; A1, A2, A3
Havalanmak; A1, A2, A3
Isınmak; A1, A2
Işımak; A1, A2
İçmek; A4
İlerlemek; A2, A3
İncelmek; A1, A2
İncinmek; A1
İnmek; A4, A6
İşlemek; A5, A6
İyileşmek; A1, A2
Kabarmak; A1, A2, A4
Kaçırmak; A7
Kaçmak; A7, A10
Kalkmak; A1, A3, A5, A6
Kalmak; A2, A10
Kanlanmak; A1, A2, A3
Kapamak; A1
Kararmak; A1, A2, A3
Karışmak; A1, A3, A5, A6
Kavuşmak; A4, A6
Kaymak; A2, A4
Kaynamak; A1, A5, A6
Kaynaşmak; A2

Kesmek; A10
Kıvırmak; A4
Kıvrانmak; A1
Kızarmak; A1, A2
Kızmak; A1, A2
Kirlenmek; A1, A2
Kokmak; A2, A4
Konuşmak; A1
Kopmak; A1, A2, A3, A5
Koşmak; A4
Koyulmak; A1
Köpürmek; A1
Körelmek; A1, A2, A3, A4
Kötülemek; A2
Kudurmak; A1, A2, A3
Kurtarmak; A5
Kusmak; A1
Küçülmek; A1, A2
Küflenmek; A1
Kükremek; A1, A2, A3
Küsmek; A2
Lütfetmek; A3
Morarmak; A1, A2, A3
Okumak; A7
Olmak; A1, A3, A4, A5, A6, A12
Oturmak; A2, A5, A6
Oynamak; A4, A6, A8, A9
Öğrenmek; A3
Ölmek; A1, A2
Ötmek; A1, A2, A3
Parıldamak; A1, A2
Parlamak; A1, A2, A4, A5

Paslanmak; A1, A2	Şenlenmek; A2
Patlamak; A1, A2, A4, A5	Şişmek; A1, A2, A4
Pirelenmek; A1	Takdir etmek; A1
Pişmek; A1, A3	Tanıklık etmek; A1
Sabahlamak; A1	Taşmak; A2, A4
Sararmak; A1, A2	Teklemek; A2, A3
Sarmak; A11	Tekrar etmek; A2
Satmak; A4	Tepmek; A4
Savaşmak; A3	Terlemek; A1, A2
Savmak; A3	Tırmanmak; A4
Sekmek; A1, A2	Tozutmak; A2, A3
Sendelemek; A1, A2	Tutmak; A4, A10, A29
Serinlemek; A1, A2	Tutulmak; A1, A2
Serpmek; A3	Tutuşmak; A2, A3
Sertleşmek; A1, A2, A3	Uçmak; A1, A2, A3, A4, A10, A11
Seslenmek; A1	Uyanmak; A1, A2, A3
Sıkılmak; A2	Uyumak; A1, A2, A3
Sıkışmak; A3, A5, A6	Uzamak; A1, A2
Sıkmak; A7	Üfürmek; A3
Sırıtmak; A2	Üremek; A1, A2
Sıyırmak; A5	Ürkemek; A2
Sızlamak; A1, A2	Ürpermek; A2
Sızmak; A4	Vurmak; A10
Sivrilme; A1, A2	Yaklaşmak; A4
Soğumak; A1	Yakmak; A4
Solmak; A1, A2	Yanmak; A1, A6, A8, A10
Sönme; A1, A2, A3, A4	Yarışmak; A1
Söz etmek; A2	Yaşamak; A1, A7
Susamak; A1	Yaşarmak; A1, A2
Sürmek; A9, A12	Yatmak; A3
Şaşırmak; A2	Yenilenmek; A2
Şaşmak; A3	Yeşillenmek; A1

Yetişmek; A7, A9
Yıpranmak; A1, A2, A3
Yırtınmak; A2
Yumurtlamak; A1
Yumuşamak; A1, A2
Yutkunmak; A1
Yükselmek; A1, A2

Yürümek; A1, A5
Yüzmek; A1
Zıplamak; A1
Ziftlenmek; A1
Zorlamak; A3

2. [kim] + [kimi] + Fiil

Açıklamak; A1, A4
Açmak; A2, A4, A5, A6, A7, A8, A14
Aktarmak; A3, A4
Almak; A3, A5, A6, A7, A9, A10, A11, A12, A14, A16, A19, A26
Anlamak; A1, A4
Anmak; A1
Aramak; A1, A2, A4
Araştırmak; A1, A3
Asmak; A3, A4
Aşlamak; A1, A3
Ateşlemek; A1, A2, A3
Atıştırmak; A1
Atlamak; A5, A6, A7
Atmak; A5
Ayarlamak; A1, A2, A3
Bağışlamak; A2, A3
Bağlamak; A2, A5, A6, A7, A8
Basmak; A3, A4, A6
Bastırmak; A1, A2
Baymak; A1, A2
Beklemek; A1, A4

Bellemek; A1
Beslemek; A1, A4
Bıçaklamak; A1, A2
Bırakmak; A1, A4, A8, A10, A17
Biçmek; A1, A2
Bilmek; A1, A3, A5, A6,
Boğmak; A1, A6
Bozmak; A1, A2, A3, A4, A6, A7, A8, A9
Bölmek; A1, A2
Budamak; A2
Bulmak; A2, A3, A6
Burkmak; A1
Burmak; A1, A2
Buyurmak; A3
Cilâlamak; A1, A2
Çağırarak; A1
Çalkalamak; A1, A2, A4
Çalmak; A1, A2, A4
Çarpmak; A2, A3, A4, A6, A7
Çatmak; A1, A2
Çekmek; A3, A7, A15, A17, A22, A23, A24, A25
Çelmek; A1, A2, A3

Çevirmek; A3	Düşünmek; A1, A4, A5
Çıkarmak; A1, A2, A4, A5, A6, A7, A9, A11, A12, A13, A16	Düzenlemek; A1, A2
Çıkmak; A10, A21	Düzmek; A1, A2, A4
Çırpamak; A1	Eğitmek; A1
Çiğnemek; A1, A2, A3	Elemek; A1, A2
Çivilemek; A2	Esirgemek; A1
Çizmek; A1, A2, A3	Eşelemek; A2
Çözmek; A1, A2	Eşmek; A2
Dağlamak; A2, A3	Etkilemek; A1, A2
Dalamak; A1, A2	Etmek; A3
Damgalamak; A1, A2	Ezmek; A1, A2, A3, A4, A5
Dayamak; A4	Fırçalamak; A1, A2
Değerlendirmek; A1, A2, A3	Gagalamak; A1, A2
Değişmek; A4	Garipsemek; A2
Denemek; A1, A2	Gazlamak; A1, A2
Devirmek; A1, A2, A4	Geçmek; A13, A15, A16, A22
Dikmek; A2, A4	Germek; A3, A4
Dilemek; A1	Getirmek; A3, A5
Dinlemek; A1, A2	Gevelemek; A1, A2
Doğurmak; A2	Gezmek; A2, A5
Dolanmak; A2	Giymek; A1, A2
Dolaşmak; A1	Gömmek; A2, A3
Doyurmak; A1, A2, A3	Göndermek; A4
Dökmek; A4, A8, A9, A10	Görmek; A1, A2, A4, A8, A9, A10, A12, A15, A17
Döşemek; A3	Göstermek; A3
Dövmek; A1, A3, A4	Götürmek; A3, A4, A5, A7, A8
Duymak; A3	Gözetmek; A1, A2
Dürtmek; A1, A2	Gülmek; A2
Ekmek; A2, A4	Gütmek; A1, A2, A3
Dinlemek; A1, A2	Hapsetmek; A3
Dönmek; A4	Harcamak; A1, A3

Haşlamak; A1, A2, A3, A4, A5
Hazırlamak; A1, A2, A3, A4
Hissetmek; A1, A2
Isırmak; A1, A3
İçmek; A1, A2, A3
İdare etmek; A1, A2, A3, A4
İdrak etmek; A1, A2
İğnelemek; A1, A2
İstemek; A1
İşitmek; A1
İşlemek; A1, A7, A8
İtiraf etmek; A2
İtmek; A2
İzlemek; A1, A2, A3, A4
Kabul etmek; A1, A3
Kaçırarak; A1, A5, A12
Kamçılama; A1, A2, A3
Kapamak; A1, A3, A4, A5, A7, A8
Kaplama; A1, A2
Kapatma; A2, A3, A4, A5
Karalama; A1, A2, A3
Karıştırma; A1, A2, A4
Karşılama; A1, A2, A4
Kasma; A1, A2, A3, A4
Kastetme; A1
Kaşımama; A1, A2, A3
Katlama; A1, A2
Kavrama; A1, A2
Kavurma; A1, A2
Kaybetme; A1, A2
Kazanma; A1, A2, A3
Kazıma; A3, A5

Kemirmek; A1, A2
Kesme; A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A11, A12, A13, A14
Kırma; A1, A2, A3, A4
Kıskanma; A2
Kısma; A1, A2, A4
Kıvırma; A1, A2, A5
Kiralama; A2, A3
Kollama; A1, A2
Konuşma; A2, A5, A6, A9
Korumama; A2, A3, A4, A5, A6
Kovma; A1
Koymama; A6
Körüklemek; A1, A2
Kucaklama; A1, A2
Kullanma; A1, A2, A3, A6, A8, A9
Kurcalama; A1, A3, A4
Kurma; A3, A5, A6, A7
Kurtarma; A2, A3, A4
Kusma; A2, A3
Kuşatma; A1, A2, A3
Kutlama; A1, A2
Lanetlemek; A1, A2
Lekelemek; A1, A2
Noktalamama; A1, A2
Okşama; A1, A2, A3, A4
Okuma; A1, A3, A6, A8
Oymama; A2, A3
Ödeme; A3, A4
Örme; A2, A3
Öğrenme; A1, A2
Örtme; A2, A3

Parçalamak; A1, A2
Paylaşmak; A2
Pompalamak; A2
Reddetmek; A1, A2
Sağlamak; A1
Sağmak; A2
Sallamak; A1, A2, A3, A4
Salmak; A1, A8
Sanmak; A1
Sarmak; A1, A2, A3, A5, A10
Sarsmak; A1, A2
Satmak; A3, A4
Savmak; A1, A2
Savunmak; A1, A4
Savurmak; A1, A2, A6
Saymak; A1, A2, A3, A7, A8
Seçmek; A1, A3, A4
Sermek; A1
Serpme; A1
Sevmek; A1, A2, A3, A4
Seyretmek; A1, A2
Sıkmak; A1, A5
Sıralamak; A3, A4
Sırtlamak; A1, A2
Sıvamak; A1, A4
Sıyırmak; A1, A3
Silkelemek; A1, A2, A3
Sindirmek; A1, A2
Sokmak; A4
Soymak; A1, A3, A4
Sökmek; A3
Söylemek; A2, A3

Sulamak; A1, A2
Süpürmek; A2, A3
Sürmek; A1
Sürümek; A2
Süzme; A2, A3
Şaşırmak; A1
Tabir etmek; A1
Tahrik etmek; A1, A2
Takdir etmek; A2
Takip etmek; A1, A2, A3, A4, A5
Takmak; A9
Tanımak; A1, A4
Taramak; A1, A2, A5
Tarif etmek; A1
Tartmak; A1, A2, A3, A4
Tasdik etmek; A1, A2
Taşımak; A3, A5
Taşlamak; A1
Tatmak; A2, A3,
Tavlamak; A1, A2
Tehdit etmek; A1, A2
Teklemek; A1
Tekrar etmek; A1
Temas etmek; A2
Temin etmek; A1
Tepmek; A1, A3, A5
Terk etmek; A1, A2
Tertiplemek; A1
Teslim etmek; A2
Tıkamak; A2
Tıklamak; A1
Tırmanmak; A2

Toparlamak; A1, A2, A3, A4
Toplamak; A1, A3, A5, A7
Toslamak; A1
Tozutmak; A1
Tutmak; A1, A2, A5, A6, A7, A8,
A11, A23, A24, A25, A26, A27, A31
Tüketmek; A2
Ummak; A2
Uyarmak; A1, A2
Uydurmak; A2
Üflemek; A2, A3
Üfürmek; A4
Üretmek; A2
Ütülemek; A1, A2
Üzmek; A1, A2
Vermek; A11
Vurmak; A2, A4, A7, A8, A9
Yağlamak; A2
Yakalamak; A1, A2, A5, A6
Yakmak; A1, A2, A3, A5, A6
Yalamak; A1, A2, A3
Yamamak; A1
Yapmak; A3, A8
Yaralamak; A2
Yargılamak; A1, A2
Yaşamak; A6, A8

3. [kim] + [ne] + Fiil

Açmak; A6
Almak; A6, A11, A19, A22
Aramak; A1
Bağlamak; A3

Yaymak; A3
Yazmak; A4, A6
Yemek; A1, A2, A3, A4, A5, A8, A9
Yığmak; A2
Yıkmak; A1, A5
Yırtmak; A1, A3
Yitirmek; A1, A2, A3, A4
Yoğurmak; A1, A2
Yoklamak; A1, A2, A3, A4, A5
Yolmak; A1, A2
Yontmak; A1, A2
Yormak; A1, A2
Yorumlamak; A2
Yutkunmak; A2
Yutmak (I) ; A1, A2, A3, A5
Yuvarlamak; A2, A5
Yüklenmek; A2, A3, A4
Yürütmek; A1, A3
Yüzleşmek; A1, A2
Zapt etmek; A1, A2, A3
Zehirlemek; A1, A2
Ziftlenmek; A2
Zikretmek; A2
Zorlamak; A1, A2

Bakmak; A10
Basmak; A3
Bellemek; A2
Beslemek; A1, A2

Bırakmak; A8, A9, A14
Binmek; A2
Bozmak; A3
Bulmak; A1
Buyurmak; A4
Cilâlamak; A1
Çağırmaq; A3
Çakmak; A1, A3
Çalkalamak; A3, A4
Çalmak; A1, A3, A4
Çekmek; A4, A13, A15, A22, A23, A24, A25
Çevirmek; A4
Çıkarmak; A6, A8, A11, A17
Çıkmak; A22
Çırpmaq; A1
Çiğnemek; A1, A2
Çizmek; A22
Dolmak; A3
Dökmek; A4, A11
Dövmek; A3
Döşemek; A3
Durmak; A7
Düşünmek; A1, A3
Düzmek; A1, A2, A4
Ekmek; A2
Elemek; A1, A2
Etmek; A1
Ezmek; A1, A2
Getirmek; A4, A5
Girmek; A5
Giymek; A1

Göndermek; A4
Görmek; A4, A5, A7, A10, A11, A14
Götürmek; A4, A5, A7, A8
Gütmek; A1, A3
Harcamak; A1
Haşlamak; A1
Hazırlamak; A1, A2
Hissetmek; A1
İçmek; A1, A2
İstemek; A1
İşitmek; A1
İşlemek; A4
Kaçırmaq; A4, A11
Kapmak; A5
Kastetmek; A1
Kaşımak; A2
Katlamak; A1
Kaynamak; A4
Kazanmak; A1, A3
Kesmek; A9
Kıvırmak; A2
Kıralamak; A3
Kokmak; A1, A3
Kollamak; A1, A2
Konuşmak; A5, A6, A9
Kovmak; A6
Kullanmak; A4, A5, A6, A7
Kurmak; A4, A5, A6, A8, A9
Okumak; A1, A6
Olmak; A2
Oynamak; A7
Öğrenmek; A1

Püskürmek; A2, A3

Salmak; A8

Savurmak; A6

Savurmak; A1

Saymak; A1, A3

Seçmek; A5

Sermek; A1

Sevmek; A2

Seyretmek; A3

Sıvamak; A1

Sürmek; A7

Tabir etmek; A1

Takmak; A5

Taşımak; A2, A4

Tepmek; A3

Toplamak; A5, A6

Tutmak; A1, A2, A17, A18, A23

Üflemek; A3, A4

Üretmek; A1, A2

4. [kim] + [kime] + Fiil

Acımak; A3

Ağlamak; A2

Akmak; A4

Aksetmek; A2, A3

Alâkalanmak; A2

Aldanmak; A1

Alışmak; A1, A2, A3, A4

Babalanmak; A2

Bağırmak; A2

Bakmak; A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8

Basmak; A1, A7

Başlamak; A1

Batmak; A3, A4

Bayılmak; A2

Benzemek; A1, A2

Binmek; A1, A2, A3, A4

Bitmek; A3

Boşalmak; A4

Buyurmak; A2

Çabalamak; A1

Çalışmak; A4, A5

Çalmak; A7

Çarpmak; A1

Çatmak; A4, A5

Çekmek; A19

Çıkmak; A4, A12, A13, A14, A15, A16, A19, A20, A27, A28

Çökmek; A3, A4

Dadanmak; A1, A2

Dalmak; A1, A3

Damlamak; A3

Davranmak; A2, A3

Dayanmak; A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7

Değmek; A1, A2

Dikelmek; A3

Dikilmek; A2, A3, A4

Doğmak; A4

Doğrulmak; A3

Dokunmak; A1, A2, A3, A4, A5

Dolanmak; A1, A3	Kanmak; A1, A2
Dolmak; A3	Kapılmak; A1, A2
Doymak; A2	Karışmak; A1, A2, A4, A7
Dönmek A3, A5, A8, A9	Kastetmek; A2
Düşmek; A5, A6, A8, A9, A11, A12, A14, A17, A18, A19, A20	Kavuşmak; A1, A2, A3, A5
Eğilmek; A4	Kaymak; A1, A3
Ekşimek; A2	Kıymak; A2, A3
Elvermek; A1	Konmak; A1, A2, A3
Erişmek; A1, A2	Konuşmak; A4
Ermek; A1, A2, A3	Koşmak; A2
Esmek; A2	Koymak; A4
Etmek; A4	Koyulmak; A2
Geçmek; A9, A11, A12, A19	Meyletmek; A1, A2
Gelmek; A2, A3, A4, A6, A9, A10, A12, A15, A17	Nakletmek; A2
Girmek; A2, A3, A6, A7	Nasip olmak; A2
Gitmek; A3, A4, A6, A7, A17	Olmak; A9, A10
Göçmek; A3	Oturmak; A3, A8, A10
Gülmek; A2	Özenmek; A1, A2
Hükmetmek; A1, A2	Rast gelmek; A1,A2, A3
İlişmek; A2, A3, A4, A5	Rastlamak; A1,A2, A3
İmrenmek; A1, A2	Saldırmak; A1, A2
İnanmak; A1, A2, A3	Salmak; A6
İnmek; A3, A9, A10	Sarkmak; A2, A7, A8, A9
İşaret etmek; A1, A2	Sapmak; A1
İşlemek; A3	Savmak; A4
Kabarmak; A3	Seslenmek; A2
Kaçırmak; A6	Sıçramak; A3, A4
Kaçmak; A1, A6, A8, A9	Sığınmak; A1,A2, A3
Kalkmak; A9, A11	Sığmak; A1,A2
Kalmak; A8, A12	Sıkışmak; A1, A2, A4
	Sızmak; A2, A3
	Sinmek; A1, A3

Sirayet etmek; A1, A2
Susamak; A2
Şaşmak; A1
Takmak; A6
Tanıklık etmek; A2
Taşınmak; A2
Taşlamak; A2
Tıklamak; A2
Tırmanmak; A1, A3
Toslamak; A2, A4
Tutuşmak; A1
Tutulmak; A3, A4
Tüketmek; A1
Uçmak; A5
Uğramak; A1, A2, A4
Uğraşmak; A2
Ulaşmak; A1, A2, A3, A4
Uymak; A1, A2
Varmak; A1, A2, A3, A4, A5
Veda etmek; A1, A2

Vurmak; A1, A3, A11, A15
Yağmak; A2
Yakınlaşmak; A2
Yaklaşmak; A1, A3
Yanaşmak; A1, A2, A3
Yanmak; A5
Yansımak; A2, A3
Yapışmak; A2, A3, A4, A5
Yapmak; A7
Yaramak; A1, A2
Yatmak; A1, A9
Yerleşmek; A1, A2, A3, A4
Yeşillenmek; A2
Yetişmek; A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7
Yetmek; A2, A3, A4
Yönelmek; A1, A2, A3
Yüklenmek; A1
Yürümek; A2, A3

5. [kim] + [kimde] + Fiil

Aklanmak; A2
Başlamak; A3
Beklemek; A5
Belirmek; A2, A3
Büyümek; A2
Canlanmak; A2, A3
Çakmak; A7
Çalışmak; A2
Çıkmak; A11
Çürümek; A3

Dalgalanmak; A2
Derinleşmek; A2
Dikelmek; A2
Dikilmek; A2
Dolanmak; A4
Dolaşmak; A5, A6
Donmak; A3
Dönmek; A6
Durmak; A1, A4, A8, A9
Düşünmek; A2

Eğlenmek; A3
Erimek; A1
Gecelemek; A1
Geçmek; A6, A7
Gezmek; A1, A3
Kalmak; A3, A5, A7, A9
Kaynamak; A4
Küflenmek; A2
Oturmak; A4
Oynamak; A4, A5
Parlamak; A6
Pişmek; A2
Sabahlamak; A1

Seyretmek; A4
Sökmek; A5
Sürtmek; A2
Uçmak; A6
Yaşamak; A2, A3
Yatmak; A5, A6, A7
Yazmak; A3
Yetişmek; A9
Yükselmek; A4
Yürümek; A6
Yüzmek; A2, A3

6. [kim] + [kimden] + Fiil

Akmak; A2
Aksetmek; A1
Almak; A13
Anlamak; A2
Aralanmak; A1
Atlamak; A1
Atlamak; A4
Atmak; A14
Azmak; A4
Çakmak; A6, A7
Çıkmak; A2, A3, A5, A7, A18, A24, A33, A35
Dolaşmak; A3
Eksilmek; A2,
Dönmek; A10
Düşmek; A7
Geçinmek; A3

Geçmek; A2, A3, A4, A5, A10
Gelmek; A7, A11, A17
Gitmek; A2
Isırmak; A2
İncinmek; A2
İnmek; A2
İşlemek; A9
Kaçmak; A2, A3, A4, A5, A9
Kalmak; A6, A14
Kaymak; A5
Kaynamak; A2
Kesmek; A7

Kısmak; A4
Konuşmak; A2
Kopmak; A4
Korkmak; A2, A3

Koşmak; A3
Olmak; A13
Oynamak; A2
Pirelenmek; A2
Reddetmek; A3
Sapmak; A2, A3
Sarkmak; A1
Sekmek; A3
Sızmak; A1
Sinmek; A2
Soğumak; A2
Söz etmek; A1
Şaşmak; A2

Şikâyet etmek; A2
Takmak; A7, A8
Tatmak; A2, A30
Uçmak; A5
Utanmak; A2
Uzaklaşmak; A1, A2
Üfürmek; A3
Yakalamak; A7
Yanmak; A3
Yırtmak; A2
Yükselmek; A3
Yürümek; A4

7. [kim] + [kimle] + Fiil

Alâkalanmak; A1, A3
Aldanmak; A3
Alevlenmek; A2
Anlaşmak; A2
Avunmak; A2
Barışmak; A1, A2
Boğuşmak; A1, A2
Bozmak; A5
Çatışmak; A2
Çıkmak; A25
Dolmak; A4
Donanmak; A2
Eğlenmek; A2
Geçinmek; A2
Görmek; A13

Güreşmek; A2
İlgilenmek; A1, A2
Kalmak; A4, A13
Kanmak; A3
Kaynaşmak; A4
Konuşmak; A7
Oturmak; A7
Oynamak; A3, A10, A11
Temas etmek; A3
Uğraşmak; A1, A3
Yarışmak; A1, A3
Yaşamak; A4
Yatmak; A8

8. [kim]+ [ZÖ] + Fiil

Bastırmak; A5

Kalmak; A1

Çekmek; A10, A20

Çıkmak; A26, A34

Davranmak; A1

Doğmak; A3

Etmek; A2, A4

Geçmek; A17

Gezmek; A4

Gitmek; A5, A10, A11, A13, A18

İnmek; A5, A7, A8

Harcamak; A1

Kalkmak; A7

Olmak; A7

Ölmek; A3

Sekmek; A4

Seyretmek; A5

Sıçramak; A2

Sürmek; A10, A11

Tutmak; A12, A20

Uçmak; A8

Vurmak; A12

Yanmak; A2

Yapmak; A11, A12

Yaşamak; A5

Yemek; A6

Yetişmek; A2

9. [kim]+ [EÖ] + Fiil

Başlamak; A2

Dayatmak; A1

Gelmek; A4

Kıvrınmak; A2

Savaşmak; A2

Şişmek; A3

Yanaşmak; A1

Yanmak; A9

Yetmek; A2

Yırtınmak; A1

10. [kim] + [kimi] + [kime] + Fiil

Açmak; A9, A11

Aktarmak; A2, A7, A8

Almak; A15, A17

Anlatmak; A1

Asmak; A1, A3

Aşlamak; A2

Atmak; A2, A6, A7, A10, A11, A16

Ayırmak; A2, A5

Bağlamak; A1, A4

Basmak; A5

Bırakmak; A2, A3, A5, A6, A7, A13, A16

Bildirmek; A1

Boğmak; A2, A3, A5

Çakmak; A2

Çalmak; A5, A6

Çatmak; A2

Çekmek; A2, A12, A26, A27, A28
Çevirmek; A8
Çıkarmak; A14
Çivilemek; A1
Dayamak; A1, A2
Dayatmak; A2
Devirmek; A3
Dikmek; A3
Dizmek; A3
Dökmek; A2, A3, A5, A7
Donanmak; A3
Döşemek; A1, A2
Germek; A2
Göstermek; A4, A5
Götürmek; A2, A6
Harcamak; A2
Hapsetmek; A1
Hazırlamak; A5
İsmarlamak; A2, A3
İşlemek; A2
İtmek; A4
Kapamak; A6
Kaplamak; A4
Katmak; A1, A2
Kazımak; A4
Kırmak; A5
Kısmak; A3
Kıstırmak; A1
Kıvırmak; A3
Kilitlemek; A2
Kiralamak; A1
Koymak; A1, A2, A5

Nakletmek; A1
Okumak; A3
Olmak; A11
Örmek; A1
Örtmek; A1
Püskürmek; A1
Saçmak; A1
Sağlamak; A2
Saklamak; A5
Salmak; A2, A3, A5, A7
Satmak; A2
Savurmak; A3, A4
Saymak; A4
Seçmek; A2
Sermek; A3, A4
Serpme; A2
Sıkma; A4, A6
Sıvama; A2
Sokma; A1, A2, A3, A6
Söylemek; A4
Sunmak; A1
Sürmek; A3, A4, A5, A6
Sürtmek; A1
Sürüklemek; A3, A4, A5, A6
Takmak; A2, A3, A4
Temin etmek; A1, A2
Tepmek; A2
Tıkama; A1
Toplamak; A4
Toslamak; A3
Tutmak; A14, A15, A16
Uydurmak; A1

Üflemek; A1
Üfürmek; A1
Vermek; A2, A3, A4, A5, A7
Vurmak; A1, A5, A6, A13
Yakıştırmak; A1
Yamamak; A2
Yapmak; A10

Yaymak; A1, A4
Yığmak; A3
Yıkmak; A3
Yuvarlamak; A3
Yüklemek; A3

11. [kim] + [kime] + [ne] + Fiil

Açmak; A3
Asmak; A1, A2
Aşılacak; A2
Atmak; A2, A6, A9
Ayırmak; A2
Bağlamak; A1, A4
Bırakmak; A2
Biçmek; A4
Çalmak; A6
Çekmek; A2, A8, A12, A26, A27, A28, A30
Çıkarmak; A14
Dikmek; A3
Dökmek; A2, A5
Ekmek; A3
Döşemek; A1
Germek; A2
Göstermek; A5
İsmarlamak; A2
İşlemek; A2
Harcamak; A2
Kaplamak; A4
Katmak; A1

Kovmak; A13
Nakletmek; A1
Örmek; A1
Saçmak; A1
Sağlamak; A2
Saklamak; A5
Sallamak; A5
Salmak; A2, A4
Salmak; A7
Savurmak; A4
Serpme; A2
Sıkmak; A4, A6
Sıvamak; A2
Sokmak; A5
Sunmak; A1
Sürmek; A6
Tabir etmek; A2
Takmak; A2, A3, A4
Temin etmek; A2
Tıkamak; A1
Toslamak; A3
Tutmak; A22
Vermek; A4, A12, A13, A14

Vurmak; A1, A6, A13, A14, A16
Yakıştırmak; A2
Yapmak; A12, A14, A15

Yüklemek; A3

12. [kim] + [kimi] + [kimle] + Fiil

Ayırmak; A3
Çarpmak; A7
Çevirmek; A7
Kazımak; A2
Konuşmak; A3

Sıvamak; A3
Tutuşmak; A1
Yakalamak; A4

13. [kim] + [ne] + [kimde] + Fiil

Bırakmak; A15
Saklamak; A1

Taramak; A3

14. [kim] + [kimi] + [kimde] + Fiil

Bırakmak; A15
Hapsetmek; A2
Saklamak; A1

Tutmak; A3

15. [kim] + [kimi] + [kimden] + Fiil

Aktarmak; A5
Almak; A2, A8, A23
Alıkoymak; A2
Atmak; A3
Ayırmak; A4
Çarpmak; A5
Çekmek; A5, A6
Çıkarmak; A3, A18
Esirgemek; A2
Etmek; A4
Gizlemek; A2

İstemek; A2
Kaçırarak; A3, A9, A11
Kıskanmak; A3
Korumak; A1
Kovmak; A3
Kurtarmak; A1, A4
Saklamak; A3
Sıyırmak; A2, A3
Sormak; A2
Sökmek; A4
Sürümek; A3

Yürütmek; A2

16. [kim] + [ne] + [kimden] + Fiil

Anlamak; A3

Atmak; A3, A4

Ayırmak; A4

Beklemek; A3

Çarpmak; A5

İstemek; A2

Kaçırmak; A3

Saklamak; A3

17. [kim] + [kime] + [kimden] + Fiil

Ayırmak; A2

Gelmek; A14

Kalkmak; A10

Kalmak; A11

18. [kim] + [kimi] + [ZÖ] + Fiil

Bellemek; A3

Bilmek; A2

Boşanmak; A2

Boyamak; A2

Bulmak; A7

Görmek; A16

Göstermek; A1, A6

Hissetmek; A3

Kaçırmak; A8

Kilitlemek; A4

Sanmak; A2

Saymak; A6

Seçmek; A2

Tanımak; A2

Taramak; A4

Tutmak; A9, A12, A28

Yapmak; A9

19. [kim] + [kime] + [ZÖ] + Fiil

Düşmek; A10

Gelmek; A13, A18

Ödemek; A2

Karşılama; A3

Tanımak; A3

Yaklaşmak; A2

20. [kim] + [kimden] + [ZÖ] + Fiil

Almak; A25

Uğramak; A3

21. [kim] + [YC_{<ki>}] + Fiil

Bakmak; A9

Ummak; A1

Bilmek; A4

Tutmak; A13

22. [kim] + (*kimi*) + Fiil

Aramak; A3

Ötmek; A4

Araştırmak; A2

Sıklamak; A3

Boğmak; A4

Söylemek; A5

Çakmak; A5

Tatmak; A1

Doğurmak; A1

Yumurtlamak; A1

Duymak; A2

Yutmak; A3

Garipsemek; A1

Gülmek; A1

23. [kim] + (*ne*) + Fiil

Doğurmak; A1

Söylemek; A5

Duymak; A2

Yumurtlamak; A2

Oynamak; A1

24. [kim] + (*kime*) + Fiil

Ağlamak; A1

Dönmek; A2

Alçalmak; A1

Düşmek; A3

Boşalmak; A2

Eğilmek; A2

Batmak; A1

Gelmek; A5

Bulanmak; A1

Gitmek; A8

Çekinmek; A1

Gülmek; A1

Çökmek; A2, A6

İlerlemek; A1

Dağılmak; A1

İlişmek; A1

Kaynamak; A3

Kızmak; A3

Konuşmak; A8

Koşmak; A1

Köpürmek; A2

Küsmek; A1

Oturmak; A1

Patlamak; A6

Sırıtmak; A1

Şaşırmak; A3

Temas etmek; A1

Yağmak; A1

Yakınlaşmak; A1

Yansımak; A1

Yapışmak; A1

Yatmak; A2, A4

Yetmek; A1

Zıplamak; A2

25. [kim] + (kimden) + Fiil

Boşanmak; A1, A2

Çekinmek; A1

Çıkmak; A9, A32

Geçmek; A21

Huylanmak; A1, A2

Kalkmak; A2, A4, A8

Korkmak; A1

Patlamak; A3

Sıkılmak; A1

Şenlenmek; A1

Taşmak; A1

Uçmak; A9

Utanmak; A1

Ürkmek; A1

Ürpermek; A1

Yanmak; A4

26. [kim] + (kimle) + Fiil

Anlaşmak; A1

Aydınlanmak; A1

Çatışmak; A1

Çiftleşmek; A1

Doymak; A1

Görüşmek; A1

Savaşmak; A1

27. [kim] + [kimi] + (kime) + Fiil

Açıklamak; A2, A3

Aktarmak; A6

Anlatmak; A2

Atmak; A12

Bağışlamak; A1

Basmak; A2

Bayılmak; A3
Bildirmek; A2
Buyurmak; A1
Çakmak; A1, A14
Çekmek; A1, A11
Çevirmek; A1
Dikmek; A1, A5
Dizmek; A1, A3
Dökmek; A6
Ekmek; A1
Gömmek; A1
Göndermek; A1, A3
Göstermek; A2
Götürmek; A1
Ismarlamak; A1
İtiraf etmek; A1
İtmek; A1
Kabul etmek; A2
Kaçırarak; A2
Karıştırmak; A1
Kıstırmak; A2
Kilitlemek; A3
Kötülemek; A1
Kurmak; A1, A2
Lütfetmek; A1, A2
Okumak; A2
Postalamak; A1
Sağmak; A1
Saklamak; A2

Sarf etmek; A2
Sarmak; A4, A6
Satmak; A1
Savunmak; A2, A3
Savurmak; A5
Sermek; A2
Sıkmak; A2
Sıralamak; A1, A2
Sormak; A1
Söylemek; A1, A3
Sunmak; A2
Sürmek; A2
Sürüklemek; A1, A2
Sürümek; A1
Şikâyet etmek; A1
Tertiplemek; A1
Teslim etmek; A1
Tutmak; A19, A21
Üfürmek; A2
Vermek; A1
Yaratmak; A1
Yaymak; A2, A5
Yazmak; A1, A2, A5
Yığmak; A1
Yıkmak; A2, A4
Yorumlamak; A1
Yuvarlamak; A4
Zikretmek; A1

28. [kim] + [ne] + (*kime*) + Fiil

Açmak; A10

Almak; A4, A20

Anlatmak; A2
Bağışlamak; A1
Basmak; A2
Bayılmak; A3
Bildirmek; A2
Bulmak; A4
Çakmak; A1
Çekinmek; A2
Çekmek; A11, A14, A18, A29
Çevirmek; A6
Dikmek; A5
Dilemek; A2
Dizmek; A1, A3
Dökmek; A6
Düzmek; A3
Ekmek; A1
Getirmek; A6
Göndermek; A2
İsmarlamak; A1
İstemek; A3

Kurmak; A1, A2
Lütfetmek; A1
Okumak; A2
Sağmak; A1
Saklamak; A2
Sarf etmek; A1, A2
Sarmak; A4
Satmak; A1
Savurmak; A5
Sermek; A2
Sıkmak; A2
Söylemek; A3, A6
Tutmak; A19, A21
Uydurmak; A3
Yaymak; A5
Yazmak; A1, A5
Yığmak; A1
Yıkmak; A4

29. [kim] + [kimi] + (*kimle*) + Fiil

Açmak; A1
Ayırmak; A1
Beslemek; A4
Biçmek; A3
Boşanmak; A1
Boyamak; A1
Budamak; A1
Çalmak; A2
Çekmek; A16
Çırpamak; A2

Dağlamak; A1
Dövmek; A2
Eşelemek; A1
Eşmek; A1
Germek; A1
Kaplamak; A3
Karıştırmak; A3
Karıştırmak; A1
Kazımak; A1
Kesmek; A1, A2

Kıymak; A1
Kilitlemek; A1
Kurcalamak; A2
Oymak; A1
Örmek; A4
Örtmek; A1
Paylaşmak; A1
Sarmak; A6

Süpürmek; A1
Sürmek; A8
Süzme; A1
Yağlamak; A1
Yakalamak; A8
Yarmak; A1
Yaralamak; A1

30. [kim] + [ne] + (kimle) + Fiil

Biçmek; A3
Budamak; A1
Çekmek; A16
Çırpma; A2
Eşelemek; A1
Eşmek; A1
Kaplama; A3
Kaşımak; A1
Kesmek; A1, A2

Kırmak; A1
Kıymak; A1
Örmek; A4
Soymak; A1
Sürmek; A8
Yakalamak; A8
Yarmak; A1

31. [kim] + [kimden] + (kime) + Fiil

Atlamak; A2
Damlamak; A1
Çıkmak; A1
Düşmek; A2

Gelmek; A8
Taşınmak; A1
Taşmak; A3

32. [kim] + [kimi] + (kimden) + Fiil

Almak; A1
Bırakmak; A11
Çevirmek; A5
Duymak; A1
Elemek; A2

Gizlemek; A1
İstemek; A3
İşitmek; A2
Kapmak; A1
Kıskanmak; A1

Kovmak; A2
Öğrenmek; A4
Örmek; A4
Postalamak; A2
Sağmak; A3

Saklamak; A4
Sökmek; A1
Toplamak; A2
Yapmak; A1

33. [kim] + [ne] + (*kimden*) + Fiil

Almak; A1
Görmek; A3, A6
Gizlemek; A1
İçmek; A1
Örmek; A4

Sağmak; A3
Saklamak; A4
Toplamak; A2
Yapmak; A1

34. [kim] + [ZÖ] + (*kime*) + Fiil

Gitmek; A9

35. [kim] + [kime] + (*kimden*) + Fiil

Akmak; A1
Düşmek; A13
Geçmek; A1
Gelmek; A1
Girmek; A1
Gitmek; A1

Göçmek; A1
İnmek; A1
Sıçramak; A1, A3
Taşınmak; A1

36. [kim] + [kimle] + (*kime*) + Fiil

Gelmek; A20

37. [kim] + [EÖ] + (*kime*) + Fiil

Seslenmek; A3
Sormak; A1

38. [kim]+[ne]+[kime]+(*kimle*)+ Fiil

Basmak; A8

39. [kim] + [kimi] + [kime] + (*kimden*) + Fiil

Aktarmak; A1, A9

Dökmek; A1

Almak; A4

İtmek; A3

Atmak; A1

Taşımak; A1

Çekmek; A5

Yuvarlamak; A1

Çevirmek; A6

Yüklemek; A1, A2

Getirmek; A1

40. [kim] + [kimi] + [ZÖ] + (*kime*) + Fiil

Vermek; A6

3. 3. Semantik İstem Yapısı Bakımından Türkçe Fiil Sınıfları

Modern dil bilimi yaklaşımlarında fiillerin semantik sınıflandırması için değiştirim ve rol temelli iki ana yaklaşımın kullanıldığı görülür. En kapsamlı fiil sınıflandırması değiştirim sistemi temel alınarak ünlü dil bilimci Levin (1993) tarafından yapılır. Levin (1993), semantik açıdan aynı tip fiillerin aynı üye değiştirimlerini gösterdiği düşüncesinden hareketle benzer üye değiştirimi gösteren 48 fiil sınıfı belirlemiştir. Levin (1993)'ün bu yaklaşımı İngilizce fiil sözlüklerinde, VerbNet'te, kullanılmıştır; Çekçe fiillerin sınıflandırılmasında, VerbaLex'te, ise bu yaklaşımdan temel olarak faydalanılmıştır¹³¹. Türkçenin bir durum dili olmasından ve esnek bir söz dizimi özelliği göstermesinden ötürü, İngilizcenin tipik üye değiştirim kalıpları Türkçe fiillerin üye değiştirimi temelinde semantik sınıflandırması için pek uygulanabilir değildir.

İşlevsel dil bilgisinde Halliday (1985) farklı fiil ya da süreç (process) tipleri belirlemiştir. Halliday dilde bir sözcük türü olan fiil ve fiil tiplerini, bir dil dışı tecrübenin sunulmasında mantıksal yapıda oldukça önemli rolü olan semantik bir bileşen, süreç (process), olarak görür. Süreç, Halliday (1985)'in işlevsel dil bilgisinde altı (maddî, zihinsel, davranışsal, sözel, varlıksal, bağlantılı fiil tipleri); Chafe (1970)'in

¹³¹ Daha fazla bilgi için bk. Hlavačková vd. (2009).

durum dil bilgisinde ise dört (durum, hareket, süreç, hareket-süreç) temel fiil tipine indirgenir. Temel fiil tipleri, zihinsel süreçte yer alan diğer semantik bileşenlerle, *katılanlar* (participants) ve katılanların yüklendiği rollerle, sistematik şekilde ilişkili kabul edilir. Durum dil bilgisinde semantik roller temel fiil tiplerinin daha küçük semantik sınıflara ayrılmasında tekrar belirleyici olur. Türkçe fiillerin semantik istemini betimlemek için istem çerçevelerine kodlanan semantik roller ya da rol yapısı fiillerin semantik sınıflandırmasında oldukça önemlidir. Semantik roller bazı fiil sınıflarıyla ilgilidir¹³² (García-Miguel ve Albertuz, 2005).

Semantik rollerle fiillerin anlamları arasında sıkı bir ilişki olduğundan fiilin ifade ettiği her farklı süreçte farklı nitelikte katılanlar rol alacaktır. Katılanların sayısını ve semantik rolünü bir süreci ifade eden fiilin semantik tipi belirleyecektir. Farklı süreç tipleri söz konusu olduğunda katılanların sayısı ve rol yapısı da değiştirecektir. Horák (1998)'de de ifade edildiği gibi, istem çerçevelerinde aynı rol yapısını paylaşan tüm fiiller aynı semantik sınıfta kabul edilebilir¹³³. Böylece fiiller, ifade ettiği sürece katılanların sayısı (mantıksal istem) ve katılanların yüklendiği semantik rol yapısı (semantik istem) bakımından farklılaşır. Aynı rol yapısını paylaşan fiillerin temel fiil süreçleri açısından semantik yakınlık gösterdiği söylenebilir. Aynı rol yapısına sahip semantik fiil sınıfları şöyledir:

¹³² Fiillerin semantik tipiyle rol yapısı arasındaki ilişki hakkında daha detaylı bilgi için bk.(Neverilova, 2010)

¹³³ Farklı düzey semantik rollerle fiiller arasındaki ilişki hakkında daha fazla bilgi için bk. (Hlavačková 2007; Hlavačková vd., 2009).

1. EDEN + EYLEM

Azmak; A1

Batmak; A1

Beklemek; A2

Coşmak; A1

Çabalamak; A2

Çalışmak; A1, A3

Dikelmek; A1

Dinlenmek; A1

Doğrulmak; A2

Dolaşmak; A2

Duraklamak; A1

Donanmak; A1

Dönmek; A1

Durmak; A6

Eğlenmek; A1

Esnemek; A1

Gazlamak; A3

Gecelemek; A2

Geçinmek; A1

Gerilemek; A1

Gezmek; A1

Havalanmak; A3

Kabarmak; A4

Kaçmak; A7

Kalkmak; A1, A5

Kaynaşmak; A2

Kıvrانmak; A1

Koşmak; A4

Kudurmak; A2

Kusmak; A1

Küçölmek; A2

Kükremek; A1

Lötfetmek; A3

İşlemek; A6

Oturmak; A2

Ötmek; A1, A3

Parlamak; A5

Sabahlamak; A2

Savaşmak; A3

Sekmek; A1

Sendelemek; A1

Sertleşmek; A3

Sivrilmek; A2

Uçmak; A1, A2

Uyanmak; A1

Uyumak; A1

Yanmak; A8

Yırtınmak; A2

Yumurtlamak; A1

Yutkunmak; A1

Yürömek; A1

Yüzmek; A1

2. DENEYİMCİ + EYLEM

Aldanmak; A2

Alevlenmek; A3

Arınmak; A2

Avunmak; A1

Aydınlanmak; A2

Azmak; A3

Babalanmak; A1

Bocalamak; A2

Canlanmak; A1

Coşmak; A3

Dalmak; A2

Daralmak; A4

Doymak; A3

Durulmak; A3

Dolmak; A6

Durmak; A5

Düşünmek; A6

Eğilmek; A3

Erimek; A3

Eskimek; A3

Fenalaşmak; A2

Ferahlamak; A2

Hafıflemek; A2

Hararetlenmek; A3

Isınmak; A2

Kaçırmak; A7

Kalmak; A10

Kaynamak; A5

Kıvırmak; A4

Kızmak; A2

Körelmek; A3

Kudurmak; A3

Morarmak; A3

Okumak; A7

Öğrenmek; A3

Parıldamak; A2

Parlamak; A4

Patlamak; A5

Pişmek; A3

Sendelemek; A2

Serinlemek; A2

Sıkılmak; A2

Sıkışmak; A5

Sıyırmak; A5

Sönmek; A4

Susamak; A1

Şaşırmak; A2

Şaşmak; A3

Şişmek; A4

Takdir etmek; A1

Taşmak; A4

Tozutmak; A3

Tutuşmak; A3

Uçmak; A11

Uyanmak; A3

Uyumak; A3

Ürkmek; A2

Ürpermek; A2

Yaşamak; A1

Yıpranmak; A3

Yumuşamak; A2

3. ETKİLENEN + EYLEM

Acımak; A1, A2

Açmak; A13

Ağarmak; A1, A2, A3

Aklanmak; A1

Akmak; A3

Alevlenmek; A1

Aralanmak; A2

Arınmak; A1

Atmak; A8

Batmak; A5, A6

Bayılmak; A1

Bitmek; A2, A4

Bocalamak; A1

Boşalmak; A1, A3

Boşanmak; A4

Bulanmak; A2, A3

Bulmak; A5

Burkmak; A2

Büyümek; A1

Canlanmak; A4

Çekmek; A21

Çıkmak; A29, A32

Çökmek; A1, A5, A7

Çürümek; A1, A2, A4

Dağılmak; A2, A3, A4, A5

Dalgalanmak; A1

Daralmak; A1

Dayanmak; A7

Değişmek; A1

Derinleşmek; A1

Dikelmek; A1

Dikilmek; A1

Dinlenmek; A1

Doğrulmak; A1

Dolaşmak; A1

Dolmak; A1, A2

Donmak; A1, A2

Donanmak; A3

Düşmek; A4, A16

Düzelmek; A1, A3

Durmak; A2

Durulmak; A1

Eğilmek; A1

Eksilmek; A1

Ekşimek; A1

Erimek; A2, A4

Erişmek; A3

Ermek; A4

Eskimek; A1

Esnemek; A2

Ferahlamak; A1

Gebermek; A1

Geçmek; A23

Gitmek; A15, A16

Göçmek; A2

Hafiflemek; A1

Havalanmak; A1

Isınmak; A1

Işımak; A1

İncelmek; A1, A2

İncinmek; A1
İnmek; A4
İyileşmek; A1, A2
Kabarmak; A1
Kalkmak; A6, A7
Kanlanmak; A1, A2, A3
Kararmak; A1
Karışmak; A1, A3
Kaymak; A2, A4
Kaynamak; A1
Kızarmak; A1, A2
Kızmak; A1
Kirlenmek; A1, A2
Kokmak; A2
Kopmak; A1, A5
Koyulmak; A1
Köpürmek; A1
Körelmek; A1
Kötülemek; A2
Kudurmak; A1
Küçülmek; A1
Küflenmek; A1
Kükremek; A2
Küsmek; A2
Morarmak; A1, A2
Olmak; A5
Oturmak; A6
Oynamak; A6
Ölmek; A1, A2
Parıldamak; A1
Parlamak; A2, A3

Paslanmak; A1, A2
Patlamak; A1, A2
Pirelenmek; A1
Pişmek; A1, A3
Sararmak; A1, A2
Sarmak; A11
Savmak; A3
Sertleşmek; A1
Sıkışmak; A3, A6
Sızlamak; A1
Sivrilmek; A1
Soğumak; A1
Solmak; A1, A2
Sönmek; A2
Sürmek; A12
Şişmek; A1
Terlemek; A1, A2
Tutulmak; A2
Tutuşmak; A2
Uyanmak; A2
Uyumak; A2
Uzamak; A1
Yanmak; A1
Yapışmak; A1
Yaşarmak; A1, A2
Yeşillenmek; A1
Yetişmek; A8, A10
Yıpranmak; A1
Yumuşamak; A1
Ziftlenmek; A1

4. KONU + EYLEM

Artmak; A1
Belirmek; A1
Bitmek; A1
Çıkmak; A22
Çiftleşmek; A1
Damlamak; A2
Değişmek; A2
Dönmek; A1
Durmak; A10
Gitmek; A14
Havalanmak; A1
Kalkmak; A3

Kalmak; A2
Kavuşmak; A4
Kopmak; A2
Olmak; A3, A12
Sekmek; A2
Taşmak; A2
Uçmak; A4, A10
Yaşamak; A7
Yenilenmek; A1
Yükselmek; A1
Zıplamak; A1

5. TAMAMLAYICI + EYLEM

Açmak; A12
Akmak; A5
Almak; A21
Çalmak; A4
Çıkmak; A6
Daralmak; A2, A3
Dolmak; A5
Dönmek; A7
Düzelmek; A2
Elvermek; A2
Erişmek; A4
Geçmek; A16, A20
Gelmek; A5
Girmek; A4
Gitmek; A12
Hararetlenmek; A1
Kaçmak; A10

Kapamak; A2
Kararmak; A2, A3
Karışmak; A6
Kaynamak; A6
Körelmek; A4
İlerlemek; A2
Ötmek; A2
Sıkışmak; A6
Şenlenmek; A1
Teklemek; A2, A3
Tepmek; A4
Tozutmak; A2
Tutmak; A10
Uçmak; A3
Vurmak; A10
Yaklaşmak; A4
Yanmak; A6

Yaşarmak; A2

6. SÜRECİ + EYLEM

Alevlenmek; A4

Başlamak; A3

Büyümek; A3

Çatmak; A6

Çıkmak; A8

Durulmak; A2

Fenalaşmak; A1

Geçmek; A14

Gitmek; A5

Hararetlenmek; A2

İlerlemek; A3

Kopmak; A3

Nasip olmak; A1

Olmak; A1

Patlamak; A4

Sönmek; A3

Sürmek; A9

Tekrar etmek; A2

Tırmanmak; A4

Uzamak; A2

Yenilenmek; A2

Yürümek; A5

7. GÜÇ + EYLEM

Atışmak; A2

Aydınlanmak; A1

Azmak; A2

Bastırmak; A3

Batmak; A2

Coşmak; A2

Çakmak; A4

Çıkmak; A30

Doğmak; A2

Durmak; A3

Esmek; A1

Geçmek; A24

Işımak; A2

Kavuşmak; A6

Körelmek; A2

Parlamak; A1

Serpmek; A3

Sertleşmek; A2

Sönmek; A1

Üfürmek; A3

Tehdit etmek; A2

Tutulmak; A1

Yakmak; A4

Yanmak; A10

8. DEĞER + EYLEM

Artmak; A2

Çıkmak; A23

Düşmek; A15

Gerilemek; A2

İnmek; A6, A8
Kabarmak; A2

Oynamak; A9
Yükselmek; A2

9. SÖYLEYEN + EYLEM

Atmak; A15
Bağırmak; A1
Duraklamak; A2
Kesmek; A10
Konuşmak; A1
Kükremek; A3
Sertleşmek; A3

Seslenmek; A1
Sıkmak; A7
Sızlamak; A2
Söz etmek; A2
Tanıklık etmek; A1
Zorlamak; A3

10. İÇERİK + EYLEM

Aklanmak; A2
Eskimek; A2
Karışmak; A5
Kurtarmak; A5

Olmak; A4
Tutmak; A29
Yıpranmak; A2

11. ÜRÜN+ EYLEM

Bitmek; A5
Çıkmak; A31
Doğmak; A1

Üremek; A1, A2
Yetişmek; A8

12. EDEN + ETKİLENEN+ EYLEM

Almak; A13, A16, A17
Açmak; A5
Aktarmak; A3
Almak; A22
Aramak; A2
Asmak; A2
Aşılacak; A1, A3
Ateşlemek; A2

Atışmak; A1
Atıştırmak; A1
Ayarlamak; A1
Bağlamak; A2
Bakmak; A4
Basmak; A4
Bıçaklamak; A1, A2
Bırakmak; A1

Biçmek; A1
Boğmak; A1
Bölmek; A1, A2
Budamak; A2
Burkmak; A2
Burmak; A1
Cilâlamak; A1
Çalkalamak; A1, A2, A4
Çarpmak; A3
Çatmak; A1
Çekmek; A3
Çekmek; A7, A16
Çelmek; A1, A2
Çevirmek; A2
Çıkarmak; A5
Çıkarmak; A9
Çırpamak; A1
Çiğnemek; A1, A2
Çivilemek; A2
Çizmek; A1
Çözmek; A1
Dalamak; A1
Damgalamak; A1
Dayanmak; A5
Değerlendirmek; A1
Değişmek; A4
Denemek; A1
Devirmek; A1, A2
Dikmek; A2
Dökmek; A9
Dokunmak; A2
Dövmek; A1

Dolanmak; A1
Dürtmek; A1
Düzenlemek; A1
Ekşimek; A2
Elemek; A1
Ezmek; A1, A2
Fırçalamak; A1
Gazlamak; A1
Germek; A3
Gevelemek; A1
Giymek; A1
Gömmek; A2
Götürmek; A7
Haşlamak; A1, A2, A4
Isırmak; A1, A2
İçmek; A1, A3
İdare etmek; A2
İğnelemek; A1
İtmek; A2
Kamçılamak; A1
Kapamak; A1, A4, A7
Karalamak; A1
Karıştırmak; A1, A2
Kasmak; A1, A2, A3
Kastetmek; A2
Kaşımak; A1
Katlamak; A1
Kavramak; A1
Kavurmak; A1
Kemirmek; A1
Kesmek; A3
Kırmak; A1, A4

Kısmak; A1, A2
Kıvırmak; A1
Kıymak; A3
Korumak; A2, A3, A6
Körüklemek; A1
Kucaklamak; A1
Kullanmak; A1, A4, A9
Kurcalamak; A1
Kuşatmak; A1
Lekelemek; A1
Okşamak; A1
Oymak; A3
Oynamak; A11
Parçalamak; A1, A2
Örmek; A3
Örtmek; A2
Sağmak; A2
Sallamak; A1
Salmak; A1
Sarmak; A1, A3
Sarkmak; A2
Sermek; A1
Sarsmak; A1
Savunmak; A1
Savurmak; A1
Serpme; A1
Sevmek; A4
Sıkmak; A1
Sıvamak; A4
Sıyırmak; A3
Silkelemek; A1, A3
Sindirmek; A1

Sokmak; A4
Soymak; A1, A2
Sökmek; A2
Süpürmek; A2, A3
Sürümek; A2
Süzme; A2
Tarik etmek; A2
Takmak; A5
Taramak; A1
Tartmak; A1
Taşlamak; A1
Tatmak; A2
Tavlamak; A2
Tepmek; A1
Tıkamak; A2
Tıklamak; A1, A2
Toparlamak; A4
Toplamak; A3
Toslamak; A1
Tozutmak; A1
Tutmak; A2, A31
Tüketmek; A1
Uğraşmak; A3
Üfleme; A2
Ütülemek; A1, A2
Vurmak; A2, A7
Yakalamak; A1, A2, A3
Yakmak; A1
Yalamak; A2
Yapışmak; A4
Yemek; A1, A2
Yıkmak; A1

Yırtmak; A1
Yoklamak; A1
Yolmak; A1
Yontmak; A1
Yormak; A1
Yutmak; A1

Yuvarlamak; A2, A6
Yüzmek; A4
Zapt etmek; A1, A2
Zehirlemek; A1
Ziftlenmek; A2
Zorlamak; A2

13. EDEN + KONU + EYLEM

Almak; A3, A5, A7, A9
Atmak; A5
Bırakmak; A8
Bulmak; A3
Çalmak; A1
Çarpmak; A4
Çekmek; A15, A22
Çevirmek; A3
Dayamak; A4
Düzmek; A1
Erişmek; A1
Hapsetmek; A3
Hazırlamak; A2
Kaçırmak; A5
Karşılama; A4
Kavuşmak; A2
Kaybetmek; A1

Kesmek; A7
Kıymak; A2
Kıralamak; A2
Kucaklamak; A2
Kurtarmak; A3
Reddetmek; A3
Seçmek; A1
Sırtlamak; A1
Taşımak; A3
Tertiplemek; A2
Toparlamak; A1
Toplamak; A1
Tutmak; A1
Yığmak; A2
Yüklenmek; A2
Yürütmek; A3

14. DENEYİMCİ + İÇERİK + EYLEM

Anlamak; A1, A2, A3
Anmak; A1
Araştırmak; A2, A3
Atlamak; A5
Ayarlamak; A1

Bağışlamak; A2
Bağlamak; A5
Bakmak; A9
Bellek; A1, A2
Bırakmak; A4

Biçmek; A4
Bilmek; A1, A3, A4, A5
Bozmak; A5, A7
Bulmak; A6
Çakmak; A5, A6
Çalışmak; A5
Çıkarmak; A2
Çiğnemek; A3
Çözmek; A2
Dalmak; A3
Dayamak; A6
Denemek; A1
Derinleşmek; A2
Dilemek; A1
Dinlemek; A2
Dökmek; A8
Dinlemek; A2
Dönmek; A8
Düşünmek; A1, A2, A4, A5
Elemek; A2
Esmek; A2
Eşelemek; A2
Eşmek; A2
Geçmek; A5, A21
Gelmek; A12
Görmek; A2, A4
Gözetmek; A2
Güreşmek; A2
Hissetmek; A2
Huylanmak; A1
Hükmetmek; A2
İdare etmek; A4

İdrak etmek; A1
İnanmak; A1, A2, A3
İnmek; A5
İtiraf etmek; A2
İzlemek; A4
Kabul etmek; A1
Kanmak; A1
Kapmak; A4
Karıştırmak; A4
Kastetmek; A1
Kaşımak; A2
Kavramak; A2
Kaymak; A3
Kazımak; A5
Kırmak; A3
Kollamak; A1
Kurcalamak; A3
Kurmak; A7
Kusmak; A2
Okumak; A1, A3, A8
Öğrenmek; A1, A2
Paylaşmak; A2
Pişmek; A2
Reddetmek; A2
Sallamak; A4
Salmak; A8
Sanmak; A1
Sapmak; A2
Satmak; A3
Savunmak; A4
Saymak; A1, A3, A7, A8
Seçmek; A3, A4

Sığınmak; A3
Sıralamak; A3
Sindirmek; A2
Sökmek; A3
Söylemek; A2
Şaşırmak; A1
Şaşmak; A2
Takdir etmek; A2
Takip etmek; A4
Taktak; A7, A9
Tanımak; A1, A4
Taramak; A5
Tarif etmek; A1
Tartmak; A3, A4
Tasdik etmek; A2
Taşımak; A5
Tepmek; A5
Terk etmek; A2
Toparlamak; A2
Toplamak; A2
Tutmak; A5, A30

Ummak; A1, A2
Uymak; A2
Varmak; A3
Veda etmek; A2
Yakalamak; A5, A7
Yanaşmak; A3
Yapmak; A8
Yargılamak; A1
Yarışmak; A3
Yatmak; A9
Yazmak; A6
Yitirmek; A1
Yoklamak; A5
Yorumlamak; A2
Yönelmek; A2
Yutmak; A3, A5
Yuvarlamak; A4
Yüklenmek; A4
Yüzleşmek; A2
Zapt etmek; A4

15. DENEYİMCİ + UYARICI + EYLEM

Acımak; A3
Açmak; A8
Ağlamak; A2
Alâkalanmak; A2, A3
Aldanmak; A1, A3
Alevlenmek; A2
Alışmak; A2, A3, A4
Aramak; A4
Ateşlemek; A3

Avunmak; A2
Bakmak; A2
Barışmak; A2
Batmak; A2
Bayılmak; A2
Baymak; A2
Beklemek; A1
Bitmek; A3
Bulmak; A1

Çarpmak; A6
Çekinmek; A1
Çekmek; A9, A17
Dadanmak; A1
Dikilmek; A4
Dinlemek; A1
Dokunmak; A3
Doymak; A1
Doyurmak; A3
Duymak; A2, A3
Dinlemek; A1
Düşmek; A9
Etkilemek; A2
Ezmek; A5
Garipsemek; A1, A2
Gebermek; A2
Germek; A4
Gezmek; A2
Görmek; A1
Hissetmek; A1
Huylanmak; A2
Isınmak; A3
İlgilenmek; A2
İmrenmek; A1, A2
İncinmek; A2
İstemek; A1
İşitmek; A1
İzlemek; A2
Kalmak; A13
Kamçılama; A3
Kanmak; A2, A3
Kapılmak; A2

Kasmak; A4
Kesmek; A13
Kırmak; A6
Kıskanmak; A2
Kıvrانmak; A2
Kızmak; A3
Korkmak; A1, A2, A3
Koymak; A4
Köpürmek; A2
Körüklemek; A2
Kurcalamak; A4
Küsmek; A1
Meyletmek; A2
Okşamak; A4
Özenmek; A1
Pirelenmek; A2
Pompalamak; A2
Sallamak; A3
Sarmak; A10
Sarsmak; A2
Seçmek; A5
Sevmek; A1, A2, A3
Seyretmek; A1
Sıklamak; A1
Silkelemek; A2
Sinmek; A2
Soğumak; A2
Susamak; A2
Süzme; A3
Şaşırmak; A3
Şaşmak; A1
Şişmek; A3

Tahrik etmek; A1
Takip etmek; A3
Takmak; A6
Taşımak; A4
Tatmak; A1, A3
Tutmak; A6
Tutulmak; A3
Uçmak; A8
Ummak; A1
Utanmak; A1, A2
Uzaklaşmak; A2
Ürkmek; A1

Üzmek; A1
Yakınlaşmak; A3
Yakmak; A5
Yanmak; A5, A7
Yaralamak; A2
Yaşamak; A6
Yemek; A8
Yetişmek; A7
Yıkmak; A5
Yoklamak; A2
Yormak; A2
Zehirlemek; A2

16. EDEN + UYARICI + EYLEM

Ağlamak; A1
Aramak; A1
Gülmek; A1
Kaçmak; A3
Sırıtmak; A1
Ürpermek; A1

17. UYARICI + TAMAMLAYICI + EYLEM

Çelmek; A3
Çıkmak; A14
Dağlamak; A3
Dokunmak; A5

18. İÇERİK + İÇERİK + EYLEM

Bakmak; A8
Boğmak; A6
Benzemek; A1
Çatışmak; A1
Tutmak; A8
Çalmak; A7
Çekmek; A19
Kaçmak; A8
Okşamak; A3

19. İÇERİK+ DURUM + EYLEM

Benzemek; A2
Çıkmak; A26

20. İÇERİK+ TAMAMLAYICI + EYLEM

Bulanmak; A4	Çıkmak; A33
Canlanmak; A2, A3	Sıgmak; A2
Yükselmek; A4	

21. EDEN + HEDEF + EYLEM

Akmak; A4	Ermek; A2
Alçalmak; A1	Geçmek; A9
Aramak; A3	Gelmek; A2
Atlamak; A3	Girmek; A3
Babalanmak; A2	Göçmek; A3
Bakmak; A1	Görmek; A12
Basmak; A1	İlerlemek; A1
Binmek; A1	İlerlemek; A1
Buyurmak; A2	İlişmek; A5
Çarpmak; A1	İnmek; A3
Çıkmak; A12, A16	Kabarmak; A3
Çökmek; A2, A3	Kaçmak; A1
Dadanmak; A2	Karışmak; A4
Dağılmak; A2	Kavuşmak; A1, A5
Dalmak; A1	Konmak; A1
Damlamak; A3	Koşmak; A1, A2
Davranmak; A2	Oturmak; A1
Dayamak; A1	Rast gelmek; A1
Dayanmak; A4	Rastlamak; A2
Doğrulamak; A3	Saldırmak; A2
Dokunmak; A1	Salmak; A6
Dönmek; A2, A3	Sarmak; A7; A8
Düşmek; A17	Sapmak; A1
Eğilmek; A2	Seyretmek; A4
Erişmek; A2	Sığınmak; A1, A2

Sıkışmak; A4
Sızmak; A3
Sinmek; A1
Taşınmak; A2
Tırmanmak; A1, A3
Toslamak; A1
Tutmak; A11
Uğramak; A1
Ulaşmak; A1
Varmak; A1
Yaklaşmak; A1

Yanaşmak; A1, A2
Yapışmak; A2
Yatmak; A1, A4
Yerleşmek; A2
Yetişmek; A1, A3
Yetmek; A3
Yoklamak; A3
Yönelmek; A1
Yüklenmek; A1
Yürümek; A3
Zıplamak; A2

22. EDEN + FAYDALANAN + EYLEM

Bakmak; A5
Beklemek; A4
Beslemek; A1
Bırakmak; A8
Doyurmak; A1
Ekmek; A4
Esirgemek; A1
Görmek; A17
Gözetmek; A1
Gütmek; A1
İlgilenmek; A1

Kollamak; A2
Korumak; A4
Lanetlemek; A2
Satmak; A4
Sırtlamak; A2
Soymak; A3
Sulamak; A1
Varmak; A4
Yetmek; A4
Yolmak; A2
Yontmak; A2

23. FAYDALANAN+ TAMAMLAYICI+ EYLEM

Bağışlamak; A3
Çıkmak; A13
Kazanmak; A3

Vurmak; A11
Yemek; A6

24. FAYDALANAN + KONU + EYLEM

Doymak; A2

Doyurmak; A2

Elvermek; A1

Ermek; A1

Geçmek; A12

Gitmek; A7

İdare etmek; A3

Kabul etmek; A3

Kalmak; A12

Konmak; A2

Nasip olmak; A2

Olmak; A8, A13

Rast gelmek; A2

Yaramak; A1

Yetişmek; A6

Yetmek; A1

Yitirmek; A4

Yüzmek; A3

25. EDEN + TAMAMLAYICI + EYLEM

Açmak; A2, A6

Aktarmak; A4

Almak; A11

Asmak; A4

Ateşlemek; A1

Bağlamak; A7

Bakmak; A6, A10

Basmak; A7

Bırakmak; A9

Binmek; A2

Bozmak; A3, A9

Çakmak; A3

Çalkalamak; A3

Çalmak; A3, A4

Çekmek; A23, A24

Çelmek; A3

Çevirmek; A4

Çıkarmak; A1, A13

Çıkmak; A4, A25, A27

Dökmek; A11

Dikelmek; A3

Dikilmek; A3

Döşemek; A3

Durmak; A7

Etmek; A3, A5

Gazlamak; A2

Getirmek; A3

Görmek; A7

Görmek; A11

Götürmek; A8

İçmek; A2

Harcamak; A1

Kaçırmak; A4, A6

Kapmak; A5

Katlamak; A2

Kazanmak; A1

Kazımak; A3

Kesmek; A6, A9

Kısmak; A4

Konmak; A3

Kullanmak; A3 , A5, A7, A8

Kurmak; A3, A4, A6, A8, A9

Kutlamak; A2

Olmak; A2

Oturmak; A10
Oynamak; A1, A4, A7
Sağlamak; A1
Savurmak; A6
Sulamak; A2
Sürmek; A1
Takmak; A8
Tartmak; A2
Tepmek; A3
Toplamak; A5
Tutmak; A7, A17, A24, A27
Tüketmek; A2
Üflemek; A3

Varmak; A5
Vurmak; A15
Yakmak; A6
Yapmak; A7
Yarmak; A2
Yatmak; A7
Yapmak; A13
Yemek; A4, A15
Yerleşmek; A3
Yırtmak; A2
Yitirmek; A3
Yutkunmak; A2
Yürümek; A6

26. EDEN + EDEN+ EYLEM

Anlaşmak; A2
Barışmak; A1
Boğuşmak; A1
Boşanmak; A1
Çatmak; A7
Çatışmak; A2
Çiftleşmek; A2
Göndermek; A4
Görmek; A9
Güreşmek; A1
Kaçırmak; A12
Kalmak; A4
Kiralamak; A3

Konuşmak; A7
Oturmak; A7
Oynamak; A8
Rast gelmek; A1
Rastlamak; A1
Sabahlamak; A1
Savaşmak; A1, A2
Savmak; A1
Toslamak; A4
Yarışmak; A2
Yatmak; A8

27. KONU + KAYNAK+ EYLEM

Akmak; A2
Aksetmek; A1

Atmak; A14
Boşanmak; A2

Çıkmak; A9, A18, A32

Düşmek; A7

Gelmek; A16

Kaçırmak; A11

Kaçmak; A5

Kalkmak; A8

Kaymak; A5

Kaynamak; A2

Kokmak; A1

Oynamak; A2

Sarkmak; A1

Sekmek; A3

Taşmak; A1

Uçmak; A5, A9

Yükselmek; A3

28. KONU + HEDEF+ EYLEM

Aksetmek; A2

Alçalmak; A1

Almak; A6

Bakmak; A3

Binmek; A3

Boşalmak; A2

Çökmek; A6

Dolmak; A3

Düşmek; A1, A3

Gelmek; A3

Girmek; A2

Gitmek; A3, A8

Görmek; A10

Kaçmak; A6

Karşılama; A1,

Kavuşmak; A3

Kaymak; A1

Meyletmek; A1

Olmak; A9

Oturmak; A3

Rast gelmek; A3

Rastlamak; A3

Sıçramak; A4

Sığmak; A1

Temas etmek; A1

Uçmak; A5

Ulaşmak; A3

Vurmak; A3, A12

Yakınlaşmak; A1

Yansımak; A1, A3

Yapışmak; A5

Yatmak; A2

Yerleşmek; A1

Yetişmek; A4

Yürümek; A2

29. EDEN + YER + EYLEM

Beklemek; A5

Büyümek; A2

Dikilmek; A2

Dolanmak; A4

Dolaşmak; A5
Dolmak; A4
Donmak; A3
Dönmek; A6
Durmak; A4, A9
Düşmek; A14
Eğlenmek; A3
Gecelemek; A1
Geçmek; A10
Gezmek; A5
Görmek; A15

İnmek; A10
Kalmak; A3, A5
Noktalamak; A1
Oturmak; A4
Seyretmek; A4
Sürtmek; A2
Yaşamak; A2, A3
Yatmak; A5
Yazmak; A3
Yerleşmek; A4
Yetişmek; A9

30. EDEN + GÜZERGÂH + EYLEM

Atlamak; A1
Çıkmak; A10
Dolanmak; A2
Dolaşmak; A3
Dönmek; A4
Geçmek; A2, A13
Gelmek; A7
İşlemek; A9

İzlemek; A1, A3
Koşmak; A3
Takip etmek; A1
Takmak; A4
Tırmanmak; A2
Tutmak; A23
Uğramak; A2

31. EDEN + SÜREÇ + EYLEM

Açmak; A4
Alışmak; A1
Bakmak; A7
Bastırmak; A1
Başlamak; A1
Bilmek; A6
Çabalamak; A1
Çalışmak; A4
Çatmak; A4

Davranmak; A3
Dayanmak; A2
Denemek; A2
Dönmek; A9
Düşmek; A11, A19
Etmek; A1
Gitmek; A4
İlişmek; A2
Kaçırmak; A1

Kaçmak; A4
Kalkmak; A9
Kalmak; A14
Karışmak; A2, A7
Kaybetmek; A2
Kazanmak; A2
Kesmek; A5
Kıvırmak; A5
Koyulmak; A2
Noktalamak; A2

Oturmak; A8
Sarmak; A5
Savmak; A2
Seyretmek; A2
Sıralamak; A4
Tutuşmak; A1
Uğraşmak; A1, A2
Yetişmek; A5
Yürütmek; A1

32. SÜREÇ + ZAMAN + EYLEM

Başlamak; A3
Düşmek; A18
Kalmak; A8

Sekmek; A4
Sürmek; A11
Tutmak; A20

33. SÜREÇ + YER + EYLEM

Geçmek; A7
Görmek; A14

Kokmak; A3
Sökmek; A5

34. SÜREÇ + DURUM + EYLEM

Geçmek; A17
Gitmek; A13

Olmak; A7
Seyretmek; A5

35. EDEN + DURUM + EYLEM

Bastırmak; A5
Etmek; A2
Gezmek; A4
Gitmek; A10
Kalkmak; A11

Kalmak; A1
Sıçramak; A2
Sürmek; A7
Yapmak; A11
Yaşamak; A5

36. EDEN + ÜRÜN + EYLEM

Azmak; A4

Basmak; A3

Beslemek; A2

Biçmek; A2

Boğuşmak; A2

Bozmak; A8

Bulmak; A2

Çatmak; A3

Çekmek; A13

Çıkarmak; A6, A8, A12

Çıkmak; A21, A24

Çizmek; A2

Dikmek; A4

Doğurmak; A1

Dökmek; A4

Dövmek; A3

Ekmek; A2

Düzenlemek; A2

Düzmek; A2

Hazırlamak; A1

İşlemek; A1

İşlemek; A4

Karalamak; A2

Kurmak; A5

Örmek; A2

Özenmek; A2

Sıvamak; A1

Üretmek; A2

Vermek; A10, A11

Yamamak; A1

Yapmak; A3, A5

Yoğurmak; A1

37. METARYAL + ÜRÜN + EYLEM

Çıkmak; A2

Dönmek; A5

Girmek; A6

Gitmek; A17

Olmak; A14

38. GÜÇ+ ETKİLENEN+ EYLEM

Almak; A10

Çarpmak; A2

Çökmek; A4

Dayanmak; A3

Dövmek; A4

Götürmek; A3

Isırmak; A3

İşlemek; A3

Kamçılamak; A2

Kapılmak; A1

Kaplamak; A1

Kavurmak; A2

Kesmek; A8

Kırmak; A2, A7

Okşamak; A2

Oymak; A2

Savmak; A4

Savurmak; A2

Tutmak; A25

Vurmak; A9

Yakalamak; A6

Yakmak; A3

Yalamak; A3

Yırtmak; A1

39. EDEN + AMAÇ+ EYLEM

Yanmak; A9

40. EDEN + KAYNAK + EYLEM

Aralanmak; A1

Atlamak; A4

Bırakmak; A10

Çıkmak; A5

Geçinmek; A3

Gitmek; A2

İnmek; A2

Kaçmak; A2

Kalkmak; A1, A4

Kopmak; A4

Satmak; A4

Terk etmek; A1

Uzaklaşmak; A1

41. SEBEP + ETKİLENEN + EYLEM

Açmak; A7

Almak; A26

Bağlamak; A3, A6

Batmak; A3

Baymak; A1

Boğmak; A4, A7

Bozmak; A2, A6

Burmak; A2

Çıkmak; A19

Çizmek; A3

Dağlamak; A2

Dalamak; A2

Donanmak; A2

Dürtmek; A3

Erimek; A1

Etkilemek; A1

Ezmek; A3

Gelmek; A10

Gitmek; A6

Haşlamak; A3

İçmek; A3

İnmek; A7

Kalmak; A9

Kapmak; A3

Kaplamak; A2

Kemirmek; A2

Kesmek; A4

Kuşatmak; A3

Örtmek; A3
Tutmak; A26
Sıkmak; A2
Sıyırmak; A1
Üzmek; A2
Vurmak; A4, A8

Yakmak; A2
Yanmak; A3
Yemek; A3
Yetmek; A2
Yoklamak; A4

42. SEBEP + ÜRÜN + EYLEM

Bırakmak; A14
Çıkarmak; A17
Doğmak; A3
Doğurmak; A2
Gelmek; A11
Getirmek; A4
Götürmek; A4
Hazırlamak; A3

Ölmek; A3
Sarmak; A2
Sinmek; A3
Sirayet etmek; A1
Üretmek; A1
Yapmak; A2
Yaratmak; A2

43. KONU + YER + EYLEM

Başlamak; A2
Belirmek; A2, A3
Çıkmak; A11
Dalgalanmak; A2
Dolmak; A4
Dönmek; A1
Durmak; A1
Düşmek; A12
Eksilmek; A2

Gezmek; A3
Kaynamak; A4
Kuşatmak; A2
Parlamak; A6
Sıkışmak; A1
Taşımak; A2
Uçmak; A6
Yatmak; A6
Yüzmek; A2

44. ALICI + KONU + EYLEM

Almak; A19
Buyurmak; A3

Ulaşmak; A4

45. KONU + GÜZERGÂH + EYLEM

Geçmek; A3

Sızmak; A1

46. KONU + KONU + EYLEM

İzlemek; A5

Takip etmek; A5

Kesmek; A11

47. ETKİLENEN + TAMAMLAYICI+ EYLEM

Aldanmak; A4

Girmek; A5

Almak; A12

Kalmak; A7

Basmak; A4

Tutmak; A18

Çekmek; A3

Uğramak; A4

Çıkmak; A20, A35

Toplamak; A6

Dökmek; A10

Tutulmak; A4

Düşmek; A8

Yanmak; A2

Geçmek; A4, A11

Yemek; A9

48. ETKİLENEN + ETKİLENEN+ EYLEM

Dolanmak; A3

Kaynaşmak; A1

Karışmak; A1

Sürtmek; A3

Kaynamak; A3

Yapışmak; A3

49. GÜÇ+ HEDEF + EYLEM

Düşmek; A5

Yağmak; A1

50. DENEYİMCİ+ TAMAMLAYICI+ EYLEM

Atlamak; A6, A7

Çıkmak; A3, A34

Çakmak; A7

Değmek; A2

Çıkarmak; A16

Devirmek; A4

Çekmek; A25

Doğmak; A4

Çıkarmak; A4

Dönmek; A1, A10

Düşmek; A20
Ermek; A3
Geçmek; A22
Girmek; A7
Gömmek; A3
Gütmek; A3
İdrak etmek; A2
Kalmak; A6
Kesmek; A14

Koymak; A6
Kurmak; A8
Sapmak; A3
Seyretmek; A3
Tanıklık etmek; A2
Toparlamak; A3
Yaşamak; A8
Yitirmek; A2

51. EDEN + DENEYİMCİ+ EYLEM

Açmak; A14
Ayarlamak; A3
Bağlamak; A8
Bastırmak; A2
Bozmak; A4
Eğitmek; A1
Gütmek; A2
Harcamak; A3
Harcamak; A4

Hazırlamak; A4
Hükmetmek; A1
İlişmek; A4
İşlemek; A8
Oynamak; A10
Tavlamak; A2
Uyarmak; A2
Zorlamak; A1

51. DENEYİMCİ + DENEYİMCİ

Anlaşmak; A1
Geçinmek; A2

Kaynaşmak; A4

52. ETKİLENEN + YER + EYLEM

Çürümek; A3
Küflenmek; A2

53. SÖYLEYEN + MEVZU + EYLEM

Açıklamak; A1, A4
Değerlendirmek; A2

Dokunmak; A4
Durmak; A8

Gelmek; A9
Göstermek; A3
İlişmek; A3
İşaret etmek; A2
Kapamak; A5
Karalamak; A3
Konuşmak; A2
Lanetlemek; A1
Lekelemek; A2
Okumak; A4

Ötmek; A4
Sallamak; A2
Savunmak; A2, A3
Söz etmek; A1
Şikâyet etmek; A2
Tarif etmek; A1
Tasdik etmek; A1
Temas etmek; A2
Yargılamak; A2
Zikretmek; A2

54. SÖYLEYEN + SÖZ + EYLEM

Buyurmak; A4
Dayatmak; A1
Düzmek; A4
Geçmek; A15
Kullanmak; A6
Saymak; A2
Söylemek; A5

Tekrar etmek; A1
Teslim etmek; A2
Uydurmak; A2
Yazmak; A4
Yırtınmak; A1
Yumurtlamak; A2
Yutmak; A2

55. SÖYLEYEN + ALICI + EYLEM

Bağırmak; A2
Boşalmak; A4
Cilâlamak; A2
Çağırarak; A1
Çatmak; A5
Damgalamak; A2
Dürtmek; A2
Eğlenmek; A2
Fırçalamak; A2
Gagalamak; A2
Görmek; A8

Gölmek; A1, A2
Haşlamak; A5
İğnelemek; A2
İşaret etmek; A1
Kaşımak; A3
Kaşımak; A3
Konuşmak; A4, A8
Kovmak; A1
Kutlamak; A1
Patlamak; A6
Saldırmak; A2

Sarmak; A9
Seslenmek; A2
Taşlamak; A2
Tehdit etmek; A1
Temin etmek; A1

Uyarmak; A1
Veda etmek; A1
Yağlamak; A2
Yeşillenmek; A2

56. SÖYLEYEN + TAMAMLAYICI + EYLEM

Bastırmak; A4
Çağırarak; A3
Çevirmek; A9
Çıkarmak; A11
Getirmek; A5
Gevelemek; A2
Kıvırmak; A2

Konuşmak; A5
Kusmak; A3
Okumak; A6
Püskürtmek; A3
Tabir etmek; A1
Yutmak; A4
Yuvarlamak; A5

57. SÖYLEYEN + SÖYLEYEN + EYLEM

Görüşmek; A1

Yüzleşmek; A1

58. MEVZU + ALICI + EYLEM

Aksetmek; A3
Giymek; A2
Sızmak; A2

Sirayet etmek; A2
Yansımak; A2
Yönelmek; A3

59. DEĞER + MİKTAR + EYLEM

Binmek; A4
Çekmek; A10
Çıkmak; A15
Etmek; A5
Gelmek; A6, A19
İnmek; A9
Kapamak; A8

Karşılama; A2
Korumak; A5
Ödemek; A4
Tutmak; A12
Varmak; A2
Yürümek; A4
Yükselmek; A5

60. TAMAMLAYICI + ZAMAN + EYLEM

Çekmek; A20

Sürmek; A10

61. TAMAMLAYICI + YER+ EYLEM

Geçmek; A6

Oynamak; A5

62. KONU + MİKTAR + EYLEM

Gitmek; A18

63. EDEN + ETKİLENEN+ ARAÇ+ EYLEM

Açmak; A1

Kazımak; A1, A2

Atmak; A13

Kesmek; A1, A2

Ayırmak; A1, A3

Kıymak; A1

Biçmek; A3

Kilitlemek; A1

Bozmak; A1, A2

Kurcalamak; A2

Boyamak; A1

Oymak; A1

Budamak; A1

Pompalamak; A1

Çevirmek; A7

Sarmak; A6

Çırpamak; A2

Sıvamak; A3

Çözmek; A3

Sokmak; A3

Dağlamak; A1

Süpürmek; A1

Dövmek; A1

Sürmek; A4, A8

Dövmek; A2

Süzme; A1

Eşelemek; A1

Yağlamak; A1

Eşmek; A1

Yakalamak; A8

Germek; A1

Yalamak; A1

Kaplamak; A3

Yarmak; A1

Kapmak; A2

Yıkmak; A21

Karıştırmak; A3

63. EDEN + KONU + HEDEF + EYLEM

Aktarmak; A6, A7

Asmak; A3

Almak; A15

Atmak; A2, A6, A12

Beslemek; A3
Bırakmak; A2
Boğmak; A2
Çekmek; A1, A2, A27
Çevirmek; A1
Dayamak; A1
Devirmek; A3
Dikmek; A1
Dizmek; A3
Dökmek; A5
Ekmek; A3
Göndermek; A1
Götürmek; A1
İtmek; A1
Kaçırmak; A2
Kapamak; A6
Katmak; A1, A2
Kırmak; A5
Kıvırmak; A3
Koymak; A1, A3
Nakletmek; A1

Örtmek; A1
Saçmak; A1
Sağmak; A1
Saklamak; A2
Salmak; A3, A7
Sermek; A3
Serpme; A2
Sıralamak; A1
Sokmak; A1
Sürmek; A3
Takmak; A1
Tıkamak; A1
Tutmak; A16
Üfürmek; A2
Vermek; A5
Vurmak; A13
Yaymak; A4
Yığmak; A1, A3
Yıkma; A4
Yüklemek; A3

64. EDEN + ETKİLENEN+ HEDEF + EYLEM

Asmak; A1
Bağlamak; A1
Basmak; A2
Basmak; A5
Çakmak; A1, A2
Çalmak; A5
Çalmak; A6, A8
Çekinmek; A2
Çekmek; A14

Çivilemek; A1
Dizmek; A1
Dökmek; A3
Döşemek; A2
Germek; A2
Gömmek; A1
Kısmak; A3
Kıstırmak; A2
Kilitlemek; A3

Püskürmek; A1
Savurmak; A3
Savurmak; A4
Sermek; A2, A4
Sıklamak; A2, A4
Sıvamak; A2
Sürmek; A6
Sürüklemek; A1
Sürümek; A1

Tepmek; A2
Uydurmak; A1
Üflemek; A1
Üfürmek; A1
Vurmak; A1, A5
Yaymak; A1
Yıkamak; A2
Yuvarlamak; A3

65. EDEN + KONU + KAYNAK + EYLEM

Aktarmak; A5
Almak; A1, A2; A8
Atmak; A3, A4
Ayırmak; A5, A6
Çarpmak, A5
Kaçırarak; A3, A10
Kırmak; A1
Kovmak; A2

Postalamak; A2
Sağmak; A3
Sıyırmak; A2
Taşınmak; A1
Toplamak; A2
Yağmak; A2

66. EDEN + ETKİLENEN + KAYNAK + EYLEM

Koparmak; A2, A3

Sökmek; A1

67. EDEN + KONU + FAYDALANAN + EYLEM

Almak; A20
Alıkoymak; A3
Ayırmak; A2
Bağışlamak; A1
Bırakmak; A13
Boğmak; A3
Bulmak; A4
Çekmek; A18

Dökmek; A2
Esirgemek; A2
Etmek; A4
İsmarlamak; A2
Kalmak; A11
Kıskanmak; A3
Lütfetmek; A1
Paylaşmak; A1

Sağlamak; A2
Saklamak; A5
Söylemek; A6
Takmak; A2
Toslamak; A3

Tutmak; A19
Vermek; A2, A7
Yamamak; A2
Yapmak; A10

68. EDEN + KONU + ALICI+ EYLEM

Atmak; A9
Bayılmak; A3
Bırakmak; A16
Çıkarmak; A14
Dayamak; A2
Değişmek; A3
Ismarlamak; A3
Kiralamak; A1
Ödemek; A1

Postalamak; A1
Salmak; A4
Satmak; A1
Sokmak; A6
Sunmak; A1
Temin etmek; A2
Tutmak; A21, A22
Uydurmak; A3
Vermek; A1

69. KONU + KAYNAK + HEDEF + EYLEM

Akmak; A1
Damlamak; A1
Düşmek; A2
Geçmek; A8
Gelmek; A8

Kalkmak; A10
Sıçramak; A3
Taşmak; A3

70. EDEN + KONU + YER+ EYLEM

Alıkoymak; A1
Basmak; A9
Bırakmak; A15
Eksilmek; A2
Getirmek; A2
Hapsetmek; A1, A2

Kilitlemek; A2
Koymak; A7
Saklamak; A1
Toplamak; A4
Tutmak; A3

71. EDEN+ KONU + MİKTAR+ EYLEM

Almak; A25
Kaçırarak; A8

Ödemek; A2

72. DENEYİMCİ + İÇERİK + TAMAMLAYICI + EYLEM

Beklemek; A3
Bırakmak; A11
Biçmek; A4
Çekmek; A26

Reddetmek; A3
Taramak; A3
Tutmak; A15

73. DENEYİMCİ + İÇERİK+ İÇERİK + EYLEM

Çarpmak; A7
Çıkarmak; A18

Karıştırmak; A5
Yakıştırmak; A1

74. DENEYİMCİ + İÇERİK+ DURUM + EYLEM

Bellemek; A3
Bilmek; A2
Bulmak; A7
Gelmek; A18
Görmek; A16
Hissetmek; A3
Karşılamak; A3

Sanmak; A2
Saymak; A4, A6
Seçmek; A2
Tanımak; A2
Tutmak; A9
Yaklaşmak; A2

75. EDEN + DENEYİMCİ + İÇERİK + EYLEM

Aşılacak; A2
Bırakmak; A5
Dayatmak; A2
Eğitmek; A2

Göstermek; A4
Hazırlamak; A5
Satmak; A2
Sökmek; A4

76. EDEN + ETKİLENEN + TAMAMLAYICI + EYLEM

Açmak; A3
Boğmak; A5

Çekmek; A8, A30
Çevirmek; A5

Görmek; A3
Kurtarmak; A4
Sallamak; A5
Tutmak; A14

Vermek; A12
Vurmak; A14, A16
Yapmak; A14

77. EDEN + ETKİLENEN + DURUM + EYLEM

Dayamak; A3
Kilitlemek; A4

Tutmak; A28
Yapmak; A9

78. SÖYLEYEN + SÖZ + ALICI + EYLEM

Açıklamak; A2
Anlatmak; A2
Anmak; A3
Buyurmak; A1
Dilemek; A2
Duymak; A1
İşitmek; A2
Öğrenmek; A4

Saklamak; A4
Sarf etmek; A2
Seslenmek; A3
Sıralamak; A2
Söylemek; A1
Takmak; A3
Yazmak; A1
Zikretmek; A1

79. SÖYLEYEN + MEVZU + ALICI + EYLEM

Açıklamak; A3
Açmak; A9
Aktarmak; A2
Anlatmak; A1
Bildirmek; A1, A2
Çağırarak; A2
Geçmek; A18
Gizlemek; A2
İsmarlamak; A1
İstemek; A2, A3
İtiraf etmek; A1
Kötülemek; A1

Lütfetmek; A2
Nakletmek; A2
Okumak; A3, A5
Sormak; A1, A2
Söylemek; A4
Sunmak; A2
Şikâyet etmek; A1
Tarif etmek; A2
Temin etmek; A1
Yaymak; A2
Yıkmak; A3
Yorumlamak; A1

80. SÖYLEYEN + ALICI + TAMAMLAYICI + EYLEM

Atmak; A7	Sokmak; A5
Boyamak; A2	Söylemek; A3
Çekmek; A29	Vermek; A4
Göstermek; A5	Yakıştırmak; A2
Savurmak; A5	

81. SÖYLEYEN +SÖYLEYEN + MEVZU + EYLEM

Görüşmek; A2	Konuşmak; A3

82. EDEN + FAYDALANAN + TAMAMLAYICI + EYLEM

Açmak; A11	Kovmak; A3
Almak; A23	Koymak; A2
Atmak; A10	Kurmak; A2
Bağlamak; A4	Sarf etmek; A1
Düzmek; A3	Vermek; A14
Görmek; A6	

83. SEBEP + ETKİLENEN + TAMAMLAYICI+ EYLEM

Anlamak; A3	Tutmak; A32
Olmak; A11	

84. EDEN + ETKİLENEN + SEBEP + EYLEM

Korumak; A1	Sıyırmak; A4
Kurtarmak; A1	

85. SEBEP + UYARICI + DURUM + EYLEM

Göstermek; A6

86. EDEN+ ALICI + ZAMAN+ EYLEM

Tanımak; A3

87. EDEN + KAYNAK + HEDEF + EYLEM

Atlamak; A2	İnmek; A1, A3
Çıkmak; A1	Sıçramak; A1
Geçmek; A1, A8	Taşınmak; A1
Gelmek; A1	Tırmanmak; A1
Girmek; A1	Uçmak; A7
Gitmek; A1	Uğramak; A3
Göçmek; A1	

88. EDEN + EDEN + HEDEF + EYLEM

Almak; A17	Koymak; A5
Çıkarmak; A10	Salmak; A2, A5
Dikmek; A3	Sokmak; A2
Gelmek; A20	Sürmek; A2, A5
Göndermek; A1, A2	Sürüklemek; A3
Götürmek; A2	Takmak; A4
İtmek; A4	Yürütmek; A2
Kabul etmek; A2, A5	

89. EDEN + ÜRÜN+ HEDEF + EYLEM

Çekmek; A11, A12	Kazımak; A4
Dikmek; A5	Kurmak; A1
Dizmek; A2	İşlemek; A2
Döşemek; A1	Yazmak; A2
Ekmek; A1	Zapt etmek; A3
Kaplamak; A4	

90. EDEN + HEDEF + TAMAMLAYICI + EYLEM

Çekmek; A28	Vermek; A9
Sıkmak; A6	Vurmak; A6

91. EDEN + EDEN + SÜREÇ + EYLEM

Alıkoymak; A12

Sürüklemek; A4, A6

Bırakmak; A6

Tutuşmak; A1

92. EDEN + DENEYİMCİ + UYARICI + EYLEM

Anmak; A2

Kaçırmak; A9

Bağlamak; A9

Saklamak; A3,

Gizlemek; A1

Sürüklemek; A5

Göstermek; A2

93. EDEN + METARYAL + ÜRÜN + EYLEM

Aktarmak; A8

Örmek; A4

Çevirmek; A8

Yapmak; A1

Dökmek; A7

94. EDEN + ÜRÜN + FAYDALANAN + EYLEM

Örmek; A1

Yapmak; A15

Sarmak; A4

Yaratmak; A1

Tertiplemek; A2

Yazmak; A5

Vermek; A13

95. DENEYİMCİ + UYARICI + DURUM + EYLEM

Gelmek; A13

Yakalamak; A4

Taramak; A4

96. DENEYİMCİ + UYARICI + UYARICI + EYLEM

Kıskanmak; A1

97. DENEYİMCİ + İÇERİK + ZAMAN + EYLEM

Atmak; A11

Bırakmak; A3

98. SEBEP + DENEYİMCİ + İÇERİK + EYLEM

Götürmek; A6
Sürüklemek; A6

Vermek; A3

99. GÜÇ + KONU + HEDEF + EYLEM

Göndermek; A3
Saçmak; A2

Sürüklemek; A2
Yaymak; A5

100. EDEN + TAMAMLAYICI + ZAMAN + EYLEM

Almak; A18

101. EDEN + DENEYİMCİ + TAMAMLAYICI + EYLEM

Çıkarmak; A3

Yapmak; A12

102. EDEN + İÇERİK+ DURUM + EYLEM

Çıkarmak; A15

103. FAYDALANAN + KONU+ KAYNAK + EYLEM

Düşmek; A13

Yağmak; A3

104. ALICI + KONU + KAYNAK + EYLEM

Gelmek; A14

Getirmek; A6

105. EDEN + KONU + KAYNAK + HEDEF + EYLEM

Aktarmak; A1, A9

İtmek; A3

Atmak; A1

Taşımak; A1

Çekmek; A5

Yuvarlamak; A1

Çevirmek; A6

Yüklemek; A1

Dökmek; A1

106. EDEN + EDEN + HEDEF + KAYNAK + EYLEM

Getirmek; A1

107. EDEN + KONU + ALICI + MİKTAR + EYLEM

Bırakmak; A12

Vermek; A6

108. EDEN + KONU + KAYNAK+ FAYDALANAN + EYLEM

Almak; A4

109. EDEN + DENEYİMCİ + İÇERİK + DURUM + EYLEM

Satmak; A5

SONUÇ

Bu çalışmada Türkiye Türkçesindeki çok anlamlı fiillerin istem potansiyeli ele alınmıştır. Çok anlamlı fiiller istem değişikliklerine bağlı olarak anlam değişiklikleri sergilerler. Çok anlamlı fiillerin istemindeki değişiklikler genellikle anlamsal değişiklikleri tetikler. Fiilin anlamındaki değişikliklerin de çoğunlukla farklı istem yapıları oluşturduğu söylenebilir. Fiillerin anlam değişikliklerine göre sergiledikleri istem yapıları ve istem yapısındaki değişikliklere göre gösterdikleri anlam değışkeleri istem çerçevelerinde kodlanmıştır.

Çok anlamlı fiiller nispeten kullanım sıklığı arz eden fiillerdir. Türkiye Türkçesinde sıklıkla kullanılan ve çok anlamlılık gösteren fiiller, İlyas Göz (2003)'ün *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü* esas alınarak belirlenmiştir. Çok anlamlık gösteren 534 etken fiil, *Türkçe Sözlük* (2005)'teki anlam girişleri dikkate alınarak istem potansiyeli açısından 2250 istem çerçevesinde betimlenmiştir. 2250 istem çerçevesi Türkçe fiillerin istemi ve çok anlamlılığı bakımından değerlendirildiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Türkiye Türkçesindeki fiillerin anlamına göre değışen istem yapıları belirlenmiştir. Türkiye Türkçesinde fiiller bir istemli, iki istemli, üç istemli ve dört istemli olmak üzere sınıflandırılabilir. Bir fiilin tek ve mutlak bir istem potansiyelinin olmadığı, bir fiilin istem potansiyelinin ve gerçekleşmesinin çoğunlukla fiilin anlamına göre değıştiğı görülmüştür. Fiilin anlamının değıştiğı çoğu durumda fiilin istem sayısı ya da mantıksal istemi de değışiklik gösterir. Bir fiilin anlam değışikliğine bağlı gerçekleşen her farklı istem potansiyeli ayrı bir istem çerçevesinde kodlanmıştır. Fiillerin mantıksal ya da sayısal istem potansiyeline dair bilgiler istem çerçevelerinde (1, 2, 3...) şeklinde kaydedilmiştir. 534 fiil bir, iki, üç ve dört istemli olmak üzere 1937 mantıksal istem gerçekleşmesi sergiler. Bunlardan 243 fiil, 416 istem çerçevesinde tek istemli gerçekleşebilmektedir. 507 fiil, 1287 istem çerçevesinde iki istemli; 167 fiil 222 istem çerçevesinde üç istemli; 12 fiil, 15 istem çerçevesinde dört istemli gerçekleşebilmektedir. Türkçe fiillerin yaklaşık %45'inin tek istemli, %95'inin iki istemli, %30'unun üç istemli, yaklaşık %2'sinin ise dört istemli gerçekleştiğı söylenebilir.

İstem, bir fiilin yönetebildiği istem sayısı ile sınırlı değildir. Fiillerin istemi cümlede yönetebileceği tamlayıcıların sayısını belirlediği gibi tamlayıcıların şekil özelliklerini de belirler. Her fiilin her tür tamlayıcıyla gerçekleşemediği, başka bir ifadeyle aynı mantıksal isteme sahip fiillerin aynı tamlayıcıları yönetemediği, farklı tamlayıcı tipleriyle gerçekleştiği görülür. Türkçede fiillerin isteminin çoğunlukla 10 tamlayıcı tipiyle yüzey yapıya çıktığı söylenebilir. İstem, bir istemli fiillerin dışında, yüzey yapıda farklı morfolojik tamlayıcılarla gerçekleşebilir. Bu, genellikle fiilin anlam değişikliği göstermesine yol açmıştır. Türkçe fiillerin istem potansiyelinin söz dizimsel gerçekleştirmeleri fiilin istem çerçevelerinde kodlanmıştır. Fiillerin söz dizimsel istem gerçekleştirmeleri fiilin cümlede görüldüğü söz dizimsel yapıyı verir. Fiiller, cümlenin yapısını ya da söz dizimsel çevresini mantıksal, söz dizimsel ve morfolojik istemine göre belirler. Bu, Türkçe fiillerin kuracağı cümle yapılarını ve kendine bağımlı kıldığı tamlayıcıların şekil özelliklerini belirleyebilme imkânı verir. Bu çalışmada, Türkçe fiillerin anlam değişikliği durumunda hangi tamlayıcı tiplerini yönettiği ve hangi söz dizimsel yapıları sergilediği ortaya koyulmuştur. Türkçe fiillerin kurabileceği, alternatif kullanımlar da dâhil olmak üzere, 40 söz dizimsel istem ya da cümle yapısı tespit edilmiştir. Ancak 40 söz dizimsel yapıdan her biri aynı sıklığa sahip değildir. Türkiye Türkçesindeki çok anlamlı fiiller, anlam farklılıklarına bağlı olarak, kurabilecekleri söz dizimsel cümle yapıları ve yönetebildikleri tamlayıcı tipleri bakımından da sınıflandırılmıştır. Türkçede tek istemli fiiller 1 söz dizimsel yapı sergiler. İki istemli fiillerin 15 söz dizimsel yapı; üç istemli fiillerin 22 söz dizimsel yapı; dört istemli fiillerin ise 2 söz dizimsel yapı sergileyebileceği söylenebilir. Bu söz dizimsel yapılarda ancak bir tamlayıcının seçimli gerçekleşebildiği görülür. 40 söz dizimsel yapıdan 19'unun alternatif söz dizimsel gerçekleştirmeler sergilediği söylenebilir. Türkçede çok anlamlı fiillerin görünebileceği zorunlu ve alternatif cümle yapıları şunlardır:

Söz Dizimsel İstem Yapıları

1. [kim] + Fiil
2. [kim] + [kimi] + Fiil
3. [kim] + [ne] + Fiil
4. [kim] + [kime] + Fiil

5. [kim] + [kimde] + Fiil
6. [kim] + [kimden] + Fiil
7. [kim] + [kimle] + Fiil
8. [kim]+ [ZÖ] + Fiil
9. [kim]+ [EÖ] + Fiil
10. [kim] + [kimi] + [kime] + Fiil
11. [kim] + [kime] + [ne] + Fiil
12. [kim] + [kimi] + [kimle] + Fiil
13. [kim] + [ne] + [kimde] + Fiil
14. [kim] + [kimi] + [kimde] + Fiil
15. [kim] + [kimi] + [kimden] + Fiil
16. [kim] + [ne] + [kimden] + Fiil
17. [kim] + [kime] + [kimden] + Fiil
18. [kim] + [kimi] + [ZÖ] + Fiil
19. [kim] + [kime] + [ZÖ] + Fiil
20. [kim] + [kimden] + [ZÖ] + Fiil
21. [kim] + [YC_{<ki>}] + Fiil
22. [kim] + (*kimi*) + Fiil
23. [kim] + (*ne*) + Fiil
24. [kim] + (*kime*) + Fiil
25. [kim] + (*kimden*) + Fiil
26. [kim] + (*kimle*) + Fiil
27. [kim] + [kimi] + (*kime*) + Fiil
28. [kim] + [ne] + (*kime*) + Fiil
29. [kim] + [kimi] + (*kimle*) + Fiil
30. [kim] + [ne] + (*kimle*) + Fiil
31. [kim]+[kimden] + (*kime*) + Fiil
32. [kim] + [kimi] + (*kimden*) + Fiil
33. [kim] + [ne] + (*kimden*) + Fiil
34. [kim] + [ZÖ] + (*kime*) + Fiil
35. [kim] + [kime] + (*kimden*) + Fiil
36. [kim] + [kimle] + (*kime*) + Fiil

37. [kim] + [EÖ] + (*kime*) + Fiil
38. [kim] + [ne] + [kime] + (*kimle*) + Fiil
39. [kim] + [kimi] + [kime] + (*kimden*) + Fiil
40. [kim] + [kimi] + [ZÖ] + (*kime*) + Fiil

İstem, sadece fiillerin mantıksal ve söz dizimsel gerçekleştirmelerini ifade etmez. Fiillerin mantıksal istem potansiyeli ve bunların söz dizimsel gerçekleştirmeleri fiillerdeki anlam değişikliğini tümüyle ortaya çıkaramaz. Fiillerdeki anlam değişikliğinin onların taşıdığı semantik yapıdaki, başka bir deyişle fiillerin semantik istemindeki değişikliklerden kaynaklandığı söylenebilir. Fiillerin mantıksal ve söz dizimsel istemi değişmediği durumlarda fiillerin semantik istem yapısının değiştiği görülmüştür. Türkçede belirli semantik yapılar tespit edilmiştir. Bir fiilin mantıksal istem potansiyeline bağlı olarak farklı semantik yapıları giydiği görülmüştür. Bu durum, fiilin mantıksal istemi ve söz dizimsel istem gerçekleşmesi aynı kalsa bile fiilin anlam değişikliği göstermesine yol açmıştır. Türkçede hangi fiillerin hangi semantik istem yapılarına büründüğü belirlenmiştir. Türkçe fiiller semantik istemi bakımından sınıflandırılmıştır. Türkçe fiillerin genellikle hangi semantik yapıları yönetebileceği ve hangi semantik çevrede bulunabileceği ortaya koyulmuştur. Böylece Türkiye Türkçesinde anlamsal yakınlığı bulunan temel fiil ya da süreç tiplerinin ve bunların hangi rol yapısına sahip olduklarının belirlendiği söylenebilir. Tek istemli fiiller 11, iki istemli fiiller 51, üç istemli fiiller 41, dört istemli fiiller ise 5 farklı semantik yapıda görünebilir. İncelenen 534 fiilden hareketle Türkçede fiillerin genellikle şu semantik yapıları segilediği ileri sürülebilir:

Semantik İstem Yapıları

1. EDEN + EYLEM
2. DENEYİMCİ + EYLEM
3. ETKİLENEN + EYLEM
4. KONU + EYLEM
5. TAMAMLAYICI + EYLEM
6. SÜREÇ + EYLEM
7. GÜÇ + EYLEM
8. DEĞER + EYLEM
9. SÖYLEYEN + EYLEM
10. İÇERİK + EYLEM
11. ÜRÜN+ EYLEM
12. EDEN + ETKİLENEN+ EYLEM
13. EDEN + KONU + EYLEM
14. DENEYİMCİ + İÇERİK + EYLEM
15. DENEYİMCİ + UYARICI + EYLEM
16. EDEN + UYARICI + EYLEM
17. UYARICI + TAMAMLAYICI + EYLEM
18. İÇERİK + İÇERİK + EYLEM
19. İÇERİK+ DURUM + EYLEM
20. İÇERİK+ TAMAMLAYICI + EYLEM
21. EDEN + HEDEF + EYLEM
22. EDEN + FAYDALANAN + EYLEM
23. FAYDALANAN+ TAMAMLAYICI+ EYLEM
24. FAYDALANAN + KONU + EYLEM
25. EDEN + TAMAMLAYICI + EYLEM
26. EDEN + EDEN+ EYLEM
27. KONU + KAYNAK+ EYLEM
28. KONU + HEDEF+ EYLEM
29. EDEN + YER + EYLEM
30. EDEN + GÜZERGÂH + EYLEM

31. EDEN + SÜREÇ + EYLEM
32. SÜREÇ + ZAMAN + EYLEM
33. SÜREÇ + YER + EYLEM
34. SÜREÇ + DURUM + EYLEM
35. EDEN + DURUM + EYLEM
36. EDEN + ÜRÜN + EYLEM
37. METARYAL + ÜRÜN + EYLEM
38. GÜÇ+ ETKİLENEN+ EYLEM
39. EDEN + AMAÇ+ EYLEM
40. EDEN + KAYNAK + EYLEM
41. SEBEP + ETKİLENEN + EYLEM
42. SEBEP + ÜRÜN + EYLEM
43. KONU + YER + EYLEM
44. ALICI + KONU + EYLEM
45. KONU + GÜZERGÂH + EYLEM
46. KONU + KONU + EYLEM
47. ETKİLENEN + TAMAMLAYICI+ EYLEM
48. ETKİLENEN + ETKİLENEN+ EYLEM
49. GÜÇ+ HEDEF + EYLEM
50. DENEYİMCİ+ TAMAMLAYICI+ EYLEM
51. EDEN + DENEYİMCİ+ EYLEM
51. DENEYİMCİ + DENEYİMCİ
52. ETKİLENEN + YER + EYLEM
53. SÖYLEYEN + MEVZU + EYLEM
54. SÖYLEYEN + SÖZ + EYLEM
55. SÖYLEYEN + ALICI + EYLEM
56. SÖYLEYEN + TAMAMLAYICI + EYLEM
57. SÖYLEYEN + SÖYLEYEN + EYLEM
58. MEVZU + ALICI + EYLEM
59. DEĞER + MİKTAR + EYLEM
60. TAMAMLAYICI + ZAMAN + EYLEM
61. TAMAMLAYICI + YER+ EYLEM

62. KONU + MİKTAR + EYLEM
63. EDEN + ETKİLENEN+ ARAÇ+ EYLEM
63. EDEN + KONU + HEDEF + EYLEM
64. EDEN + ETKİLENEN+ HEDEF + EYLEM
65. EDEN + KONU + KAYNAK + EYLEM
66. EDEN + ETKİLENEN + KAYNAK + EYLEM
67. EDEN + KONU + FAYDALANAN + EYLEM
68. EDEN + KONU + ALICI+ EYLEM
69. KONU + KAYNAK + HEDEF + EYLEM
70. EDEN + KONU + YER+ EYLEM
71. EDEN+ KONU + MİKTAR+ EYLEM
72. DENEYİMCİ + İÇERİK + TAMAMLAYICI + EYLEM
73. DENEYİMCİ + İÇERİK+ İÇERİK + EYLEM
74. DENEYİMCİ + İÇERİK+ DURUM + EYLEM
75. EDEN + DENEYİMCİ + İÇERİK + EYLEM
76. EDEN + ETKİLENEN + TAMAMLAYICI + EYLEM
77. EDEN + ETKİLENEN + DURUM + EYLEM
78. SÖYLEYEN + SÖZ + ALICI + EYLEM
79. SÖYLEYEN + MEVZU + ALICI + EYLEM
80. SÖYLEYEN + ALICI + TAMAMLAYICI + EYLEM
81. SÖYLEYEN +SÖYLEYEN + MEVZU + EYLEM
82. EDEN + FAYDALANAN + TAMAMLAYICI + EYLEM
83. SEBEP + ETKİLENEN + TAMAMLAYICI+ EYLEM
84. EDEN + ETKİLENEN + SEBEP + EYLEM
85. SEBEP + UYARICI + DURUM + EYLEM
86. EDEN+ ALICI + ZAMAN+ EYLEM
87. EDEN + KAYNAK + HEDEF + EYLEM
88. EDEN + EDEN + HEDEF + EYLEM
89. EDEN + ÜRÜN+ HEDEF + EYLEM
90. EDEN + HEDEF + TAMAMLAYICI + EYLEM
91. EDEN + EDEN + SÜREÇ + EYLEM
92. EDEN + DENEYİMCİ + UYARICI + EYLEM

93. EDEN + METARYAL + ÜRÜN + EYLEM
94. EDEN + ÜRÜN + FAYDALANAN + EYLEM
95. DENEYİMCİ + UYARICI + DURUM + EYLEM
96. DENEYİMCİ + UYARICI + UYARICI + EYLEM
97. DENEYİMCİ + İÇERİK + ZAMAN + EYLEM
98. SEBEP + DENEYİMCİ + İÇERİK + EYLEM
99. GÜÇ + KONU + HEDEF + EYLEM
100. EDEN + TAMAMLAYICI + ZAMAN + EYLEM
101. EDEN + DENEYİMCİ + TAMAMLAYICI + EYLEM
102. EDEN + İÇERİK+ DURUM + EYLEM
103. FAYDALANAN + KONU+ KAYNAK + EYLEM
104. ALICI + KONU + KAYNAK + EYLEM
105. EDEN + KONU + KAYNAK + HEDEF + EYLEM
106. EDEN + EDEN + HEDEF + KAYNAK + EYLEM
107. EDEN + KONU + ALICI + MİKTAR + EYLEM
108. EDEN + KONU + KAYNAK+ FAYDALANAN + EYLEM
109. EDEN + DENEYİMCİ + İÇERİK + DURUM + EYLEM

Bir, iki, üç ve dört istem potansiyeline sahip Türkçe fiiller genellikle belirlediğimiz 10 tamlayıcı sınıfıyla 40 farklı söz dizimsel istem ya da cümle yapısında gerçekleşir. Tamlayıcı sınıfları, Türkçe fiillerin semantik yapısında olduğu varsayılan 28 semantik rolü yüklenir. 10 tamlayıcı sınıfıyla oluşan 40 söz dizimsel yapının 28 semantik rolün türlü semantik ilişkiler kurarak oluşturduğu 109 farklı semantik yapıyı taşıdığı söylenebilir. Mantıksal, söz dizimsel ve semantik tüm yapıları ve ilişkileri fiilin anlamının kurduğu söylenebilir. Türkçede fiillerin anlam değişikliğinin onların istem yapılarının değişmesine bağlı olarak gerçekleştiği görülmüştür. Anlam değişikliğine bağlı olarak değişen istem yapıları fiilin istem çerçevelerinde kodlanmıştır. Her istem çerçevesi fiilin anlam değışkelerinden birini karşılar. Bir fiilin istem çerçevesindeki değışikliklerin anlam değışikliklerine işaret ettiği söylenebilir.

KAYNAKÇA

- AARTS, Bas, 2001. **English Syntax and Argumentation**. Great Britain: Palgrave macmillan.
- ABDÜLHAYOĞLU, Suphi, 1990. **Türkisch-Deutsches Valenzlexikon**, Germany: Schneider Verlag Hohengehren.
- ABRAHAM, Werner, 1978. "Valence and Case: Remarks on Their Contribution on The Identification of Grammatical Relations", **Valence, Semantic Case, and Grammatical Relations**, Werner Abraham (ed.), Amsterdam: Jhon Benjamins B. V., ss. 695- 729.
- _____, 2000. "Bare and prepositional differential case marking". **Case, Valency and Transitivity**. Leonid Kulikov; Andrej Malchukov and Peter de Swart (eds), Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, ss. 115-146.
- ADALI, Oya, 2004. **Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler**, İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- ÅFERLİ, Tor A, 2007. "Do verbs have argument structure", **Argument Structure**, Eric Reuland, Tanmoy Bhattacharya, Giorgos Spathas (eds.), Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, ss. 1-16.
- AĞAKAY, M. Ali, 1942. "Fiillerin Sınıflanması Üzerine Bir Deneme", **Türk Dili-B**, Seri 2, Sayı 16-17, ss. 84-90.
- AKBAY, Okan Haluk, 2006. **Japonca ve Türkçe Eylemlerin Üye Yapısı- Dil Öğretimi Amaçlı Bir Karşılaştırma**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.

AKSAN, Mustafa, 1995. **Argument Structure, Morphology and Some Verbal Derivations in Turkish**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi: Ankara.

AKSAN, Doğan, 2006. **Anlambilim (Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlabilimi)**, Ankara: Engin Yayın evi.

_____, 1998. **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim**, cilt 2, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.

ALİYEVA, Hatire A, 2004. “ Türkiye Türkçesinde İsmi Halleri ve Nesnenin İfade Vasıtaları”, **V. Uluslar arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, ss. 157- 163.

ALLERTON, D. J., 1982. **Valency and English Verbs**, London-Newyork-San Francisco-Sao Paulo-Sydney-Tokyo-Toronto: Academic Pres.

_____, 1996. ”Valency and Valency grammar”, **Concise Encyclopedia of Syntactic Theories**, E. Keith Brown and Jim Miller (eds), Oxford- New York: Pergamon, ss. 359-368.

_____, 2006. “Verbs and Their Satellites”, **The Handbook of English Linguistics**, Bas Aarts and April McMahon (eds), Singapore: Blackwell Publishing, 146-179.

ANDERSON, John M., 1971. **The Grammar of Case: Towards a Localistic Theory**, Cambridge: Cambridge University Press.

_____, 2006. **Modern Grammars of Case- A Retrospective**, New York: Oxford University Pres.

- ATABAY, Neşe; Sevgi, Özel; İbrahim, Kutluk. 2003. **Sözcük Türleri**. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- ATACIK, Dursun Ahmet, 2008. **Türkiye Türkçesinde İstem (Valenz)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Fatih Üniversitesi.
- AYDIN, İlker, 2006. “Türkçede Tümce Çözümü ve Öğretimi Üzerine İki Model”, **Dilbilim, Dil Öğretimi ve Çeviribilim Yazıları**, Cemal Yıldız, Latif Beyrekli (eds), cilt 1, Ankara: Pegem Yayıncılık, ss. 229-242.
- AYVERDİ, İlhan, 2006. **Misalli Büyük Türkçe Sözlük**, İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- BANGUOĞLU, Tahsin, 2000. **Türkçenin Grameri**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- BAYDAR, Turgut, 2008. “-Dan Ekli Özne Üzerine”, **Tür Dili- Dil ve Edebiyat Dergisi**, Sayı, 676, ss. 19-24.
- BİLGEGİL, Kaya, 1984. **Türkçe Dilbilgisi**, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- BJALAVA, Elisabet, 2004. “Türkçede Kök (Basit) Fiiller ve Türemiş Fiiller Arasındaki Semantik- Gramer İlişkisi”, **V. Uluslar arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, ss. 469-472.
- BEHRENS, Heike, 2007. “The acquisition of argument structure”, **Valency: Theoretical, Descriptive and Cognitive Issues**, Thomas Herbest, Katrin Götz-Votteler (eds), Berlin, New York: Mouton de Guyter, ss. 193- 216.
- BETHKE, Matthias, 2003. “Valency theory in the description of English”, (Çevrimiçi) www.linguistik.unerlangen.de/~msbethke/papers/Valency.pdf. 1-20, 02. 02. 2009.

BİLGEGİL, Kaya, 1963. **Türkçe Dilbilgisi, Edebiyat Bilgi ve Teorilerine Giriş**, Ankara: Güzel İstanbul Matbaası.

BİLGİN, Muhittin. 2006. **Anlamdan Anlatıma Türkçemiz**, Ankara: Anı Yayıncılık.

BLANSITT, Edwart L., 1978. "Stimulus As A Semantic Role", **Valence, Semantic Case, and Grammatical Relations**, Werner Abraham (ed.), Amsterdam: Jhon Benjamins B. V., ss. 311- 325.

BOAS, H. U., 1978. "Lexical Entries for Verbs in a Contrastive Lexicon English-German", **Valence, Semantic Case, and Grammatical Relations**, Werner Abraham (ed.), Amsterdam: Jhon Benjamins B. V., ss. 27- 45.

BOZ, Erdoğan, 2004. "Türkiye Türkçesinde +Dan Ekli Nesne Ögesi Üzerine", **V. Uluslar arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, ss. 501- 511.

_____, 2007a. "Adın Yükleme (Nesne) Durumu ve Tümcenin Nesne Ögesi Üzerine", **Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları**, Volume 2/2, Spring 2007. ss. 102-1008.

_____, 2007b. **Türkiye Türkçesinde +{A} Durum Biçimbirimi**, Ankara: Gazi Kitabevi.

_____, 2009. "Türkiye Türkçesinde Özne Durum Biçimbirim Alabilir mi?", **Turkish Studies/ Türkoloji Araştırmaları**, Volume 4/3, Spring 2009, ss. 2371-2377.

BRESNAN, Joan, 2001. **Lexical-Functional Syntax**, Massachusetts, USA: Blackwell Publishers.

BLAKE, J. Barry, 1994. **Case**, England: Cambridge University Press.

_____, 1990. **Relational Grammar**, London and New York: Routledge.

BÖREKÇİ, Muhsine, 2004. “Türkçe Eğitimi Bakımından Çatı Kavramı”, **V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, ss. 487-489.

BURAN, Ahmet, 1996. **Anadolu Ağzlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

CAFEROĞLU, Ahmet, 1984. **Türk Dili Tarihi**, Enderun Kitapevi: İstanbul.

CEMİLOĞLU, İsmet, 1994. “Cümle Tahlili Üzerine Bazı Düşünceler”, **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, Sayı, 511, ss. 29-32.

_____, 2000. “Nesne Kavramı Üzerine”, **Milli Eğitim Dergisi**. S. 148. Ankara

_____. 2000. “Cümle Tahlilinin Önemi ve Metot”, **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, Sayı, 587, ss. 478-482.

CHAFE, Wallace L., 1970. **Meaning and The Structure of Language**, Chicago and London: The University of Chicago Press.

CHOMSKY, Noam. 1966. **Syntactic Structures**, The Hague, Paris: Mouton & Co.

_____, 1965. **Aspects of The Theory of Syntax**, Cambridge: MIT Press.

_____, 1993. **Lectures on Government and Binding**, Berlin/ New York: Mouton de Gruyter.

ÇİMEN, Feyzi, 2009. **Özbek Türkçesinde İstem (Valenz)**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Fatih Üniversitesi.

CLOSS TRAUGOTT, Elizabeth & Richard B. Dasher, 2002. **Regularity in Semantic Change**, New York: Cambridge University Pres.

COMRIÉ, Bernard, 2005. **Dil Evrensellikleri ve Dilbilim Tipolojisi**, İsmail Ulutaş (çev.), Ankara: Hece Yayınları.

COOK S. J., Walter A., 1998. **Case Grammar Applied**, ABD: The Texas University Press.

_____, 1989. **Case Grammar Theory**, ABD/ Washington: Georgetown Universty Press.

COOK, Vivian J. & Mark, Newson. 1996. **Chomsky's Universal Grammar: An Introduction**, Great Britain: Blackwell.

CORNELL, Alan. vd, 2003. **Valency in Practice: Valenz in Der Praxis**, Oxford, Bern, Berlin, Bruxelles, Frankfurt/M., New York, Wien: Peter Lang.

CROFT, William, 1991. **Syntactic Categories and Grammatical Relations: The Cognitive Organization of Information**, Chicago: University of Chicago Press.

CROFT, William & David A Cruse, 2004. **Cognitive Linguistics**, The United States of America, New York: Cambridge University Press.

CRUSE, David A, 1987. **Lexical Semantics**, Cambridge- New York- New Rochelle- Melbourne- Sydney: Cambridge University Pres.

_____, 2000. **Meanin in Language An Introduction to Semantics and Pragmatics**, New York: Oxford Universty Pres.

- _____. 2005. "Polysemy and related phenomena from a cognitive linguistic viewpoint", **Computational Lexical Semantics**. Patrick Saint-Dizier and Evelyne Viegas (eds), New York: Cambridge University Press, ss. 33-49.
- CRYSTAL, David, 2008. **A Dictionary of Linguistics and Phonetics**, USA, UK: Blackwell Publishing.
- DAHL, Östen. 1987. "Case Grammar and Prototypes", **Concepts of Case**, Dirven Rene, Günter Radden (eds). Germany: Gunter Narr Verlag Tübingen, ss. 147-161.
- DANEŠ, František, 1994a. "The Sentence-Pattern Model of Syntax", **The Prague School of Structural and Functional Linguistics: A Short Introduction**, Philip A. Luelsdorff (ed.), Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins B.V., ss. 197- 223.
- _____. 1994b. "Some Thoughts on Semantic Structure", **Praguiana 1945-1990**, Philip A. Luelsdorff, Jarmila Panevová (eds.), Petr Sgall, Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins B.V., ss. 71- 86.
- DEDE, Müşerref, 1986. "Causatives in Turkish", **Türk Dilbilimi Konferansı**, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, s.49-58.
- DELİCE, H. İbrahim, 2003. "Türkçe Sözdiziminde Tümleç", **Türk Dili ve Edebiyatı Makaleleri**, Sayı, 3, ss. 299-336.
- _____. 1998. "Türkçenin Sözdiziminde Özne", **Türklük Bilimi Araştırmaları**, Sayı, 6, ss. 191-208.
- _____. 2007. "Yüklemin Özne ve Nesne İlişkisi", **C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt, 31, no, 2, ss.141-145.

DEMİR, Nurettin & Emine Yılmaz, 2005. **Türk Dili El Kitabı**, Ankara: Grafiker Yayınları.

DEMİREZ GÜNERİ, Aysun, 2007. **Yeni Uygur Türkçesindeki Fiillerin Durum Ekli Tamlayıcıları**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

DEMİRAY, Kemal, 1967. “Edat Tümlerleri Konusunda Doğan Düşünceler”, **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, Sayı 193, ss.16-18.

_____, 1968. “Edatlar Üzerine”, **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, cilt, XVIII, Sayı, 199, ss. 13-15.

DEMİRCAN, Ömer, 2005. **Türkiye Türkçesi Kök-Ek Birleşimleri**, İstanbul: Papatya Yayıncılık.

_____, 2003. **Türk Dilinde Çatı**, İstanbul: Papatya Yayıncılık.

DENY, Jean, 1941. **Türk Dili Grameri** (Osmanlı Lehçesi), A. U. Elöve (çev.), İstanbul: Maarif Matbaası.

DİK, Simon C, 1980. **Studies in Functional Grammar**, London/ New York/ Toronto/ Sydney/ San Francisco: Academic Press.

_____, 1989. **The Theory of functional Grammar: Part 1: Structure of Clause**, Holland: USE.

DİZDAROĞLU, Hikmet. 1963. **Türkçede Fiiller**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

_____. 1976. **Tümcebilgisi**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- DİXON, R. M. W., 2000. "A typology of causatives: from, syntax and meaning", **Changing Valency**, R.M.W. Dixon and A.Y. Aikhenvald (eds.), Cambridge: Cambridge University Press.
- DOWTY, David, 1991. "Thematic Proto-Roles and Argument Selection", **Language**, Vol. 67, No. 3, ss. 547-619.
- ENÇ, Mürvet, 1986. "Topic Switching and Pronominal Subjects in Turkish", **Studies in Turkish Linguistics**, Slobin Dan Isaac, Karl Zimmer, Amsterdam/Philadelphia: Jhon Benhamins Publishing Company, ss. 195- 208.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican, 1984. **Kutadgu Bilig Grameri- Fül**, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- ERGUVANLI (TAYLAN), Eser Emine, 1984. **The Function of Word Order in Turkish Grammar**, Berkeley/ Los Angeles/ London: University of California Press.
- _____, 1994. "Türkçedeki Belirtecimsilerin Sözdizimsel Özellikleri", **VIII. Dilbilim Kurultayı 26-27 Mayıs**, İstanbul: İ.Ü. İletişim Fakültesi Yayını, ss. 98-108.
- _____, 2001. **The verb in Turkish**, Amsterdam/ Philadelphia: Jhon Benjamins Pub. Co.
- _____, 1986. "Pronominal versus Zero Representation of Anaphora in Turkish", **Studies in Turkish Linguistics**, Slobin Dan Isaac, Karl Zimmer (eds.), Amsterdam/Philadelphia: Jhon Benhamins Publishing Company, ss. 209-232.
- EDİSKUN, Haydar, 1999. **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul: Remzi Kitapevi.

- EMONS, Rudolf, 2007. "Valency grammar in mind", **Valency– Theoretical, Descriptive and Cognitive Issues**, Thomas Herbest, Katrin Götz-Votteler (eds.). Berlin, New York: Mouton de Guyter, ss.183-191.
- EMRE, Ahmet Cevat, 1954. "Türkçede Cümle", **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1954**, Ankara: TDK, ss. 105-180.
- ERDAL, Marcel, 2004. **A Grammar of Old Turkic**, Leiden; Boston; Köln: Brill.
- _____, 1991. **Old Turkic Word Formation: A Functional Approach to the Lexicon I-II**, Otto Harrassowitz-Wiesbaden: Harrassowitz.
- ERDEM, Melek, 2003. "Türkmen Türkçesinde Hareket Fiillerinin İsteme Göre Anlam Değişimleri", **Anakara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, Çağdaş Türklük Araştırmaları Sempozyumu 5-7 Mayıs 2003**, Ankara.
- _____, 2004. "Türkmen Türkçesinde Mental Fiillerin İsteme Göre Anlam Değişimleri", **V. Uluslar arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri 20-26 Eylül 2004**, Ankara: Türk Dil Kurumu, ss. 939-958.
- ERDEM, Mevlüt. 2004. "Eski Anadolu Türkçesinde Fiiller ve Unsurları", **V. Uluslar arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri 20-26 Eylül 2004**, Ankara: Türk Dil Kurumu, ss. 951-958.
- _____, 2006. "Türkçede Gramatikal İlişkiler ve Anlamsal Roller", **Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri**, Ankara: Bilkent Üniversitesi, ss. 523-529.
- ERDEN, Aysu, 1998. "Cümlede Yüklemleri Tamamlayan Öğeler Üzerine", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, Sayı, 560, ss.107-115.
- ERGİN, Muharrem, 1993. **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul: Bayrak Yayınları.

ERKMAN-AKERSON, Fatma & Şeyda Ozil. 1998. **Türkçede Niteleme- Sıfat İşlevli Yan Tümceler**, İstanbul: Simurg.

ERKMAN-AKERSON, Fatma, 2000. **Dile Genel Bir Bakış**, İstanbul: Multilingual.

ERTEN, Münir, 2004. “Türkiye Türkçesinde Geçişsiz Olduğu Halde Geçişli Gibi Kullanılmaya Başlayan Fiiller”, **V. Uluslar arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I 20-26 Eylül 2004**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, ss. 1111-1124.

ERSOY, Feyzi, 2006. “Moğolca ve Türkçede Fiil-Tamlayıcı İlişkileri”, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Sayı, 20, ss. 81-98.

ERTANE BAYDAR, Arzu S., 2009. “Kırım Tatar Türkçesi Edebî Dilinde Fiil-Tamlayıcı İlişkisine Dair”, **A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, Sayı, 40, ss. 25-35.

EVANS, Vyvyan & Melanie Gren, 2006. **Cognitive Linguistics An Inroduction**, Mahwah, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.

FELLBAUM, Christiane, 2002. “Autotroponomy”. **Polysemy Theoretical and Computational Approaches**, Yael RAVIN, Claudia Leacock (eds.), New York: Oxford University Press, ss. 68-90.

_____, 1998. **WordNet. A Electronic Lexical Database**, Cambridge, Massachusetts, London, England: The MIT Press.

FILLMORE, Charles J., 1968a. “The Case for Case”, **Universals in Linguistic Theory**, Bach Emmon; Robert T. Harms (eds.), New York/Chicago/San Francisco/Atlanta/Dallas/Montreal/Toronto/London: Holt, Rinehart and Winston Inc.

- _____, 1968b. "Lexical Entries for Verbs", **Foundations of Language**, Vol. 4, No. 4, ss. 373-393.
- _____, 1970. "The Grammar of Hitting and Breaking", **Readings in English Transformational Grammar**, Roderick A. Jacobs and Peter S. Rosenbaum (eds.), Waltham, Massachusetts, Toronto, London: Ginn and Company, ss. 120-133.
- _____, 1971. "Types of lexical information", **Semantics An Interdisciplinary Reader in Philosophy, Linguistics and Psychology**, Danny D. Steinberg; Leon A. Jakobovits (eds.), Cambridge: Cambridge University Press, ss. 370-392.
- _____, 1976. "Frame semantics and the nature of language", **Origins and Evolution of Language and Speech**, Stevan R. Harnad, Horst D. Steklis & Jane Lancaster (eds.), Annals of the NY Academy of Sciences, Vol. 280, ss. 20-32.
- _____, 1977. "The case for case reopened", **Syntax and Semantics: Grammatical Relations**, P. Cole and J.M. Sadock (eds.), New York: Academic Press.
- _____, 2006. "Frame Semantics", **Cognitive Linguistics: Basic Readings**, Dirk Geeraerts (ed.), Berlin, New York: Walter de Gruyter, 374-402.
- _____, 2003. "Valency and Semantic Roles: the Concept of Deep Structure Case", **Dependency and valency - Dependenz und Valenz: An international handbook of contemporary research - Ein internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung**. Vilmos Ágel vd. (eds.), Berlin and New York: Walter de Gruyter, ss. 457-475.

FİSCHER, Klaus, 1997. **German-English Verb Valency A Contrastive Analysis**, Tübingen: Gunter Narr Verlag Tübingen.

_____, 2000. “Verb valency — an attempt at conceptual clarification”, **Web Journal of Modern Language Linguistics 4-5 (2000)**. (Çevrimiçi)
<http://wjml.ncl.ac.uk/issue04-05/fischer.htm>. 01. 01. 20010.

GABAİN, Annemarie Von, 1953. “Türkçede Fiil Birleşimleri”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten**, Ankara: TDK Yay., ss. 16-28.

GARCÍA-MIGUEL, José & Francisco J. Albertuz, 2005. “Verbs, semantic classes and semantic roles in the adesse project”, **Proceedings of the Interdisciplinary Workshop on the Identification and Representation of Verb Features and Verb Classes**, Saarland University. (Çevrimiçi)
<http://webs.uvigo.es/adesse/textos/saarb05.pdf>, 01. 01. 2011.

GEBRUERS, Rudi, 1995. “Dependency and valency grammar”, **Handbook of Pragmatics**, Jef Verschueren, Jan-Ola Östman, Jan Blommaert (eds.), Amsterdam/Philadelphihia: Jhon Benjamins B.V, ss. 222-227.

GENCAN, Tahir Nejat, 1983. **Dilbilgisi**, İstanbul: Kanaat Yayınlar.

_____, 1967. “Edat Tümleçleri”, **Türk Dili**, Cilt, XVI, Sayı, 192, ss. 907-911.

_____, 1968. “Edatlar ve Edat Tümleçleri”, **Türk Dili**, Cilt, XVII, Sayı, 198, ss. 680-684.

GOLDBERG, Adele E., 1995. **Constructions A Construction Grammar Approach to Argument Structure**, Chicago and London: The University of Chicago Pres.

GÖKSEL, Aslı, 1993. **Levels of Representation and Argument Structure in Turkish**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, London: Universty of London.

- GÖTZ-VOTTELER, Kartin, 2007. “Describing Semantic Valency”. **Valency – Theoretical, Descriptive and Cognitive Issues**, Thomas Herbest, Katrin Götz-Votteler (eds.), Berlin, New York: Mouton de Guyter, ss.37-50.
- GRIMSHAW, Jane, 1992. **Argument Structure**, Cambridge, Massachussetts and London, England: The MIT Press.
- GRÖNBECH, K. 1995. **Türkçenin Yapısı**, Mehmet Akalın (çev.), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- GURUBER, Jeffrey, 1976. **Lexical Structures in Syntax and Semantics**, Amsterdam: North Holland.
- GRURINA, Elvira A., 2000. “Fiil Çatısı Üzerine”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1997**, Ankara: TDK Yay., ss. 195-213.
- GÜLSEVİN, Gürer, 1997. **Eski Anadolu Türkçesinde Ekler**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- GÜLSEVİN, Selma, 2002. “Yüklemi ‘Deyimleşmiş Birleşik Fiil’ Olan Cümlelerde Özne”, **Türk Dili- Dil ve Edebiyat Dergisi**, Cilt, 2002/II, Sayı, 609, ss. 612-618.
- GÜRSOY-NASKALİ, Emine, 2004. “Türkçe Kelimesi- Türkçede Hece Tipleri- Cümle Unsurlarının Tayin Kıstası-Ek Halinde Zamir Olabilir mi?”, **Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı (22-23 Ekim 1993)**, Ankara: TDK Yay., ss. 52-55.
- GÜZ, Nükhet, 1999. “Tesniere, Lucien“, **Yirminci Yüzyıl Dilbilimi**, İstanbul: Multilingual.

- HACIEMİNOĞLU, Necmettin, 1991. **Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- HAEGEMAN, Liliane, 1991. **Introduction to Government and Binding Theory**, Great Britain: Blackwall.
- HAIG, Geoffrey, 1996. "The Dative as Default Case in Turkish", **VIII. Uluslararası Türk Dilbilimi Konferansı Bildirileri 7-9 Ağustos 1996**, Kâmile İmer, N. Engin Uzun (eds.), Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, s.37-48.
- HALE, Ken & Samuel Jay Keyser, 2002. **Prolegomenon to a Theory of Argument Structure**, Cambridge, London, England: The MIT Press.
- HASPELMATH, Martin & Thomas Müller-Bardey, 2001. "Valence change", (Çevrimiçi) <http://email.eva.mpg.de/~haspelmt/2005val.pdf>, 01.01. 2010.
- HATİPOĞLU, Vecihe, 1972. **Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü**, Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- HALLİDAY, M. A. K., 1970. "Language Structure and Language Function", **New Horizons in Linguistics**, Jhon Lyons (ed.), Harmondsworth: Penguin.
- _____, 1985. **An Introduction to Functional Grammar**, London, New York, Melbourne, Aucland: Edward Arnold.
- HLAVÁČKOVÁ, Dana & Aleš Horák, 2006. "VerbaLex - New Comprehensive Lexicon of Verb Valencies for Czech", **Computer Treatment of Slavic and East European Languages**, Bratislava, Slovakia: Slovenský národný korpus, ss. 107-115.
- HLAVÁČKOVÁ, Dana. 2007. "The Relations between Semantic Roles and Semantic Classes in VerbaLex". **Recent Advances in Slavonic Natural Language**

Processing RASLAN 2007 Masarykova universita. Brno, ss. 97–101.
(Çevrimiçi) <http://nlp.fi.muni.cz/raslan/2007/papers/10.pdf>, 05. 08. 2010.

HLAVÁČKOVÁ, Dana vd., 2009. “Semantic Classes of Czech Verbs”.

Proceedings of the IIS Conference 2009. Krakow. (Çevrimiçi)
<http://iis.ipipan.waw.pl/2009/proceedings/iis09-22.pdf>, 02. 09. 2010.

HELBİG, Gerhard & Wolfgang, Schenkel, 1991. **Wörterbuch zur Valenz und Distribution deutscher Verben**, Max Niemeyer Verlag, Germany: Tübingen.

HERBST, Thomas, 2007. “Valency Complements or Valency Patterns?” **Valency – Theoretical, Descriptive and Cognitive Issues**, Thomas Herbst, Katrin Götz-Votteler (eds.), Berlin, New York: Mouton de Guyter, ss. 15-36.

_____, 2009. “Valency – item-specificity and idiom principle”, **Exploring The Lexis-Grammar Interface**, Ute Römer, Rainer Schulze (eds.), Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, ss. 49-68.

_____, 1999. “English Valency Structures - A first sketch”, (Çevirimiçi)
www.uni-erfurt.de/eestudies/eese/artic99/herbst/main1.html, 22.02. 2009.

_____, 1999b. “Valency between syntax and lexicology”, **Word, lexemes, concepts-approaches to the lexicon. Studies in honour of Leonhard Lipka**, Wolfgang Falkner, Schmid Hans-Jörg (eds.), Tübingen: Narr, ss. 167-174.

_____, 2010. “12. Valency Theory and Case Grammar”, **English Linguistics- A Coursebook for Students of English**, Berlin/ New York: Walter de Gruyter, ss. 171-200.

- HERBST, Thomas vd. 2004. **A Valency Dictionary of English: A Corpus-Based Analysis of the Complementation Patterns of English Verbs, Nouns and Adjectives**, Berlin/ New York: Mouton de Gruyter.
- HERBST, Thomas & Ian Roe, 1996. "How obligatory are obligatory complements? An alternative approach to the categorization of subjects and other complements in valency grammar", **English Studies**, Volume 77, Issue 2, ss. 179-199.
- HERBST, Thomas & Susen Schüller, 2008. **Indroduction to Syntactic Analysis: A Valency Approach**, Germany- Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- HERINGER, H. J., 1986. "The verb and its semantic power: association as a basis for valence theory", **Journal of Semantics** 4, ss. 79–99.
- HORÁK, Alesh vd., 2007. "Verb valency semantic representation for deep linguistic processing", **Proceedings of the Workshop on Deep Linguistic Processing, June 28, 2007**. USA: Omnipress, ss. 97-104.
- HORÁK, Aleš, 1998. "Verb Valency and Semantic Classification of Verbs", **Proceedings of TSD September 23-26, 1998**, First Edition. Brno: Masaryk University, ss. 61-66.
- HUDSON, Richard, 1998. "Word Grammar", **Dependency and valency-Dependenz und Valenz: An international handbook of contemporary research - Ein internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung**, Vilmos Ágel vd. (eds.), Berlin and New York: Walter de Gruyter, ss. 508-526.
- HUMPHREYS, R. L., 1999. "Valency Changing Alternations", **Concise Encyclopedia of Grammatical Categories**, Keith Brown, Jim Miller (eds.), Amsterdam/ Lausanne /New York/ Oxford/ Shannon/Singapore/ Tokyo: Elsevffir, ss. 391-400.

HUTCHİNS, W John & Harold L. Somers, 1992. **An Introduction to Machine Translation**, London/San Diego/ New York/ Boston/ Sydney/Tokyo/Toronto: Academic Press.

IŞIK ALKAÇ, Gül, 1986. “Yapısal Sözdizimi Açısından Türkçede Eylem Kategorileri”, **Türk Dilbilimi Konferansı Bildirileri 9-10 Ağustos 1984**, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yay., ss.1-20.

IŞIK, Gül, 1981. “L. Tesnière’in Yapısal Sözdizimine Göre İtalyanca ve Türkçede Eylem Yapılarının Karşılaştırılması”, **Dilbilim**, Sayı, VI, İstanbul: Formül Matbaası, ss. 71-83.

İLERİ, Esin. 1997. “Türkiye Türkçesindeki Fiillerin Birleşim Değeri”, **VIII. Uluslararası Türk Dilbilimi Konferansı Bildirileri 7-9 Ağustos 1996**, Kâmile İmer, N. Engin Uzun (haz.), Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, s.157-165.

İLKER, Ayşe, 1997. **Batı Grubu Türk Yazı Dilinde Fiil**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

JACKENDOFF, Ray S., 1972. **Semantic Interpretation in Generative Grammar**, Cambridge, Massachusetts and London, England: MIT Press.

_____, 1983. **Semantics and Cognition**, Cambridge, Mass.: MIT Press.

_____, 1987. “The status of thematic relations in linguistic theory”, **Linguistic Inquiry** 18, ss. 369-412.

_____, 1990. **Semantic Structures**, Cambridge, Mass.: MIT Press.

JOHANSON, Lars, 1998. "The Structures of Turkic", **The Turkic Languages**, Lars Johanson and Eva Agnes Csato (eds.), London, New York: Routledge, ss. 30-67.

_____, 2000. "Two approaches to specificity", **Case, Valency and Transitivity**, Leonid Kulikov, Andrej Malchukov and Peter de Swart (eds.), Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

KAHANE, Sylvain, 2006. "The Meaning-Text Theory". **Dependency and valency - Dependenz und Valenz: An international handbook of contemporary research - Ein Internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung**. Ágel, Vilmos vd. (eds.), Berlin and New York: Walter de Gruyter, ss. 546-570.

KAHRAMAN, Tahir, 1996. **Çağdaş Türkiye Türkçesindeki Fiillerin Durum Ekli Tamlayıcıları**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KALİNİNA, Elena; Dmitriy Kolomatsky and Alexandra Sudobina, 2000. "Transitivity increase markers interacting with verb semantics", **Case, Valency and Transitivity**, Leonid Kulikov, Andrej Malchukov and Peter de Swart (eds.), Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

_____, 2005. **Çağdaş Türkiye Türkçesi Dilbilgisi**, Ankara: Dumat Basımevi.

_____, 2007. **Çağdaş Türkiye Türkçesindeki Ad Çekim Ekleri ve Bunların İşlevleri**, İzmir: Kanyılmaz Matbaası.

KARAHAN, Leylâ, 1997. "Fiil-Tamlayıcı İlişkisi Üzerine", **Türk Dili**, Sayı, 549, ss.209-213.

_____, 1996. "Yükleme (accusative) ve İlgi (genitive) Hali Ekleri Üzerine Bazı Düşünceler", **III. Uluslararası Türk Dili Kurultayı**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, ss. 605- 611.

_____, 1999. **Türkçede Söz Dizimi -Cümle Tahlilleri-**, Ankara: Akçağ Yayınları.

_____, 2004. “Belirtisiz Nesnenin Söz Dizimindeki Yeri Üzerine”, **V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I 20-26 Eylül 2004**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, ss. 1615- 1623.

_____, 2010. **Türkçede Söz Dizimi**, Ankara: Akçağ Yayınları.

KAYA, Yasemin, 2007. **Olmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller ve Tamlayıcılarla Kullanılışı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

KETTNEROVÁ, Václava; Markéta, Lopatková, 2009. “Changes in Valency Structure of Verbs: Grammar vs. Lexicon”, **Fifth International Conference Smolenice, Slovakia, 25–27 November 2009 Proceedings**, Levická Jana, Radovan Garabík (eds.), Tribun, ss. 198-210. (Çevrimiçi) <http://ufal.mff.cuni.cz/~lopatkova/literatura/09-slovko.pdf>, 22. Mayıs. 2009.

KERİMOĞLU, Caner, 2006. “Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Söz Dizimi ile İlgili Kabuller Üzerine II (Cümle Öğeleri)”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı, 20, ss. 119-129.

KILGARRIFF, Adam, 2005. “Inheriting polysemy”, **Computational Lexical Semantics**, Patrick Saint-Dizier and Evelyne Viegas (eds.), New York: Cambridge University Press, ss.319-335.

KIRAN, Zeynel, 1996. **Dilbilim Akımları**, Ankara: Onur Yayınları.

KLOTZ, Michael, 2007. “Valency Rules? The Case of Verbs with propositional complements”, **Valency: Theoretical, Descriptive and Cognitive Issues**, Thomas Herbest, Katrin Götz-Votteler (eds.), Berlin, New York: Mouton de Guyter, ss. 117- 128.

KORKMAZ, Zeynep, 2003. **Gramer Terimleri Sözlüğü**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

_____, 1999. “Türkiye Türkçesinde Fiil Çatısı Üzerine Görüşler”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı (Belleten) 1996**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, ss. 159- 165.

_____, 2003. **Türkiye Türkçesi Grameri** (Şekil Bilgisi), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KOÇ, Nurettin, 1996a. **Yeni Dilbilgisi**, İstanbul: İnkılâp Yayınları.

_____, 1996b. “Özneyle İlgili Sorunlar”, **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, Sayı, 563, ss.7-15.

KÖNİĞ, Güray, 1983. “Türkçe’de Çatı”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Özel Sayı, ss. 11-26.

_____, 1985. “The Passive in Turkish”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı, 1, cilt, 3, ss. 99-122.

KURIBAYASHI, Yuu. 1996. “ Complement Incorporation and Subject to object Raising in Turkish”, **VIII. Uluslararası Türk Dilbilimi Konferansı Bildirileri 7-9 Ağustos 1996**, Kâmile İmer, N. Engin Uzun (haz.), Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, ss. 89-98.

_____, 1990. “Sözdizimsel Sözcük Birleşmesi”, **IV. Dilbilim Sempozyumu Bildirileri 17-18 Mayıs 1990**, A. SumruÖzsoy, Hikmet Sebuktekin (Eds), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, ss. 41-46.

_____, 1995. "Türkçe ve Japonca'da Geçişsiz Eylemlerin Sınıflandırılması Üzerine", **IX. Dilbilim Kurultayı Bildirileri 25-27 Mayıs 1995**, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Yayınları, ss. 1-13.

KÜKEY, Mazhar, 1972. **Uygulamalı Örneklerle Türkçede Fiiller**, Ankara: Ogun Kardeşler Matbaası.

_____, 1975. **Uygulamalı Örneklerle Türkçenin Sözdizimi**, Ankara: Kardeş Matbaası.

LAKOFF, George. 1987. **Women, Fire, and Dangerous Things**, Chicago and London: The University of Chicago Press.

LANGACKER, Ronald W., 1973. **Language and its Structure Some Fundamental Linguistic Concepts**, New York: Harcourt Brace Jovanovich.

LOPATKOVÁ, Marketa vd., 2005. "Valency Lexicon of Czech Verbs VALLEX: Recent Experiments with Frame Disambiguation", (Çevrimiçi) <http://ufal.mff.cuni.cz/~lopatkova/literatura/05-tsd-vallex.pdf>. 13. Mart. 2009.

LOPATKOVÁ, Markéta vd., 2006. **Valency Lexicon of Czech Verbs VALLEX 2.0.**, (Çevrimiçi) <http://ufal.mff.cuni.cz/~lopatkova/literatura/06-TR-vallex-2.0.pdf>, 15. Mayıs. 2010.

LOPATKOVÁ, Markéta; Jarmila, Panevová, 2006. "Recent developments of the theory of valency in the light of the Prague Dependency Treebank", **Insight into Slovak and Czech Corpus Linguistics**, Mária Šimková (ed.), Bratislava, Slovakia: Veda, ss. 83-92.

LEECH, G., 1981. **Semantics**, England, USA: Canada.

LEVİN, Beth, 1993. **English Verb Classes and Alternations**, Chicago and London: University of Chicago Press.

LEVİN, Beth, Malka Rappaport Hovav, 2005. **Argument Realization**, New York: Cambridge University Press.

_____, 1997. "Lexical Semantics and Syntactic Structure", **The Handbook of Contemporary Semantic Theory**, Shalom Lappin (ed.), Oxford: Blackwell, ss. 487-507.

LİN, Jen-Yi vd., 2002. "The Structure of Polysemy: A study of multi-sense words based on WordNet", (Çevrimiçi)
[http://godel.iis.sinica.edu.tw/CKIP/paper/The Structure of Polysemy A study of multi-sense words based on WordNet](http://godel.iis.sinica.edu.tw/CKIP/paper/The%20Structure%20of%20Polysemy%20A%20study%20of%20multi-sense%20words%20based%20on%20WordNet). 06. Ekim. 2009.

LYONS, John, 1977. **Semantics**, Volume 2. London, New York, Melbourne: Cambridge University Press.

_____, 1999. **Language and Linguistics: An introduction**, United Kingdom: Cambridge University Press.

_____, 1983. **Kuramsal Dilbilime Giriş**, Ahmet Kocaman (çev.), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

LÜBİMOV, Konstantin, 1959. "Türkçede Kaç İsim Hali Var?", **Türk Dili Dergisi IX**, Sayı, 103, ss. 351–354; II-IX/104, ss. 408–412.

_____, 1963. "Çağdaş Türkiye Türkçesinde Çatı Kategorisi ve Çatı Ekleriyle Türetilen Ekler", **Türk Dili**. Sayı, 147, ss.150-155.

- MEHMANOĞLU, Musa, 2002. "Türkçe Öğretiminde Dilbilgisinin Yeri ve Fiilin İnceleme Yöntemleri", **Türkolojinin Çeşitli Sorunları Üzerine Makaleler-İncelemeler**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- MEHMETOĞLU, Alâeddin, 2006. **Türkiye Türkçesi Öğelerine Yeni Bir Bakış**, İstanbul: Değişim Yayınları.
- MÜLER, Ernst-August, 2000. "Valence and Phraseology in Stratificational Linguistics", **Fountional Approaches to Language, Culture and Cognition**, D.G. Lockwood, P.H. Freis Copelend (eds.), Amsterdam/ Philadelphia, ss. 3-21.
- MARTINET, Andrè, 1962. **A Functional View of Language**, Great Britain: Oxford University Press.
- _____, 1985. **İşlevsel Genel Dilbilim**, Berke Vardar (çev.), Ankara: Birey Toplum Yayınları.
- MARANTZ, Alec, 1985. **On the Nature of Grammatical Relations**, Cambridge, Massachusetts, London, England: MIT Pres.
- MATTHEWS, Peter, 2007. "The Scope of Valency in Grammar", **Valency – Theoretical, Descriptive and Cognitive Issues**, Thomas Herbest, Katrin Götz-Votteler (eds.), Berlin, New York: Mouton de Guyter, ss. 3-14.
- _____, 1981. **Syntax**, Cambridge; New York: Cambridge University Press.
- MEB, 1995- 1996. **Örnekleriyle Türkçe Sözlük**, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MELCUK, Igor A., 1988. **Dependency Syntax: Theory and Practice**, USA/Albany: State University of New York Pres.

- _____, Igor A., 2003. **Dependency in Linguistic Description**, (Çevrimiçi)
<http://www.olst.umontreal.ca/pdf/Dependency.pdf> 18.Mart.2009.
- _____, 2004. **Actants in Semantics and Syntax I, II**, (Çevrimiçi)
<http://www.olst.umontreal.ca/pdf/Dependency.pdf>, 18.Mart.2009.
- _____. 2006. **Aspects of the Theory of Morphology**, *Edts.:* Walter Bisang, Hans Henrich Hock, Werner Winter, Berlin · New York: Walter de Gruyter.
- MESKİLL, Robert H. 1970. **A Transformational Analysis of Turkish Syntax**. Hague, Paris: Mouton & Co.
- MEYERS, A. vd. 1994. "Standardization of the complement/adjunct distinction".
Proteus Project Memorandum 64, Computer Science Department, New York University.
- NEVĚŘÍLOVÁ, Zuzana. 2010. "Semantic Role Patterns and Verb Classes in Verb Valency Lexicon". **Text, Speech and Dialogue: 13th International Conference, TSD 2010, Brno, Czech Republic, September 2010 Proceedings**. Petr Sojka vd. (eds.), Germany: Springer-Verlag Berlin Heidelberg, s. 150-156.
- NILSON, Birgit. 1986. "Object incorporation in Turkish". **Türk Dilbilimi Konferansı Bildirileri 9-10 Ağustos 1984**. Ayhan Aksu Koç, Eser Erguvanlı Taylan (eds.), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yay. s.113-128.
- NINIO, Anat, 2006. **Language and the Learning Curve- A New Theory of Synatactic Development**, New York: Oxford Press.
- NOËL, Dirk, 2007. "Verb Valency Pattern, Constructions and Grammaticalization".
Valency: Theoretical, Descriptive and Cognitive Issues, Thomas Herbst, Katrin Götz-Votteler (eds.), Berlin, New York: Mouton de Guyter, ss. 67–84.

ONDRUŠKA, Roman vd., 2003. "An Exploitation of the Prague Dependency Treebank: A Valency Case". Eds: K. Simov, P. Osenova, **Proceedings of the Workshop on Shallow Processing of Large Corpora**, UCREL, Lancaster University, Lancaster, Great Britain, ss. 69-77.

OZİL, Şeyda, 1981. "Zur Türkischen Valenzgrammatik (Einige Bemerkungen zu einer kontrastivlinguistischen Studie)", **Bağlam**, Cilt, III, ss. 47- 57.

_____, 1982. **Almanca Eylemlere Bağımsal Dil Bilgisi Açısından Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım**. Yayımlanmamış Doktora tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

_____, 1983. "Türkçede Tümce Yapıları", **Türk Dilinin Yapısı I, Türkçe Üstüne Sözdizimsel İncelemeler**, Mehmet Rifat (haz.), Yazko Çeviri Dil Çalışmaları XII Mayıs- Haziran, ss. XVI-XIV.

_____, 1986. "Bağımsal Dilbilgisi Açısından Türkçede Tümce Yapı Biçimleri", **Türk Dilbilimi Konferansı Bildirileri 9-10 Ağustos 1984**, Ayhan Aksu- Koç, Eser Erguvanlı Taylan (eds.), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yay., ss. 21-31.

_____, 1994. "Temel Tümce Ögesi Olarak -E, -DEN, -DE Durumu Tümleçleri ve Bunların Kullanım Özellikleri", **VIII. Dilbilim Kurultayı 26-27 Mayıs**, İstanbul: İ.Ü. İletişim Fakültesi Yayını, ss. 89-98.

ÖNER, Mustafa.1999. 'Türkçede Edatlı (Sentaktik) İsim Çekimi', **Türk Dili**, Ocak, Sayı, 565, ss. 10-18.

ÖZDEMİR, Arzu, 2004. **Eski Anadolu Türkçesindeki Fiillerin Durum Ekli Tamlayıcıları**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans, Ankara: Gazi Üniversitesi.

ÖZEL, Sevgi, Nese Atabay, 1983. **Sözcük Türleri**, Ankara: TDK Yayınları.

- ÖZKAN, Abdurrahman, 1991. “Türkçede Fiil- Tamlayıcı İlişkisi ve Fiillerin İstem Değiştirmesi”, **Arayışlar-İnsan Bilimleri Araştırmaları**, Sayı, I, ss. 125-150.
- _____, 2009. **Şirvanlı Mahmud, Tarih-i İbn-i Kesîr Tercümesi**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ÖZMEN, Mehmet, 2004. “Özne Üzerine Düşünceler”, **V. Uluslar arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II 20-26 Eylül 2004**, Ankara: Türk Dil Kurumu, ss. 2331- 2344.
- _____, 1995. “ Cümlenin Altıncı Ögesi ve Bir Terim Önerisi”, **Türk Dili**. Sayı, 519, ss. 224-227.
- ÖZÖNDER BARUTÇU, Sema, 1999. “Türk Dilinde Fiil ve Fiil Çekimi”. **Türk Gramerinin Sorunları II**, Ankara: TDK Yayınları, ss.56–64.
- ÖZSOY, Nasrullah, 1993. **Eski Anadolu Türkçesinde Hâl Eklerinin Fiillerle Münasebeti**, Yayınlanmamış Doktora Tezi,İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- ÖZTÜRK, Balkız. 2005. **Case, Referentiality and Phrase Structure**, Amsterdam/Philadephia: Jhon Benhamins Publishing Company.
- _____, 2000. “Türkçe Bir Adıl Düşürme Dili mi?”. XIII. Dilbilim Kurultayı Bildirileri. Yayına Haz: A. Sumru Özsoy; Eser E., Taylan. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 55-64.
- PALMER, F.R., 1994. **Grammatical Roles and Relationals**, New York and Melbourne: Cambridge Universty Pres.
- _____, F. R, 2001. **Semantik Yeni Bir Anlambilim Projesi**. Ramazan Ertürk (çev.), Ankara: Kitâbiyât.

PANEVOVÁ, Jarmila, 1974. "On Verbal Frames in Functional Generative Description Part I", **The Prague Bulletin of Mathematical Linguistics 22**, (Çevrimiçi)
<http://ufal.mff.cuni.cz/pdt2.0/publications/PanevovaPBML1975.pdf>, 15. Mayıs.
2009

_____, 1975. "On Verbal Frames in Functional Generative Description Part II".
The Prague Bulletin of Mathematical Linguistics 23, (Çevrimiçi)
<http://ufal.mff.cuni.cz/pdt2.0/publications/PanevovaPBML1975.pdf>, 15. Mayıs.
2009

_____, 1994. "Valency Frames and the Meaning of the Sentence". **The Prauge School of Structural and Functional Linguistics: A Short Introduction**. Philip A. Luelsdorff (ed.), Amsterdam/Philadelphihia: Jhon Benjamins B.V, pp. 223- 244.

PASIERBSKY, Fritz, 2003. "Toward a Classification of Complements". **Dependency and valency - Dependenz und Valenz: An international handbook of contemporary research - Ein internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung**. Vilmos, Ágel vd. (eds.), Berlin and New York: Walter de Gruyter, 803-813.

PEDERSEN, Mark, Domenyk Eades vd., 2004."Relative Clauses in Hindi and Arabic: A Paninian Dependency Grammar Analysis". **Proceedings Recent Advances in Dependency Grammar** August 28, 2004. Geert-Jan M. Kruijff & Denys Duchier (eds.), COLING'04 Workshop. (Çevrimiçi)
<http://www.aclweb.org/anthology-new/W/W04/W04-1502.pdf>, 12. Eylül.
2009.

PETRUCK, Miriam R. L., 1996. "Frame Semantics", **Handbook of Pragmatics**, J. Verschueren, J-O. Östman, J. Blommaert, and C. Bulcaen (eds.), Philadelphia: John Benjamins.

PUSTEJOVSKY, James, 1995. **The Generative Lexicon**, Cambridge, Massachusetts, London, England: The MIT Press.

_____, 2002. "Lexical Shadowing and Argument Closure", **Polysemy Theoretical and Computational Approaches**, Yael Ravin, Claudia Leacock (eds.), New York: Oxford University press, ss. 68-90.

RAVIN, Yael, Claudia Leacock, 2002. "Polysemy: A Overview", **Polysemy Theoretical and Computational Approaches**, New York: Oxford University press, ss. 1-29.

RAMCHAND, Gillian Catriona, 2008. **Verb Meaning and the Lexicon: A first-Phase Syntax**. Cambridge, New York, Melbourne: Cambridge University Press.

RICKHEIT, Gert, Lorenz Sichelschmidt, 2007. "Valency and cognition – a notion in transition", **Valency – Theoretical, Descriptive and Cognitive Issues**, Thomas Herbst, Katrin Götz-Votteler (eds.), Berlin, New York: Mouton de Gruyter, s. 163-182.

RİFAT, Mehmet, 1990. **Dilbilim ve Göstergebilimin Çağdaş Kuramları**, İstanbul: Düzlem Yayınları.

RİFAT, Mehmet, 2000. **XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları: 1. Tarihçe ve Eleştirel Düşünceler**, İstanbul: YKY.

_____, 2000. **XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları: 2. Temel Metinler**, İstanbul: YKY.

ROBERT, Stéphane, 2008. "Words and their meanings: Principles of variation and stabilization", **From Polysemy to Semantic Change (Towards a typology of**

lexical semantic associations), Martine Vanhove (ed.), Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, ss. 55-91.

ROLFFS, Songül, 1997. **Zum Vergleich syntaktischer Strukturen im Deutschen und im Türkischen mittels der Dependenz-Verb-Grammatik**, Frankfurt am Main, Berlin, New York, Paris, Wien: Peter Lang.

ROTHKEGEL, Annely, 1978. "Valence Frames in Standard Form and Corresponding Frames of Individual Languages", **Valence, Semantic Case, and Grammatical Relations**, Werner Abraham (ed.), Amsterdam: John Benjamins B.V., ss. 85-98.

RŮŽIČKA, R. 1978. "Three Aspect of Valence", **Valence, Semantic Case, and Grammatical Relations**, Werner Abraham (ed.), Amsterdam: John Benjamins B. V., ss. 47-55.

_____, 1994. "Valency and Intention", **Praguiana 1945-1990**, Philip A. Luelsdorff, Jarmila Panevová, Petr Sgall (eds.), Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins B.V., ss. 87- 96.

SÆBØ, Kjell Johan. "Valency and Context Dependence", **Dependency and valency - Dependenz und Valenz: An international handbook of contemporary research - Ein internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung**. Vilmos Ágel vd. (eds.), Berlin and New York: Walter de Gruyter, ss. 814-820.

SAWICKI, LEA, 1988. **Verb-valency in contemporary Polish: a study of the major valency-types**, Tübingen: Gunter Narr Verlag.

SEZER, Ayhan, 1979. "Türkçe Tümcelerde Sözdiziminin İşlevi", **Genel Dilbilim Dergisi**, Sayı, 5-6, ss. 53-63.

- SEZER, Engin, 1982. "The Unmarked Sentential Subject Constraint in Turkish". **Studies in Turkish Linguistics**, Dan Isaac Slobin, Karl Zimmer (eds.), Amsterdam/Philadelphia: Jhon Benhamins Publishing Company, ss. 123- 137.
- SEZER, Fehmi Engin, 1991. **Issues in Turkish Syntax**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Harvard Üniversitesi.
- SCHOSLER, Lene, 2007."The Status of Valency Patterns", **Valency – Theoretical, Descriptive and Cognitive Issues**, Thomas Herbst, Katrin Götz-Votteler(eds.), Berlin, New York: Mouton de Guyter, ss.51-66.
- STEINBERG, Danny D., 1999. **Psycholinguistics: Language, Mind and World**, London and New York: Longmon.
- SELLS, Peter, 1987. **Lectures on Contemporary Syntactic Theories: An Introduction to Government-Binding Theory, Generalized Phrase Strucrture Grammar, and Lexcical- Functional Grammar**, UK: CSLI.
- SEV, Gülsev, 2001. **Etmek Fiiliyle Yapılan ve Tamlayıcılarla Kullanışı**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.
- _____, 2007. **Tarihi Türk Lehçelerinde Hâl Ekleri**, Ankara: Akçağ Yay.
- _____, 2004. "Çıkma Durumu Ekinin Nesne Görevinde Kullanımı", **V. Uluslar arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri 20-26 Eylül 2004**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, ss. 2655- 2666.
- SEVORTYAN, E. V., 1960. "Türk Dillerinde Fiillerin Geçişli (Transitif) Geçişsiz (İntransitif) Olmalarına Dair", **VIII. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1957**, Ankara: TDK Yayınları, ss. 181–190.

SİEWIERSKA, Anna, 1991. **Functional Grammar**, London and New York: Routledge.

SEMECKÝ, Jiří, 2007. **Verb Valency Frames Disambiguation**, Doctoral Thesis. Prague: Charles University.

SİNANOGLU, Samim, 1960. “Yönelim Düşümlü Ad”, **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, Sayı,103, Cilt, IX, ss. 337–339.

_____. 1957. “Dilbilgisi Meseleleri: Basit Cümlede Nesne ve Tümleç”. **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**. Nisan, C. VI, S. 67, s. 368–371.

SOLAK, Ömer, 2010. “Türkçenin Bir Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Fiil-Tamlayıcı İlişkileri ve Hal Eklerinin Öğretimi Üzerine”, **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yeni Çalışmalar** (8. Dünyada Türkçe Öğretimi Sempozyumu Bildirileri, 6-7 Mart 2009, Ankara), Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

SOMERS, Harold L., 1987. **Valency and Case in Computational Linguistics**, (Edinburgh Information Technology Series 3), Edinburgh: Edinburgh University Press.

STAROSTA, Stanley, 1978. “The One Per Sent Solution”, **Valence, Semantic Case, and Grammatical Relations**, Werner Abraham (ed.), Amsterdam: Jhon Benjamins B. V., ss. 459- 576.

SULTANOV, Vugar, 2001. “Türkçe Sözlüklerde Semantik-Sentaktik Bilgilerin Verilmesi”, **Uluslar Arası Sözlükbilim Sempozyumu Bildirileri 20-23 Mayıs 1999 Gazimağusa**, Nurettin Demir, Emine Yılmaz (haz.), Gazimağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi Yay., ss. 179190.

SCHUMACHER, Helmut vd., 2004. **VALBU - Valenzwörterbuch deutscher Verben**, Tübingen: Narr.

- TARİKTAROĞLU, Abdurrahim, 1996. “Türkçede Özne Sorunu”, **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, Sayı, 536, Cilt, 1996/II, ss. 192-194.
- TARVAİNEN, Kalevi, 1987. “Semantic Case in the Framework of Dependency Theory”, **Concepts of Case**, Dirven Rene, Günter Radden (eds.), Germany: Gunter Narr Verlag Tübingen, ss. 75-102.
- TESNIÈRE, Lucien, 1965. **Éléments de Syntaxe Structurale**, Paris: Librairie C. Klincksieck.
- TESNIÈRE, Lucien, 1983. “Bir Sözdizim Nasıl Oluşturulur.”. **Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları Temel Metinlerin Çevirisiyle Birlikte**, Zeynel Kıran (çev.), İstanbul: Yazko, ss. 241-244.
- TESNIÈRE, Lucien, 1983. “Yapısal Sözdizim İlkeleri “, **Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları Temel Metinlerin Çevirisiyle Birlikte**, S. R. Güzelşen (çev.), İstanbul: Yazko, ss. 237-241.
- TESNIÈRE, Lucien. 1999. “Tesniere, Lucien”, **Yirminci Yüzyıl Dilbilimi**, Nükhet Güz (çev.), İstanbul: Multilingual. ss. 131–166.
- TESNIÈRE, Lucien. 2005. “Yapısal Sözdizim İlkeleri“, **XX. Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları 2. Temel Metinler**, Mehmet Rifat - Sema Rifat (çev.), İstanbul: YKY, ss. 168-173.
- TOPALOĞLU, Ahmet, 1989. **Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- TOKLU, Osman, 2007. **Dilbilime Giriş**, Ankara: Akçağ Yayınları.

TURAN, Zikri, 1999. “Öznenin Cümledeki Kimlik Problemi”, **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, Sayı, 13, ss.79–83.

TÜRK DİL KURUMU, 2005. **Türkçe Sözlük**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

UĞURLU, Mustafa, 2001. “Türk Lehçelerinin Aktarımında Valenz Sözlüklerinin Önemi”, **Uluslar Arası Sözlükbilim Sempozyumu Bildirileri 20-23 Mayıs 1999 Gazimağusa**, Nurettin Demir, Emine Yılmaz (haz.), Gazimağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi Yay., ss. 197-206.

ULLMANN, Stephen, 1972. **Semantics An Introduction to the Science of Meaning**, Great Britain: Oxford Basil Blackwell.

UZUN, Nadir Engin, 1997. “Türkçe Eylemlerde Çokanlamlılık ve Rol Kuramı”, **Dil Dergisi**, Sayı, 51, ss. 5-20.

_____, 2000. **Anaçizgileriyle Evrensel Dilbilgisi ve Türkçe**, İstanbul: Multilingual.

_____, 2003. “Levin 1993’ün Sözlüksel Üye Değişimleri: Türkçe Üzerine Bir Deneme”, **Günümüz Dilbilim Çalışmaları**, Multilingual: İstanbul, ss. 98–121.

_____, 2003. “Modern Dilbilim Bulguları Işığında Türkçe Sözlüğe Bir Bakış”, **Dil ve Edebiyatı Araştırmaları Sempozyumu 2003, Mustafa Canpolat Armağanı**, Aysu Ata, Mehmet Ölmez (haz.), ss. 281-293.

UZUNBOY, Hilal. 2008. **Türkmen Türkçesinde İstem (Valenz)**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Fatih Üniversitesi.

UYSAL, Seçkin, 2010. **Nehcü’l-Ferâdis’te Kıl- Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller Ve Tamlayıcılarla Kullanılışı**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.

ÜNTAK, Aslı, 2007. "Manner Adverbs in Turkish", **Dilbilim Araştırmaları**, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yay.

ÜSTÜNER, Ahat, 1998. "Cümlelerin Öğeleri Konusundaki Karışıklıklar", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, Sayı, 576, ss.18-31.

ÜSTÜNOVA, Kerime, 2002. **Dil Yazıları**, Ankara: Akçağ Yayınları.

_____, 2007. "Yalın Durumu Karmaşası". **Türkoloji Araştırmaları**, (Çevrimiçi) <http://www.turkishstudies.net/sayilar/sayi4/ustunovakerime.pdf>, 25. 04.2008.

_____, 2008. **Türkiye Türkçesi Ad İşletimi (Biçim Bilgisi)**, İstanbul: Kesit Yayıncılık.

VAİDYA, Ashwini vd., 2009. "A Karaka Based Annotation Scheme for English" (Çevrimiçi) http://www.iiit.net/techreports/2009_2.pdf, 17. Mayıs. 2009.

VAN VALİN, JR., Robert D., 2004. **An Introduction to Syntax**, Cambridge: Cambridge University Press.

_____, 2004. "Semantic Macroroles in Role and Reference Grammar". **Semantische Rollen**, Kailuweit Rolf, Martin Hummel (eds.), Germany/Tübingen: Gunter Narr Verlag, ss. 62-82.

_____, 2007. "The Role and Reference Grammar Analysis of ThreePlace Predicates", **Contemporary Linguistics** (Suvremena lingvistika). Sayı, 63, ss. 31-63.

_____, 1993. "Role and Reference Grammar", **Work Papers of the Summer Institute of Linguistics (1993)**, Volume 37, University of North Dakota Session, ss. 65-75.

- _____. 1999. "Generalized Semantic Roles and the Syntax-semantics Interface", **Empirical Issues in Formal Syntax and Semantics 2**, C. Dobrovie-Sorin and J. M. Marandin (eds.), The Hague: Thesus, ss. 373-389.
- VAN VALİN, JR. Robert D., Randy J. Lapolla. 1997. **Syntax: Structure, Meaning and Function**, Cambridge: Cambridge University.
- VARDAR, Berke, vd., 1998. **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Multilingual.
- VATER, H., 1978. "On The Possibility of Distinguishing Between Complement and Adjuncts", **Valence, Semantic Case, and Grammatical Relations**, Werner Abraham (ed.). Amsterdam: Jhon Benjamins B. V., ss. 27- 45.
- _____. 2003. "Valency Potency and Valency Realization. **Dependency and valency - Dependenz und Valenz: An international handbook of contemporary research - Ein internationales Handbuch der zeitgenössischen Forschung**. Vilmos, Ágel vd. (eds.), Berlin and New York: Walter de Gruyter, ss. 794-803.
- VERBNET, 2006. <http://verbs.colorado.edu/~mpalmer/projects/verbnet.html>, 18.Temmuz. 2009.
- WEBER, Heinrich, 1983. "Kurucu-Yapı Sentaksı I Dilin Sentaktik Seviyesinin Tasviri", **Modern Lengüistiğe Giriş**, Mehmet Akalın (haz.), İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, ss. 138-151.
- WELKE, Klaus, 1988. **Einführung in die Valenz- und Kasustheorie**, Leipzig: VEB Bibliographisches Institut.

WILLEMS, Klaas, 2006. "Logical polysemy and variable verb valency". **Language Sciences**. Sayı, 28, ss. 580-603.

WILLEMS, Klaas, Ann Coene, 2003. "Argumentstruktur, verbale Polysemie und Koerzision", **Valency in Practice/ Valenz in Der Praxis**, Alan Cornell, Klaus Fischer, Ian Roe (eds.), Oxford, Bern, Berlin, Bruxelles, Frankfurt/M., New York, Wien: Peter Lang.

YALÇIN, Nafi, 1989. **The Deep and Surface Case Relations in Turkish**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

_____, 2002. **The Analysis of the Correlations between Thematic Roles and Syntactic Relations in Turkish Sentences**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

YAMAN, Ertuğrul, 2007. "Özbek Türkçesinde Tamlayıcı-Fiil İlişkisi ve Bazı Hâl Eklerinin Farklı Kullanımları", **IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II**, Ankara: Türk Dil Kurumu, ss. 1907–1920.

YÜKSEL, Semahat, 2006. **Türkçede Biçim ve Cümle Dersleri**, İstanbul: Multilingual.

YAYLAGÜL, Özen, 2004. "Türk Dilinde Çok Anlamlılık ve Nedenleri", **V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II 20-26 Eylül 2004**, Ankara: Türk Dil Kurumu, ss. 3175- 3186.

_____, 2008. "Dîvânu Lugâtî'it-Türk'te Çatı ve İstem". **Kâşgarlı Mahmûd Kitabı**. Sema Barutçu Özönder (ed.), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, ss. 245–254.

_____, 2008. "Dîvânu Lugâtî'it-Türk'te Gramatikal İşşkiler", **Kâşgarlı Mahmûd Kitabı**, Sema Barutçu Özönder (ed.), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, ss. 235-243.

- _____, 2008. “Dîvânu Lugâtî’it-Türk’te Çok Anlamlılık ve Eş Adlılık”, **Kâşgarlı Mahmûd Kitabı**, Sema Barutçu Özönder (ed.), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, ss. 309- 313.
- _____, 2008. “Dîvânu Lugâtî’it-Türk’te Anlamların Sunumu”, **Kâşgarlı Mahmûd Kitabı**, Sema Barutçu Özönder (ed.), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, ss. 397- 305.
- YÜCEL, Bilal, 1999. “Türkiye Türkçesinde Fiil Çatıları”, **Türk Gramerinin Sorunları II**. Ankara: TDK Yayınları, ss. 156-201.
- YÜCEOL ÖZEZEN, Muna, 2009. “Tercih Et- ve Yeğle- (Yeğ Tut-, Yeğ Bul-, Yeğ Gor-) Fiillerinin Söz Dizimsel Özellikleri”, **Turkish Studies**. Volume 4/3 Spring 2009. ss. 1730–1743.
- ZABOKRTSKY, Zdenek, 2005. **Valency Lexicon of Czech Verbs**, Doctoral Thesis, Prague: Charles University.
- ZAEFFERER, Dietmar, 2002. “Polysemy, polyvalency, and linking mismatches. The concept of *rain* and its codings in English, German, Spanish, and Italian”, **DELTA- Documentação de Estudos em Linguística Teórica e Aplicada** 18, ss. 27.56.
- ZÜLFİKAR, Hamza, 2004. “Özne Türleri ve Bunların Adlandırılışı”, **Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı (22-23 Ekim 1993)**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, ss.43–51.
- _____, 2008. “Dünden Bugüne Türkçe (Sözlüklerin teknik özellikleri ve dil bilgisi çalışmalarında sözlüklerden yararlanmak üzerine...)”, **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**. Sayı 681, ss. 224-229.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı :	Nuh DOĞAN
Doğum Yeri :	Havza
Doğum Tarihi :	25. 10. 1979
Medeni Hali :	Bekâr
Bildiği Yabancı Diller:	İngilizce
Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)	Doktora, OMÜ, 2011
Lisans :	Adnan Menderes Üniv. Fen- Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı
Yüksek Lisans:	Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yeni Türk Dili
Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl:	Vezirköprü Lisesi – Vezirköprü/Samsun, 2003-2006; 19 Mayıs Anadolu Lisesi -19 Mayıs/Samsun, 2006-2009; İbrahim Tanrıverdi Sosyal Bilimler Lisesi- İlkadım/Samsun, 2010-...
İletişim Bilgileri:	nuhdogan55@hotmail.com